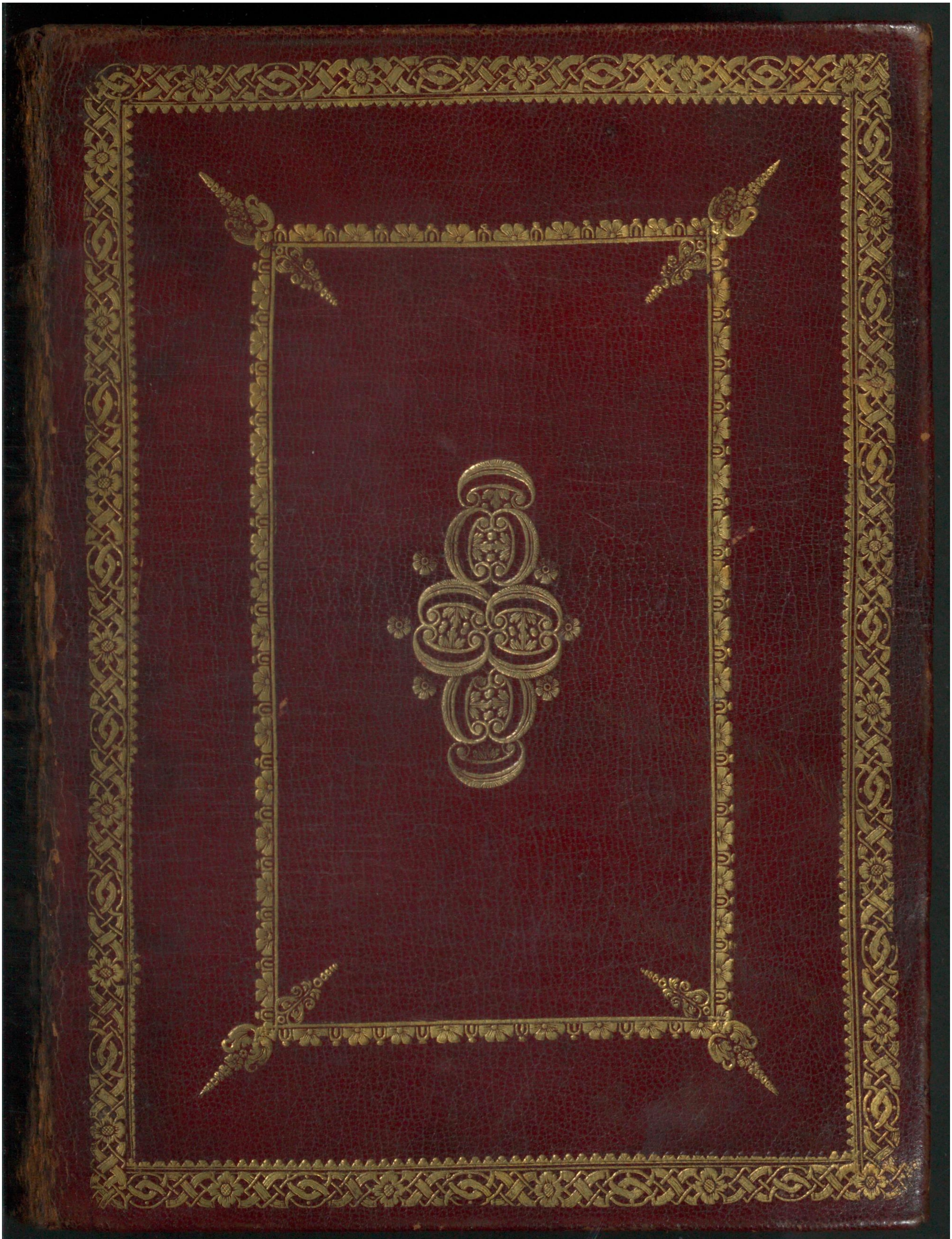

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

NIET UITLEENEN

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

137
B 6

niet plakken

(boekbandnr. 1754 D4)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

BATAVIA ILLVSTRATA,

ſeu

DE BATAVORVM INSVLA, HOLLANDIA, ZELANDIA, FRISIA, TERRITORIO TRAIECTENSI ET GELRIA,

Scriptores varij notæ melioris, *nunc primùm collecti, ſimulq́ue editi.*

Ex Muſæo

PETRI SCRIVERII.

LVGDVNI BATAVORVM,

Apud Ludovicum Elzevirium.

cIɔ. Iɔ. c. ix.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

KONINKL.
BIBLIOTHEEK
TE 'S HAGE.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Illuſtribus ac verè Magnificis

HOLLANDIÆ ET WESTFRISIÆ
ORDINIBVS,

Patriæ Patribus,

PETRVS SCRIVERIVS

L. M.

dedicat conſecratque.

VIRI Bataviæ principes, vetuſtate nobiles, novitate felices: non inuſitato nec novo exemplo hæc de Batavia & Hollandiæ Comitibus collegi, & quamquã nota in majorem notitiam & lucem protraxi. Sic Cornelium Tacitum florentiſsimum Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptorẽ, ne lectorum incuria deperiret, juſſu cognominis Imperatoris, ſingulis annis in exemplaria dena transfuſum deſcriptumque, publicitùs in archivis & bibliothecis omnibus collocatum fuiſſe accepimus. Sed hęc mea Collectanea quibuſnam potius quàm vobis, Ordi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

nes Illuſtres, donarem & dicarem? Ducit huc obſequij ſacramentum, quo vobis obſtrictus ſum: ſed ipſa res huc etiam ducit, & temporis (niſi fallor) opportunitas. De priore ſtudij & affectus mei vinculo, tam fas eſt credere, quam nefas dubitare. De re, ecce Bataviam veterem, id eſt veſtram Hollandiam Weſt-Friſiamque & circumvicina loca, quibus ſummâ cum prudẽtiâ, æquitate, juſtitiâ, & generoſitate præeſtis. Hæc aliis quàm vobis offerre, piaculum ſit. Et vanus ſim rerumq́ue omnium imperitiſsimus, ſi aliubi auſpicatiùs quàm ſub præſidio auſpicatiſsimæ veſtræ poteſtatis me hęc evulgaturũ ſperẽ. Iam quid de temporis opportunitate dicam? Nonne vel iſtæ duodecennales quas vos Illuſtres Domini reliquæq; confœderatæ Provinciæ recens cum Sereniſs. Archiducibus Auſtriæ, &c. feciſtis induciæ, iſta inquã in ſummo otio civili & domeſticâ quiete Halcedonia, eliciant hęc noſtra Collectanea? Nonne nũc, dum togâ prætextâque ſagum & paludamentũ permutaſtis, ſecurè vos adeundi tempeſtiva occaſio eſt? Ita arbitror. Nimirum, ſi quod otium vobis hactenus fervente bello negatum, beneficio

paciſabunde ſuppetet, ex eo ſubſicivum quod à gravioribus curis & publicâ adminiſtratione tempus ſupererit, legēdis Hiſtorijs impartiri volueritis: noſtras autem exoticis præferre, aut ſaltim quum illas legitis, has unà legere atque cōferre non dedignati fueritis. Sic ut quæ hactenus in oblivione jacuerunt, in aſſiduâ eſſe commemoratione poſſint. Hiſtoriarū autem cognitio, cum per ſe res jucunda ſit, & homini benè nato expetenda: tum vobis, V V. A A. ad Reipublicæ clavum ſedentibus convenientiſſima. Ceterùm invenietis hîc, ſcio, res geſtas & præclara domi foriſque à Batavis progenitoribus noſtris patrata facinora nulli veterum (licet huc omnes Græci Latinique duces militiæ ac imperatores advocentur) facilè ceſſura. Quis per Deum immortalem (ut multos alios prætercam) cum Claudio Civili Regiâ Batavorū ſtirpe edito cōparandus? Nobiliſſimus ille atque fortunatiſſimus heros, libertatis cuſtos & fundator imperij Batavici, quot ſolus bella cum principe terrarū populo quondam geſsit! Quæ apud Tacitum cum invidiâ vulgò leguntur, & vix fidem inveniunt, etſi ſcripta ex fide. Macti hac laude ô Ba-

tavi, quòd angulus unus Europæ, qui ſi cũ Imperio Romano lònge lateque domino conferatur, vix puncti inſtar obtinebit, quindecim legiones provocare auſi ſitis. Macti hac virtute mei municipes; quos muta etiam ſaxa fratres & amicos Populi Romani loquuntur. Et alia antiqua monumenta vos Imperij ſanitatem, ſuſtentaculum, robur & columẽ veriſsimo elogio appellant. Denique formidabile olim toto orbe Batavorum nomen, cuncti teſtantur. Sed non

* Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.

** Fuêre quõdam ſtrenui Mileſij.*

Nec hodierni Batavi degeneres aut majoribus ſuis inficiandi. Imò etiamnunc illi veri Martis pulli, & Homeri verbo * θυμολέοντες. Acceſsit quinimò ſuperioribus annis priſcæ laudi lucu-lentum auctarium. Ita ut qui olim equeſtri potiſsimum gloria floruerunt, nunc quoque navali excellant, & maris domini non injuria vocari mereantur. Quæ quum in ore populi ſint, de ijs in præſentiâ nihil nobis dicendum exiſtimavimus. Vetera & propemodũ exoleta in memoriam tantùm revocamus. Quod acceptum fore vobis, V V. A A. putamus. ſanè ut ſit, unicè optamus. Lõgè quidẽ ampliora merebatur virtus

** animo leonino.*

tus

tus & magnanimitas veſtra: & potuiſſem (abſit dicto invidia) vobis communique Patriæ meæ alio opere Hiſtorico gratificari, niſi hæc variorum Auctorum Collectanea conſultò præmittenda cenſuiſſem: atque dedecus meum putaſſem in publicâ gratulatione & lætitiâ, quam cuncti quà voce quà ſcriptis teſtificantur & ſtilo conſignāt, me ſolum deſidem aut elinguem eſſe, nec favore aut plauſu proſequi tam optatum diuque deſideratum bonum. Recentes illas dico inducias. poſt quas (ut voto Epiſtolam hanc finiam) nobis proximè Deus Opt. Max. pacem largiri dignetur. Hanc firmam, ſtabilem, imò æternam donet nobis ille Æternus. Dat. Lugduni Batavorum, ipſis Eidibus Sextilium cIↃ. IↃC. IX.

PATRIÆ FELICITER.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Nomenclator Auctorum in hoc Volumine contentorum.

GERARDI Geldenhaurij Noviomagi *Lucubratiuncula de Batavorum Inſula.*
Ejuſdem Hiſtoria Batavica, ubi & de vetuſta Batavorum nobilitate.
Ejuſdem Inſignium locorum ac oppidorum Bataviæ nomina.
Ejuſdem Regum ac Principum Batavorum, item clarorum Scriptorum Bataviæ nomina.
Ejuſdem Germaniæ inferioris loca aliquot declarata.
Cornelij Aurelij Goudani *Batavinæ Gloriæ Defenſio.*
Ejuſdem Elucidarium variarum quæſtionum ſuper Batavina regione & differentia.
Aloyſij Marliani Mediolanenſis *Epiſtola de Bataviæ laudibus.*
Martini Dorpij Naeldwiceni *ad Hollandos ſuos Epiſtola.*
Chryſoſtomi Sanctij Neapolitani *Epiſtola de ſitu & moribus Hollandiæ.*
Deſiderij Eraſmi Roterodami *Auris Batava.*
Gerardi Noviomagi *de Zelandiæ ſitu Epiſtola.*
Hadriani Barlandi *Hollandiæ Zelandiæqúe compendioſa Deſcriptio.*
Levini Lemnij *De Zelandis ſuis Commentariolus.*
Antiquitatum Batavicarum *Tabularium, Archiota* Petro Scriverio.
Hollandiæ Zelandiæque *Comitum ac Dominorum Friſiæ Hiſtoria, ex* Hadriano Barlando, Iacobo Meyero, *& alijs excerpta per* Petrum Scriverium. *Adjecta ſunt Comitum Pictura, & ijs ſubjecta Epitaphia, Auctore* Georgio Benedicto Harlemenſi.
Vltrajectenſium *Pontificum Indigitamenta & Res geſtæ, Auctoribus* Hadriano Barlando *&* Gerardo Noviomago.
De urbis ultrajecti *ſitu, origine, Epiſcopis, &c. ex* Lamberto Hortenſio Montfortio, Ænea Silvio, Raphaele Volaterrano, *&* Hadriano Iunio *Excerpta P. S.*
Chronici Gelriæ *Compendium, ſcriptum ab* Henrico Aquilio Arnhemienſi, *cum novis P. S. ex antiquis Annalibus Additamentis & Obſervationibus.*

PETRUS SCRIVERIUS
omnia collegit & recenſuit,

ANNO CIↃ. IↃ. C. IX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Lucubratiuncula
GERARDI NOVIOMAGI,
Caroli Maximi Cæſaris a Sacris,
De Batavorum Inſula.

G. N. Nicolao Bvscodvcensi S. P.

Collegi ante aliquot annos, adjutore Conrado Vecerio Lucenburgenſi, Caroli Max. Cæſ. a Secretis, nonnulla quæ ad Batavorum Inſulæ deſcriptionem pertinere videbantur: quæ nunc ſub tui nominis auſpicio in publicum emiſi. Adnotaſsem tamen his multa ex primæ auctoritatis ſcriptoribus, quæ ad illuſtrandam Batavorum, imo Germanorum noſtrorum gloriam pertinent, ſed aulicæ hæ turbæ mihi ſtudijsque meis longe moleſtiſsimæ, inter quas invitus verſor, non ſinunt me tantum patriæ, id eſt, Germaniæ noſtræ clariſsimæ tribuere. Clariſsimæ inquam, tanta enim fuit ſemper Germanorum noſtrorum non modo libertas, verum etiam in bellicis domeſticiſque rebus virtus, ut glorioſi jactabundique Itali res geſtas parentum noſtrorum cogente invidia ſuppreſſerint. Quamquam non paucis in locis vel nolentes noſtrorum virtutes prodant. Id quod ex Cæſaris Dictatoris commentariis de Arioviſto, ex Tacito de Arminio, principe fortiſsimo, facile oculatus lector perſpicit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Tantaque fuit ſingulorum Germanorum virtus & fortitudo, ut difficile fuerit diſcernere, quis inter eos militis, quis imperatoris nomine dignus eſſet. Et (ut quod verum eſt addam,) maxima omnium ſæculorum inventa Germanorum ſunt: bombarda videlicet, Typographia, pyxis chartaque nautica. Et ſi ad literas (ut ſtrennue jam faciunt plerique) acerrima liberrimaque ingenia contulerint, Italiam atque Græciam brevi infra ſe videbunt. nam qualis ſit in ſacris humaniſque literis Deſiderius Eraſmus Roterodamus, Batavorum Germanorumque immortale decus, totus novit orbis. Quantumque multi alij bonarum literarum profeſſores eruditione eloquentiaque præſtent, ipſi Romanenſes quotidie experiuntur. Sed (ut ad libellum meum redeam) doctiſſime Nicolae, ab amuſis iſtis latratoribus defendendus abs te venit tibi nominatim dedicatus. Bene Vale. Salutabis meis verbis communes amicos doctiſſimos viros Petrum AEgidium & Cornelium Grapheum. Doreſtati. Anno M. D. XX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

NOn ignoro quam immodica prudentium virorum de Batavorum Inſula ſcribentium diſcordia ſit, & quam graves falſæ nonnunquam rei ſint auctores, quos cum laborioſius indagare vera pigeat, ignorantiæ pudore (ut Plinianis verbis utar) mentiri non piget. Quare de Batavorum Inſula ſcribere conſtitui, partim quæ apud probatiſsimum quemque auctorem legi, partim quæ coram conſpexi. Principio itaque candidum lectorem admonitum velim, gentium, portuum, oppidorum nomina, locorumque ſtatus ſæpe mutari, provinciarum regnorumque terminos non mediocrem accipere varietatem. A Strabonis enim tempore, qui ſub Tiberio Cæſare vixit, uſque ad Ptolemæum Alexandrinum, qui Imperante Antonino Pio Auguſto orbis ſitum deſcripſit, tanta nominum mutatio facta eſt, ut pauciſſimos populos eo nomine recenſeri videas ab uno, quo nominaverit alter. Id quod etiam Plinius his verbis conqueritur: Alibi mutato provinciarum modo, alibi itinerum auctis aut diminutis paſſibus incubuere maria, tam longo ævo alibi proceſſere littora: torſere ſe & fluminum aut correxere flexus, præterea aliunde aliis exordium menſuræ eſt. Nec Seneca idem diſſimulat ad Albinam: Nova inquit, urbium fundamenta jaciuntur, nova gentium nomina, extinctis nominibus prioribus, aut in acceſſionē validioris converſis, oriuntur. Quare, optime lector, non ſtatim arguendus videtur acrius, quiſquis in deſcribendis hoc noſtro ſæculo locis, atque ad priſca nomina reducendis, rem acu (ut dicunt) non tetigerit. Hæc paucis admonuiſſe ſat ſit. Hinc ad deſcriptionem Batavorum Inſulæ veniamus, & in primis [a] Tacitum eloquētiſſimum hiſtoricum audiamus: Batavi donec trans Rhenum agebant pars Cattorum, ſeditione domeſtica pulſi, extrema Gallicę orę vacua cultoribus, ſimulque Inſulam inter vada ſitam occupavere, quam mare Oceanum a fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit.

[a] *Hiſtoriarum lib. 4.*

[a] *Lib. 4. Belli Gallici.*

Meminit & hujus Inſulæ [a] Cæſar, qui eam victor luſtravit, ita ſcribens: Moſa profluit ex monte Vogeſo, qui eſt in finibus Lingonum, & parte quadā ex Rheno recepta, quæ appellatur Vualis, Inſulamq; efficit Batavorum Oceanum influit, neque longius ab Oceano millibus paſſuum xxc. in Rhenum influit. Rhenus autem oritur ex Lepontiis, qui Alpes incolunt, & longo ſpacio per fines Mantuantium, Helvetiorum, Sequanorum, Mediomatricum, Triboccorum, Trevirorum citatus fertur, & ubi Oceano appropinquat, in plures defluit partes, multis ingentibuſque Inſulis effectis, quarum pars magna a feris barbariſque nationibus incolitur. Ex quibus ſunt, qui piſcibus atque ovis avium vivere exiſtimantur, multiſque capitibus in Rhennm influit. Si Cæſarem Dictatorem recte intelligo, Vualis, Rheni brachium, Batavorum Inſulam efficit, non Moſa Vualim recipiens. Quod ſi ita eſt ut dicimus, ibi Batavorum Inſulam incipere ubi Vualis incipit, non negabimus, id eſt ab arce Lobeca, ubi etiam ipſum Rhenum in plures defluentem parteis a tergo (ut Tacitus ſcribit) habet, & a Septentrione & Meridie habere incipit. De paſſuum vero numero nullam facimns mentionem, quod in antiquis codicibus numeri librariorum imperitia ſint depravatiſſimi. Vualim autem Batavorum Inſulam alluere apertiſsime oſtendit [b] Fortunatus, egregius poëta, duobus elegantiſſimis verſibus:

[b] *Lib. 6. Carm. 8.*

Condolet hinc Batavus, gemit illinc Beticus axis:
Perſtrepit hoc Vuahalus, illud Hiberus aquis.

[c] *Libro 2. Annalium.*

Quod ut majore auctore adſtruam, [c] Taciti etiam verba ſubſcribam: Inſula Batavorum, in quam convenirent, prædicta, ob facileis adpulſus, accipiendiſque copiis & tranſmittendis ad bellum opportuna. Nam Rhenus uno alveo continuus haud modicas Inſulas circumveniens, apud principium agri Batavi velut in duos amnes dividitur, ſervatque nomen & violen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

violentiam curſus, qua Germaniam prævehitur, donec Oceano miſceatur, ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens, verſo cognomento Vahalem accolæ dicunt, mox id quoque vocabulum mutat Moſa flumine, ejuſque inmenſo ore eundem in Oceanum effunditur. Ex his claret Vahalem ibi eſſe, nomenque ſuum retinere, ubi ſunt Batavi. Nec digladiandum cenſeo Vualis dicatur an Vuahalus, cum veterum locorum tam varia apud auctores ſit appellatio. Sed attendendus eſt locorum ſitus, fluviorum curſus, veterum literarum indicia, ſeniorumque narrationes. Moſa etiam (ut hoc quoque obiter dicam) manu facto alveo in Vualim influit ſupra Bomeliam, cujus mirum eſſet Raimundum Marlianum non meminiſſe, niſi vir tantus multa magis ex conjecturis & auditu, quam oculis & diligenti lectione deſcribere maluiſſet. Præter hæc quæ diximus, [a] Plinius in ordinatiſſima illa ſua Coſmographia ſic de hac Inſula ſcribit: In Rheno autem ipſo prope centum millia paſſuum in longitudinem, nobiliſſima Batavorum Inſula, & Caninefatum, & aliæ Friſiorum, Caucorum, Friſiabonum, Sturionum, Morſatiorum, quæ ſternuntur inter Helinum & Flevum. Ita appellantur oſtia, in quæ effuſus Rhenus, ab Septentrione in Lacus, ab Occidente in amnem Moſam ſe ſpargit, medio inter hęc Chorum verſus modicum nomini ſuo cuſtodiens alveum. Iam videamus an Cæſari conſonet Plinius. Cæſar Rhenum dicit, ubi Oceano appropinquat, multas ingenteiſque Inſulas efficere. Plinius multas Inſulas enumerat, quæ inter Helinum & Flevum ſternuntur. Cæſar dicit partem quandam ex Rheno a Moſa recipi. Plinins ſcribit Rhenum ab Occidente in amnem Moſam ſe ſpargere. Cæſar (ut oſtendimus) Vualim aſſerit Batavorum Inſulam efficere. Plinius Rheni enumerans Inſulas, Batavorum Inſulam, ut eſt prima, ita primo quoque loco ponit, vocatque nobiliſſimam. Revera enim nobiliſsima eſt Batavorum Inſula, quæ undique aquis ſepta

[a] *Naturalis Hiſtoriæ lib. 4. cap. 12.*

pulcherrimam Inſulæ ſpeciem præ ſe ferre dignoſcitur. Nec quiſquam putet Plinium tam craſsi hebetiſque ingenij, ut præterita hac Inſula, aut primo loco poſita, alias minus nobileis tam ſtudioſo ordine referret. Nec quiſquã Batavos, quos nos deſcribimus extra Helinum & Flevum quærat, niſi etiam in extremo Gallicæ oræ, ubi uſque hodie arcis Batavorum (ut quibuſdam perſuaſum eſt, reclamante licet Trithemio) quam Batavoburgum dicunt, veſtigia manent. Habemus ex Plinij verbis inter Rheni Inſulas Batavorum principem, eamque in Rheno ipſo eſſe, quod & alio loco apertiſsime [a] Tacitus auctor his indicat verbis: Rhenum autem accolentes Germaniæ gentium in eadem provincia, Nemetes, Tribocci, Vangiones Vbij, Colonia Agrippinenſis, Cugerni, Batavi, & quos in Inſulis diximus Rheni. Helini nomen obſcurius nobis eſt, quam & quo loco fuerit certo indicare poſsimus. Quamquam extet arx Helinum non procul a Bomelia ſalſa, obſidione præliiſq; nobilitata. Flevus is fluvius a multis putatur, qui inter Stauriã & Enchuſiam fluit. Legitur autem in Vita S. Odulphi, quod circa Stauron ante Divi Odulphi ædes jacebat petra ingentis magnitudinis, quæ abſque humano labore in flumen, quod dicitur Flee/ devolveretur. In chartis vero nauticis, quibus noſtræ ætatis nautæ utuntur, non dicitur Flee, ſed Germanice die Voerlaet: & Flee dicitur flumen illud quod inter Inſulas Flielandiam & Schellingiam decurrit. Qui vero ſint Friſij inter Flevum & Helinum, ex Hiſtoria Radbodi, potentiſsimi Friſiorum Principis, qui tempore Caroli Martelli Vltrajecti regnabat, utcunque elicitur. Præterea in libro Cameræ (ita dicunt) Vltrajectinæ Eccleſiæ, bona Holtlandiæ pars quæ ad Septentrionem vergit VVeſt-Friſia vocatur. Qui autem ſint Cauci & cæteri qui a Plinio nominantur, qui inquirere volet, hoc obſervet, ne aut Helinum aut Flevum tranſgrediatur, alioqui non ſatisfaciet Plinio. Retinet autem Rhenus uſque in hunc diem nomini ſuo alveum juxta Arnhemam,

Batenburch.

[a] Libello de Germania.

t'Huys te Heel/ ad Moſam in ipſa Bomelia Inſula.

mam, VVagenum, & Rhenos, oppidum quod a Rheno ipſo nomen ſortitur, atque non procul a Doreſtato arce Antiſtitis Vltrajectini Lecca vocitatur, manentibus nihilominus veteris Rheni veſtigiis. Quod autem Plinius Hiſtoriam Naturalem proſequens, ex adverſo huius ſitus Britanniam Inſulam collocat, non eſt contrarium his, quæ de Batavorum Inſula ſcripſimus. Non enim dicit Plinius ex adverſo Batavorum Inſulæ eſſe Britanniam, ſed ex adverſo ſitus Inſularum Rheni, quas ſimul enumerans complectitur. Ex, iis quæ hactenus in medium attulimus, apparet quod Batavorum Inſula ſit partim ea quæ nunc Batua dicitur, (quo etiam nomine Ammonius, diligens & verax Hiſtoricus, Sigebertus Gemblacenſis Monachus, Regino Abbas Prumienſis, non contemnendi auctores, immortalitati conſecrarunt) partim maxima Holtlandiæ pars. Habet hæc Inſula vicos, pagos, arces, oppida nobiliſsima atque toti Germaniæ imo toti fere orbi notiſſima, quare horum nomina huic lucubratiunculæ inſerere ſupervacuum duxi. Quæ Cornelius Tacitus de Nemore apud Batavos ſacro ſcribit, huic noſtræ Inſulæ, ſi rite diſpiciantur, aptiſſime congruunt. Sed oculatum oportet eſſe lectorem, neque ſententiam præcipitare, neque affectu immodico in aliquam partem duci. Audivi puer a Batavis ſenibus, Batavos olim fuiſſe Cæſarum aquiliferos, quare adhuc multi horum aquilas nigras, aliqui rubeas, nonnulli albas pro inſignibus habent. Quod vero corporum Cæſarum cuſtodes fuerint, non uno loco Tranquillus indicat, & amicos populi Romani, & in periculoſiſsimis bellis auxiliares fortiſſimos fuiſſe, ex Ammiano facile colligitur. Tanta eſt hujus Inſulæ fertilitas, ut nihil ſupra. Viros & mulieres educat formoſiſſimos. Pecorum omnis generis refertiſſima eſt. Tot ſunt inter Batavos equeſtris ordinis viri, ut in proverbium apud finitimos abierit Batavus Eques, ac Domina Batava, quando nobilitati avorum non reſponderēt opes, quamquam ſint opulentiſsi-

Betuwe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

mi quando iis agros colere per bella licet. Nullus fere in ſupera hujus Inſulæ parte eſt, qui nõ oſtentet inſignia ſua. Viri fortes ac ſtaturoſi, & ad bellorũ ſubeunda pericula ut promptiſsimi ita & aptiſsimi. Quæ ſcribo, vera eſſe nemo negabit, qui inter Batavos, qui antiquum adhuc nomen retinent, vel unum diem converſatus ſit. Reliqui enim qui nunc aliis nominibus cenſentur, quique mercatui ſtudent, etiam quia opulentiſsimi ſunt, milirarem artem non nihil remiſere, ad eam tamen aptiſsimi, cum aliquantiſper aſſueverint. Verum quia nonnulli dubitant qui ſint Sycambri, Batavis finitimi, illud ex quibuſdam veriſimilibus conjecturis addam. Sycambri ſunt Colonienſes, Gelrij, & Clivi, cæterique qui inter Noveſium & Noviomagum, inter Moſam & Rhenum habitant. Neque hęc ſcribentes Gelriam aut Cliviam Sycambriam dicimus (niſi ab inhabitatoribus ita quiſpiam nominare velit) ſed Sycambri in hanc Galliarum partem, in qua nunc habitant, Auguſti auſpiciis traducti ſunt. Narrante enim [a] Suetonio didicimus, quod Octavius Auguſtus Germanos ultra Albim ſummovit, ex quibus Suevos & Sycambros dedentes ſe traduxit in Galliam atq; in proximis Rheno agris collocavit. De Suevis, quorum hic fit mentio, difficilior eſt nodus, quã ut a me diſſolvi poſſit. Vbi autem terrarum Sycambria fuerit, vnde noſtri originem ducunt, inquirant qui volent, ut ſpecioſa vendant mendacia. Mihi abunde ſatis eſt, quod de Batavis & Sycambris ea ſcripſerim, quæ vera eſſe, lectis excuſſiſque veterum Hiſtoriis, Sanctorumque Vitis, qui noſtræ Inferæ Germaniæ Chriſti fidem prædicaverunt, diligens lector facile deprehendet. Qui vero accuratius & cumulatius aliquid de Batavorum geſtis legere cupit, Renati Snoij Goudani, inſignis Medici, Hiſtoriam Hollandicam legat. Vive, vale, amice Lector, & (ut Horatij verbis dicam) ſi quid noviſti rectius iſtis, Candidus imparti: ſi non, his utere, mecum.

a *In Octavij Augusti vita, ca. 20*

Hiſto-

Hiſtoria Batavica
GERARDO NOVIOMAGO Rhapſodo.

MVltis ante Chriſtum natum annis, Bato Regis Cattorum filius, novercalibus petitus inſidiis, a patre diſceſsit, nobili gentis ſuæ juventute & haud mediocri popularium numero comitantibus. Erat autem Bato ſtatura procera, forma conſpicuus, fortis viribus, militaris rei peritiſsimus, aditu facilis, ac in primis ſummus popularium ſuorum amator. His regiis dotibus, ut novercam in odium, ita bonam Cattorum partem in ſui amorem pellexerat. Seceſſus vero ſui menſe ſecundo, Rhenum eo loci, ubi in duo quaſi cornua dividitur, cum ſuis omnibus trajecit, legatoſque ad Menapium Tungrorum Regem ſocerum ſuum miſit, orans ut conſulat, quo nam in loco minimâ cujusvis injuriâ conſidere poſſet. Tungrorum Rex ubi legatos audivit, Moſa trajecto, ad Batonem properat, quem ſibi occurrentem amplectens, in arcem Magum, quæ ad Moſæ ripam eſt, excipit, & ſeceſſus cauſa comprobata, conſilium dat, ut ab eo loco, ubi Rheno trajecto conſederat, ad Moſæ Vahaliſque confluentem uſque regionem cultoribus vacuam occuparet. Quod quum Bato, ſeniorum nobilitatiſque conſilio, genti ſuæ indicaſſet, Tungri conſilium approbant, & in Rheni ripa caſas erigere cœperunt. Bato verò, ſocero ad Tungros reverſo, haud procul a Moſa in conſpectu Magi arcem extruxit, quæ conditoris nomen Batoburgũ in hunc uſque diem retinet. Eodem tempore & Cattuicus aliquot paſſuum millibus ſupra Batoburgum, in veterum conſanguineorum memoriam, ædificari cœptus.

T'Huys te Megen

Batenburg.

Catwijc.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Quum autem Rheni ripa, & quicquid agri inter Moſam & Vahalim (Moſavalia dicitur) tantæ multitudini non ſufficeret, Inſulam etiam intra Rhenum Vahalimque ſitam, ad Oceanum uſque inhabitare cœperunt, Batavorumq; Inſulam nominaverunt. Et ſicut in Moſavalia Cattuicum terminum regionis eſſe placuerat, ita & ejuſdem nominis ad Oceanum quoque pagum conſtituere. Et nein Inſulā facilis pateret trajectus, in initio ipſius arcem conſtruxere, quam Loepekam, id eſt, curſus angulum nuncuparunt. Quumque Bato ſumma æquitate præeſſet, & nō paucos vicos, pagos, municipia, & arces exſtrueret, eas nobilitatis ſuæ nominibus appellandas curavit. Tandem Regij alicujus palatij conſtruendi conſilium capit, in quo tam Inſulanis quam Moſavalianis jus dicere commode poſsit. Quumque jubente Rege architecti totam Batavorum regionem diligenter perluſtraſſent, indicant ſe collapſæ cujuſdam arcis veſtigia, in editiore colle, qui pro ripa Vahali adjacet, paululum infra eum locum, ubi primum, trajecto Rheno, caſtra locarant, vidiſſe, quo Regiæ ædificandæ, juri dicundo, ditioni tutandæ, nullus eſſet aptior. Inquirit Bato a Tungris, quiſnam arcis illius fundamenta jecerit. Narrant hi, potentiſsimum olim Galliarum Regem Magum, Ditis filium, ibi nominis ſui arcem ædificaſſe. Verum illius filios, in interiorem Galliam abeuntes, eam neglexiſſe, & jam a multis annis nemini inhabitatam eſſe. Animatus hoc reſponſo Bato, locum adiit, indeque ſuperam Inſulę partem proſpectans, & a ſiniſtris agrum fertiliſsimum, a dextris vero collium, vallium, ſylvarumque amœnitate, ac fontium ſcaturigine captus, reſtaurari & muro triplici ornari ſimul & muniri, eamque Noviomagum ab innovatione dici juſsit. Mortuo Batone, filius ipſius Heſſus, Batavorum Rex totius gentis acclamatione ſalutatus, Noviomagum, ubi natus erat, mirum in modum domibus auxit, ita ut inferior oppidi pars ipſius nomine Heſsi mons in hæc uſque tempora vulgo dicatur.

Nieumegen.

Heſſelberch.

catur. Poſt hæc communi Batavorum conſilio, Noviomagum Regia & caput gentis conſtitutum eſt. Cœpitque Batavorum nomen non ſolum per vicinas Galliarum regiones, verum etiam per Italiam, & longius diſſitas provincias, celebrari. Mos quippe Batavis erat, juventutem, quæ ab agris colendis vacabat, militari & in primis equeſtri diſciplina exercere, atque exercitos in exteras regiones ad ſtipendia facienda mittere. Itaque factum eſt, ut bello Mithridatico aliquot Batavorum cohortes, ſub Lucio Cæſare, tum Achaiæ Proconſule, patre Iulij Cæſaris, militarent una cum Carolo Inacho, Tungrorum Regis filio. Horum tanta virtus & fortitudo fuit, ut Senatus Populuſque Romanus, Regem & gentem Batavorum, amicos Senatuſconſulto ac Plebiſcito declaraverit. Iulius autem Cæſar, mortuo patre ſuo, Batavorum cohortes in ſummo honore ſemper habuit, hos corporis ſui cuſtodes conſtituit, his primam aquilam in dubiis bellis credidit, horum potiſſimum opera Britanniam ſubegit. Durante etiam bello Gallico, Cæſar uſque Noviomagum deſcendit, & in amicitiæ ſuæ erga Batavos memoriam, arcis partem, quæ Vahali imminet, Romanorum more per ſuos architectos & fabros adverſus aquarum impetum muniri fecit, ab ipſoque ea ſtructura, Domus auxiliaris, Batavice, Dat huys ter hulpen, nuncupata eſt. In bello vero civili, Batavorum cohortes Pompeianos vicerunt, & Pompeium in fugam verterunt. Mortuo Cæſare Dictatore, fideliſſimi in Romanorum amicitia ad Vitellij Imperium uſque Batavi perſtiterũt. Auguſtus quoque Octavius in comitatu ſuo multis annis eos detinuit, & Tiberius corporis cuſtodes delegit. Sub Druſo vero & Germanico, ſtrenuam Romanis operam, pace belloque jam clari, navarunt. Regnante autem Caligula, nonnihil tam inſani Principis Imperium detrectantes, Romanis reſtiterunt.. Sub Claudio, reddita illis priſtina libertate ac dignitate, crebris per Britannias victoriis claruerunt. Neronis

Batavi Rom. Imp. amici.

vero ac matris ejus Agrippinæ, corporis cuſtodes veteri more conſtituti. Tandem a Galba contumeliis affecti, in patriam rediere. Vitellius Cæſar, quum Batavorum fortitudini, victos Othonianos, acceptum referre deberet, beneficiorum immemor, luxu & avaritia Præfectorum ſuorum, eos ad defectionem adegit. Hinc atrox bellum inter Batavos & Romanos exortum eſt. Manente hoc bello, Noviomagum Batavorum oppidum, ab ipſo gentis Duce, quia id adverſus hoſtes defendere nequibat, ſuccenſum eſt. Tandem æquis conditionibus ab armis diſceſſum, manente Batavis apud Veſpaſianum & filios ejus veteri gratia & auctoritate. Sub Hadriano Auguſto, rurſus corporis cuſtodiæ adhibiti, qui Sorano Batavo epitaphium tale ſcripſit:

Ille ego Pannonijs quondam notiſsimus oris,
Inter mille viros primus fortiſque Batavos,
Hadriano potui qui judice vaſta profundi
Aequora Danubij cunctis tranare ſub armis,
Emiſſumque arcu, dum pendet in aëre, telum,
Ac redit, ex alia fixi fregique ſagitta,
Quem neque Romanus potuit, neque Barbarus unquam,
Non jaculo miles, non arcu vincere Parthus,
Hic ſitus, hic memori ſaxo mea facta ſacravi.
Viderit an ne aliquis poſt me mea geſta ſequetur:
Exemplo mihi ſum, primus qui talia geſsi.

Quum vero multis Auguſtis & fideliſſimi & gratiſſimi fuiſſent, imperante Septimio Severo, libertatibus & honoribus ornati, in Britanniis (ut olim) ſæpe feliciſsime pugnarunt. Quam grati Severo fuerint, ſatis declarant vetuſtatis
Leyden. monumenta, mea ætate eruta, non procul a Legia oppido, quam

quam a legionibus, quæ ibi caſtra habuerunt, denominatam veriſimilis conjectura eſt. His hæc inſcripta erant:

IMP. CAES. L. SEPTIMIVS SEVERVS
AVG. ET M. ANTONINVS CAES.
COH. VOL. ARMAMENTARIVM
VETVSTATE CONLAPSVM RESTI-
TVERVNT, SVB VAL. PVDEN-
TE LEG. AVG. PR. PR. CVRAN-
TE CAECIL. BATOE PRAE.
GENS BATAVORVM AMICI ET
FRATRES ROMANI IMPERII.

Conſtantio autem Cæſari, ac Conſtantino, qui poſtea Magnus dictus eſt, in Britannia olim commilitones Batavi, magnum momentum ad Imperium Romanum obtinendum attulerunt. Nec Iuliano, in pugna Argentoracenſi, auxiliatrices Batavorum turmæ defuerunt, ſed ipſius exercitui in pugna laboranti animum addidere, & victoriæ cauſa fuerunt. Poſt hæc tempora, Barbaris nationibus Romani Imperij provincias incurſantibus, Batavi ægre patriam ſuam tutati ſunt. Tempore vero Pippini Francorum Ducis, Danis & Friſiis fortiter aliquamdiu reſiſtentes, tandem hoſtili vi coacti ſunt, Francorum & Regem & religionem ſuſcipere, manente tamen non ſolum ea libertate, qua a Cæſaribus donati erant, verum etiam multis modis aucta. Carolus autem Magnus Noviomagum arcem collabaſcentem reparavit, & ſacellum, quod ibi Dijs Manibus a veteribus conſecratum erat, Chriſto Servatori, per Leonē Romanum Epiſcopum conſecrari fecit. Ædificavit & in hac arce tribunal, (quod ibi mea ætas vidit) in quo crebro Inferioris Germaniæ populis jus dixiſſe legitur. Regnante Ludovico, Nortmanni, claſſe Vahalim ingreſſi, totam Inſulam devaſtarunt, & Noviomagi Regium palatium miri operis & magnitudinis exuſſerunt.

Bataviæ diviſio.

Carolo autem Caluo rerum potiente, Batavorum gens trifariam diviſa eſt. Inferior enim Inſulæ pars, quæ mutato nomine Holtlandia a Friſiis dici cœperat, partim Epiſcopi Vltrajectini, partim adventitij cujuſdam Principis juſſa facere, jubentibus Francici ſanguinis Cæſaribus, volens nolens coacta eſt. Hinc crebra bella exorta ſunt, quæ ſi quis legere volet, habet Holtlandorum Vltrajectinorumque Hiſtorias. Superior autem Inſulæ pars, quæ Batavicum nomen retinet, & Noviomagum caput gentis, multis annis ſub Cæſaribus libera manſit. Fredericus vero, primus hujus nominis Auguſtus, Batavorum libertatem auxit, arcem Noviomagum inſtauratam munivit. Vicini autem Principes horum libertati invidentes, arte ipſis nota, VVilhelmo ex Holtlandorum Comite Romanorum Regi impudentioribus precibus perſuaſerunt, ut Othoni, Gelriæ tum Comiti, Noviomagum & quicquid illius juriſdictionis erat, pro magna, quam ei debebat, aureorum ſumma pignori daret. Quod, Batavis Noviomagiſque fruſtra contra nitentibus, VVilhelmus fecit, & Rodulphus, poſt eum Cæſar factus, ratum habuit. Hac rerum omnium viciſſitudine factum eſt, ut Inſula quondam nobiliſſima ac potentiſſima, in multas ditiones diſcerpta, ſub quodam ſervitutis jugo depreſſa jaceat.

Hæc ſparſim Batavice ſcripta, utcunque Latina feci, & in hunc ordinem redegi. Sequutus autem ſum Hiſtorias Ducum Gelriæ, quas clariſſima Princeps Catharina, filia Arnoldi Ducis Gelriæ, patri meo Gerardo Geldenhaurio dono dederat, & Hiſtorias Ducum Clivenſium, quæ fuere Adolphi filij Ducis Clivenſis, qui vulgo a Raveſteino dicebatur. Reſtat ut de præcipua Batavorum nobilitate, cujus progenies hodie quoque floret, pauca addam.

De Heeren van Arkel.

Vetuſtiſſima inter Batavos nobilitas eſt Heroum Herculanorum, qui genus ab Hercule Alemanno, totius olim Germaniæ Rege, ducere aſſeruntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſeruntur. Ab his originem trahit Gelriorum Dux Carolus, Comites Egmondani, Florentius Comes Buirēſis, Principes etiam ab Hocklem, ab Aſpera, & multi alij minoris nominis. Majore generis nobilitate Egmondani gloriantur, ſed hi, quum a Friſiorum Regibus ſtemma deducant, inter veteres Batavos numerari non poſſunt, licet Herculanis affinitate juncti jam primas inter Batavos obtineant. Horum etiam caput & princeps eſt Carolus Gelriorum Dux, cujus paternum ſtemma ab Herculanis & Egmondanis progreſſum habet. Quare non parum juris, in Caſtris Herculis (Batavice, Dat landt van Erkell) Carolus Gelrius habet. Præterea, per nobiliſſimam Dominam Irmgardem filiam Comitis Clivenſis, uxorem Principis Caſtrorum Herculis, in Ducatu Clivenſi. Materni vero tanti Dùcis ſtemma (ut hoc obiter propter imperitos quoſdam veterum Hiſtoriarum Hiſtoriographos addam) a Francorum Regibus quadruplici conſanguinitatis ratione deducitur. Hinc mirum eſt qua malevolentia, qua invidia, qua inſania nonnulli Chronicorum conſarcinatores, toti a veritate abalienati, Regium Egmondanorum, Herculanorum, ac Gelriorum ſtemma extenuare auſint. His accedunt Batoburgi nobiliſſimi plane Batavi, qui & Bohemorum Regum & Columnenſium Romanorum affines & conſanguinei, non multum infra maximos Principes nobilitate & fama deſcenderunt. Lunata præterea VVaſſenariorum inſignia, circa maritima in Batavis principem eos locum obtinuiſſe indicant. Superſunt Brerodani, ſed horum nobilitas non a veteribus Batavis, ſed ab Holtlandorum Comitibus orta eſt. Hæ ſunt fere inſigniores, hac ætate, Batavorum familiæ: verum minorum opum & famæ, tot ſunt inter eos nobiles, ut difficile admodum fuerit, ſi quis vel nominatim adnotare velit, quorum quum in Hollandica Hiſtoria crebra fiat mentio, hic nihil addemus. Collegimus autem ex veteribus primique nominis Hiſtoricis quædam

H. van Egmont.

H. van Batenburch.

H. van Waſſenaer.

H. van Brederoden.

Batavo-

Batavorum geſta, quæ clariſſimorũ Scriptorum verbis, indicibus præſcriptis, bona fide his adjunximus. Neque te moveat Lector, quod nonnulla, quæ Germanis generaliter adſcribuntur, ſolis Batavis tribuamus: auctoritatem enim & Batavicæ Hiſtoriæ & magnorum virorum exempla hac in re ſequuti ſumus Lege & diligenter dijudica, quiſquis es qui hæc in manus ſumpſeris; & ſi alicubi erravimus, candide admoneas.

Germanos Batavos Julius Cæſar ſecum habuit.

Cæſar Belli Gallici lib. 7.

Cæſar ex caſtris equitatum educi jubet, prælium que equeſtre committit: laborantibus jam ſuis, Germanos equites circiter quadringentos ſubmittit, quos ab initio ſecum habere inſtituerat. Eorum impetum Galli ſuſtinere non potuerunt, atque in fugam conjecti, multis amiſſis, ſe ad agmen receperunt.

Batavorum cohortes Cæſar ſegregat.

Cæſar Belli Civilis lib. 3.
a ex terna acie ſenas *legit Iuſtus Lipſius lib. 4. de Milit. Rom. dialog. 8.*

Simul his rebus animadverſis, quas demonſtravimus, timens ne a multitudine equitum dextrum cornu circumveniretur, celeriter [a] ex tertia acie ſingulas cohortes detraxit, atque ex his quartam inſtituit, equitatuique oppoſuit, atque quid fieri vellet oſtendit, monuitque ejus diei victoriam in earum cohortium virtute conſtare.

Batavorum cohortes Pompeianos vincunt.

Ibidem.
b ſex *habent libri vulgati.*

Quod ubi Cæſar animadvertit, quartæ aciei, quam inſtituerat [b] ex cohortium numero, dedit ſignum. Illi celeriter procurrerunt, infeſtiſque ſignis, tanta vi in Pompeij equites impetum fecerunt, ut eorum nemo conſiſteret, omneſque converſi, non ſolum loco excederent, ſed protinus incitati, fuga montes altiſsimos peterent.

Laus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Laus cohortium Batavicarum.

Neque vero Cæſarem fefellit, quin ab his cohortibus, quæ contra equitatũ in quarta acie collocatę eſſent, initium victoriæ oriretur, ut ipſe in cohortandis militibus pronunciaverat. Ab his enim primum equitatus eſt pulſus: ab iiſdem factæ cædes ſagittariorum atque funditorum: ab iiſdem acies Pompeiana a ſiniſtra parte erat circumventa, atque initium fugæ factum. Quippe quum Pompeius adeo equitum copia abundaret, ut facile circumventurus ſibi Cæſarem videretur, circumventus ipſe eſt. Nam quum diu æquo Marte contenderent, juſſuque Pompeij fuſus a cornu erupiſſet equitatus, repente hinc dato ſigno, Germanorum cohortes tantum in effuſos equites fecere impetum, ut ille eſſe pedites, hi venire in equis viderentur. Hanc ſtragem fugientis equitatus, levis armaturæ ruina comitata eſt. Tunc terrore latius dato, turbantibus invicem copiis, reliqua ſtrages quaſi una manu facta eſt. Nec ulla res magis exitio fuit, quam ipſa exercitus magnitudo.

Ibidem.

L. Florus lib. 4. cap. 11.

Batavi Octavij Auguſti armigeri.

Ex militaribus copiis legiones & auxilia provinciatim diſtribuit. Claſſem Miſſeni & alteram Ravennæ, ad tutelam ſuperi & inferi maris, collocavit. Certum numerum partim in urbis, partim in ſui cuſtodiam allegit, dimiſſa Calagurritanorum [a] manu, quam uſque ad devictum Antonium; Item Germanorum, quam uſque ad cladem Varianam, inter armigeros circa ſe habuerat.

Suetonius in Octavio cap. 49.

[a] *id eſt*, cohorte.

Batavi cuſtodes Tiberij.

Cohortes delecto milite ſupra ſolitum firmatæ, additur magna pars prætoriani equitis, & robora Germanorum, qui tum cuſtodes Imperatori aderant.

Tacitus lib. 1. Annalium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Inſulæ Batavorum deſcriptio.

Tacitus lib. 2. Annalium.

Inſula Batavorum, in quam convenirent, prædicta, ob faciles appulſus, accipiendiſque copiis & tranſmittendis ad bellum opportuna. Nam Rhenus uno alveo continuus, haud modicas Inſulas circumveniens, apud principium agri Batavi, velut in duos amnes dividitur, ſervatque nomen & violentiam curſus, qua Germaniam pervehitur, donec Oceano miſceatu: ad Gallicam ripam latior & placidior adfluens, verſo cognomento, Vahalim accolæ dicunt: mox id quoque vocabulum mutat Moſa flumine, ejuſque immenſo ore eundem in Oceanum effunditur.

Batavi, auxiliares Romanorum, nandi periti.

Ibidem.

Poſtremum auxiliorum agmen, Batavique in parte ea, dum inſultant aquis, artemque nandi oſtentant, turbati, & quidam hauſti ſunt.

Cariovaldæ, Ducis Batavorum & nobilitatis fortitudo.

Ibidem.

Qua celerrimus amnis (Viſurgis) Dux Batavorum erupit. Eum Cheruſci, fugam ſimulantes, in planitiem ſaltibus circumjectam traxere: dein coorti & undique effuſi, [a] tendunt adverſus, inſtant cedentibus, collectoſque in orbem, pars congreſſi, quidam eminus proturbant. Cariovalda, diu ſuſtentata hoſtium ſævitia, hortatus ſuos, ut ingruentes catervas globo [b] perfringerent, atque ipſe in denſiſſimos irrumpens, congeſtis telis & ſuffoſſo equo labitur, ac multi nobilium circa: cæteros vis ſua aut equites, cum Stertinio Æmilioque ſubvenientes, periculo exemere.

a trudunt adverſos.

b frangerent.

Bata-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Batavorum & Germanorum adverſus rebellantes Friſios auxilia.

Eodem anno Friſij, Tranſ Rhenanus populus, pacem exuere, noſtra magis avaritia, quam obſequij impatientes. *Tacitus Annalium lib. 4.* Tributum iis Druſus juſſerat modicum, pro anguſtia rerum, ut in uſus militares coria boum penderent, non intenta cujuſquam cura, quæ firmitudo, quæ menſura, donec Olennius e primipilaribus, regendis Friſijs impoſitus, terga urorum delegit, quorum ad formam acciperentur. Id aliis quoque nationibus arduum, apud Germanos difficilius tolerabatur, quîs ingentium beluarum feraces ſaltus, modica domi armenta ſunt. Ac primo boves ipſos, mox agros, poſtremo corpora conjugum aut liberorum ſervitio tradebant. Hinc ira & queſtus, & poſtquam non ſubveniebat, remedium ex bello: rapti qui tributo aderant milites, & patibulo affixi. Olennius infenſos fuga prævenit, receptus caſtello cui nomen Flevum, *Caſtellum Flevum.* & haud ſpernenda illic civium ſociorumque manus, littore Oceani præſidebat. Quod ubi L. Apronio Inferioris Germaniæ Proprætori cognitum, vexilla legionum e ſuperiore provincia, peditumque & equitum auxiliarium delectos accivit, ac ſimul utrumque exercitum Rheno devectum, Friſiis intulit: ſoluto jam caſtello obſidio, & ad ſua tutanda digreſſis rebellibus. Igitur proxima æſtuaria aggeribus & pontibus, traducendo graviori agmini, firmat, atque interim, repertis vadis, alam Canninefatem, & quod peditum Germanorum inter noſtros merebat, circumgredi terga hoſtium jubet, qui jam acie compoſiri pellunt turmas ſociales, equiteſq; legionũ ſubſidio miſſos. Tum tres leves cohortes, ac rurſum b duas, dein tempore interjecto a duę acrius eques immiſſus, ſatis validi ſi ſimul incubuiſſent, per intervallũ adventãtes, neq; conſtantiã addiderãt turbatis & pavore fugientiũ auferebantur. Cethego Labeoni legato quintæ legionis quod reliquũ auxiliorũ tradit: atq; ibi dubia

ſuorum re, in anceps tractus, miſſis nuncijs, vim legionum implorabat. Prorumpunt quintani ante alios, & acri pugna hoſte pulſo, recipiunt cohortes alaſque feſſas vulneribus: neque Dux Romanus vltum ijt, aut corpora humavit: quamquam multi Tribunorum Præfectorumque & inſignes centuriones cecidiſſent, &c. Clarum inde inter Germanos Friſium nomen.

Batavi circa Caligulam.

Suetonius in Caligula cap. 43.

Militiam reſque bellicas ſemel attigit, neque ex deſtinato, ſed quum ad viſendum nemus flumenque Clitumni Mevaniam proceſſiſſet. Admonitus de ſupplendo numero Batavorum, quos circa ſe habebat, expeditionis Germanicæ impetum cepit, &c.

Batavorum Regis filius transfuga.

Ibidem.

[a] *Locus corruptus. Vide Notas.*

Nihil autem amplius, quam [a] Admimocino Bellini Batavorum Regis filio, qui pulſus a patre cum exigua manu tranſfugerat, in deditionem recepto, quaſi vniverſa tradita Inſula, magnificas Romam literas miſit.

Gannaſcus Canninefas pirata ſub Claudio.

Tacitus Annalium lib. 11.

[b] Auxiliaris,

Per idem tempus Cauci Inferiorem Germaniam incurſavere, Duce Gannaſco, qui natione Canninefas, [b] auxiliarius & diu meritus, poſt transfuga, levibus navigijs prædabundus Gallorum maxime oram vaſtabat, non ignarus dites & imbelles eſſe,

Batavi cuſtodes Agrippinæ matris Neronis.

Tacitus Annalium lib. 13.

[c] olim, tum, et ut matri.

Cognitum id Neroni, excubiaſque militares, quæ ut conjugi Imperatoris [c] ſolitum, ut & matri ſervabantur, & Germanos ſuper eundem honorem cuſtodes additos, digredi jubet.

Nero Batavis Germanis fidebat.

Tacitus Annalium lib. 15.

Volitabantque per fora, per domos, rura quoque & proxima

muni.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

municipiorum, pedites equiteſque permixti Germanis, quibus fidebat Princeps quaſi exteris.

Batavi, olim cuſtodes corporis a Cæſaribus inſtituti, fideliſsimi ſuere.

Item Germanorum cohortem a Cæſaribus olim ad cuſtodiam corporum inſtitutam, multiſque experimentis fideliſſimam, diſſolvit, ac ſine ullo commodo remiſit in patriam. *Suetonius in Galba cap. 12.*

In Batavorum cohortibus magnum victoriæ momentum ſub Vitellio.

Iulius deinde Civilis periculo exemptus, præpotens inter Batavos, ne ſupplicio ejus ferox gens alienaretur: & erant in civitate Lingonum octo Batavorum cohortes, quartædecimę legionis auxilia, tum diſcordia temporum a legione digreſſę: præut inclinaſſent, grande momentum ſociæ aut adverſæ. *Tacitus lib. 1. Hiſtoriarum.*

Iurgia & rixæ Batavorum & legionariorum.

Sed brevis lætitia fuit, cohortium intemperie, quas a legione quartadecima, ut ſupra memoravimus, digreſſas, exercitui ſuo Fabius Valens adjunxerat. Iurgia primum, mox rixa inter Batavos & legionarios. Tum his aut illis ſtudia militum adgregantur, prope in prælium exarſere, ni Valens animadverſione paucorum, oblitos jam Batavos Imperij admonuiſſet. *Ibidem.*

Batavi & Trans-Rhenani, Padum transgreſſi, Othonianos terrent.

Irritabat quin etiam Batavos Trans-Rhenanoſque Padus ipſe, quem repente contra Placentiam tranſgreſſi, [a] raptis quibuſdam exploratoribus, ita cæteros terruere, ut adeſſe omnem Cæcinæ exercitum, trepidi ac falſi nunciarent. *Tacitus lib. 2 Hiſtoriarum.* a captis.

Batavicarum cohortium gloriatio & laudes.

Cohortes Batavorum, quas bello Neronis a quartadecima legione digreſſas, quum Britanniam peterent, audito Vitellij *Ibidem.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

motu, in civitate Lingonum, Fabio Valenti adjunctas retulimus, ſuperbe agebant, ut cujuſque legionis tentoria acceſſiſſent, coercitos a ſe quartadecimanos, oblatam Neroni Italiam, atque omnem belli fortunam in ipſorum manu ſitam jactantes. Contumelioſum id militibus, acerbum Duci, corrupta jurgiis aut rixis diſciplina. Ad poſtremum Valens e petulãtia, etiam perfidiam ſuſpectabat. Igitur nuncio allato, pulſam Trevirorum alam, Tungroſque a claſſe Othonis, & Narbonenſem Galliam circumiri, ſimul cura ſocios tuendi, & militari aſtu, cohortes turbidas, ac ſi una forent prævalidas, diſpergendi, partem Batavorum ire in ſubſidium jubet. Quod ubi auditum vulgatumque, mœrere ſocij, fremere legiones, orbari ſe fortiſſimorum virorũ auxilio, veteres illos & tot bellorum victores, poſtquam in conſpectu ſit hoſtis, velut ex acie abduci. Si provincia Vrbe & ſalute Imperij potior ſit, omnes illuc ſequerentur:[a] ſin victoria, ſanitas, ſuſtentaculum, columen in Italia verteretur, non abrumpendos, ut corpori, validiſſimos artus.

a victoriæ ſanitas.

Batavi Germani, navali pugna, Othonianos pellunt.

Et erat Inſula amne medio, in quam gladiatores [b] manibus molientes, Germani nando prælabebantur. Ac forte plures tranſgreſſos, completis Liburnicis, per promptiſſimos gladiatorum, Macer aggreditur. Sed neque ea conſtantia gladiatoribus ad prælia quæ militibus, nec perinde [c] natantes e navibus, quam ſtabili gradu e ripa vulnera dirigebant. Et quum variis trepidantium inclinationibus immixti remiges propugnatoreſque turbarentur, deſilire in vada ultro Germani, retentare puppes, ſcandere foros, [d] atque cominus mergere: quæ cuncta in oculis utriuſque exercitus quanto lætiora Vitellianis, tanto acrius Othoniani cauſam auctoremque cladis deteſtabantur. Et prælium [e] quod abruptis quæ ſuperfuerant navibus, fuga direptum. &c.

Ibidem.
b navibus
c nutantes.
d aut.
e quidem

Ejuſdem

Ejuſdem pugnæ commemoratio.

Acceſſit recens auxilium Varus Alphenus cum Batavis, fuſa gladiatorum manu, quam navibus transvectam oppoſitæ cohortes in ipſo flumine trucidaverant. Ita victores latus hoſtium invecti, & media acie perrupta, fugere paſſim Othoniani [a] Bebriacum petentes.

Ibidem.

a Bedriacum.

Batavorum & legionariorum diſcordia.

Angebat Vitellium victarum legionum haud quaquam fractus animus. Sparſæ per Italiam & victoribus permixtæ, hoſtilia loquebantur: præcipua quartadecimanorum ferocia, qui ſe victos abnuebant. Quippe [b] Bebriacenſi acie, vexillariis tantum pulſis, vires legionis non adfuiſſe. Remitti eos in Britanniam, unde a Nerone excitati erant, placuit, atque interim Batavorum cohortes una tendere, ob veterem adverſus quartadecimanos diſcordiam. Nec diu in tantis armatorum odiis quies fuit. Auguſtæ Taurinorum, dum opificem quendam Batavus ut fraudatorem inſectatur, legionarius hoſpitem tuetur, ſui cuique commilitones aggregati, a conviciis ad cædem tranſiere, & prælium atrox arſiſſet, ni duæ prætoriæ cohortes cauſam quartadecimanorum ſecutæ, his fiduciam, & metum Batavis feciſſent: quos Vitellius agmini ſuo jungi, ut fidos, legionem, Graijs alpibus traductam, eo flexu itineris ire jubet, quo Viennam vitarent.

Ibidem.

b Bedriacenſi.

Batavorum cohortes in Germaniam remiſſæ.

Cohortes Batavorum, ne quid truculentius auderent, in Germaniam remiſſæ, principium interno ſimul externoque bello parantibus fatis.

Batavorum deſcriptio & prælia adverſus Romanos, in quibus vicinorum Germanorum crebra fit mentio.

Iiſdem diebus, crebreſcentem cladis Germanicæ famam, nequaquam mœſta civitas excipiebat, cæſos exercitus, capta legionum

Tacitus lib. 4. Hiſtoriarum.

gionum

gionum hyberna,deſciviſſe Gallias,non ut mala loquebantur. Id bellum quibus cauſis ortum, quanto externarum ſociarumque gentium motu flagraverit,altius expediam. Batavi donec trans Rhenum agebant pars Cattorum, ſeditione domeſtica pulſi,extrema Gallicę oræ vacua cultoribus,ſimulque Inſulam inter vada ſitam occupavere, quam mare Oceanum a fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit, nec opibus Romanis,ſocietate validorum attriti, viros tantum armaque Imperio miniſtrant,diu Germanicis bellis exerciti, mox per Britanniam gloria tranſmiſſis illuc cohortibus,quas veteri inſtituto nobiliſſimi popularium regebant. Erat & domi delectus eques, præcipuo nandi ſtudio arma, equoſque retinens, integris turmis Rhenum perrumpere, Iulius Paulus & Claudius Civilis Regia ſtirpe,multo cæteros anteibant. Paulum Fonteius Capito falſo rebellionis crimine interfecit, injectæ Civili catenæ, miſſus ad Neronem, & a Galba abſolutus, ſub Vitellio rurſus diſcrimen adit, flagitante ſupplicium ejus exercitu. Inde cauſæ irarum,ſpeſque ex malis noſtris. Sed Civilis,ultra quam barbaris ſolitum,ingenio ſolers, & Sertorium ſe aut Hanibalem ferens, ſimili oris dehoneſtamento, ne ut hoſti obviam iretur, ſi a populo Romano palam deſciviſſet, Veſpaſiani amicitiam ſtudiumque partium prætendit, miſſis ſane ad eum Primi Antonij literis,quibus avertere accita a Vitellio auxilia,&tumultus Germanici ſpecie,retentare legiones jubebatur. Eadem Ordeonius Flaccus præſens monuerat,inclinato in Veſpaſianum animo, ut reipub. cura,cui excidium adventabat, ſi redintegrandum bellum, & tot armatorum millia Italiam irrupiſſent. Igitur Civilis diſciſcendi certus, occultato interim altiore conſilio,cætera ex eventu judicaturus,novare res hoc modo cœpit. Iuſſu Vitellij Batavorum juventus ad delectum vocabatur, quem ſuapte natura gravem onerabant miniſtri avaritia & luxu, ſenes aut invalidos conquirendo,

quos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

quos pretio dimitterent: rurſus impuberes, ſed forma conſpicui (& eſt pleriſque procera pueritia) ad ſtuprum trahebantur. Hinc invidia, & compoſiti ſeditionis auctores, perpulere ut delectum abnuerent. Civilis primores gentis, & promptiſſimos vulgi, ſpecie epularum, Sacrum in nemus vocatos, ubi nocte ac lætitia incaluiſſe videt, a laude gloriaque gentis orſus, injurias & raptus, & cætera ſervitij mala enumerat. Neque enim ſocietatem, ut olim, ſed tanquam mancipia haberi, quando legatum, gravi quidem comitatu, & ſuperbo cum imperio, venire, tradi ſe præfectis centurionibuſque, quos ubi ſpoliis & ſanguine expleverint, mutari exquirique novos ſinus & varia prędandi vocabula. Inſtare delectum, quo liberi a parentibus, fratres a fratribus, veluti ſupremum dividantur. Nunquam magis afflictam rem Romanam, nec alia in hybernis quam prædam & ſenes, attollerent tantum oculos, & inania legionum nomina ne paveſcerent, eſſe ſibi robur peditum equitumque, conſanguineos Germanos, Gallias idem cupientes: ne Romanis quidem ingratū id bellum, cujus ambiguam fortunam Veſpaſiano imputaturos: victoriæ rationem non reddi. Magno cum aſſenſu auditus, barbaro ritu & patriis exſecrationibus univerſos adigit. Miſſi ad Caninefates, qui conſilia ſociarent. Ea gens partem Inſulæ colit, origine, lingua, virtute par Batavis, numero ſuperantur. Mox occultis nunciis pellexit Britannica auxilia, Batavorum cohortes miſſas in Germaniam, ut ſupra retulimus, ac tum Magontiaci agentes. Erat in Caninefatibus ſtolidæ audaciæ [a] Brenno, claritate natalium inſigni. pater ejus multa hoſtilia auſus, Caianarum expeditionum ludibrium impune ſpreverat. Igitur ipſo rebellis familiæ omine placuit, impoſituſque ſcuto more gentis & ſuſtinentium humeris vibratus Dux deligitur, ſtatimque accitis Friſiis (Tranſ-Rhenana gens eſt) duarum cohortium hyberna, proximo occupato Oceano, irrumpit. Nec præviderant impetum hoſtium

Sacrum nemus.

Caninefates.

Magontiacum.

[a] Brinio,

Friſii.

militites,nec ſi prævidiſſent, ſatis virium ad arcendum erat. Capta igitur & direpta caſtra, dein vagos & pacis more effuſos lixas negotiatoreſque Romanos invadunt. Simul excidiis caſtellorum imminebant, quæ a præfectis cohortium incenſa ſunt, quia defendi nequibant. Signa vexillaque & quod militum in ſuperiore Inſulę parte congregantur Duce Aquilio primipilari, nomen magis exercitus quam robur. quippe viribus cohortis abductis, Vitellius a proximis Nerviorum Germanorumque pagis ſegnem numerum armis oneraverat. Civilis dolo graſſandum ratus, incuſavit vltro præfectos, qui caſtella deſeruiſſent: ſe cum cohorte, cui præerat, Caninefatem tumultum [a] oppreſſurum. Illi ſua quiſque hyberna repeterent. Subeſſe fraudem conſilio, & diſperſas cohortes facilius opprimi, nec [b] Brennonem Ducem ejus belli, ſed Civilem eſſe patuit, erumpentibus paulatim indiciis, quæ Germani, læta bello gens, non diu occultaverant. Vbi inſidiæ parum ceſſere, ad vim tranſgreſſus, Caninefates, Friſios, Batavos propriis cuneis componit. directa ex diverſo acies, haud procul a flumine Rheno, & obverſis in hoſtem navibus, quas incenſis caſtellis illuc appulerant: nec diu certatum, Tungrorum cohors ſigna ad Civilem tranſtulit: perculſique milites improviſa proditione, a ſociis hoſtibuſque cædebantur. Eadem etiam navibus perfidia. Pars remigum e Batavis, tanquam imperitia, officia nautarum propugnatorumque impediebant. Mox contra tendere, & puppes hoſtili ripæ objicere. ad poſtremum, gubernatores centurioneſque, niſi eadem volentes, trucidant: donec vniverſa quatuor & viginti navium claſſis transfugeret, aut caperetur. Clara ea victoria in præſens, in poſterum uſui: armaq; & naves, quibus indigebant, adepti. Magna per Germanias Galliaſque fama libertatis auctores celebrabantur. Germaniæ ſtatim miſere legatos, auxilia offerentes. Galliarum ſocietatē Civilis arte doniſq; affectabat, captos cohortium præfectos ſuas

in

a compreſſurum.
b *Briuionem.*

in civitates remittendo, cohortibus abire an manere mallent data poteſtate: manentibus, honorata militia: digredientibus ſpolia Romanorum offerebãtur. Simul, ſecretis ſermonibus, admonebat malorum, quæ tot annis paſſi, miſeram ſervitutem falſo pacem vocarent. Batavos quamquam tributorũ expertes, arma cõtra communes dominos cepiſſe. prima acie fuſum victumque Romanum. quid ſi Galliæ jugum exuant? quantum in Italia reliquum? provinciarũ ſanguine provincias vinci. ne Vindicis aciem cogitarẽt. Batavo equite protritos Heduos Avernoſque, fuiſſe inter Virginij auxilia Belgas. vereque reputantibus, Galliam ſuiſmet viribus concidiſſe. Nunc eaſdem omnium partes, addito ſi quid militaris diſciplinæ in caſtris Romanorum viguerit. eſſe ſecum veteranas cohortes, quibus nuper Othonis legiones procubuerint. Servirent Syria, Aſiaq; , & ſuetus Regibus Oriens. multos adhuc in Gallia vivere ante tributa genitos. Nuper certe, cæſo Quintilio Varo, pulſam e Germania ſervitutem. nec Vitellium Principem, ſed Cæſarem Auguſtum bello provocatum. Libertatem natura etiam mutis animalibus datam. Virtutem proprium hominis bonum. Deos fortioribus adeſſe. Proinde arriperent vacui occupatos, integri feſſos. dum alij Veſpaſianũ, alij Vitellium foveant, patere locum adverſus utrumque. Sic in Gallias Germaniaſque intentus, ſi deſtinata proveniſſent, validiſſimarum ditiſſimarumq; nationum regno imminebat. At Flaccus Ordeonius primos Civilis conatus per diſſimulationẽ aluit. Vbi expugnata caſtra, deletas cohortes, pulſum Batavorũ Inſula Romanum nomẽ, trepidi nuncij adferebant, Mumium Lupercum legatum (is duarum legionum hybernis præerat) egredi adverſus hoſtem jubet. Lupercus legionarios e præſentibus, Vbios e proximis, Trevirorum equites, haud longe agentes, raptim tranſmiſit, addita Batavorum ala, quæ jam pridẽ corrupta fidem ſimulabat, ut, proditis in ipſa acie Romanis, majore pretio fugeret. *Vbij. Treviri.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Caſtra Vetera. *Bonna.*

Civilis captarum cohortium ſignis circumdatus, ut ſuo militi recens gloria ante oculos, & hoſtes memoria cladis terrerentur, matrem ſuam, ſororeſque, ſimul omnium conjuges parvoſque liberos conſiſtere a tergo jubet, hortamenta victoriæ, vel pulſis pudorem. Vt virorum cantu, fœminarum ululatu inſonuit acies, nequaquam par a legionibus cohortibuſque redditur clamor. Nudaverat ſiniſtrum cornu Batavorum ala transfugiens, ſtatimque in nos verſa. Sed legionarius miles, quamquam rebus trepidis, arma ordineſque retinebat. Vbiorum Trevirorumq; auxilia, fœda fuga diſperſa, totis campis palantur. Illuc incubuere Germani. Et fuit interim effugium legionibus in caſtra, quibus Veterum nomen eſt. Præfectus alæ Batavorum Claudius Labeo, oppidano certamine æmulus Civili, ne interfectus invidiam apud populares, vel, ſi retineretur, ſemina diſcordiæ præberet, in Friſios avehitur. Iiſdem diebus Batavorum & Caninefatum cohortes, quum juſſu Vitellij in vrbem pergerent, miſſus a Civile nuncius aſſequitur. Intumuere ſtatim ſuperbia ferociaque, & pretium itineris, donativum, duplex ſtipendium, augeri equitum numerum, promiſſa ſane a Vitellio, poſtulabāt, non ut aſſequerentur, ſed cauſam ſeditioni. Et Flaccus multa concedendo nil aliud effecerat, quam ut acrius expoſcerent, quæ ſciebant negaturum. Spreto Flacco, Inferiorem Germaniam petivere, ut Civili jungerentur. Ordeonius, adhibitis tribunis centurionibuſque conſultavit, num obſequium abnuentes vi coerceret. Mox inſita ignavia, & trepidis miniſtris, quos ambiguus auxiliorum animus, & ſubito delectu ſuppletæ legiones angebant, ſtatuit continere intra caſtra militem. Dein pœnitentia, & arguentibus ipſis qui ſuaſerant, tanquam ſecuturus, ſcripſit Herennio Gallo, legionis primæ legato, qui Bonnam obtinebat, ut arceret tranſitu Batavos: ſe cum exercitu tergis eorum hæſurum. Et opprimi poterant, ſi hinc Ordeonius, inde Gallus, motis utrimque copiis, medios clauſiſſent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſiſſent. Flaccus omiſit incœptum, aliiſque literis Gallum monuit, ne [a] terreret abeuntes. Vnde ſuſpicio, ſponte legatorum excitari bellum. Cunctaque quæ acciderant aut metuebantur, non inertia militis neque hoſtium vi, ſed fraude Ducum evenire. Batavi, quum caſtris Bonnenſibus propinquarent, præmiſere qui Herennio Gallo mandata cohortium exponerent: Nullum ſibi bellum adverſus Romanos, pro quibus toties bellaſſent: longa atque irrita militia feſſis, patriæ atque otij cupidinem eſſe. Si nemo obſiſteret, innoxium iter fore: ſin arma occurrant, ferro viam inventuros. Cunctantem legatum milites perpulerant, fortunam prælij experiretur. Tria millia legionariorum, & tumultuariæ Belgarum cohortes, ſimul paganorum lixarumque ignava ſed procax ante periculum manus, omnibus portis erumpunt, ut Batavos numero impares circumfundant. Illi [b] veteris militiæ memores, in cuneis congregantur, denſi vndique, & frontem tergaque ac latera tuti. Sic tenuem noſtrorum aciem perfringunt. Cedentibus Belgis, pellitur legio, & vallum portaſque trepidi petebant. Ibi plurimum cladis: cumulatæ corporibus foſſæ, nec cede tantum & vulneribus, ſed ruina & ſuis plerique telis interiere. Victores, Colonia Agrippinenſium vitata, nihil cætero in itinere hoſtile auſi, Bonnenſe prælium excuſabant, tanquam petita pace, poſtquam negabatur, ſibimetipſis conſuluiſſent. Civilis adventu veteranarum cohortium, juſti jam exercitus ductor, ſed conſilij ambiguus, & vim Romanam reputans cunctos, qui aderant, in verba Veſpaſiani adigit. Mittitque legatos ad duas legiones, quæ priore acie pulſæ, in Vetera caſtra conceſſerant, vt idem ſacramentum acciperent. Redditur reſponſum, neque proditoris, neque hoſtium ſe conſiliis uti. Eſſe ſibi Vitellium Principem, pro quo fidem & arma uſque ad ſupremum ſpiritum retenturos: proinde perfuga Batavus arbitrum rerum Romanarum ne ageret, ſed meritas ſceleris pœnas exſpectaret.

[a] teneret.

[b] veteres militię in cuneis, etc.

Coloniæ Agrippinenſium.

Quæ

Quæ ubi relata Civili, incenſus ira, vniverſam Batavorum gentem in arma rapit. Iunguntur Bructeri Tencterique, & excita nunciis Germania, ad prædam famamque. Adverſus has concurrentes belli minas, legati legionum, Mumius Lupercus, & Numiſius Rufus, vallum muroſque firmabant: ſubverſa longæ pacis opera, haud procul caſtris in modum municipij extructa, ne hoſtibus uſui forent. Sed parum proviſum, [a] ni copiæ in caſtra conveherentur, rapi permiſere. Ita paucis diebus per licentiam abſumpta ſunt, quæ adverſus neceſſitates in longum ſuffeciſſent. Civilis medium agmen cum robore Batavorum obtinens, (utramque) Rheni ripam, quo truculentior viſu foret, Germanorum catervis complet, aſſultante per campos equite. Simul naves in adverſum amnem agebantur, hinc veteranarum cohortium ſigna, inde depromptæ ſylvis [b] jugiſque feratum imagines, ut cuique genti inire prælium mos eſt, [c] juſta belli civilis externique facie obſtupefecerant obſeſſos, & ſpem oppugnantium augebat amplitudo valli, quod duabus legionibus ſitũ, vix quinque millia armatorum (Romanorum) tuebantur. Sed lixarũ multitudo, turbata pace, illuc congregata & bello miniſtra aderat. Pars caſtrorum in collem leniter aſſurgens, pars æquo adibatur, quippe illis hybernis obſideri, premique Germanias Auguſtus crediderat, neque unquam id malorum, ut oppugnatum ultro legiones noſtras venirent. Inde non loco, neque munimentis labor additus, vis & arma ſatis placebãt. Batavi Tranſ-Rhenanique, quo diſcreta virtus manifeſtius ſpectaretur, ſibi quæque gens cõſiſtunt, eminus laceſſentes. Poſt ubi pleraque telorum turribus pinniſq; mœnium irrita hærebant, & deſuper ſaxis vulnerabantur, clamore atque impetu invaſere vallum. Appoſitis pleriq; ſcalis, alij per teſtudinẽ ſuorum [d] ſcandebant. Iam quidem cum gladiis & armorum incuſſu præcipitati, ſudibus & pilis obruuntur. Prçferoces initio, & rebus ſecundis nimij. Sed [e] tum prædę cupidine diverſa

quoque

Bructeri. *Tencteri.*

a ut

b luciſque.

c juxta.

d ſcandebant jam quidem, cum gladiis, etc.

e tamen.

quoque tolerabant. Machinas etiam, inſolitum ſibi, auſi: nec ulla ipſis ſolertia: perfugæ captivique docebant ſtruere [a] machinas, in modum pontis mox ſubjectis rotis propellere: ut alij ſuperſtantes tanquam ex aggere prælìarentur: pars intus occulti, muros ſubruerent. Sed excuſſa baliſtis ſaxa ſtravere informe opus, & crates vineaſque parantibus, adactæ tormētis ardentes haſtæ: ultroque ipſi oppugnatores ignibus petebantur, donec deſperata vi, verterent conſilium ad moras, haud ignari paucorum dierum ineſſe alimenta, & multum imbellis turbę: ſimul ex inopia proditio, & fluxa ſervitiorum fides, ac fortuita belli ſperabantur. Flaccus interim, cognito caſtrorum obſidio, & miſſis per Gallias qui auxilia concirēt, lectos legionibus Dillio Voculæ [b] duodecimæ legionis legato tradit, ut quam maximis per ripā itineribus celeraret. Ipſe pavidus torpere, inviſus militibus: neque enim ambigue fremebant, emiſſas a Magontiaco Batavorū cohortes, diſsimulatos Civilis conatus, acciri in ſocietatem Germanos. Non Primi Antonij, neque Mutiani ope, Veſpaſianum magis adoleviſſe: aperta odia armaque palam depelli: fraudem & dolum obſcura, eoq; inevitabilia. Civilē ſtare contra, ſtruere aciem: Ordeoniū e cubiculo & lectulo jubere quicquid hoſti conducat. Tot armatas fortiſſimorum virorum manus vnius ſenis valetudine regi. Quin potius, interfecto traditore, fortunam virtutemque ſuam malo omine exſolverent. His inter ſe vocibus inſiſtentes, flammavere inſuper allatæ a Veſpaſiano literæ, quas Flaccus, quia occultari nequibant, pro concione recitavit, vinctoſque qui attulerant ad Vitellium miſit. Sic mitigatis animis, Bonnam hyberna primæ legionis ventum. Infenſior illic miles, culpam cladis in Ordeonium vertebat: ejus juſſu directam adverſus Batavos aciem, tanquam a Magontiaco legiones ſequerentur: ejuſdem proditione cæſos, nullis ſupervenientibus auxiliis. Ignota hęc cæteris exercitibus, neque Imperatori ſuo nunciari: quum accurſu tot

provin-

[a] materias.

[b] duoetviceſimę.

provinciarum exſtingui repens perfidia potuerit. Ordeonius exemplaria omnium literarum, quibus per Gallias Britanniamque & Hiſpanias auxilia orabat, exercitui recitavit, inſtituitque peſſimum facinus, ut epiſtolæ aquiliferis legionum traderentur, a quîs ante militi quam Ducibus legebantur. Tum a ſeditioſis vnum vinci jubet, magis uſurpãdi juris cauſa, quam quia unius culpa foret. Motuſque Bonna exercitus, in Coloniam Agrippinenſem, affluentibus auxiliis Gallorum, qui primo rem Romanam enixe juvabant. Mox valeſcentibus Germanis, pleræque civitates adverſus nos armatæ, ſpe libertatis; &, ſi exuiſſent ſervitium, cupidine imperitandi. Gliſcebat iracundia legionum, nec terrorem unius militis vincula indiderant, quin idem ille arguebant ultro conſcientiam Ducis, tanquam nuncius inter Civilem Flaccumque, falſo crimine, teſtis veri opprimeretur. Conſcendit tribunal Vocula, mira conſtantia, prehenſumque militem ac vociferantem duci ad ſupplicium juſſit. Et dum mali pavent, optimus quiſque juſſis paruere. Exin, cõſenſu Ducum Voculam poſcentibus, Flaccus ſummam rerum ei permiſit. Sed diſcordes animos multa [a] efferebant, inopia ſtipendij frumentique, & ſimul delectum tributaque Galliæ aſpernantes. Rhenus, incognita illi cœlo ſiccitate, vix navium patiens: arcti commeatus: diſpoſitæ per omnem ripam ſtationes, quæ Germanos vado arcerent: Eademque de cauſa minus frugum, & plures qui conſumerent. Apud imperitos prodigij loco accipiebatur ipſa aquarum penuria, tanquam nos amnes quoq; & vetera Imperij munimenta deſererẽt: quod in pace fors ſeu natura, tunc fatum & ira Dei vocabatur. Ingreſſis Noveſium, tertiadecima legio conjungitur. Additus Voculę in partem curarum Herennius Gallus legatus: nec auſi ad hoſtem pergere, loco, Gelduba nomen eſt, caſtra fecere. Ibi ſtruenda acie, muniendo vallandoque, & cæteris belli meditamentis militem ſimabant. Vt præda ad

[a] efferabant.

Noveſium.

Gelduba.

virtutem

virtutem incenderetur, in proximos Gugernorum pagos, qui ſocietatem Civilis acceperant, ductus a Voculæ exercitus. Pars cum Herennio Gallo permanſit. Forte navem, haud procul caſtris, frumento gravem, quum per vada hæſiſſet, Germani in ſuam ripam trahebāt. Non tulit Gallus, miſitque ſubſidio cohortem. Auctus eſt Germanorum numerus, paulatimque aggregantibus ſe auxiliis, acie certatum. Germani, multa cum ſtrage noſtrorum, navem abripiunt. Victi (quod tum in morem verterat) non ſuam ignaviam, ſed perfidiam legati culpabant. Protractum e tentorio, ſciſſa veſte, verberato corpore, quo pretio, quibus conſciis prodidiſſet exercitum, dicere jubent. Redit in Odeonium invidia. illum auctorem ſceleris, hunc miniſtrum vocant . donec exitium minitantibus exterritus, proditionem & ipſe Ordeonio objecit. Vinctuſque, adventu demum Voculæ, exſolvitur. Is poſtero die auctores ſeditionis morte affecit. Tanta illi exercitui diverſitas inerat licentiæ patientiæque. Haud dubie gregarius miles, Vitellio fidus: ſplendidiſsimus quiſq;, in Veſpaſianum proni. Inde ſcelerum ac ſuppliciorum vices, & mixtus obſequio furor : ut contineri non poſſent, qui puniri poterant. At Civilem [a] immenſis actibus univerſa Germania extollebat, ſocietate nobiliſſimis obſidum firmata. Ille, ut cuique proximum, vaſtari Vbios, Treviroſque, & alia manu Moſam amnem tranſire jubet, ut Menapios & Morinos, & extrema Galliarum quateret. Actæ utrobique prædæ. Infeſtius in Vbiis, quos genus Germanicæ originis, ejurata patria, Romanorum nomine Agrippinenſes vocarent. Cæſæ cohortes eorum in vicò Marcoduro, incurioſius agentes, quia procul ripa aberant. Nec quievere Vbij, quo minus prædas e Germania peterent, primo impune, dein circumventi ſunt, per omne id bellū meliore uſi fide quam fortuna. Contuſis Vbiis, gravior & ſucceſſu rerum ferocior Civilis obſidium legionum vrgebat : intentis cuſtodiis, ne quis occultus nun-

Gugerni.

[a] immenſum univerſa G.

Menapij, Morini.

Agrippinenſes.

Marcodurum.

cius venientis auxilij penetraret. Machinas molemque operum Bavavis delegat, Tranſ-Rhenanos [a] periculum poſcentes, ad ſcindendum vallum ire, detruſoſque redintegrare certamen jubet, ſuperante multitudine, & facili damno. nec finem quidem labori nox attulit. Congeſtis circum lignis accenſiſque, ſimul epulantes, ut quiſque vino incaluerat, ad pugnam temeritate inani ferebantur. Quippe ipſorum tela per tenebras vana, Romani conſpicuam [b] Batavorum aciem, & ſi quis audacia aut inſignibus effulgens, ad ictum deſtinabāt. Intellectum id Civili: & reſtincto igne, miſceri cuncta tenebris & armis jubet. Tum vero ſtrepitus diſſoni, caſus incerti, neque feriendi neque declinandi providentia. Vnde clamor acciderat, circumagere corpora, tendere arcus: nihil prodeſſe virtus, fors cuncta turbare, & ignavorum ſæpe telis fortiſſimi cadere. Apud Germanos inconſulta ira, Romanus miles periculorum gnarus, ferratas ſudes, gravia ſaxa, non forte jaciebat. Vbi ſonus molientium aut appoſitæ ſcalæ hoſtem in manibus dederant, propellere umbone, pilo ſequi. multos in mœnia egreſſos pugionibus fodere. Sic exhauſta nocte, novam aciem dies aperuit. Eduxerant Batavi turrim duplici tabulato, quam prætoriæ portæ (is æquiſſimus locus) propinquantem, promoti contra validi aſſeres, & incuſſę trabes perfregere, multa ſuperſtantiū pernicie. Pugnatumque in perculſos, ſubita & proſpera eruptione. Simul a legionariis peritia & arte præſtantibus plura ſtruebantur. Præcipuum pavorem intulit ſuſpenſum ac nutans machinamentum, quo repente demiſſo, præter ſuorum ora, ſinguli pluresve hoſtium ſublime rapti, verſo pondere intra caſtra effundebātur. Civilis omiſſa oppugnandi ſpe, rurſus per otium aſſidebat, nunciis, promiſſis, fidem legionum convellens. Hæc in Germania ante Cremonenſe prælium geſta, cujus eventum literæ Primi Antonij docuere, audito Cæcinæ edicto. Et præfectus cohortis [c] evictus, Alpinus Montanus,

fortunam

a prȩlium

b Barbarorum.

c evictis.

fortunam partium præſens fatebatur. Diverſi hinc motus animorum. Auxilia e Gallia, quîs nec amor, nec odium in partes, militia ſine affectu, hortantibus præfectis, ſtatim a Vitellio deſciſcunt: vetus miles cunctabatur. Sed adigente Ordeonio Flacco, inſtantibus tribunis, dixit ſacramentum, non vultu neque animo ſatis affirmans: & quum cætera juriſiurandi verba conciperent, Veſpaſiani nomen hæſitantes, aut levi murmure, & plerumque ſilentio tranſmittebant. Lectæ deinde pro concione epiſtolæ Antonij ad Civilem ſuſpiciones militum irritavere, tanquam ad ſocium partium ſcriptæ, & de Germanico exercitu hoſtiliter. Mox allatis Geldubam in caſtra nunciis, eadem dicta, factaque: & miſſus cum mandatis Montanus ad Civilem, ut abſiſteret bello, neve externa [a] armis falſis velaret. Si Veſpaſianum juvare aggreſſus foret, ſatisfactum cœptis. Ad ea Civilis primo callide: poſt, ubi videt Montanum præferocem ingenio, paratumque in res novas, orſus a queſtu periculiſq;, quæ per quinque & viginti annos in caſtris Romanis exhauſiſſet: Egregium, inquit, pretium laboris cepi, necem fratris, & vincula mea, & ſæviſſimas hujus exercitus voces, quibus ad ſupplicium petitus, jure gentium pœnas repoſco. Vos autem Treviri, cæteræque ſervientium animæ, quod pretium effuſi toties ſanguinis exſpectatis, niſi ingratam militiam, immortalia tributa, virgas, ſecures, & dominorum ingenia? En ego præfectus unius cohortis, & Caninefates Batavique, exigua Galliarum portio, vana illa caſtrorum ſpatia excidimus, vel ſepta ferro fameque premimus: denique auſos aut libertas ſequetur, aut victi iidem erimus. Sic accenſum, ſed [b] meliora referre juſſum, dimittit. Ille ut irritus legationis rediit, cætera diſſimulans, quæ mox erupere. Civilis parte copiarum retenta, veteranas cohortes, & quod e Germanis maxime promptum, adverſus Voculam exercitumque ejus mittit, Iulio Maximo,

Gelduba.

a arma.

b mollιora.

a viro, *Aſciburgium.* b involavere,

& Claudio Victore ſororis ſuæ [a] filio, ducibus. Rapiunt in tranſitu hyberna alæ Aſciburgij ſita, adeoque inproviſi caſtra [b] involvere, ut non alloqui, non pandere aciem Vocula potuerit. Id ſolum, ut in tumultu, monuit, ſubſignano milite media firmare. auxilia paſſim circumfuſa ſunt. Eques prorupit, exceptuſque compoſitis hoſtium ordinibus, terga in ſuos vertit, cædeſque inde, non prælium. Et Nerviorum cohortes, metu ſeu perfidia, latera noſtrorum nudavere. Sic ad legiones perventum, quæ, amiſſis ſignis, intra vallum ſternebantur, quum repente novo auxilio, fortuna pugnæ mutatur. Vaſconum lectæ a Galba cohortes, ac tum accitæ, dum caſtris propinquant, audito præliantium clamore, intentos hoſtes a tergo invadunt, latioremque quam pro numero terrorem faciunt, aliis a Noveſio, aliis a Magontiaco univerſas copias adveniſſe credentibus. Is error Romanis addit animos, & dum alienis viribus confidunt, ſuas recepere. Fortiſſimus quiſque e Batavis, quantum peditum erat, funduntur, eques evaſit, cum ſignis captiviſque quos prima acie corripuerant. Cæſorum eo die in partibus noſtris major numerus & imbellior, e Germanis ipſa robora. Dux uterque pari culpa meritus adverſa, proſperis defuere. Nam Civilis, ſi majoribus copiis inſtruxiſſet aciem, circumiri a tam paucis cohortibus nequiſſet, caſtraque perrupta excidiſſet. Vocula nec adventum hoſtium exploravit, eoque ſimul egreſſus victuſque, dein victoriæ parum confiſus, tritis fruſtra diebus, caſtra in hoſtem movit. quem ſi ſtatim impellere, curſumque rerũ ſequi maturaſſet, ſolvere obſidium legionum eo impetu potuiſſet. Tentaverat interim Civilis obſeſſorum animos, tanquam perditæ apud Romanos res, & ſuis victoria proveniſſet. Circunferebãtur ſigna vexillaque, oſtentati etiam captivi, ex quibus unus, egregium facinus auſus, clara voce geſta patefecit. Confoſſus illic a Germanis, unde major indici fides. Simul vaſtatione incendiiſque flagrantium villarum,

Noveſium.

venire

venire victorem exercitum intelligebatur. In conſpectu caſtrorum cõſtitui ſigna, foſſamque & vallum circumdari Vocula jubet, ut depoſitis impedimentis ſarcinisque expediti certarent. Hinc in Ducem clamor pugnam poſcentium, & minari aſſueverant. Ne tempore quidem ad ordinandam aciem capto, incompoſiti feſſique prælium ſumpſere: nam Civilis aderat, non minus vitiis hoſtium quam virtute ſuorum fretus. Varia apud Romanos fortuna, & ſeditioſiſſimus quiſque ignavus: quidam recentis victoriæ memores, retinere locum, ferire hoſtem, ſeque & proximos hortari. Et redintegrata acie, manus ad obſeſſos tendere, ne tempori deeſſent: Illi cuncta e muris cernentes, omnibus portis prorumpunt. Ac forte Civilis lapſu equi proſtratus, [a] credita per utrumque exercitum fama, vulneratum aut interfectũ, immane quantnm ſuis pavoris & hoſtibus alacritatis indidit. Sed Vocula, omiſſis fugientium tergis, vallum turreſque caſtrorum augebat, tanquam rurſus obſidium immineret, corrupta toties victoria, non falſo ſuſpectus bellum malle. Nihil æque exercitus noſtros, quam egeſtas copiarum fatigabat. Impedimenta legionum inbelli turba Noveſium miſsa, ut inde terreſtri itinere frumentum advcherent, nam flumine hoſtes potiebantur. Primum agmen ſecurum inceſſit, nondum ſatis firmo Civile. qui ubi rurſus miſsos Noveſium frumentatores, dataſque in præſidium cohortes, velut multa pace ingredi accepit, rarum apud ſigna militum, arma in vehiculis, cunctos licentia vagos, compoſitus invadit, præmiſſis qui pontes & viarum anguſta inſiderent. Pugnatum longo agmine, & incerto Marte, donec prælium nox dirimeret. Cohortes Geldubam perrexere, manentibus ut fuerant caſtris, quæ relictorum illic militum præſidio tenebantur. Non erat dubium quantum in regreſſu diſcriminis adeundum foret, frumentatoribus onuſtis pauculiſque. Addit exercitui ſuo Vocula mille delectos e quinta & quartadecima legionibus apud Vetera

[a] dedita *vel* didita.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

obſeſsis,indomitum militem & Ducibus infenſum. Plures quam juſſum erat profecti,palam in agmine fremebant,non ſe ultra famem,inſidiaſque legatorum toleraturos. At qui remanſerant,deſertos ſe abducta parte legionum querebantur. Duplex hinc ſeditio, aliis revocantibus Voculam, aliis redire in caſtra abnuentibus. Interim Civilis Vetera circumſedit. Vocula Geldubam,ac inde Noveſium conceſſit. Civilis capit Geldubam. Mox haud procul Noveſio equeſtri prælio proſpere certavit. Sed miles, ſecundis adverſiſque, perinde in exitium Ducum accendebatur. Et adventu quintanorum quintadecimanorumque auctę legiones donativum expoſcunt,comperto pecuniam a Vitellio miſſam. Nec diu cunctatus Ordeonius nomine Veſpaſiani dedit. Idque pręcipuum fuit ſeditionis alimentum. Effuſi in luxum & epulas,& nocturnos cœtus,veterem in Ordeonium iram renovant:nec ullo legatorum tribunorumve obſiſtere auſo(quippe omnem pudorem nox ademerat) protractum e cubili interficiunt. Eadem in Voculam parabantur,niſi ſervili habitu per tenebras ignoratus evaſiſſet. Vbi ſedato impetu metus redijt,centuriones cum epiſtolis ad civitates Galliarum miſere,auxilia ac ſtipendia oraturos. Ipſi,ut eſt vulgus ſine rectore præceps,pavidum,ſocors,adventante Civile, raptis temere armis,ac ſtatim omiſſis,in fugam vertuntur. Res adverſæ diſcordiam peperere, iis, qui e ſuperiore exercitu erant, cauſam ſuam diſſociantibus. Vitellij tamen imagines,in caſtris, & per proximas Belgarum civitates,repoſitæ,quum jam Vitellius corruiſſet. Deinde mutati in pœnitentiam, primani, quartanique, & [a] duodevicesimani, Voculam ſequuntur : apud quem reſumpto Veſpaſiani ſacramento, ad liberandum Magontiaci obſidium ducebantur. Diſceſſerant obſeſſores, mixtus ex Cattis, Vſipiis, Mattiacis exercitus, ſatietate prædæ, nec incruentati. [b] Ita diſperſos & neſcios miles noſter invaſerat. Quin & lo-

[a] duoetvicesimani.

Catti. Vſipij. Mattiaci.

[b] In via.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

& loricam vallumq; per fines ſuos Treviri ſtruxere, magniſque invicem cladibus cum Germanis certabant. donec egregia erga populum Romanum merita mox rebelles fœderāt.

Audita interim per Gallias Germaniaſque mors Vitellij duplicaverat bellum. Nam Civilis, omiſſa diſſimulatione, in populum Romanum ruere. Vitellianæ legiones externum ſervitium quam Imperatorem Veſpaſianum malle. Galli ſuſtulerant animos, eandem ubique exercituum noſtrorum fortunam rati: vulgato rumore, a Sarmatis Daciſque Mœſica ac Pannonica hyberna circumſideri. Paria de Britannia fingebantur. Sed nihil æque, quam incendium Capitolij, ut finem Imperij adeſſe crederēt, impulerat. Captam olim a Gallis Vrbem, ſed, integra Iovis ſede, manſiſſe Imperium. Fatali nunc igne, ſignum cæleſtis iræ datum, & poſſeſſionem rerum humanarum Tranſalpinis gentibus portendi, ſuperſtitione vana Druydæ canebant. Inceſſeratque fama, primores Galliarum ab Othone adverſus Vitellium miſſos, antequam digrederentur, pepigiſſe ne deeſſent libertati, ſi populum Romanum continua bellorum civilium ſeries & interna mala fregiſſent. Ante Flacci Ordeonij cædem nihil prorupit, quo conjuratio intelligeretur. Interfecto Ordeonio, commeavere nuncij inter Civilem Claſſicumque præfectum alæ Trevirorum. Claſſicus nobilitate opibuſque [a] anteibat alios. Regium illi genus, & pace belloque clara origo. [b] Is ſe e maioribus ſuis hoſtis populi Romani quam ſocius jactabat. Miſcuere ſe Iulius Tutor, & Iulius Sabinus, hic Trevir, hic Lingon. Tutor ripæ Rheni a Vitellio præfectus: Sabinus, ſuper inſitam vanitatē, falſæ ſtirpis gloria incendebatur. Proaviam ſuam Divo Iulio per Gallias bellanti corpore atq; adulterio placuiſſe. Hi, ſecretis ſermonibus, animos cæterorū ſcrutari. ubi, quos idoneos rebantur, conſcientia obſtrinxere, in Colonia Agrippinenſi, in domum privatam conveniunt. Nam publice civitas talibus incœptis abhorrebat.

Tacitus eodem lib. 4. Hiſtoriarū: modico poſt intervallo.

Druydæ.

a ante alias.

b ipſe.

Attamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Vbij. Tungri. Treviri. Lingones.

Attamen interfuere quidam Vbiorum Tungrorumque. Sed plurima vis penes Treviros ac Lingonas. Nec tulere moras conſultandi. Certatim proclamāt, furere diſcordiis populum Romanum, cæſas legiones, vaſtatam Italiam, capi cum maxime Vrbem, omnes exercitus ſuis quemque bellis deſtineri, ſi alpes præſidiis firmentur: coalita libertate deſpecturas Gallias, quem virium ſuarum terminum velint. Hæc dicta pariter probataque, de reliquiis Vitelliani exercitus dubitavere. Plerique interficiendos cenſebant turbidos, infidos, ſanguine Ducum pollutos. Vicit ratio parcendi, ne ſublata ſpe veniæ, pertinacia accenderentur. Alliciendos potius in ſocietatem, legatis tantum legionum interfectis, cæterum vulgus conſcientia ſcelerum & ſpe impunitatis facile acceſſurū. Ea primi conſilii forma, miſſique per Gallias concitores belli, ſimulatum ipſis obſequium, quo incautiorem Voculam opprimerent. Nec defuere qui Voculæ nunciarent. Sed vires ad coercendum deerant, infrequentibus infidiſque legionibus. Inter ambiguos milites & occultos hoſtes, optimum e præſentibus ratus, mutua diſſimulatione & ijſdem quibus petebatur artibus graſſari, in Coloniam Agrippinenſem deſcendit. Illuc Claudius Labeo, quem captum & extra conventum amandatum in Friſios diximus, corruptis cuſtodibus perfugit, pollicituſque, ſi præſidium daretur, iturum in Batavos, & potiorem civitatis partem ad ſocietatem Romanam retracturum: Accepta peditum equitumque modica manu, nihil apud Batavos auſus, quoſdam Nerviorum Bethaſiorumque in arma traxit: et furtim magis quam bello Caninefates Marſacoſque incurſabat.

Nervij. Bethaſii. Caninefates. Marſaci.

Vocula Gallorum fraude illectus, ad hoſtem contendit. Non procul Veteribus aberat, quum Claſſicus & Tutor per ſpeciem explorandi prę-greſſi, cum duobus Germanorum pacta firmavere. Tumque diſcreti a legionibus, propio vallo caſtra ſua circumdant, obteſtante Vocula: Non adeo turbatam civilibus armis rem

Roma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Romanam,ut Treviris etiam Lingonibuſque deſpectui ſit. Supereſſe fidas provincias, victores exercitus, fortunam Imperij,& ultores Deos. Sic olim Sacrovirum & Heduos,nuper Vindicem Galliaſq; ſingulis præliis concidiſſe. Eadem rurſus numina,eadem fata ruptores fœderum exſpectarent. Melius Divo Iulio Divoque Auguſto notos eorum animos. Galbã & infracta tributa, hoſtiles ſpiritus induiſſe. Nunc hoſtes, quia molle ſervitium;quum ſpoliati exutique fuerint,amicos fore. Hæc ferociter locutus,poſtquam perſtare in perfidia Claſſicum Tutoremque videt,verſo itinere, Noveſium concedit. Galli duûm millium ſpatio diſtantibus campis conſedere. Illuc commeantium centurionum militumque emebantur animi, ut (flagitium incognitum) Romanus exercitus in externa verba juraret,pignuſque tanti ſceleris nece ac vinculis legatorum daretur. Vocula, quamquam plerique fugam ſuadebant,audendum ratus,vocata concione,in hunc modũ diſſeruit: Nunquã apud vos verba feci,aut pro vobis ſolicitior, aut pro me ſecurior. Nam mihi exitium parari libens audio. Mortemque, in tot malis hoſtium, ut finem miſeriarum, exſpecto. Veſtri me pudet miſeretque, adverſus quos non prælium & acies parantur:id enim fas armorum & jus hoſtium: bellum cum populo Romano veſtris ſe manibus geſturum Claſſicus ſperat,imperiumque & ſacramentum Galliarum oſtentat. Adeo nos ſi fortuna in præſens virtuſque deſeruit,etiam vetera exempla deficiunt? Quoties Romanæ legiones perire præoptaverint,ne loco pellerentur? ſocij ſæpe noſtri exſcindi urbes ſuas, ſeque cum conjugibus ac liberis cremari pertulerunt. Neque aliud pretium exitus,quam fides famaque. Tolerant [a] tunc maxime inopiam obſidiumque apud Vetera legiones,nec terrore aut promiſſis demoventur. Nobis,ſuper arma & viros,& egregia caſtrorum munimenta,frumentum, & commeatus, quamvis longo bello,pares. Pecunia nuper etiam donativo [b] ſufficit: quod ſive a Veſpa-

a cum,

b ſuffecit.

ſiano ſive a Vitellio datum interpretari mavultis, ab Imperatore certe Romano accepiſtis. Tot bellorum victores, apud Geldubam, apud Vetera, fuſo toties hoſte, ſi pavetis aciem, indignum id quidem. Sed eſt vallum, murique, & trahendi artes, donec e proximis provinciis auxilia, exercituſque concurrant. Sane ego diſpliceam. ſunt alij legati, tribuni, [a] centurioque aut miles. ne hoc prodigium toto terrarum orbe vulgetur, vobis ſatellitibus Civilem & Claſſicum Italiam invaſuros. An ſi ad mœnia Vrbis Germani Gallique duxerint, arma patriæ inferetis? Horret animus tanti flagitij imagine. Tutori Treviro agentur excubię? Signum belli Batavus dabit? & Germanorum catervas ſupplebitis? quis denique ſceleris exitus? quum Romanæ legiones contra direxerunt, transfugæ e transfugis, & proditores e proditoribus, inter recens & vetus ſacramentum, inviſi Deis errabitis? Te Iupiter optime maxime, quem octingentos viginti annos tot triumphis coluimus, te Quirine Romanæ parens Vrbis, precor veneror que, ut ſi vobis non fuit cordi, me duce hæc caſtra incorrupta & intemerata ſervari, at certe pollui fœdarique a Tutore & Claſſico ne ſinatis. militibus Romanis aut innocentiā detis, aut maturam & ſine noxa pœnitentiam. Varie excepta oratio inter ſpem metumque ac pudorem. Digreſſum Voculam, & de ſupremis agitantem, liberti ſervique prohibuere fœdiſſimam mortem ſponte prævenire. Et Claſſicus, miſſo Æmilio Longino deſertore primæ legionis, cædem ejus maturavit. Herennium & Numiſium legatos vinciri ſatis viſum. Dein, ſumptis Romani Imperij inſignibus, in caſtra venit. Nec illi, quamquam ad omne facinus durato, verba ultra ſuppeditavere, quam ut ſacramentum recitaret. Iuravere qui aderant pro imperio Galliarum. Interfectorem Voculæ altis ordinibus, cæteros, ut quiſque flagitium navaverat, præmiis attollit. Diviſæ inde inter Tutorem & Claſſicum curæ. Tutor valida manu circumdatos Agrippinenſes, quantumque

[a] centurio denique aut miles.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

que militum apud ſuperiorem Rheni ripam, in eadem verba adigit, occiſis Magontiaci tribunis, pulſo caſtrorum præfecto, qui detrectaverant. Claſsicus corruptiſsimum quemque e deditis pergere ad obſeſſos jubet, veniam oſtentantes, ſi præſentia ſequerentur, aliter nihil ſpei. Famem ferrumque & extrema paſſuros. Adjecere qui miſsi erant exemplum ſuum. Obſeſſos hinc fides, inde egeſtas, inter decus ac flagitium, diſtrahebant. Cunctantibus ſolita inſolitaque alimenta deerant, abſumptis jumentis equiſque & cæteris animalibus, quæ profana fœdaque in uſum neceſsitas vertit. Virgulta poſtremo & ſtirpes & internatas ſaxis herbas vellentes, miſeriarum patientiæque documentum fuere, donec egregiam laudem fine turpi macularent, miſsis ad Civilem legatis, vitam orantes. Neque ante preces admiſſæ, quam in verba Galliarum jurarent. Tum pactus prædam caſtrorum, dat cuſtodes, qui pecuniam, calones, ſarcinas retentarent, ac qui ipſos leves abeuntes proſequerentur. Ad quintum fere lapidem coorti Germani incautum agmen aggrediuntur. Pugnaciſsimus quiſque in veſtigio, multi palantes occubuere. Cæteri retro in caſtra profugiunt, querente ſane Civile, & increpante Germanos, tanquam fidem per ſcelus abrumperent. Simulata ea fuerint, an retinere ſævientes nequiverit, parum affirmatur. Direptis caſtris, faces injiciunt: cunctoſque, qui prælio ſuperfuerant, incendium hauſit. Civilis, barbaro voto, poſt cœpta adverſus Romanos arma, propexum rutilatumque crinem, patrata demum cæde legionum, depoſuit. Et ferebatur, parvulo filio quoſdam captivorum ſagittis jaculiſque puerilibus figendos obtuliſſe. Cæterum neque ſe, neque quemquam Batavum in verba Galliarum adegit, fiſus Germanorum opibus, &, ſi certandum adverſus Gallos de poſſeſſione rerum foret, inclytus fama, & potior. Mumius Lupercus, legatus legionis, inter dona miſſus Velledæ. Ea virgo, nationis Bructeræ, late imperitabat,

Velleda, virgo fatidica.

vetere apud Germanos more, quo pleraſque fœminarum fatidicas, & augeſcente ſuperſtitione arbitrentur Deas. Tuncq; Velledæ auctoritas adolevit. Nam proſperas Germanis res, & excidium legionum prædixerat. Sed Lupercus in itinere interfectus. Pauci centurionum tribunorumque in Gallia geniti, reſervantur, pignus ſocietatis. Cohortium, alarum, legionum hyberna ſubverſa cremataque, iis tantũ relictis quæ Magontiaci ac Vindoniſſæ ſita ſunt. Legio decimatertia cum auxiliis ſimul deditis a Noveſio in coloniam Trevirorum tranſgredi jubetur, præfinita die intra quam caſtris excederet, medium omne tempus, per varias curas egere. Ignaviſſimus quiſque, cæſorum apud Vetera exemplo, paventes, melior pars rubore & infamia, quale illud iter, quis dux viç, & omnia in arbitrio eorum quos vitæ neciſque dominos feciſſent. Alij, nulla dedecoris cura, pecuniam aut cariſſima ſibimet ipſi circumdare. Quidam expedire arma, teliſque tamquam in aciem accingi. Hæc meditantibus, advenit proficiſcendi hora, expectatione triſtior. Quippe intra vallum deformitas haud perinde notabilis: detexit ignominiam campus & dies. Revulſæ Imperatorum imagines, innexa ſigna, fulgentibus hinc inde Gallorum vexillis, ſilens agmen, & velut longæ exequiæ. Dux Claudius Sanctus, effoſſo oculo, dirus ore, ingenio [a] dirior. Duplicatur flagitium, poſtquam, deſertis Bonnenſibus caſtris, altera ſe legio miſcuerat. Et vulgata captarum legionum fama, cuncti quæ paulo ante Romanorum nomen horrebant, procurrentes ex agris tectiſq;, & undique effuſi, inſolito ſpectaculo nimium fruebantur. Non tulit ala Picentina gaudium inſultantis vulgi, ſpretiſque Sancti promiſſis, aut minis, Magontiacum abeunt: ac forte obvio interfectore Voculæ Longino, conjectis in eum telis, initium exſolvendæ in poſterum culpæ fecere. Legiones, nihil mutato itinere, ante mœnia Trevirorum conſidunt. Civilis & Claſſicus rebus ſecundis ſublati, an Coloniam Agrippinenſem

Vindoniſſa.

a debilior.

diripien-

diripiendam exercitibus ſuis permitterent, dubitavere: ſævitia [a] ingenita & cupidine prædæ, ad excidium civitatis trahebantur. obſtabat ratio belli, & novum Imperium inchoantibus utilis clementiæ fama. Civilem etiam beneficij memoria flexit, quod filium eius, primo rerum motu in Colonia Agrippinenſi deprehenſum, honorate cuſtodierant. Sed Tranſ-Rhenanis gentibus inviſa civitas, opulentia auctuq;. Neque alium finem belli rebantur, quam ſi promiſcua ea ſedes omnibus Germanis foret: aut diſiecta, Vbios quoque diſperſiſſet. Igitur Tencteri, Rheno diſcreta gens, miſſis legatis, mandata apud conſilium Agrippinenſium edi iubent. quæ ferociſſimus e legatis in hunc modum protulit: Rediſſe vos in corpus nomenque Germaniæ, communibus Deis, ſed præcipuo Deorum Marti, grates agimus. Vobiſque gratulamur, quod tandem liberi inter liberos eritis. Nam ad hunc diem flumina ac terras & cælum quodammodo ipſum clauſerant Romani, ut colloquia congreſſuſque noſtros arcerent: vel, quod contumelioſius eſt viris ad arma natis, inermes ac prope nudi ſub cuſtode & prælio coiremus. Sed ut amicitia ſocietaſque noſtra in æternum rata ſint, poſtulamus a vobis, muros Coloniæ, munimenta ſervitij, detrahatis. etiam fera animalia, ſi clauſa teneas, virtutis obliviſcuntur. Romanos omnes in finibus veſtris trucidetis. haud facile libertas & domini miſcentur. Bona interfectorum in medium cedant, ne quis occulere quidquam, aut ſegregare cauſam ſuam poſſit. Liceat nobis vobiſque utramque ripam colere, ut olim maioribus noſtris. quomodo lucem [b] diemque omnibus hominibus, ita omnes terras fortibus viris natura aperuit. Inſtituta cultumque patrium reſumite, abruptis [c] vectigalibus, quibus Romani plus adverſus ſubjectos quã armis valent. ſincerus & integer & ſervitutis oblitus populus, aut ex æquo agetis, aut aliis imperitabitis. Agrippinenſes, ſumpto conſultandi ſpatio, quando neque ſubire conditiones metu futuri, ne-

a ingenij.

Tencteri.

b noctēque.

c voluptatibus.

que palam aſpernari conditio præſens ſinebat, in hunc modum reſpondent: Quæ prima libertatis facultas data eſt, avidius quam cautius ſumpſimus, ut vobis cæteriſque Germanis conſanguineis noſtris jungeremur. Muros civitatis, congregantibus ſe cum maxime Romanorũ exercitibus, augere nobis quam diruere tutius eſt. Si qui ex Italia aut provinciis alienigenæ in finibus noſtris fuerant, eos bellum abſumpſit, vel in ſuas quiſque ſedes refugere. [a] Deductis olim & nobiſcum per connubium ſociatis, quique mox provenere, hæc patria eſt. Nec vos adeo inimicos exſtimamus, ut interfici a nobis parentes, fratres, liberos noſtros velitis. Vectigal & onera commerciorum reſolvimus. Sint tranſitus incuſtoditi, ſed diurni & inermes, donec nova & recentia jura, [b] in vetuſtatem & conſuetudinem vertantur. Arbitrum habebimus Civilem & Velledam, apud quos pacta ſancientur. Sic lenitis Tencteris, legati ad Civilem & Velledam miſſi cum donis, cuncta ex voluntate Agrippinenſium perpetravere. Sed coram adire alloquiq; Velledam negatum. Arcebantur aſpectu, quo venerationis plus ineſſet. Ipſa edita in turre: delectus e propinquis conſulta reſponſaque, ut internuncius numinis, portabat. Civilis ſocietate Agrippinenſium auctus, proximas civitates affectare, aut adverſantibus bellum inferre ſtatuit. Occupatiſque Sunicis, & juventute eorum per cohortes compoſita, quo minus ultra pergeret, Bethaſiorum, Tungrorumque, & Nerviorum tumultuaria manu Labeo reſtitit, fretus loco, quia pontem Moſæ fluminis anteceperat. Pugnabaturque in anguſtiis ambigue, donec Germani tranantes, terga Labeonis invaſere. Simul Civilis auſus, an ex compoſito intulit ſe agmini Tungrorum, & clara voce, Non adeo, inquit, bellum ſumpſimus, ut Batavi & Treviri gentibus imperent. procul hæc a nobis arrogantia. accipite ſocietatem, tranſgredior ad vos, ſeu me Ducem, ſeu militem mavultis. Movebatur vulgus, condebantque gladios,

a Eductis.

b in vetuſtaté conſuetudine vertantur

Sunici.

dios, quum Campanus ac Iuvenalis, ex primoribus Tungrorum, univerſam ei gentem dedidere. Labeo, antequam circumveniretur, profugit. Civilis Bethaſios quoque ac Nervios, in fidem acceptos, copiis ſuis adjunxit: ingens rerum, perculſis civitatum animis, vel ſponte inclinantibus.

Civilis avia Belgarum circumibat dum Claudium Labeonem capere, aut exturbare nititur. Claſſicus, ſegne plerumque otium trahens, velut parto Imperio fruebatur. Ne Tutor quidem maturavit ſuperiorē Germaniæ ripam & ardua alpium præſidiis [a] claudere. Atque interim unaetvicesima legio Vindoniſſa, Sextilius Felix cum auxiliariis cohortibus per Rhætiam irrupere. Acceſſit ala ſingularium, excita olim a Vitellio, deinde in partes Veſpaſiani tranſgreſſa. Præerat Iulius Briganticus, ſorore Civilis genitus, ut ferme acerrima proximorum odia ſunt, inviſus avunculo infenſuſque. Tutor Trevirorum copias, recenti Vangionum, Caracatium, Tribocorum lectu auctas, veterano equite atque pedite firmavit, corruptis ſpe aut metu ſubactis legionariis, qui primo cohortem præmiſſam a Sextilio Felice interficiunt. Mox, ubi Duces exercituſque Romani propinquabant, honeſto transfugio rediere, ſecutis Tribocis, Vangonibuſque, & Caracatibus. Tutor, Treviris comitantibus, vitato Magontiaco, Bingium conceſſit, fidens loco, quia pontem Navæ fluminis abruperat, ſed incurſu cohortium quas Sextilius ducebat, & reperto vado, proditus fuſuſque. Ea clade perculſi Treviri, & plebes, omiſſis armis, per agros palatur. Quidam Principum, ut primi poſuiſſe bellum viderentur, in civitates, quæ ſocietatem Romanam non exuerant, profugerunt. Legiones a Noveſio Bonnaque in Treviros, ut ſupra memoravimus, traductæ, ſeipſas in verba Veſpaſiani adigunt. Hæc Valentino abſente geſta, qui ubi adventabat, furens, cunctaque rurſus in turbas & exitium converſurus, legiones in Mediomatricos, ſociam civitatē, abſceſſere.

Valenti-

Tacitus paulo poſt eodem lib. 4 Hiſtoriarū.

a capere.

Vangiones.
Caracates.
Triboci.

Nava flumen.

Mediomatrici.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Valentinus ac Tutor in arma Treviros retrahunt, occiſis Herennio ac Numiſio legatis, quo minore ſpe veniæ creſceret vinculum ſceleris. Hic belli ſtatus erat, quum Petilius Cerialis Magontiacum venit. ejus adventu erectę ſpes. Ipſe pugnæ avidus, & contemnendis quam cavendis hoſtibus melior, ferocia verborum militem incendebat: ubi primum congredi licuiſſet, nullam prælio moram facturus. Delectus per Galliam habitos in civitates remittit, ac nunciare jubet ſufficere Imperio legiones. ſocij ad munia pacis redirent, ſecuri velut confecto bello, quod Romanæ manus excepiſſent. Auxit ea res Gallorum obſequium. nam recepta juventute, facilius tributa toleravere, proniores ad officia quod ſpernebantur. At Civilis & Claſſicus, ubi pulſum Tutorem, cæſos Treviros, cuncta hoſtibus proſpera accepere, trepidi ac properantes, dum diſperſas ſuorum copias conducunt, crebris interim nuncijs Valentinum monuere, ne ſummæ rei periculũ faceret. Eo rapidius Cerialis, miſſis in Mediomatricos, qui breviore itinere legiones in hoſtem verterent, contracto quod erat militum Magontiaci, quantumque ſecum transvexerat,

Rigodulum.

tertijs caſtris Rigodulum venit, quem locum magna Trevirorum manu Valentinus inſederat, montibus & Moſella amne ſeptum, & addiderat foſſas, obiceſque ſaxorum. Nec deterruere ea munimenta Romanũ Ducem, quo minus peditem perrumpere juberet, equitum aciem, in collem erigeret, ſpreto hoſte, quem temere collectum, haud ita loco juvari, ut non plus ſuis in virtute foret. Paulum moræ in aſcenſu, dum miſſilia hoſtium prævehuntur. Vt ventum ad manus, deturbati ruinæ modo præcipitantur. Et pars equitum, æquioribus jugis circumvecta, nobiliſsimos Belgarum, in quîs Ducem Valentinum, cepit. Cerialis poſtero die coloniam Trevirorum ingreſſus eſt, avido milite eruendæ civitatis: Hanc eſſe Claſsici, hanc Tutoris patriam, horum ſcelere clauſas cæſaſque legiones. Quid tantum Cremonam meruiſſe,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

fuiſſe, quam e gremio Italiæ raptam, quia unius noctis moram victoribus attulerit? Stare in confinio Germaniæ integram ſedem, ſpoliis exercituum & Ducum cædibus ovantem. Redigeret prædam in fiſcum. Ipſis ſufficere ignes, & rebellis coloniæ ruinas, quibus tot caſtorum excidia penſarentur.[a] Cerialis a metu infamię, ſi licentia ſævitiaque imbuere militem crederetur, preſſit iras, & paruere, poſito ciuili bello, ad externa modeſtiores. Convertit inde animos accitarum e Mediomatricis legionum miſerabilis aſpectus. Stabant conſcientia flagitia mœſtæ, fixis in terram oculis. Nulla inter coeuntes exercitus conſalutatio, neque ſolantibus hortantibusve reſponſa dabant, abditi per tentoria, & lucē ipſam vitantes, nec perinde periculum aut metus, quam pudor ac dedecus obſtupefecerat, attonitis etiam victoribus, qui voces preceſq; adhibere non auſi, lachrymis ac ſilentio veniam poſcebant. donec Cerialis mulceret animos, fato acta dictitans, quæ militum Ducumve diſcordia, vel fraude hoſtium eveniſſent: Primum illum ſtipendiorum & ſacramenti diem haberent: Priorum facinorum, neque Imperatorem neque ſe meminiſſe. Tunc recepti in eadem caſtra, & edictum per manipulos, ne quis in certamine jurgiove ſeditionē aut cladem commilitoni objectaret. Mox Treviros ac Lingonas, ad concionem vocatos, ita alloquitur: Neque ego unquam facundiam exercui, & populi Romani virtutem armis affirmavi. Sed quia apud vos verba plurimum valent, bonaque ac mala non ſua natura, ſed vocibus ſeditioſorum æſtimantur, ſtatui pauca deſſerere, quæ profligato bello utilius ſit vobis audiviſſe, quam nobis dixiſſe. Terram veſtrā cæterorumque Gallorum ingreſſi ſunt Duces Imperatoreſque Romani, nulla cupidine, ſed majoribus veſtris invocantibus, quos diſcordiæ uſque ad exitium fatigabant: & acciti auxilio Germani, ſociis pariter atque hoſtibus ſervitutem impoſuerant. Quot præliis adverſus Cimbros Teutonoſque, quantis exer-

a Cerialis metu.

a claret.

cituum noſtrorũ laboribus,quove eventu Germanica bella tractaverimus, ſatis [a] clarum. Nec ideo Rhenum inſedimus, ut Italiam tueremur,ſed ne quis alius Arioviſtus regno Galliarum potiretur. An vos cariores Civili Bataviſque &Tranſ-Rhenanis gentibus creditis,quam maioribus eorum patres avique veſtri fuerunt? Eadem ſemper cauſa Germanis tranſcendendi in Gallias,libido atque avaritia,& mutandæ ſedis amor,ut relictis paludibus & ſolitudinibus ſuis, fœcundiſſimum hoc ſolum,voſque ipſos poſſiderent. Cæterum libertas & ſpecioſa nomina prætexuntur,nec quiſquam alienum ſervitium,& dominationem ſibi concupivit, ut non eadem iſta vocabula uſurparet. Regna bellaque per Gallias ſemper fuere,donec in noſtrum jus cõcederetis. Nos,quamquam toties laceſſiti,iure victoriæ id ſolum vobis addidimus, quo pacem tueremur. Nam neque quies gentium ſine armis,neque arma ſine ſtipendiis,neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt. Cætera in communi ſita ſunt. Ipſi has aliaſque provincias regitis. Nihil ſeparatum clauſumve,& laudatorum Principum uſus ex æquo,quamvis procul agentibus: ſævi proximis ingruunt. Quomodo ſterilitatem, ac nimios imbres,& cætera naturæ mala, ita luxum vel avaritiam dominantium tolerare. Vitia erunt donec homines, ſed neque hæc continua,& meliorum interventu penſantur,niſi forte, Tutore & Claſſico regnantibus,moderatius Imperium ſperatis,aut minoribus quam nunc tributis parabuntur exercitus, quibus Germani Britannique arceantur. Nam pulſis (quod Dij prohibeant) Romanis, quid aliud quam bella omnium inter ſe gentium exiſtent? Octingentorum annorum fortuna diſciplinaque compages hæc coaluit,quæ cõvelli ſine exitio convellentium non poteſt. Sed vobis maximum diſcrimen, penes quos aurum & opes,præcipuæ bellorum cauſæ. Proinde pacem & vrbem,quam victi victoreſque eodem jure obtinemus,amate,colite. Moveant vos vtriuſq; fortunæ documenta, ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ra, ne contumaciam cnm pernicie, quam obſequium cum ſecuritate malitis. Tali oratione graviora metuentes cōpoſuit, erexitque. Tenebantur victore exercitu Treviri, quum Civilis & Claſſicus miſere epiſtolas ad Cerialem, quarum hęc ſententia fuit. Veſpaſianum, quamquam [a] nuncios occultarent, exceſſiſſe vita, Vrbem atque Italiam interno bello conſumptam, Mutiani & Domitiani vana & ſine viribus nomina. Si Cerialis Imperium Galliarum velit, ipſos finibus civitatum ſuarum contentos; ſi prælium mallet, ne id quidem abnuere. Ad ea Cerialis Civili & Claſſico nihil: eum qui attulerat ipſas epiſtolas ad Domitianum miſit. Hoſtes diviſis copiis, advenere vndique. Plerique culpabant Cerialem, paſſum jungi quos diſcretos intercipere licuiſſet. Romanus exercitus caſtra foſſa valloque circumdedit, quîs temere antea intutis conſederat. Apud Germanos diverſis ſententijs certabatur. Civilis opperiendas Tranſ-Rhenanorū gentes, quarum terrore fractæ populi Romani vires obtererentur. Gallos quid aliud quam prædam victoribus? & tamen quod roboris ſit, Belgas ſecum palam aut voto ſtare. Tutor cunctatione creſcere rem Romanā affirmabat, coeuntibus vndique exercitibus: Tranſvectam a Britannia legionem, accitas ex Hiſpania, adventare ex Italia, nec ſubitum militē, ſed veterem expertumque belli. Nam Germanos, qui ab ipſis ſperentur, non juberi, non regi, ſed cuncta ex libidine agere. pecuniamque ac dona, quîs ſolis corrumpantur, majora apud Romanos, & neminem adeo in arma promptum, ut non idem pretium quietis quam periculi malit. Quod ſi ſtatim congrediantur, nullas eſſe Ceriali, niſi ex reliquijs Germani exercitus legiones, fœderibus Galliarum obſtrictas. Idque ipſum quod inconditam nuper Valentini manum contra ſpem ſuam fuderint, alimentū illis Ducique temeritatis. Auſuros rurſus, venturoſque in manus, [b] non imperitia militum, ſed adoleſcentuli, verba & conciones plus, quā ferrum & arma meditantis,

a nunciis.

b nō imperiti adoleſcentuli verba.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſed Civilis & Claſſici : quos ubi aſpexerint,redituram in animos formidinem, fugam,famemque, ac toties captis precariam vitam. neque Treviros aut Lingonas benevolẽtia contineri : reſumpturos arma,ubi metus abſceſſerit. Diremit conſiliorum diverſitatem,approbata Tutoris ſententia,Claſſicus, ſtatimque exſequuntur. Media acies Vbiis Lingonibuſque data,dextro cohortes Batavorum , ſiniſtro Bructeri Tencterique,pars montibus , alij viam inter Moſellamque flumen tam inproviſi adſiluere,ut in cubiculo ac lectulo Cerialis (neque enim noctem in caſtris egerat) pugnari ſimul vincique ſuos audierit,increpans pavorem nunciantium, donec univerſa clades in oculis fuit. Perrupta legionum caſtra, fuſi equites, medius Moſellæ pons,qui ulteriora coloniæ annectit, ab hoſtibus inſeſſus.Cerialis turbidis rebus intrepidus, & fugientes manu retrahens, intecto corpore promptus inter tela,felici temeritate,& fortiſſimi cujuſque accurſu recuperatum pontem, [a] electa manu firmavit. Mox in caſtra reverſus,palantes captarum apud Noveſium Bonnamque legionum manipulos,& rarum apud ſigna militem, ac prope circumventas aquilas videt. Incenſus ira : Non Flaccum,inquit,non Voculam deſeritis. Nulla hic proditio,neque aliud excuſandum habeo , quam quod vos Gallici fœderis oblitos ([b] prædixerim ,) memoriam Romani ſacramenti tenere credidi. Annumerabor Numiſiis & Herenniis , ut omnes legati veſtri aut militum manibus aut hoſtium ceciderint. Ite, nunciate Veſpaſiano,vel,quod propius eſt,Civili & Claſſico,relictum a vobis in acie Ducem, venient legiones,quæ neque me inultum , neque vos inpunitos, patiantur. Vera erant,& a tribunis præfectiſque eadem ingerebantur. Conſiſtunt per cohortes & manipulos , neque enim poterat pateſcere acies effuſo hoſte,& impedientibus tentorijs ſarciniſque,quum intra vallum pugnaretur. Tutor,Claſſicus,Civilis,ſuis quiſque locis,pugnam ciebant. Gallos pro libertate,

a lecta.

b proximam.

libertate, Batavos pro gloria, Germanos ad prædam inſtigantes. Et cuncta pro hoſtibus erant, donec legio viceſima prima, patentiore quam cæteræ ſpatio conglobata, ſuſtinuit ruentes, mox impulit. Nec ſine ope divina, mutatis repente animis, terga victores vertêre. Ipſi territos ſe cohortium aſpectu ferebant, quæ primo impetu diſiectæ, ſummis rurſus jugis congregabantur, ac ſpeciem novi auxilij fecerant. Sed obſtitit vincentibus pravum inter ipſos certamen, hoſte omiſſo ſpolia conſectandi. Cerialis, ut incuria prope rem afflixit, ita conſtantia reſtituit: ſecutuſque fortunam, caſtra hoſtium eodem die capit exſcinditque. Nec in longum quies militi data. Orabant auxilium Agrippinenſes, offerebantque uxorem ac ſororem Civilis, & filiam Claſſici, relicta ſibi pignora ſocietatis. Atque interim diſperſos in domibus Germanos trucidaverant. Vnde metus & juſtæ preces invocantium, antequam hoſtes, reparatis viribus, ad ſpem vel ad ultionem accingerentur. Nam & Civilis illuc intenderat, non invalidus, flagrantiſſima cohortium ſuarum [a] integra manu, & e Caucis Friſiiſque compoſita, Tolbiaci, in finibus Agrippinenſium, agebat. Sed triſtis nuncius avertit, deletam cohortem dolo Agrippinenſium, qui largis epulis vinoque ſopitos Germanos, clauſis foribus, igne injecto, cremavere. Simul Cerialis propero agmine ſubvenit. Circumſteterat Civilem & alius metus, ne quartadecima legio, adjuncta Britannica claſſe, affligaret Batavos, qua Oceano ambiuntur. Sed legionem terreſtri itinere Fabius Priſcus legatus in Nervios Tungroſque duxit. Eæque civitates in [b] ditionem acceptæ. Claſſem ultro Caninefates aggreſſi ſunt, majorque pars navium depreſſa aut capta. Et Nerviorum multitudinem ſponte commotam, ut pro Romanis bellum capeſſeret, ijdem Caninefates fudêre. Claſsicus quoque adverſus equites Noveſium a Ceriale præmiſſos ſecundum prælium fecit, quæ modica, ſed crebra damna, famam victoriæ nuper partæ lacerabant.

a integra manente, e Caucis, Tolbiacum,

b deditionem.

Tacitus Hiſtoriarũ. lib. 4.

At Civilis, poſt malam in Trevitis pugnam, reparato per Germaniam exercitu, apud Vetera conſedit, tutus loco, & ut memoria proſperarum illic rerum augeſcerent Barbarorum animi. Secutus eſt eodem Cerialis, duplicatis copiis, adventu ſecundæ, & decimæſextæ & quartædecimæ legionum. Cohorteſque & alæ jam pridem accitæ poſt victoriam properaverant. Neuter Ducum cunctator. Sed arcebat latitudo camporum, ſuopte ingenio humentium. Addiderat Civilis obliquam in Rhenum molem, cujus objectu revolutus amnis, adjacentibus ſuperfunderetur. Ea loci forma, incertis vadis ſubdola, & nobis adverſa. Quippe miles Romanus armis gravis, & nandi pavidus: Germanos fluminibus ſuetos, levitas armorum, & proceritas corporum attollit. Igitur laceſſentibus Batavis, ferociſſimo cuique noſtrorum cœptum certamen, deinde orta trepidatio, quum præaltis paludibus arma equique haurirentur. Germani notis vadis perſultabant, omiſſa plerumque fronte, latera ac terga circumvenientes, neque ut in pedeſtri acie cominus certabatur, ſed tanquam navali pugna vagi inter undas, aut ſi quid ſtabile occurrebat, totis illic corporibus nitentes, vulnerati cum integris, periti nandi cum ignaris, in mutuam perniciem implicabantur. minor tamen quam pro tumultu cædes: quia non auſi egredi paludem Germani, in caſtra rediere. Ejus prælij eventus utrumque Ducem, diverſis animi motibus, ad maturandum ſummæ rei diſcrimen erexit. Civilis, inſtare fortunæ, Cerialis, abolere ignominiam, Germani, proſperis feroces: Romanos, pudor excitaverat: nox apud Barbaros, cantu aut clamore, noſtris per iram & minas acta. Poſtera luce Cerialis equite & auxiliariis cohortibus frontem explet: in ſecunda acie legiones locatæ: Dux ſibi delectos retinuerat ad inproviſa. Civilis haud porrecto agmine, ſed cuneis adſtitit. Batavi Cugernique in dextro, læva ac propiora fluminis Tranſ-Rhenani tenuere. Exhortatio Ducum non

more

more concionis apud vniverſos, ſed ut quoſque eorum advehebantur. Cerialis veterem Romani nominis gloriam, antiquas recenteſque victorias, ut perfidum, ignavum, victum hoſtem, in æternum abſcinderent, ultione magis quam prælio opus eſſe. Pauciores nuper cum pluribus certaſſe: attamen fuſos Germanos, quod roboris fuerit. Supereſſe qui fugam animis, qui vulnera tergo ferant. Proprios inde ſtimulos legionibus admovebat, domitores Britanniæ quartadecimanos appellans. Principē Galbam ſextæ legionis autoritate factum. Illa primum acie ſecundanos nova ſigna novamque aquilam dicaturos. Hinc prævectus ad Germanicum exercitum, manus tendebat, ut ſuam ripam, ſua caſtra, ſanguine hoſtium recuperarent. Alacrior omnium clamor, quîs vel e longa pace, prælij cupido, vel feſſis bello, pacis amor, præmiaque & quies in poſterum ſperabantur. Nec Civilis [a] ſilentem ſtruxit aciem, locum pugnæ teſtem virtutis ciens, ſtare Germanos Batavoſque ſuper veſtigia gloriæ, cineres oſſaque legionum calcantes. Quocunque oculos Romanus intenderet, captivitatem, clademque, & dira omnia obverſari. Ne terrerentur vario Trevirici prælij eventu, ſuam illic [b] victoriã Germanis obſtitiſſe, dum omiſſis telis præda manus impediunt. Sed cuncta mox proſpera & hoſti contraria eveniſſe. Quæ provideri aſtu Ducis oportuerit, providiſſe: campos madentes & ipſis gnaros, paludes hoſtibus noxias. Rhenum & Germaniæ Deos in conſpectu, quorum numine capeſſerent pugnam, conjugum, parentum patriæ memores. Illum diem aut glorioſiſſimum inter majores, aut ignominioſiſſimum apud poſteros fore. Vbi ſono armorum tripudijſque (ita illis mos) approbata ſunt dicta, ſaxis glandibuſque & cæteris miſſilibus prælium incipiunt: neque noſtro milite paludem ingrediente, & Germanis, ut elicerēt, laceſſentibus. Abſumptis quę jaciuntur, & ardeſcente pugna, procurſum ab hoſte infeſtius immēſis corporibus, &

[a] ſilens, *aut* ſilenter.

[b] materiã.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

& prælongis haſtis, [a] fluitantemque militem fodiebant eminus: ſimul e mole, quam eductam in Rhenum retulimus, Bructerorum cuneus tranſnatavit, turbata ibi res, & pellebatur ſociarum cohortium acies, quum legiones pugnam excipiunt, ſuppreſſaque hoſtium ferocia, prælium exæquatur. Inter quæ, perfuga Batavus adiit Cerialem terga hoſtium promittens, ſi extremo paludis eques [b] immitteretur: ſolidum illâ, & Cugernos, quibus cuſtodia obveniſſet, parum intentos. Duæ alæ cum perfuga miſſæ incauto hoſti circumfunduntur: quod ubi clamore cognitum, legiones a fronte incubuere: pulſique Germani, Rhenum fuga petebant. Debellatum eo die foret, ſi Romana claſſis ſequi maturaſſet. Ne eques quidem inſtitit, repente fuſis imbribus, & propinqua nocte. Poſtera die, decimaquarta legio in ſuperiorem provinciam Gallo Annio miſſa. Cerialis exercitum decima ex Hiſpania legio ſupplevit. Civili Caucorum auxilia venere: non tamen auſus oppidum [c] Batavorum armis tueri, raptis quæ ferri poterant, cæteris injecto igni, in Inſulam conceſsit, gnarus deeſſe naves efficiendo ponti, neque exercitum Romanum aliter tranſmiſſurum: quin & diruit molem a Druſo Germanico factam, Rhenumque prono alveo in Galliam ruentem, diſiectis quæ morabantur, effudit. Sic velut abacto amne, tenuis alveus, Inſulam inter Germanoſque, continentium terrarum ſpeciem fecerat. Tranſiere Rhenum Tutor quoque & Claſsicus, & centum tredecim Trevirorum ſenatores, in quibus fuit Alpinus Montanus, quem a Primo Antonio miſſum in Gallias ſuperius memoravimus. Comitabatur eum frater D. Alpinus. Simul cæteri miſeratione ac donis auxilia concibant, inter gentes periculorum avidas. Tantumque belli ſuperfuit, ut præſidia cohortium, alarum, legionum, modicis vicis quadripartita Civilis invaſerit. Decimam legionem Arenaci, ſecundã Batavoduri, & Grinnes Vadamque cohortium alarumque caſtra; ita diviſis copiis, ut ipſe

[a] fluitantem labitemque militem.

[b] mitteretur.

[c] Forte, Batavodurum.

Arenacũ. Batavodurum. Grinnes. Vada.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ipſe & Verax ſorore ejus genitus, Claſſicuſque ac Tutor, ſuam quiſque manum traherent. nec omnia patrandi fiducia, ſed multa auſis, aliqua in parte fortunam adfore. Simul Cerialem, neque ſatis cautum, & pluribus nunciis huc illuc curſantem, poſſe medio intercipi. Quibus obvenerant caſtra decumanorum, oppugnationem legionis arduam rati, egreſſum militem & cædendis materijs operatum turbavere, occiſo præfecto caſtrorum, & quinque primoribus cēturionum, pauciſque militibus. Cæteri ſe munimentis defendêre. Et interim Germanorum manus, Batavoduri, irrumpere inchoatum pontem nitebatur. Ambiguum prælium nox diremit. Plus diſcriminis apud Grinnos Vadamque. Vadam Civilis, Grinnes Claſſicus, oppugnabant. nec ſiſti poterant, interfecto fortiſſimo quoque: in quis Briganticus præfectus alæ ceciderat, quem fidum Romanis & Civili avunculo infenſum diximus. Sed ubi Cerialis cum delecta equitum manu ſubvenit, verſa fortuna. Præcipites Germani in amnem aguntur. Civilis, dum fugientes retentat, agnitus, petituſque telis, relicto equo tranſnatavit. Idem Germanis effugium. Tutorem Claſſicumque appulſæ lintres vexere. Ne tum quidem Romana claſsis pugnæ adfuit, ut juſſum erat. Sed obſtitit formido, & remiges per alia militiæ munia diſperſi. Sane Cerialis parum temporis ad exſequenda imperia dabat: ſubitus conſilijs, ſed eventu clarus. Aderat fortuna etiam, ubi artes defuiſſent, hinc ipſi exercituique minor cura diſciplinæ. Et paucos poſt dies, quamquam periculum captivitatis evaſiſſet, infamiam non vitavit. Profectus Noveſium Bonnamque ad viſenda caſtra, quæ hyematuris legionibus erigebantur, navibus remeabat, diſiecto agmine, incurioſis vigiliis. Animadverſum id Germanis, & inſidias compoſuere. Electa nox atra nubibus, & prono amne rapti, nullo prohibente, vallum ineunt. Prima cædes aſtu adjuta, inciſis tabernaculorum funibus, ſuiſmet a coriis coopertos trucidabant. Aliud agmen

a tentoriis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

turbare claſſem, injicere vincula, trahere puppes. Vtque ad fallendum ſilentio, ita cœpta cæde, & quo plus terroris adderent, cuncta clamoribus miſcebant. Romani vulneribus exciti, quærunt arma, ruunt per vias pauci ornati miltariter, plerique circum brachia torta veſte & ſtrictis mucronibus. Dux ſemiſomnis ac prope intectus, errore hoſtiū ſervatur. Namque prætoriam navem vexillo inſignem, illic Ducem rati, abripiunt. Cerialis alibi noctem egerat, ut plerique credidere, ob ſtuprum Claudiæ Sacratæ, mulieris Vbiæ. Vigiles flagitium ſuum Ducis dedecore excuſabant, tamquam juſſi ſilere, ne quietem ejus turbarent. ita intermiſſo ſigno & vocibus, ſe quoque in ſomnum lapſos. Multa luce, revecti hoſtes captivis navibus, prætoriam triremem, flumine Lippia, donum Vellede traxere. Civilem cupido inceſſit navalē aciem oſtentandi. Complet quod biremium, quæque ſimplici ordine agebantur. Adjecta ingens lintrium vis, [a] ad tricenos quadragenoſque, ſimul armamenta Liburnicis olim haud indecore pro velis juvabant. Spatium velut æquoris electum, [b] ubi Moſæ fluminis amnem Rhenus Oceano affundit. Cauſæ inſtruendæ claſſis, ſuper inſitam genti vanitatem, ut eo terrore commeatus Gallia adventantes interciperent. Cerialis, miraculo magis quam metu, direxit claſſem numero imparē, uſu remigum, gubernatorum arte, navium magnitudine potiorem. Is flumine ſecundo, illi vento agebantur. Sic prævecti, tentato telorum jactu dirimuntur. Civilis nihil ultra auſus, trans Rhenum conceſſit. Cerialis Inſulam Batavorum hoſtiliter populatus, agros villaſque Civilis intactos, nota arte Ducum, ſinebat: quum interim fluxu autumni, & crebris pluvialibus imbribus ſuperfuſus amnis, paluſtrem humilemque Inſulam in faciem ſtagni opplevit. Nec claſsis aut commeatus aderant Caſtraque in plano ſita, vi fluminis differebantur. Potuiſſe tunc opprimi legiones, & voluiſſe Germanos, ſed dolo a ſe flexos, imputavit Civilis. Neque abhorret vero, quan-

Lippia flumen.

[a] tricenis quadrageniſque armamēta Liburnicis ſolita: et ſimulcaptę lintres ſagulis verſicoloribus haud indecore pro velis juvabantur. *Ita ex Vatic: MS. locum mutilum Lipſ. correxit.*

[b] *Alij libri:* Vbi Moſæ fluminis os amnē Rhenum O. a.

Probe Res certe eadē, aliter elata. Vbi nunc oppidum Briela eſt navale prælium hoc inter Civilem Batavū, & Romanam claſſem tentatum, ſed æquo Marte diremptū fuiſſe. viri docti conjectant.

quando paucis poſt diebus, deditio inſecuta eſt. Nam Cerialis, per occultos nuncios Batavis pacē, Civilis veniam oſtentans, Velledam propinquoſque monebat, fortunam belli tot cladibus adverſam, opportuno erga populum Romanū merito mutare: Cæſos Treviros, receptos Vbios, ereptam Batavis patriam, neque aliud Civilis amicitia peractum, quam vulnera, fugas, luctus: exulem eum & extorrem, recipientibus oneri: & ſatis peccaviſſe, quod toties Rhenum tranſcenderint· Si quid ultra moliantur, inde injuriam & culpā, hinc ultionem & Deos fore. Miſcebantur minis promiſſa, & concuſſa Tranſ-Rhenanorum fide, inter Batavos quoque ſermones orti. Non prorogandam ultro ruinam, nec poſſe ab una natione totius orbis ſervitium depelli, quid perfectum cæde & incendijs legionum, niſi ut plures validioreſque accirent? Si Veſpaſiano bellum navaverint, Veſpaſianum rerum potiri. Sin populum Romanum armis provocent, quotam partem generis humani Batavos eſſe? Reſpicerent Rhætos Noricoſque, & cæterorum onera ſociorum. Sibi non tributa, ſed [a] virtutes & viros indici. Proximū id libertati. Et ſi dominorū electio ſit, honeſtius Principes Romanorum, quam Germanorum fœminas tolerari. Hæc vulgus. Proceres, atrociores Civilis rabie ſemet in arma truſos. Illum domeſticis malis excidium gentis oppoſuiſſe, tunc infenſos Batavis Deos, quum obſiderentur legiones, interficerentur legati, bellum uni neceſſarium, ferale ipſis, ſumeretur. Ventum ad extrema, ni reſipiſcere incipiant, & noxij capitis pœna pœnitentiam fateantur. Non fefellit Civilem ea inclinatio, & prævenire ſtatuit, ſuper tædium malorum, etiam ſpe vitæ, quæ plerumque magnos animos infringit. Petito colloquio, ſcindi [b] Nabaliæ fluminis pons. In cujus abrupta progreſſi Duces, Civilis ita cœpit: Si apud Vitellij legatum defenderer, neque facto meo venia, neque dictis fides debebatur. Cuncta inter nos inimica, hoſtilia, ab illo cœpta, a me aucta erant.

Rhæti. Norici.

a juventutem, *alij* virtutem.

Nabalia flumen.

b *Lipſ.* Vahalis *legit: Iunius* Navalię, *& vrbē Campos hariolatur.*

Erga Veſpaſianum vetus mihi obſervantia: & quum privatus eſſet, amici vocabamur. Hoc Primo Antonio notum, cujus epiſtola ad bellum accitus ſum, ne Germanicæ legiones, & Gallica juventus Alpes tranſcenderent. Quæ Antonius abſens, Flaccus præſens movebat, arma in Germania movi, quæ Mutianus in Syria, Aponius in Mœſia, [a] Fabianus in Pannonia.

[a] Flavianus.

Hactenus Tacitus. ſequitur Gerardi Noviomagi Epiſtola, qua populos & loca nonnulla quæ infra Coloniam Agrippinam ſunt, & quorum Tacitus meminit, obiter exponit; Hoc loco Lectoris commodo Hiſtoriæ Batavicæ inſerta.

G. N.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

G. N. THOMAE ZEGERO S. P.

DVm tu iſthic, numeros, dimenſiones, concentus, perpetuoſque cœleſtium orbium motus, doces, ego hic Cornelium Tacitum, eloquentiſſimum Hiſtoricum, relegi. Deprehendi vero, eos qui Annotationes in Cæſaris commentarios & hunc Auctorē ſcripſerunt, in locorum, quę infra Coloniam Agrippinam ſunt, declaratione, aliquantulum (ut modeſte dicam) a ſcopo aberraſſe. Quare quid de his mihi videatur, liberius tibi ſcribo, ut viciſsim tu quoque ſententiam tuam (nam hæc tibi non minus quam domus tua nota ſunt) mihi perſcribas. COLONIA AGRIPPINA, vetus nomen retinet. NOVESIVM, aliquot immutatis literis, NVSSIAM dicimus. TENCTERI, Rheno ab Agrippinenſibus (ut Tacitus inquit) diſcreta gens. BRVCTERI, ad LIPPIAM flumen fuere, quod veteri vocabulo appellatur Germanice die Lippe. Vetuſtum etiam Generoſorum Comitum Lippianorum ſtemma viget floretque. CVGERNI ſunt, qui vulgo Gulickers nominantur. GELDVBA, olim Rheno imminens, Geldrie nomen dedit. ASCIBVRGVM, Germnice die Aſchburg/ nunc duarum ſyllabarum in unam contractione & aliquot literarum eliſione, commutationeque, Doeſburg dicimus. ARENACVM, Arnhem vulgo dicitur. Neque enim Andernacum eſſe poterit, quum (teſte Tacito) infra Coloniam Agrippinam ſit. BATAVODVRVM, Batavice Wijck by Duerſteden appellatur, ubi Epiſcopus Vltrajectinus egregiam arcem occupat, eo loci ubi Rheni pars Lecca dici incipit. VADAM, Wagening Batavi dicunt, oppidum Principis Batavorum prœliis obſidionibuſque nobile. GRINNES, ego RHENOS legendum, & Rhynnen/ oppidum Bataviæ indicari puto. BETHASII, die Peellanders Brabantice dicuntur, qui ultra Moſam habitant. TVNGRI, FRI-

SII, & BATAVI noſtri, vetus nomen non mutarunt. CANINEFATES, mutatis ſedibus, & nomine non nihil, ſunt qui Kennemerlanders in Holtlandia eſſe aſſerant, & vocabulum non abludit. CAVCI, in Friſiorum nomen conceſſere, dicunturq; vulgo, die Emderfrieſen/Noꝛtfrieſen/Edderfrieſen/Strantfrieſen/&c. Non te moveat, quod Latini Hiſtorici noſtrorum locorũ vocabula, dum in ſuæ linguæ formam deflectere volunt, in diverſum ſonum & literas detorſerint. Id enim & noſtra ætate in multis vocabulis experimur. Vnum & alterũ adjiciã. ANTVERPIAM, cjus loci cives Antwerpen dicunt, Galli (Anvers,) Germani ſuperiores Andoꝛff. Angli & Scoti, juxta ſuæ quiſque linguæ proprietatem, aliter atque aliter pronunciant. LEODIVM nos Ludick/Galli (Liege) vocãt. Quare priſca locorum vocabula non ſolum ex Gręcis & Latinis petenda ſunt ſcriptoribus, ſed magis etiam ex vetuſtis cujuſque linguæ literis: ita ut nos obſervemus, ea quę noſtrate lingua ſcripta ſunt, & majorum parentumque noſtrorũ loquendi conſuetudinem. Præterea certum eſt Rheni, Moſæ, & aliorum fluviorum curſus, a Taciti tempore, valde mutatos. Id quod apud Zanthum oppidum, & alia patriæ noſtra loca, te vidiſſe non dubito. Iſulæ quoque fluvij, qui nunc in utraque ſui ripa inſignia oppida & arces habet, nulla apud Tacitum aut Pliniũ mentio fit, ſed lacuum tantum, in quos Rhenus ad Septentrionem ſe exoneret. Conſtat etiam intra ducentos plus minus annos non fuiſſe tam amplum mare (quod vulgo die Zuyderzee dicitur) inter Holtlandiam & Friſiam. Hęc addidi, mi Thoma, ut te animarem, ſatis licet animatum, ad ſcribendũ quid de hac mea epiſtolari annotatiuncula, ſentias neve nimium tribuas quibuſdam magni nominis auctoribus, qui de patria noſtra Latine ſcripſerunt. Bene vale. Argentorati. Anno M. D. XXX. Kalendis Ianuarijs.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Inſignium Locorum ac Oppidorum Bataviæ nomina, a Lobeca Arce, ubi Rhenus ſe in duo cornua dividit, ad Oceanum uſque, qui Britanniã ab Inſula noſtra dirimit.

HVSSENVM, Rhenum latiſſime præterfluentem habet. Ab hoc oppido non procul abeſt is locus, ubi Iſela ex Rheno, Septentrionem verſus, fluere incipit. Hic præterlabens Doeſburgum, Zutfaniam, Daventriam, Hattenum, Campos, haud obſcuri nominis oppida, tandem ſe mari (quod hodie die Zuyder zee vulgo dicitur) immiſcet. NOVIOMAGVM, quod nonnulli NVMAGAM, alij NEOMAGVM, quidã NOVIMAGIVM ſcribunt, civitas libera, extra Inſulã ad Vahalim ſita, patria mihi dulciſsima. In hujus laudẽ ſic olim ſcripſi in Satyris meis:

O Noviomagum, cui non certaverat ullus
Terrarum locus: & Rhodos & celebris Mitylene
Cedunt namque tibi, cedunt & Theſſala tempe:
Te nemus annoſæ redimitum robore quercus,
Aequans Aonium, cingit, ſonteſque ſalubres
Quos adamat Clarius: hic candida turba Sororum,
Dulces docta modos, divina poëmata cantat.
Alluit & placido te curſu VValis ab arcto.
Regia te Superis templa, & te Manibus imis
Arx ſacrata ornat, quam quondam, milite cæſo,
Romani ſtatuere Duces, in littore VValis.
Olim grandiloqua ſurget, mihi credite, vates
Vena par priſcis, culto qui carmine ad aſtra
Te Noviomagum tollet, forteſque Batavos.

Jmo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Imo, mox canere incipent Craneveldius atque
Henricus Batavus, canet & Murmellius ille,
Quem Muſæ Phœbusque docent Heliconis in antro.
Hi Noviomagum laudabunt carmine, quali
Flaccus Tiburti pomœria laudat & undas.
Nil tamen hæc humili me prælibaſſe Camœna
Obſuerit, majora alijs memoranda relinquo.

BATOBVRGVS, in ora Gallica Moſæ imminet. TIELA, ad Vahalim olim nobilis Galliarum portus: his vero annis Burgundiorum obſidione fortiter lata, *Anno 1528.* nomen celebrius adipiſci meruit. BOMELA SALINARVM, Vahalim muris minitantem aſpicit. DORESTATVM, quod BATAVODVRVM olim, ad Rheni ripam, ubi Lecca e veteri Rheno profluit. BVRENVM, cum arce munitiſsima, quam Linga fluvius adlabitur, qui olim Molarum foſſa dicebatur. CVLENBVRGVS, Lingam & Leccam proſpicit. ASPERA, Lingam placide perſtrepentem audit, qui eam quoque mutato nomine interſecat. vulgo hæc pars Amor dicitur, quem nos olim carmine celebravimus. Hoc oppidum, ſub Carolo Geldriorum Duce, a Burgundiorum transfugis peditibus diu oppugnatum, tandem, fortiſsimis civibus inter expugnandum *Anno 1516.* ad unum cæſis, raptum eſt. Hic ſupra omnem Turcicam crudelitatem, in omnem ſexum, in omnem ætatem, in ſacra, in profana, igne, ferro, libidine, deſævitum eſt. Hoc excidium duorum nobilium Equitum Batavorum & affinium, quorum alter loci Princeps erat, odium conflavit. LERDAMMVM aggerem ultra Lingam obtinet. Batavice enim Dam agger nominatur. Hinc Batavicorum oppidorum pleraque vocabula deducuntur. HVCLENVM, circa Lingam, vetuſta arce, Herculanorumque familia nobile. GORICHEMVM, non procul

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

procul a caſtris Herculis, una cum pagis aliquot vicinis, vetus nomen hodie retinet. Ager enim Herculis dicitur, Batavice, Dat landt van Arkel. Horum caſtrorum fit mentio in Charta illa vetuſtiſſima, quæ itinera Romanorum militum, ex provinciis nonnullis, depicta continet. Hanc mihi oſtendit clariſſimus D. Conradus Peutingerus, utriuſque juris doctor, Patritius ac Cancellarius nobilis Auguſtæ Vindelicorũ, quæ ſecundus a Celte, cognomine ſuo poëta laureato, patriam ſuam totamque Germaniam illuſtrare cœpit. Paulum ſupra hoc oppidum, ad arcem Loveſteinum, Vahalis ac Moſa confluunt. Linga vero Gorichemum interſecans Meruæ influit, Vahalique parenti, ac Moſæ affini conjungitur. DORDRACVM, clariſſimum oppidum, nonnulli extra Inſulam olim fuiſſe contendunt. Veriſimile tamen eſt, Batavorum fuiſſe, ſicut Huſdenum, VVorchemum, & Montem qui Sanctæ Gertrudis dicitur, cum nonnullis pagis Gallici littoris. VIANA, citra Leccam, in proſpectu trajectus Rheni. VLTRAIECTVM, in ipſo Rheni trajectu ſitum, urbs nobilis. Hujus Beda in Geſtis Anglorum honorificam mentionem his verbis facit: Pippinus autem donavit VVilibrordo locum cathedræ Epiſcopalis in caſtello ſuo illuſtri, quod antiquo gentis illius vocabulo VVILTABVRGVS, lingua autem Gallica TRAIECTVM vocatur. Hæc ille. Memini me legere in duobus libris ſcriptis ante ſexcentos annos VVILTRAIECTVM & VLTRAIECTVM. In hujus urbis Epiſcoporum vitis deſcribendis Itali ſcriptores lapſi ſunt. Nullum namque diſcrimen inter Moſæ Trajectum, & Rheni Trajectum faciunt, & duarum urbium Epiſcopos, tanquam vnius, recenſent. ISELSTINVM, vicinorum odiis nobilitatum. MONDFORDIA, hanc Albertus Saxonum Dux, quum gravi admodum obſidione aliquamdiu preſſiſſet, capere non potuit. Tanta enim fortitudine, non ſolum viri, ſed & fœminæ, ſe patrioſque lares defendebant. VVERDA, [a] Ioannis Piſtorij natale ſolum.

[a] *Hic Hæroſeos dãnatus, exuſtus eſt Hagæ Comitis, anno 1525 Septemb. 15.*

VETERES AQVÆ. SCONHOVIA. GOVDA, a cognomine rivo dicta, VVilhelmi Hermanni, Poëtæ & Hiſtorici, patria. ROTERODAMVM, ad Moſam ſitum, Roteram quoque habet influentem. Hanc Deſiderius Eraſmus, vir vndecunque doctiſſimus, ſole clarius illuſtrat. SCIEDAMVM, a Sciea fluvio nomen habet. VLARDINGA, ſiue VLARDINGIACVM, vetuſtiſſimum oppidum in ea Inſulę parte, quæ ad Oceanum vergit. DILFI, ab aqua per foſſam oppido inducta nomen ſortiuntur. Foſſam enim vulgus Dilfft vocat. HAGA COMITIS, non tam Senatu ampliſsimo, quam hoſte Geldrio excurſionem eo uſque faciente, nobilis. LEIDA, amœniſsima civitas apud veterem Rhenum, multa antiquitatis monumenta poſſidet.

Habet præterea hæc Inſula, arces, vicos, pagos cultiſsimos, habet foſſas quoque, lacus, rivos navigabiles atque piſcoſiſsimos, quorum nomina recenſere, otioſi hominis forte videtur, licet ego hoc decorè factum cuperem.

Miraberis fortaſſe Lector, quare nullam hic præclarorum oppidorum HARLEMI, ALCMARIÆ, AMSTERODAMI, HORNII, MEDENBLICÆ, & cæterorum in eodem tractu, mentionem faciam. Verum ſcias me religione quadam abſterritum, ne quid affingerem, quod veteres ſcriptores, Bataviæ non adſcripſerunt. In libro enim Cameræ Trajectenſis (ita vocant literarum antiquarum privilegiorumque receptaculum) legitur, quod Septentrionalis hæc Hollandiæ plaga, quæ continet ſeptuaginta duas Eccleſias parochiales, adſcripta ſit VVeſtFriſiis. Nonnulli tamen Harlemios & finitimos, Caninefates eſſe contendunt. Vtinam hæc tam facile teſtimoniis veterum auctorum & diplomatis vetuſtis approbari poſſent, quam dicuntur. Habuit autem habetque hæc Hollandiæ (ut hodie loquimur) pars multos clariſsimos viros, inter quos celebres ſunt:

Gerardus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Gerardus Sebaſtianus,
Ioannes Harlemius Theologus,
Quirinus Taleſius, Harlemenſis,
Alardus Amſterodamus,
Nicolaus Cannius,
Cornelius Crocus,
Ioannes Sartorius: } omnes Amſterodamenſes.

Quos oro, ut his meis collectaneis addant, quæ ipſi legendo de communis patriæ laudibus obſervarunt.

Nomina Regum ac Principum Batavorum, quæ in hanc uſque noſtram ætatem deducere ſtudui.

BATO, Cattorum Regis filius, primus Batavorum Rex. Hic Noviomagi arcem, quæ Magum ſive Magium dicebatur, innovavit: inde Noviomagum, partim Latino partim Germanico ſermone deductum eſt. HESSVS, Batonis & Reicheldinnæ (vulgus Richildin vocat) filiæ Menapij Tungrorum Regis, filius. Iſte natale ſolum Noviomagum domibus auxit & ornavit. CARIOVALDA, Batavorum Dux. BELLINVS, Batavorum Rex. ADMIMOCINVS, hujus filius, ad C. Cæſarem transfugit. BRENNO, Bellini filius. IVLIVS PAVLVS. CLAVDIVS CIVILIS. CLAVDIVS LABEO. IVLIVS MAXIMVS. CLAVDIVS VICTOR. Qui vero a Veſpaſianorum Auguſtorum temporibus, ad Carolum uſque Martellum, Inſulæ præfuerint, nominatim recenſere, præſertim in tanta religionis mutatione, tot exteris nationibus incurrentibus, factu fuerit difficillimum. CAROLVS MARTELLVS, nobiliſsima matre Batava natus, fortiſsimis Equitibus Batavis cõſanguineis ſuis adjuvantibus, bellica gloria maximis orbis Principibus adnumerari meruit. PIPPINVS, Martelli filius,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ex Duce, Francorum Rex factus eſt. CAROLVS MAGNVS. LVDOVICVS PIVS. CAROLVS CALVVS. Hic Batavorum inſulam primus diſcerpere cœpit,extero Comite aulico inferioribus Batavis præfecto,a quo Hollandiæ Comites originem ducunt.Superior vero Inſulæ pars ſub Romanis Imperatoribus & Auguſtis libera manſit, ad tempora uſque Gulielmi Hollandi,qui,vivente Friderico II. Auguſto,Pontificia factione Romanorum Rex inunctus eſt. Is Othoni hujus nominis tertio Geldriorum Comiti Noviomagum & quicquid Noviomagorum juſſis parebat,tantæ civitatis privilegiis nihilo mutatis, pignoris loco occupandum conceſſit. Huic Othoni ſucceſsit REYNALDVS, primus hujus nominis. REYNALDVS ſecundus,ultimus Comes & primus Geldriorum Dux. REYNALDVS tertius. EDVARDVS. VVILHELMVS, Geldriæ & Iuliæ Dux. REYNALDVS quartus. ARNOLDVS, ex filia filiæ ſororis quarti Reynaldi originem trahens. Hic Noviomagis adnitentibus Geldriæ Dux declaratus, non admodum grato erga hos animo fuit.Iugum enim quod nepos gratiſsimus Noviomago tandē impoſuit,ille imponere non ſemel tentaverat. ADOLFVS, omnibus optimi Prinipis dotibus præditus,tandem cogente magna nobilitatis parte,matre fœmina nobiliſsima non diſſuadente,Noviomagis etiam,ut ſeſe ulciſcerentur,impellentibus, patrem Arnoldum ſenem arci Bureniæ ſeptem annis incluſit, Ducemque egit. CAROLVS, Adolfi ex filia Ducis Borbonij,&c. filius,cæſo pro Flandris apud Nerviorum Tornacum patre, poſt multa pericula in Geldriorum Ducem inauguratus eſt.Hic multis annis patriam avitamque hæreditatem,contra multos Principes bellando,multis præliis,non minus fortiter quam feliciter non modo tutatus eſt,verum etiam haud mediocriter auxit. Horum Comitum & Ducum hiſtoriam alteri operi reſervamus. Nunc accipe

Nomina

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Nomina Clarorum ſcriptorum Bataviæ, ex libris meis de Viris Illuſtribus Inferioris Germaniæ.

Franciſcus Cranefeldius Noviomagus, utriuſq; juris doctor.

Theodoricus Bornius Noviomagus, theologus.

Ioannes Henricus Batavus Noviomagus, rhetor.

Ioannes Bronchorſtius Noviomagus, rhetor, mathematicus, ac philoſophus.

Gerardus Moringus Bomelianus, theologus.

Henricus Gorichemius, theologus.

VVilhelmus Vianenſis, theologus.

Hadrianus Florentius Vltrajectinus, theologus, ac Papa Romanus.

Gisberechtus Longolius (vulgo a Langeraick) Vltrajectinus, doctor medicus, & rhetor inſignis.

Chriſtophorus Longolius Schonhovianus, orator.

Cornelius Aurelius Goudanus, hiſtoricus & nobilis verſificator.

VVilhelmus Hermanus Goudanus, poëta & hiſtoricus.

Hermannus Goudanus, theologus.

Iacobus Goudanus, verſificator.

Reynerus Snoius, medicus & hiſtoricus.

Deſiderius Eraſmus Roterodamus, theologus undecunque doctiſſimus.

Ægidius Dilſus, poëta ac theologus.

Iodocus Sasboldus Dilſus, poëta & utriuſque juris doctor.

Ioannes Dilſus, grammaticus.

VVilhelmus Hagienſis, primus poëta Comicus in ſecunda Germania.

Cornelius Honius, jureconſultus ac theologus.

Martinus Dorpius Naeldicenus, poeta & theologus.

Engelbertus Leidenſis, verſificator & grammaticus.

Nicolaus Leontius Leidenſis, grammaticus.

Petrus Blomeyenna Leidenſis, theologus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Germaniæ Inferioris loca aliquot declarata.

GERARDO NOVIOMAGO Auctore.

NEOMGAI, non adpellantur vulgata veterive noſtrate lingua, novi amici vel vicini, ſed Magen Batavice cōſanguineos dicimus. Quare longe altius ejus vocabuli ratio petitur, ab his qui Belgarum vicinorumque Germanorum Hiſtorias exactius & majore judicio conſcripſere. Qua de re in BATAVIA noſtra nonnihil attigimus, ubi etiam nobilem arcem BATOBVRGVM, non a BASSANO, Rege neſcio quo forte chartaceo, ſed a BATONE Batavorum Principe, ad Moſæ ripam conditam oſtendimus. Neque Baſſanborch (ut eſt apud Abbatem Trithemium) ſed, ſervata Batavicæ linguæ proprietate, Batenborg dicitur.

ROTERODAMVM, Batavorum oppidū, & olim non ignobile, & noſtra ætate Deſiderij Eraſmi incomparabili eloquentia & eruditione apud exteras nationes magis nobilitatum, non a Sycambrorum Rege quopiam, ſed ab aquis, in quarum aggere (quem Dam Batavi dicunt) ſitum eſt, quaſi ROTERÆ AGGEREM dicas, denominatur.

De Sycambrorum finibus, & ubinam ultra Rhenum, Rheno licet proximi, habitarint, Cæſar Iulius in primis conſulendus. Nam hos qui ab Octavio Auguſto in Gallicā Rheni ripam tranſlati leguntur, nullum unquam Regem proprium habuiſſe conſtat.

Quæ vero de Francis & Sycambris ſcribuntur, ad aliā tempora & loca ſpectare videntur. Suntque hic obſcuræ Hiſtoricorum veterum nebulæ diſcutiendæ, ut veritatis ſplendor Lectori adpareat. Id quod nos, Chriſto auſpice, aliquando conabimur.

GEL-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

GELDRIÆ Ducatum (ita dici cœptum) a Gerlaco Geldriæ Pręfecto nomen habere, tam verum eſt quam Vahalim Buſcumducis Brabantiæ oppidum præterfluere.

GELDRIORVM Præfecturam, ante Gerlacum, VVichardus & Lupoldus adminiſtrarunt; neque opus eſt, ut ad Geldriacum monſtrum, fabuloſum videlicet illum & volatilem draconem, recurramus, illorum ineptam gloriationem imitantes, qui Olorem Ledæ adulterum & neſcio quem obſcuriorem incubum generis nominiſque ſui auctorem agnoſcere malunt, quam notæ probitatis plebeium quempiam.

Veriſimilis autem conjectura eſt GELDRIAM a GELDVBA arce, paucis immutatis literis, dictam. Sed de his in BATAVIA noſtra fuſius. Iulius Cæſar non minus omnis eruditionis, & in primis Mathematicæ, quam armorum gloria clarus, recte (ut cætera) ſcribit Scaldem in Moſam influere. Hujus rei etiamnum haud obſcura veſtigia exſtant. In Zelandia, quæ Hollandiæ ſubjacet, Inſula eſt (in qua CIRICZEA oppidum celebre, cujus cives rei nauticę peritia cæteras fere maritimas nationes excellunt) quæ a Scaldi fluvio Scaldiæ nomen ſortitur. Quæſtores quoque Zelandiæ, unus a Scaldi Orientem verſus, alter a Scaldi Occidentem verſus, appellantur. Præterea in Moſam, non procul a BRIELIS oppido, influit. Sed exteris mercatoribus imponit, quod ubi olim terra pagis & arcibus culta extabat, ibi nunc vaſtum mare cernitur. Hinc factum eſt, ut fluviornm oſtia, ad veterum præſcripta internoſci vix queant. Conſtat inter maritimos Flandros, Zelandos, Hollandos, Friſios, colles illos arenarum, (Dunen vulgo dicuntur) quos rerum parens Deus terminum mari circumdedit, olim non tam late perruptos ac diſſitos fuiſſe, quam nunc ſunt. Cœleſtis enim pater peccatis noſtris ad iracundiam provocatus, horridis tempeſtatibus terras admodũ fertiles in ſalſiſſimum mare intra ducentos annos convertit. Sed nos infelices plane & vecordes naturę adſcribimus, quod

ſolis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſolis ſceleribus noſtris imputandum erat. ADVATICI, ſive ACTVANTICI (utrumque enim legitur) neque Antverpiani ſunt, quorum civitas Scaldem præterfluentem habet, neque Moſa-Trajectini, quorũ oppidum Moſa interſecat: ſed Cæſaris teſtimonio, Advaticorum oppidum, omnibus partibus in circuitu altiſſimas rupes deſpectuſq; habebat, una ex parte leniter acclivis aditus in latitudinem non amplius ducentorum pedum relinquebatur. Raymundus Marlianus, alludens ad vetus vocabulum, Duacum (vulgo A Duay dicitur) eſſe arbitratur. Verum Cæſaris deſcriptio, huic loco, neſcio an unquam, certe hac ætate minime quadrat.

Cornelius Tacitus de Germanis, homo Romanus, non male meritus, quem etiam conſtat Belgicæ Galliæ rationes procuraſſe, non potuit tria Rheni oſtia ignorare, quum Cęſar Rhenum, ubi Oceano appropinquat, in plures diffluere partes ſcripſerit. Verum ea nominatim non explicat, ſicut nec Plinius, qui duorum tantũ meminit, tertij velut notioris nullam mentionem faciens. Tacitus præterea eo loci, BATAVORVM INSVLAM, non Rheni oſtia deſcribere voluit. Huc accedit, quod brachium Rheni ad Septentrionem nomen ſuũ, ut ad Gallicam ripam, nondũ mutaverat: ſed tam ad Septentronem, quam medio alveo, Rhenus dicebatur. Poſtea Lacus illi, in quos Rhenum ſe ad Septentrionẽ ſpargere Plinius indicat, una cũ vicinis paludibus, deductis foſſis, multis in locis exſiccati, eaque Rheni pars, quæ in hęc influebat, intra certas ripas fluere, aggeribus coacta, ISSVLA dici cœpit. Ad hujus dexteram eſt hodie tot nobilium Equitũ patria Comitatus ZVTPHANIÆ, qui a paludibus (quas Venen vulgus appellat) nominatur. Peninſula vero, quæ ad ſiniſtram jacet, & ipſa a locis paluſtribus, VEENAVIA, id eſt, paludum Inſula, corrupto vero vocabulo VELVA vel VALAVIA adpellatur. Verum de his in FRISIA noſtra, ubi ad OSTERGOAM, & VVESTERGOAM, id eſt, ad pagos Orientales & Occidentales, perventum

fuerit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

fuerit, exactius ſcribemus: declarabimuſque quomodo Oceanus crebris tempeſtatibus actus, excreſcens atque exæſtuans, fluviorum oſtia, a veteribus diligenter deſcripta, confuderit.

Quæ vero ad BATAVORVM INSVLAM pertinent in BATAVIA noſtra paucis perſtrinximus, licet ſint, qui abſque ratione, nulla veterum auctoritate muniti, a me in quibuſdam diſſentiunt. Sed candidi Lectoris eſto judicium.

Eos qui VETERA caſtra, nunc XANCTVM oppidum agri Clivorum dici putant, Cornelium Tacitum oſcitanter legiſſe adparet. Is enim Veterum ſitum deſcribens, partem caſtrorum in collem leniter aſſurgere dicit. Conſtat autem XANCTVM in paluſtribus locis fuiſſe, licet paulatim tot annorum ſpatio terra altius aut adcreverit, aut adgeſta ſit. Legitur in vita Divi Victoris & commilitonum ejus, quod corpora eorum in loca paluſtria projecta ſint, quorum oſſa mea ætate, ſub fundamento templi Divi Victoris reperta, & Maximiliano Auguſto, ob inſignem magnitudinem, miraculique gratia, oſtenſa ſunt.

MARARMANIS portus, cujus Ptolemæus meminit, eſt inter duo fluviorū oſtia, Vidri videlicet & Amaſis, ergo nullo modo fuit ubi nunc CAMPI, VEENAVICI littoris oppidum eſt, ſed neceſſe eum eſt fuiſſe in FRISIA. Et quum is portus jam nuſquam ſit, excutiendæ ſunt veteres Friſiorū Hiſtoriæ, in quibus legitur, quod olim brachium quoddam maris Oceani tutiſſimum portum magnarum navium fecit juxta arcē MARARMANIS, cujus nomen & ruinæ etiam hodierno die manent. Situs quoque hujus loci omnino cum gradibus longitudinis & latitudinis, per Ptolemæum deſcriptis, concordat.

De BATAVODVRO, quod Batavice Duerſtat dicitur, diſtatque duobus plus minus miliaribus ab VLTRAIECTO, in BATAVIA noſtra diximus.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

CORNELII AVRELII
BATAVIA,
ſive
De antiquo veroque ejus Inſulæ quam Rhenus in Hollandia facit ſitu & laudibus,

Adverſus

GERARDVM NOVIOMAGVM,

libri duo.

Ad

REINERVM SNOYVM GOVDANVM,
Virum Doctiſsimum & Medicinæ Profeſſorem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ADELARDVS AMSTERODAMVS CORNELIO AVRELIO S.

GRandis Lovanij eſt contentio inter pleroſque doctos, Hollandiam non poſſe vocari Bataviam. Iſtud niſi tu refellas & improbes, nemo eſt qui poterit; vt cui totius Hollandiæ reconditiſsima quæque ſunt perſpectiſsima. Nam & huius auctor opinionis Noviomagus te ſolum veretur, teque unum omnibus Hollandiæ doctiſsimis viris præfert. Cupit amice refellas rationes ſuas, & cito cupit: quod ni feceris, pudefiam ego, conſtanter aſſerens, te vt facillime, ita & veriſsime poſſe manifeſtam eius inſcitiam oſtendere. VVilhelmum Hedanum Trajecti ad S. Johannis Decanum conſule, ſi opus eſt, vt huic Gelro, ac proinde non ſatis Hollandiæ faventi, reſiſtas. Sed citra calumniam fiant volumus omnia. Eraſmus Baſileæ agit. Miramur omnes quod tui ſinceriſsimi ſemper amici & præceptoris nuſquam meminit. Vale, & ſcias nullum te vno mihi chariorem Aureli. Lovanij. Anno M. D. XV.

COR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

CORNELII AVRELII BATAVIAE

LIBER PRIMVS, quem ipſe Auctor inſcripſerat, *DEFENSIONEM GLORIÆ BATAVINÆ.*

Bataviam Hollandis nulla ratione præripiendam, Hiſtoricis argumentis probatur.

CAPVT I.

Romani, certiſſime cognito, Britanniam rebellaſſe, (quam ſibi olim, ſub Caio & Claudio, auxiliariis Batavorum cohortibus fecerant tributariam) mox communi Senatuſconſulto illuc Conſtantium, Magni Conſtantini patrem, legaverunt. Is deſtinatum ſibi munus ſagaciter obiens, [a] Angliam tributa reddere cogit, perduellionibus aqua ignique interdictis. Rebus itaque compoſitis, Inſulaque [b] Anglorum recepta, mox legatus Helenam [c] Cœli filiam (vt eos arctius in fide & officio ſibi retineret) loco vxoris accepit, quam ille pridem (quod ſe veneno petîſſet) Romæ occiderat. In hujus ſatellitio Demarchus quidam merebat, ab Athenis exilio relegatus, fortunamque quaqua verſus ſequens, vir plane armis ſtrenuus & prudentia ſingulari. Qui audita ex commilitonibus incredibili Batavorum probitate, viſendæ gentis pellectus deſiderio, e Britannia Staldunum cum ſuis appulit, vbi Moſa fluvius haud procul ab æquore, reducto paululum ſinu, quaſi portum quendam egredientibus mare fecerat. Exploratis exul Athenienſis omnibus quæ mox uſui fore ducebat, locique amœnitate captus, & ubere gleba, ſedem ſibi illic conſtituit. Tum Atticæ religionis memor, aram in honorem Dei ſui ibidem erexit, cui [a] Moniſchyros (Vnum fortem dicimus)

Circa annum Chriſti 300.

a Britanniam.

b Britannorum.

c Cœli.

Staelduynen.

d Monaſchyros.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

nomen erat. Cujus adhuc auſpicio vicus ille corrupto paululum vocabulo Monaſtherium vocitatur. Hic oraculum erat omnium quæ tum in Batavia minoreque Friſia ſtabant longe celeberrimum. Vnde & finitimi omnes huc conſultandi gratia confluebant, & offerentes Deo loci parvulos ſuos, credebant fortiores omnibus evaſuros. Proinde exire tritum in gentibus proverbium, Fortiſſimos omnium Batavos eſſe, qui Deo Vni forti ab ipſis cunabulis dicarentur. Erat ea tempeſtate inter Bagaudas ruſticus quiſpiam, eo in diſtrictu commorans, ubi tum Rhenus Batavorum facto ſinu ad Veteres tendebat aquas. Huic ovis domeſtica agnum proceriore forma & corpore enixa eſt, quam pro ea ætatula par eſſe videbatur. Homo inſolita ſtupefactus ſpecie pecudē Deo Moniſchyro deſtinat immolandum; ratus ſibi Deum illum magis magiſque propitium fore, ſi tam inſuetum munus ei omni ex grege obtuliſſet. Arripit ille duorum fere dierum iter cum matre agni; ne lactis victu proles interim fraudaretur. At ubi ad profanum Moniſchyri fanum perventum eſt, ilico aruſpex (qui tum oraculo præerat) proſpiciens editum ex ovicula prodigioſæ magnitudinis agnum, ſuo more ſpiritu abreptus fanatico præſagire cœpit & vaticinari, bucciſque reboare crepitantibus, & ita circumſtantibus dicere: Quiſquis, inquit, omnium veſtrum hanc pecudem immolaverit, ejus divinamus gentem genuina fortitudine & induſtria ſuis ſemper hoſtibus ſuperiorē fore. Audijt hoc ſacerdos qui tum expiandæ hoſtiæ gerebat officium, & poſſeſſorem beſtiæ alloquens: Vade, inquit, pro ſeptem frugis triticeæ ſpicis in proximum agrum; quoniam non immolabitur hic agnus, niſi prius his fuerit ſacratiore ritu coronatus. Ruſticus, omnis technæ inſcius & commenti, abiit in campum, &, ne religioni quicquam deeſſet, ſpicas haud aliter atque juſſus fuerat colligit, & in hodiernum uſque diem ubere gleba proveniunt. Verum, prius quam ille reverteretur,

occiſus

Monſter *prope* Naeldijck.

Bograven. Oudewater.

Poeldijcre terwe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

occiſus eſt fatalis agnus ab ejus incola ruris, qui tum proxime ſacrificium ſtabat. Quibus cognitis, herus animalis, haud parum excandeſcens, mœſtus abiit, matremque oviculam ad ædem Moniſchyri iratus reliquit, dicens ad loci inquilinum: Qui tuo genio filium immolaſti, & matrem pro ſimili creando fœtu in tuam perniciem retineto, hujuſque injuriæ Harpocrates noſter vindex eſto. His ita jurgio dictis, tum mox diſceſſum eſt. & quod præſul Dei Vnifortis divinando prædixerat, hoc nimirum hac luce clarius ad hunc uſque diem veraciter conſtare videmus. Quanquam enim Batavus uterque fuit, tamen (ut conjectoris veritas comprobetur) ſimulatque Martis opera opus eſt, Rhenanus ſemper a Moſano, ut ita loquar, Batavo ſuperatur. His itaque tum hiſtorice, tum allegorice prælibatis, tandem quo ſcopum intendam te nunc facile, mi Reinere, arbitror animadvertere: ut qui minime ſinam (quod ad me attinet) Hollandis omnino ſuam eripi, nedum præripi, Bataviam. Verum enimvero non atra bile, non maledictis, (ut ſuus pleriſque mos eſt) ſed aperta ratione, & veterum dictis, & quidem adeo factis hoſtem, quiſquis eſt, pie admonitum cupio, totiſque eloquentiæ viribus eniti in mea illum reducere caſtra, & de turbato forſitan benevolum, de ſuſpecto placatum, de æmulo gloriæ noſtræ faventem, & de adverſante facere mihi propitium & probe conſentientem. Plurimum enim ejus eruditioni pariter & religioni deferendum eſſe quis ambigit? Sancti præterea patres (quorum veſtigia exoſculando veneror) non probant plurima ſcire, ſi ipſum ſciendi neſcias modum. Omnem quippe ſcientiæ fructum & utilitatem in ipſo ſciendi modo conſtituêre. Quid igitur obſecro diſcis, niſi ut ſcias quo ordine, quo ſtudio, quo denique fine unumquodque noſſe oporteat? quo, inquam, ordine; ut illud prius, quod maturius movet ad ſalutem. quo ſtudio; vt illud ardentius, quod ad Dei

proximique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

proximique amorem vehementius accendit. quo denique fine ut non ad inanem gloriam & oſtentationem, ſed ad tuam potius aliorumque ſalutem lectio tua proficiat. Quorſum, rogas, iſta? Vt plane quiſque religioſus intelligat, parum ſibi eſſe curandum, quod homines inhabitent ſolum, modo is ſibi aliiſque ſacra eruditione ac diſciplina vindicet polum. Non enim, teſtante ſcriptura, gentem propter locum, ſed locum propter gentem elegit Dominus. nec plurimi facit barbatus ille Hieronymus, Hieroſolymis habitaſſe, ſed ibidē bene vixiſſe ſummis effert præconiis. Poſtremo, quemadmodum Theologis vitio damus ſi Prophetarum oracula violenter in ſuum pertrahunt inſtitutum; ita & Hiſtoriographis minime conceditur nimia perplexitate, ob ſimilium conſonantiam ſyllabarum, veterum geſta depravare; & pro voto aliorum fila præter ordinem ſuo glomeri intorquere.

Aliam eſſe Batuam & Bethaſiam; aliam quoque Bataviam & Bethicam.

CAPVT II.

ET quoniam ex rerum differentiis æquivoce diſtinctis ad certiorem earum perveniemus notitiam & veritatem: quantum inter ſe Batua & Bethaſia, Batavia quoque & Bethica differunt quam pauciſſimis explicabo. ut vel eo clarius ac proinde facilius omnem extricemus errorem. Bethicam, extremum terræ noſtro in orbe verſus Occidentem novimus eſſe; ubi Europa ab Africa dirimitur. Interjacentibus tamen duabus Inſulis, quas Gades (quod in modum ſepis mari circumdentur) appellamus. Primam & quidem majorem alij Erythræam vocavere, quod Tyrij eorum origine exorti ab Erythræo mari ferebantur. Alteram, alij Aphrodiſiam, nonnulli Iunonis inſulam divinarunt. In hujus templo

Bethica.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

templo & civitate, quæ Gadium (aliâs Iulia) dicitur, Hercules, ad perpetuam præſentiæ ſuæ memoriam, geminas ex ære octo cubitorum fixit columnas. non ſecus atque olim Bacchus ad Orientem, Alexander Magnus apud Arimaſpos verſus Aquilonem, cum ſe Diis æquare, & cœleſtes accerſere tentat honores. Hoc unum denique reſtat, vt ad Meridiem magnus ille Hiſpaniarum Rex & egregium militiæ decus, ſuperatis Lunæ montibus, nominis ſui monumenta relinquat. Nec factu difficile fuerit, brevique auſpicandum, modo Chriſtiani (prôh dolor) ſanguinis effuſione inter Catholicæ fidei Reges ſatis ſævitum eſſet. Hanc Bethicam a Bethi fluvio, qui Hiſpaniam & Luſitaniam, nunc Portugalliam, ſeparat, ab incolis Turdetanam regionem, nos Granatam, vbi ſedes eſt regni, dicimus a grano (Græci κόκκον vocitant) quod ibidem copioſe proveniat. In quo lanas pulcherrimo tingi colore oſtendit Martialis, ubi dicit: **Lib. 12. epigr. 100.**

Bethis olivifera crinem redimite corona,
Aurea qui nitidis vellera tingis aquis.

Nunc Bethaſiam percurramus. Hæc Eburonum & Leodienſium terra eſt, cis Rhenum ad utramque Moſæ fluminis ripam ſita. **Bethaſia.** Cujus populi carbonum e terræ ceſpitibus eruendorum avide ſunt ſtudioſi, quos pro fabrorum uſu Dordracum, extremum & nobile Belgarum oppidum, actuariis navibus convehunt. Vulgariter Bethekers appellantur. Porro Batuam ingredienti occurrit mihi in primis maxima ejus claritas, quæ fide & religione nos præceſſerit. **Batua** Hanc enim Marcellinus presbyter ante VVillibrordum ad Chriſti fidem primus convertit: deinde Sanctus VVerenfridus novellum in Baptiſmate populum a VVeſtervordio uſque in Vicum arenoſum continuis prædicationibus ſalubriter rexit. **Sandtwijck.** qui tandem innumeris clarus miraculis, ſanctiſſimam corporis ſui glebam depoſuit, & in Vlmo quietis ſuæ locum elegit. Et **Elſt/prope Neomagum**

Lingen, fluvius Gorcomium interſecans.

Novia, ſive Noviomagum.

[a] Anſegiſus.

De vier Haymns kinderen.

quid de hujus terræ ſitu dicemus? Mira aëris cœlique fruitur clementia; agrum habet frugibus fertilem, pecori bonum, fructiferis fecundum arboribus; fluviis & ſaltibus, paſcuis & lacubus, pro cujuſque loci conditione, cultiſſima; a Rheno Lobeceno uſque in Lingam procurrens. Hominum genus habet ſalubri corpore, velox, laborum omnium patiens, tractabile, & ſuo Principi ad extremam uſque ſervitutem ingenue obediens, convictu facile, fidei in ſuos & amicitiæ tenax & obſervantiſſimum: in alienos non ita. Et quid tum amplius? O nobilis & felix Batua, quæ Romanis Imperatoribus præparaſti cunabula. In te enim Iulij Cæſaris ſoror cuidam Principi, Carolo nomine, juncta, Octavianum ſemper Auguſtum genuit, & Octaviam ejus germanam. Hæc Regi Braboni nupta, alterum in Novia (nunc Noviomago) genuit Carolum, cui Imperator avunculus plurimas dedit regiones, quibus ad annos ferme nonaginta magnifice præfuit, uſque ad ipſa Tiberij Caiiq. tempora perdurans. Is Titum reliquit filium, qui Rex in Germania Veſpaſianū genuit Imperatorē. Quid multis? Ea tempeſtate qua Carolus regnabat ſeptimus (ut plurima interim tranſeam) venerūt ex Pannonia in Germaniam Sicambri, anno ſalutis noſtræ CCCLXXX. ſub Imperatore Gratiano, a quo [a] Angeſiſus huius Caroli filius Romam deductus, & iterum dimiſſus, a S. Martino Turonū Epiſcopo baptizatur. genuitque Carolum octavum, Brabonem, & Veraiam filiam; quæ Haymoni nupta Rhenano Principi quatuor genuit filios. quorum memoria vniverſo orbi celeberrima eſt, & ad præſens vſque Haymonis filij vocitantur. Horum minimus nomine Adelbertus omnia bona ſua Eccleſiæ S. Petri in Corbia contulit. alter autem nomine Reynaldus in Colonia Agrippina tandem martyrio affectus, nunc Tremoniæ quieſcit, multis coruſcans miraculis. Quid ad hæc vos dicitis ô Batavi? Anne hæc vobis ſufficiet gloria, niſi etiam ab aliis falſo vobis eam vindicetis? Sinite,

obſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

obſecro, Batavos, vel arma cohorteſque ſuas non ſine gloria Imperatoribus illis adminiſtrare, quos vobis datum eſt in lucem edidiſſe. Contenti igitur veſtra eſtote gloria. quorum nimirum honor is demum ac tantus eſt, vt alieno colore ſeu fuco non egeat, neque aliquando cumulatior fieri poſſit. Verum vt ad Chriſti fidem redeam (inde enim divertit oratio) nonne vobis præ omni natione quæ ſub cœlo eſt deſuper datum eſt illum Chriſtianorum hoſtem acerrimum Simonem Godefridum Normannorum Ducem occidere? quem ne Francorum Rex & Imperator cum omnibus ſuis potuit ab immani totius Europę vaſtitate, jam vrbibus everſis, templiſque Sanctorum incenſis, cohibere? Hunc enim a Friſia revertentem (qua tum a Gallorum Rege in dotem neptis donatus fuerat) vos ſoli cum multis Danorum millibus interemiſtis? & in Batua veſtra tandem permiſsione divina Chriſtianorū vindicatus eſt ſanguis, quem ille crudeliter per totum fere orbem effuderat. Qui ergo gloriatur, in Domino glorietur. Nec opus eſt cavilloſis & diſtorte complexis veterum commentatorū auctoritatibus, ab aliis gloriam haud ſecus atque clavam ab Herculis manibus extorquere. Sua quemq; liberaliter ſequitur manetque gloria. Attamen Batua plurimum a noſtra differt Batavia. Non enim illa a VVali dum a Moſa excipitur ſecundū Cęſarem incipit, neque Cattos ſibi habet finitimos, neque Caligulæ ſpeculam, neque Oceanum in fronte, mariſq; æſtuarium, quamquam ſuo illam diluvio pelagus non ſemel invaſit atque diripuit. Plurima apud veteres etiam Prophetas legimus, quæ huic noſtro tempori & locis poterunt ut ſonāt haud immerito coaptari. Dicit enim Eſaias: Ite angeli veloces ad populum terribilē, poſt quē non eſt alius, cujus diripiunt flumina terrā ejus. Terram quā diripiunt flumina ejus, ſi ad ſola reſpicimus verba, recte Hollandiam intelligimus. Nam lacus ipſi (propter frequentem maris incurſum) quos in viſceribus habet, ultra centum jugera agrorum

Simonis Godefridi cædes in Batua.

quotannis ſua alluvione diripiunt,devorant & conſumunt. Adſtipulabor itaque ex verbis Prophetæ, Hollandos populum eſſe terribilem inſtar leonum , ubi vel ſemel fuerit provocatus,cujus terrorem & fortitudinem non Damiatæ modo,verumetiam ipſi Romani & Britanni ſæpius experti ſunt. Verum longe diſtat hæc a ſenſu Prophetico tam ſcrupuloſa interpretatio. Iudæorum enim populum Propheta his exprimit,qui erat terribilis imo & terrori omnibus propter miſeriam & calamitatem quam ſuſtinebat, & poſt quem non eſt alius populus ſcilicet miſerabilior· cujus terram flumina , id eſt impetus militum,nunc exÆgypto,nunc ex Babylone venientium,diripiunt, hoc eſt prædantur & devaſtant. Incongruum igitur & inſolens eſt hujuſmodi captiunculis curioſius intendere, & veterum ſententias aliter atque depromptę ſunt incruſtare.

Accuratiſsima Rheni qui a tergo Bataviam alluit deſcriptio ; qua examuſsim & evidenter Bataviæ ſitum in longum & latum cognoſcere poſſumus ,ſecundum Cæſarem & Tacitum.

CAPVT III.

Batavia deſcriptio.

NE igitur libera nonnullis errandi detur occaſio,ipſam Bataviam ante omnium oculos depingemus;modo perennem Rheni decurſum prius deſcripſerimus. Rhenus itaque, *Rhenus.* inter tres maximos Europæ fluvios deputatus, de Rheticarum Alpium jugo vſque in Oceani profunda curſum dirigit; Romanis olim memorandus contra feras gentes Imperij murus. Hic diverſas alluit regiones,donec variato ſæpius nomine,perpetuo decurſu mari magno illabitur. qui & diverſa diverſarum partium flumina in ſe excipiens ,evomit ſecum in pelagus,quo ipſe tendit. Porro ubi Dusburgo appropin-

quat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

quat, in geminos ſe rivos dividit. Vno (Iſelam dicunt) alluens Bronchorſtum & Zutphaniam, Daventriamque & Hatthemum, apud Campium civitatem maritimam in fretum tendit Auſtrinum. Altero (nonnulli Lecam vocitant) Huſſenum præterlabens & Malburgum, alluit Arnhemum & Oiſterbecum, VVagenum, & oppidum Rhenum, Doreſtadum quoque. Et [a] nunc tandem Belloportum (Schoonhaviam dicimus) donec in Moſam refuſus mare ſubintrat. Verū alia ex parte Noveſium deſerens & Iuliacum, vbi Noviomagum attingit, VValis dicitur, vſque ad dum venias Loveſtenum. Qui deinceps Moſa dictus, aut ſi mavis a Moſa exceptus, Lecamq; deorſum, & Goudanū Iſelam, Romani impiam, in ſe recipiens, ad Oceanum æque decurrit. Aſt juſto hic forſitan ſpatio, & quidem cis Dordracum Moſam deducentibus, deſcribendū nobis fuerat præcipuum Rheni brachium (Plinius Helinū vocat) quo plures Selandię efficiens Inſulas, tandem prope VValachriam Oceano cõmiſcetur: niſi dumtaxat noſtri eſſet propoſiti, quod ad ſolius noſtrę Batavię ſitum attinet demonſtrandum. Hac itaque multivaga Rheni præmiſſa in pelagus decurſione, nunc ad incœpta revertamur. Igitur ubi VValis fluvius deſinit, ibi, Iulio teſte, noſtra Batavia incipit. Hunc locum nunc Goricum civitas, quam & celebriorem efficit amplum D. Martini collegium, & arx munitiſſima, perpetuum [b] Caroli primi Comitis noſtri monumentum. Hic principium Batavorum olim fuit, ad VValim ſcilicet & Lingam. præſidium ſane quam munitiſsimum regnique principium, de quo Theodericus, primus Catholicæ fidei Comes, quem Carolus Calvus tum his terris præfecerat, [c] Dacorum monarcham, qui jam pridem omnia in circuitu vaſtaverant, potenti manu ejecit. Ab hoc præterea loco ripa tenus Batavia noſtra progrediens, Dordracum (Belgarum, alij Slavorum, oppidum) in vlteriori Moſæ alveo relinquit, & tranſitis deinde Lecæ Iſelæque faucibus, vſque in Roterodamum,

Iſela, d'Iſel.

Leca, de Lecke.

a nunc, *quia olim non, vt patebit ex ſequentibus.*

VValis, de Wael. Loveſtein.

Helinum præcipuum Rheni brachium.

Goricum.

b Theoderici.

Theodericus primus Comes Catholicus.

c Danorum monarchiã.

Dordracũ.

Roterodamum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

damum, Eraſmi noſtri (optimis terrarum religione & doctrina notiſsimi) cunabulum, protenditur. A quo, eodem in aggere, Delphicos inviſens portus, opus mirabile & ſumptuoſum, Sciedamũ, Vlardingumq; pertranſit. Poſtremo, Brielli peninſula e proſpectu a longe conſalutata, Staldunum cum Moſa flumine tandem intrat. Porro ubi Moſa Oceano miſcetur, noſtra nihilominus Batavia contra [a] chorum ad Septentrionẽ procedens, & a pelago in fronte excepta, vſque ad torrentẽ (qui marinis e collibus diſtillans, ſacrum in Haga Comitis prȩſecat lucum) plurimis circumvallata terrarum tractibus procurrit, ibiq. finem habet ac deſinit. Batavis mox Catti ſunt finitimi, qui hinc uſque in Sacræ domus torrentẽ tranſeunt. His modo VVaſſenarij Heroës abſolute imperãt, ex Claudio Civile & Cereale trahentes originẽ. Cattos ſequuntur Caninefates uſque in Alcmariam, quibus a Verona olim civitate maxima accedunt Friſij & Friſiabones, uſque in mare Freſonicũ. Hæc quinaria partitio, quȩ apud Plinium Tacitumq. celebratur & legitur, totãnunc Hollandiam cõplectitur. Verum ad noſtrum ut revertamur inſtitutum, Batavos & Cattos, auctore Tacito, mare ipſum a fronte alluit, vt ſupra diximus, & Rhenus a tergo excipit, in hunc maxime modum quem nunc ponemus. Itaq; Rhenus ille magnus Germaniæ fluvius, olim a Rheno oppido, Rhenani Regis baſilica & habitaculo, prope Doreſtadum (alij Batavodurũ) civitatem maximam & quinquaginta duabus Eccleſiis ante Danorum incurſiones celeberrimam, ſolito curſu (Rhenus inquam) deſcendebat, verſus Arcem Antoninã, barbaris VViltiburgũ, nobis Trajectum, Ptolemæo Navaliam, quod illic navium ſtatio erat in trajiciendis mercibus quæ ex mari advectæ fuerãt. Deinde VVoirdenum, Svvameredamum, Rineburgum, Arcemque Romanorum alluebat. Inde mox gemino diſpartitus gurgite Leidas pertranſiens, tandem in Oceanuum apud Cattos ibat. Omnia igitur loca, civitates, vici, & paludes, (ut breviter curram)

Delfs-haven.
Stael-duynen.
a Corum
Haga Comitis.
Cattwijcken.
Hille-chommer beeck, *prope Harlemum.*
VVaſſenariæ domus origo.
Kene-mers.
Verona.
West-Frieſen.
Noort-Hollanders.
Water-landers.
Doreſtadũ.
Traiectenſis urbis variæ appellationes.
Leida Leidarũ, ſicut Athenæ, propter honorificentiã tantæ civitatis.

ram) quę in fronte a VVali & Moſa marique uſque in Cattos alluuntur, Batavorum ſunt. Et iterum quicquid terrarum a Doreſtado Rhenus in tergo uſque in Cattos juxta complectitur, vnanimi omnium Hiſtoricorum ſententia Bataviam conſtituit, quam nunc maxima ex parte, haud injuria Hollandiam, alij Holtlandiam dicunt; quod olim tota fere ſylveſtris fuerit & nemoroſa: Sic enim veterum Comitum literæ aureis obſignatę ſigillis, quas ex venerabili domino Menardo Abbate Hecmundenſi & primate noſtro olim accepi; qui eas legit, & in ſacrario Cœnobij ſui reconditas habet. qui etiam earum rerum, quæ patriam ſuam (Hollandus enim eſt) illuſtrare poſſunt, quam maxime ſtudioſus exiſtit; bonorumque omnium ac perinde literatorum liberaliſſimus fautor & patronus. vir ſane integra fide, integriore doctrina, integerrima religione. Cujus (ut verum fatear) ejuſque Monaſterij haud immerita præconia in eo libello, mi Reinere, inveneris quē De Hollandiæ noſtræ illuſtribus viris & locis inſcripſimus. Nunc ad noſtram Bataviam, vnde exceſſimus, pedem referamus. Igitur ne meis dumtaxat verbis fides adhibeatur, nec illis perinde atque Apollinis oraculo ſtetur, vetuſtiſsimorum teſtimoniis auctorum ſingula comprobabo.

Holtlandia.

Bataviæ verus ſitus. eamque maxima ex parte ad Hollandos pertinere, probatiſſimorum auctoritatibus ſcriptorum irrefragabiliter & evidentiſsime demonſtratur.

CAPVT IIII.

Rectius nihil unquam apud Hiſtoricos agi poſſe Tullius ipſe definit, quā ut ſtabiliendæ veritati veterum adducāt teſtimonia. Hoc enim hominibus potiſsimum innatum eſſe cognovimus, ut veritatē vel ipſa inſtigāte natura fideliter inquirant. quam etſi per ſe minime poſſunt invenire, conſulunt nihilominus ſapientes; ut ſaltem eorum veſtigiis inhærendo, veritatem ipſam præclarius inveſtigent. Horum equidem provocatus exemplo, & ut apes ſolent ſingulis inſidere

floribus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

floribus, & inde quod ad rem ſuam conducit colligere: haud aliter, quanquam librorum mihi curta ſupellex, indagandæ veritatis cauſa & intuitu, receptorum dicta ſcriptorum in medium adducam. Virtus enim intellectualis (ſi quid Philoſopho creditur) augmentum habet ab experimento & tempore. Illi ergo in dubiis ſunt nobis potiſſimum conſulendi, qui vel exercitio vel ſenio plurima cognovere. Ad hoc etiam nos ſuo in Cantico Moſes hortatur, dicens: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi; majores tuos, & dicent tibi. Igitur Hollandiam Romani longa ante Chriſti tempora Bataviam, quod profunda & infera videbatur, vocitabant. Nam Batavia inſularis eſt provincia, bicorni Rheno concluſa, qui vtraque ex parte ſe Oceano immergit. Hoc ipſum & Iulius Cæſar quã maxime affirmat; qui in Commentariis ita ſcribit: Moſa ex Vegeſo monte profluens, in finibus Lingonum, qui ſunt in Galliis ſupra Helvetios (ne omnino verbis ejus tenear) & quadam parte Rheni receptus, quæ VValis dicitur, Inſulam efficit Batavorum: neque longius ab Oceano millibus paſſuum octuaginta in fretum influit. Hunc quidem locũ omnes qui in Cæſarem ſcripſere commentatores interpretantur de Batavis qui nunc Hollandi appellantur. nec injuria, neque abſurde. Si enim hos Iulij paſſus in noſtra milliaria redigere voluerimus; procul dubio vndecim circiter conſtituent. Quod profecto ſpatium a Gorico civitate, ubi VValis deſinit, uſque in Oceanum, juſto reſultat calculo. niſi quod aſſidua forſitan maris alluvione nonnihil terrarum a Cæſaris numero nunc videas diminutum. Bataviam igitur recte dicimus, teſte Iulio, ibi incipere, ubi VValis in Moſam decurrit uſque in Oceanum, per octuaginta paſſuum millia. Bataviam itaque affirmant Hollandiam eſſe, longe diſcrepantem a Betua, ſive Batua, quæ Sicambrorum hodieque eſt; & a Bethaſia, quæ Eburonum eſt, cis Rhenum ad utramque Moſæ fluminis ripam; de quibus ſupra ſatis meminimus. Quidquid ergo

Lib. 4.

terrarum

terrarum brachio Moſę in fronte, ubi VValim excipit, & brachio Rheni a tergo prope Doreſtadū interjectum protenditur utrinq; uſque in Oceanum, Batavia eſt. At non continuo omnem Hollandiam dixerim Bataviam; neque rurſus omnē Bataviam eſſe Hollandiam. quandoquidem & pars Trajectinæ diœceſis, nec forſitan minus Geldriæ. ſi quid ad eam pertinet quod a Moſa juxta Goricum protrahitur, vſque dum venias Doreſtadum, ubi Rhenus a tergo Bataviam alluere incipit. quod profecto in ſingulis Hollandia non eſt. Ad horum omnium aſtipulationem Raimundum Marlianum, virum ęque præclarum & haud vulgariter doctum, adducimus, ita ſcribentem in Indice Commentariorum Cæſaris, & maxime earum rerum quas ad cognitionem urbium, fluviorum & locorum invenit: Batavi, inquit, populi ſunt inter Belgas. Nam Moſa flumē qua parte ex Rheno, fere ab Oceano octoginta millibus paſſuum, fluit, qui VValis appellatur, Batavorum efficit Inſulam. Hi hodie Hollandi vocantur, diœceſis Trajectenſis, propinqui Friſiæ, & Ducatui Gelriæ, ſuntque mari Oceano finitimi. Cui profecto ſententiæ accedunt recentiores quidam, ſed viri æque doctiſſimi, Ioannes Tortellius, Beroaldus, Raphael Volaterranus, & noſter Gaguinus. Quocirca obſecro hic nobis pauliſper ſubſiſtere liceat, & hac ipſa luce clarius demonſtrare, quam abſurde illi deſipiant qui Batuam pro Batavia intelligi volunt. Sed obſervandum hujuſmodi fuerat, teſte Quintiliano, ne id quod ſimilitudinis gratia adſcire nituntur, aut nimis obſcurum ſit, aut ignotum. Batuæ enim principium ibi temere ponunt, ubi ferme ad quatuor milliaria VValis nondum a Moſa excipitur. numerumque Cæſaris, quo octoginta paſſuum millia colligit, cauſantur eſſe depravatum. Verum hoc illis pro tam brevi ſpatio ingenue condonaremus, ſi non omnes Geographi (ſive Ptolemæum, Dionyſium, ſive Pomponium cites, alioſque innumeros) deſcriberent ſingulas terrarum nationes

ibi deſinere,ubi magis magiſque Oceano appropinquant. Omnesquippe fluvij ad mare magnū veluti in antiquum chaos & matrē aquarum omnium relabuntur. Rurſus ibi terrarum ponuntur initia, vbi remotius a mari diſpariantur. At neſcio qua iſti temeritate hoc infere & in caudam (vt cum Propheta loquar) quod illi ſupere in caput locitant. Rectius igitur Iulius auctoreſque ceteri noſtram ſtatuerunt Bataviam, qui eam ibi aſſerunt incipere vbi VValis a Moſa excipitur, & inde in Oceanum vſque per octoginta paſſuum millia in fronte protendi. & in tergo quoque a Rheno exceptam, tandem per centena paſſuum millia, prope Cattos æque in mare deduci. Verumenimvero hunc protinus adverſarij nodum rumpentes, novam ſibi concinnant technam, & aliud (ne Geographis, vt diximus, adverſentur) Bataviæ ſuæ quærētes principium, Plinij centenarium in paſſibus numerum congeminant, vt Lobecam ſaltem pertingere detur, vbi manufacto Moſa alveo VValim incurrit, hicque Bataviæ ſuæ initium nituntur reponere. Porro hi Cæſaris verba atque ſententiam haud recte videntur trutinare, qui proculdubio ibi fatetur Bataviam incipere, non ubi Moſa VValim, ſed vbi VValis Moſam influit. Credimus vel tandem nunc illis iſta ſufficere, qui noſtrā Bataviam facere ſuam enituntur. Sed littus arant, laterem abluunt, fruſtraque laborant; niſi forte aut novam ſibi creare volunt aut ſomniare Bataviam. novum præterea effodere pelagus in quod ſe Rhenus exoneret. novam in [a] aſpera aut alibi properabunt forſitan erigere Pharum, quę navigantibus ſuis per noctē inſerviat facibus. Hæc modo de Bataviæ noſtræ ſolum diximus fronte, qua per Moſam in Oceanum deducitur. quid ſi ad tergum ejus pergamus, quod Rhenus alluit? Vbinam, obſecro, hi Batuani reponent ſibi Doreſtadum, olim civitatem Batavorum maximam? vbi Trajectum, Arcem Antoninam, & nunc Batavorum metropolim, noſtrorumque ſedem Pontificum relinquent? vbi denique (vt interim

[a] *Forte* Aſpera. Aſperen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

interim interiora ejus viſcera, Veteres ſcilicet aquas, Belloportum, Goudamque meam, & Delphos tranſeam) tot propter Rhenum vicos arceſque ſitas, & Arcem Romanorum, grande Neronis opus. Igitur aut hæc quæ recenſuimus loca in ſua nobis quam ſomniant oſtentẽt Batavia; aut certe ſuo errori probe conſulentes, in noſtra hæc omnia nobis relinquant mirenturque Batavia. At de his hactenus. Mavelim equidem noſtra ingenue defendere, quam aliena ſatyrice refellere. Neque enim hoc noſtrã decet ætatẽ, neque vitæ inſtitutum. Omiſſis itaque hic blateronibus & plagiariis, cupientes benevolis atq. amicis (quoad ejus per nos fieri poteſt) haud ſegniter ſatisfacere, alterum in rem noſtram producemus teſtem, itemq. & tertium, vt nihil ambigui relinquatur. Accedat igitur Cæſari Plinius ipſe; cui merito adhibenda fides, quod Romanæ claſſi præfectus noſtra fere flumina enavigavit, & res Germanicas viginti & amplius libris deſcripſit. Si tamen vetuſtiſſimus codex, quem Pariſijs apud Victorinos legi, non exorbitat. Is præterea Plinius eſt, quem qui non legit, cenſetur indoctus: qui lectum faſtidit, indoctior: cui denique non ſapit, indoctiſsimus. Nec omnino in tanta literarum jactura naufragamur, quamdiu nobis ſuperſtes eſt Plinius. Is itaque talis tantuſque auctor ita de noſtra ſcribit Batavia: In Rheno autem ipſo, inquit, prope centum millia paſſuum in longitudine eſt nobiliſſima Batavorum Inſula, & Caninefatum, & aliæ Friſiorum, Caucorum, Friſiabonum, Sturionum, Morſaciorum. quæ quidem Inſulæ ſternuntur inter Helinum & Flevum. Ita appellantur oſtia, in quæ effuſus eſt Rhenus, ab Septentrione in Lacus, ab Occidente in amnen Moſam ſe ſpargit, medio inter hæc [a] Choro modicum nomini ſuo cuſtodiens alveum. Hæc Plinius. Cui e veſtigio, priuſquam aliis diſtrahamur, Cornelium Tacitum jungemus, noſtram in hoc veram Bataviam deſcribentem: Batavia, inquit, Inſula

Oude-water. Schoon-hoven. Room-burg.

Lib. 4. cap. 15.

[a] *Alij*, Chorum verſus, *alij* ore.

Hiſtoriarũ lib. 4. 3

quam mare Oceanum a fronte, Rhenus amnis tergum ac latera ejus circumluit, & tempore hyemali aquis obtegitur. Quibus ex verbis hoc breviter citra omnem injuriam inferre poſſumus, vt ſi qui nobis Bataviam præripere geſtiunt, doceant inprimis neceſſum ſit, Caninefates ſibi eſſe finitimos, urbemque ipſorum nominatiſſimam, & ipſis etiam Ægyptiis atque Heliopolitanis formidatam; Herlemum nunc dicunt, olim Bacchi ſylvam vocitabant. Deinde vt inter duo Rheni oſtia (Helinum dicimus & Flevum) demonſtrent ſeſe contineri. Poſtremo, nihilominus in fronte ab Oceano ſe ablui, æque nobis declarent. Sed quoniam hæc omnino præſtare non poſſunt, quia neque Caninefatibus ſunt proximi, neque Helino complectuntur & Flevo, neque ab ipſo mari affluuntur, nobis cum pace Bataviam quæſo relinquant. Niſi forte ingenita ſibi pertinacia dicere pergant, Hollandiam prorſus olim terram non fuiſſe, ſed nuper novam cum cæteris prodigioſæ eruptionis inſulis e pelagi viſceribus emerſiſſe. Verum hanc ipſorum hallucinationem, ſcotoma, & vertiginem facile medicabimur, ſi, qua ratione olim Rheni curſus apud nos ſit obturatus, in medium adferamus. Omnis enim contentio eorum & controverſia eatenus tendere videtur, & alibi Bataviam quærere: quatenus non aſpiciunt nos in tergo, vt olim, a Rheno allui.

Caninefatum caput. Herlemum Backenes.

Pluri-

Plurima temporis morbo ita ab hominum obliterari memoria, vt ne illa quidẽ olim fuiſſe certo conſtet. De oſtio Rheni obturato, ubi primum noſtram Bataviam ingrediebatur. De Arce Britonum in Catvvico exciſa. deque ejuſdem telonio in Leidas tranſlato, cum omnibus emolumentis & juribus ad uſum Principum Cattorum.

CAPVT V.

INnumera poſſemus ſuper his adferre teſtimonia, quæ noſtram nobis jure Bataviam reſtituunt. Sed quoniam hæc ſatis e re noſtra, & benevolis credimus ſufficere, ad viciniora noſtræ ætati tempora deſcendere properamus, & Rheni noſtri alluvionem haud temere obturatam recitare. Meatum itaque fluminis Rheni, qui ab oppido Rheno propter Doreſtadum a tergo noſtram Bataviam uſque in Oceanum perpetuo decurſu alluebat, hoc modo obſtructum eſſe haud ſemel ex vetuſtiſſimis Trajectinorum Chronicis legimus. Tempore enim Hungeri (qui vndecimus a VVillibrordo prę- *Circa annum Christi 860.*
ſidebat Epiſcopus) cum Dani, juxta Sancti Frederici prophetiam, Trajectum totamque Hollandiam hoſtiliter devaſtaſſent, viſæ ſunt in cœlo ſtellæ inter ſe concurrere, fulgura Iovisque tela acrius ſtridere; flumina ſupra modum augeri & excreſcere. quod utique non tantum ad præſens damna inferre, verumetiam & aliqua ſignificare futura Iſidorus teſtatur. Quid multis? tanta Circio diuſcule flante facta eſt ex Catvvico verſus Leidas maris inundantia, vt ad Trajecti mœnia piſces marini caperentur. Surſum quoque Rhenus tum grandi pridem nive peraudus, veterem ſecum Iordanis adducens tragœdiam, converſus eſt retrorſum. Qui, dum (concertantibus invicem aquis ventorum violentia) in mare deſcen-

deſcenſum non haberet, omnem, propere egreſſus ripas, invadit continentem. mox pecora involvens & homines, triſtem ubique ſui excurſus relinquebat imaginem: ita ut etiam ipſa Sicambrorum Batua Deucalionis ſeculum lugeret innovatum. Tum arbores ſylvæque propter marini gurgitis ſalſedinē arefactæ, tandem effractis viribus, ventorū turbine ſunt diſiectæ. Quas ad hanc quoque diem vidimus apud Veteres aquas alibique e terræ viſceribus erui, & cuneis inſciſſas ſarciendis domorum tectis regulatim coaptari.

Oude-water.

Hoc igitur malo afflicti, & animo conſternati omnes qui circumcirca morabantur, Batuani ſcilicet & Trajectini, Batavi quoque & Hollandi, ſibi poſteriſque ſuis de majore periculo proviſuri, deliberato diu cenſuêre decreto, vt ab vrbe Doreſtado ab utraque ripa, modici amnis a Rheno deorſum Viennam verſus ſtillantis (Lecam dicunt) aggeres conſtruerent, & in eos effoſſis ruderibus, manufacto meatu, Rheni fluenta deflecterent.

Vianen. de Lecke.

Quod & unanimi ſtudio, ardentique opera, & plurimis denique impenſis pro communi utilitate elaboratum eſt, & efficaciter abſolutum. Qua ex re quoniam & aſcendentibus e pelago nautis, & rurſum e Rheno deſcendentibus in mare, commodior via, & quidem compendioſiore tractu, adolevit. paulatim prior ille meatus Rheni, tum pridem interceptus & obſtructus, adeo cum tempore evanuit, vt ibi jam boves paſci videas, ubi olim (maxime inter Doreſtadum & Trajectum) videre licuit natare carinas. Ita Rhenus & nomen apud nos & flumen amiſit. Quamquam deſuper VVoirdenū, Arcemque Godefridi Præſulis, tenui alveo, deinde paulo effuſiore Leidas ſubintras, jam prope Rynſburgum, haud procul a Regali ſacrarum Virginum Abbatia, facit ſtationem, quod dudum ſuperne obſtructo ejus antiquo meatu, ſcopuli etiam in Catvvyco, vbi pelago influebat, redintegrati ſunt. Et ne hoc quidem ſolum a noſtra ſublatum eſt memoria, verum etiam Pharus illa & turris ſpeculatoria, quam in littore Oceāni prope Cat-

pe Cat-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

pe Catvvycum olim Caius Caligula Romanorum Imperator poſuerat, vt per noctem, facibus incenſis, navigantibus inſerviret, ita prorſus evanuit, vt ne illam quidem olim ibidē ſtetiſſe jam credamus. Et quid eſt in vniverſo orbe quod non obliteret vetuſtas, aut temporis morbo intereat, ſi non literis commendetur? Verum longe alia hujus Phari deſtruendæ viſa eſt ratio, atque adeo ſine omni utilis detrimento & honeſta, vt ne poſſeſſori quidem doleat eam amiſiſſe. Nam, vt paulo altius repetā, hanc Arcem a Romanis Imperatoribus poſt Caium Caligulam & Claudium, Iulius Paulus & Claudius Civilis fratres poſſidendam acceperant; quod hi patre quidem Batavo, ſed matre Romana eſſent progeniti, majorū ſuorum more bicornis lunæ ſignum in armis deferentes. Hi igitur horumque poſteri, ex hac Arce Britonum (ita appellata quod ab ea facillimus in Britanniam ex oppoſito eſſet tranſitus) piraticam exercentes, vectigalia ab omnibus Rhenum intrantibus & exeuntibus accipiebant. Sed ne iſta quidē ſufficiens fuit Arcis diruendæ cauſa & occaſio, quoniam non ſuis ſed dumtaxat alienis hæc gravamina imponētes, patriam fortiter præclariſque facinoribus defenſabant: ita vt [a] tam apud Danos omneſq. maritimas nationes haud ignaviter celebres haberētur. Si quid enim apud finitimos ſuper negotiis pelagi natum eſſet quæſtionis, aut quoties in commune conſulto opus erat, ad iſtos qui tum Arci præſidebant legati mittebantur, contempto Bataviæ omniſque minoris Friſiæ Domino & Comite. Quod moleſte ſatis ac ingrato animo ferēs Comes, quia nullius apud exteros pretij haberetur, Dominū VVaſſenarium, Cattorumq. Principē, qui tunc Arcem regebat, accerſiri ad ſe jubet, ſortemque ſuam apud illum deplorans, petit juri ſui & Arci lubens ei cedat, & in Burggravium Leidenſem Prefectumq. cum ſolitis Rheni vectigalibus eum conſtituit: traditq. Caſtrū quod ibidē bicorni gurgite Rhenus circumfluit, opus quidem rude & ſphæricum, ſed munitiſſimum

Iulius Paulus & Claudius Civilis fratres.

Brittenburg/ *ſive* t'Huys te Britten.

a tum.

Heroum VVaſſenariorum auctoritas & dignitas.

de Burg tot Leyden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

mum, ſi defenſorem habeat. Tanta inſuper eſt porrectum ad cœlos altitudine, ut omnibus civium tectis facile ſuperemineat; habensque ſubinde, quaqua verſum velis, proſpectus aptiſſimos. Intra hujus ambitus puteus eſt mira profunditate, raram tamen continens aquam, ſed dulcem & limpidiſſimam. de quo inaudita & incredibilia fabulantur. In planitie vero & circuitu (quo ad utrumque Rheni brachiolum opertus eſt tranſitus) fructiferis conſitum eſt arboribus & vinetis, vt alteram non deſideres Paradiſum. Hanc modo Arcem dominus meus & amicorum ſinceriſſimus Petrus Brunus, Canonicorum Sancti Pancratij Decanus, vir ſingulari eruditione & doctrina, legumque & canonum longe peritiſſimus, ad ſuas ſuorumque delitias ſub annua excolit penſione. Hæc igitur, vt dicere cœperam, Caſtrorum commutatio, & noſtri Comitis provida conceſſio ad hunc uſque diem jure hæreditario Heroibus VVaſſenariis perſeverat; & perpetui omnium quæ per Rhenum importantur portitores ſunt inſtituti. Tanti ſuam Comes patriam habuit, vt & aliis omnibus poſthabitis ejus gloriæ conſuluerit, & vaſallo ſuo nihil emolumenti ademerit. Porro obfirmatis ſigillo pactis, Caſtrum illud apud Cattos (Arcem Britonum dicunt, quod ab ea directus in Britanniam erat tranſitus) mox dirui Comes juſſit: & priſtinam apud exteros noſtra ſuſcepit Batavia dignitatem, notitiam, & honorem.

Veterum verbis, auctoritatibus, & dictis facta & opera ſubjunguntur; ut qui verbis nolint credere, vel operibus ipſis credant, quibus Romani irrefragabiliter atteſtantur Bataviam quam maxime Hollandorum eſſe.

CAPVT VI.

OPeræpretium nunc eſſe arbitror, Reinere virorum omnium candidiſſime, his veterum auctorum teſtimoniis & verbis opera ipſa & facta conjungere; & Romanorum

monu-

monumenta in medium adducere, quibus noſtram, atque adeo noſtram illuſtrarunt Bataviam, vt alteram nemo qui vel hominem agit cupiat inveſtigare. Quibus nimirum hac ipſa luce clarius poterit cunctis irrefragabiliter eluceſcere, Bataviam ipſam non Sicambrorum, ſed quam maxime Hollandorum eſſe provinciam. Videre enim mihi videor, nonnullos ea comparatos eſſe natura, vt ipſis etiam Iudæis reperiantur duriores, qui abſque prodigiis & ſignis non coluere Deum. Accipiant itaque hi ſigna evidentiſſima, & in rem noſtram atque ſententiam venientia, quæ hodie extant, & cernuntur, quæ quotidie compaginantur, & leguntur; vt ſi non Hiſtoricorum verbis, certe ipſis fidem adhibeant factis, & lapidibus inſculptis; per quos ipſi Romanorum Cæſares nos credere compellunt, partium Hollandiæ Bataviam eſſe. Anno igitur ſalutis noſtræ ſupra milleſimum quingenteſimo ſecundo inventa ſunt obiter aratro humum proſcindente, prope Leidas ad jactum ſagittæ ab ipſo Rheno, vetuſtiſſima Romanorum monumenta, grandibus inſculpta ſaxis, cum circumferentia ad quadrum & fundamentis magni Palatij. Cujus ſane muri ſenos in latitudine, ducentos in longitudine pedes habebant; & in ſingulis ejus quadraturæ angulis ſingulas opere ſphærico miræ amplitudinis turres. Inter cætera, vt breviter curram, hujus Romanorum Arcis ruinoſa, & plurimas forſitan fide majores reliquias (ſi oculi fallerentur) duo præcipui & grandes inventi ſunt lapides, qui Romanis inſcripti characteribus hoc continebant:

Batavia Hollandorũ provincia, non Geldrorum.

Antiquæ inſcriptiones in Batavis anno 1502 erutæ, **tot Room. burg.**

Scriptura ſculpta in primo lapide:

SEVERVS. PIVS. PERTINAX. AVG. IMP. TRIB. POT. VIII. IMP.

Hoc eſt:

Severus Pius Pertinax, Auguſtus Imperator, Tribunitia poteſtate, octavum Imperator.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Alia ſcriptura:

AVG. PIVS. PONT. MAX.
P. L. SEPTIM. SEVER.
COH. XV. VOL. P. P.

Hoc eſt:

Auguſtus Pius Pontifex Maximus Publius Lucius Septimius Severus Cohortis quintædecimæ Voluſianæ, aut *Volſcorum.*

Sculptura & ſcriptura ſecundi lapidis:

IMP. CAES. L. SEPTIMIVS. SEVERVS AVG. ET. M. AVRELIVS ANTONINVS CAES. COH. XV. VOL. ARMAMENTARIVM. VETVSTATE. CONLAPSVM. RESTITVERVNT. SVB. VAL. PVDENTE. LEG. AVG. PR. PR. CVRAN. CAECIL. BATONTE. PRAE.

Hoc eſt:

Imperator Cæſar Lucius Septimius Severus Auguſtus, & Marcus Aurelius Antoninus Cæſar, Cohortis quintædecimæ Volſcorum, (vel *Voluſianæ,*) *Armamentarium vetuſtate conlapſum reſtituerunt, ſub Valerio Pudente Legato Auguſtali, Præfecto Prætorio, curante Cæcilio Batonte Præfecto.*

Mirum itaque ſi non miremur tantam Romanorum erga Batavos ſocietatẽ, gratiam & amorẽ; apud quos non obſtantibus tot terrarum ſpatiis, tanto ſuum Armamentarium labore opera, & impenſis inſtaurant, curante Cæcilio Batonte Batavorum Præfecto. Quæ quidem reparatio, ſi diligenter rem & tempus inſpicere volumus, facta eſt ſub Romano Pontifice Calliſto primo, qui omnibus Deo ſacratis clericis

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

& ſacerdotibus continentiam indixit, circa annum Domini CCXXI. Primam tamen ejus fundationem nuſquam adhuc legimus, neque ſupremam ejus devaſtationem; qua profecto ita ſub terris obrutum eſt, vt nemini noſtrûm antea conſtiterit quicquam ibi latuiſſe, vbi nunc tandem hæc ejus Arcis celeberrima Romanorum inveniuntur monumenta.

Sculptura & ſcriptura ejuſdem lapidis in hac pagina. nam habet quatuor pedes in altitudine, & ſenos in latitudine, poſitus ad introitum anterioris portæ. Vidimus, compegimus, & legimus:

S. NERVAE. TRAIA. CAES. GER.
DACICO. TRIB. P. PP. CONS. V.
LVCENSIVM. PRAEF. TRAIANO
TRIB. PO. LVCENSIVM.

At forſitan ad hæc inferet Batuanus noſter, & dicet: Quid ſibi hæc omnia, ô Aureli, ad tuam Hollandorumque Bataviam? An vero quoniam in hac inſcriptione legis CVRANTE CAECILIO BATONTE, ad Batavos continuo referes? Minime inquam. Abſit, abſit hoc a me; nec quiſquam credat velim tam hebeti me eſſe ingenio, tamque ſcrupuloſum vt iis me cavillis occupem. Non enim in angiportu ambulamus, prætorias & conſulares ingredimur plateas, arceſque Romanas. Reſpice igitur & legito quæ proxime ſequuntur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

& quidem maximis in hanc formam ſcripta characteribus:

GENS BATAVORVM.
AMICI ET FRATRES ROMANI IMPERII.

Hæc facile inſcriptio ibi quam maxime declarat eſſe Bataviam vbi olim ſtetit & nunc tandem noſtra ætate reperta eſt. Credo igitur te, quiſquis es, & tantis teſtibus & tantis rerum monumentis ita obrutum, confutatumque eſſe ipſa etiam veritate, vt nihil poſthac repugnare, nihil ultra quærere merito debeas.

Epigramma tumultuarium & extemporale in eundem.

Hiſcere num contra perges? Non, cedere fas eſt.
Credere & his veteres quæ poſuere patres.
Si tibi profuerint quæ ſcribimus; ito, valeque:
Sin minus, eſt mecum pugna gerenda. cave.
Sæviet Aurelius, grandemque [a] ardeſcet in iram
Carmine, bile, ſtilo, Theſpiadumque manu.

[a] vel exurgat.

Invocat auxilium omnium literatorum.

Arma huc o Muſæ, vos huc Heliconides arma
Conſerite; inque ſpatas perfidus hoſtis eat.
Ferte arma Aonides, ſi non reſipiſcere curat,
Pellite eum e caſtris, fiat aſellus iners.

Batavus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Batavus ad Batuianum.

Horum acies ponenda tibi: iam iamque videbis
Me cataphractatum, qui pedes ante fui.
Aut cede, & noſtris tandem conjungere caſtris,
Aut metue, & fugito. Nam tibi tela paro.

De Batavorum virtute, fide, & gratia apud Romanos.

CAPVT VII.

INventa demum citra omnem controverſiam Batavia: quanto eam habitatores amore coluerint, quantaque illuſtrarint virtute, nunc pariter audiamus. Cornelius quem Tacitum cognominant, de loci ejuſdem incolis, ſua quidem ſententia, ſed noſtris nobis loquatur verbis. Qua videlicet in hoſtes virtute, qua in amicos fide & gratia, quo denique in patriam amore fuerint, quam pauciſſimis repetemus. Nam mores & vitæ eorum inſtituta proprium ſibi codicem poſtulant & morantur. Arcem igitur illam (cujus jam jamque monumenta, &, vt verius dicam, reliquias & fragmēta oſtendimus) Vitellius inferioris Germaniæ ſub Nerone Princeps gubernans, cōmuniter & pacifice cum Batavis agebat. Claudium Civilem gentis primorem charum habebat ex animo, *Claudius Civilis.* eratque viro comiter inclinatus. Præterea omnibus civiliter præeſſe, cum ęqualibus curſu certare, jaculari, obequitare, venari, cunctiſque gratus eſſe. Cujus rei gratia, ſuorumque precibus, Civilis, vir ſane quam Regia ſtirpe, noſtraſque, provocatus, filio Romani Principis filiam ſuam dedit vxorem. ea demum ratione, vt communibus populi ſui rebus ingenue conſuleretur, & pacem cum Romanis perennem haberet; Hoc Latini fœdere non parum erecti, cœperunt in terra non ſua nequiter agere, genium vino jociſque curare, co-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

lonos opprimere, incautis inſidiari, aliena rapere & calumniari. Deinde, quæ ſua illis natura eſt, ſtudere avaritiæ, luxuque omnia fœdare; impuberes forma conſpicuos, &, quæ pleriſque noſtratium eſt, procera pueritia, in naturæ dedecus ad ſtuprum trahere, & ingenuam juventutem ad delectum vocitare. His citiſſime Claudius cognitis, ſuorumque fortunæ miſerens, & ab infandi ſceleris haud minime abhorrens turpitudine, primores gentis ſuæ, & promptiſſimos quoſque vulgi, quaſi ſpecie epularum, Sacrum in nemus vocitabat. Vbi quum eos mero & lætitia incaluiſſe videt, a gloria laudeque patria orſus, injurias, raptus, & cætera ſervitij mala enumerat: neq. ſeſe jam a Romanis ſocios, vt olim, ſed tanquam vilia haberi mancipia. Inſuper inſtare propediem delectum, quo liberi a parentibus, fratres a fratribus, mariti ab vxoribus veluti ſupremum dividantur. Emori præſtare per virtutem, quam hanc miſeram vitam atque inhoneſtam, vbi alienæ ſuperbiæ ludibrio ſimus, diutius ſuſtinere. Magno cum aſſenſu auditus Civilis, vniverſos ſibi adigit. Miſſi ad proximos Caninefates ſunt qui conſilia ſociarent; ſtatimque accitis Friſiis qui mox navigiis ad Arcem Britonum appulerant, repente Civilis arma rapit; idemque cæteri fecere. Quid multis? Incautum Vitellij filium (nam ille tum agebat Maguntiæ) nec de commeatu ſatis proviſum, vt qui amicitiæ gratia nihil tale ſuſpicaretur, in caſtro (Arcem dicunt Romanorum) prope Leidas inopinata premunt obſidione, & hoſtiliter circumvallant. Præſes, ejecto poſt alterum diem ab Arce nocte concubia nuncio, patri Civilis temeritatem ſcribit; qua neque ſtaret conventis, neque geniali thoro quicquam deferret; oratumq. mittit, vt ſi ſibi ſuæq. poſteritati bene conſultum eſſe cupiat, ſine mora deſcenderet liberare filium ſuum ſtrictiſſime obſeſſum. Nuncius in itinere Trajectum verſus a Batavis interceptus, ad Claudium reducitur; literas rogatur, & offert, omneque negotium coram profitetur. Tum Civilis

Sacrum nemus, Schakēboſch *vulgo putatur, quaſi* Sacrenboſch.

Roomburg.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Civilis ad Præſidis tabellionem ita refert, dicens: Ecce literas domini tui integras tibi reddimus; Vade ocyus, ne ſteteris. extremum enim Vitellij periculum ſimulque noſtrûm nunc agitur. Interea auſpicandum nobis eſt, vt qui plurimum debemus virtuti, quid etiam fortunæ, ſi adſit, debeamus innoteſcat; quam nemo vnquam mortalium diu in poteſtate habuit. Hæc & alia hujuſcemodi vbi Claudius dixerat, poſt Præſidis nuncium, & ipſe verſus Vbios & Rheni accolas mittit, orans vt ſaltem Vitellii iter & deſcenſum ſuo equitatu retardent, & tranſitu coërceant. Nam tum Colonienſibus etiam hoſtis erat. Se interim ſuo periculo in commune libertati conſulturum: ipſum ſe hujus præclari facinoris caput & principem gerere: neque militarem ſine duce turbam aliud quicquam eſſe quam corpus ſine ſpiritu. Quare ſibi inprimis capta oportunitate conſulerent, deinde amicis in neceſſitate non deeſſent. Vnam omnium eſſe ſententiam, Romanos omnes e Germania propellere, libertatem natura omnibus etiam mutis animantibus datam, virtutem vero proprium hominis bonum, Deoſque fortioribus ſemper adeſſe. Audita eſt hujuſmodi Civilis oratio ab Agrippinenſibus cum omnium ſilentio & aſſenſu, ttanſitumque Vitellianis non permiſêre. Interea Præfectus Arcis Romanæ (quam tum Claudius noſter cum ſuis occupaverat) ſpe venturi patris deſtitutus, ac interim annonæ attritus inopia, ſe ſuamque ſupellectilem pacto redimens, Arcem Civili aperuit; ſicque noſtris nullo ſanguine & vulneribus victoria ſtetit. Deinde confeſtim duarum cohortium hiberna proxime Oceanum irrumpunt, nomenque Romanum quaqua verſum ab Inſula ſua propellunt. Nullum etenim mare tantos concitat fluctus, quantos multitudo libertate luxurians habet motus. Hæc ubi Romæ audiuntur, lugêre omnes, Vitellij injuria & libidine Batavos fratres & amicos Imperij a ſe tandē deſciviſſe. Quare mox illum juſſu Veſpaſiani accitum,

Tiberinis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Tiberinis immerſere vorticibus; quod ſuæ ſtudens avaritiæ, fidiſſimos Imperii ſocios, ſua etiam petulantia Imperio abrupiſſet. Ecce tanto Claudius Civilis pro patria ſuccenſus eſt amore, vt ſe vltro cum ſuis Batavis, eatenus periculo expoſuerit, quatenus deteſtabile crimen vlciſcens, de medio ſuorum tolleret. tametſi omnes ſui tributorum expertes erant, viros tantum & arma Imperio miniſtrantes.

Quæ Batavi Imperio beneficia præſtitêre, & quæ illis viciſſim Imperium præſtitit.

CAPVT VIII.

GAude nunc igitur in ſinu, ô felix Batavia, quæ tales produxiſti viros quibus Romanum haud minime ſuſtentabatur Imperium; & qui rurſum in multis decorati ſunt ab Imperio. Tanti enim ab Imperatoribus priſcæ ætatis habiti ſunt, vt ſine illis nullum extra Vrbem armigeri Martis ſubire tentaverint periculum. Hi ſunt quippe Batavi, qui ablatam Neroni Italiam reſtituêre. Hi ſunt qui Veſpaſiano diu deliberanti, amicitiæ gratia Imperium adegêre. Hi ſunt denique Batavi, qui Heduos juxta Ararim fluvium & Arvernos populum Aquitaniæ inſtructiſſimo equite protrivêre. cum quibus olim ne ipſe quidem Iulius congredi audebat; quod aquis vndique ſepirentur, & innumera gauderent populi multitudine. Frequenter enim in Cæſarem circiter ducenta millia pugnatorum eduxerunt. At Batavi milites inperterriti & equites, præcipuo natandi ſtudio edocti, arma equoſq. retinentes, integris turmis noverant flumina perrumpere, & ab inſperato hoſtibus imminere. Per hos præterea Caligula & Claudius Imperatores Britanniam tributariam effecerunt. Per hos Galba, Ottho, Vitellius, ſacri Imperij incubatores, profligati & repulſi. Per hos denique Lingones in provin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

provincia Lugdunenſi, quos Vitellij motus turbaverat, in Imperatorum officio ſunt retenti. Tam enim formidabile cunctis Batavorum erat nomen, vt grande viderentur momentum ſociis, aut (prout inclinaſſent) adverſis. quod & Martialis poëta & Domitiani culinarius teſtatur his verbis, dicens: *Lib. 14. epigr. 176.*

Sum figuli luſus, rufi perſona Batavi:
Quæ tu derides, hæc timet ora[a] pater.

[a] Domitianus.

Hæc Batavi, vt quam paucisſimis plurima prætercam, Imperio præſtitêre. Nec mentiar, ſi dicere velim, & congruis teſtibus aſſeverare, nunquam per orbem, tantum terrarum ſub Regibus uſque ad Tarquinij Superbi expulſionem Romano adauctum eſſe Imperio, quantum illi, victricibus armis, Batavi adjecere. Neque enim omnes ille veterum cruentæ victoriæ, & tantis emptæ calamitatibus, per ducentos ferme & quadraginta quatuor annos, tantum dilatare potuerunt Imperium, quantum illud ſuo tempore Batavi extendêre. Sed dices: Quid rogo pro his omnibus præſtitit Batavis Imperium? Plurimum, inquio, per omnem modum. Inprimis tanto eos Romani honore & gloria, amore & benevolentia (quibus neque melius neque amplius in natura mortalium eſt) & quidem quam officioſiſſime proſequuti ſunt; vt illos nullo modo a ſe divelli permiſerint. Quum enim Fabius Valens Præfectus Auguſtalis Batavos ab exercitu Romanorum dividere deſtinaſſet; quod paulo jactantius garrirent, omnem belli fortunam in ipſorum manibus ſitam, quodque ſimul ex petulantia (vt plerumque fit) perfidiam ſuſpectabat: mox mœrore ſocij Romani, fremere Legiones, orbari ſe fortiſſimorum virorum auxilio. Veteres illos tot bellorum victores, diuque exercitos, poſtquam in conſpectu ſit hoſtis, veluti ex acie abduci; clamitantes Batavos Imperij ſanitatem, ſuſtentaculum, robur & columen. ideo neque abrumpendos,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Armamentarium Romanorum in Batavis.

vt corpori validiſsimos artus. Cæterum tanta Romani Batavos fide& gratia donaverunt, vt ſuum inter eos erexerint Armamentarium, in rebellium terrorem, &, poſt plurima annorum curricula, illud vetuſtate conlapſum ad perpetuam mutui amoris memoriam inſtauraverint. Quid de præſidiis dicam, quæ in littore maris, ad tuendam ſibi Bataviam ab incurſu Barbarorum, olim poſuerunt? Quid referam de aggeribus & collibus, quos tum in noſtræ regionis fronte contra maris æſtum, tum in tergo adverſus Rheni excurſum plurimis laboribus & impenſis conſtruxerunt? Quid denique loquar de Latinarum Schola literarum, quam ibidem ad Rhenum haud procul a caſtro (quod Arcem dicimus Romanorum) aperuerunt?

Schola antiquitus prope Leidas.

Videntes enim Batavinam juventutem procera pueritia; acrique ingenio, ſi ſtudium non deeſſet: linguam eorum ſuapte natura exſertam, vocalem, expeditam, & ad omnia habilem idiomata, & cui extremæ non excidunt tenuiter ſyllabæ, nec vox faucibus auditur, ſed plano reſonat pectore, ſermoque profertur expreſsior: non potuere committere quin Romano eos inſtituerent eloquio, quorum induſtriam & linguam, ſua tum eruditam, ſibi adhuc vſui fore ſperabant. Nam quoniam Batavia portuoſa eſt, & mare ei apertum, quo ad omnes facillima navigatione pervenias nationes: credebant Romani; in nullo ſibi vtilius conſultum iri, quam vt Batavorum pueros bonas artes omnemque civilitatem edocerent; vt vtriuſque linguæ ſuffragio facilius ad ſubjugandas ignotæ ſibi linguæ nationes perrumperent; & Batavos, eorundẽ juvenum parentes, ea ſpecie in officio arctius retinerent, quorum filiis tantam impendere curam videbantur. Tota namque Romanorum ſpes & fiducia totius Germaniæ in fide conſervandæ, a ſolis tum viſa eſt Batavis propendere; qui jam diu Germanorum bellis erant exerciti, ne ſi illi forſitan ab Imperio deſciſcerent, reliquæ Teutonum, imo & Galliarum, nationes mox ſequerentur. Nec multum

abfuit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

abfuit, ſi non frequenter cum illis Romani Principes diſſimulaſſent. Propterea enim, & quidem quam maxime, Iulius Civilis præpotens inter Batavos periculo exemptus eſt, vt non cum Pompeio Belgicæ procuratore & Iulio Burdono Germanicæ claſſi præfecto morte abriperetur. Cauſam rogas? Ne ejus ſupplicio (inquit Tacitus) gens ferox Batavorum a Romanis alienaretur. Tam formidata Romanis Batavorum virtus, tamque accepta ſuit eorum fides & conſtantia.

Hactenus ex reconditiſſimis Veterum archivis, vere de vera Batavorum regione, potentia, ſocietate & gratia cum Imperio, ſatis dixerimus. Reliquum eſt, vt nunc de noſtræ Inſularis Bataviæ felicitate, quæ inter duo Rheni brachia ſita eſt, perpauca dicamus. Hæc gemina Rheni oſtia Plinius Helinum vocat & Flevum. Illud prope VValachriam, extremam Rheni & Selandiæ Inſulam, Oceanum petit. Iſtud vero circa Herlingum, celebrem Friſiorum portum, & proxime Scellingiam in mare præcipitatur.

Vide infra finem libri ſecundi.

CORNELII AVRELII
BATAVIAE,
ſive
DEFENSIONIS GLORIÆ BATAVINÆ,
LIBER SECVNDVS.

Quem ipſe Auctor inſcripſerat, Elucidarium variarum quęſtionum ſuper Batavina regione et differētia.

OPtatiſſima nobis eſt, mi Reinere virorum omnium candidiſsime, tuæ flagrantiſsimæ voluntatis inſtitutio; qua pridem animo deſtinaſti, mutua Epiſtolarum viciſſitudine, quod corpore ſeparamur, in literario mecum ſtadio velitari. Conditionem, fateor, pro mea virili, & quidem amice fideliterque, admitto. At cave tu interea, amicorum ſinceriſsime, ne contra te Carneadem provocaſſe doleas; dum (quod forſitan quam fieri poterit breviſſime) tuarum quæſtionum nodos cupis diſſolvi; multo ille ocyter longiore quam æquum eſt oratione, ex ea quam ei facile tribuis dicendi copia, tuas aures defatiget. Nec te Daretis quidem ac Entelli oblitum eſſe velim, barbatique Hieronymi dicentis: Bos laſſus fortiter figit pedem. Cave itaque tibi, ne dum preſſius aliquando humi veſtigia fixerim, tuas dolenter obtrivero plantas. Verum hæc interim more noſtro familiariter jocati ſumus. Tuæ enim charitati morem gerere, quoad ejus per me fieri poteſt, gratiſſimum habeo. Verumtamen in hisquæ flagitas non me agogum & ducem, ſed ſocium & comitem lubens offero, polliceor, & ſpondeo. Cum igitur intelligam te magis ex aliorum ingenio, quam proprio (vt qui in tuis elaboratiſſimis Batavorum Comitum & Pontificum Hiſtoriis ne in minimo quidem a me diſſentias) hæc ipſa dubitando proponere: haud moleſtum nobis fuerit, quantumlibet dabitur otij (nam diurni cogimur ex religione laboris penſum reddere) ſucciſi-

Reineri Snoyi Hiſtoria Hollandica.

va tem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

va tempora tibi & amicis impartiri. Igitur, quoniam, teſte Philoſopho, dubitare in ſingulis non erit inutile, & nunquã ſine diſceptatione res dubias credimus eluceſcere, ad indagandæ veritatis prælia tecum accingimur. quam nimirum, ſi quid Ariſtoteli deferimus, ſine diſputatione quærentes, haud immerito comparabimus viris viam qua eant ignorantibus. Accedit & his verus fideliſque teſtis Hieronymus, ita contra Pelagianos ſcribens: Socraticorum Schola, inquit, conſueverat omnia adducere quæ dici poſſent ex utraque parte: vt magis perſpicua fieret veritas. Sed & Sacri nobis Canones in his non minine ſuffragantur, vbi legimus: Veritas ſæpius exagitata magis ſplendeſcit in lucem. Sicut enim in aquæ cyatho ſi guttam olei conjectam multum exagites, plurimos generat oculos; ita etiam variis quælibet res diſcuſſa altercationibus oculatiorem ipſam efficit veritatem. Quapropter Scholaſticis permittitur quandoq. ad ardentiſſimam vſque bilem diſputando contendere, vt vel ita rei veritas clarius eluceſcat. Sed jam in campum expedienda eſt acies. En acinace accingimur, ſepti armis, galeaque obtecti, haſtam in agrum conjecimus. Contortis vibranda eſt oratio jaculis, vt quacunque nudus fuerit hoſtis feriatur. Igitur, vt tandem ſtadium ingrediar, nihil ambiguitatis de Batavia noſtra tibi relictum eſſe, ſed omnifariam te noſtris aſtipulari ſententiis, ſcribis. Porro de Betua ſeu Batua, quam tu auctore Tacito Bethaſiam credis, non nihil a me diſſentire videris. Amo in te, vt verum fatear, hanc incredibilem atque adeo accuratam hiſtoricæ veritatis indaginem, & cumulatiſsimis vſquequaque eam extollere contendo præconiis; qua profecto non tuos modo labores, verumetiam mea ſtudia ab omnibus doctis & quidem benevolis commendatum iri procuras. Hæc eſt nimirum veritas quam tota Philoſophorum Academia quærit; quam præclara Theologorum Schola invenit; quam deniq. Sancta Religio plenarie, atque adeo vna poſsidet. Morem itaque geram

Betua, ſive Batua.

ram tuo, mi Reinere, deſiderio. modo tu viciſſim memineris duplicato me fœnore remunerandum. Sed quo id facilius poſſis, imo vt voluptuoſius, & quidem ſine labore atque diſpendio velis; nulla re alia opus erit, quam vt immortale Hiſtoriarum tuarum opus in lucem edas, & noſtræ parvitatis opuſcula, quæ tenui confecta ſunt Minerva, ſed tuo amori ingenue dicata, ſine faſtidio lectites, & in mutuæ charitatis argumentum ſine fine lecturias. Itaque vt ad rem nobis propoſitam demum pertingamus, breviter dicimus: Neminem Latinorum, qui Germaniæ deſcribunt Hiſtorias, de Betúa (aut, ſi qui malint, Batua) feciſſe mentionem. Quapropter quæ olim de hac regione legimus, fideliter in medium proferemus. Quum igitur ante duo luſtra geminasque meſſes Pariſios reformationis gratia peteremus, Parlamentæa acciti auctoritate, & Patrum præcepto emiſſi; intravimus tandem obiter haud ignobile in Hannonia Cœnobium monachorum. Vbi mox, cæteris comitum meorum ſeſe reficientibus, ſolus bibliothecã loci ab armario admiſſus conſcendens, inveni librum quendam pulveribus obſitum, & antiquiſsimo perſcriptum charactere, qui omnes Germaniæ Belgarumque Hiſtorias continebat. In hoc, quæ nunc de Betua, deque Bethaſia, & noſtra denique Batavia ſcripturus ſum, legi & collegi. Nam ibidem fere biduo propter aëris inclementiam hoſpitati ſumus. At de Betua primum quid hic legerim tibi literis mandare curabo. Igitur, Agrippinenſium Vbiorumque eccleſia ſuo inevitabili fato privata paſtore, cum jam circumquaque Arriana peſtis immineret, proviſum eſt Synodali Epiſcoporum Galliæ & Germaniæ concilio (cui tum maxime Martinus Turonenſis præſidebat) vt Severinum, ſeverum hæreticorum in Aquitania oppugnatorẽ, eidem preficerent. Qui Patrum decreta humiliter ſuſcipiens, relicta protinus Burdegala Coloniam petit, vt munus ſibi ab Epiſcopis injunctũ ſagaciter exequatur. Hunc non ita longo

Germaniæ Belgarumque Hiſtoriæ MS. Pariſiis.

poſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

poſt tempore ſuorum quidam ex Aquitanica regione proceres ſunt conſequuti. Quibus vt apud ſe commanendi locum provideret, orat Severinus Brabonem Caroli ſeptimi filium, Pepinique primi Brabantiæ Ducis avum, qui tum Gelriæ & Hasbaniæ præſidebat, vt ſuis cognatis ſedem alicubi ordinet. Qui, Præſulis charitate devictus & gratia, Inſulam Rheni in Gelria eis conceſſit, & ipſe in Landeno ſibi manſionem ſtatuit. Hi itaque proceres cum terram ſibi a Brabone cōceſſam viderent eſſe campeſtrem & planam, facileque meabilem, Betuam ex ſitu loci vocitarunt. Betere enim veteres, bene & ſine moleſtia ire interpretantur. Quemadmodum etiam vbi in regionibus intra alpes & monticulos terra occurrit plana & campeſtris, eam continuo Campaniam appellamus. Ita in divinis reperitur ſcripturis, cum Martyrum memoriæ recenſentur, Campania Galliæ, vbi Rhemorum civitas eſt, quæ Francorum Reges ſacro initiat chriſmate; & Campania Italiæ, quæ nunc Terra laboris dicitur: quod hæc quondam loca, circumjacentium comparatione, non montoſa, ſed æqualia & greſſu facilia, paſcendiſque pecoribus apta eſſe cognoſcuntur. Quocirca multo omnium facillime poſſumus colligere, nihil de Betua Romanos olim ſcriptores meminiſſe; quæ id ſibi nominis tum primum accepit, cum Theodoſius Minor rerum potiretur. Deinde ab ea tempeſtate, & S. VVerenfridi temporibus, qui Catholicæ fide; radiis eam primus illuſtravit, in hunc vſque diem apud nos idem perſeverat nomen. Nihil tamen hæc Sicambrorum portio, quantula eſt, cum Bethaſia, neque noſtra cum Batavia commune habet. Et quoniam horum procerum (quos Sancti Severini cognatos memoravimus) alij ſuperne, alij inferne morabantur, vno ſub nomine Betuam ſuperiorē & inferiorem diſtinguebāt. Hanc in poſſeſſionem longo poſt tempore tanquam hæreditaria ſucceſſione VValgerus Princeps, & ipſe paterno genere Aquitanicus, cum Terſterbandię Comitatu, prope

Tielam

Brabo.

Betuæ appellatio vnde fluxerit. Sed nugatur Auctor quiſquis eſt.

Campania.

d'Over-Betuwe ende de Neder-Betuwe.

VValgerus Betuæ & Teiſterbandiæ Comes.

VValgeri frater Theodericus Bataviæ ſive Hollandiæ Comes.

Tielam commorans acceperat, priuſquam frater ſuus junior Theodericus, a Carolo Calvo Francorum Rege, poſt Danorum incurſionem, Batavia, nunc Hollandia, donaretur. Hæc de Betua interim, mi Reinere, tibi ſufficere credimus. Porro de Bethaſia, quæ priore libro Bataviæ gloriam tuentes ſcripſimus, tu ratiſsima habeto omnia, quoniam eodem ex fonte libroque memorato ea noſtris tibi verbis accurate ſatis expreſsimus.

Bethaſia.

Hæc enim Bethaſia Moſanorum eſt regio, cujus, vt ipſe noſti, meminit frequenter Tacitus. Hic milites Romani ſuas ſtationes & hiberna agebant, quod natio illa quaſi medius Germaniæ Galliæque ſinus videbatur; vt eo facilius Auſtraſiorum & Lingonum regna, quæ nunc Lotharingos & Burgundiones complectuntur, in fide & officio retinerent. Hic præterea, ne quid Imperiali deeſſet induſtriæ & cõmodo, Octavianus Imperator ſemper Auguſtus in honorem patris ſui Octaviam vrbem haud procul a mari condidit, propter argenti fodinas in monte Voſago, ſaliſq. fontes candidiſsimi.

Octavia vrbs.

At mirum dictu, vbi tum mare propius affluebat, ibi nunc, dum vorat & removit dira charybdis aquas, ampliſſimã plurimis paſſuum millibus continentem relinquit. vnde& nos verſus Septentrionem ſuis vorticibus acrius invadit: tantaque facta eſt ab ea ætate vſque in pręſens locorum & fluminum, morumque & hominum, apud Germanos, Belgas, & Batavos immutatio, vt nova prope indigeant Hiſtoria. Hactenus de Bethaſia. Porro de noſtra Batavia ſatis ſuperque in priore libro commentatum eſſe arbitror. vbi tamen quod maxime dictum oportuit præteriiſſe me recolo. Dum enim omnem atque adeo vnam in Betavia deſcribenda intorqueo mentem, alterum Rheni curſum, (vt vel gemina ejus brachia non prætermittam) quo ipſe in Flevum tendit, non deſcripſi.

Rheni curſus in Flevum.

Leida.

Igitur quemadmodum, priuſquam Leidas civitatem Batavorum longe omnium ædificiis & moribus ornatiſsimam Rhenus ingreditur, bicornis eſt; ita gemino juxta

gurgite

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

gurgite extra præfatam vrbem, relicto jam rure Lopſeno, prope ſui nominis Burgum, vbi nunc Regalis ſacrarum virginum eſt Abbatia, ſeſe diſpartit. Altero, quo per vtroſque Cattos Oceanum petit; altero, quo Caninefates Friſioſque interluens, tandem propter S. Athelbarti Regale Monaſterium, ſupraque Caſtrum, quod Rheni domum vetuſtas appellat, grandi ſinu in Flevum vſq. decurrit. In vtraque Rheni hujus ripa, ab eo ferme loco, quo Cattos Rhenanos deſerens, verſus Subſolanum in præfatum vſque tendit procurſum, plurima olim viſebantur caſtella, villæ, pagique populoſi, domus voluptariæ, quas a volucrum circumſtrepentium garritu Avium concentus vocabant. Hîc nemorenſes horti, deliciarumque monticuli, ſaltus innoxij, & omni ferarum genere offerti, fertiles agri & paluſtres, omnibus aucupiis & leporum cuniculorumque venationibus aptiſſimi. Hîc lacus piſcoſi, & torrentes refrigeratorij; ita vt alteram terreſtrem non deſideres Paradiſum. Hîc domus illa ſtabat tributaria, quam Danorum Rex ſubactis ſibi Friſiis ibidem erexerat; in qua Regalis Quæſtor cenſum quotannis ad jactum ærei ſcuti exigebat: de qua Grammaticus Saxo miranda ponit in Hiſtoria ſua quam De Geſtis Danorum accuratiſsime edidit. Poſt hanc lucus ſequebatur Baccho dicatus, vndique vitibus vlmoque conſitus. Ejus loci incolæ, Bacchiades olim, nunc Herlemij vocitantur. gens dura, ſed æqui tenax. vbi adhuc noſtra tempeſtate, cum nova erigendarum ædium fundamenta effodiuntur, certiſsime conſtat ad humani pene femoris ſpiſsitudinem veterum radices vitium inveniri. His præterea Prætoria accedit domus, & principale civilium cauſarum Conſiſtorium. quod tandem VVilhelmus Romanorum Rex deſignatus & Comes noſter Hagam tranſtulit; erecto ibidem mira magnitudine & Imperiali quodā ſplendore Palatio; in quo de patriæ cauſis & negotiis tractaretur; cujus laquearia & omnia tignorum ligna (mirabile viſu) neque

Lopſen. Rÿnſburg.

Catwÿcken.

Kenemers.

Weſt-Frieſen.

Rinichē.

Vogelesanck.

Regis Danorum domus tributaria.

Bakeneſſes in Haerlem.

Curia Hollandiæ Harlemo Hagā tranſlata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

caries aut putrilago corrodere, neque aranea ſuis fœdare telis cernitur. Huic in deſcenſu plurimę adjacebāt arces, domuſq. ſenatoriæ; quarum vel prima fuit Baronum de Lata virga, qui legitimā a primis Hollandiæ Comitibus progeniem ac ſtemmata ducunt: deinde Dominorum de Vellefona & Bevervico, Militum de [a] Hemerca vel Suthera, de [b] Gaſtrico, de [c] Limba, de Polanio, de Polenburgo, deque aliis pleriſque (modo nobis ſine nominibus) caſtellis & mœnianis. quæ jam partim vetuſtas, partim edax flamma conſumpſit. Poſtremo Rhenus exinde progrediens, & prope Alcmariam reflexo curſu, Veronam verſus (olim civitatem Friſiorum maximam, ſed a Batavorum Comite ſolo potenter æquatam) ad Eurum vſque grandi lacu procurrit. Tandem circa arcem domumque ſuo illuſtrem nomine, & vetuſtiſſimorū Dominorum de Egmunda monimentum (qui de ipſo Rathbodo Friſonum Rege trahunt originem) tutiſsimū aperiebat navibus portum, quæ de mari appulſo Batavos & Rhenanos ſuis cum mercibus adire cupiebant. In eum portum, primo Iuſtiniani Imperatoris anno, noſtræque ſalutis [d] DCLXXXVII S. VVilfridus Lindisfarenſis Epiſcopus, Romam iturus, flante Favonio appulſus eſt. qui ab Aldegillo Friſiorum Rege, patre Rathbodi, & omni populo honorifice receptus, primus in Friſia Chriſtum per hyemē totam prædicavit, & complures fonte abluit ſalutari. In hunc etiam anno DCXC miſſus a S. Egberto Eboracenſi Archiepiſcopo VVillebrordus, regnante in Anglia Catholico Rege Alfrido, & Præſule Coloniæ Alderoino, cum vndecim verbi Dei cooperatoribus, vt Friſiam converteret, appulit. Ab hoc denique portu Rhenus ampliore procurſu Herlingum pertranſiens, Flevum vſque, Sceldingam S. Brandarij inſulam attingit. Ecce dum aliud ab Helino Rheni brachium (quod Flevum dicunt) quærimus, forſitan opinione longius per varia terrarum ſpatia evagati ſumus. At nunc vel tandē ad propoſitas recurrat oratio quæ-

ſtiones,

Baender Heerē vā Breederoede.

Illuſtres familiæ Hollandiæ.

a Heemſkerck.

b Caſtricum.

c Limmē.

Alcmaria.

Verona.

Rinechē.

Egmundanorum Regia ſtirps.

d *Alij* DC LXXVII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſtiones. Nuper igitur dum cœnobitæ & amico erroris præcipitium adimere cupimus, nonnullis & ipſi videmur erraſſe. Scripſimus enim (nec inficias ire volumus) noſtram ibi Bataviam incipere, non vbi VValis incipit, ſed potius vbi deſinit, aut certe vbi nomen ſuum perdit, id eſt, prope arcem quam noſtra ætas Loveſtenum vocat, haud longe ab oppido Gorico. Et vt audentius aliquid, ſed non temere efferamus, dum veluti ſub Dædalæo quodam typo noſtram Bataviam deſcribere, omnemque prorſus ambiguitatē explodere cupimus, tandem apertiſſime profeſſi ſumus, non ibi noſtram initium ſumere Bataviam vbi Moſa (manufacto brachiolo alvei quo Romanis brevior e Bethaſia in Betuam & Noviomagū Imperiale præſidium tranſitus eſſet) ipſum VValim influit, ſed vbi VValim Moſa excipit. At iſta mihi plane proferenti ſubſtomachantur forſitan viri haud vulgariter eruditi, quod Auguſto & Cæſari auſim contravenire. Atqui Aurelius concertet Iulio? Ille (vt forte lectitant) ibi dicit Bataviam incipere, vbi a VVali Moſa recipitur. Ego autem e regione ibi noſtrā profiteor Bataviam habere principiū, vbi VValim Moſa excipit. Nam (vt verum fatear) plus equidem fidei noſtris adhibeo oculis, quam Iulij Commentariis. Quis enim non videat juxta Goricum (vbi noſtrę Bataviæ caput eſt) VValim a Moſa excipi, ſed minime a VVali Moſam? quod & ipſe rerū vſus & natura nos docet. Omnis enim fluvius ſuperne deſcendēs, ab eo qui inferne fluit, donec mare intrat, rite excipitur. Quod ſi convertere volueris, plurimum deſipies, & naturæ genium prope leſeris. Vtcunq. tamen eſt, ego hanc ſcopuloſam cavillationem pili faciam, modo noſtram monſtravero ibi incipere Bataviam, vbi VValis prope Goricum ſe Moſæ commiſcet; donec ſimul vel in Helinum vſque, quo Rhenus brachio multas complectitur Inſulas, perpetuo meatu decurrant. Atque vtinam reſcire dignentur viri plurima lectione eruditi, ipſum in Commentariis Cæſarem non vbique eſſe

Lobeſteyn.

Commentarij Cæſaris aliena manu interpolati.

Cæſarem, hoc eſt, non vbique loqui vt Cæſarem. Plurimi enim ejus Commentarij, qui olim marginibus a diverſis inſcripti fuerant, nunc librariorum inſcitia, aut temeritate, in textum Cæſaris coaluerunt; ita vt plurima videamus [a] Iulij Capitolini aliorumque complurium commentatorum Iulio Cæſari falſiſſime adſcribi. Porro in vetuſtiſsimo codice Cæſaris, qui in Monaſterio regularium (quod olim Caſtrum Nantonis dicebatur) apud Puteolos & Aurelianum, qui ante mille & quinquaginta annos a Leone primo Romanorum Pontifice, cum in minoribus ageret, ſcriptus perhibetur, ſic equidem ipſe legi: *A Moſa VValis receptus Inſulam efficit Batavorum:* ubi per erroneam literarum tranſpoſitionẽ modo legimus: *Moſa a VVali receptus Inſulam efficit Batavorum.* Hoc etiam inter receptiſsimos haud contemnendi teſtantur auctores, qui de Rheno celeberrimo Germaniæ fluvio ita ſcribunt: Rhenus multis, inquiunt, aſſumptis amnibus, Mæno ſcilicet, Limago, Moſella, Moſa, aliisque, in Germanicum Oceanum duobus effunditur oſtiis, pluribus factis Inſulis, quarum aliæ a Friſiis, aliæ a Sicambris, aliæ a Batavis, hodie Hollandis, incoluntur. quarum omnium nobiliſsimam Plinius teſtatur Inſulam Britannis oppoſitam. Quam nimirum Batavorum Inſulam, Cæſar, inquiunt, in Cõmentariis, Moſam fluvium accepta Rheni parte, quæ VValis appellatur, efficere dicit. Hæc eadem cum pleriſqe aliis in rem hanc atque ſententiam tranſeuntibus priore libro attulimus. Nec facile quovis modo ab ea deflecti valeo; quam & oculi noſtri probabiliorem nobis faciunt, & caſtigatiores Cæſaris Commentarij veriorem approbant & defendunt. At de his hactenus. Nunc ad poſtremam eundum eſt quæſtionem. Sunt etiam nonnulli quibus noſtra Batavia longe videtur anguſtior quam vt Romanis tanta multitudine militare potuiſſet; ideoque ei Betuam tanquam ſuperiorem corrupto pau-

[a] *Alij* Iulij Celſi *manum agnoſcunt.*

Cæſaris varia lectio.

paululum nomine Bataviam adjungi oportere. Verumenimvero hæc mihi narratio viſa eſt quaſi aquilæ juventus, quam nemo facile comprehendit. At qui vel Thraſonis habet ſalem, hanc facile ſolverit quęſtionem; adeo digna res eſt vbi nervos intendam meos. O me ſcitum hominem, ſi vel homines prorſum ex ſtultis inſanos fecero, aut potius ita me comparem vt ſciolorum aculeos prudens perpetiar. qui, ſi veterum ſcriptores rerum oculatius inſpicere velint, invenient proculdubio Batavos non numero ſed humero, non millibus ſed viribus, non anulo ſed animo, non multitudine ſed virtute, non ſtrato ſchemate ſed ſtratogemate vbiq. gentium pro Romano certaſſe Imperio. Cujus rei gratia, quoties militum delectus apud Principes Romanos fieret, Gallique & Germani ex nomine ſub certo citarentur ſalario, ſolis Batavis gloria & victoria ex virtute promittebatur. Hi enim duplici remunerabantur ſtipendio, & propter ſingulare, quo cæteris præſtabãt, robur, ſpeciale prę aliis donativum, quantumque volebant itineris & certaminis pretium capiebant. Hos præterea C. Caligula electiſsimos ſui corporis habuit cuſtodes & ſtationarios; plus fidei noſtris quam ſuis deferẽs. Cui etiam (quum in Britanniam tendere ſtatuiſſet) conſuluêre ſui, vt Batavorum ante omnia numerum, & maxime equitum inſtauraret. Tanta quippe Romani Batavos æſtimabant fide, conſtantia, & virtute, vt ſine illis nunquam auſpicari præſumpſerint bellum, neque ullam ſperare victoriam. His enim victoribus Hieroſolyma ſub Veſpaſiano eſt exciſa; Italia Romanis reddita; Germania in fide & officio retenta; [a] Anglia denique (quam ne ipſe quidem Iulius evincere potuit) armipotenter eſt Imperio ſubjugata. Quæ profecto omnia Batavi non populi multitudine, ſed animi virtute atque altitudine, audacique ferocia, tanquam primipilares & Reipublicæ propugnatores perpetrarunt. Verum vbi hæc virtus & audacia (vt plerumque fieri ſolet) inſolentiam

[a] Britannia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Batavis augere cœpit, metuens Ordeonius Romani ductor erercitus ex jactantia ſeditionem inter legionarios cohorteſque poſſe ſuboriri, aut certe jam jamque apud Auguſtam Taurinorum exortam volens reprimere, decrevit Batavos, quos tum belli fortuna petulantiores effecerat,in Britanniã, vnde a Nerone exciti erant,ocyus remitti. At ille mox pœnitentia ductus, & diſſuadentibus iis qui paulo ante ſuaſerant; quod interim viderent Batavorum cohortes vna tendere ob veterẽ adverſus quartadecimanos diſcordiam;inferioremque Germaniam (vt Civili jungerentur) expetere:ſcripſit Herennio Gallo legionis primæ legato, qui tum Bonnam obtinebat,vt Batavos tranſitu arceret, ſeſe cum exercitu ſequuturum,tergiſque eorum acriter hæſurum. Batavi igitur,dum caſtris Bonnenſibus propinquarent, præmiſere qui Herennio Gallo mandata cohortium exponerent: Nullum ſibi bellum adverſus Romanos eſſe,pro quibus toties bellaſſent. Longa dumtaxat atque irrita militia feſſis, patriæ & otij cupidinem eſſe. Si nemo obſiſteret,innoxium fore iter. Sin minus, ferro viam ſe facturos. At,principium interno ſimul externoq. bello parantibus fatis, Herennius ſuperbia elatus eis cum ſuis armatis hoſtiliter congredi parat. Interea Batavi ordinata acie in vnum veluti apes globum confluentes, hoſtem conſtanter excipere, admiſſis equis haud ſegniter concurrere, & collatis ſignis Bonnenſium aciem conturbare,conſtringere, perſequi, profligare,occidere, magnamque ſtragem facere: ita vt etiam foſſàta Bonnæ corporibus mortuorũ opplerentur,qui metu perſequentium Batavorum ſe ſponte immerſerãt,quod portis recipi præ multitudine non potuêre. Tantam tamque memorabilem multorum millium ſtragẽ,quos Herennius Gallus eduxerat, tribus circiter millibus Batavi confecere. Hæc dicimus,vt omnibus ſcrupuloſis innoteſcat, noſtrates non millium pluralitate,ſed militum alacritate,induſtria & virtute congredi ſolere. Quapropter nemo omni-

um

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

um Betuam, quaſi infracto nomine Bataviam ſuperiorem, noſtræ pergat addere Bataviæ, vt vel exinde majore gaudeat numero pugnatorum; quæ nunquam Betuanos, ſed longe viciniores ſibi Caninefates & Friſios ſuæ frequenter adſciſcere ſolebat militiæ. quorum dux [a] Brenno, vir magnæ audaciæ, & claritate natalium conſpicua, Civili ſe jungens, olim Romanorum caſtra diripuit, lixaſque eorum & negotiatores invaſit, duarumque cohortium hiberna proximo Oceano irrupit. Quin potius ſæpiſſime legimus noſtrates magis Britannica invocaſſe auxilia quam Betuana. Sed nec opus quidem erat. Nonne certiſsimo conſtat Comites noſtros e ſola Batavia noſtra & minore Friſia (nunc ſimul Hollandiam ferunt) centena expeditorum millia in hoſtem ſæpius eduxiſſe? Nihil igitur vnquam Batavis cum Betuanis ſive Sicambris commercij aut præſidij fuit. quos magis Gallis adverſus Cæſarem quam noſtratibus ſuppetias miſiſſe legimus. Et propterea Iulium in eos moviſſe, vt Romani nominis metu ac terrore quietos redderet Germanos. Sed quum illi ad primum nuncium in ſylvas ſe occulerent, Cæſarem accenſis eorum agris ad Vbios ſe retuliſſe. Tradit præterea Strabo, Sicambros Rheni accolas initia belli factitaſſe, quod a pleriſque Germaniæ populis adverſum Druſum Liviæ Auguſtę filium duce Molone Sicambro geſtũ eſt. Ex his & horum ſimilibus pro confeſſo breviter colligi poteſt, Gelros (ſive Betuanos, ſive Sicambros dixeris) ſemper ad hunc uſque diem Romanos infeſtos, & Gallis ſemper fuiſſe obnoxios, ſed nobis quam maxime adverſantes. Habes vel tandem, mi Reinere, omnium quos antehac vidimus candidiſſime, & præter ſummam Medicæ artis notionem haud vulgariter & non ſine plurimorũ ſtupore in humanitatis ſtudiis erudite: habes, inquam, hîc verum noſtræ Bataviæ initium ibi proculdubio cõſiſtere, vbi Moſam non VValis, ſed ubi VValim Moſa prope Goricum excipit. Habes præterea abunde oſtenſum Betuæ

[a] a Brinio.

Hollandicorũ Comitum potentia.

nomen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

nomen recentioris eſſe ætatis, cujus nemo veterum Romanorum meminit, & quæ longe a Bethaſia diſcrepet, quam ſępius vetuſti ſcriptores memorant. Habes poſtremo noſtram Bataviam minime contractiorẽ eſſe quam vt Romani Principes eam tanta fuerint dignati veneratione, ſuoque ſatellitio & mutua fraternitate. quæ, vtique omnium Inſularum Rheni facile nobiliſſima, mittebat Imperio viros etſi impari forſan numero, virtute tamẽ & fide omnium aliarum gentium præſtantiſſimos. Verum vnde & quando hæc Romanorum & Batavorum charitas & mutui amoris perpetuum fœdus originem habuerit, & vt longe ante Cęſaris tempora coaluerit, aliâs apertius referemus.

De inſularis noſtræ Bataviæ felicitate, cultu, deliciis, & commerciis; quibus (veluti quoddam Orbis emporium) omnibus notiſsima eſt.

DE Inſulæ Batavinę cultu, felicitate, & commerciis loquuturus, quoniam propio laus ſordet in ore, nec quiſquam ſui ſuorumq. teſtis legitimus perhibetur, in mediũ adducam virum mira ingenij dexteritate præditum, patriâ Mediolanenſem, arte Medicum, nomine [a] Aloyſium Marlianum. Is pro confeſſo Bataviam aſſerens Hollandiam, in quadam Epiſtola D. [b] Hieronymo Buſlidiano, Arrienſi Præpoſito, elegantiſſime ſcripta, mihique per noſtrum Martinum Dorpium Theologum, virum omnium qui in humanis agunt longe candidiſſimum & juxta eruditiſsimum, pridem transmiſſa, Bataviæ noſtrę præconia accuratiſsime decantat. cujus Epiſtolę, vtpote lectu digniſsimæ, ne fragmentum aliquod Lectoribus objiciam, totum exemplar adſcribam.

a Aloyſius Marlianus Mediolanẽſis, primarius Medicus Caroli Principis, reſidens Mechliniæ.

b Hieronymus Buſlidianus, patria Lucenburgenſis, Præpoſitus Arrienſis in Arthesia & frater quondam D. Frãciſci Buſlidiani, Archiepiſcopi Biſuntini, primarius Rector Philippi Regis Caſtellæ, &c.

Aloyſius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Aloyſius Marlianus D. Hieronymo Buſlidiano, Arrienſi Præpoſito, S.

Aloyſii Marliani Mediolanẽſis De Bataviæ ſive Hollandiæ laudibus Epiſtola.

REcte feceris, mi Buſlidiane, ſi meam ſolitudinem & raram cum amicis cœnandi conſuetudinẽ in bonam accipies partem, naturæque id meæ dederis aut fortunæ. Naturæ; quæ vſque ab incunabulis ita me inſtituit, vt ſtudiis potiſſimum delecter meis, neque majorem vllam jacturam putem quam temporis: Fortunæ; quæ me adeo per vltima quæque, exercuit, vt tandem ſatislatêre mihi non videar, ſi etiam intra me ipſum latuero. Cõtineo igitur me apud me, & mihi vivo, cum veteribuſque amicis, hoc eſt cum libris, quotidie magis in gratiam redeo, ex quibus non mediocrẽ fructum percipio, quum præteritæ fortunæ ſolamẽ, pręſenti conſiliũ, & futuræ remediũ afferant, doceantq. non magis me lętę nunc fortunę credere, quã docuerunt adverſam æquo animo ferre. His ſtudiis, his amicis delector, mi Buſlidiane, qui me apud te minime ambitioſe excuſanr. Cave autẽ poſthac ea uti mecum ironia, dum exoletas & immundas cœnas veſtras narras. Iamdudum profecto ad Rhenum & Moſam Syrus Orontes decurrit, tantaq. facta eſt civitatum, hominũ, & morum immutatio apud Germanos, Belgas, & Batavos, vt nova Hiſtoria indigeãt. Quo fit, vt cum hæc mecum repeto, & cum præteritis præſentia confero, adducar Aſtronomis credere, Æthiopiam apud vos quandoque futuram. Quo enim priſci illi mores Germani & Belgæ? quo ardua & tetrica illa virtus, quæ mercatores vinum, nec aliud quicquã quod viriles eorum animos emollire poſſet, importare prohibebant, ivere? Tacite in Galliam Belgicam & Germaniam commercio omnium gentium divitiæ irrepſere: applaudente Germanis gravidis metallo montibus natura, & vtriſque Rheno Moſa & Oceano, continuatoque ſibi navigatione pene toto orbe Europa, Aſia, nuper

Vide Cæſaris Commentarios.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

per Afris & Indis commercio domeſticis factis, orbis emporium & pene vmbilicus facta eſt terrarum Gallia Belgica. cum divitiis & regina pecunia omnes Gratiæ & Veneres pleno Copiæ cornu venêre in felicem Belgicam; cui nihil prorſus ad ſummam felicitatē deeſt, ſi non priſca virtus cum paupertate emigravit. Nitidi idcirco mundique & elegantes ſunt Belgæ, ſi omnibus cōferas, præterquā Batavis. Ego enim eam Inſulam ſatis admirari non poſſum; ſive rerum novitate, ſive pulcritudine, ſive omnium rerū felicitate. Quid enim novum magis, quam videre Oceanum cum terris luctantē? terraſque ſolo paleæ intextæ & nodatæ ſcuto contra Oceanum tutas & victrices? Quid ventos, dum rotas agunt flatu ſuo cum aquis quotidie pugnantes, & quo velint aquas derivantes? Quid denique admirabilius videri poteſt, quam vno gelu totam concretam hyeme Inſulam cernere? vltroque citroque huc illuc virorum, fœminarum, puerorum examina ferreis neſcio quibuſdam pedibus tam rapide ferri, vt multos Icaros volantes putes & Dædalos? Redeunte autem anno, & apparente vere, quid eſt ea Inſula formoſius, quid viridius, quid herboſius, quid floridius? Spirant vndique opobalſama venti; prata habent paſcua, nemora, campos: tenent armenta prata paſcua; nemora feræ ſylveſtres; lætæ & luxuriantes ſegetes campos. Complet autem cœlum vndique omnigenûm avium concentus. Scatet enim omnium avium genere, quas aut tellus pariat, aut aqua nutriat. Hæc felix Inſula, cum ad civitates perventum eſt (libet civitates, non oppida appellare) offert ſe oculis tanta elegantia, vt non ſit minus difficile, quo male divertas quęrere, quam facile fortuitum & optimū hoſpitium invenire. Immundi quicquam importari vetat janitor, aſperſo ſabulo veſtibulo. Intus omnia ſunt ſumme elegantia. Muri tabulati ex ligno quod ſponte fluctuantis maris vndas æmulatur veſtiuntur. Supellex ingens; argenti, æris, metalli, tapetis & picti eſt plurimum. Lineæ telæ nives candore

De hoc promiſcuo iuvenum ac virginum luſu in glacie, exſtat elegans V. C. Iuſti Lipſii carmen.

candore vincentes pluſquam dici poteſt. Vis dicam vno verbo elegantiam omnium? Exſpuendi locus non datur. Vnde ſæpe mecum cum in ea Inſula eſſem egi, natam ibi eam anilem fabulam: Cum duo amici cœnarent loco tam picto vt nefas videretur ſputo aliquam particulam oblinere, in malefactam ſocij faciem, natura forte ſomniante dum eam faceret, exſpuiſſe. Vnde commoto altero, Parce inquit, reſpondiſſe, Amice nihil facie tua turpius hoc in loco obvium oculis meis fuit. Eſt præterea nihil uſquam quo humana vita carere non debeat præſtantius quam ibi. Mirum eſt, quicquid beata hæc Inſula parit tam pulchrum eſt, vt matre Venere editum putetur. Dij boni, quales homines, quales fœminas, quos equos, quæ cætera armenta, quæ pecora parit! vltra vero mirari hanc ſoli felicitatem, accedit quod cumulatiorem fortunam faciat copia roſtratarum navium tanta, vt pene Germanici, Britannici, & Gallici Oceani domina dicatur. quibus ad aſſidua quæ cum omnibus gentibus exercet commercia vtitur. Inſuper tanta eſt lanificij cura, vt ambigere quiſquam poſſit, dicatam ne putet Minervæ hanc Inſulam, an Veneri? Lineæ autem pretioſæ telæ Ochemeniis telis prælatæ ſummum eſt pretium. Et ne terrarum benignitati & ſummæ arti mare cedere videatur, tam piſcoſum & beatum eſt, vt piſcando Batavi plus argenti & auri venentur, quam extremis laboribus alij effodiant. Ad ſummum delectantis eſt opus naturę, &, vt Poëtæ ferunt, Dædalia eſt hæc inſignis Batavorum Inſula. quæ ſi ea forma priſcis temporibus fuiſſet, amplam fabulæ materiam dediſſet. Hanc profecto, poſthabita Cypro, Gnido, Papho, Cytherea Venus incoluiſſet. Sed quorſum feror? quid inſanio? Noctuam Athenis oſtendo, dum tibi Galliam Belgicam & Batavorum Inſulam pingo. Verum non inſanio, non caſu ſed conſilio ad hæc littora delatus ſum. Accuratius hæc percurri, ne poſthac ironica nominis tui

De Diogene Cynico narrat Laertius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

figura in nos feraris, dum veſtris plus æquo detrahis, & Italis noſtris eâdem figura plus æquo tribuis. Niſi ſemper velis nos irridere, & in Italicum fletum irrumpere; nobiſque exprobras quod Troës fuimus. Fuimus equidem Troës; nec eſt quicquam quod forte nos futuros prohibeat. Petis a me, vt tibi Hiſtoriæ meæ copiam faciam. Mihi autem tantum otij nunquam fuit, vt poſſem Hiſtoriam conari. Dices inquam, Ne vixiſti. Vixi equidem. Scripſiſtine? Scripſi. Cur non edis? Non eadem eſt ratio ſcribendi & edendi. Scribere quocunque tempore poſſumus; edere autem niſi oportune. Accedit, difficilius eſſe emiſſam rem revocare, quam edere. Victus tamen tuo judicio, brevi ad te ſtudiorum meorum deguſtationem mittam. Sed cave ne te requiſiti officij, & contra me ſuſcepti negotij pœniteat. Vale.

Hæc Marlianus ſuo præſtantiſſimo candore & ingenio. Quid ſi iſtis addere pergam plurima Bataviæ noſtrę commoda & delicias, quæ ejus perpetuam, vt ita loquar, demonſtrent beatitudinem? Habet enim inprimis mare portuoſum, omnibus finitimis, apertum & expoſitum; monticulos obherbeſcenti viriditate amœniſſimos; valles & paluſtria feris ſylveſtribus refertiſſima; campos & ſaltus omnigeno pecore locupletiſſimos; lucellos permeabiles & innoxios; nemora quoque omnis pro tempore amœnitatis & gaudij plena, vmbriſque opacis delectabilia, quas ne ipſæ quidem Gratiæ deſiderent denſiores; lacunas inſuper & ſtagna admodum piſcoſa; flumina ſuo fluxu & refluxu colonis omnibus accommodatiſſima; agros frugum omnium fertiles: ſed tamen ſpatio breviores, quam vt ſuum expaſcant poſſeſſorem. Sed ſi quid minus eſt tritici aut vini, hoc noſtra nobis argenti copia abundantiſsime ex omni natione ſubminiſtrat. Poſtremo civitates habet complures opulentas, mœnibus & ædificiis permagnificas; pagoſque & villas innumerabiles; vias negotiatoribus tutas, & propemodum expoſitas; ita vt ſine mo-

ra, quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ro, quo velis, ſive rhedis, ſive remis ocyus pervenias. Dent Superi, ut de hac felici patria ad patriam æternæ claritatis pertingamus.

His quæ de Batavia noſtra ſcripſimus, aſtipulatur validiſsime noſter Eraſmus, vnicum Germaniæ lumen, ita inquiens in Epiſtola quadam: Convenit inter pleroſque doctos, nec id refragantibus conjecturis, eam Inſulam, cujus Tacitus meminit, eſſe quam nunc Hollandiã vocant, terram mihi ſemper & celebrandam & venerandam; vt cui vitę hujus initium debeam. Atque vtinam illi nos tam poſsimus honeſtamento viciſsim eſſe, quam illa nobis non eſt pœnitenda. &c. in Adagio, AVRIS BATAVA. Hæc noſter Eraſmus, ſimulatque hunc noſtrum legerat codicillum.

CORNELIVS AVRELIVS
AD SVAM BATAVIAM.

Plaude tibi nitidis ſuffulta Batavia fatis,
Et varia Superum dote ſuperba cane.
Vix locus in mundo eſt, quem non tua gloria tangat;
Roma tua extollit prælia, & Orbis herus.
Auſoniis hoſtes adimis; Hieroſolyma per te
Exciſa eſt; Anglos te duce Cæſar habet.
Germanos placido Galloſque favore tenebas
Sub fidei officio Romulidumque jugo.
Te Roma agnovit, Damiata ſtupeſcit, Arabſque,
Et Tarteſsiaci fortia regna ſoli.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

At quum tanta potes terraque marique, dolendum eſt
Vt minuat laudem Gelria ſola tuam.
Ergone viſa tui eſt ſecordia tanta Senatus,
Robur vt antiquum fluxerat omne tibi?
Eloquar; atque vtinam patriæ ſim falſus aruſpex;
Concidis ipſa tuis, o mea terra, bonis.
Auro animum perdis, quem ferro atque enſe fovebas,
Tunc aderant vires; nunc gula abegit eas.
(Proh ſcelus) ingluvies, turpis Venus, æſque ſuperbum,
Ambitioque furens abſtulit omne decus.
Ah tandem reſipiſce precor, pudeatque malorum,
Priſtinus vt redeat cum pietate vigor.

Aliud.

Dulce ſolum natale Vale. tua prælia geſſi,
Nunc galeam abiicio. Quiſquis amicus, ovet.

FINIS.

Epiſtola

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Epiſtola CHRYSOSTOMI NEAPOLITANI de ſitu & moribus HOLLANDIÆ.

MARTINVS DORPIVS HOLLANDIS SVIS S. D. P.

CLariſsimi viri, in hac Epiſtola Chryſoſtomi Neopolitani, hominis (ſi licet ab vnguibus leonē) elegantiſſimi, nolim offendat vos, quod Hollādis victum ſcribat eſſe parciſſimum; quando & finitimæ gentes id vna voce omnes facile coarguant, a quibus voluptatis, gulęque damnati, etiam Ventres per jocum vocamur: tantum abeſt, vt tenui victu ac ſecundario pane victitare cēſeamur. Et videtur Neapolitanus non in alia quam eſſedariorum hoſpitia divertiſſe: quæ vbinam gentium conſueverunt non eſſe paulo ſordidiora? & agrario nauticoque cibo, quam cupediis & lauticiis inſtructiora? Quod ſi in illis quoque eam omnium rerum mundiciam offenderit quam prædicat, quid in primatum opulentiſſimorumq. civium ædibus (quæ pleraque rectius palatia dicantur) conjectaverit latere? Porro anceps ambiguumque facit Chryſoſtomus: ſitne ea nunc Hollandia, quæ ab Hiſtoricis celebratur Batavia. Atqui poteſt id conjecturis (nam apodixem afferri res ipſa reclamat) & quidem ſimillimis veri comprobari: de quo Ioannes Delfus præceptor meus libellū collegit, quem publico dignum forte aliquando emittam: ſimul vt ejus memoriam ab oblivione aſſeram, viri omnifariam quidem ſed Hiſtoriæ inprimis ſtudioſiſsimi: ſimul vt Hollandiæ noſtræ

majo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

majorum ſuorum præclara facinora innoteſcant. Quod autem Olandiam ſcribat Chryſoſtomus, ſciolus aliquis (ſat ſcio) perſuaſit, vtpote homini extero & peregrino. Nam vocabulo nativo Holtlandia vocata eſt; ac deinde, quod aſperius id vaſtiuſque ſonaret, cœptum eſt dici Hollandia. Siquidem in Patroni mei domini Abbatis Hecmundenſis inſigni bibliotheca Annales vidi multis jam ſæculis aſſervatos, in quibus nunquam non inveni Holtlandiam annotatam, idque a lignorũ copia, quam illinc Friſij, gens vetuſtiſsima nec minus nobilis, ſibi ſolent conquirere. Quod autẽ Calepinus auctor alioqui non futilis, Bataviam putat eſſe, quę nunc eſt Bavaria, ſomnium reputo. Errant & illi procul a vero, qui totam regionem, quanta inter duo Rheni brachia concluditur, vno Bataviæ nomine cenſeri autumãt; ſiquidem Plinius libro quinto Caninefates in Rheno collocat; qui non ſunt Batavi, vt quos Tacitus meminit vicinos eſſe Batavis, origine, lingua, virtute pares, ſed numero ſuperatos. Poſtremo nec Gelria eſt Sicambria, quod multos velle ſcribit Chryſoſtomus. Nã Cæſar (vt quarto Commentariorum eſt videre) ex Gallia trans Rhenum per Vbios (qui nunc omnibus ſunt Colonienſes) contendit in fines Sicambrorum; ibique paucos dies moratus, in fines Vbiorum ſe recepit. Si cui ergo Gelria eſt Sicambria: is doceto, quinam ſint Vbij vltra Rhenum, an citra Sicambriam, id eſt, (vt ipſi interpretantur) Gelriam. Adde iis, quod a Cæſare factus eſt ſecundus pons prope Treviros: & is ſcribitur factus paulum ſupra priorẽ: ergo non procul a Colonia. Sed de his alias. Nunc [a] Epitheta dumtaxat quæ celeberrimi auctores Batavis tribuunt ſubnectam, eaque fide integra. Valete, & hanc Dorpii veſtri in patriam pietatem boni conſulite.

a Hæc Epitheta infra ad calcem Epiſtolæ Chryſoſtomi conſulto reiecta ſunt cum aliis.

CHRY-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

CHRYSOSTOMVS NEAPOLITANVS
COMITI NVGAROLO
S. P. D.

CAve dubites, mi Comes ornatiſſime, Vlyſſem illum, cui primas eloquentiæ ac prudentiæ Homerus tribuit, vafrum omnino & multiſcium virum fuiſſe: verum ſolertia illa conſilia, & callida vaframenta, quibus tot pelagi terræque periculis emerſus, & Circes pocula & Sirenum cantus effugit, ea ne credas (vt Poëta fabulatur) a Pallade illi ſuggeſta, &, vt ita dixerim, in aurem inſtillata, ſed ad vnam animi prudentiam & plurimarũ rerum peritiam, quam diuturna illi pepererat peregrinatio, omnia ſcias eſſe referenda. Idq, ad ſummã Homerum ſub illo fictionis ſuæ involucro innuere voluiſſe:

Qui mores hominum multorum vidit & vrbes:

eum non modo prudentem ac ſapientem virum fieri, ſed aſſiduo ipſius Palladis, hoc eſt, ſapientiæ auxilio & præſidio, terra marique tutum reddi. Hæc adeo omnia ita eſſe, ſi quis vnquam fuit qui ratione collegerit, ſi quis re ipſa & experimento compertum habuerit, in his ego plane jam nomẽ profiteor meum. Nam poſtquam a te profectus, Olandiæ oram perluſtravi, (ſic enim eam recentiore vocabulo libentius, quam veteri Bataviam appellaverim: tum quia fortaſſe non eſt omnino eadem nunc Olandia, quę olim Batavia fuit: tum quia mollius, & blandius neſcio quid, &, vt verum fatear, minus barbarum ſonat Olandia quam Batavia) poſtquam inquam Olandiæ oram perluſtravi, Dij boni, quanto nunc mihi ipſi factus videor ſapientior, quam multarũ rerum peritior, quanto nunc mihi ipſi placeo magis! Tu ipſe, ni me agnoſcas, ſi videris, mi Comes, ſi loquentem audieris, longe alium eſſe cenſueris, quam eum qui antehac fui. Tam multa, tam varia didici ad rationem vivendi conducibilia, & ad mul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

tarum rerum vſum in primis neceſſaria. Sed ego ſumma rerum faſtigia perſtringam tibi, quibus & totius regionis ſitum, & vrbium poſituram, & inſtituta vivendi leviter collineabo. Cætera narraturus coram præſervo mihi, vt (id quod peregre advenientes facere ſolent) aliquid in reditu habeam, quo te tanquam munuſculo quopiam munerer.

OLandia omnis (ſicuti ego ab incolis intellexi) paſſuum ambitu fere ſeptuaginta millium continetur : eam a Septentrione ac Oriente magna pro parte Oceanus ; ab Occidente bicornis Rhenus adluit ; a Meridie, quę nunc dicitur Gelria, olim (vt multi volunt) Sicambria terminat. Terræ natura ejuſmodi eſt, vt ab Oceano ad interiorē partem ſit paulo devexior, ſed Rhenus accepto Moſa, multiſque aliis fluminibus, licet bipartitus, & mutato nomine in mare influat, tanto tamen aquarum fertur impetu ac magnitudine, vt Oceanum ipſum longe propellat, & tam influens quam refluens ſupra triginta millia paſſuum invndet, ac alterius pene maris ſpeciem reddat. Quin etiam veluti a vaſtioribus aquis indignetur abſorberi, cum Oceano tamdiu luctatus, ab omni, quod ſupra memoraverimus, pelago illius amarorem excludit. Quapropter iratus ille, vt opinor, abhinc tres & nonaginta annos licentius egreſſus fines, magnam Olandiæ partem, & in ea duos ſupra ſeptuaginta pagos immerſit ; e quibus omnibus vnum tantum infantem elapſum natu grandiores affirmant, & cum eo felem, vt in iiſdem forte cunis vterque innatavit. Heu rem dictu nedum viſu miſerabilem. Enavigavi ego, nec parvo quidem navigio, loca illa, quę adhuc extant qui meminerint aratris olim proſciſſa, & ferratis pervia plauſtris. Viſuntur adhuc multis in locis turrium cacumina, quæ tanquam aliqua ſepulchrorum monumenta, cadavera ibi [a] oppidorum ab aquarum gurgitibus tumulari, prætereuntes commonent. Hæc maria ſic Olandiam ambiunt, ſic paſſim

Anno videlicet Christi 1421.

[a] *Nulla oppida periere, ſed pagi 72.*

paſſim interfluunt, ac per crebras foſſas & canales intermeant, vt faſciatim, modo aquæ, modo terræ veluti zonis quibuſdam diſtincta cernatur. Neque vrbs vlla pagusve eſt, quo non curru pariter & mari poſſis duci. Neque vſquam in tota regione, quantumvis penitiſſima, eſſe poſſis, vnde trium horarum ſpatio ad mare non poſſis excurrere. Loca fere omnia paluſtria ſunt, non tamen invia, vt non inaquoſæ viæ qua currus commeant, ſuggeſtis vt plurimum aggeribus, non ſilice aut coctili latere, ſed quadrato ceſpite in ordinem poſito paſſim ſtratæ, hinc atque hinc aquarum foſſæ lintribus ac navigiis innatantur. Tum crebri illices, in quos excreſcentes aquæ derivantur, paludoſa, & vix aliud præterquam pecori pabulum ſubminiſtratia, diſtinguunt arva. Mortales ipſi æque propemodum in aquis, ac in terris degunt; ita vt amphibia quam terreſtria animalia verius dixeris. Vrbes foſſa & muro cinctæ, duodecim perhibentur. Pagi & villæ, quæ neque magnitudine, neque cultu, quibusvis oppidis cedant, ſupra ſex & triginta. Tum vici, compita, & magalia, ſic paſſim interjecta, vt vix quoquam oculos vertas, vbi non aliquod ædificij occurrat genus. Vrbes ipſæ plenis aqua foſsis & lateritiis mœnibus cinctæ ſunt. Nam ſaxi & tophi expers omnino regio eſt. Tum ampliſsimos ac ad amuſsim dimenſos vicos habēt, & eos quidē glarea, navigiis aliunde invecta, ſtratos, nulli luto, nulli cœno obnoxios. Curiæ, Prætoria, Templa, Xenodochia, & cætera id genus publica ædificia, pleriſque in locis auguſtiſſima: privatarum ædium vna fere omnium facies, vna ſtructura eſt. lateritij parietes in altum haud multum aſſurgunt, ſed in acuminatam formam, pinniſq. quibuſdam ad decorem diſtinctam, deſinunt. Intus e regione oſtij (nam inferiora ædium fere omnes incolunt) abacus & paries ipſe adverſus, grandioribus ex nitenti ære pelvibus & peltris (vt aiunt) omniſque generis lancibus & poculis inſtructi, prætereuntium oculos ad ſpectandum invitant, ac radianti quo-

dam fulgore luminum acies pene perſtringunt. Bone Deus, quis vaſorum nitor, quis lectulorum, quæ menſarum lautitia, quis mantilium, quis mapparum candor! qui ſedium ornatus, quæ denique parietum, quæ ſoli, quæ rerum omnium cæterarum munditia! Cœnaculorum, diætarum, cubiculorumve pavimenta levi aſpergunt arenula: vt, ſi aliquid in ea immundũ caſu aliquo decidat, ſi cœnoſa fortaſſe cujuſpiam veſtigia in ædes inferantur, fœdari pavimenta non queant, ſed verri ſcopis eveſtigio ſordes facilius poſsint, antequam ſolo inhæreant. Hominum genus, vt plane inſpexiſſe videor, maxime induſtrium & negotioſum, ſed verſutum & callidũ. Addo etiam eſſedarios, qui currulem vectationem exercent, ſubdolos, & in advenas prȩſertim, lucelli cujuſpiam captandi gratia, fraudulentos. Mulieres vt pulchræ, vt lacteȩ, vt ſimplici munditia omnes; ita partim mercaturæ pertractandæ, partim lanificio aut linificio potius dies & noctes intentæ. Victus omnibus parciſsimus eſt, ſecundario pane aut lacte macerato, aut butyro leviter oblito vitam ducunt. Tum ſi quando ſe volunt invitare vnctius, aut bubulas, aut ovillas carnes, pridie coctas, & in ſextum interdũ diem ſervatas, apponunt. Has ego intuens, averti ſtatim jubebam. Videbar enim inſpicere ſemilacerum, & (vt tu feſtiviſſime dicere ſoles) quatriduanum aliquod cadaver a ſepulcro aut ſcalis Gemoniis ad menſam pertractũ. Bucularum & equarum ingens numerus. illarum lacte non magis aluntur, quam ingentes caſeos quoſdam cõficiunt. Equarum ſervitio ad currus trahendos, quorũ in Olandia frequens vſus eſt, magis vtuntur. Hanc ego regionem fere totam ſex diebus perluſtravi, aut percurri potius. Sed audi rem miram. Eſt ibi vrbecula quædam apprime concinna, cui nomẽ eſt Roterodamo, in eam & proficiſcens, & rediens, duabus noctibus ſum diverſatus. Cumque miro quodam ſtudio diligentius illam quam cæteras pertractarem, neſcio quo pacto factum eſt, vt illius intuitu vix mihi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

oculi poſſent expleri. Cognoſcebam ſane illam, & magnitudine & opibus multis aliis cedere, occultioribus tamen neſcio quibus cauſis ea mihi placebat impenſius. Mœnia, portæ, ſtrata viarum arridebant mihi. Parietes ipſi, tecta, ædificia omnia vltro mihi videbantur adulari. deniq. cœlum illud nitere purius, & aura ſpirare neſcio quid divinius. Vernare propinquus ager, tepere circumfuſus aër, herbæque ipſæ ac ſalicta, quibus Olandinus ager maxime conſitus eſt, olere neſcio quid amabilius videbantur. Dum id ſtupeo mecum, & cauſam ejus rei tacitus quæro atque veſtigo, tandem cujuſpiam relatu cognovi ea in vrbe auras primi hauſiſſe luminis primum illud Latiæ atque Atticæ linguæ lumen Eraſmũ: agnovi extemplo hinc illud cœlum nitere defæcatius, hinc illos aëris vernos tepores, hinc illam arborum, herbarum, locorũ olentiam tam ſuavem. Vah! quanto repente perfuſus ſum gaudio, quam bene mecum actum cenſui, cui fortunatum illud ſolum intueri contigerit, quod fortunatum ac ſalutare illud Germaniæ ſidus aliquando protuliſſet. Veneratus igitur loci genium, vrbis mœnia ter & quater exoſculor: tum piis quibuſdam conceptis verbis nutriculæ illius divini hominis vrbi bene precatus, vix inde pedem extuli. Sed cum poſtremo ad illam Oceani partem perveniſſem, quæ haud procul ab Harlemo vrbe infremens magnis arenarum cumulis longe lateque campos replet, e curru ſtatim proſiliens Oceanum patrem rerum ſalutavi. Sed ubi tam dirum Olandiæ vitricum illum fuiſſe animo ſubiit, qui tot oppida, tot ædificia, tot mortales uno hauſtu abſorbuit, magnis cum conviciis & immanibus diris ſum exſecratus. Deinde quantam rem egerim diu mecum contemplatus, quod homo jam ſexagenarius, a Lucanis vſque in Italia ortus, ad extremum illum orbis terrarum limitem venerim, tot montes, tot ſylvas, tot flumina tranans, tot terras, tot maria emenſus; tam audax, tam memorabile facinus dignum cenſui,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

quod aliquo poſteris monumento teſtificatum relinqueretur:ac ſicut Herculis quondam iter,erectæ ad Gades in Atlantico mari columnæ: Alexandri expeditionem, ad Caſpias portas poſitæ aræ: Pompeij arma ad Pyreneos montes illata, defixæ identidem columnæ teſtantur: Sic & noſtros quoque tam longæ vię labores,& tam magnos auſus,inſigne aliquod monumentum memorię hominum commendaret. Qui enim magis meruerint prędones illi hoſtes humani generis, ſuum ipſorum nomen illuſtre & ęternum fieri, quam ego meum? cum illi regnandi libidine, ac propagandi per fas & nefas imperij aviditate, quietos & inſontes populos vexare bellis,cædibus,rapinis,incēdiis omnia vaſtare,ac divina & humana permiſcere non veriti ſint: Ego videndi tantum ſtudio, ac ea perdiſcendi,quibus & mihi & aliis prodeſſe poſſim,tantum viæ percurrerim,tam multa pericula,tam multos labores exhauſerim. Tantumque abeſt vt indigenas quoſpiam infeſtem aut expilem,vt vel illorum pleriſq. pęcuniolā meam vltro impartiam,dum pretio mihi hoſpitium & victum in diem paro. Iure igitur æternitati nominis noſtri conſulendū ſtatuens,pro copia rerum & temporis anguſtia,cum in arenariis campis illis neque marmoris neq. æris vlla daretur facultas,ingentem arenæ cumulum congero : eum viridanti ceſpite munio,ac diſpoſitis circumquaque in valli modum crebris juncorum manipulis ſepio : tum rem ipſam duobus verſibus ſigno:

Erexit molem Chryſoſtomus, vrbis alumnus
Parthenopes, ſtudio qui hæc littora adusque videndi.

Rides fortaſſe me,qui tam imbecillum opus contra tam vaſtas æquoris ac ventorū procellas ſatis firmum putaverim. Ne mirere,ab ipſis Olandis Oceani accolis exemplum cepi. Villas illi habent ad ipſas vndarum fauces poſitas:eas ibi ſepiculis quibuſdam ex ſimplici ſtipula vel junco intextis munivere;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

vere: illarum obice contra præruptos vndarum montes & terrificos Oceani fluctus ſe ſatis ſuperque tutos putant. Sed ego, mi Comes, pro epiſtola jam libellum ad te do. dum longo literarum alloquio intermiſſæ cõſuetudinis noſtræ jacturam me juvat reſarcire, dumque tecum partiri bona fide ſtudeo quicquid ipſe de Olandia properantibus oculis haurire potui. nam ne omnia oppida circumirem, neve diutius vſquam immorarer, peſtilentia, quæ pleriſque in locis graſſabatur, prohibuit. Vtcunque tamen, iis totis menſibus ſexdecim, quibus domo abſum, candidiores mihi ſex dies illuxiſſe vix meminerim, ſi te ſocio, vt compoſitum inter nos jam pridem fuerat, mihi hanc oram peragrare contigiſſet. Tua enim ſuaviſsima conſuetudo, diſertiſsimi ſermones, & acutiſsima dicta, minus mihi laborioſam vectationem, & longe meliorem viam effeciſſent, præclariſsimoq. iſto ingenio tuo, ſingulari doctrina, & exactiſsima diligentia, inveſtigaſſes, collegiſſes, annotaſſeſque multo plura. Sed quoniam aliter fieri nequit, donec vbi per teipſum enucleatius ſatisfeceris, eſto mecum contentus iis quæ nos pinguiori quadam Minerva collegimus. Si quid tamen interea (vt omnium bonarũ artium es curioſus) ab illo Sebaſtiano coſmographo didiciſti, fac tu nos viciſsim edoceas, vt vterque noſtrum in commune (quod amicitiæ in primis munus eſt) æque alteri ac ſibi conſuluiſſe videatur. Vale.

EPITHETA BATAVORVM

a

MARTINO DORPIO

collecta.

FEroces. Truces. Animoſi. Fortiſsimi. Veteres militiæ magiſtri. Populi virtute præcipui. Fideliſsimi. Statura proceri. Nobiliſsimi. Socii Imperij Romani. A primævo ævo laudis

&

& gloriæ populus. Laudis & gloriæ cupidi. Quondam duces Germaniæ atque Galliæ in bello quod gerebant contra Romanos. Audaciſſimi. Immetuentiſſimi. Victorioſi. Veteres multorum bellorum victores. Validſſimi artus exercitus. Tributorum expertes. Galli pro libertate, Germani ob prædam, Batavi pro gloria ad prælia inſtigabantur, vt ſcribit Cornelius Tacitus.

DESIDERIVS ERASMVS
DE BATAVIS SIVE HOLLANDIS,
In Adagio
AVRIS BATAVA.

QVemadmodum Græci dicunt, βοιώτιον οὖς, id eſt, *Bœoticam aurem*, pro pingui craſſaque; itidem Martialis epigrammatum libro ſexto *Batavam aurem* dixit agreſtem, inelegantem, tetricamque: Epigr. 82.

Tu ne es, tu ne (ait) ille Martialis,
Cujus nequitias iocoſque novit,
Aurem qui modo non habet Batavam.

Sic enim legit Domitius Calderinus, quamquam nonnulli mutarant pro *Batavam ſeveram*. Erant Batavi Germaniæ populi, Cattorum pars; qui, domeſtica ſeditione pulſi, extrema Galliæ oræ vacua cultoribus, ſimulque Inſulam inter Vada ſitam occupavere: quam mare Oceanū a fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit. Gens tum bello valida, vt quæ Germanicis bellis eſſet exercitatiſſima: tum opibus pollens, quod Romana militia non exhauriretur, quandoquidem erat his cum Imperio ſocietas, vt viros tantum ar-

maque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

maque miniſtrarent : quemadmodum copioſius prodidit Cornelius Tacitus. Convenit inter pleroſque doctos, nec id refragantibus conjecturis, eam Inſulam, cujus meminit Tacitus, eſſe quam nunc Hollandiam vocant, terram mihi ſemper & celebrandam, & venerandam; vt cui vitæ hujus initium debeam. Atque vtinam illi nos tam poſsimus honeſtamento viciſsim eſſe, quam illa nobis non eſt pœnitenda. Nam quod Martialis eam gentem ruſticitatis inſimulat; quod eandem [a] Lucanus trucem vocat : aut nihil ad nos pertinet, aut etiam laudi vertendum arbitror vtrumque. Siquidem quæ gens non aliquando fuit rudior? Aut quando Romana gens laudatior, quam cum præter agriculturam & militiam nihil artium noſſet? Quod ſi quæ quondam in Batavos dicta ſunt, contendet aliquis ad hujus temporis rationem pertinere, quę major laus Hollandiæ poterit tribui, quam ſi dicatur a Martialis jocis abhorrere, quos etiam ipſe nequitias appellat? Vtinamque Chriſtianis vel omnibus aures eſſent Batavæ, quo peſtilentes ejus Poëtæ facetias, aut non admitterent, aut certe his non caperentur. Quod ſi quis id ruſticitatem vocare velit; nos convitium haud illibenter agnoſcimus : videlicet cum integris Lacedæmoniis, cum priſcis illis Sabinis, cum laudatiſsimis Catonibus commune. Lucanus autem (opinor) ita truces appellat Batavos, vt Vergilius acrem Romanum. Alioquin ſi mores domeſticos ſpectes, non alia gens eſt ad humanitatem, ad benignitatem propenſior : cuique minus adſit vel feritatis, vel truculentiæ. Ingenium ſimplex, & ab inſidiis omnique fuco alienum, nullis gravibus obnoxium vitiis, tantum ad voluptatem, præcipue conviviorum, aliquanto deditius. Cujus rei cauſam eſſe puto, miram rerum omnium exuberantiam, quibus voluptatis ſtudium irritari ſolet: idque partim ob commoditatem importationum, quod non ſolum occupat duo nobiliſſimorum fluminum oſtia, Moſæ Rhenique, verumetiam quod aliquanta ſui parte Oceano alluitur:

[a] *Belli Pharſalici lib. 1.* Vangiones Batavique truces.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

luitur: partim ob nativam regionis vbertatem, vt quæ paſſim navigabilibus ac piſcoſis interluatur fluviis, paſcuis uberrimis abundet. Ad hæc avium infinitam copiam paludes ſaltuſque ſuppeditant. Proinde negant aliam inveniri regionem, quæ ſimili ſpatio tantum oppidorum contineat, mediocri quidem magnitudine, ſed incredibili politia. In domeſticæ ſupellectilis nitore palmam vni concedunt Hollandiæ negotiatores, quibus pleraque pars orbis eſt peragrata. Mediocriter eruditorum nuſquam gentium frequentior numerus. Ad exquiſitam eruditionem, præſertim antiquam, quod non perinde multi perveniant, aut vitæ luxus in cauſa eſt, aut quod apud illos plus honoris habetur egregiæ morum integritati quam egregiæ doctrinæ. Nam ingenium non eſſe negatum illis, plurimis conſtat argumentis; quamquam mihi ſane quam mediocre contigit, ne dicam exiguum, vt cætera pleraque.

Epiſtola
GERARDI NOVIOMAGI
de Zelandiæ ſitu.

G. N. SEBASTIANO CIRIACINO S. P.

SAlve. Perlegit mihi his diebus Martinus Dorpius, Theologus cum eloquētiſſimus tum ſapientiſſimus, Epiſtolam Chryſoſtomi Neapolitani de Hollandiæ ſitu Hollandorumque moribus, quæ me impulit de Zelandia noſtra Epiſtolam ad te ſcribere. Zelandia, multis inſulis diſcreta, ſi in vniverſum ſpectatur, habet ab Oriente Hollandiam; ab Occidente Oceanum Britannicum; ab Auſtro Galliam Belgicam; ab Aquilone per Oceanum Britannicum Scotiam & Norvegiam a longe proſpectat. Sunt qui Zelandiæ ſexdecim inſulas totidem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

totidemque adſcribant oppida: alij ex hoc numero nonnihil demunt. Aer Zelandicus ob Oceani vicinitatem paulo aſperior eſt & inclementior. Ager fertilis, qui longe diligentiori cura colitur quam Hollandicus. Triticum enim Zelandicum Hollandico & purius & candidius eſt. Oppida, Prętoria, Templa, vt Hollandis, magnifica. Zelandis ferme ij mores, is cultus qui & Hollandis. Zelandus lingua nonnihil citatiore quam Hollandus eſt. Si portuum commoditatem, ſi mercimoniorum copiam & abundantiam, ſi navium numerum ſpectes, Zelandia Hollandia longe ſuperior eſt. Zelandi bituminoſas terræ glebas effodiunt, iiſque ignem fovent. Ex cineribus ſal coquunt candidiſſimũ atque acerrimum. Advehitur etiam ex Britannia minori & Luſitania ſatis ingens copia, quod Zelandi excoquunt; quo vtuntur vicini Belgæ, Germanique ſuperi. Tres ſunt in Zelandia Inſulæ inſignes, quarum vnam VValachriam, alterã Scaldiam, tertiam Suytbevelandiam dicunt. VValachriam a Gallia denominari mutata G in duplex V perſuaſit mihi vir Princeps Philippus Burgundus, Oceani Præfectus; qui & hoc anno in VVeſtcappella marmor repperit Herculis nomine vetuſtiſſimis inſcriptum literis: quare & Herculẽ aut ibi aliquando appuliſſe, aut Zelandiam Herculi ſacrã fuiſſe aſſerere nititur. Quod a vero (meo judicio) non longe abeſt. In hac Inſula portus eſt quã Armudam vocant: in quem ex toto orbe naves appellunt. Eſt & alter portus Verienſis, ſed in eo ſtatio navium male tuta. Eſt & Middelburgus emporium frequens, civitaſquè refugij, quod tantũ dedecoris adfert quantum commodi; in hãc enim civitatem ex toto orbe ære alieno gravati confluunt, ſentinamque malorum efficiunt. Scaldia a fluvio hujus nominis dici videtur: in hac Ciriacum eſt oppidum amœniſſimum, ab indigenis habitatum, honeſtiſſimiſque abundans mercatoribus. Supereſt Suytbevelandia, ab eventu & ſitu ſic dicta: nam & ante aggereſcircumductos terra tremula erat, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Scaldiæ Auſtrina eſt, cui opponitur parva Inſula quam Nortbevelandiam nuncupant. In Suytbevelandia Gouſa eſt oppidum ab ave, quam ganſam Plinius dicit, nomē ſortitum. Hic locus totius Zelandiæ a nonnullis dicitur amœniſſimus. Sunt & oppida & inſulæ aliæ celebres, de quibus jam nihil ſcribo, quod Zelandiæ ſitum incolarumque mores & laudes libello quodam ſcribere decreverim: in quo ea reperientur quæ in hac Epiſtola tumultuaria deſiderantur. Habet hac noſtra ætate Zelandia viros eruditione claros, mihique non ignotos; Paulum Middelburgum, Mathematicum inſignem, atque multarum linguarum peritum; quem etiam ipſa Italia, quæ vult videri Latiniſſima, perorantem magna cum admiratione ſæpe audivit. Habet Hollandiæ Præſidem M. Nicolaum Middelburgum, virum vtriuſque Iuris tam conſultū, vt multo magis ipſe eam ornet dignitatem, quam ornetur ab ea: vtque ei palmam memoriæ eruditionisque etiam illi tribuant, qui tanto viro male volunt. Habet & Simonem VViſkerkenſem, Iuriſconſultum prudentiſsimū & multijuga eruditione inſtructum. Sunt Middelburgi amici mei duo, quorum vnus eſt Ioannes Borſalus, vir & vitæ integritate & ſumma eruditione clariſsimus, qui a morum honeſtate Boni cognomen meruit. Alter eſt Hadrianus Cordatus, Mœcenas meus liberaliſsimus, eruditione & modeſtia nemini poſtponendus. Sunt & Ciriaci doctiſsimi viri, Iaſon Himnidicus, Medicus; Zagarus, adoleſcens literarum ſtudioſiſsimus; Franciſcus oppidi a ſecretis, Eraſmi illius nunquam ſatis laudati diſcipulus; & multi alij, de quibus alias ſcribam latius. Solus Barlandus, politioris literaturæ armarium, multum decoris Zelandiæ ſuæ adfert; qui quantum in bonis literis poſſit, florentiſsima Lovanienſium Academia tecum novit. Habuit & ſuperioribus ſæculis multos rara doctrina viros, quos vt commemorem vetat temporis anguſtia. Sed M. Nicolaum Middelburgum, Medicorum ætate ſua phœnicem, ſilentio non prætéribo;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

teribo ; cujus raram & doctrinam & fidem cum prædicat non vna regio, tum ſumptuoſiſsima magnificaque domus Hantverpiæ, quaſi monumentũ, exſtructa teſtatur. Hęc ſunt, mi Sebaſtiane, quæ de Zelandia noſtra ad te tumultuario ſcribere Chryſoſtomi Epiſtola me impulit. Quæ ſi tibi cæteriſque amicis placere cognovero, propediem videbis de Zelandia noſtra longe cumulatiora. Valebis. Lovanij in Collegio Cruciferorum, ſecundo Kalẽdas Martias. Anno M.D XIIII.

HADRIANI BARLANDI HOLLANDIÆ ET ZELANDIÆ compendioſa deſcriptio.

HOLLANDIA.

QVam nunc Hollandiam dicimus, olim Holtlandia nominata eſt a copiis lignorum, vt habent Annales quidam. Hujus regionis herbis & ſalictis maxime conſitus eſt ager. Frumentum, quo vtuntur, navigiis aliunde invehitur. Homines hic induſtrij, negotioſi, ſimplices, & ad omnẽ humanitatẽ benignitatẽque propenſiſsimi. Alios videas ad parandam vel rerum, vel linguarum cognitionem diverſa Chriſtiani orbis adire gymnaſia. Hollandis vero magis honoratur egregia morum integritas. Quamquã nec ipſa negligunt ſtudia pręcipue literarum meliorum, quas aliquanto felicius quam cæteri diſcunt, ſi modo a teneris annis præceptoribus tradantur. In vaſorum nitore, menſarum lautitia, mantilium atque mapparum candore, munditia denique rerum omnium ſuperant alias nationes. Mulierum genus pulchrũ & lacteum, aut negotiatur vt viri, aut lanificio linificiove dat operam. Hollandia & piſcoſis interluitur amnibus, & paſcuis abundat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

vberrimis. Neque regio eſſe creditur alia in orbe, quæ ſimili ſpatio tot habeat oppida, mediocriter quidem magna, ſed apprime polita & concinna. Dolendum hanc tam nobilem, tam florentem provinciam Lutheranæ factioni tantopere favere. Dicam nunc de oppidis hujus regionis.

TRAIECTVM.

Hanc vrbem attribuunt Hollandię, alij Friſiæ. Sive in Hollandico ſolo, ſive in Friſia ſita, haud dubie nobiliſsima eſt, & privatarum ædium pulchritudine, & clero. Habet enim celeberrima Canonicorum Collegia; in quibus principem tenet locum quod eſt Divi Martini. Habet & Antiſtitem, qui in ſacris latiſsime imperat. Hic tam dives ac potens, vt, ſiquando ſit neceſſe, quadraginta hominum milia ad bellum poſſit armare. Ex hac vrbe Romanum Pontificem Hadrianum ejus nominis ſextum noſtra videt ætas. Quæ felicitas nulli vnquam contigit aliarum quæ ſunt in orbe noſtro.

A Traiecto non longe diſſita eſt DAVENTRIA, quod oppidum plures annos floruit ſchola bonarum literarum.

DORDRACVM.

Vrbs eſt valide munita, negotiationi idonea, vndique cincta mari, opibus & celebritate inter alias longe princeps.

HERLEMVM.

Hanc vrbem invenio conditam a quodam illuſtri viro cui nomen inditum fuerit Lem Germanica lingua. hinc vrbs dici cœpta Heer-Lemſtat Germanice; nos eadē ratione Herlemū dicimus Latine. Forum hic maximū, pulchræ domus, templum egregium. Vrbs ſita eſt loco peramœno; ſtatim egreſſis mœnia occurrit nemus, in quo varias avium linguas audire licet, in quo timidi damæ, cervique fugaces, lepores, cuniculi, denique ferarum omne genus.

LEYDA.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

LEYDA.

Pulcherrimum Hollandiæ oppidorum. Ædificia habet & concinna & frequentia. Vicorum hic eſt perpetua quædã mundities, vt aliis quibuſdam terris plus luti ac cœni invenias in domibus, quam hic in plateis.

DELFVM.

De hujus oppidi conditione, puto me dixiſſe nonnihil in opuſculo de Comitibus. Incolarum opes amplæ ſunt, multa in Divos pietas. Cerviſiam conficiunt optimam, quæ plurima ad Zelandos vicinam gentem importatur.

Hinc parvo miliario diſtat HAGA-COMITIS, (ita enim nominatur) pagus & magnitudine, & cultu, & incolarum frequentia non paucis oppidis anteferẽdus. Hic Concilium eſt, ad quod totius Hollandiæ atque item Zelandiæ populi concurrunt in rebus ambiguis.

AMSTELREDAMVM.

Hoc cæteris, quæ nominavi, recentius oppidum, genus hominum incolit pecuniæ ſtudioſius. Quocirca in remotiſſimis etiam terris negotiantur, habentque toto fere anno externum domi ſuæ mercatorem. Præſtat hoc illis commoditas portus.

Sunt alia quædam non pœnitenda Hollandiæ oppida, GORICVM, GOVDA, ALCMARIA, ROTERODAMVM, eximij illius viri Eraſmi Roterodami vrbs nutricula.

ZELANDIA.

De Zelandiæ meę ſitu extat perquem eruditi viri Gerardi Noviomagi veteris amici noſtri Epiſtola non inelegãs. Dicit ille tot jam Zelandiam ſexdecim inſulis ac totidẽ oppidis conſtare. Fertilem eſſe regionis agrum, multoq. diligentius

coli,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

coli, quam Hollandicum. Quod hic naſcitur triticum multo
& purius & candidius eſſe Hollandico. Mores eſſe indiſcretos
cum Hollandis, lingua citatiore noſtrates eſſe. Portuum com-
moditate, mercimoniorum copia, & navium numero Gerar-
dus Hollandiæ pręfert Zelandiam. Coquitur hac Inſula ſal
candidiſſimum. Habet Zelandia tres inſignes Inſulas: VVala-
chriam, in qua VERIA & MIDDELBVRGVM oppida
mercimoniis florent: Scaldiam, vbi ZIRICEA eſt opulen-
tum & non inconcinnum oppidum: Zuytbevelandiam, in
qua duæ ſunt vrbeculæ, GOVSA, & RVEMERSVVALA.
Eſt hæc omnium Zelandiæ Inſularum amœniſsima. Sylvas
habet locis aliquot. Hortos quoque, in quibus eſt quicquid
natura produxit herbarum eſculentarum. Pomaria paſsim
ampliſsima. Hic menſibus vernis omne avium genus ſub-
ſilire, circumvolitare, colludere, deliciari videas. hic vel 1
ſtudere, vel obambulare, vel cum amico confabulari, vel
cibum capere, vel cum ſodalibus luſitare ſumma eſt volu-
ptas. Gouſæ oppidulo, quod dixi, vicina eſt patria mea BAR-
LANDIA, locus adeo & fertilitate ac rerum copiâ, & ædifi-
ciis, & littoris amœnitate præſtans, vt non immerito de hac 2
dicere poſsim, quod de Baiis Horatius dixit:

Nullus in vrbe locus Baiis prælucet amœnis.

Item Poëta Martialis:

Vt mille laudem Flacce verſibus Baias,
Laudabo digne non tamen ſatis Baias.

Totus locus pratis irriguis parviſque cinctus eſt nemuſcu-
lis. Dignam ſtudiis, dignam Muſis ſedem diceres.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

LÆVINVS LEMNIVS DE ZELANDIAE INSVLIS,

ac gentis hujus natura, conditione, moribus, origine; deque vbertate ſoli, &c.

CVm tam multa proferat Zelandiæ regio, quæ exteris etiam ad vitæ vſum ac commoditatem conducunt ac ſunt neceſſaria: miror a pleriſque hanc tam abjectam ac deſpicatam cenſeri. Nam præter inſignes atque in immenſum faſtigiatas lauros, (vt a telluris beneficio exordiar) perpolitis maturitate baccis onuſtas, quæ Brabantis denegatæ ſunt; præter efficaces & ſalubres herbas, cum medendis morbis tum eſui accommodas; præter ſal candidiſſimum, quod civium induſtria conficitur; præter rubiam, garanſam Gallis, noſtris meedeſtrappe nominatam, adornandis pannis, ne color defloreſcat, eumque intime concipiant, neceſſariam; pręter triticum, quo nuſquã gentium candidius aut magis ponderoſum; præter immenſam piſcium copiam, quæ quotidie recens advecta in omnes Europę partes diſtribuitur, urbes exhibet elegãter extructas, atque in iis ædificia ſplendida, re domeſtica ac ſupellectile cõcinne exornata, ita vt omnia paſſim nitida conſpiciãtur, culta, expolita Quæ vnice nuper admiratus eſt illuſtriſſimus Hiſpaniarũ Rex Philippus Belgij Princeps, &, quibus ſtipatus erat, Proceres aulici. Accedunt his omnibus portus commodi, fidæque ac tutæ navium ſtationes, omni nationi expoſitæ, atque ad frequentandas remotiſſimas regiones, quocunque terrarum curſum inſtituere libeat, aptiſſimæ; nec illi negotio deſunt exercitati naucleri, ac viri nautici, quibus omnes Oceani receſſus ſunt explorati. Quãta vero ſoli vbertas, quam pingues ac glutinoſæ glebæ, quam feraces ac fœcundi agri, quam numeroſi armentorum pecudumq. greges,

Rubia radix, & alumen durabili coloce pannos imbuit.

Zelandicæ ſoli vbertas

non facile vlli fidem feceris, niſi propius illi ſint conſpecta,
vti etiam vberrima ſaginando pecori paſcua non ſolum intra
exporrectos aggeres ac ambitus, ſed etiã extra littora, in ipſa
Oceani crepidine, in quibus oberrant pecudum aliquot my-
riades maximo negotiatorum emolumento, quæſtuq. vber-
rimo, non ſolum ſupra vulgarem magnitudinem, ſed ſaporis
etiam delicati atque exquiſiti, ſoli ac graminum beneficio,
quod ſaluberrimum iis pabulum ſuppeditat. Adeo vt exteri
quoque ſummopere iis delectentur. Ita vt Vitilitigatores, hoc
eſt, qui ſectandis litibus dediti ſunt, nullis donariis (modo au-
rum demas) advocatis ac procuratoribus melius gratificen-
tur, quam ſi villoſas hujuſmodi oves ac Zelandicos verveces
illorum culinæ inferant, tum demum enim res illis cordi eſ-
ſe incipit, ac cauſæ inſiſtunt: quibus ſi accedat caſeus ovillus
virorę perfuſus invſitatæ magnitudinis, atque immenſi pon- 1
deris, nihil adferri poteſt ad rei commendationem gratius.
Tali ſiquidem condimento irritari ſolent ad potum ac repo-
tia etiam ſaturi, ac vino affluentiore paulo ante perfuſi. De
aëris autem Zelandici clementia non auſim multa polliceri,

Aer Zelandicus qualis.

vt qui in nonnullis partibus ſit paulo aſperior, & quam vici- 2
narum gentium minus ſalubris, præſertim æſtate ob palu-
dum & ſtagnorum graves halitus, & quod regio arboribus
minus conſita. Hoc tamen habet commodi, quod contagioni
ac peſtiferis morbis minus ſit obnoxius, ac ſerius inficiatur: at
infectus immaniter in hominum corpora graſſatur, nec faci- 2
le conquieſcit. Vt enim lignum durum ęgre quidem igneſcit,
ac flammam concipit, at incenſum difficile reſtinguitur: ita
corpora Aquilonis flatibus ac marina aura indurata minus
prompte virus concipiunt, peſte vero correpta ægre hanc ex-

Aqua in Zelandia qualis. Zirizæa puteos ſalubres habet.

cutiunt. Aqua quoque putealis in inſulis non ita pridem ex 3
mari vindicatis parum ſapida eſt aut ſalubris, ac vel ſalſæ qua-
litatis, vel vliginoſi fundi ſaporiſq. ingrati particeps. Tametſi
in civitate Zirizæa putei exiſtant, qui ne aquę quidem fluvia-
tili ce-

tili cedant, aut liquore pluvio ſint inferiores. Regionem hanc maritimam veteribus olim non fuiſſe incognitam ex Cornelio Tacito colligi poteſt,non hoc equidem quo nunc innoteſcit nomine ,ſed ex vſu ac vulgata alloquendi conſuetudine ac compellatione,qua populares atque indigenę inter ſe ſunt vſi : itaque Mattiacorum illos nomine deſignat , cum inquit: Eſt in eodem obſequio Mattiacorum gens, Batavis ſimilis,niſi quod ipſi terræ ſuæ ſolo acrius animantur. Quo indicat, tametſi Batavis ſive Hollandis a cavitate terræ ſic denominatis vicini ſint ac finitimi,ita vt inter illos referri debeāt, vulgari tantum nominis appellatione diſcretos, atque Oceano propiores magis feroces eſſe,vt revera ſunt,ac viribus,ingenio,ſolertia,verſutiis,calliditate, fallaciis, captionibus, negotiandi peritia,ac conquirendi induſtria ſuperiores. Quod autem Mattiaci nominentur,non a loco vel Duce aliquo,ſed a populari appellatione atque vſitato loquendi more enatū eſt,nempe a **Maet**, quæ vox in quotidiano ſermone ac congreſſu familiari omnium apud nos actionū,contractuum,periculorū,ac totius voluntatis, conſilij , laboris ſocium comitemq. ſonat,omniumque rerum quas inter ſe exercēt participem ac conſortē. Ita omnes gregales,venalitij,conſodales, & quotquot avita ſocietate,fido,firmoq; animorum conſenſu facultates ac copias ſuas in commune conferunt emolumenti ac quæſtus ſpe, ex naturarum conſuetudine , quorum maxima in iis regionibus copia, **Maet**,voce gentilitia ac vernacula nominantur,hoc eſt,conjuncti ac ſociati. In magiſtratu vero,aut dignitate aliqua illuſtri,vel Conſulari vel Senatoria,omnique munere publico,quæſtura,ædilitate , pupillorū tutela,teſtamentorum procuratione , aliiſque functionibus, **Depnout** ſeſe vocant etiam qui apud nos Conſulatu funguntur,quod Latinis collegam ſonat. Ex vetuſta itaque cōſuetudine ac vulgato loquendi more,quem inter has gentes obſervabant Romani , cum in iis regionibus verſarentur , illaſque

Zelandia an veteribus cognita.

Vnde Zelandi Mattiaci dicti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

terras ſibi vectigales ac tributarias facerent, aut in ſocietatem ac tutelam Romanæ potentiæ aſſumerent, Mattiacos vocabant: vt qui apud Germanos Harman nominatur, Arminiũ, atque apud Cæſarem in Commentarijs, Ambacht heeren, Ambactos. Eo enim nomine deſignant Belgę illuſtres aliquot viros, penes quos ſumma rerum, atque in eo coloniæ alicujus ſeu municipij ambitu, vlloque territorio, dominatus. Nam Zelandiæ nomen recens eſt, ac veteribus incognitum, a terra ac mari conflatum, quaſi dicas, terram ac ſolum maritimum: mari enim vndique cingitur, multiſque inſulis diſtincta eſt, nempe quindecim. Tametſi paucis abhinc annis magnã cladem huic regioni Oceanus intulit, cujus ſævitia atque immanitate magna Zelandiæ pars, divulſis ac diſſipatis funditus aggeribus, ſalo oppreſſa eſt, atque mari æquata: ſubſiſtunt tamẽ inſignes aliquot inſulæ, quarum tres præcipuæ cum Oceani æſtu continenter luctantur, atque immenſis ſumtibus (quod non facile Principi, aut qui illius vices obeunt, perſuaderi poteſt) aduerſus barbarum hoc atque indomitum elementum ægre ſe tuentur. Inter has primum ex alto in portũ delatis ſe offert VValachria, vel ab ejus cultore ſic denominata, vel (vt conjicio) à Gallis, qui hanc oram ferquentabant, qui Belgica voce etiam nunc Walen vocantur, impuberes eorũ Waelkens/ aut ab ea Britanniæ parte, in qua verſus Occidentẽ conſiſtũt VValli apud Anglos præcipuæ nobilitatis viri, a Gallis etiam oriundi, quod idioma illorũ adhuc indicat. Inſula hęc ab Ortu Brabãtiæ obverſa eſt: a Meridie Flandriæ: ab Aquilone Bataviæ ſive Hollandiæ: ab Occaſu æquinoctiali Britanniæ, in quã breviſſimus eſt trajectus, & qua parte primus in Oceanũ ingreſſus quocumq. terrarum viſum ſit navigationis curſum dirigere. Prębet enim Arnemuda, Metelliburgi municipium, tutiſſimũ omnibus portum, fidã navium ſtationẽ: nam hic præcipue claſſis quamlibet numeroſa inſtruitur, in quẽcunque Oceani tractum velificatio perficitur. Cum autę hæc inſula

Zelandia inſulis fœcunda.

VValachria unde dicta.

VValachria ſitus.

Arnemudi portus

ſula pręter fundi aliquot appēdices ſerius illi annexas (**Polders**
noſtri vocant) octo miliariū ambitum cōficiat, vt etiam Scal-
dia, cui intra centum annos jugerûm tria millia avulſa ſunt,
cultiſſimis aliquot pagis ac villis diſtincta ſit, tum vnū habet
emporiū negotiatorū frequentatione celebre cumprimis ac
illuſtre Metelliburgū, a Metello præcipuæ nobilitatis ac Con- *Metelliburgum emporium.*
ſularis dignitatis apud Romanos viro id nomen, vt plerique
opinantur, conſequutum; cum ego a Burgo, hoc eſt, munito *Quid Germanis* **Burgh.**
atq. eminente caſtro, aut arce rupeque inacceſſa, quale apud
Romanos Saxum Tarpeium, denominatum putem, quod in
inſulæ hujus meditullio ac velut centro conſiſtat. Quæ loca
occupare ſolent, ac præſidio munire Duces Præfectique re-
gionum, quò ex editiore loco tanquam è ſublimi ſpecula, ac
velut in excubiis collocati, omnia ſpectarent, atque incurſio-
nibus hoſtium obſiſterent. Hinc enim apud Belgas emerſit
Burgimagiſtri, & Burgravij dignitas, quod penes hos ſit ſum-
ma poteſtas, & loci illius Præfectura. Nec tamen diffiteor,
quin ad hujus conditorem referri poſſit, a quo tali loco hoc
propugnaculum contra hoſtiles impetus ſit erectum. Diſtat
autem a Metelliburgo verſus Africum ſeu Occaſum hiber-
num intervallo ſexdecim ſtadiorū, quæ bis mille paſſus con-
ficiunt, aut bina miliaria, verbecula exiguo quidem muro-
rum ambitu, ſed arte & natura munito qua parte mari ob-
verſa eſt, quæ ſtrenuis piſcatoribus atque exercitatis naucle-
ris (quos Pilotas vocant) referta, Fliſſinga nominatur, *Fliſſinga civitas.*
non Vlyſſea ab Vlyſſe, vt quidam nugantur, producta origi-
ne, ſed ab vrceo aut lagena potius, quod poculi genus fictile
ſuperne anguſtioris eſt, ne imprudenter liquor effundi poſ-
ſit, in medio, diſtento ac capaciore ventriculo, qui circa imum
gracileſcit, ac ſenſim extenuatur, Belgis **Een Fleſſche** no-
minata. Cujus imagine Civitatis hujus vexilla ac manipu-
li, quos etiam navium malis in vertice erectos conſpicimus,
inſigniti ſunt. Cum autem loci hujus incolæ ſuaviter ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

poculis reficiant,nec ab iis etiam abhorreant fœminæ, aliquando in hoc certamine viris robuſtiores,ab amplexu lagenæ,qua ſingulariter afficiuntur,eamque identidem exhaurire geſtiunt, nomen hoc conſequuti ſunt;aut idipſum ſibi à potandi conſuetudine aſciverunt: quæ quidem inter hos inolevit,non vt inebrientur, ſed inter ſe exhilareſcant, atque animi nebulas diſcutiant. Sunt enim complures in hac regione tetrici,mœſti,ſuperciliosi,melancholici, qui affectus a Brabantis ac Flandris ſunt alieni, vt quos non triſte Saturni ac Martis,ſed lætum & ſalutare Iovis & Mercurij ſidus informat:eoq fit vt Zelandi,qui percipiunt excutiendas illas animi moleſtias,Geniales eſſe ſtudeant,atque affluentiore potu has animi carnificinas opprimere.Verſus Ortum ęquinoctialem Scaldiæ oppoſita,abeſt a Metelliburgo pari propemodum diſtantia ac totidem paſſibus Campoveria civitas, perangusto mœnium ambitu, paucis ab hinc annis Scotorum frequentatione celebris,nomen id a freto obtinet,quod ab ea littoris ora in vlteriorē Campæ ripam ac ſinum, qui Noortbevelandiæ annexus eſt,transferri homines ſoleant. Primus enim portus,ac navium cymbarumque ſtatio,à qua conſcenſa navi aut ſcapha traijcimus, Veer Belgis dicitur, aliis Vaert: Latine,trajectus & transvectio.Huic Aquilonem verſus, aut ab Ortu ſolſtitiali oppoſita eſt Scaldia,a præterlabente Scalde flumine ſic nominata;quæ cum multis populoſis pagis ac coloniis diſtincta ſit,plurimas exhibeat ruſticanas villas, pleraque vrbana atque antiquæ nobilitatis prædia ac palatia, vt Haemſtedium, & Reniſſæ affinem Moermondam,tum prę- ter Broverſaviam, non ignobile municipium, civitas Ziri- zæa,a conditore nomen ſortita,hanc inſulam præcipue exornat; quæ anno redemti orbis DCCCXLIX, imperante Lothario,primum in formam civitatis ædificari cœpta, ac mœnium ambitu muniri,ex parvis initiis in eum ſplendorē adaucta eſt, vt nulli clariſſimarum civitatum ſit inferior. De qua

Nomen a re inditum Fliſsinga.

Zelandi cur poculis addicti.

Veria civitas.

Scaldia inſula a flumine ſic dicta.

Zirizæa quando primum erecta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

qua hoc citra omnem ambitionem, aut immodicum erga patriam affectum auſim teſtari, plurimis illis viris eruditis, præclariſque ingeniis fœcundam eſſe ac feracem, negotiatoribus providis ac ſagacibus refertam, quibus ex re frumentaria ac lectiſſimo tritico, ex nivei candoris ſale, ex rubia ſeu garanſa, ſalſamentorum ac piſcium copia, armentorum pecudumque immenſa vi quæſtus accedit vberrimus. In re familiari ac domeſtica, omnia elegantia, nitida, expolita; menſa frugalis ac moderata, nec vnquam prodigialiter ſumtuoſa: in mercatura exercenda nemo non civium ſolers atque induſtrius, lucri avidus, ad rem attentus, in tenuiores tamen atque inquilinos inopia preſſos liberalis ac beneficus, in cæteros vero hoſpitalis, blandus, comis, affabilis, candidus, atque abſque omni ſimulatione ac fucata ſpecie, nulli non obvius & expoſitus: in pietate ac Dei cultu religioni quam ſuperſtitioni propior. Quod vero ad populares ac loci hujus indigenas attinet, nuſquam gentium tam dextri, tantaque ſagacitate in odorandis explorandiſque impoſtoribus, captioſis, fraudulentis, ſubdolis, inſidioſis aſſentatoribus, quamlibet ſcite adulentur, palpent, blandiantur, aures titillent ac ſcalpturiant, adeo vt non facile horum technis, fucis, fallaciis, verſutiis decipiantur, ſed illas eveſtigio deprehendant:

Ziriꝫæi literis afficiuntur.

Zelandi aſtuti.

Dignoſcere cauti
Quid ſolidum crepet, & pictæ tentoria linguæ,
Nequa ſubærato mendoſum tinniat auro.

Perſius Satyr. 5.

Vt aſſolet iis quibus aliud clauſum in pectore, aliud in lingua promtum. Ab hac dijudicandi peritia emerſerunt in Belgas aliquot (exhibita aliquando populari Comœdia) hæc vulgata dicteria, dictante morione, ne quis offenderetur: Brabantus hilaris, feſtivus, ridiculus, in ſcenicis Comiciſque moribus immodicus: Flander mulieroſus, ſalax, intemperans,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

perans, libidinoſus, petulcus, laſcivus : Hollandus ſimplex, improvidus, incautus, infacetus, iners, ſegnis, ſomniculoſus, ſtolidus, ac minime aſtutus : Zelandus callidus, vafer, verſipellis, aſtutus, ſubdolus, captioſus, verſutus. Qui affectus etiam ingraveſcente ætate ac ſenectute vires concipiunt, ſeſeque efficacius proferunt, niſi domita naturæ propenſione, atque inſtitutione aliter condocefacta ad meliorem frugem perducatur. Siquidem infimæ plebis iſta ſunt vitia, ac gentilitii mores, non patriciorum aut virorum illuſtrium qui liberaliter educantur. Cum autem omni nationi ſui adſint affectus ac vitia, mores, propenſiones, ſtudia, hoc eſt, inſtituta quibus ſe quiſque applicare ſolet, tum huic quoque genti, a qua nihil humani alienum, non deſunt genuini inſitique affectus, ad quos naturæ inclinatione feruntur, partim ex circumfuſo aëre qui manifeſto corpore afficit, partim, vt alimēta præteream, ex parentum natura, avitiſque moribus, ac vulgari vitæ conſuetudine, quæ aliquando ita inolevit ac menti infixa eſt, vt vix eximi queat : quo fit (ſi Patricios demas, qui nuſquam non cultu ac doctrina expoliti ſunt) vt gregaria ac promiſcua multitudo paſſim inhumana ſit, rudis, agreſtis, ferox, crudelis, indomita, atque a civili vitæ conſuetudine aliena, quaſcunque etiam nationes excutias. Verum quò inveteratus error, ac depravati mores, qui ab incunabilis ac prima infantia inoleſcere animis noſtris incipiunt, ita vt eos velut cum lacte nutricis ſuxiſſe videamur, eximantur : progenitorum munus ac officium eſt (quod noſtrates nunc ſedulo præſtare enituntur) vt ex ſe prognati liberaliter inſtituantur, cumque animo cultum ac fomenta adhibere curent, vt exuta nativa inſitaque feritate, ad omnia humanitatis officia inclinentur. Vt enim ſilveſtres arbores cura atque induſtria hominum miteſcunt; immanes beluæ officio ac molli tractatione manſueſcunt ac cicurantur : ita quoque humanus animus non prorſus ferreus aut adamantinus flecti poteſt, atque ad artes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ad artes humaniores, ad probitatem, decus, virtutem, pietatem, religionē informari. Quæ res effecit apud nos, vt piſcatores gens rudis ac pelago aſſueta; quorum apud Zirizæos ſupra quingentos eſſe conſtat, præter hos qui nondum ſatis adulti in hujus negotii tyrocinio verſantur, paulo poſt in nautas ac veteranos aſſumendi; ea ſint morum ac vitæ integritate, vt nunquam inter illos vllæ contentiones, jurgia, ſimultates, diſſidia exoriantur, nec vnquam inter ſe lites conſectentur, aut jure cum æqualibus contendant, ita vt magiſtratus nunquam niſi in vrgentiſſimis cauſis ſe horum controverſiis interponat, ſed omnes inter ſeſe coactis comitiis dirimunt ac conſopiunt. Nullum inter ſuos gregales tolerant mendicum, ac probro ducunt, ſi quis ex conſociatis oſtiatim ſtipem emendicet, aut quid aliud eblandiatur: quin ipſa piſcatoria ſocietas, & qui inter illos eſt primarius, quem Decanum vocant, ſingulis quibus res domi anguſta eſt & contractior, quam vt familiam alant ac ſuſtentent, ex communi ærario ſuum dimenſum conſtituit, ita vt non deſit quo famem frugaliter ac liberaliter ſolentur. Cum autē tam numeroſa multitudo piſcatu ſe exerceat, ac paulo longius in Oceanum progreſſa, victum in mari venetur, ſi quando parce & maligne piſcari contingit, nullus vnquam horum ſe vexat aut excruciat, nec cuiquam male precatur, ſed omnia placide ac ſedate perfert meliorum ſpe atque fiducia. Iſta autem animi moderatio in hominibus tam incultis, non præſcriptis legibus, aut ſapientum doctrina, mentibus illorum impreſſa eſt, ſed inſtinctu ductuq. naturæ, ac rationis judicio cōcepta, quo diſcernunt, quæ honeſtati ac decoro deſerviunt, quæq. illi ſunt adverſa. Cæterum vt ad Scaldem recurrat oratio, Fluvius hic in Veromanduis vetuſto adhuc nomine cognitus, geminis fontibus progreſſus, per Nervios, nunc Tornacos, per Gandavum vrbem celeberrimam, quæ mihi prima tyrocinij rudimenta contulit, reliquosque Flandriæ tractus diffunditur, ac

Zirizæa piſcatoribus fœcunda.

Nautarum apud Zerizæos vitæ conditio.

Scaldis fluvij origo & decurſus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Antverpiā Scaldis exornat.

mox Antverpiam delatus, vrbis mœnia alluit, portumq. inibi inſignem, ac clariſſimam navium ſtationem exteris exhibet; deinde paulo longius progreſſus, bipartito curſu Brabantiam ac Flandriã a Zelandia diſcriminat: ſiquidem ſiniſtra in Auſtrum contortus ac deflexus, Flandrię oras ac littora perſequitur, alioque nomine inſignitus, **de Honte**, a latratu ac fremitu vocatur, quo per Zuytbevelandiam ac VValachriam in Oceanum Occidentalem patet aditus, ac rurſus in has oras acceſſus: dextra vero relictis Brabantiæ finibus continuato curſu, ſervatoque veteri alveo, per Scaldiæ inſulæ littora violento vaſtoq. gurgite in Oceanum devolvitur, atque ex vetuſta appellatione Scaldis nominatur, Belgis vſitato nomine **Schelt**, Gallice *l'Eſcault*; vnde inſula hæc Scaldia denominata, vulgo **Schauwe**. Cujus fluvij præcipuũ alveum, profundumq. gurgitem (**Canael** nautæ vocant) quem naves conſectari debent, ne vadis inhæreant, ac ſiſti contingat, etiam hac tempeſtate indigenæ exactiſsime exploratum habent, ſuoque illum nomine deſignant, commonſtrato loco a quo ante multos annos Oceani oſtia ſubire ſolet, ac fluctibus marinis emergi, ita vt ne intempeſta quidem nocte noſtrates nautæ ab hoc deflectant, aut in diverſum rapiantur, vt aliquando vſuvenire ſolet velificandi imperitis, inſigni mercium ac vectorum detrimẽto. Exaudiuntur autem hiſce locis fragores ac ſtrepitus horrendi vel ſubſidente in imum fluctu, vel vbi rurſus æſtus adventare incipit, ac ventorum violentia exaſperatus Oceanus fluvio obnititur; quod ipſum potiſſime vſuvenire ſolet, vbi poſt Aquilones Auſtrini flatus ingruunt, ita vt accolæ, percepto pluſquam miliaris intervallo Oceani ac Scaldæ fremitu, tempeſtatem imminere ante triduum pronuntient. Cum autem anguſtiora olim eſſent Oceani oſtia, minuſque vaſti ac patentes in continentem aditus, conſpectius in mare Scaldis ferebatur; ſiquidem incrudeſcente quotannis æſtu marino, oſtia fauceſque dilatari contingat ac ſinus laxiores effici: vt

Scaldis per Flandriam decurſus, cur **De Honte** *dicatur.*

Zirizæi exercitati nautæ.

Scaldæ fremitus, quãdo tempeſtatem denuntiat.

guloſis aſſolet qui immodico potu ſe proluunt. Quo fit vt flumen hoc affluentiori ſalo obruatur, nec facile decurſus ejus, quo in Oceanum effunditur, conſpici queat. Non deſunt qui nominis affinitate decepti, eam ſpeciem Aſelli piſcis, qui mihi aliquando Plinij viſus eſt Callarias, ex hoc fluvio nomẽ obtinere credant, atque à Schelt. Schelviſch denominari, quod in Oceani oſtiis, in quæ flumen hoc ſe exonerat, vel hamo, vel retibus ſubducatur: cum a ſquamis potius, vulgo Scellen (nam Scelpen teſtaceis attribuuntur, non piſcibus) appellatum cenſeam, quibus denſius contectus obductuſq; eſt, ac velut lorica munitus: eoque fit, vt, cum elixandus eſt (nam torreri recuſat) cultro deradi debeat ac deſquamari, ſecus quam Aſellus, vulgo Cabbeliau, lævore perpolitus, cuteque molli nec ſquamoſa, nec etiam in ipſis Oceani faucibus, quas influit, capitur, ſed in alto longeque remoto mari. Tametſi non ignorem pelagios aliquot piſces aliquando fluminis oſtia ſubire, dulcis aquæ illecebra, qua mire pingueſcunt: vt Salmones, qui ex Britannico Scoticoque ſinu, adverſo amne, in Rhenum ac Moſam penetrant; vt etiam Triſſæ, Aloſæ, Lacceæ, vulgo Elſt, Mugiles, Harder, Acipenſer vel Sturio. Anguillæ vero contra quam marini piſces ſalſam aquam appetunt, qua guſtata mire agiles efficiuntur, minuſque lubrici, atque eſui ſalubriores, quo fit vt circa catarrhactas (noſtri Sluſen vocant a claudendo) quæ apertis valvis aquam, qua hibernis menſibus agri opprimuntur, violento impetu in mare profundunt, invſitatæ magnitudinis Anguillæ naſſis ac ſagenis eximantur. Verum de his aliquando uberius, vbi Conrado Geſnero viro comprimis erudito paria fecerim, atque hoſtimenti loco Compendium de piſcium trivialibus nomenclaturis illi dedicatum abſolvero. Cęterum flumen hoc, qua parte Scaldiæ oras attingit, atque hinc in Oceanũ illabitur, Orientales regionis hujus inſulas ab Occidentalibus diſcriminat; quarũ

Schelviſch piſcis vnde denominatur.

Aſellus piſcis Cabbeliau.

Anguillæ ſalſa aqua delectatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

quæ ad Ortum ſpectant, Beoeſterſchelt indigenis vocantur: quę vero Auſtro ac Flandriæ obverſæ ſunt, Bewesterſchelt. quaſi ſuperiorem ac inferiorem, aut citeriorem atq; vlteriorē dicas, quorum alij cis Scaldam, alij trans Scaldam conſiſtunt. Deſignantur autem his nominibus duæ inſignes Quæſturæ, quibus Prætoria etiam dignitas, ac Dictaturæ poteſtas attributa eſt, ſic vt harum Præfectis ius ac fas ſit tota paſſim regione (præter civitatum municipia quæ Conſulum tutelæ ac præſidio ſubſunt) Regio dominatu facinoroſos coërcere, vagos ac palantes corripere, nebulones ac mendicos validos, ſicarios, oppreſſores in vincula conjicere, ac tormentis exploratos in judicio capitis arceſſere, quo omnia paſsim quieta ſint & pacata, & ne quis iter ingreſſus aliquid hoſtile metuat. Obivit hoc munus multis annis inculpate, eoque præclare ac magna laude functus eſt nullius offenſione Illuſtr. vir Hieronymus à Seroskerka, Equeſtris ordinis Heros, multiſq aliis nominibus ſuſpiciendus. Adauget vero ſoceri decus & amplitudinē pari generis ſplendore ac nobilitate magnificus vir Iudocus a VVervia, rei agrariæ in inſulæ noſtræ ambitu Pręfectus nō ſine maxima ampliſsimarū dignitatū expectatione. Excitavit elapſis aliquot retro ſeculis fluvij hic decurſus inter Zelandos (qui in eodem ſunt cum Batavis Comitatu) & Flandros acerrimas contentiones ac cruentas pugnas. Appellat autem atque veneratur vtraque natio ſuos Principes Comitis nomine, adjectis aliquot ſpecioſis titulis. Qui Dominatus hinc emerſit, quod præcipuæ nobilitatis viri Imperatores ac Cæſares in adeundis periculis comitarentur, ſuamque operam ſedulo illis pręſtarent, vulgo Graven. Quę poteſtas ac nominis amplitudo Iuſtiniani tempore primum inolevit, eamque appellationem conſecuta eſt. Deinde ſub Berengario & Otthone competitoribus ad poſteros derivata, proximum apud Imperatorem conſeſſum ac comitatum obtinuit. Anno autem Domini DCCCLXIII, imperante Carolo Caluo, apud Batavos, illiſque

Zelandia in duas Quæſturas diviſa.

Hieronymus a Seroskerka.

Iudocus a VVervia.

Comites vnde dicti.

Hollandiæ & Zelandiæ Comitũ origo.

illiſque affines Zelandos hic Principatus primus conſtitui cœpit, ac Comitatus nomine deſignari, primuſque Comitis nomine inauguratus Theodoricus filius Sigiſberti Principis Aquitaniæ, qui annos octo & triginta in eo dominatu verſatus, ſucceſſorẽ Theodoricum ſecundum herilem filium conſtituit, a quo ad noſtra vſq. tempora hæc Regia poteſtas longa Heroum ſerie ad invictiſsimũ Hiſpaniarum Regem Philippum devoluta Comitatus nomine cenſetur, ejuſque provinciæ Principes Comites appellantur. Sic qui apud Brabantos ac pleroſque alios poteſtate Regia exiſtunt, Duces vocantur, a deducendo in hoſtilem agrum exercitu, vulgo Hertogen, quaſi dicas, exercitus ductores.

Duces vnde nomen ſortiti.

Guido Dãpetra Flãdriæ Comes.

Cum autem Flandriæ Comes Guido Dampetra proferendæ ditionis eſſet avidus, ad occupandas aliquot Zelandiæ inſulas animum induxit: itaq. primo VValachriam ſibi ſubjicere ac vectigalem facere meditatur, inductoque in hanc ditionem exercitu (nam facillimus erat trajectus) illam incurſionibus, incendio, igni, ferro depopulatur ac vaſtat, tandem Metelliburgum obſidet, ac per fecialem (Harault noſtri vocant) ad deditionem ſolicitat: cum in id non admodum paratos promtoſque ſentit civium animos, admotis arietibus, factoq. vno atque altero inſultu civitatem expugnat.

Metelliburgum expugnatur.

Vexilla Zirizæa cur rubra.

Guilielmus Batavorum ac Zelandiæ Comes, ejus nominis tertius, cum civitati ſubſidium adfert, Zirizæis ſtipatus quibus maxime fidebat, duobus vno die præliis victus, ſanguine madidis vexillis (vnde emerſerunt Zirizææ civitatis inſignia ſanguinolento colore perfuſa) Zirizæam, qua nulla tunc munitior aut Principi magis devota, propere contendit. Guido victoria elatus, relicta intra Metelliburgum præſidio, in Zirizæos omne belli robur convertit, quos dum ſeſquimenſem obſidione premit, maximis damnis afficitur. Siquidem oppidani continua eruptione magnam ſtragem Flandris intulerunt, multoſque captivos in civitatem adduxerunt: tandem impetratis vtriuſque conſenſu induciis, conceſſaque

ſex hebdomadis belli mora, Guido in Batavos expeditionem molitur. Elapſis induciis Zirizæi, collecto milite, inſtructaque claſſe in VValachriam confeſtim trajiciunt, cæſiſque ac profligatis Flandris, civitatem in poteſtatem redigunt, ac perexiguo accepto incommodo in ſedes ſuas ſe recipiunt. Princeps Batavorum ac Zelandorum Guilielmus ejus nominis tertius, percepta tam inſigni victoria, civitatem Zirizæam maximis honoribus afficit, multiſque privilegiis, congiariis, donativis muneribus exornat. Guido vero Flandrię Comes re apud Batavos male geſta, acceptoque vulnere, in Zelandiam ſecedit; deinde paululum recreatus ad oppugnandos Zirizæos, a quibus ereptum Metelliburgum indignatur, animum intendit. Itaque coacto numeroſo exercitu, tametſi ultra ſeſquimenſem bis ab hac eſſet repulſus, atque infecta re diſcedere ſit coactus, rurſus illos laceſſit, atque arctiſſima obſidione preſſos cōtinenter oppugnare non deſinit. Cum autem oppidani in extremis eſſent conſtituti, atque in ſumma difficultate, in maxima rerum inopia verſarentur, nullis tamen vel blandimentis, vel minis ad deditionem impelli potuerunt, tametſi jam ſeptimum menſem præter incendia atque immiſſas in civitatem faces, omni tormentorum genere, arietibus, catapultis, teſtudinibus, fundis, balliſtis, aliiſque machinis, quarum illo ſeculo frequens vſus, terra marique oppugnarentur. Cum itaque in anguſto res eſſent conſtitutæ, omnique præſidio deſtituta civitas, opportune Rex Galliarū Philippus, cognomento Pulcer, nulla interpoſita cunctatione aut mora, Ioannem Payderoſum ducem Præfectumque maris, ac Regnerium Grimaldum Genuenſem, inſtructa claſſe, atque adornatis aliquot longis navibus, quæ quod remis frequentius incitantur triremes vocantur, Zirizæam amandat, vtque obſeſſis ſubſidio adſint ac mature ſubveniant cohortatur: illi nihil cunctati Regis mandato obſequuntur, omniaque eveſtigio perficiunt: quos ubi in excubiis conſtituti, e ſublimi

atque

Zirizæi Metelliburgum expugnatum Comiti reſtituunt.

Zirizæis virtute parta privilegia.

Francorum Rex Zirizæos ſublevat

Triremes, vulgo Galeyen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

atque eminente ſpecula,a qua in mare latiſſimus proſpectus, adventare, nec procul abeſſe denuntiant,confeſtim Guilielmus Bataviæ ac Zelandiæ Princeps, Regis ſororius,conſpecta primum nave Pætoria, deinde numeroſa longo agmine claſſe, quas ipſe in eum vſum inſtruxerat naves illis adjunxit, collatiſque copiis atque vnita claſſe Flandros adoriri atque opprimere ſtatuunt,oppidanis etiam re inſperata in ſpem victoriæ erectis;qui,redintegratis viribus longa obſidione attritis,rurſum in hoſtem animantur. Cum autem ſtat in procinctu acies, ac claſſis omnibus armamentis accurate inſtructa,in hoſtem incitanda,è ſtatione moveri incipit ; Flandri (vt nulli deſunt aſtus militares ac ſtrategemata) navem quandam ſarmentis, faſcibus, ſcandulis, ſtramentis, ſtipulis, alioque fomite atque aridis nutrimentis,quæ cito flammam concipiunt, conſtratam, oleo, pice, ſulphure, ſevo, adipe perfundunt, eamque accenſam æſtu ac vento ſecundo in adverſam claſſem dirigunt. *Flandrorũ ſtrategema.* Cum autem navis flammis coruſca hinc inde hæreret,ac ſubinde vadis implicita lente progrederetur, ita vt Oceanus propemodum in ſummo conſiſteret, ac iamjam refluxum meditaretur ; ecce derepente (quod ſingulari Dei providentia factum credi par eſt) ventus mutata ſtatione in Aquilonem impellitur, ac remeante maris fluxu flammifera navis retorta, Flandrorum claſſem invadit, omnique ex parte incendia miſcet. complures, ne flammis abſumerentur ac concremarent, in mare deſiliunt, ac periculum periculo commutant, vitamque natandi peritia redimunt. *Navale prælium.* Turbatis hac clade Flandrorum rebus, noſtrates remis veliſque in illos irruunt. Illi nihilo facti ſegniores, reſtincto, qua licet incendio, reliquas naves flammis intactas,omneque exercitus robur acriter hoſti opponunt.Certatum eſt initio ancipiti dubioque Marte à meridie ad emergentem vſque Solem, ita vt ne nox quidem, quæ ea parte anni, nempe Idibus Auguſti, ſubluſtris eſt;

prælium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

prælium dirimeret. Noſtrates ęquo loco conſtituti, ventoque ab iis averſo ac ſubſidente Oceano, igni, ferro, faculis, accenſiſque ſarmentis ac ſudibus hoſtibus terrorē incutiunt, multoſque ardentes globos ac faces in hoſtium naves iis comburendis provolvunt. Interim oppidani reſeratis portis factaque eruptione maximam illis cladem inferunt, ac Flandrorū impetus in noſtros retundunt ac reprimunt, mulierculis etiam in hoſtem ita efferatis, vt non minus fortiter & animoſe quā viri ſe illis opponerent. Tantus in eo conflictu fragor, ſtrepitus, clamor, vociferatio, vlulatus fuiſſe perhibetur, vt plęrique teſtati ſunt, pluſquam trium miliarium intervallo horrēdos illos clamores fuiſſe exauditos. Quod nemini ſupra fidem videri debet, cum in mari editus ſonus, aut excitatus fremitus incredibili diſtantia percipiatur, præſertim tacita ſilenteque nocte. Cum enim nihil obſtet, vel nemora, vel montes, aut in cœlum erecti ſcopuli, clangor per æquoris planitiem, velut patentem atque vndique exporrectum campum, longe lateque ſe diffundit, ac per aëra volvitur. Cum autem tota nocte miſeranda ſtrages, ac cædes horribilis ſit edita, diluculo rebus deſperatis victi fuſique Flandri in hoſtium poteſtatem rediguntur. Deſiderati in ea pugna Flandrorum octo plus minus millia, capti præter gregarios milites, quorum non facile numerus iniri poteſt, Guido Dampetra Flandriæ Princeps, ac cum illo innumeri Proceres aulici: direpta ſigna militaria, pelles, tentoria, manubiæ, multaq. opima ſpolia atque exuvię cum Principe ac captivis in civitatem relata ſunt. Tota autem claſſis, quæ illis numeroſa erat, ſuiſque armamentis affabre inſtructa, vel quaſſata & convulſa, vel incendio abſumta: reliqua in hoſtium poteſtatem redacta. Hac itaque memorabili clade afflicti Flandri, de componendis rebus captiviſque redimendis conſilia ineunt. Quę documento Principibus eſſe debēt, qui alienæ ditionis ſunt avidi, ac finitimorum poſſeſſioni inhiant, non tentandas bello vicinas regiones,

Guido Flandrorum Comes captus ab Hollandis

nes, vbi nulla ſubeſt legitima cauſa, aut juſta belli origo: quæ etiam ſi exiſtat, præſtat omnia potius experiri, nullaſque non conditiones pacis admittere, quam arma in manus arripere. Cæterum ſoluta jam civitatis Zirizææ obſidione, confectoq. bello, quod evenit anno Domini MCCCIII, Idibus Auguſti, qui dies erat Laurentio ſacer, ne parta ex tam atroci ac cruento bello victoria annorum decurſu oblivione obrueretur, aut civium animis excideret, decretę ſunt ſolennes atque anniverſariæ ſupplicationes Deo immortali, eaſque Senatus quotannis eodem quo hæc peracta ſunt die, ac periculo eſt exemta civitas, in ſempiternam rei memoriã continuari voluit; quod a poſteris nunquam intermiſſum eſt. Quin & impuberes, qui ſcholas publicas frequentant, atque in palæſtra literaria verſantur, hunc diem feſtum habẽt, ac feriantur, permiſſa iis ludendi licentia. Ita rei geſtæ recordatio poſteritati tanquam per manus traditur: quo cuique civium innoteſcat, mentique fixius inhæreat, in quanta anguſtia, vitæque diſcrimine verſati ſint olim progenitores, cum pro aris & focis, pro conjuge & caris liberis acerrime decertant, ſuoque Principi ſtrenuã fidamque operam præſtare conantur. Interim hanc præcipue doctrinam exhibet poſteris, eoſque commonefacit rei hujus annua continuatio, vt rebus afflictis ac deſperatis, ad Deum Opt. Max. mentem erigant, atque ab eo ſalutem, patriam obſidione liberam, proſperos rerum ſucceſſus, victoriam incruentam ſummis votis exoptent: quod vnice factitaſſe legimus Abrahamum, Moſen, Davidem, Ezechiam, Iudith, compluresque alios, qui hujuſmodi præſidiis victoriam ſunt conſequuti. Cæterum cum Scaldia, in eaque ſita Zirizæa frequẽter ab exteris laceſſita ſit, ac bellis quaſſata, tum inſularum nulla minus Zuytbevelandia, quę a ſolo Auſtro oppoſita ſic denominata eſt, ſpatioſiſſimo amœniſſimoq. verſus Flandriæ ac Brabantiæ oras tractu exporrecta, tametſi paucis abhinc annis maximam jacturam paſſa, dimidio jam ſit anguſtior.

Zuytbeve-landia vnde dicta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Romerſualla civitas. ſtior. Ab hac avulſa eſt civitas non ignobilis Romerſualla quam nullis excultam agris, nullis exornatam pomœriis, Oceanus vndique alluit, ita vt vnica ſalis negotiatione ſubſiſtat. *Goeſa civitas.* In Occidentali vero inſulæ parte ſita eſt Goeſa civitas, perexiguo quidem murorum ambitu, ac ſplendide atque affabre extructa, civibus morum civilitate perpolitis. Eſt præter hanc inſula quædam Brabantiæ contermina, exiguo tantum freto diſcreta, in qua conſiſtit *Toletum Zelandiæ civitas.* Toletum a vectigali & portoriis ita appellatum: a qua non procul abeſt *Martinianus civitas.* Martinianus agger, Principis Auraſienſis municipium, locus amœnus atque arboribus vndique conſitus, in quibus maxima altum, præſertim ardearum, copia nidulatur. Sunt prçterea minutæ aliquot inſulæ, minuſque celebres, vt Duvelandia a columbarum frequentia ſic denominata, Goereda à fida navium ſtatione, Plateſſa, tum plæræque aliæ non ita pridem ex mari vindicatæ, quarum deſcriptionibus inhçrere ſupervacaneum puto, cum edita nuper Zelandiæ Topographia ſingula exacte exhibeat, quæ ſpectator curioſus per otium oculis poterit demetiri. Quod vero ad gentis hujus originem ſpectat, conſtans fama *Zelandorũ origo.* eſt, atque indigenis per manus tradita, à Gothis ac Danis hãc profluxiſſe, præſertim ab illa inſula Cimbrica quæ in Dania *Zelandia apud Danos.* Zelandiæ nomẽ inſcripta eſt, in qua ſpectatur celeberrimum *Hafniæ, Coopmans-hauen.* Emporiũ Hafnia, vulgari nomine Coopmanſ-habẽ, à portu negatiatoribus frequẽtata, qui hanc terram cultoribus vacuam, oppoſitis erectiſq. aggerũ molibus, in inſulas redegerũt, atq. extructis primum caſis, minutiſque atque anguſtis tuguriis, ſementi ac paſcuis reddidere idoneã. Erat enim Cæſaris ætate magna terræ hujus pars, quæ non aliud quã Bataviæ appen- *Zelandia Bataviæ appendix.* dix eſt, inculta nec vnquã ad ſerendi vſum vomere proſciſſa, aut foſſione ſubacta, ſed æſtuariis ac paludibus impedita, ita vt etiam nunc Hollandia plurimos vndique lacus exhibeat, adeo vt pedeſtria paſſim itinera illis conciſa, cymbis omnia tranſigenda ſint: quod ipſum etiam Zelandis vſuvenit in æſtuariis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

æſtuariis, quæ nihil aliud ſunt quam loca extra intraque littora marinis fluctibus expoſita. Siquidem effuſo in ipſa mediterranea ſalo, aquam affluenter concipiunt, ita vt hibernis menſibus omnia invia ſint, nec niſi ſcaphis ea loca adiri queant. Quod vero ſolum extra aggeres ad maris vſque crepidines atque extremas oras multis jugeribus longe lateque exporrigitur, ex alluvione coacervatum, crebris fluctibus, æſtuque tunditur, ac nonnunquam extumeſcente Oceano, vt aſſolet Luna vel plena, vel plurimum incoata, fluctibus obruitur: ſubſidente vero, rurſus emergit, ita vt loca paulo editiora, & quæ eminent, ſuaviſſimo pabulo pecudes reficiant. In hujuſmodi receptacula ſe olim conferre ſolent impuberes ac mulieres, omniſque ætas ad bellum inidonea, vbi Romani Belgiam incurſionibus infeſtarent: erat enim tutiſſimum ibi perfugium, quod aditus acceſſuſque eſſet difficilis. Sunt enim ea loca quæ noſtri Stellen, vel potius Stallen, hoc eſt, caulas ac pecorum ſtabula vocant, noſtro etiam tempore multis incurvis voraginibus, ac verticoſis foſſis, per quas Oceani æſtus volvitur, (noſtrates Crecken vocant) impedita adeo, vt equitem armatum, ſi imprudenter atque incaute in illas inciderit, abſorberi atque obrui contingat: quo fit vt loci hujus viæque ignaris iſtac penetrare pernicioſum ſit. Sunt autem multis Zelandiæ locis herbidæ planities ac viridantia floridaq. prata nullis cincta aggeribus, quarum vſus in iis regionibus nunquam defuturus eſt: cum quæ à parte vna abradi avellique contingit, alteri alluvione adjiciantur, ita vt nunquam extruendarum inſularum materia huic regioni deeſſe poſſit. Horum quædam à virenti gramine ac læta pabulatione Garſen indigenæ vocant: quę vero parcius gramine vireſcunt, nec uberē adhuc pabuli copiam ſuppeditant, a paſcendo vellendoque Scorren vocant. Ex his vbi aliquot jugerûm millia conglobari contingit, inſulas efficere noſtrates tentant: ac cum vetuſtæ tum recentiores

Æſtuaria quid.

Æſtuaria in bello Belgarum perfugia.

Voragines Zelandicæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ope humana ex iis rudimentis coagmentatæ ſunt ac coaluerunt. Multi olim ſoli hujus vbertate, atque agrorum ſpecie electi, expulſis veteribus colonis atque inquilinis, terrã hanc invaſerunt, ejuſque poſſeſſionẽ armis ſibi vendicarunt. Non defuerunt atavorum memoria, qui Batavis ac Zelandis infeſti, has inſulas in ſuam ditionem ac poteſtatem redigere ſunt aggreſſi; ſed duæ iſtæ nationes inter ſe conſociatæ, ſemper hoſtibus fortiter reſtiterunt: quo fit vt ad hanc vſq. ætatem vtraque gens eodem vtatur dominatu, eiſdem legibus, eadem juris æquitate, eodem ſit in hoſtes animo. Fuiſſe hanc gentẽ, quæ Zelandiæ nomine inſignita eſt, Batavis confinẽ ac proximam, ejuſque regionis partem atque appendicẽ, ex C. Cæſare, præter alia, iis verbis colligi poteſt: Moſa ex monte Voſego profluit, ac parte quadam Rheno recepta inſulam efficit Batavorum, neq. longius ab eo milibus paſſuum in Oceanum influit. Rhenus autẽ ex Lepontiis qui Alpes incolunt oritur, ac longo ſpatio citatus fertur, atque vbi Oceano appropinquat in plures diffluit partes, multiſq. ingentibus inſulis effectis in Oceanum influit, quarum pars magna a feris barbariſque nationibus incolitur, quæ piſcibus & ovis avium vivere exiſtimantur, à quibus Rhenus multis capitibus in Oceanum influit. Quibus verbis mihi graphice deſcribere videtur Batavos Oceano Septentrionali viciniores, tum illis conterminos Mattiacos ſeu Zelandos, quorum inſulas & qui in Occidentali Belgica eadem ſunt cum iis conditione ac natura, paulo poſt his verbis deſignat: Pars in ſylvas, pars in cõtinentes paludes profugit. qui proximi Oceano erant, hi in inſulis ſe occultaverunt, quas æſtus efficere conſueverũt. Quę revera nullæ aliæ ſunt quã Zelandicæ. Quotquot enim ſunt in Belgio Oceano circumfuſæ inſulæ, tali modo conflatæ congeſtæque ſunt, ita vt primum natura conſiſtant; deinde arte muniantur, ac paulatim cultura atque induſtria hominũ in fructiferos fundos ac ſpecioſos agros, cultaq. novalia redigantur.

Batavi Zelandis conſociati.

Com. belli Gallici 4.

Moſæ origo.

Rheni origo & decurſus

gantur. Ea eſt autem apud nos rerum viciſſitudo, vt minimo annorum decurſu ac temporis intervallo magna incrementa hæc regio ſuſcipiat; rurſus maximam jacturam ac detrimenta patiatur: nec vlla res vices rerum humanarum, aut varios inſtabileſque motus melius commonſtrat, quam Zelandiæ inſulæ, quarum proſperi ſucceſſus ac res ſecundæ æſtuario fluxu & refluxu nunc huc nunc illuc volvuntur. Nulla eſt apud vllas nationes annona, aut res frumentaria etiam lectiſſimi tritici vberior, ita vt bina jugera Zelandica plus emolumenti cultori ac colono adferant, quam quatuor Brabantica: minus tamen tuta eſt fidaque apud nos huius rei poſſeſſio, cum ſingulis momentis, præſertim hibernis menſibus, flante Coro & Circio, ex maris ſævitia periculũ immineat. Vnde enatum Proverbium ab iis qui optime rebus ſuis conſultum cupiunt, atq. iis tuto frui exoptant, laudari Brabantici aëris clementiam ac ſoli ſtabilitatem; Zelandici vero fundi reditus atque annonæ proventum. quod ita efferunt vulgari ſermone, Brabantſche lucht, Zeeuſche renten. Noſtra ſiquidem & avorum memoria centum plus minus jugerûm millia in inſulæ formam redacta, atque aggeribus vndique cincta, diſſipatis convulſiſque in immenſum congeſtis molibus invndante Oceano, non ſine maximo incolarum interitu, ſalo oppreſſa ſunt. Rurſus indigenæ erectis novis inſulis, quod noſtrates crebro factitant, vbi herbidi ac graminoſi campi ſe proferũt, ſementi ac culturæ ſedulo inſiſtunt, ita ut paucorum annorum ſpacio, affluenti omnium rerum copia, ſupra quam credi poſſit ditentur. Sic apud Zelandos inſultibus marinis continenter expoſitos, nihil ſtabile, firmum, diuturnum, & cui tuto poſſis fidere aut inniti. Siquidem loca portuoſa, quæ navibus fidam tutamque ſtationem olim præbuerunt, vadoſa efficiuntur, ac vel arena vel limo oppleta, ne minima quidem navigia admittunt. Rurſus littora nullis portubus diſtincta, nullisq. navibus frequentata, facta cluvione commodiſsimos portus

Zelandiæ mutationi obnoxia.

Proverbiũ Belgicum de Brabantia & Zelandia.

Magna apud Zelandos rerum viciſſitudo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Holcas genus navigii vaſtum, vulgo Hulck.

conſequuntur, facileſque aditus atque acceſſus navibus exhibent : quo fit vt negotiatio hominumque concurſus & frequentia non vni loco perpetuo ſit addicta , ſed aliquando ob portus commoditatem ac loci ſitum alio demigret ac transferatur. Sic Zirizæa, noſtra etiam memoria numeroſa claſſe inſtructa, non ſolum onerariis navibus , ſed roſtratis & quæ ex Homeri appellatione Holcades voce Belgis vſitata nominantur, præter Hiſpaniarum ac Mauritaniæ oras, longinquas verſus Aquilonem regiones frequentabat : nempe Norvegiam, Daniam, Rivaliam, Rigam, Gedanum, vulgo Danſijck, Stocholmiam illuſtriſsimi Sueciæ Regis Erici auſpicijs nunc celebrem : quæ navigatio, vt ſunt vices rerum humanarum, Amſterodamum modo tranſlata eſt. Quanquam civitas Zirizæa rebus omnibus ad commoditatem atque vſum vitæ neceſſariis cumulate fruitur, non minus affluenter quã cum exteris negotiatoribus eſſet celebris ac commeantium vltro citroq. multitudine frequentata ; ſiquidẽ exterorum hominũ cõcurſus, nundinatio, mercatus, locorũ celebritas, aliquando improviſo dilabuntur ac concidunt ,vel exorto hoſtili externoque bello, vel concitato populari tumultu , aut civium ſeditione : confeſtim enim quotquot alieni ſunt ab eo loco , ſe ſubducunt atque incolumitati ſuæ conſulunt. At ea negotiatio quę excluſo omni fœnore inter cives & domeſticos perficitur, facto etiam ab exteris vel inquilinis compendio, quęſtuque liberali, ſtabilis eſt, firma, ſolida, minuſque invidię expoſita. Quod ſi aliunde calamitas ingruat, tum cives & domeſtici, intrepido infractoq. animo ſubſiſtunt, nec facile patrias ſedes, aras, focos, conjugem, caroſque liberos deſeros patiuntur, aut ſuis finibus egreſſi, ſe ſuaq. alienis cedunt. Videntur autem Zirizæi in tanta rerum humanarum mutatione, atque ex alia in aliam viciſſitudine quę divina providentia perficitur, commodis ſuis ſolerter conſuluiſſe, atque incerta certis commutaſſe. Cum enim populares velificandi ſint

periuſ-

peritiſſimi, vbi non ſatis ſuccederet negotiatio illa nautica quæ tranſmarinis mercibus perficitur, mutata navigandi ratione piſcatu ſe exercere cœperunt, vberrimo quæſtu ac nemini damnoſo, adde nullo prorſus naufragij metu, nulla rei familiaris jactura, nullaque fœnoris aut vſuræ infamia. Reliqui vero cives compendia quæſtusque honeſtos ac minime invidioſos ſectantur, ex iis quæ terra in vſum hominum cumulate atque affluenter effundit, quibus illi neutiquam defraudato Genio liberaliter fruuntur, ac præter laudabilem inſtitutionem, ampliſſimam liberis hæreditatem, paternique nominis ac memoriæ patrimonium relinquunt. Cæterum vt exteris innoteſcat qua terræ cœlique parte conſtituta ſit Ziriзæa, & quantum ab elevatione poli digrediatur; dimenſi ſumus polum Arcticum ſive Borealem ſupra Zirizçæ horizonta extolli vno & quinquaginta gradibus & quadraginta ſeptem minutis, in eamque altitudinē verticem illum produci; longitudinem vero perfici viginti quinque gradibus. Quo efficitur vt cum Sol non adeo averſus ſit, nec longius ab inſula digrediatur, ſed duobus æquinoctiis ac totidem ſolſtitiis illam moderate illuſtrat, indigenæ Solis beneficio minus ſtupida obtuſaque ingenia ſortiantur, verum faceta, vrbana, feſtiva, pleraque ex auræ marinæ afflatu ſalſa & vitioſa quadam dicacitate contaminata. Qua de re ſuaviter nuper philoſophatus ſum cum Hiobo Nicolaide, viro ſagaci atque induſtrio, qui cum ſtrenue Reipublicæ functionibus incumbit, illamque ſumma ope fulcire nititur, integros incorruptoſque civium mores exoptat: & ſi quid vitij ex Oceani halitu & ſalſuginoſa vicinia contraxerint, inſtitutionis induſtria corrigere.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ANTIQVITATVM BATAVICARVM Tabularium,

Hollandiæ, Zelandiæque, ac Noviomagi Gelrici Inſcriptiones Monumentaque antiqua repræſentans omnia.

Archiota PETRO SCRIVERIO, Batavo.

ANNO CIƆ. IƆ. C. IX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

C. Suetonius Tranquillus de XII Cæſaribus lib. IV.

In vita C. Caligulæ Cæſaris cap. XLIII.

Militiam reſque bellicas ſemel attigit, neque ex deſtinato, ſed quum ad viſendum nemus flumenq; Clitumni Mevaniam proceſsiſſet, admonitus de ſupplendo numero Batavorum, quos circa ſe habebat, expeditionis Germanicæ impetum cepit: neque diſtulit, ſed legionibus & auxiliis undique excitis, delectibus ubique acerbiſsime actis, contracto & omnis generis commeatu, quantum nunquam alius, iter ingreſſus eſt, confecitque. &c.

Mox cap. XLIIII.

Adminio Cinobellini Britannorum Regis filio, qui pulſus a patre cum exigua manu transfugerat, in deditionē recepto, quaſi univerſa tradita Inſula, magnificas Romam literas miſit: monitis ſpeculatoribus ut vehiculo ad Forū uſque & Curiā pertenderent, nec niſi in Æde Martis, ac frequente Senatu, Conſulibus traderent.

Item cap. XLV.

Mox deficiente belli materia, paucos de cuſtodia Germanos traiici, occulique trans Rhenum iuſsit: ac ſibi poſt prandium quàm tumultuoſiſsimè adeſſe hoſtē nunciari. Quo facto, proripuit ſe cum amicis & parte equitum Prætorianorum in proximam ſilvam: truncatisq; arboribus, & in modum Tropæorum adornatis, ad lumina reverſus, eorum quidem qui ſecuti non eſſent, timiditatem & ignaviam corripuit, comites autem & participes victoriæ, novo genere ac nomine coronarum donavit: quas diſtinctas Solis ac Lunæ, Siderumq; ſpecie Exploratorias appellavit. &c.

Ibidem cap. XLVI.

Poſtremò, quaſi perpetraturus bellum, directa acie in litore Oceani, ac balliſtis machiniſq; diſpoſitis, nemine gnaro ac opinante quidnam cœpturus eſſet, repente ut conchas legerent, galeaſq; & ſinus replerent, imperavit: ſpolia Oceani vocans, Capitolio Palatioq; debita, Et in indicium victoriæ altiſſimam Turrim excitavit, ex qua, ut ex Pharo, noctibus ad regendos navium curſus ignes emicarent. & cætera:

Quæ rediculoſiſſima multa de hoc furioſo Principe Suetonius perſequitur: aliique meminerunt ejus inſaniæ: ſed inprimis Dio, qui copioſe narrat.

ANTI-

ANTIQVITATVM BATAVICARVM COLLECTANEA.

ACcipe, Lector candide, Antiquitatum in Batavis & vicinis locis repertarum omnium (quæ quidem ad notitiam meam pervenerunt) collectanea; ſive con-firmandis Aurelij noſtri diſputationibus, ſive etiam illuſtrā-lis. Noſtrum, qui chariſſimæ Patriæ voluimus quoquo mo-lo gratificari, non erat ea præterire: tuum eſt, ſi Antiquitatis, aut Patriæ (vt debes) ſtudioſus es, ea non negligere. Ordiar a præſtantiſſimo (dum Fata Deuſque ſinebant) & commemo-ratione memoriaque omni digniſſimo Monumento, quod ARCEM BRITANNICAM Latini, & BRITTENBVRGVM vulgo vocant. Fuit illud Præſidiarium Populi Romani Ca-ſtellum Rheni quondam ſuperciliis, ipſique oſtio, vt videtur, impoſitum; deinde hoſtica vi exciſum; poſtremò maris æſtu ac litoralibus arenarum cumulis adobrutum, ſepulchi ſimile nihil præter nomen hodie reliquum habet. De quo quid viri docti ſentiant, operæpretium eſt audire.

Humfredus Lhuydus Anglus in Epiſtola ad Abrahamum Ortelium Antvverpianum.

DE TVRRI BRITANNICA (cujus nomen Ortelius jam mundo illuſtre ſuis elegantiſſimis typis fecit) quod con-jectura aſſequi poſſum, (quum certi nil me legiſſe contigit) accipito. Britannos omnes, omneſque Oceani accolas olim piraticam exercuiſſe, ex noſtris Annalibus Britannicâ linguâ

 ſcriptis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſcriptis liquet: eoſque ſæpenumerò in Morianam, Rutheniam, & Germaniam trajeciſſe conſtat. Quæ nomina [a] Morianæ & [b] Rutheniæ noſtrates & Angli noſtrarum Hiſtoriarum interpretes, ob linguæ & hiſtoriarum imperitiam, in Mauritanos & Ruſſos ſatis infeliciter pro Morinis & Flandris contorquent. Igitur quum nullus eſſet commodior portus, quam oſtium maximi fluvij Rheni, veriſimile eſt eos in illum locū ſæpius trajeciſſe, & inde incolas Turrim aliquam ad eorum impetum reſiſtendum fabricaſſe, & Imperatores Romanos hoc ædificium (nomine ſervato) poſtea in alium vſum convertiſſe. Alia etiam conjectura ex eadē officina fabricari poteſt. Antonini etiam tempore, quum jam mare per Saxones & Friſios infeſtaretur, ipſe hoc ædificium inſtauravit, impoſitis in eodem ex Britannico exercitu militibus: vnde & nomen adipiſci potuit. Reſtat vna, quæ inſtar omnium erit. Quum Britannia tunc temporis eſſet quaſi horreum Occidentalis Imperij, & annona illinc transferebatur per Britannos, ad exercitum limitis Germanici cuſtodem alendum, nullus aptior locus erat deponendi onera, quam in oſtio maximi fluminis Rheni: vbi iterum alterius generis navibus contra curſum aquæ per Menapios ad Coloniam & Moguntiam vſque (vt nunc factitant) veheretur. Vnde ille locus, quum & eſſet mercatorum Britannorum receptaculum, & annonæ ab illis invectis quaſi horreum (qualia refert Ammianus Marcellinus Iulianum Cæſarem multa per Galliam & Germaniam pro Britānica annona conſervanda exſtruxiſſe, & alia incenſa & diruta reſtauraſſe) à frequentia Britannorum Britannici nomen meruit.

[a] A Morinis *ita dicta. qui Galliæ Belgicæ populi apud* Terwanen *Flandriæ conſediſſe putantur.*

[b] Rutheniam *proavorum ætate Flandriā fuiſſe nuncupatam, conteſtatur Canalis. Et* Ruthen *etiam nunc teſte Meiero littus* Flandricum *appellatur à nautis. Idē quoque* Ruthenię *meminit, initio Annalium* Flandricorū. *Atque hinc vox populi,* Ruten en roben.

Hadrianus Junius Bataviæ Cap. X.

IN ripa medij alvei Rheni ARMAMENTARIVM Populi Romani exſtitiſſe, tum fundamentorum ſubſtructio, tum

marmo-

marmoris in eo refoſſi inſcriptio loquitur, clareque convincit; quod vt principio Pharus fuerit, poſtea tamen majori vſui futurum in Præſidiarium Caſtellum (vbi appoſitis excubiis & cuſtodiis arma navalia ac tela aſſervarentur) converſum fuerit, facilè vt credam adduci poſſum, quo ſic à piratarũ injuria, a quibus mare Britannicum ſæculis omnibus per Saxones Cimbricæ accolas, & Germanos maritimos (qui & Franci) infeſtum fuit, portus opportunus defendi poſſet. BRITTEN vulgo in hodiernum vſque diem nuncupatur, & BRITTENBVRGVS, quod ſonat Britannicum Caſtellum, a vicina oppoſitaque Britannia, tunc Romani Populi vectigale, vnde frumentum claſſibus ad præſidiaria Romanorũ horrea, Rheni ſuperciliis impoſita, importatum ſubvehebatur: ea namque vero ſimilior eſt nominis origo, quam quæ pacis argumento vocem in FRIDTENBVRGVM detorſit. Iſti meę conjecturæ, quam ante annos ſex ſcripto mandaram, adſtipulatorem nuper nactus ſum Humfridum Lhuydum Anglum, virum literatum; cujus de TVRRI BRITANNICA (ita enim nominat) Epiſtolam typis procudendam dedit Abrahamus Ortelius, inſignis Geographus, in elegantiſſimo illo opere cui THEATRVM ORBIS nomen eſt. In ea parum evariat a mea ſententia, annotans ex Occidentalibus Imperij provinciis annonam transferri per Britanniam velut horreum conſueviſſe, inde ſubvectũ fuiſſe navigiis Britannicis per oſtium Rheni ad præſidiaria limitis Germanici horrea, atque ita à mercatorum vel potius vectorum Britannicorum frequentia, BRITANNICÆ TVRRIS nomen ſecutum. At ego non aliunde per Britanniam, ſed ex ipſa tanquam cellâ penariâ Reipublicæ Romanæ ſubvectum fuiſſe frumentum ad limitanea Germaniæ præſidia, natamque inde nominis Britannici originem autumo. Adfert idem & alteram appellationis conjecturam à milite præſidiario è Britannia ab Antonino loci cuſtodię impoſito ortę. Adjicit & tertiam, qua putat eam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Turrim ad latus portus ſeu oſtij Rheni a Batavis indigenis conſtructam ad defendendum periculum a Britannorum piraticam exercentium incurſionibus, quas in Morinos & Batavos faciebant, vt illius gentis loquuntur Annales, creatumque exinde nomen, mutato licet ædificij vſu. Cæterùm refragari argumento ſuperiori, aut id revellere omnino velle animum non induxi: ſi qui tamen diſputatione quaſi cote adhibita veritatem velit acuere, is Caium Caligulam opponat, auctorem & conditorem, meo quidem judicio, iſtius Pyrgi: cujus ſtultitiam inſignem ac famoſam toties in exiguo libello, Apolocyntoſi inſcripto, ſugillat Seneca, vt pudeat referre: neque diſſimulat inpunè illi fuiſſe objectam Tranquillus. Omitto, quòd recepto transfuga [a] Britanno laureatas ad Senatum literas miſerit, quaſi per ſomnium locuples, ſibique ipſi perſuadens vniverſæ Inſulæ imperium, quam cum exercitu nunquam adierat: quòdque ſimulacra pugnæ, crediderit vera fuiſſe prælia. Quod verò evidentius innatæ ſtoliditatis argumentum & indicium requiras, quàm quod confecturus bellum adverſus Oceanum ſuſceptum, inſtructa acie, vmbilicos & conchas Oceani ſpolia repente colligi a milite præceperit, atque in victoriæ ſignum excelſum in littore Pyrgum exſtrui curarit, de quo vt [b] Suetonius loqui intelligatur, verba ejus adſcribã: Poſtremo, inquit, quaſi perpetraturus bellũ,
» directa acie in litore Oceani, ac balliſtis machiniſque diſpoſi-
» tis, nemine gnaro ac opinante quidnam cœpturus eſſet, re-
» pente vt conchas legerent, galeaſque & ſinus replerent, im-
» peravit, ſpolia Oceani vocans Capitolio Palatioque debita.
» Et in indicium victoriæ altiſſimam Turrim excitavit, ex qua,
» vt ex Pharo, noctibus ad regendos navium curſus ignes emicarent. Quo ex loco viri non indocti ſuſpicantur & conjiciunt, TVRRIM, quam è ruinis in ARMAMENTARIVM converterit poſtea Severus Imperator, eſſe illam ipſam maritimam & litoralem, cujus facta ſit a Suetonio mentio, ac tum deſtina-

C. Caligula conditor Brittenburgi.

[a] Adminio, Regis Cynobellini filio.

[b] *In Caligul. vita, cap. 46.*

deſtinatam fuiſſe muneri accendendorum ignium nocturnorum, quibus curſus navium regeretur ad prænuncianda vada. Certè in Bataviæ litore eam expeditionem, Caligulæ ingenio accōmodam, luſam fuiſſe atque adornatā, tribus verbis voluiſſe indicare [a] Cornelium Tacitum, videre mihi videor, quum de [b] Brunone inter Caninefates claritate nataliū nulli ſecundo, Duce delecto, loquens, narrat patrē eius multa adverſus Romanum nomen hoſtilia auſum fuiſſe, & Caïanarum expeditionum (quas obiter tranſcurrens memoravi) ludibrium inpunè ſpreviſſe. Quo verborum compendio quid magis appoſitè dicere potuit, quam Caninefatem illum convicio inulto atque inpunito, linguæ effrenioris habenas liberius ſolviſſe in Caligulæ inſaniam, qui cum mari bellū ſuſciperet, pro ſpoliis hoſtilibus conchularum ornamenta, puerilia ſcilicet crepundia, legenda mandaret. Vbi vero potuerit ille inpunius debacchari in Imperatorem, qui vitæ neciſque ius in acie linguæ haberet, (vt de Alexandro quondam dixerat Calliſtratus) quam inter ſuos, hoc eſt Batavos, aut proximos ſaltem Bataviæ finibus, non intelligo. De iſtius expeditionis in Britanniam cogitatæ apparatu, conſimilia penè literis prodidit [c] Dion Cocceius in hanc ſententiam: Caligula „ ad Britannicum Oceanum profectus, conſcenſis triremibus „ paululum provectus eveſtigio revertit, datoque è ſublimi tri- „ bunali militi ſigno, velut ad conflictum, animatos tubarum „ ſonitu, juſſit conchas marinas colligere; quo peracto, gloria- „ tus ſe Oceani victorem, poſt numeratum exercitui opimum „ congiarium, cum ſpoliis maris oſtentui futuris Romam repetiit. Verùm aſſeveranter ſententiam meam interponere, de propter altiſſimam vetuſtatem dubia ac controverſa, ſuperſedeo, aliis, qui majore abundant otio, & quibus rotundiore felicioreque Genio loqui datum eſt, libenter herbam ceſſurus. Quidquid ſit, ſive Caligulæ Pharus fuerit, ſive alterius cujuſpiam Fabrica, id extra dubium eſt, ARMAMENTA

[a] *Hiſtor. lib. 4.*

[b] *Hic alias* Brinio *dicitur.*

[c] *Hiſtor. Roman. lib. 59.*

MENTARII vſum & nomen induiſſe ſub Severo Imperatore, & ab eodem reſtitutum; cujus memoriam tuetur lapis è ruinis extractus anno Salutis CIↃ. IↃ. XX, & in ædes Principis Familiæ VVaſſenariorum Hagam Comitis inde tranſlatus. cujus hæc eſt inſcriptio:

IMP. CAES. L. SEPTIMIVS SEVERVS AVG. ET M. AVRELIVS ANTONINVS CAES. COH. VOL. [a] ARMAMENTARIVM VETVSTATE CONLAPSVM RESTITVERVNT, SVB. VAL. PVDENTE LEG. AVG. PR. PR. CVRANTE CACIL. BATONE PRAE.

[a] Armamentarium eſt promptuarium machinarum, tormentorum, telorū atque omnis generis armorum. Vnde Iuvenalis: Quid quid habet telorum armamentaria cæli. Meminit Cicero Armamentarij Telluris, & Plinius Armamētarij mille navium capacis

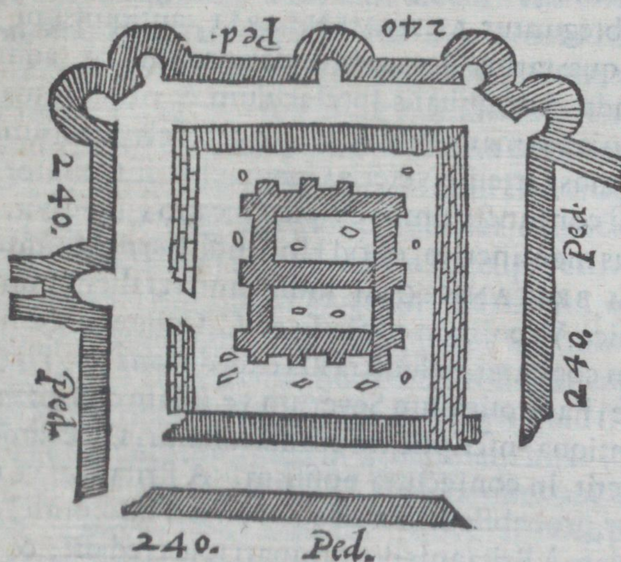
Iſtud vero ARMAMENTARIVM forma quadratum, paribus in omnes partes ſpatiis productum, ſatis loquitur ac commonſtrat, quam hic damus, ejus ichnographia, è nudatis (quod ter mea ætate accidit, primū anno Salutis CIↃ. IↃ. XX. deinde iterum CIↃ. IↃ. LII, die Divo Pontiano ſacrata: tertio CIↃ. IↃ. LXII) fundamentis fideliter expreſſa: quodlibet autem vniverſi operis latus ducenos quadragenos pedes complectitur, nimirum vicenas noſtrates metatorum decempedas, quo menſuræ modo decempedam in duodenos porrigi pedes cognoſcitur. Turrium propugnacula in Rheni prælabentis ripam obverſa fuiſſe apparet, ad majorem operis firmitudinem contra fluenti vim, & hoſtilē quoque, ſi quam piratica adferret. Procurrentes vtrimque illinc verſus Orientem Solem, hinc Occidentem, murorum ductus extra Arcis aream, cloacæ videntur fuiſſe, per quos omnium purgamentorum receptacula, quidquid erat ſordium, aquam admiſſam & caſtellis receptam, proluiſſe atque in mare exoneraſſe crediderim. Saxa ingentia è fundamentis eruta, quæ vidi, quaternos pedes longa ferè erant, ternos craſſa: qualia anno CIↃ. IↃ LII, ad quadraginta numero refoſſa annotavi. Extra

Arcem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Arcem ripæ margines craſsioribus tabulis præſtructi erant, & palis per fiſtucas altius adactis præmuniti, ne ab vndis decurrentibus adederentur.

Ichnographia Armamentarij Populi Romani, quod Brittenburgum appellant.

Hæc ARMAMENTARII veſtigia reliqua, ſepulta, marique
adobruta latent, niſi ſi quando poſt Aphrici vehementis con-
tinuatã furiam, ſubito ſæva & immoderata tempeſtas à Cau-
ro, litoris noſtri tyranno, commota ſucceſſerit: tunc namque
nudatum arenis littus retectas à fundamentis reliquias, rece-
dente maris æſtu, ſpectandos præbet, quamvis eæ tenues ac
perexiguæ relictę ſunt, quando ſtudium & improbitas homi-
num ad inuſitatum ſpectaculum affluentium, quidquid reſi-
dui fuerat toties repetitis vulneribus (nam tertium aperta
fundamenta mea novit ætas) omne exhauſit. ARMAMEN-
TARIVM autem ipſum à Nortmannis aliiſque immanibus

Barbaris, quos Borealis plaga nimbi inſtar Hollandiæ infudit, exciſum ſoloque æquatum exiſtimo, ſolas ruinas mari reliquas facientibus.

Gulielmus Camdenus in Inſulis Britannicis.

IN Hollandię littore, quà Rhenus ſe olim exoneravit, fluctibus obteguntur ARMAMENTARII antiquiſsimi fundamenta, quæ rarius Oceani inundatione nudata, admirandæ venerandæ Antiquitatis ſpectaculum & nobiliſsimam ſubſtructionis formam exhibent , quam elegantiſsimis typis Abrahamus Ortelius veteris Geographiæ inſtaurator & amicus mihi conjunctiſsimus ex ipſo Oceano vindicavit. Hujus libentius meminerim, quòd Hollandi Huys te Britten, id eſt, DOMVM BRITANNICAM indigitant: vt ſaltem nomine ſit Britannica. Vt enim in confeſſo eſt C. Caligulam, quum Britanniam cogitaret, in ludicra illa expeditione pro Pharo conſtruxiſſe; ita Septimium Severum vetuſtate collapſam reſtituiſſe antiqua Inſcriptio ibi effoſſa teſtatur; vnde tamē Brittē dicta fuerit, in conjectura poſitum. A Britannis vt nomen ſortiatur, probabile eſt: BRETTAM enim Philippi Melanchonis patriam à Britannis denominari ipſe credidit, & MONTES in Hannonia *Breten* à Britannis dictos fuiſſe, alibi legimus. Verumtamen, vt cum Plinio loquar, quum ille Britannicæ herbæ, quæ Bataviæ peculiaris, nomen miretur, niſi fortè confines Oceano Britanniæ propinquæ dicaverint: ſic ego, cur hæc ARX BRITANNICA diceretur, demiror, niſi noſtræ Britanniæ oppoſitæ Batavi conſecrarint. Locum in Morinis Portū Morinorum Britannicū vocat Plinius, vel quòd inde in Britanniā trajecerēt, vel quod ex adverſo proſpiceret. Quid igitur impedit, quò minùs hæc Arx eadē ratione BRITANNICA appellaretur? Hic enim Britannos ſæpè appuliſſe, & hinc è Germania in Britanniam trajectum fuiſſe nemo diffiteri

diffiteri poſſit, quum Zoſimus Oceanum inter Britanniam & hoc Rheni oſtium interfuſum IↃ CCCC ſtadiis tanquam vſitatum trajectum dimenſus fuerit, ſcripſeritque annonam è Britannia ad hunc locum ſubvehi ſolere, & inde fluvialibus navigiis adverſo Rheno ad Romanorũ caſtra diſtrahi: quum Iulianus Auguſtus horrea exſtrueret, vt inquit Marcellinus, vbi condi poſſet annona à Britannis ſueta transferri. QUO tempore hoc ARMAMENTARIVM in horreum cõverſum, & ex Britannica annona Britannicum appellatum videatur, eoque magis quòd in Hollandiæ monimentis Brittenburg concipitur. Illa enim ætas caſtra opportuna & annonæ copia referta [a] BVRGOS, vt eſt in Burgundionum Hiſtoria, vocavit. Quid (vt hac in re, quæ tam multos incertat, conjecturam ex conjectura contexam) ſi Britanni hoc occupaverint, & ſuo nomini adoptaverint, quum Magnum Maximum, quem alij Clementem Maximum nominant, purpura contra Gratianum induerint? Ille enim ad hoc Rheni oſtium adpulit. Si necdum hinc Britannicum nomen acceperit, quid ſi Saxones Huys te Britten vocarint, quòd in Britanniam hinc ſolverint, quum noſtra littora ſuis ciulis (ſic myoparones vocarunt) infeſtarent. Saxones enim Bataviam, Saliis Francis expulſis, inſediſſe docet Zoſimus, & inde in Britanniam ſe infudiſſe ſatis clarè conſtat. Quod etiam Dominus Ianus Douza, vir verè nobilis & doctiſsimè eruditus, in ſua Ode Lugdunẽſi innuit. Audi tamen, ne in Britannicam gloriam effuſior videar, quum doctiſsimus Bataviæ alumnus Hadrianus Iunius Britannicam herbam ad Britten ſuæ gentis vocabulum revocarit, quod copioſè proveniat in ceſpitibus quos illi Britten dicunt, & è quibus contra Oceanum aggeres exſtruunt: neutiquam abſurdum erit, ſi quis hanc Huys te Britten ad eandem originem referat; ſcilicet ita nuncupatam fuiſſe, quod contra incurſantes vndas oppoſitis aggerum molibus è ceſpite ſive Britten munita fuerit, quas quum Oceani violentia interſci-

[a] *Sub poſterioribus Imperatoribus Caſtella parva oportuna bello, & annonæ copia munita* Burgi *dici cœperunt, nomine novo, quod poſt tranſlatum in Orientẽ Imperium a Græcorũ* Pyrgo *Germani & alij mutuo ſumpſiſſe videntur. Vnde &* Burgundionum *nomẽ, quaſi* Burgwoners/ *quia Burgos incolerent, ſic enim illa ætas crebra per limitem diſpoſita habitacula vocavit.*

 diſſet,

diſſet, etiam ædificium depreſsiſſe videatur. Sed hæc viderint illi, qui vim verbi & loci ſitum penitiùs perſpiciunt, & mihi ignoſcant ſi in alienam meſſem falcem immiſerim.

AN verò ſeriò, vir clariſſime, vir integerrime, vir eruditiſſime, tum quum optime de Patria noſtra mereris, ignoſci tibi poſtulas? Quid ſi (quod tamen alieniſſimum à niveo Camdeni pectore) male tractaſſes, aut dicterio aliquo obiter perſtrinxiſſes? (nam nulla tam felix regio & omnibus abſoluta numeris, quę reprehenſione careat) ignoſci tibi par erat. At nunc contra amare te, Batavicęque laudis ſtudioſiſſimū cenſere, tam æquum eſt quàm quod æquiſsimum. Placetne, Domine, mecum Collectanea hæc Antiquitatum, quas paucas ex plurimis injuria temporis nobis reliquas fecit, diligentius paullo & penſiculatius examinare? Placet, opinor. Adſcribam eas itaque omnes, quæ in manus meas venerunt. Proculdubio obſcuris lucem fœnerabit ſubactiſsimum tuum ac in omni literarum genere verſatiſsimum ingenium.

ARCIS BRITANNICÆ vetuſtatem probat, exſtructumque primò à Claudio Cæſare aſſeverare non dubitat Ortelius cum Golzio, qui hanc Inſcriptionem ex fragmento antiqui marmoris in ruinis Arcis eruti deſcripſit.

..... TANNIC. GERMANIC. PIVS. FELIX. AVGVSTVS
..... MAX. TRIB. POT. XVIII. COS. III. P. P. IMP. III.
.... RAM. A. DIVO. CLAVDIO. ET. POSTEA
.... ERO. PATRE. SVO. RESTITVTAM

Hic lapis, etſi omnibus modis mutilus, teſtari videtur Aram in Batavis a Claudio poſitam, & a Severo poſtea reſtitutam. Inſcriptionem autem ita fuiſſe conceptam, non abludit a vero: non enim auſim cum viris doctis affirmare eam

hoc

hoc pacto ſuæ integritati omnino reſtitutam.

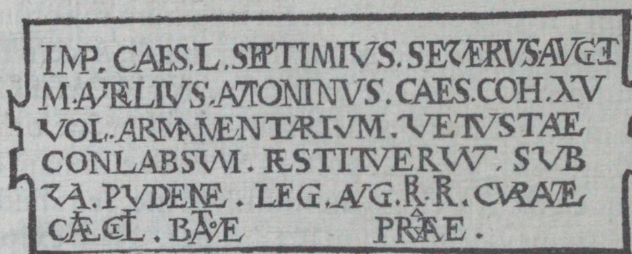
IMP. CAES. M. AVREL. a ANTONINVS
BRITANNIC. GERMANIC. PIVS. FELIX. AVGVSTVS
PONT. MAX. TRIB. POT. XVIII. COS. IIII. P. P. IMP. III
ARAM. A. DIVO. CLAVDIO. ET. POSTEA
A. DIVO. SEVERO. PATRE. SVO. RESTITVTAM

Hinc liquere arbitratur Ortelius a Claudio Cæſare (cui etiam Hollandiæ b Annales hanc Arcem attribuunt,) in ſua nempe expeditione Britannica, cujus Suetonius & Dion meminerunt, ſive in commodiorem legionum cohortiumque transvectionem, ſive quo milites hybernaret, Arcem Britannicã primo exſtructam eſſe, eo loci forſan vbi Cæſar Caligula antea in monumentum debellati Oceani, vt Suetonius auctor, Pharum erexerat, ac poſtea a Severo reſtitutam conſecratamque a M. Aurelio Antonino. Hęc ille. Sed aliud egiſſe vir doctiſsimus videtur, quum iſta dictaret. Nam ex ipſiſmet auctoribus, quos in teſtimonium citat, facilè erroris convincitur, ex Dione inquam & Suetonio; qui Claudium expeditione Britannica Geſſoriaco ſolviſſe oram & Oceanum trajeciſſe teſtantur, ibique fornicem ſeu Triumphalem arcum illi ob victoriam devictis Britannis ex Senatus Conſulto poſitũ. Geſſoriacum autem Morinorum Navale eſt & Galliæ Belgicæ portus, è regione Albionis Inſulæ: Bononia alias dicta. Nam ita diſertè Tabula Itineraria Peutingeri, ſuperioribus annis immortali beneficio viri ampliſsimi Marci Velſeri Auguſtani Antvverpiæ ab Ortelio edita, teſtatur: in qua legitur, GESSORIACVM QVOD NVNC BONONIA Vulgo illud oppidum incolæ *Bologne*, Flandri Beunen vocant. In veteri Gloſſario Britãnico Bononia redditur Bolung Long. Vt Navale fuiſſe appareat. Nam navem Britanni lingua ſua Lhong vocant: quod nupera Britanniæ Camdeniana Editio Auguſta Londi-

a *Qui à genere veſtis, qua delectabatur,* Caracalla *cognominatus.*

b *Diviſione 1. cap. 18 & Diviſione 2. cap 15, Ex Iohannis Gerbrandi Chronico Diviſione 8, cap. 18.*

Londinenſis docuit. Geſſoriacū idem eſſe cum portu Iccio, perſuaſum eſt quibuſdam. Rectène an perperam, ego in medium relinquo. Parum aut nihil ad nos ea diſputatio pertinet. Magis iſta Inſcriptio ſequens: quâ docemur ARCEM BRITANNICAM, ſive Caligulæ Turris fuerit, ſive alterius cujuſpiam Fabrica, ARMAMENTARIVM fuiſſe dictum antiquitùs, poſteaque reſtitutum a L. Septimio Severo Auguſto & M. Aurelio Antonino Cæſare. Sic autem loquitur lapis, in iiſdem, vt memoratur, ruinis repertus: exſtatque Hagæ Comitis in auguſtiſſimis ædibus Nobiliſsimorum Dominorum de VVaſſenaer.

Lapidis hujus Epigraphen etiam alij exhibuerunt, ſed non ea fide qua oportuit. Nos eam ad ipſum marmor deſcribi juſsimus, curavimuſq. hîc bona fide exprimi, ſervata etiam characterum, quibus exarata eſt, forma, & contortuplicationibus, quas ita reſolvas licet.

Imperator Cæſar Lucius Septimius Severus Auguſtus & Marcus Aurelius Antoninus Cæſar Cohortis decimæquintæ Voluntariorum Armamentarium vetuſtate conlapſum reſtituerunt ſub Valerio Pudente Legato Auguſtali, Proprætore, Curante Cæcilio Batone, Præfecto.

Has Notas, COH. XV. VOL. interpretor Cohortis decimæquin-

quintæ Voluntariorum. Ejus Cohortis mentio in alio lapide, quem prope Leydas ad Rhenum, anno M D II, cum aliis erutum teſtatur Aurelius. Meminit & ejus alia vetus Inſcriptio, quæ exſtat Romæ, vbi in marmoris baſi:

TRIB. COH. XV. VOLVNT. C. R. &c.

Id eſt, Tribunus Cohortis decimæquintæ Voluntariorum Civium Romanorum. Cohortis etiam octavæ Voluntariorum Civium Romanorum mentio alibi occurrit in opere Inſcriptionũ Orbis Romani, quod auſpiciis C C. V V. Ioſephi Scaligeri & Marci Velſeri nuper prodiit, edente præſtantiſsimo Iano Grutero I. C. & Philologo eximio, cujus immortali beneficio locupletiſſimum Antiquitatum theſaurũ perpetuò eſt debitura poſteritas. Quare non eſt quod hîc quiſpiam cum Aurelio Cohortem Voluſianam aut Volſcorum ſomniet. Cæterùm ex fide hujus lapidis Caſtrum quod hodie Brittenburg, ſive 't Huys te Britten vulgo appellatur, Armamentarium Romanum fuiſſe creditur. Et rectè: ſi modò ad Oceanum lapis ille repertus. Sane Aurelius & Auctor magni Chronici Hollandiæ teſtantur diſertiſsimis verbis eum circa annum M. D. II Romæoburgi erutum. Idemque videtur innuere Gerardus Geldenhaurius Noviomagus. Ita vt [a] Arx quę vocatur Romana Armamentarium fuerit, non Arx Britannica. Caſtrum autem illud, quoçunque loco poſitum fuerit, non ſub Severo Imperatore, quod Iunius credidit, Armamentarii vſum nomenque induit: ſed jam tum ante armorum telorumque promptuarium, conlapſum aut ævi longinqua vetuſtate, aut alio caſu, reſtituerunt Severus & Antoninus, circa annum Chriſti CC VII. De quo vt nihil ambigimus, ita in ſequentibus pleriſque N. L. Sed videamus, & quæ opis noſtrę ſint in mediũ conferamus.

[a] Roomburg.

Viſitur hodieque apud Hagam Comitis in VVaſſenarię gentis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

gentis ędibus prius à me nominatis alter lapis in ijſdem ruinis rutisque cęſis Arcis Britannicę repertus anno M. D. XX, cum hac Epigraphe vtrimq. a fronte pariter & tergo mutila.

..... EVER. PIVS. PERT. AV .....
..... MAX. TRIB. PAT. XIII ....
..... NTONIN. PIVS AV ....
..... ER. MILIT. LEG. I. ME ....
...... ENIDIORV ......

Extat ibidem & tertius lapis ſalſi maris vndis & poſt imbribus exeſus ad modum pumicis, qui nihil admodum certi præfert, præter literarum aliquot ad dexteram ſulcos & picturas propemodum ignorabiles. Eſt autem trilateralis, hac formâ.

In exteriore latere ſeu fronte lapidis icuncula alatæ Victoriæ cernitur, dexterâ lauream coronam attollens, lævâ tenens deprimenſque clypeum: In altero Aquila alis expaſſis Orbi duabus ſe mutuò ſecantibus zonis cincto inſiſtens, excurrentibus vtrimque tribus radiis, vt videtur Iunio: Ego Iovis fulmen eſſe arbitror. In tertio Inſcriptio ſequens:

IMP. CAES. ANTO. AVG.
COH. BAETORV. PE

In

In Iunij Bataviâ Inſcriptio illa ad hunc modum legitur:

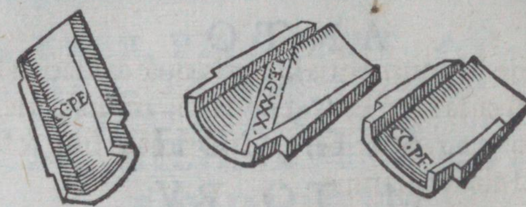
IMP. CAES
ANTO
..NE
AVG. COH
M TO RV
PE

Quæ Delio natatore egent. Noſtra clariora ſunt. Et totidem literis exſtant in Collectaneis Inſcriptionum Gruteri. Ad quas etiam abſolutiſſimus Index Capite ſexto, quod ea quæ ad rem Militarem & bellicam ſpectant continet, COH. BAETORVM; & Capite decimo, quod Regionum, Populorum, Oppidorum nomina, aliaque Chorographica deſignat, BAETOS populos agnoſcit: ex hac videlicet Inſcriptione. Idem Index Capite vigeſimo, has Notas ſive literas ſingulares P. E. interpretatur, Publicè erexerunt. Fol. cc. LXVIII. num. 2.

Inter ejuſdem Caſtri rudera coctiles varij lateres inſcripti, imbriceſque, & teſſeræ ſeu quadratæ pavimentorum tegulæ inventæ. Exprimit, quos vidit, Iunius tres lateres vtrinque ceu parietibus aſſurgentes, qui parte ſui inſternebantur & viciſſim ſubſternebantur alteris, vt quaſi communicatis operis imbrem aquamque pluviam, quam ex imbricibus præcipi-

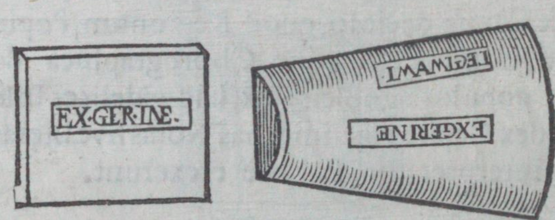
tantem excepiſſe videntur, per compluvium deveherent.

Lateres coctiles quindecim pollices longi.

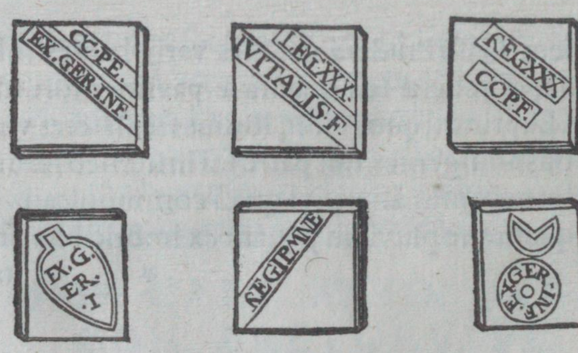

Extant apud eundem imbrices, & diverſi generis teſſeræ, quarum diverſimodè expreſſa Inſcriptio INFERIORIS GERMANIÆ Exercitum loquitur.

Imbrex tredecim pollices longus. *Teſſeræ omnes octo in quadrum pollicum, duos digitos craſſæ.*

An. 1529.

Vidit idem figlinorum fundos, in quorum vno legebatur

hæc

hæc Epigraphe VITALIS. FE. in altero BOVONV. FE. Capedinum quoque & paterarum fictilium fragmenta, cum Inſcriptione MINV. EV. F.

Hactenus de Monumentis literatis, quæ cantant a ſe (vt Plautus jocatur) cuja ſint. Ejus generis alia multa penes Antiquarios; quæ parcam adſcribere, quòd mutila ſint, & ferè nullius frugis. Ad alia veniamus.

Extracti ex iiſdem ruinis hi lapides ſculpti. Primus Herculem clavigerum exprimit; alterum Victoriæ ſimulachrum, vt videtur Iunio; qui de tertio quid dicat, non habet. Ego etiam quid velit, ignoro.

Repertum ibidem æneum ſigillum togatum, quod in Larario ſtetiſſe veriſimile fit Iunio, ſtilobatæ inſiſtens: & alterum Palladis galeatæ, dexterâ noctuam tenentis, lævâ haſtam, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

quamvis hinc aberat, aperta tamen elataque manus elapſam amiſſamque teſtatur.

Eodem in loco inventus lychnus penſilis, ſive lampas ænea,
An. 1562. cui cavum eſt affabre circinatum, cum imminente quadrato cælo, ad arcendum flammæ periculum, vti apparet; ſive etiam contra fumi ſurgentis nigrorem.

Item Samium poculũ elegantiſſimi operis rubrum, è Lemnia terra, vt creditur, ſummi lævoris, collo anguſto, cujus me-

diis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

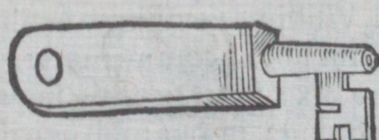
diis in faucibus, ceu tubulus quiſpiam crenatus aſſurgit; ore pando quaterna foramina in cordis ſpeciem figurata præferente, cujus interiorem ambitum quædam veluti margaritarum linea, interſparſis cyanei coloris eranis diſtincta, tanquam limbus pulchrè exornat, quod ejus cavum auri admotum maris murmurantis fremitum repræſentat.

Præterea hæc antiquæ figlinæ vaſcula, confracta.

Inventa inter alia hæc clavis, ſeptenos pollices longa, & ponderoſa mole prægravis. Sunt qui eam ipſius Armamentarij clavem palàm affirment. Quod ego, vt incertum, in medium relinquo. *An. 1520.*

Sequitur clavis anulata, quam libuit ſculptoris manu fideli-

ter expreſſam hoc loco apponere.

Ejuſmodi claves ſive anulos complures in ruinis Arcis Britannicæ & alibi erutos, videre eſt apud Antiquarios, forma minutiſſimi digiti. Vir ſummus Iuſtus Lipſius ſignatorios ſive ſigillaricios hos anulos fuiſſe exiſtimat, cum adjuncta clavi, ad duplicem ſcilicet vſum, ſignandi aperiendique. Non enim ſolùm (vt hoc in tyronum gratiam adjiciam) epiſtolas vltro citroque miſſitandas ſignabant Romani, ſed apud ipſos etiam moris erat, vt domi ſupellex penusque omnis anulo ſignaretur, ne quid negligentia aut furto periret. Cujus anuli cura propriè ad matres familias pertinebat. Hinc Flavius Vopiſcus ſub finem Hiſtoriæ Aureliani Cæſaris : Vxori & filiæ anulum ſigillaricium quaſi privatis inſtituit. Et in Pandectis Iuris, Pater pluribus filiis heredibus inſtitutis moriens claves & anulum, cuſtodiæ cauſa, majori natu filiæ tradidit. Signabāt autem res non tantùm pretioſas, verùm etiam minimi momenti. Viliſſima vtenſilium anulo clauſa Cornelius Tacitus Annalium lib. 11 commemorat. Et Plinius Hiſtoriæ Naturalis lib. XXXIII: Quæ fuit, inquit, illa Priſcorum vita, qualis innocentia, in qua nihil ſignabatur ? Nunc cibi quoque & potus anulo vindicantur a rapina. Teſtatur quoque Cicero matrem ſuam lagenas ſive amphoras vinarias etiam

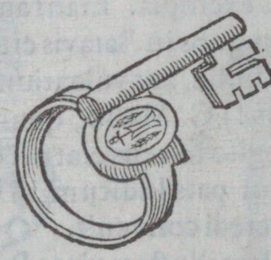
Tit. de Legat, 2. Leg. Quum Pater 77. § Pater plurib.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

etiam inanes obſignare ſolitam, ne dicerentur inanes aliquæ fuiſſe quæ furtim eſſent exſiccatæ. Hujus moris obvia paſſim apud Auctores veteres exempla. Erant autem iſti anuli ferè ex ferro. Ferreique ſunt quos in Batavis erutos meminimus. Vt appareat ſervorum fuiſſe, aut vulgarium militum: quanquam (o ſanctos mores!) C. Mario, quum de Iugurtha triumpharet, anulus in digito ferreus erat: & D. Auguſto Decurias ordinante, major pars Iudicum in ferreo erat anulo. Quod narranti Plinio credi convenit. Qui ſcribit quoque avorum memoria multos illuſtres viros Prætura functos, in ferreo conſenuiſſe anulo. Idemque tradit adhuc ſua ætate ſponſæ anulum (quem Pronubum appellabat Tertullianus) à ſponſo mitti ſolitum, ex ferro ſimplici, & ſine gemma. qualem Caſſum Literatiores vocant. Conſtat tamen anulos ferreos vulgarium militum fuiſſe, aut ſervorum. Non mediusfidius ad ornatum, ſed ad ſignandum ea quæ domi cuſtodienda ſunt. Anulus aureus Equitum Romanorum peculiare ornamentum erat. Diſtinguebatque Equeſtrem ordinem a Plebe. Iuſque anuli habere, perinde erat ac Equeſtri dignitate prędi. tum eſſe. Hæc antiquitùs. Pòſt Imperator Septimius Severus aureis anulis ſine diſcrimine vti, & domi militem habere permiſit. Quod memoriæ prodidit Herodianus Hiſtoriæ Auguſtæ lib III. Deinde Iuſtinianus Imperator diſcrimen illud lege ſuſtulit. De quo, vt & de jure anulorum libros Iuridicos conſule. De anulis poſt Plinium non protrita Alexander ab Alexandro Genialium Dierum lib. II. cap. XIX. Ad quem locum edecumata multa Tiraquellus annotavit. Petrum Fabrum quoque Semeſtrium lib. II. cap. VI. adhibe. Et vide inprimis de Anulorum origine, variis eorum generibus & vſu apud Priſcos Præloquium in Abrahami Gorlæi Dactyliothecā. Ex qua anulus ſequens depromptus, in tuum vſum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

vſum, mi Lector, huc tranſlatus eſt.

Is ex ære conſtat, addita gemma onyche. Quamobrem aptior ad duplicẽ illum vſum, ſignandi aperiendique. Nam characterem inciſamque imaginem, quæ hîc eſt, in aliis deſidero. Character autem ille navis gubernaculum & ſpicas duas continet. Quæ imago gemmæ inciſa, Agriculturæ & Navigationis, divitiarum que ex iis ſymbolum eſt. Sed de his hoc loco plus ſatis. Pergamus.

Extractum ex iiſdem ruinis Simpulum è candidâ materiâ, cujus in Sacris affundendo vino vſum fuiſſe Iunius arbitratur; apud quem ejus pictura exſtat. Ampullula ea eſt ſtricti oris, ventroſa, anſata, fundo exiguo.

Multa item & varia emblemata rotunda, quæ diverſorum animalium rictus & ora referebant, per quæ guttatim liquores fundi poterant, ibidem inventa.

Nomiſmata præterea infinita ex auro, argento, ære. Inter quæ conditoris Pyrgi Caij Cæſaris duo, ab adversâ parte C. CAESAREM GERMANICVM loquuntur: averſa vnus tres ipſius ſorores ſtolatas nominat, AGRIPPINAM ſcilicet, DRVSILLAM, & IVLIAM: alter Adlocutionem Conſulum præfert. Non teram tempus recenſendis omnibus. Tantum alia duo

inſignia

inſignia appingam, eorum nempe qui conlapſum vetuſtate Armamentarium cultu ſplendidiore reſtituerunt.

VV. CC. Stephanus Vinandus Pighius in Hercule Prodicio, Hadrianus Iunius noſter in Batavia, Ianus item Gruterus in Antiquarum Inſcriptionnm Collectaneis, & Petrus Bertius in Explicationibus Tabularum Geographicarum producunt ex Gerardo Noviomago iſtam Epigraphen, tamquam è ruinis ejuſdem Armamentarij erutam: *Fol. ccc. xcix. num. 18.*

GENS BATAVORVM AMICI ET
FRATRES ROMANI IMPERII.

Atqui Auctor ille (ſi ejus verba modò rectè aſſequor) Romæoburgi iſtam Epigraphen repertam dicit. Quam grati (inquit in Hiſtoria Batavica) Severo fuerint (Batavi nempè) ſatis declarant vetuſtatis monumēta meâ ætate eruta non procul a Legia oppido (Leidam deſignat, ita a Legionibus quæ ibi caſtra habuerunt denominatam, vt ejus conjectura eſt.) Iis hæc inſcripta erant: *Pag. 12. noſtræ Editionis.*

IMP. CAES. L. SEPTIMIVS SEVERVS
AVG. ET M. ANTONINVS CAES.
COH. XV. VOL. ARMAMENTARIVM
VETVSTATE CONLAPSVM RESTITVERVNT, SVB. VAL. PVDENTE
** LEG.

LEG. AVG. PR. PR. CVRANTE
CAECIL. BATOE. PRAE.
GENS BATAVORVM AMICI ET
FRATRES ROMANI IMPERII.

Hæc Geldenhaurius. Apud quem vulgò duas Inſcriptiones ita continuatas legis, vt vnam putes. Vitio (vt opinor) typographi. Sanè vix aliter poſſum induci, quam vt credam duo hîc Epigrammata eſſe. Prius apud omnes Antiquarios in PRÆ deſinit. Exſtatque hodie etiamnum lapis ille, vnde deſcriptum. Poſterioris archetypum periit. Sed ſeorſim eam Inſcriptionem exhibet Aurelius, exſcriptamque a ſe teſtatur Romæoburgi, vbi maximis in hanc formam characteribus ſcriptam offendit:

GENS
BATAVORVM
AMICI ET FRATRES
ROMANI IMPERII.

Quæ literæ prægrandes egregium aliquod opus publicum, & ſupra militare Præſidium ibi ſtetiſſe arguunt. Sanè ſic lubet exiſtimare. Et ſuſpicari porrò, quidquid Inſcriptionis hoc eſt, fragmentũ fortè ejus lapidis eſſe, cujus Inſcriptio integra reperta in ſchedis Ludovici Vivis, exſcriptaque a Carolo Langio exſtat in Smetij Antiquarum Inſcriptionum volumine, & Pighij Hercule Prodicio. Ex queis etiam Gruterus recitat:

FOR-

FORTVNAE. AVG. SAC
PRO. SALVTE. ITV. AC
REDITV. D.D. N.N
M. AVR. ANTONINI. PII
AVG. ET. P. SEPTIMII
GETAE. NOBILISS. CAES
CIV. BATAVI
FRATRES. ET. AMICI. P. R
V. S. L. M.

Gruterus fol. LXXII. num. 9.

Sed vt hoc timidè ac cunctanter affirmem, ita non dubitem Gerardum Noviomagum de Romæoburgo loqui. Maximè, quum Aurelius conteſtetur. Cujus verba, vt hoc quod mihi perſuaſiſſimum eſt, omnibus liquido appareat, etiam hîc legenda proponam: Anno (inquit) Salutis noſtræ ſupra mille-„ ſimum quingenteſimo ſecundo inventa ſunt obiter aratro„ humum proſcindente propè Leidas, ad jactum ſagittæ ab ipſo„ Rheno, vetuſtiſſima Romanorum monumenta, grandibus„ inſculpta ſaxis, cum circumferentia ad quadrum & fundamē-„ tis magni Palatij, &c. Quibus mox ſubjicit Inſcriptionem illam de Armamentario, & alteram quæ Batavos amicos & fratres Romani Imperij dicit. Quis Pyrrhonius ille, qui adhuc dubitet? Quis Tireſias ille, qui hæc Aurelij verba non de litore prope Catvvicum, ſed de Leidenſi agro ſuburbano accipienda eſſe non videat? Sanè, qui ad injectam aratri mentionem attenderit, manibus pedibuſque protinùs in meam ſententiam conceſſurus eſt. Niſi forſan Marrucinus aliquis arare Batavos etiam littus exiſtimet. Qui quàm inutilis & inanis labor ſit, etiam [a] Proverbio teſtatum eſt. Ego Aurelio noſtro & Geldenhaurio adhæreo, quidquid alij obloquantur. Major eſt me Hercule habenda fides referentibus ea quæ

[a] Ovid. Non profecturis littora bubus aras.

 viderint

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

viderint oculis, quàm iis qui narrant ab aliis audita. Et juxta a Comici ſententiam, pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem. Quare non eſt quod in poſterum Brittenburgi in litore ad Catvvicum, ſed Romæoburgi prope Leidas Armamentarium Cohortis XV Voluntariorum ſtatuamus. Et hoc ita ſe habere, puto me partim idoneis teſtibus, partim ipſo Vero viciſſe. Sed de Romęoburgo, & Antiquitatibus inibi repertis paulò poſt. Iam verò quod Iunius VALERIVM illum PVDENTEM, qui in Armamētarij marmore LEGATVS AVGVSTALIS dicitur, eundem facit cum eo cujus meminit Inſcriptio oppidi Hiſconij, quod *El Guaſto* vulgò nominatur in Regione Italiæ Ferentana; vix ægrè mihi probatur. Etſi non neſciam nuper exortos, qui hanc Iunij hariolationē an hallucinationem arripuêre, & ſcriptis ſuis intexuêre. Eſt autem Inſcriptio Hiſconij talis, quemadmodum eam ex VVolfgango Lazio & Onuphrio Panuinio producit Gruterus:

a *Plaut. in Truculent.*

Fol. CCCXXXII, *num.* 9.

L. VALERIO. L. F
PVDENTI
HIC. QVVM. ESSET. ANNORVM
XIII. ROMAE. CERTAMINE
IOVIS. CAPITOLINI. LVSTRO
SEXTO. CLARITATE. INGENII
CORONATVS. EST. INTER
POETAS. LATINOS. OMNIBVS
SENTENTIIS. IVDICVM.
HVIC. PLEBES. VNIVERSA
HISCONENSIVM. STATVAM
AERE. CONLATO. DECREVIT
CVRAT. R. P.

Quāmquam creditu difficile non eſt, vt quem Roma Poëtam laureatum in adoleſcentia vidit, eundem poſtea ætate provectiore Legatum Auguſtalē Germania viderit. Atque vnum eundem-

eundemque hominem literarum gloriâ & virtute bellica claruiſſe equidem non miror. Non tamen temerè hoc de Valerio Pudente affirmaverim. Sed quibus ejuſmodi conjecturæ placent, atque in deliciis ſunt, iiſdem etiam ambabus manibus hanc tabellæ marmoreæ Inſcriptionē accipiant, quę Romæ ad Tiberim in vinea Cæſarini legitur, a Grutero, qui ex Boiſſardi ſchedis deſcripſit, nuper edita: *Fol. MCXI num. 7.*

L. AGRIO. VESTIARIO
TENVIARIO. IMP. CAES
ANTONINI. PII
L. VALERIVS. PVDENS
FRATRI.

Ex hujus Inſcriptionis fide Valerio Pudenti Legato Auguſtali fratrem L. Agrium nomine colligant, eundemq. Antonini Pij Veſtiarium tenuiarium fuiſſe, & quis Veſtiarius tenuiarius ſit, doceant. Sed me Hercule Commentatores iſti in caducum parietem inclinant: & quò confugiunt, planè ficulnum eſt auxilium. Firmioribus innituntur tibicinibus, qui peramplam atque illuſtrem fuiſſe in hac Inferiore Germania cum Imperio familiam Pudentium obſervandum monent, quum in Arce Neomagi ad Vahalim in Ducatu Gelriæ legatur hæc Inſcriptio:

DIIS. MANIBVS
C. IVLIO. CLAV
PVDENTI LVIDONIA
VET. LEG. X. G. P. F
AN. L. ET. IVL. 7
IVNIO. F. EIVS

H.E. O C.

Sic ex Smetij Inſcriptionum Antiquarum volumine Grute- *Fol. D. XLVII, num. 1.*

rus repræſentat. Atque ita diſertè hodieq. legitur Neomagi; niſi quod literarum quarundam formæ & connexiones hic expreſſæ non ſunt. Vti nec gryphus ex variis literis compactus, qui in grandi illa O viſitur, per abſentiam ſculptoris his addi potuit. Alias, volente Deo, fidelius exprimetur a nobis & illuſtrabitur. Nunc interpretationem meam tantùm lapidis apponam:

Dijs Manibus.

Caio Julio Claudia (ſcilicet *Tribu*) *Pudenti Luidonia* (*domo* videlicet) *Veterano Legionis Decimæ Geminæ Piæ, Felicis, annorum quinquaginta, & Iulio* a 7 (*Centuriæ* Nota eſt in multis lapidibus, in quibuſdam etiam *Legionis* & *Liberti*. Sed nulla harum explicationum hîc convenit.) *Filio ejus Heredes erigi curarunt.* Vel ſi *F* pro *E* exaratum oportuit, *Heredes faciendum* (vel *fieri*) *curarunt.*

a *Per eandẽ Notæ etiam* CAIA *paſsim in antiquis Monnmentis exprimitur.*

Gryphus, qui ſequitur, varias cõjecturas admittit Quas aliàs, vt dixi, proferã, convenientiori fortaſſis loco. Ceterùm monendum hoc loco videtur, Inſcriptionem illam ante centum & quod excurrit annos a Petro Montano in b Epiſtola ad Gerardum Noviomagum, ad hunc modum citari:

b *Scriptâ anno 1504.*

DIS. MANIBVS

G. IVLIO. CLAV. PVDENTI. NEOMA. VET. LEG.
X. G. F. AN. L. ET. IVNIO. F. EIVS. H. F. ⁎ C.

Adjuncta ejuſmodi interpretatione:

Dis Manibus.
Gaio Iulio Claudio Pudenti &
fratri ejus hæ fuere conſecratæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

In medio, ſubdit idem, quod ponitur non benè queo congregare. Hæc ille. Quæ quamquum inepta ſunt, tolerabiliora tamen ſunt iis quæ barbaro ſæculo ante ducentos prope annos de hoc Monumento Neomagenſi in Hiſtoria Gelrica annotavit VVilhelmus Berchemius, Rector Provincialis Eccleſiæ de Nyel Duffliæ. Animi recreandi gratia ejus belliſſimam interpretationem apponam. Favete linguis.

Dijs Manibus Cæſaris Iulio Claudioque Pudenti
Omanetiæ ex Conſulibus Piante Leonem Iulius
in Junio eſt eius hæc figura Cæſarea.

Hæc verborum portenta credidit vir ingenioſiſſimus lapide iſto contineri, & trahere ea ipſa ad Neomagi vrbis primordia non dubitavit. Ait enim, Iulium Cæſarem Conſulibus pro Republica interemptis Iulio Claudio Pudenti & Omanetiæ, vt Deificatis (lautitias Berchemianas agnoſcis) hominibus menſe Iunio Sole piante, id eſt, intrante ſignum Leonis, in Palatio ſuo Noviomagenſi quoddã erexiſſe Templum, in q́ue eo Iulium eoſdem ſuosq́ue Deos & pro Republica occiſos, tamquam in Deorum ſocietatem raptos, pro Diis venerari ſolitum: poſtea verò Templum hoc ad inſtantiam Caroli Magni per Leonem III Pontificem Maximum in honorẽ S. Nicolai fuiſſe conſecratum. Hæc ille. Qui præterea Notam illam in fine Inſcriptionis Iulij ſignum eſſe exiſtimat, in teſtimonium veritatis appoſitũ. Potuitne (per Deum immortalem!) quidquam divinius comminiſci: potuitne aptius illuſtriuſque documentum aliud adferri, quo Noviomagi conditor Iulius Cæſar fuiſſe probetur? Nam ſunt, ſi Dîs placet, qui nobiliſſimæ vrbis ac Metropoleos Gelricæ originem ad C. Iulium Cæſarem referant, & Hiſtoriam miris fabulis involvant. Quas profectò vel tralatitio aſpectu non dignor, ne quis eas hîc me commemoraturum exiſtimet. Apage, apage nuga-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

nugaciſſimas nugas: quæ animum meum nimium quantum turbant. Ad plauſibiliora aliquanto veniamus. Petrus Montanus, vt jam vidimus, in lapide Neomagenſi NEOMA legit. Montanum ſecutus Iunius noſter etiam NEOMA agnoſcit. Quod tamen in archetypo nuſquam comparet. Bertius probandæ Vrbis antiquitati eandem Inſcriptionem laudat, ex Iunio, vt apparet; apud quem depravatiſſime ſic legitur;

DIS. MANIBVS

C. IVLIO CLAV. PVDENTI NEOMA. VET. LEG.
XC. FAN. L. ET IVNIO F. EIVS H. F. C.

Studioſus Veri & Antiquitatis apud vtrumque (Iunium dico & Bertium) ad exemplar noſtrum menda facilè corriget, & pro NEOMA reſcribet LVIDONIA. Sic ſequentia emendenda ad exemplar noſtrum, ſeu potius ad fidem ipſius lapidis, in quo pro XC. FAN. L. legi X. G. P. F. AN. L. neque vllam NEOMAGI mentionem fieri, multis qui viderunt, atque ad ipſum marmor deſcripſerunt, credi convenit. Cęterùm quod Gerardus Noviomagus ex duobus prioribus hujus Inſcriptionis verbis colligit Sacellum, cujus parieti ea inſerta eſt, Dijs Manibus fuiſſe a veteribus conſecratum, jocularis viri doctiſſimi hallucinatio eſt. Nam in Elogiis Sepulchralibus expreſſum DIS MANIBVS, ſive has Notas ſingulares idem ſignificantes D. M. ceu ſolenne Carmē præmitti, jam pueris notum eſt. Ita vt Morychus ſim, ſi verbum amplius addam. Majore cum fructu ſimul & delectatione induſtria mea verſabitur circa Præſidiariorū Militum Romanorum ad vrbem Noviomagenſem conditorum Epitaphia. Certè iis non indelectatos fuiſſe, amicos quoſdam meos, primi nominis viros, illuſtris Reipublicę noſtræ aſſeſſores, nuper animadverti. Ea itaque, nugis omiſſis, hîc ſubjiciam.

Effoſſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Effoſſus annis ſuperioribus in agro Neomagenſi Cippus marmoreus, trium Militum Romanorum inibi ſepultorum index, ita loquitur:

Militũ Romanorum ad urbem Noviomagenſem cippi tres ſepulchrales.

AVRELIVS. T. F. CAL
VOS. CAL. MIL. LEG. X
GEM. ANN. XL. STIP. XVIII
ET. M. AVRELIVS. T. F
GAL. FESTVS. CALAG
ANN. XXXVIII. STIP. XVII
ET. AVRELIVS. FLAVI. F
FLAVIANVS. LIXA. ANN
XVIII. HIC. SITI. SVNT
S. V. T. L. H. F. C.

In eodem agro alius erutus Cippus, hac Inſcriptione:

L. VALERIVS
L. F. VOL. MATER
NVS. TOL. G
MIL. L. X. G
ANN. XXXV
AER. XII
S. T. T. L
H. E. T. F. C.

Dimidiato ferè ab Vrbe miliari inventus & iſte Cippus, qui hodieque exſtat in ædibus civis minimè degeneris, Gerardi Falkenburgij, Noviomagi, viri clariſsimi, & ob Dionyſiaca

*** Nonni

Nonni Poëtæ, quæ primus publici juris fecit, optime de R: publica literaria meriti.

Q. BISIVS. SECVNDVS
Q. F. DOMO. BRIXSAE
MIL. LEG. X. G. 7 COMINI
CELSI. AN. XXX. STIP. VII
HERED. EX. T. F. C.

Et hic lapis dimidiato itidem ab Vrbe miliari repertus:

MINERVAE
CVR. LADAE
T. PVNICIVS GE
NIALIS. IIVIR CO
LON. MORINO
RVM. SACERDOS
ROMAE. ET. AVG
OB. HONOREM
F. V. A. M. O. V. L.

His interpretandis, ſingulisque minutatim explicandis, no morabor te, erudite Lector, longo & ambitiosè triſti Com mētario. Obſcuriores tantùm literarum ſingularum vocum que abbreviatarum Notas evolvam, & paucis in quorundam gratiam illuſtrabo. Igitur

Primâ Inſcriptione:

CAL.) An Calagorritanus ſit, an Calubrigenſis, an Cala tinus, an Calaber, aut aliud denique, cogitandū. Vidi qui Ca lagorritanum diceret. Si qui volent Calonem, Calatorem

Calcu

Calculatorem, ſive Caligatorem aut Caligatum interpretari, er me licet. Sanè CALIGATI MILITES nominantur in a-a Inſcriptione apud Gruterum pag. CC LXXIX, num. 3. Quid ſi autem Calbienſis? Nam Romæ apud Matthæos in aſi ſub imagine Solis CALBIENSES DE COH. III. Habes pud Gruterum pag. XXXVI, num I.

TIP. XVIII) Stipendiorum octodecim.

GAL.) Nonnemini Gallus eſt cognomen L. Aurelij. Nec eerit fortaſſis, cui Gallæcius videbitur. Mihi hîc non cognonen, aut natale ſolum militis ſignari videtur, ſed Tribus Gaeria, quæ iis characteribus mille locis in Monumentis antiuis formatur.

V. T. L.) Sit vobis terra levis.

. F. C.) Heredes fieri curaverunt.

Secundâ Inſcriptione:

OL.) Volitina ſive Voltinia, ſcilicet Tribu. Ita vt innuatr hic L. Valerius Lucij filius Maternus fuiſſe ex Tribu Volnia, Cujus Tribus multa mentio in Monumentis antiquis, meminit Cicero in Oratione pro Plancio.

OL. G.) Toletanus Genere, vel Toloſanus, Tolentanus, olerienſis. Has enim omnes & alias inſuper conjecturas dmittit illud TOL. Porro D non G legiſſe quoſdam in lade video, hoc eſſet, Domo. Sic cum alibi tum hîc in tertia nſcriptione, DOMO BRIXSÆ. Sic & in lapide mox producen-o, DOMO BETAVOS.

I. L. X. G.) Miles Legionis Decimæ Geminæ.

ER. XII.) Valet ærum, id eſt, Sipendiorum duodecim. c Aquileiæ Inſcriptio, quam Pigafetta, qui admotis ſcalis eſcripſit, Grutero communicavit pag. M CX, num. 6.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

L. VALERIVS. L. F
ANIENSIS. VERC
MILES. LEG. XX
ANNORVM. XXX
AER. IX. HIC. SITVS.

Materia ſcilicet ſtipendij militaris ærea fuit. Stipendium (in-
„ quit Varro in Fragmentis lib. II. de Vita Populi Romani)
„ appellatur, quod æs militi ſemeſtre, aut annuum dabatur: cui
„ datum non ſit propter ignominiam, ære dirutus eſt. Videndus idem Varro de Lingua Latina lib. IIII. ſub finem. Vlpianus I C. l. ager. 27. ff de Verborum ſignificationibus. Quid multis? Materiam ſtipendij æream fuiſſe, ex Livij lib. VII. & mille aliis locis cognitum. Neque ſolùm libera Republica iſte mos fuit, ſed & labente jam Imperio ſub poſterioribus Principibus æreos nummos pro ſtipendio penſos, ex Auctore anonymo de Rebus Bellicis, quem nuper Vegetio noſtro conjunximus, paret.

S. T. T. L.) Sit tibi terra levis. Paſſim in Monumentis antiquis. Atque hæc Formula vſitatiſſima in Funebribus: etiam apud Poëtas.

H. E. T. F. C.) Heredes ex teſtamento fieri curaverunt.

Tertiâ Inſcriptione:

MIL. LEG. X. G.) Ex iis quæ ſupra annotavimus liquet, vt pudeat me eadem ſemper inculcare.

7) Centuriæ inter alia hanc eſſe Notam ſupra monui. Et ita hoc loco accipienda, vt hic Q. Biſius Secundus ex Centuria Cominij Celſi fuiſſe declaretur.

STIP. VII) Vide in primam Inſcriptionem.

HERED. EX. T. F. C.) Harum Notarum facilis interpretatio ex præcedentibus.

Quartâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Quartâ Inſcriptione:

CVR. LADAE.) Non intelligo, niſi ſcribendum fortè ſit KALE, ſive KALDR, aut ÆRAR. Vt Titus Punicius Genialis (non Cenialis, vt quoſdam interpretari video) Curator Kalendarij ſive Ærarij Auguſti fuiſſe innuatur. Quod ſi conjectura hæc diſplicet, num ſcribendum denique LARV. aut LARVM? Nugæ, nugæ. Itaque ſuſtineo me, & ingenuè teſtor, mihi N. L. Auctor Indicis ad Inſcriptiones Gruteri cap. I. quod eſt de Deis Deabuſque, inter MINERVÆ cognomina ponit illud CVR. LADAE. Et cap. V. quo idem Magiſtratus majores minoreſq. Dignitates, Honores & Officia recenſet, CVR. LADÆ. inter Curatores diuerſarum rerum conſpicitur.

IIVIR. COLON. MORINORVM) Duumvir Colonorum, ſive Coloniæ, Morinorum.

SACERDOS. ROMÆ. ET. AVG.) Sacerdos Romæ & Auguſti, ſive Auguſtorum. Hujus Sacerdotij etiam alij lapides meminerunt. Vide Indicem ad Inſcriptiones Gruteri, cap. III; quod Sacerdotes, Religioſos, Magiſtratus Sacris faciundis, & Miniſtros Sacrorum complectitur.

OB. HONOREM. F. V. A. M. O V. L.) Has Notas ſingulares interpretari, non tam in proclivi atque imber quando pluit. Sed nugas agere exiſtimandus ſim, ſi me circa harũ interpretationẽ miſerè torqueam, & in omnes formas cõmutem, quum legendũ ſit, OB HONOREM FLAMONII. Cujus cujus illa conjectura, annotata ad oram Inſcriptionis, veriſſima eſt. FLAMEN ROMÆ ET AVGVSTORVM in pluribus Inſcriptionibus occurrit, apud Gruterum pag. CCCXX. num. 1.2.3.4.5.6.7. & alibi. Octava quæ deinde in dicta pagina ſequitur Inſcriptio meminit SACERDOTIS AD TEMPLVM ROMÆ ET AVGVSTORVM. Hæc obiter. Fuſius curatiusque alibi, volente Deo, de his ſumus dicturi. Nunc extra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

oleas, quod dicitur, vagamur. Quare in viam redeamus. Priuſquã tamen vlterius progrediamur, illud etiam non prætereundum, ſed inprimis notandum videtur, tria illa Epitaphia Militum Romanorum mentionem facere LEGIONIS X GEMINAE. Eam nimirum poſt multas in longinquas oras, etiam in Syriam Armeniamque, ſuſceptas expeditiones, laboreſque, & infinita pericula exanclata, quietè tandem ad Vahalim, quo loco nunc Gelriæ Metropolis Noviomagum, conſediſſe, mihi omnino fit veriſimile. Huc facit, quod Legio illa Decima, ſive quòd in Batavis ſtativa haberet, aut fortè quòd magnam partem e Batavis eſſet conſcripta, etiam BATAVA cognominata ſit. Sanè LEGIONIS X BATAORVM vetus Inſcriptio meminit, quam ex marmore fracto Romæ deſcribebat Metellus, ex cujus ſchedis publicavit Gruterus pag. D XIII, num. 12. In eo fragmento ſervata tantùm illibata tria illa verba:

Legio X. Gemina ſtationem ſuam habuit ad Vahalim.

LEGIONIS. X. BATAVORVM.

Quod marmor, ſiue ſepulchri index, ſive aliud monumentum fuerit, vtinam integrum exſtaret! Faceret proculdubio illuſtrandæ Bataviæ noſtræ. Legionẽ autem hanc Decimam Geminam appellatam ſcribit Dio, quòd ex duabus Legionibus, bello attritis, vna fuerit facta. Sed quid agimus noſtri immemores? Iterum extra chorũ ſaltamus, iterum exorbitamus atque in diverſum tendimus. Ignoſce Lector candide, jam è diverticulo in viam redimus. V.C. Paulus Merula, felicis memoriæ, etiam de Noviomago hoc Gelrico potiùs quàm de quo alio (nam cognomines huic aliquot vrbes legi apud Scriptores, teſtatiſſimũ eſt) capiendam cenſebat hanc Inſcriptionem, quæ Romæ in Cippo marmoreo viſitur: in cujus faſtigio Miles in lecto diſcubitorio, appoſito tripode, pueroque, qui anguem manibus torquet, ad lecti pedes adſtante.

D. M.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

D. M.

T. AVRELIO. T. F. VLP
NOVIOMAG. VINDICI
[a] EQ. SING. IMP. N. TVR
A EL. VERECVNDI
VIX. AN. XXII. MIL. AN. XI
T. AVR. PLACIDVS. HERES
AMICO. OPTIMO. F. C.

Gruter. fol. DXXXII. num 9.

a *Equiti ſingulari Imperatoris noſtri, Turmæ Ælij ſive Æliani Verecundi.*

Sed vt hoc tanquam non ſatis compertum, in medium relinquo, ita ſequentes Inſcriptiones fidenter Batavis vindico. Inventus lapis Bregætij (vide Ortelij Theſaurum Geographicum) in Pannonia Superiori, ſeu Tranſſylvania. ſed tranſlatus Eberſtorſium in Arcem nobilis & magnifici Domini Hieronymi Beck a Leopoldſtorf quarto à Viennâ miliari, præferens hanc Inſcriptionem, ſub duobus equis ſtratis, quos frenis tenet pedes.

ALBAN. BALVI. F.

DEC. ALAE. AVGVSTAE. ITVRAEO
RVM. DOMO. BETAVOS. AN
NOR. XLII. STIPENDIOR
XX. HIC SITVS. EST. TITVLVM
[b] MEM. POSS
TIB. IVLIVS. REITVGENVS. ET
LVCANVS. [c] DEC. ALAE. AVG.
ITVRAEORVM.

Gruterus fol DXIX. num. 5.

b *Memoriæ poſuerunt.*

c *Decurio.*

Non eſt quod quemquam moveat (monente in Notis ad Dionem eruditiſſimo Ioanne Leunclavio, cui primā hujus

Inſcriptio-

Inſcriptionis publicationem deberi exiſtimo) hîc dici Albanum Batavum inter equites alæ Auguſtæ Ituræorum meruiſſe. Nam frequens hoc illis temporibus (quemadmodum etiam noſtris) vt diverſæ gentes ſub vno ſigno militarent. Et hoc factum ideo putandum eſt, quòd etiam Ituræi parem penè cum Batavis equeſtris rei laudem obtinerent. Equitum Ituræorum ejuſdem alæ Auguſtæ meminit alius lapis, qui eſt Eberſtorfij apud eundem Dominum à Leopoldſtorff, & Inſcriptio eius apud Gruterum pag. D. XXXIII, num 9. Iſthinc, ſi cui ita videbitur, petenda. Nos Batavis noſtris celebrandis vnicè hoc loco incumbimus. Romæ, teſte Mazochio, ex cujus Epigrammatis antiquæ Vrbis cum alij, tum Gruterus profert, in Regione Montis Eſquilini, in vno eodemque lapide gemina Inſcriptio, Candidinij Spectati & Candidinij Veracis fratrum, Batavorum, equitum ſingularium nomina præferens, olim lecta eſt, exſcriptaque ante annos prope centum ab ipſo Mazochio, Antiquario primi nominis. Qui nonnihil variat ab hodiernis Antiquitatum collectoribus. Mazochius ſcribit ad hunc modum, inter Epigrammata de Exquilino Monte:

In S. Euſebio, juxta Trophæa Marij.

CANDIDINIVS SPECTATVS EQ. SING. IMP. N.
NAT. BADAVS VIXIT ANNIS XXX. STIP. XI.
TVR. PROCLINI CVR. GENIALINAE VINDICE.

Ibidem in eodem lapide.

CANDIDINIVS VERAX EQ. SIN. IMP. N. N.
BADAVS. VIXIT ANN. XX. STIP. IV. T. PROCLINI
CVR. CANDIDINIO SPECTATO FRATRE IPSIVS.

Alij

Alij, inter quos etiam [a] Gruterus noſter, hanc formâ producunt:

a Fol. D LXXV. num. 6.

CANDIDINIVS. SPECTATVS
EQ. SING. IMP. N. NAT
BADAVS. VIXIT. ANNIS. XXX
STIP. XI. TVR. PROCLINI
CVR. GENIALI :.: .: .:.
VINDICE .: .: .: .: .: .: .:

Item:

CANDIDINIVS. VERAX
EQ. SING. IMP. N
N. BADAVS. VIXIT. ANN
XX. STIP. VI. T. PROCLINI
CVR. CANDIDINIO. SPEC
TATO. FRATRE. IPSIVS.

Sed vtrum hoc an illo modo legantur iſtæ Inſcriptiones, diſertè nihilominus teſtantur, Imperatores Romanos e Batavis quoſdam [a] equites Singulares legere ſolitos. Quod vt plenius planiuſque etiam imperitioribus & Antiquitatum ignaris conſtet, dictiones quædam compendiariæ & ſigna explicanda ſunt.

a *Alæ equitum Singularium meminit Tacitus lib. 4 Hiſtor.*

EQ. SING.) Eques Singularis, ſive Singularius. Nam ita alibi in lapidibus. Apud Gruterum pag. M XXVIII, num. 2. Inſcriptio ex Vrſini ſchedis deprompta expreſsè EQVITVM SINGVLARIOR. AVGG. N N. meminit.

IMP. N.) Id eſt Imperatoris noſtri. Quis deſignetur neſcio. Sed ſcio ſimiliter in multis Inſcriptionibus ſcriptum exſtare.

NAT. & N. BADAVS.) Natione Batavus.

STIP.) Stipendiorum. Vti ſuperius non ſemel annotatum.

TVR. & T. PROCLINI.) Turmæ Proclini.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

CVR.) Curante. Reliqua per ſe perſpicua.

Hæc in rudiorum gratiam obiter hîc dicta ſunto. Cæterùm, Lector candide, mirari nolito, me præcedentes lapides ad Batavos trahere, quum in iis non BATAVVS, ſed BETAVOS, & BADAOS legatur. Iterum rogo te, nolito mirari. BETAVOS ſive BETAVVS purum putum gentis nomē. Nam Batavorum Inſula, vulgò de Betau appellatur. Quare potius mirandum, quod in illa corruptione nominum propriorum exteris uſitata, purum putum gentis nomen hîc reperiatur. BADAOS autem ſive BADAVS mendosè legitur. Quod imputandum ſcies quadratario ſive ſculptori marmorario, cujus vitio hîc litera D pro T ſcribitur, & V omittitur. Quemadmodum ſupra in fracto marmore BATAORVM. Vtrumque errorem ſæpiuſculè erratum obſervare eſt paſſim (vt ſcribas librarios prætereum) in lectione veterum Inſcriptionum: in queis me infinitis locis ADQVE pro ATQVE, QVODANNIS pro QVOTANNIS, notaſſe memini: etiam nonnunquam ED pro ET, LIMIDES pro LIMITES, RELIQVID pro RELIQVIT, & ſimilia. In ijſdem omiſſæ literæ V obvia exempla. Sic DAVS pro DAVVS, FLAVS pro FLAVVS, PAIMENTVM pro PAVIMENTVM, QVATTOR pro QVATTVOR ibidem es reperturus, ſi modò non dedignatus fueris Collectanea Inſcriptionum percurrere, aut ſaltim conſummatiſſimum Indicem cap. XIX inſpicere. At verò BADAVS in lapide exaratum eſſe, quid mirum? quum apud Reginonem Prumienſem Abbatem Chronicorum lib. II. etiam BADVA pro BATVA legatur, ad Annum DCCC VI. Imperator (inquit, „ nempe Carolus Magnus) dimiſſo vtroque filio in Regnum „ ſibi deputatum, Pippino ſcilicet & Ludovico, de Theodonis „ villa profectus, navigio per Moſellam Rhenum ingreſſus, ad „ Neomagum in Badua venit, ibique tota Quadrageſima fuit, „ & ſanctum Paſcha celebravit, &c. Sed Iunius noſter impreſ„ ſos codices manuſcriptum facilè redarguere teſtatur, in quo

Batua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Batua diſertè legitur. Quomodo Aimonus initio Hiſtoriæ Francorum: Moſa (inquit) parte quadam ex Rheno recepta » quæ appellatur Vahalis, vulgo autem dicitur VVaal, Inſulam » efficit Batavorum, quæ ruſtico ſermone vocatur Batua. Et » ipſe Regino ad Annum D CCC LXXXV: Godefridus audito » eorum adventu, illis obviam procedit ad locum qui dicitur » [a] Heriſpich, in quo Rheni fluenta & VVaal vno ſe alveo reſolvunt, & ab invicem longiùs recedentes Battuam provinciam ſuo gurgite cingunt. Multi itidem alij Scriptores ęvi Carolini Batuam clarè nominant. Quorum loca hîc coacervare quid attinet? Vtique quum ſint præter rem & inſtitutum meum. Et jam largiter (verendum, ne nimium) de Batua & Neomago dixiſſe me ſentio. De quâ vrbe qui plura ſcire deſiderat, ſuadeo clariſſimi Merulæ ſingularem de eâ vrbe Commentariolum adeat: cujus viri curioſa diligentia omnem nobis explicandę preſſius atque illuſtrandæ Vrbis laborem ademit. Is liber quidem editus nondum eſt, ſed propediem, vti ſpero, edetur. Nos exorſam telam pertexamus, & reliqua vetuſtatis Monumenta in Hollandiâ pridem eruta, adſcribamus.

[a] Herwin hodie audit apud Arcē Lobkanam ipſo principio Agri Batavici. Scripſit fortaſsis Regino Herriſwin, aut Herewin

VVilhelmus Heda Alfinius, Rerum Vltrajectinarum Scriptor nobilis, qui ante annos P. M. centum floruit, & Maximiliano Cæſari à Conſiliis Secretioribus fuit, ejuſdemque ſemel atque iterum Legatus, vir ampliſſimus pariter & doctiſſimus, ita de Caſtro Voorburgano in Hungero XI Epiſcopo ſcribit: Circa annum Domini [b] D CCC LVI, teſte Iohanne Beka, incenſa (a Nortmannis, puta) Arx munitiſſima in ea Provincia quam Hollandiam vocant, ab Aureliano quondam Auguſto illic conſtituta, quam vulgo Arundulum vocant in vico Voorburg. Cujus veſtigia ipſi videmus noſtra ætate, & fragmenta Romanam architecturam oſtentantia, effodi: veluti partem pavimenti teſſellati; pedem æreum confractæ ſtatuæ; nummos æreos, argenteos, atque aureos, cum

[b] Alij veriſimilius, D CCC XXXIIX.

inſcriptione AVRELIANI : nec non catenulam auream cum ſmaragdis aliquot ſeſquiangulis politis & perforatis, contra epilepſiam ad collum ſuſpendi ſolitis infantium. Hæc Heda. Iunius Bataviæ cap. XVIII, quod eſt de Arcibus Hollandiæ & Caſtellis: Antiquiſſima (inquit) memoratur in ore hominū celebris Arx Elini (quem tantum non alterum Midam faciunt Annalium Scriptores, ab aſininis auribus [a] Eſelorum appellantes) non procul diſsita ab Haga-Comitis, Voorburgo pago vicina, quæ multorum iugerûm ſpatium circuitu complexa dicitur, fidemque rei faciunt ruinæ & ſubterraneæ ſubſtructiones, in quibus effoſſa fuêre ſuperioribus annis infinita omnis generis Nomiſmata. Inter cætera vidi & aureos Nummulos ab adverſa parte ELINVM loquentes, ab alterâ DORESTATVM, quam vrbem Batavodurum Tacitus dixit. Repertus [b] ibidem fuit ab arante ruſtico lapis quadratus in Aræ formam, qui hanc præfert Inſcriptionem :

DIANAE
IVNIANIVS
AMABILIS
IIIIII. VIR
AVG.C.V.T.EX
IVSSV. IPSIVS
L. M.

Quamquam feſtinem, non poſſum tamen committere, quin literas ſingularias exponam. IIIIII. VIR. AVG valet Sevir, vel Sexvir Auguſtalis. Hęc Nota, vt & illa VI VIR, idem denotans, obvia in antiquis Monumentis. De Sexviris & eorū munere, qui volet, adeat VVolfgangi Lazij Commentariorum Reip. Rom lib. VI. cap. III. Notas ſequentes, C.V.T. video interpretari in Indice, Curavit vſus titulo. Rectè nean ſecus, non facile dixerim. Forſitan non malè interpretaberis, Cura-

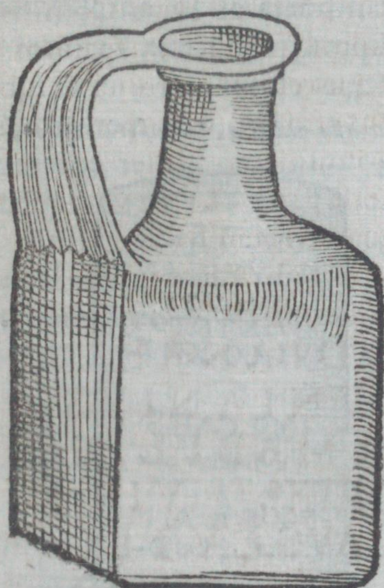
[a] Coninc Eſeloor. Et ſic Bockenbergius : Vade in eū Douza: Auriculas aſini Rex habet an Tragoras?

[b] Voorburgi, non Rijſvviei, vti Smetium ſequutus Gruterus fol DXL. num. 6.

Curatoris vſus titulo : quum alibi inveniatur, Curatoris honore vſus.

In eodem agro Voorburgano repertus hic lecythus vitreus herbacei coloris, craſſus ac proinde gravis, anſa lata, eaq́ue rhomborum inſtar crenata.

Lecythus vitreus, prope Voorburgum inventus.

Protulit idem ager, teſte Iunio, qui Hagę apud Adrichemium veterum ſigillorum amatorem vidit, tudiculam auream repræſentantem incerniculum quodam tenuium foraminum labyrintho pertuſum, mirandi operis atque adeo inimitabilis, aurificũ confeſſione: cujus materiam ſunt qui electrinam augurantur: major portio ſe merum probat aurum : brachiũ quod manu tenetur, auro improbiore conſtat: id quod lacunulæ, vitio terræ ſalſuginoſæ altiùs inſidentes, loquuntur.

Ad pagum Naeldvvico (pagus is inprimis Martini Dorpij, Theo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Theologi & non infelicis, vt captus eorum temporum erat, Poëtæ natalibus celebris) vicinum, cui Monſter nomen, lapis olim dum novale aratro proſcinditur erutus, tranſlatus inde Syonem, (quod Cœnobio Monachorum Delfis ſuburbano, nunc diruto, nomen fuit) atque iſthinc porrò, ſubſtituto meliori e marmore exemplari apud incurioſos Antiquitatis Cœnobitas ablatus, & in villam Perſiniam Hagæ Comitis propinquam tranſportatus ab ampliſſimo Vltrajectinæ Senatus Præſide Hippolyto Perſino. Vbi hac forma & his inſculpta literis hodieque viſitur.

Columella miliaria, Monaſterij reperta.

Gruter fol. C L V I, *num 7 ex ſchedis Pighy qui legit atque exſcripſit.*

Etiam

Etiam hîc cogor ſubſiſtere, & in gratiam quorundam interpretationem columellę iſtius miliarię ſubjicere. Ea ſic habet:

Imp. Cæſ. M. Aurelio Antonino Auguſto, Pontifice Maximo, Tribuniciæ Poteſtatis XVI. *Conſule* XIII. *Et Imp. Cæſ.* L. *Aurelio Vero Auguſto, Tribunicię Poteſtatis* II. *Conſule* II. *Et Notæ aliquot ignotæ.*

De queis quid ſentiam, & quid velint, non promptū eſt mihi dicere. Nec Smetius, aut Index ad Inſcriptiones Gruteri eas interpretantur. Qui hoc modo Notas illas repræſentant, A. M. A. E. C. Aliæ Notæ tres, quæ in lapide vltimæ, faciles explicatu: eccillas cum interpretatione ſuâ, M. P. XII. Millia paſſuum duodecim. Quare videor mihi quaſi per nebulā videre, ſub M. Aurelio Antonino & L. Aurelio Vero Auguſto columellam iſtam A Mari, ſive A Municipio, Ad Forum, ſive Ad Fundum, Conſtitutam mill. paſſ. XII. Quod autem Municipium ſit, quod item Forum, Fundusve, ignoro. Fortaſsis (nam in his talibus nihil præter conjecturas habemus) deſignatur FORVM HADRIANI, quod in Batavis & ad Rheni fluentum agnoſcit Auctor Tabulæ Itinerariæ, quę vocatur Peutingeri. Putavi aliquando ejus Fori veſtigia etiamnum ſupereſſe in pagis **Voorburg**, cujus modò meminimus, & **Voorſchooten** in vicinia Lugduni Batavorum, ab Hadriani Foro ita forſitan nuncupatis: quaſi **Foorburg** & **Foorſchooten**. Sed & Rhijnlandiæ pagus alius eſt Nordvvico vicinus, cui **Voorhout** nomen, & **Forenholta**, ſi antiquis Diplomatibus & Chartis credimus. Quid? an potius illius pagi nomenclatura iſtinc petenda? Cogitemus. Atque interim Iunium de [a] Caſtris Albinianis (quorum item Tabula illa Peutingeri & quod Antonini nomine circumfertur Itinerarium meminerunt) deque [b] Arce Romana loquentem audiamus: Ad decem millia (inquit) paſſuum [c] Lugduno ſeu Hollandica miliaria bina, expedito pediti circiter trium horarum ſpatio emetienda,

a **Alphen.**
b **Romburg.**
c **Leyden**

da,

da, editiore in clivo Caſtra fuiſſe Romana Albiniana nomine, extra controverſiæ aleam eſt. Ea verò ab Albino quopiam Cohortis Præfecto nomen ſortita: niſi quis ad ſcripturæ periculum confugiens, Alpheniana (proximiore vocis origine cum vulgata nomenclatura) ſcribi debere contendat, vt nomen fortè traxerint ab [a] Alpheno Varo Batavorum ductore, cujus meminit Tacitus in Hiſtoriis, & in Othone Plutarchus. Ita, vt ſi cui probetur magis altera denominatio, habeat in promptu quibus ſe tueatur exempla. Fagus enim, qui inſignis eſt hac ætate ceſpitum bituminoſorũ fodinis & mercatu, Alphen dictus eſt. Quod ipſum non multum diſſentit ab Albino. facilis namque deflexio eſt aut tranſitus ab Albin ad Alfin, inde Alfen, vel meliore ſcriptura Alphen. Fuit enim vetuſta & prænobilis Romæ Albinorum familia, quod Iulius Capitolinus in Clodio Albino commemorat. Sed hanc litẽ controverſam indicaſſe contentus, nihil quidquam definio. Lugduno adjacet Romçoburgum in hunc vſque diem a Romanorum præſidio, vt prima fronte nomen præfert: locus olim Martiis viris, pòſt virginum Veſtalium cœtui dicatus, variis Antiquitatis monumentis clarus, in quibus duo leonum ex ære conflata ſigna, cum Deæ Palladis hominibus illis ignoratæ ſimulachro, & Nomiſmata ænea argenteaque Neronis, Antonini, aliorumque complura magno numero eruta, quæ ſibi donata abſtulit Maximilianus Cæſar anno cIↄ. Iↄ. VIII. vnà cum oſſibus giganteæ ſtaturæ hominis, cui ſola tibia æquabat mediocris viri crus cum femore ad vſque inguina, cujus loricam humeris circumpoſitam, at ærugine adeſam, diu ſe aſſervaſſe teſtata mihi fuit Cœnobij Antiſtita, pia & cordata anus. Inter cætera cimelia ſaturi viroris gemmam (ſmaragdum, vel certè jaſpidem fuiſſe ſuſpicio eſt) juglandi nuci propemodum parem intervertiſſe Gaeſbecanus Dynaſta ferebatur. Phialam heminæ vini capacem, opus elegans, ſed figlinum, Hippolytus Friſiæ Præſes non ſine pre-

cibus

[a] In vett. Inſcriptt. nunquam Alphenus, ſed ſemper Alfenus ſcribitur. Hinc Alphen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

tibus obtinuit. Vidi illic & imbrices ita inſcriptos, EX. GERM. INF. Vidi & Nomiſmata IMP. DOMITIANI. GERM. COS. XII. Item Nervæ, Traiani, Tiberij, Claudij Cæſ. cum Cerere Aug. Anaſtaſij cum Victoria Aug. ex auro. Q. Curtij Ruffi, aliaque. Lampadem æneam, quadrifidam (quæ in quatuor veluti guttos exit vnde ellychnia flammam vomebant, & in quaternas columnas circinatum cœlum excipientes aſſurgit) iſthîc repertam aſſervat, & expreſſam opera pictoris communicavit, vt hîc apponetur, Cornelius Nicolaus Aquanus, homo Antiquitatis ſtudioſiſsimus.

Lucerna polymyxos, Romæoburgi inventa.

Lucerna hæc polymyxos in Iunij Batavia transpoſita, ſuo loco non comparet. Revocanda ea a pag. 120. in pag. 269.

Erat Cornelius iſte vaſcularius Lugdunenſis, honoris cauſſa non ſemel Iunio nominatus. Qui tametſi a literis alienus, mirum tamen quàm curioſus fuerit, quamque diligens in cognoſcendis veteris memoriæ indiciis, convaſandis fragmẽtis, colligendis & conquirendis Numiſmatibus, quorum feſtivam copiam poſſedit: ærea quingenta, argentea pluſquam trecenta, & quædam etiam aurea, cum in ruinis Arcis Britannicæ, tum apud Romæoburgum reperta, vnà cum infinitis omnis Antiquitatis monumentis aliis, quæ aut ipſe inde extulit, aut ab aliis redemit. Hæc magnam partem poſt illius viri exceſſum facta ſunt juris Knotterorum. Reliqua in omnẽ quaquaverſum regionem deſſeminata, multorum Antiquariorum loculos exornant. De hujuſmodi autẽ Lucerna plurium luminum Martialis lib. XIV. vbi Lemma, LVCERNA

POLYMYXOS, eique ſubjectum hoc Epigramma:

Illuſtrem quum tota meis convivia flammis,
Totque geram myxas, una lucerna vocor.

Quum multiplex ſim (inquit) & polymyxos, id eſt, plura ellychnia habeam, & totũ triclinium meis luminibus perfundam, vna tamen dicor lucerna. Anaſtaſius Bibliothecarius De Vitis Pontificum Romanorum, in Silveſtro I, meminit lucernę ex auro puriſſimo mixarum duodecim. Ita enim legendum, non nixorum, vt in contextu eſt, aut lychnorum, vt voluit Editor in margine. Idem mendum alibi apud eundem Auctorem obſervavi. Sed hæc Grammaticorum ſunt, neque huius loci, Quare ad Antiquitates Bataviæ & Chorographica quæ reſtant exequenda gradum contendamus. Charta Militaris, ſive Tabula Itineraria Peutingeri, cujus ſupra meminimus, PRÆTORIVM AGRIPPINÆ in Batavis haud longè a Lugduno ponit. Nobiliſſimus & omnis Antiquitatis peritiſſimus Marcus Velſerus Duumvir Auguſtanus in explicatione ſchedarũ quarundam ejus Tabulæ, his ex [a] Tacito prĕmiſſis: Agrippina, quò vim ſuam ſociis quoque nationibus oſtentaret, in oppido Vbiorum, in quo genita erat, veteranos Coloniamque deduci imperat, cui nomen inditum ex vocabulo ipſius: Ego hanc (inquit) ambitionem in Coloniæ & hujus Prætorij nomine valuiſſe ſentio: neque enim valde ambigo Prætorium etiam ad Agrippinam Germanici filiam pertinere. Certo fortaſsis conſilio Bataviam oſtentationi delegit imperioſa & ſagax mulier, quò apud illam gentęm venerationem augeret, ex qua Auguſtorum Auguſtarumque corporis cuſtodes. Reliquiæ in Romæoburgo ſupereſſe videntur. Situs convenit, & nomen Romanam antiquitatem præfert. Iunius oſtendit refoſsis fundamentis varia Antiquitatis monumenta id loci eſſe eruta: præter imbrices literatos, & figlina opera, etiam ęrea ſigna, atque argentea numiſmata: quin

[a] *Annal. lib. 12.*

quin & prægrandem gemmam: quæ fidem faciunt aliquid ſupra Militare Præſidium ibi ſtetiſſe. Hæc ille. Quibus quod demam aut addam, non habeo. Adſentior non invitus viro vndecunq. doctiſsimo, & adſurgo ei lubens merito. Cujus & deinde conjectura quæ ſequitur, non mihi admodum improbatur. nedum a Vero abſona (vt nonnemo vult) videatur. Nimirum ad hoc Prætorium Agrippinæ revocandam eſſe cædem Vrſulę & cęterarum Virginum Britannicarum, quam ab Hunnis Colonię Agrippinæ patratam, fama ex nominis errore orta proditum. Imperitè (inquit) quiſquis auctor fuit Hiſtorię, quod Hunnorū & Agrippinę nomen inaudiſſet, ad Attilam & Coloniam Agrippinam retulit, magno temporū & locorum errore. Ad[a] tempus quod pertinet; Gratiani & Maximini (qui Gratiano Imperium & vitam ademit) ævum perſpicuè ex Gaufrido Aſaphenſi intelligimus: Ad locum; Germanicum littus. Guilielmus Lindanus apud Cæſarem Baronium Æſtuaria Germanica ad Rheni oſtia, me approbante, interpretatur. Sed ea Coloniam vſque pertingere cui fidem faciat? Profectò qui ſchedas Tabulæ ſemel inſpexerit, Prætorium Agrippinæ longè rectiùs accipi, fateatur neceſſe eſt. Et ſi jam tunc temporis Romæoburgum a provincialibus vocabatur (quod quidem non valdè affirmo, verum tamē eſſe nihil impedit) probabilis erit conjectura, hinc opinionem de Romana peregrinatione natam. Nam Bonna ex Veronæ nomen fluxit: Quum Virgines Veronā primùm appuliſſe antiqua Hiſtoria narret: Et Verona in hoc littore vrbs opulenta & florens olim ſteterit. Quod[b] Hadrianus Iunius & [c] Suffridus Petrus obſervavêre. An & Baſilea a Prætorio, (Baſileam enim vſque Vrſulam adverſo Rheno navigaſſe volunt) non affirmatè dixerim. Vnum Agrippinenſibus libentes largimur, pleraque Virginum cadavera ad illorum vrbem, quæ inprimis ampla & potens, atque cum reliqua Gallia in Maximi poteſtate eſſet, venerationis cauſſa delata.

a Anno Chriſti CCC LXXXIII vt ſupputat Baronius, qui Gaufredi Aſaphēſis vetuſti ſed vt plurimum fabuloſi ſcriptoris fragmentū ex Vaticana Bibliocā publicavit in Notis ad Martyrologium Romanum, XXI. Octob.

b Bataviæ cap. XVII. pag 184.

c De Friſ. Antiquit. lib. I. cap. 9 pag. 37.

 lata.

lata. Hactenus Velſerus. Cæterùm quàm miſerè multorum frivolis conjecturis hęc Virginum Hiſtoria lancinata ſit, vide in [a] libello quem ex variis concinnatum de iis nuper emiſit Aubertus Miræus. Quod autem [b] Aurelius noſter in literas retulit Romanos, haud procul a Caſtro quod Arcem dicimus Romanorum, Latinarum literarum Scholam aperuiſſe; illud ego in medium relinquo, & ſine gravi & antiqui ſcriptoris teſtimonio nihil hujus meo periculo temerè aſſertum velim. Quamquam V. C. Bonaventura Vulcanius, vtriuſque linguæ & Hiſtoriarum in paucis peritus (cui hæc & alia Aurelij opuſcula debemus) non dubitavit apud ampliſſimũ civitatis Leydenſis Senatum in hunc modum de hac Schola
,, diſſerere: Agnoſcetis, inquit, Scholam Latinam a Romanis
,, propè Leydas ad Rhenum in Municipio veſtro quod Room-
,, burch, hoc eſt Arx Romanorum, dicitur conditam: vt juven-
,, tutis Batavicæ, quam acri ingenio, aptiſſimaque addiſcendis
,, aliis idiomatibus linguâ eſſe norant, ſuâ etiã, hoc eſt, Roma-
,, na lingua inſtructę opera, facilius ſibi alias nationes ejus igna-
,, ras reconciliarent; & hac beneficij ſpecie ipſos juvenum pa-
,, rentes ſibi arctiùs devincirent, atque adeo in officio retine-
rent, &c. Hæc Vulcanius, ſed qui auctorem alium, quo ſe tueatur, non habet pręter Aurelium. Cui bono Cœnobitæ ego antiquum lapidẽ, quem effoſſum inibi viderit, impoſuiſſe exiſtimo, in quo Scholæ mentio facta fuerit. Quã Scholæ appellationem, alium ejus vocabuli vſum & ſignificationem ignorans, putavit vir ſolers ilico ad ludum literarium referendam. In quo falſus eſt. Nam Scholarum diverſarum frequẽs mentio in veteribus Inſcriptionibus. Quæ quum Scholas dicunt, ferè aut Officiorum & Corporatorum Collegia, aut Militum quà armatorum, quà inermium Palatinorum Ordines & Cõtubernia intelligi & exaudiri volunt. Sic apud Gruterum pag. CLXIX, num. 6. SCHOLA AVG. FABRORVM TIGNVARIORVM. Apud eundem pag. DCXXXII, num. 4.

[a] *Hoc titulo De SS. Virginibus Colonienſibus Diſquiſitio Pariſiis, Anno* M.DC.IX

[b] *In fine Batavia, lib. 1.*

TABVLARIVS SCHOLÆ MEDICORVM. Romæ, in limine ſuperiori portæ exterioris S. Alexij in Aventino:

IN. HONOREM. DOMVS. AVGVSTAE. Gruter fol, CLXIX, num. 1.

Ti. Claudius. Secundus. Coactor. cum. Ti. Claudio. Ti. Quir. Secundo. F. Viatoribus. IIIvir. &. IIIIvir. Scholam. cum. Statuis. &. Imaginibus. Ornamentisq. omnibus. ſua. impenſa. fecit.

Ibidem, ſub Concordię templo, in capite fori, dum foſſores terram altiùs moliuntur, inventę hæ Inſcriptiones:

Bebryx. Aug. L. Druſianus. A. Fabius. Xanthus Cur. Scribis. Librariis. &. Præconibus. Æd. Cur. Scholam. ab. inchoato. refecerunt. Marmoribus. Ornaverunt. Victoriam. Auguſtam. &. Sedes. Æneas. & cetera Ornamenta. de. ſua. pecunia. fecerunt. Gruter. fol. CLXX, num 8.

Item:

Bebryx. Aug. L. Druſianus. A. Fab. Xanthus. Cur. Imagines. Argenteas. Deorum. ſeptem. a *poſt. Dedicationem. Scholæ. &. Mutulos. cum. Tabella. Ænea. de ſua. pecunia. dederunt.* a Alias, Ad

Ibidem in vno peryſtilio interiori parte legebatur:

C. Avilius. Licinius. Troſius. Curator b *Scholarum. de. ſuo. fecit.* b Alias, *Scholam.*

Sed an iſtæ Inſcriptiones ad ejuſmodi Scholas referendæ ſint, dubitari poſſe video: quum prima ex iis ad Gymnaſia, ſtatuis & imaginibus Deorum hominumque ſapientia inſignium antiquitùs exornari ſolita, jamdudū relata ſit a viris haud vul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Godeſcalcus Stevvechius Commētario in Vegetium de Re Militari lib. 2. cap. 6.

gariter eruditis. Sed & ipſos videtur decepiſſe vocabulum Scholæ. Sanè Inſcriptio illa (cujus teſtimonio vtuntur) videtur mihi innuere Scholam Viatoribus III virorum & VI virorum, a Ti. Claudio Secundo Coactore & Ti. Claudio Ti. Quir. Secundo ejus filio factam. Item altera Inſcriptio teſtatur Bebrycem Aug. L. Druſianum & A. Fabium Xanthum Curatorem, Scholam Scribis Librariis & Præconibus Ædilium Curulium faciundam curaviſſe, poſteaque refectam a C. Avilio Licinio Troſio. Atque ab hoc Xantho fortaſſis Schola Xantha dicta, cujus meminit Rufus in libello de Regionibus Vrbis. Ea mihi quidē ſedet ſententia, ſalvo aliorum judicio. Sed de Scholis Militum armatorū (erant namque Scholæ Militiæ Caſtrenſis, & Militiæ Palatinæ) habes in iiſdem Monumētis antiquis. SCHOLA SPECVLATORVM LEG. I & II ADIVTRICVM, &c. in Marmore quodam Budæ in Hungariâ reperto, apud Gruterum pag. C LXIX, num. 7. Apud eundem pag. D CC LIII, num. 4. SCHOLA VEXILLARIORVM Schola equitum & peditum, in Codice Iuſtinianeo lib. II tit. VIII, de Advocat. diverſor. Iudicum. Schola Scutariorum, & Scutariorum clibanariorum in Vrbe Conſtantinopolitana, in codice Theodoſiano, lib XIIII, tit. XVII. de annonis civicis & pane gradili. Scutariorum meminit etiam Ammianus Marcellinus lib. XXII, & eorumdem Scholam primam & ſecundam nominat lib. XXVI. Scholæ tertiæ meminit vetus Inſcriptio:

Gruterus fol. CIϽ LII, inter Monumēta Chriſtiana, num. II.

M. M. IN. PACE
FLANIGGO. SCVTARIVS
SCOLA. TERCIA. QVI
VIX. ANN. L. M. XV. &c.

Tres etiam ſcutariorum ſcholas, I. II. III. agnoſcit Notitia Imperij Romani, in Occidente ſub diſpoſitione viri illu-
ſtris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſtris Magiſtri Officiorum. Ibidem schola Armaturarum: schola Gentilium (cujus scholæ & Marcellinus meminit lib. XXVII.) schola agentium in rebus, & Deputati ejuſdem scholæ. Cujus scholæ cum in eadem Notitia, tum in codice Theodoſij, & Iuſtiniani crebra mentio. scholarum etiam Militariũ meminit Vegetius de Re Militari lib. II. cap. XXI. Et a scholis Milites scholares dicti, in cod. Theod. lib. VII. tit. 6. de erogat. milit. anno. l. 34. lib. XI. tit. 18. Qui a præbitione tyronum excuſ. l. vn. In cod. Iuſtin. lib. I. tit. 31. de officio Magiſtri offic. l. 3. & 5. In eodem lib. XII. tit. 30, de privilegiis scholarium. Vbi in orâ ex Alciato monemur, intelligendos militantes in ſacro Palatio. De scholaribus, ſive scholariis (vt ibi, & alibi in cod. Theod. appellantur) qui interdiu & noctu in Aula verſabantur, vide Agathiam Hiſtor. lib. V. & adhibe Suidam in hac voce. Scholæ Palatinæ mentio in l. 11 § ſin autem, & in § illo proculdubio cod. Iuſtin. lib. III. tit. 1. de Iudiciis, & apud Marcellinũ lib. XIV. Schola Domeſticorũ in cod. Theod. lib. VI. tit. 24. de Domeſticis & Protectorib. l. 3. eod. lib. tit. 25. de Præpoſitorum l. vn. lib. XII. tit. 1. de Decurionib. l. 38. In Cod. Iuſtin lib. III. tit. 23. Vbi senator. l. 3. Et apud Marcellinum lib. XXVI. In eod. Cod. lib. I. tit. 27. in Laterculo Præfecti Prætorio Africæ plurium scholarum mentio, videlicet Singularium, Mittendariorum, Curſorum, Nomenculatorum, Stratorum, Prætorianorum, Draconariorum, Chartulariorum. schola Notariorum in cod. Theod. lib. VI. tit. 2, vbi ea schola ſacratum Collegium aliàs dicitur. schola Notariorũ etiam in Notitia Imperij & apud S. Gregorium in Regiſtro lib. VII, epiſt. XVII. qui & scholam subdiaconorum nominat ibidem. Nam Eccleſia multis vocabulis vtitur ſumptis a Re Militari. sic schola cantorum reperitur apud veteres Auctores qui agunt de Divinis Officiis. Et vt olim in Re Militari qui scholæ ſive contubernio præerat, dicebatur caput

scholæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Scholæ, id eſt, Decanus habens ſub ſe novem homines: quibus ipſe decimus præerat: a quo illi nomen: ſic hodieque in Collegiis Eccleſiaſticis (quod ab illuſtri viro Ioſepho Scaligero accepi) qui decimus eſt ac princeps Collegij, alibi Decanus, alibi caput ſcholæ vocatur: vt in Volcis Tectoſagibus, & Aremoricis, & reliqua provincia Narbonenſi. Nimirum quia ſchola & contubernium idem. Verùm his omiſſis, reſtat ſchola ſilentiariorum, nobis indicta. Ejus mentio apud Nicephorum lib. XVI. cap. XXIIII. In Cod. Iuſtin. lib. XII. tit. 16. de Silentiariis & Decurionib. l. 4. devotiſſimorũ ſilentiariorum ſchola. Erant autem ſilentiarij non a Secretis Principis, quod Accurſius & ejus ſecutuleij crediderunt, ſed qui importunum murmur cohibebãt, & curam habebant ne quis in Principis Palatio ſtrepitus inſolens excitaretur. Silentiariorũ Palatij meminit Procopius ſecundo Perſicorum, & de Fabricis ſive Ædificiis Iuſtiniani. Ipſe Iuſtinianus in cod. lib. III. tit. 28. de inoffic. teſtam. l. 30. § vlt. Exceptis ſolis (inquit) viris ſpectabilibus Silentiariis ſacri noſtri Palatij. In eodem cod. lib. V. tit. 63. de excuſationib. tut.[a] l. vlt. Imperator Anaſtaſius A. Antiocho Præpoſito ſacri Cubiculi ſic ſcribit: Viros Clariſſimos ſacri noſtri Palatij ſilentiarios circa latus noſtrum militantes, de tutelis & curationibus excuſari ſancimus. Dat. Kal. Ian. Ioanne & Aſclepione Coss. Facit huc Inſcriptio vetus:

a Huic legi vulgo vitioſum & rei minimè cõveniens lemma præponitur. Tale: Conſiliarij Principis excuſantur a tutela.

IVLIVS. FELIX. VALENTINIANVS. V. C. ET
EX. SILENTIARIO. SACRI. PALATII. &c.

Quare illi qui hodie vrbium ſecretarios (quos Ab Actis non malè fortaſſis dicas) ſilentiarios appellant, quo auctore ſe tueri poſſint, etiam atque etiam videant: ſiquidem Latinè loqui in animum induxêre. ſed de ſcholis (hui!) quot verba apud eruditas aures perdidi! Quid faciam, benevole Lector? Equidẽ fateor, interdum longior ſum quam par eſt, & quam ipſe volo. Sed quia provincia hæc ſuſcepta eſt, ſatisfaciendum

fuit

fuit quibuſdam amicis meis,in quorum gratiam hæc omnis de Scholis diſputatio (quam docti ſupervacaneam dicent) inſtituta eſt. Tandem,tandem ad Aurelium , de quo cœperam dicere,revertatur oratio. Videtur itaque e ruinis Caſtri illius lapis erutus,qui Scholæ mentionem fecerit, & quo duce fortaſsis Aurelius in profundiſſimum erroris abyſſum præcipitatus. Nam Scholam addiſcendis Latinis literis ibidem conſtitutam fuiſſe a Romanis,neſcio num apud omnes fidem inventurum ſit. Lubet ſuſpicari, mentionem in eo lapide fuiſſe factam Scholæ Armamentarij. Sic Schola Armamentarij apud Vbios legitur in fruſtro marmoris, quod Coloniâ advexit & in Muſæum ſuum tranſtulit Heidelbergæ V. C. Marquardus Freherus. Deſcripſit illud Gruterus pag. CLXX, num. 2. Vbi inter alia:

HVIC TITVLV :. :. :.
SCOLA. ARMA :. :. :. :.
:. :. VM. VBII. &c.

Hinc Indicis cap. XI. inter Ædificia publica ARMAMENTARIVM APVD VBIOS relatum. Sed dum preſſiùs veſtigia fugientium literarum lego, videtur mihi in marmore exaratum fuiſſe SCHOLA ARMATVRARVM, non quod viri magni cenſuerunt SCOLA ARMAMENTARII. Scholæ Armaturarum ſupra ex Notitia Imperij meminimus. Armaturæ autem certum genus militum. De quo Vegetius non vno loco, & Marcellinus lib. XIV. XV. & XXVII. Iulius Firmicus quoque Armaturarum militarium meminit. Sed de his hactenus. Reſidua Antiquitatum hæc ſunt. Teſtatur idem Aurelius ſe Romæoburgi Inſcriptionem iſtam legiſſe:

S. NERVAE. TRAIA CAES. GER
DACICO. TRIB. P. P.P. COS. V
LVCENSIVM. PRAEF. TRAIANO
TRIB. POT. LVCENSIVM.

Hæc Inſcriptio (vt annotavit clariſſimus Vulcanius, qui Aurelij

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

relij Bataviam primus in lucem edidit,) parum proba eſt, videturque omnino ex diverſis Inſcriptionibus conflata. Sed quum Aurelius ſe eam vidiſſe & compegiſſe teſtetur, intactã relinquere quam mutare idem maluit. LVCENSES, qui hîc commemorantur, an a Lucâ Tuſciæ vrbe dicti ſint, & ex Italiâ venerint, ſive potiùs ex Africâ (nam Luca Africæ locus maritimus eſt apud Procopium in Vandalicis, diſtatq. a Carthagine iter novem dierum) non facile dicam. A Luco Auguſti fortaſſis ita nuncupati. Nam Cohortis Lucenſis meminit Notitia Imperij, in Occidente ſub finem, vbi Præpoſituræ Magiſtri Militũ præſentalium a parte peditum recenſentur: In provinciâ Hiſpaniæ Gallæciâ, Tribunus, inquit, Cohortis Lucenſis Luco, ſcilicet, præſidebat. prope Flavium Brigantium. Lucus Auguſti, vrbs eſt opulenta, nunc Lucenſis dicta, vnde hæc Cohors denominatur, ex ſentẽtia doctiſsimi Iuriſconſulti Guidi Panciroli. Pighius in Hercule Prodicio Hagam-Comitis Lucenſium municipium appellat. Lucenſes autem, quorum mentionem in antiquis Batavorum monumentis (hanc fortè Inſcriptionẽ innuens) reperiri ait, a luco in Batavis olim celeberrimo (Tacitus Sacrum nemus vocat) denominatos cenſet. Ab eodem luco idem Luguduni vrbis etymon arceſsit: & Britten ad Oceani littus, ſive vt ille ſcribit Britthem, Vetera Caſtra Romanorũ interpretatur: quaſi Veterheimum, nomine ex Latina & antiqua voce Belgica compoſito. Quæ originationes (liberè dicam) pectines Solis & Lamiæ turres, vaniores gerris Siculis. Quibus refutandis non hîc diutius immorabor, digito tantùm indicaſſe contentus. Nec referam hîc tricas de luco ferali veniæque exſorti, quem Hagæ-Comitis propinquum & ob horrorem inacceſſum fuiſſe memorant Annales noſtri vernaculi. Quorum initium cerritus aliquis ſcripſiſſe, aut dictaſſe anus ſomniculoſa videtur. Hæc cum venia tua, erudite Lector, obiter. Dabitur aliàs, vt ſpero, de iis vberiùs diſſerendi occaſio. Nunc quod inſtat agamus.

T'wout ſonder genaden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

agamus. Reperta eſt apud Batavos (locus non deſignatur) baſis hæc Martis Victoris: in qua ſupererant adhuc pedes ſtatuę olim impoſitæ, ſed poſtea confractæ.

Smetius fol. XXVI. Gruter fol. LVIII. num. 6.

MARTI. VICT
GLADIATORES
L. G. P. F.

Quæ baſis, teſte Smetio, exſtabat annis ſuperioribus Dordrechti apud Martinum de Beaumont. Notas illas L.G.P.F. video vulgò ignotas eſſe. Interpreter ego, Legionis Geminæ Piæ Felicis. Nam Gladiatores etiam ad militiam vocatos legimus. Cæſar de Bello Civili lib. I. Gladiatores, quos ibi Cæ-" ſar in ludo habebat, in forum productos libertati confirmat, " atque iis equos attribuit, atque ſe ſequi juſſit. Sed Gladiatores hîc fortè ſunt gladiorum fabricatores. Quomodo Gladiatores accipiendi apud Tarrutenum Paternum I. C. Rerum Militarium lib. I. in Pandectis lib. XL. tit. v. l. vlt. de jure immunitatis. Si quis volet ad arenarios Gladiatores referre, per me licet. Nam non Romę tantùm, ſed & in provinciis & municipiis Romani Imperij ludos Gladiatorios editos ſcimus: & eorum Pręſidem Martem. Tertullianus libro de Spectaculis: Martem, inquit, & Dianam vtriuſque (nempe Gladiato-" rij & Venatorij) Præſidem novimus. Hujus rei etiam Salvianum dare poſſem auctorem, niſi ablectiſſima Iuſti Lipſij Saturnalia conſulenda putarē. Nec mihi mens, erudite Lector, onerare te copia exemplorum. Redeo ad penſum. In VValachria Zelandiæ Inſula, pago volgo Weſtcappel dicto, prope Vliſsingam, in templi fonte ſacro legitur hæc Inſcriptio:

HERCVLI
MARCVSANO
M.R.R.I.M.F.F.I.V.I.S
TERTIVS
V. S. L. M.

Ita exhibet Gruterus pag MLXX, num. 4. ex ſchedis Pighij, qui in Hercule Prodicio ad hunc modum cõmentatur: HERCVLEM templis ubique locorum & divinis honoribus cultum, cognominaq. vel a factis, vel a locis, in quibus colebatur, diverſa ſortitum eſſe ferunt. Hinc Gaditanus apud Iberos, MARCVSANVS apud Batavos, Monœcus apud Ligures, &c. Ioannes Goropius Becanus, vir ingenioſiſsimus & politiſsimus, hujus Inſcriptionis quoque meminit in [a] Originibus Antvverpianis ſive Cimmeriorum Beccelelanis, & feſtiviſsimo (vt ferè omnes ejus Origines) etymo illuſtravit. Quod apud ipſum vide. Nos hîc Ortelium potiùs audiamus, qui in Theſauro Geographico ita loquitur: MAGVSANI HERCVLIS Fanum circa Schaldis oſtia olim fuiſſe, Vetus Inſcriptio, quæ ſupereſt, indicat. Ineptiunt qui MARCVSANVM legunt: quum nec canina litera, neque ejus veſtigium in lapide (quē diligenter inſpexi) cernitur. At hanc veram eſſe ſcripturam, teſtimonio eſt Poſtumi nummus æreus, qui HERCVLIS MAGVSANI quoque effigiem & nomen liquidò oſtentat. Poſtumum Trans-Rhenani hujus limitis Ducem & Galliæ Præſidem factum a Valeriano, Trebellius Pollio memoriæ prodidit. Inſcriptionis formula hæc eſt:

HERCVLI
MAGVSANO
M. PRIMIIVS
TERTIVS
V. S. L. M.

Hactenus inſignis ille & verè Regius Coſmographus. Quibus

[a] Lib 2. Meminit idem lib. 3. Frãcicorum.

[b] Exſtat huius nummi typus apud Gulielmum Choulium Gallum de vett Rom. Relig. Et Inſcriptio apud Adolphum Occonem Auguſtanum.

ous iſta adiiciebam. Repertam ſcilicet hanc Inſcriptionē anno CIↃ IↃ XIIII à V. N. Philippo Burgundo, Oceani Præfecto. Quod teſtatur in [a] Epiſtola de Zelandis ad Sebaſtianum Ciriacinum Gerardus Noviomagus. Meminitque idem alibi in Collectaneis ſuis de miranda antiquitate Regū Germaniæ, ex Ioannis Marij & Beroſi fabuloſis Antiquitatibus. Sed Inſcriptionem ipſam non adſcribit. Quæ fortaſſis illo ævo prẹter nomen Herculis ægrè legi potuit. Nuperque adeo de ea Inſcriptione inter doctos certatum: quibuſdam MARCVSANO legentibus, & literas ſequentes ſingulas punctis diſtinctas fuiſſe exiſtimantibus, ad hunc, vt jam ſupra vidimus, modum: M. R. R. I. M. F. F. I. V. I. S. Aliis contra MAGVSANO, & M. PRIMELIVS legentibus. Quàm lectionem Laurinis omnium Antiquitatum doctiſsimis placuiſſe intelligo. Sed Ortelij lectionem veram eſſe, facilè inducor vt credam. PRIMIVS nomen viri proprium eſt, reperiturque in veteribus Monumentis, vt & TERTIVS. Quod autem hîc PRIMLIVS legatur, movere neminem debet. Exempla alia in antiquis Inſcriptionibus occurrunt, in quibus I redundat. Sic ibi eſt MARIINVS, MACXIIMINVS, & talia. Vide Indicem eorum quæ ad Rem Grammaticā pertinent, cap. XIX.

[a] *Illam dedi ſupra, pag. 138. & ſeqq.*

Explicit Antiquitatum Batavicarum Tabularium.

Sed heus Lector, Inſcriptiones veteres, quę Friſiorum meminerunt, his etiam attexere placuit.

Romę, in Palatio prope Trivium, via Salaria.

1 *Baſſus. Neronis*
Cæſaris. Corpore
Cuſtos. Natione
Friſius. Vixit
An. XL.

Interamnæ in vmbria, in Ecclesia S. Marię Magdalenę.

2 *Hilarus*
Neronis. Cæſaris
Corpore. Cuſtos
Natione. Friſæo
Vix. A. XXXIII.

[a] *1, ex Mazochij. 2 ex Apiani Antiqnitatibus Gruterus pag.* DC, *num.* 12 *&* 13.

Romæ, ſed qua Vrbis Regione non additur.

3 D. M.
Aug. Vero. a *Eq. Sing. Aug*
Nat. Friſeo. b *T. Ael. GeminI*
Vixit. ann. XXX. *Mil. ann.* XIII.
Aur. Mæſicus. Her
c *A. O. F. C.*

4 D. M.
T. Fl. Verino. Nat
Friſaevone. Vix. ann
XX. *M.* VII. *T. F. Victor*
Eq. Sing. Aug. fratri
Dulciſsimo
F. C.

Gruterus ab Horatio Vallao pag. DXXXII, *num.* 6 *& 7.*
a *Equiti Singulario Auguſti.*
b *Turmæ Ælij Geminij.*
c *Amico optimo faciundum curavit.*

Notandum in harum Inſcriptionum vltima T. Fl. Verinum natione Friſævonē dici. Friſiabones Plinio lib. IV. cap. XVII. Rhenani populi ſunt, inter Helium & Flevum ejus oſtia ſtrati. Sunt qui Zelandos interpretentur: at VVaterlandi vulgò creduntur, qui Hollandiæ partem Septentrionaliorem incolunt. Monuit Ortelius apud Plinium aliquos codices legere Friſi Avones. Quę veræ lectionis veſtigia, vt in Animadverſionibus noſtris in Bataviam Iunij notavimus. Has alias, vita comite, videbis. Nunc vide an ad Friſiorum Hollandorumve gloriam ſpectet ara marmorea Romæ, retro S. Marcum ſub Capitolio, in vico appellato *in Furno*; cujus hæc Inſcriptio:

D. M.
T. Horteſio. Mucroni. Nat. d *Marſaqueo. V. An*
XXXXV. *Ael. Verinus. Arm. Cuſt. Eq. Sing*
Aug. Fratri. F. C.

Gruter fol. DXVIII, *num.* 5.
d *Marſaci os Plinius, & Marſacos Tacitus commemorat. Quorum veſtigia in* Marſ-diep *agnoſcimus. Vide Iunij Bataviam, pag.* 29.

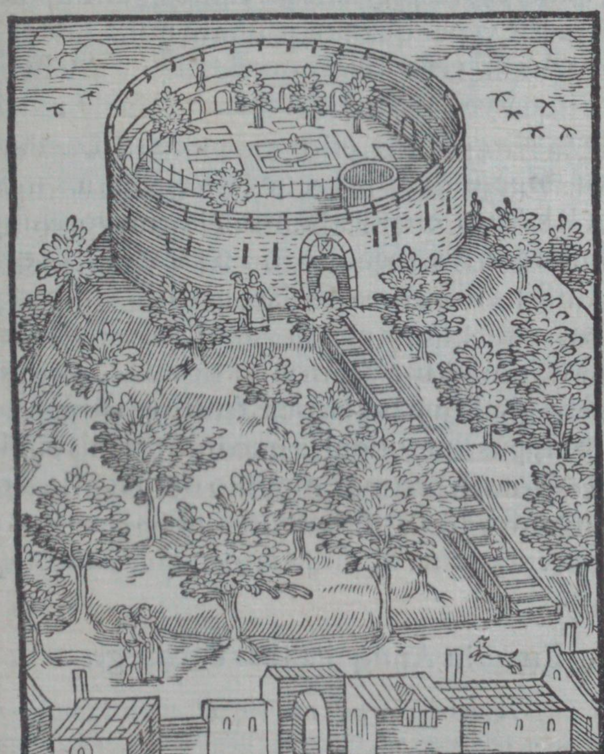
Atque hæ ſunt Inſcriptiones omnes tam peregrinæ quã originariæ, quæ ad notitiam meam de Batavis Friſiisq. pervenerunt. Eas in quorundam gratiam raptim pro ingenij mei tenuitate interpretari ſum conatus. Sicubi erravi, Lector candide, memento me hæc currente prælo dictaſſe.

Da veniam ſubitis: non diſplicuiſſe meretur,
Feſtinat Patria qui placuiſſe ſuæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſequentibus pagellis, alioqui vacaturis, vt Burgi Lugdunenſis ſcænographia cum deſcriptione ejus ex Iunio appingeretur, curavi. Vtique quum exſtent, qui opus Romanum exiſtiment. Conjunge autem Bataviam Aurelij lib. I. cap. VI.

Scænographia Burgi Lugdunenſis.

Lugduni (ait [a] Iunius) media fere vrbe in acclivi vndequaque tumulo, editiore loco, Pyrgus exſtat, Burgum patria lingua vocat, circinato mœnium ambitu, fornicibus arcuatis quem ab Engiſto circiter quadringenteſimum & quinquageſimum a Chriſti Natali annum exſtructum, quum Heros ille conſilio manuq. potens e Britannis victor domum rediſſet, ſunt

[a] Batavia pag. 269.

ſunt qui chartis prodidêre:locum habitationi ineptum, quod domiciliis careat, medium omne ſpatium pomiferæ arbores occupant. In eo puteus altiſsimus & peramplus viſitur, quem credulum vulgus fabulatur cuniculum habuiſſe pervium ad Armamentarium vſque Romanum prope Catvicum. Quod commentum facile convicerit tractus ille totus uliginoſus & pratenſis, qui vt eam ſubterraneam cuniculi altitudinem admittere potuerit, vt per quatuor paſſuum milia ſubter Rheni alveum penetrarit, vero diſſonum videtur. Ab hoc Pyrgo Burg-gravij (quæ vox ſonat Pyrgi Comites) inclytum nomen trahunt, Dynaſtæ potentes olim proprietarij Lugduni Domini. quod imperium & jus penes VVaſſenarios incolume ſtetit, cum Rhenani territorij (Rhijnlandiam vocant) poſſeſſione, teloniiſque; donec anno CIↃ CC. LI. exſtincto Iacobo Chriſtina filia, cujus tutelam occuparat Princeps, hæreditario omni jure exuta eſt. Lugduni poſſeſſionem, (quæ ob conciſas Comitis literas, injuriæ nomine, adempta fuerat) beneficio piæ Principis Iacobæ, familiæ reſtitutam, recepit ad ſe Philippus Burgundus; a quo in Comitiis publicè, intrepido & ad truculentiam compoſito ore, jus aviti Dominatus repetere auſus eſt Iacobus Henrici filius, voti invalidus adverſus potentiorem: obtinuit tamen quædam, iniquis (vt fit) legibus.

Errata in Antiquitatibus ſic corrige:

Pag 176. verſ 12. CAECIL. *pag 180. verſ 18,* extructamque. *Pag 181. verſ 21.* devictis *Ibid verſ. ult.* quod me nupera *Pag 186. Imbrex tredecim pollices longus tranſpoſitus, reſtituẽdus in ſedem teſſeræ; quæ viciſsim ei ſubſtituenda, vt agmen ducat ſequentium* *Pag 192, verſ. 18.* vnum. *Ibid verſ. 5* alterum. *Pag. 196. verſ. 27* HISCONIENSIVM. *Pag 199 verſ. 2.* quamquam. *Pag. 206 verſ. 17* BATAORVM *pag. 207. verſ 6.* VIX. AN. XXIIX. *pag. 222. verſ. 26.* B. M. IN. PACE.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Illuſtriſsimorum
HOLLANDIAE
ZELANDIAEQVE
COMITVM AC DOMINORVM
FRISIAE
ICONES ET HISTORIA.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Inſignia
COMITVM
HOLLANDIAE

ZELANDIÆ & FRISIÆ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Hollandia vnde dicta.

HOllandiam, alij Holtlandiam, id eſt, terram lignorum: alij Hollandiam, id eſt, terram caſſam & non ſolidã, dictam volunt. Nonnullis enim locis adeo ſolida eſt, vt natare dicatur ſuper aquam. Quo autem tempore ita dici cœperit, non me legiſſe memini. Veruntamen conſtat hanc appellationem admodum eſſe recentem. Nam Hermannus Contractus, qui ſcripſit ad annum vſque Domini M. LXVI. in fine, vbi de Theoderico Marchione quarto ejus nominis pluribus locis fit mentio, nuſquam Hollandiam nominat, ſed vbique Fladirtingam. Ab eo puto oppido quod hodie haud procul Oceano nomen habet Vlardingen. Quod Gerardus Noviomagus vetuſtiſsimum eſſe aſſerit, vocatque Vlardingam & Vlardingiacum. Fladirtingam autem non pro oppido ſolum, ſed pro ipſa regione ponit Contractus.

Hæc Iacobus Meierus Annalium Flandriæ lib. XI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Primus ego Batavæ gentis Comes, ortus ab alto
Sanguine Teucrorum, Santone patre, fui.
Pacis amans, bellique potens: hoc victor, at illa
Devictis Friſiis invidioſus eram.
Hinc pulſus, Calvo mea regna iuvante recepi:
Reſtitui pacem: pace data perij.
Quæ mihi mors potuit melius contingere? nam qui
Bellâram juvenis, pace quieſco ſenex.

THEO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

THEODERICVS I.

COMES PRIMVS.

CArolus cognomento Calvus [a], Romanus Imperator, & Galliarum Rex, quum audiſſet Hollandiam Imperatoriam terram a Danis, qui Trajectum incolebãt, vi bellica fœdari, [b] Ioannis octavi Pontificis rogatu, Principatum ejus contulit Theoderico uidã Sigiſberti Aquitani filio, Troiani ſanguinis viro, anno)CCC LXIII, vt Annales tradunt. Is confeſtim armata ma u Hollandiam ingreſſus, Friſios compeſcuit primum. Deinle, quum invidere cœpiſſent ij populi tam longam [c] Theolerico cum finitimis pacem, eum provincia ejecerunt. Ejetus confugit ad vnicum & promptiſſimum ſubſidium [d] Caolum Calvum Imperatorem. Cujus iterum opera non ita nulto poſt in Hollandiam [e] reductus, de iis, qui conjuratioiis auctores fuerant, ſupplicium ſumere non diſtulit. Obijt nortem jam ſenio confectus, anni initi Principatus quadraseſimo, relicta vxore Gena, nobili femina. Peperit ei hæc Theodericum, qui paterni Comitatus hæres poſtea fuit. Amoo & Theodericus & Gena ſepulti Egmondæ.

a *Ludovici Pÿ Cæſaris filius & Caroli Magni nepos.*
b *A quo Carolus etiã Calvus inunctus memoratur*
c *Theodericus a Friſiis Hollandia eiectus.*
d *Quem Principem ſibi adhuc iuvenis fortiter agendo amicitia & familiaritate devinxerat.*
e *Theodericus in Hollandiam reductus.*

Hic COMES THEODERICVS *accepit etiam ex donatione Ludovici Germaorum Regis Ludovici Pÿ filÿ anno 868 Zelandiam: unde quum Dani, VVılti, & Slavi (qui um praerant Dordraco & Traiecto) novum Principem deturbare conarentur, præfectus eſt miitia Lupoldus, alter Suevorum Comitis filius. qui re proſpere geſta, ſedibuſque inibi conſtitutis, iluſtribus Borſalis ortum dedit, vt vulgo creditur.*

Ex Meieri Annalium Flandriæ lib. II.

Carolus Rex, quo plures haberet, quos Danis Normanniſq; efferis nationibus opponeret, Hollandiam, Batavorum olim celebrem inſulam, Comitatus honore decoravit, Theoderico cognomine Friſio, fortiſſimo viro, primo inſtituto Comite. *An. 863.*

Virtutis patriæ, patrij quoque nominis hæres
Marte meo clarus, vt fuit ille, fui.
Jdem hoſtis Friſius, ſic & victoria vtrique:
Hæc blanda, imperiis invidus ille meis.
Mox etiam flammis monumenta abſumpta paternis
Manibus æterno marmore reſtitui.
His geſtis morior: teſtis mihi fama, tueri
Me nec ſceptra magis, nec potuiße patrem.

THEODERICVS II.

COMES II.

THeodericus hujus nominis ſecundus, qui in demortui patris locum factus eſt Comes, iterum rebellantes Friſios bis memorabili prælio devicit. Egmondenſe Monaſterium crematum a Friſiis, ex lapide inſtauravit. Fatalem autem obijt diem, anno gubernationis octavo & octogeſimo. Corpus ejus ingenti hominum vtriuſque ſexus conventu Egmondam delatum.

Ardua

Ardua, dum vixi, generoſo pectore bella
Suſtinui, ad pacem tardus, ad arma celer.
Teſtes ſunt Friſij, Phrygij qui ſanguinis hoſtes
Senſerunt, hoſtem quid ſit habere Phrygem.
Hæc mea vita: necem memor ipſa Batavia narret,
Quæ patrio exanimem me poſuit tumulo.
Pace quievit avus, genitorque; ego primus in [a] *armis:*
Utraque mors laudi eſt. elige poſteritas.

a *A Friſiis caſus.*

ARNVL-

ARNVLPHVS
COMES III.

ARnulphus tertius Hollandiæ Comes, Theoderico patri ſucceſſit. Hic Princeps multa cum Friſiis bella geſſit. Ad postremum cæſus ab ijſdem in quodam VVeſt-Friſiæ agro non ſine maximo dolore ſuorum, a quibus & ipſe Egmondam exanimis deportatus, in majorum conditorium reponitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Defendi patrium, patre non minor ipſe, Leonem,
Proque parente parens, proque Leone Leo.
Me duce Trajecti[a] *Præſes,*[b] *Friſiuſque ſubacti,*
Inferiæ cæſo qui cecidere patri.
Hoſtis vterque: ſed hic belli, fraudum ille miniſter,
Eventus vates ſtella comata fuit.
Sic pius in patrem vixi, ſic fortis ad arma:
Alterutro quivis vel Deus eſſe poteſt.

a Adeboldus Epiſcopus captus.
b Orientalis, puta.

THEO-

THEODERICVS III.
COMES IIII.

THeodericus hujus nominis tertius, defuncto patre Arnulpho, rexit Hollandiam; cujus Principatu multis diebus arſit in ea regione ſtella crinita, quam ſubſequutum eſt bellum Trajectenſe: in quo cæſis vtrimque multis haud obſcuri nominis Principibus, captus etiam Adeboldus loci Prę‐ſul abducitur in Hollandiam; vbi Comitis juſſu diu multumque cuſtoditus manſit, quum propoſitas ſibi conditiones abnuiſſet. Creditur ejus belli præcipua cauſa fuiſſe, quod Adeboldo inſtigante Friſij rebellaſſent. Itaque poſtea, vt patris necem vlciſceretur Theodericus, incenſis villis, agriſque latè vaſtatis, omnem brevi Orientalis Friſiæ regionem ſuæ ditionis fecit; quumq. bello victis [a] Florentium minorem filium præfeciſſet, ipſe victorem exercitum reduxit in Hollandiam. Hieroſolymam profectus, vt Dominicum ſepulcrum ex voto inviſeret, in reditu mortem obiit. Corpus ejus Egmondæ illatum tumulo majorum. Præfuerat hic Theodericus Hollandiæ XLVI annis; quo defuncto, ejus vxor Vithildis ad Saxones ſuos reverſa eſt.

Bellũ Traiectenſe. Adeboldus Epiſcopus captus.

a Hunc Florentium, & alterũ Theodericum natu maiorem, ſuſceperat ex filia Ottonis Ducis Saxonum, cõiuge ſua.

Ex Meieri Annal. lib. 11.

BAlduinus Barbatus IX Comes Flandriæ ob rem bene geſtam in Lotharingia adverſus rebelles donatus eſt ab Henrico Cæſare Valachriis cum aliis Zelandiæ inſulis. Quæ quidem res origo fuit longiſſimæ inter Flandros atque Hollandos diſcordiæ ac belli, quod quadringentos prope per intervalla tenuit annos, contendentibus vſque Hollandis Zelandiam jure optimo eſſe ſuam, Donatione quadam jam inde ab Ludovico Cæſare Ludovici Pij filio profecta. *An. 1007.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Quid vitam carpis, quid prælia geſta, Viator?
Sit ſatis hoſtili me perijſſe manu.
Nam quod [a] Eburonum maculavi ſanguine ludos,
Iſta reſiſtentis, non mea, culpa fuit.
Bella ſequuta tamen: quæ nullis viribus hoſtis
Geſſit, at internæ proditionis ope.
His cecidi moriens, illis velut ante cecîdi:
Tolle necem hanc, & tunc iudicet ipſe Cato.

[a] *Leodij viro nobili occiſo.*

THEO-

THEODERICVS IV.
COMES V.

POſt defunctum patrem Theodericus quartus Comes fuit, qui Leodij, quò ludorum gratia cum multis aliis variarum regionum Principibus venerat, homicidio perpetrato trepidus aufugit. Nec ſic quidem tutus. Nam alij Principes, qui cędem nobilis viri cupiebant vindicare, cum ingenti armatorum manu fugientem vſque in Hollandiam ſunt inſequuti. Dordraci, quam vrbem proditione occupaverant, cruento certamine dimicatum, occiſis vna nocte quadringentis nobilibus. Defunctus ea pugna Theodericus, manè poſt ſolis ortum, quum animo ſatis otioſo foris deambularet, telo in femore ictus ab hoſtibus, qui nocte ſuperiore aufugerant, biduo tantum ſupervixit.

Ludi Leodienſes.

Proditio Dordraci.

Inibique Comitis inſidioſa mors.

Ex Meieri Annal. lib. III.

Theodericus IV. conjuratione Agrippinenſium ac Leodienſium Dordraci occiditur Idibus Maij, 1048.

An. 1048.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Præfectus Friſiis, Batavis Comes, vnus vtrumque
Cavi, neu ferrent, neu mihi damna darent.
Invidêre mihi a Grudius, Leodinaque mitra
Agrippinenſi fœdere juncta comes.
Nec mora: colligitur miles, nocitura parantur
Arma, ſed auctori pernicioſa ſuo.
Scilicet vna omnes dedit & pugna abſtulit hoſtes:
I nunc, virtutem victa fer invidia.

a *Lambertus Comes Lovaniẽſis.*

FLO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

FLORENTIVS I.
COMES VI.

QVum Theodericus ſine prole deceſſiſſet, frater ejus Florentius ex Friſia in Hollandiam accerſitus, Reipublicæ gubernacula ſuſcepit. Hujus ſucceſſibus externi Principes aliquot, Archiepiſcopus Colonienſis, Antiſtes Leodinus & Lambertus Comes Lovanienſis invidentes, contraxerunt exercitũ, quo novum Comitem Principatu deturbarent. Quod vbi ad Florentium permanaſſet, ſtatim ex conſilio ſenis cujuſdam, quà hoſtem venturum credebat, factas clam noctu ingentes foveas, vt qui intendebatur dolus procederet, fœno & ſtramine operuit, in quas egreſſi hoſtes quum incidiſſent, adfuit Florentius, qui magna prius edita cęde, multos abduxit captivos, inter quos erat Comes Lovanienſis, quem poſtea grandi pecunia redemtum dimiſit incolumem. Hæc victoria Comitis tantum abfuit vt Archiepiſcopũ Colonienſem deterruerit, vt non multis inde annis interjectis cum numeroſo exercitu in Hollandiam ſit reverſus, cui effuſius omnia vaſtanti occurrẽs cum non pœnitenda ſuorum manu Florentius levi pugna hoſtem fudit. Multi in eo prælio cecidêre, reliqui capti, qui ætate, aut alia re impediti fugere non potuerunt. Fuit annus ille quo Florentius eam victoriam adeptus eſt humanæ ſalutis M LXII. Habent Annales, hunc eundem Principẽ non multo poſt ſuperatum Archiepiſcopũ ſub arbore quadã (currendo an pugnando dubiũ eſt) defeſſum ſediſſe, ibiq; interemptum ab his qui ſuperiori pręlio fugerãt.

Comitis hoſtes.

Inſidiæ.

Victoriæ Comitis.

Victus denuo Archiepiſcopus Colonienſis.

Alij (inter eos Beka) Comitis cædem in annum 1061. incidiſſe volunt, 4. Kalendas Iulias.

Ex Meieri Annal. lib. III.

In Synodo Agrippinenſi data eſt pax a Cæſare Henrico IV. qua Balduinus Pius Comes Flandriæ terram omnem inter Schaldim & Teneram, quinque Inſulas Zelandicas cum quatuor [a] Officiis retinuit, anno 1057

Dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Dum novus imperij ſucceſsor quæritur, anceps
Femineo dudum pectore pugna fuit.
Imperium ſprevit ſexus, mens alta cupivit,
Sexuque evaſit altior illa meo.
Cœpta ſecundavit bona Pax, pulſuſque repente,
Quod dederat Paci, Mars tulit exſilium.
Sic ego regnavi: nunc tu cape regna Roberte.
Quid numeras [a] annos? reſpice pacis opus.

[a] *Vltra biennium enim non præfuit.*

GER-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

GERTRVDIS,

COMES VII.

MOrtuo Florentio, præfuit vxor ejus Gertrudis; qua [a] gubernante non invenio vſquam bellatum. Hæc vita deceſſit, edita jam ex duobus maritis [b] numeroſa prole.

a *Gubernavit & præfuit bienium.*

b *Nam quatuor filios & vnã filiam reliquit, Philippo Francorum Regẽ connubio ſociatam, nomine Bertam.*

Ex Meieri Annalium lib. II.

Anno 1113 obiit ſepeliturque Furnis Gertrudis, Vice-Comes Furnenſis, Balduini Securis avia, Roberti Friſij vidua.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

a Balduino.
b Citerioris, putæ.
c Theoderici V, qui poſtea Comes.
d Godefridus.
e VVilhelmus.

Patre [a] Pio genitus, Comitem quem Flandria vidit,
Devictæ [b] Friſiæ nomina magna gero.
Auxi, dum licuit, [c] pupilli regna Batavi.
Et bene, ni gemino pulſus ab hoſte forem.
At tu [d] Leucorum Dux improbe, tuque [e] Sacerdos
Traiectine time. vim ſua vis ſequitur.
De me nil dico, pro me mea facta loquentur,
Vires, non animum ſuccubuiſſe meum.

ROBER-

ROBERTVS FRISIVS, COMES IIX.

RObertus ſecundus Gertrudis maritus [a] Theoderici privigni ſui necdum maturi gubernaculis Tutor adſcitus, Rempublicam ſumma integritate continentiaque rexit. Pulſus tandem a Godefrido Lotharingiæ Duce, qui VVilhelmi Trajectenſis Antiſtitis opibus fretus Hollandiam per vim occupavit.

a Hic Theodericus ex quatuor Gertrudis filiis natu maximus fuit, & poſtea Comes.

Ex Meieri Annal. lib. III.

Aldenardæ indictus a Balduino Pio Flandriæ Comite optimatium conventus. Cōfectum ibi matrimonium inter Robertum Pij filium natu minorem ac Gertrudem viduam Florentij Comitis Hollandiæ. Inſtitutus Robertus Procurator Hollandiæ, ac Tutor liberorum Florentij, ex voluntate Legatorum Hollandiæ. Aſſignatæ Roberto pro ſua hæreditaria portione quinque Inſulæ Zelandicæ, VValachria, Scaldia, Zuytbevera, Nortbevera, Borſelia; Comitatus adhæc Aloſtanus cum terra quatuor Officiorum, ac grandi pecuniæ ſumma. Profectus igitur Robertus continuo in Hollandiam cum Gertrude celebravit nuptias, ſtatimque Friſiis indicto bello partem aliquantam ejus regionis ſubegit, indeque nomen ſibi Friſio peperit. *An. 1063.*

Anno 1070 cum Friſiis bellum geſſit. Citeriores Friſios ſimul [b] Kamerlandos & Alkemarchos domuit. Privignos ſuos Theodericum, Florentium, Bertam ſtrenue defenſavit.

b *Reſcribe in Meiero* Kenemerlādos et Alckemarios.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Quid male parta meis, Hoſpes, regna objicis armis?
Quid pœnam expoſcis? mors mihi pœna fuit.
Reſpice iuſtitiam, victrices reſpice palmas,
Qua rexi Batavos, queis Friſios domui.
Reſpice fundatas celebres me Principe Delphos,
Mox tangent ipſis ſidera verticibus.
Hæc volui te ſcire, Hoſpes: nunc i memor, & dic,
Quam bene firmavit, quæ male quæſierat!

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

GODEFRIDVS GIBBER, COMES IX.

GOdefridus, quum jam videret omnia ſibi ex animi ſententia ſuccedere, factus multo elatior, bellum Friſiis intulit; quibus devictis reverſus in Hollandiam, ſubſedit Alcmariæ; novem interim hebdomadas a Friſiis obſeſſus, imploravit opem Trajectenſis Antiſtitis, qui repente ſuccurrens, multis milibus Friſiorum cæſis, Alcmariam obſidione ſolvit. Poſtea idem Godefridus (qui Gibboſus dictus, quod grandis ei pectore gibbus excreverat) condidit oppidum Delfenſe, noſtris temporibus divitiis & pietate multum inſigne. Tradunt quidam eum, quum forte ventrem exoneraret, graviter vulneratum, paucis poſt diebus animam efflaſſe, luiſſeque hoc modo pœnas [a] alieni per vim occupati imperij.

Godefridus Gibboſus conditor oppidi Delfenſis.

[a] Nam (ut dictum eſt) expulerat eieceratque Hollandiæ Robertum Tutorem eius pueri, qui hæres per ætatem adminiſtrare non potuit.

Ex Meieri Annal. lib. III.

Godefridus Lotharingiæ Dux cognomento Gibberoſus auxilio Guillielmi XXI. Trajectenſis Epiſcopi invaſit Hollandiam. Reſtitit Robertus quantum maxime potuit, occurrit hoſtibus cum exercitu ad Caſtellum nomine Leidam; ſed pugna ibi commiſſa, deteriore fuit fortuna, victuſque & fugatus cum vxore & liberis profugit Gandavum; quò ad eum raptim omnis convenit Nobilitas Flandriæ Teutonicæ, durum Richildis imperium, avaritiam, ſuperbiamque muliebrem exoſa. Nam præter alia nova vectigalia, quaternos tota Flandria denarios a ſingulis exegit lectis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Jam ſublatus erat, qui me Tutore fugato
Expulerat patrij ſedibus imperij.
Quid facerem? amiſſos virtus ſpirabat honores,
Spirantem vires deſtituêre pares.
Vicit vim virtus tamen, & te, ô perfide a *Præſes*
Trajecti, ereptas reddere juſſit opes,
Biſque rebellantes Friſios parere Leoni.
Regna dedit Calvus; reddo ego. major uter?

a Conradus, VVilhelmi ſucceſſor.

THEO-

THEODERICVS V. COMES X.

GOdefrido cæſo, rediit Comitatus in familiam & ad verum hæredem Theodericum hujus nominis quintum; qui adminiſtrationem adeptus, pro magno habuit negotio recuperare patriam hæreditatem; cujus gratia Conrado Trajectenſium Antiſtiti bellum indictum, exercitus conflatus: Mirum dictu, qua cupiditate recuperandæ hæreditatis per vim adeptæ, quanta ſit alacritate & impetu hoſtem aggreſſus: qua quidem re factum, vt territus Antiſtes, ac veritus ne illud malum plus nimio invaleſceret, deditionem fecerit. Itaque pax facta, & quicquid antea vi armiſque Conradus Theoderico adhuc puero ademerat redditum. Ortum interea novum a finitimis bellum, Friſiis novo Comiti rebellantibus; contra quos per concretas frigoribus aquas (jam enim brumæ tempus erat) profectus Theodericus, modico negotio eorum aciem diſiecit, cæſis in eo certamine quatuor Friſiorum milibus. Tantum abfuit, vt ea clade accepta quieverint, vt eodem tempore contracto alio exercitu eduxerint contra Theodericum; qua rebellione vehementer commotus redijt ille, eſtque eo die atroci concurſu tanta Friſiorum ſtrage pugnatum, vt nullius neque ſexus, neque ætatis reſpectus ſit habitus. Plures etiam villæ atque pagi incenſi. Stauria tribus hebdomadibus circumſeſſa, tandem his conditionibus rebellionis veniam impetravit, vt deditione facta certam pecuniæ quantitatem Theoderico daret. Hunc in modum ſubactis Friſiis, pax compoſita, perpetuumque obſequium Hollandiæ Comiti promiſſum. Hic Theodericus vita defunctus eſt quum præfuiſſet annis quinque & viginti.

Bellum indictum Epiſcopo Traiectenſi.

Pax inter Epiſcopum & Comitē.

Bellum Friſicum.

Caduntur Friſii.

Iterum cæſi Friſii.

Stauriæ obſidio.

Dar-

Dardania virtute pater ſibi regna paravit,
Parta ego ſervavi, qua dedit ille, fide.
Differimus tamen hoc: quod Mars gratiſſimus illi,
Pax fuit in cunctos officioſa mihi.
His fortunatus Princeps ſucceſſibus omnes
Juſtitia colui, relligione Deum.
Sic ego, dum vixi, nulli gravis, omnibus una
Morte fui: ſed nunc utraque vita nova eſt.

FLO-

FLORENTIVS II. PINGVIS,
COMES XI.

THeoderici v. filius Florentius deinde imperat, vir excelſa ſtatura, craſſo corpore, pacis quam belli amantior. Egenos hic & pauperes (quod magnū juſtitiæ opus eſt) aluit, ſtuduitq. toto Principatu [a] omnibus prodeſſe, nocere nemini. Hoc modo vivendo, omnes qui ante eum fuere Comites virtute ac ſanctitate antecelluit. Mortuus poſtquam annis duobus & viginti in ſumma pace & otio Hollandiam rexerat.

Florentius pacis amator.

Florentius optimus Princeps.

a *Nunc contra faciunt Principes, quorum vnum ſtudiū eſt, aſſiduis exactionibus populo ad egeſtatis terminos redacto, ſuū ærarium locupletare.*

Ex Meieri Annal. lib. IV.

Anno 1096 repetit Henricus IV. Cæſar a Roberto Comite Flandriæ Aloſtanos, quatuor Officia, Arcem Gandenſem, & Iuſulas Zelandicas: verùm Roberto ſua fortiter defendente, Henricus cogitur incœpto deſiſtere.

Ex eodem.

Anno 1108 Hollandi fœdere cum Henrico V. Cæſare icto Zelandicas Inſulas a Roberto repetunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Quanta latent regnis diſcrimina! vix pater vrna
Conderis, en, bellum qui ciet, hoſtis adeſt.
Hoſtis adeſt[a] Friſius. *dumque hic cadit, ecce repente*
Traiecti[b] *Præſes ad nova bella venit.*
Teque capit Lævir victum, & me deſtinat Orco,
Si eripiam. O facinus! vim facit, & prohibet.
Cedo tamen. quid tum? me poſtera ſæcula bellis
Invictum, victum hac relligione ferent.

a *Duce Florentio Nigro, fratre.*
b *Heribertus.*

THEO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

THEODERICVS VI. COMES XII.

FVit inde Comes Theodericus, ſuperioris Florentij filius natu major; qui ſubita defectione rebellantes Friſios domuit, adque obſequium retraxit. Sed non diu illi in officio manſerunt. Nam paulo poſt Florentio Nigro, quē in Theodericum fratrem animo infenſo eſſe non ignorabant, ſocia arma jungentes, hoſtiliter in agrum Hollandicum incurſione facta, Alcmariam incenderunt; exarſiſſetque multo latius id incendium, niſi repente certior factus Theodericus hoſtē retrò abire coëgiſſet. Haud multo poſt, quum allatum eſſet vxoris ejus fratrem a Friſiis captum, exercitum a Trajectenſium Antiſtite ſuperatum, Trajectum profectus hoſtiliter eam vrbem circumſedit, eratque omnifariam mox inſtrumentis oppugnaturus, niſi cum vniverſo clero Heribertus Antiſtes Pontificio habitu vrbem egreſſus, vt anathemate Comitem notaret, militem compreſſiſſet. Commentarij, quos ſequimur, tradunt ipſum quoque Theodericum ad Antiſtitis pedes iacentem anathematis fulmen ſuppliciter deprecatum. Supplici ignotum, vrbſque obſidione liberata. Huius Theoderici temporibus Trajecti, neſcio quo caſu, ortum incendium, cujus adeo flamma invaluit, vt præcipua vrbis templa, non pœnitendis adornata imaginibus, arſerint. Miraculi loco habitum, quod in tanta pulcherrimæ vrbis conflagratione Ædem Salvatori dicatam ignis non attigit. Quidam ſcribunt hujus Theoderici temporibus in Galliis tanta laboratū ſiccitate, vt fontes, putei, lacus, fluvij omnes exaruerint, ac veluti rimis fatiſcente terra flammeus quidem eruperit ignis, qui perpetuum biennium duravit.

Theoderipus Comes Friſios compeſcit.

Alcmaria incenſa a Friſiis.

Obſidio Traiecti.

Traiecti ortum incendium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

a Antiochiæ enim ſepultus hic Comes.

Quid peregrinum, Hoſpes, miraris in vrbe a Seleuci
Funus, & ignoto marmora ſculpta ſolo?
Deſine: nam latet hoc Florentius aggere, virtus
Quem ſua Memnonias vexit ad vſque plagas.
Qui Sarraceno redijt bis victor ab hoſte,
Qui pacem extorſit ſupplicibus Friſiis.
Invidit Batavos illi tamen, ecce, triumphos
Mors, ne victa foret, Mars quia victus erat.

FLO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

FLORENTIVS III. COMES XIII.

THeodericus, cujus modo res geſtas perſtrinximus, filium reliquit Florentium; qui poſtea factus Comes, matrimonio junxit filiam Regis Scotiæ, quam a Viboldio Abbate Egmondenſi, viro multa ſanctitate prædito, in Hollandiæ portum advectam incredibili apparatu lætitiaque excepit. Hunc & Godefridum Trajectenſium Antiſtitem, de Friſiæ imperio contendentes, in gratiam reduxit Fredericus Imperator, qui ſedandæ altercationis gratia id temporis in Hollandiam deſcenderat. Contigit paucis poſt menſibus, vt, Florentio Comite majoribus curis occupato, Friſii in Hollandiæ agrum egreſſi Alcmariam iterum incenderint; qua re commotus Florentius, educto exercitu, cum Friſiorum gente conflixit. Victi Friſii, non paucis argenti modiis pacem redemerunt. Eſtque deinde Florentius cum pleriſque aliis illuſtribus viris Hieroſolymam profectus. Quibus omnibus quum vna eſſet ſuſceptæ peregrinationis ratio, vt Saracenos, qui Terram Sanctam invaſerant, Divino freti auxilio ejicerent, bis cum ea gente dimicaverunt, ac primo prælio interfectorum armis adiuti, altero ita fœdè hoſtem afflixerunt, vt in ea pugna vndecim Saracenorum milia ceciderint. Spolia ampla relata. Tamque ſingularis victoriæ auctori Deo actæ gratiæ. Si ſatis diligenter & integra veritate compoſiti Annales, periit Florentius in Antiochia.

Filia Regis Scotiæ data Florentio Comiti.

Viboldius Abbas Egmondenſis.

Fredericus Imperator venit in Hollandiã.

Alcmaria iterum incenſa a Friſiis.

Florentij Comitis peregrinatio Hieroſolymitana.

Saracenorũ cædes.

Comes Florentius in Antiochia mortuus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Quantus amor regni! vix patria ſceptra capeſſo,
En contra fratrem [a] frater ad arma venit.
Mox Traiectinæ tueor dum Sedis honorem,
Impedit Otto meum; ne bene cedat, opus.
Perfeci tamen: hinc capta Sylva-Ducis, uno
Invictus, [b] gemino neſcius hoſte premor.
Sic pace Antiſtes, ſic bello ſtrennuus Heros,
Si quis rite fuit, ſolus vtrumque fui.

a Gulielmus.

b Ducibus Lotharingiæ & Brabantiæ.

THEODERICVS VII.
COMES XIV.

THeodericns ſeptimus patri Florentio in Antiochia defuncto ſurrogatur; qui Comitatum adeptus, cum Guilielmo fratre ſuo in Zelandia ſatis atrocitrer conflixit. Verum non multo poſt, Balduinus Trajectenſium Antiſtes & Theodericus Archidiaconus concordiæ auctores fuêre, hac conditione, vt Guilielmus Theoderico majori natu Comitatum Hollandiæ cedens, in Friſia Orientali Rempublicam adminiſtraret, & quotannis ex Geervlietenſi teloneo trecentarum librarum (vt vocant) reditum acciperet. Deſijt poſtea in humanis agere Balduinus Antiſtes, a cujus obitu Theodericus Hollandiæ Comes Sedis Trajectinæ (de qua electis duobus contendebatur) factus eſt Tutor, cui ſumma fide res Eccleſię curare nitenti obſtitit Geldriæ Concilium: eſtque ob id cum ea gente dimicatum. Poſtquam hic motus reſedit, Comes Theodericus cum exercitu Brabantiam ingreſſus Buſcumducis vi cepit; eratque nobiles inde viros aliquot in Hollandiam abducturus, niſi ſubitus Lotharingiæ Ducis adventus omnia mutaſſet. Nam cæſis illic in magno numero Hollandis, Dux ipſe captus non potuit prius in ſuum Comitatum redire, quam omne damnum, quod Buſcoducenſibus intulerat, æqua æſtimatione perſolviſſet. Idem quum annos tredecim rexiſſet, & morbo gravi non longè a Dordraco premeretur, multum angebatur Gulielmi fratris abſentia, quem Adæ filiæ adoleſcentulæ admodum, & immatura adhuc ætate ad imperandum, relinquere Tutorem cupiebat. hiſque implicitus curis moritur, omnibus magnum ſui deſiderium relinquens.

Mors Balduini Traiectenſis Epiſcopi. Theodericus Comes Tutor Epiſcopij Traiectenſis.

s'Hertoghenboſch *captum.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Nec ſexus mihi, nec fuit ætas apta regendi,
Iura tamen Batavis, ut pater ante, dedi.
Quam bene, fœminei taceo memor ipſa pudoris,
Poſteritas, vitæ conſcia, teſtis erit:
Bellaque cum Ducibus vicinis geſta loquetur,
Dum noſtrum infeſtant, ô [a] Ludovice, *thorum.*
Fœmina quid poßit, cerne Hoſpes. Nupta [b] Roberto
Pacis opus dederat, nunc tibi Martis habe.

a *Comes Loſſenſis.*

b *Gertrudis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ADA, THEODERICI VII. FILIA, COMES XV.

ADa ſuperioris Theoderici filia, mortuo patre, nupſit illuſtri viro Ludovico Comiti Loſſenſi. Cui quum tantum conjugium a finitimis quibuſdam Principibus invideretur, magni bellorum motus in Hollandia orti, vix tandem poſt multam cædem reſederunt. *Ludovicus Comes Loſſenſis Hollandiam turbas.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

a Orientalē intellige.

Et [a] Friſiam, & Batavos rexi Comes æquus habenas:
Contentus gemino non tamen imperio,
Regni etiam Scotiæ petij trans æquora vectus,
Debita quæ patrij fœdere [b] conjugij.
Quin Trajectinis perſolvi mille talenta,
Pacis ut hinc, palmæ certior inde forem.
Sed [c] Ludovicus obeſt: dumque hic mihi vincitur, atra
Mors ſubijt: victor ſic ego in aſtra feror.

b Rex enim Molgtolinus ſive Malcolmus eius avunculus.
c Comes Loſſenſis.

GVLIEL-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

GVILIELMVS I.
COMES XVI.

GVlielmus Orientalis Friſiæ Comes Adæ [a] neptis gubernationẽ excepit. Ab hoc inimicorum arces aliquot everſæ. Incenſum a Trajectenſibus Dordracum hujus Principatu. Cauſam vaſtationis ejus non invenio. Pax tandem inter Hollandos & populum Trajectenſem ita compoſita eſt, vt Comes Gulielmus, qui prius multo majore incommodo Trajectenſes affecerat, mille talentûm (facit nummi noſtratis ſexcenta millia aureorum) Antiſtiti perſolveret. Hic [b] Molgtolini avunculi ſui, Scotorum Regis, audita morte, per quam Regnum lege ad ſe rediſſe putabat, claſſem contraxit, qua Scotiam ingreſſus, multa oppida expugnavit: ſed quum a Ludovico Loſſenſi Comite Hollandiam igni ferroque vaſtari accepiſſet, ne certum & jam acquiſitum Comitatum pro incerto Regno amitteret, domum reductis navibus, Ludovicum adortus eſt, qui Hollandiæ agros latiſſime populabatur. Obiit mortem hic Gulielmus anno initæ apud Hollandos gubernationis vndevigeſimo, in Friſia Orientali ſexto & vigeſimo.

a Nam frater erat ſuperioris Theoderici, & Adæ filia ſine prole deceſſerat.

b Malcolmi alij.

Quin pergis ? ſatis eſt, nomen ſi videris, Hoſpes:
Nam mea, ſi quæras, quilibet acta canet.
Aut qui tercentum me navibus æquor arantem
Oceani rector vidit, & ingemuit:
Aut qui tum cæſos duce me meminere Statingos,
Turbantes noſtræ relligionis opus.
Hæc mea facta : necem narrarem nunc quoque: ſed vel
Non perij, vel mox reddita vita mihi eſt.

FLO.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

FLORENTIVS IV.
COMES XVII.

Filius ejus [a] Florentius hujus nominis quartus fit inde Comes, peritia dimicandi nulli ſuperiorum Principum ſecundus. Magnitudine rerum geſtarum hujus viri accenſa Claromontenſis Comitis vxor maritum oravit, vt ludos militares ex induſtria pararet; rata futurum vt Florentius ſtudio dimicandi cum ſuis accurreret. Conſtituitur certamini dies. Ad quem diem quum & Florentius, cujus vnius gratia factus erat ille apparatus, veniſſet, lęta mulier conſcendit partem domus ſuperiorem, vt ex editiore feneſtra dimicantem proſpectaret; cujus virtutem ipſa quum ſubinde laudibus ferret, ſuſpicans maritus adductum ſibi ante oculos tori inſidiatorem, contractis clam armatis in locum certaminis deſcendit, omniſque rei ignarum Florentium obtruncat. Obtruncati corpus ad Rhenoburgenſe Cœnobium deportatum, ibi loci magnificè ſepelierunt Almaniæ Proceres. Periit autem hic Florentius viridi adhuc ætate, quum annis duodecim Hollandiæ præfuiſſet.

[a] *Ex priore coniuge ſuſceptus, duas enim duxerat.*

Ex Meieri Annal. lib. VIII.

Anno 1233, incitante Gregorio IX, ductæ ſunt terra marique copiæ in genus quoddam Hæreticorum, qui Statingi vocabantur, Bremenſibus contributi. Ii primùm viriliter ſe defenderũt, verùm numero ſimul & viribus impares, partim interfecti ſunt, partim in ſilvas & invias paludes ſe abdiderũt. Ejus expeditionis capita exſtitiſſe lego Henricum Brabantiæ Ducis filium, cui ſumma rerum erat concredita, cum eo Florentium Comitem Hollandiæ, cum Comite Cliviano, &c. *An. 1233.*

Trecentas Hollandi naves ad id bellum miſiſſe feruntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Ex Meieri Annal. lib. IX.

An. 1278. Anno 1278 obiit Mathildis filia Florentij Comitis Hol landiæ, ea quæ vno partu liberos peperit CCC LXV ; qu omnes ab Othone Epiſcopo Trajectenſi ſacris abluti ſun fontibus in pelvi ſimul jacentes, ac deinde obierunt. Ho Mathildi accidiſſe putatur, ideo quod pauperculæ cuidan mulieri geminos exprobraſſet perinde atque adulteræ, qua conſcia pudicitiæ ſuæ : Oro (inquit) Deum, vt tot pariat ipſ quot dies continet annus. Erat autem Mathildis vxor Comi tis Hennebergenſis (Hermanni,) mater illi Mathildis fili Ducis Brabantiæ Henrici, frater Gulielmus is Hollandiæ Co mes qui ad Imperij apicem electus eſt contra Fredericum II. Sepulta eſt apud Loſdunum in Monaſterio a matre fundato. Errant, qui eam Margaretam Comitem Hollandiæ vocant, cumque partum anno 1314 aſſcribunt.

Partus mirabilis.

De partu hoc prodigioſo ita Junius noſter Bataviæ Cap. XX.

LOſdunum duobus paſſuum millibus ab Haga-Comitis diſſidet, a collibus quos inter habitatur nomen adeptum, Bernardi inſtitutum ſequitur, a Mathilde conſtructum. vbi oſtenditur inter alia monumentum Margaretæ Principis fœminæ, quę Florentij IV Comitis è Mathilde jam dicta vxore filia, Comiti Hennebergenſi nupta, vno pauciores quã annus vertens dies habet liberos partu portentoſo edidiſſe memorur: quæ res, vt compendio abſolvam, ad hunc habet modũ. Pauperculam gemellos enixam, & pendentes vtrinque ab vberibus lactantem, quę Comitis vxori ſe fortè obtulerat ſtipem flagitans, probro inceſſebat ipſa Princeps, & adulterio concepiſſe inceſtam prolem aiebat; fieri enim poſſe, vt vno ex marito bina ſtirps naſceretur, pernegabat. Illa pudicitię in-

teme-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

emeratæ Deum teſtem citans, imprecatur illi ſobolem quæ
umerum ſolidi anni dierum æquet, ſi pudicitiæ ſuæ conſta-
et honos, precum efficaciam comprobaſſe eventi fides dici-
ur, partu incredibili, niſi publici monumenti auctoritatem
onvellere, fidemque tabulæ ad teſtandam ſempiternam rei
nemoriam poſitę diſſolvere nefas putarem. Epigraphen non
bs re fuerit hoc loco adſcribere, ſervata ejus ſæculi lexi, vt
aliorum & Carmentæ obſoleta verba religiosè retinenda
uxit antiquitas, & conſervanda, ne fides periclitetur.

Illuſtris Domini Florentij Comitis Hollandiæ filia, cujus „
nater fuit Mathildis filia Henrici Ducis Brabantiæ, fratrem „
quoque habuit Guglielmum Alemanniæ Regem: hæc præ- „
ata Domina Margareta, anno ſalutis milleſimo ducenteſi- „
no ſeptuageſimo ſexto, ætatis ſuæ anno quadrageſimo ſe- „
undo, ipſo die Paraſceves, hora nona ante meridiem peperit „
nfantes vivos promiſcui ſexus numero trecentos ſexaginta „
quatuor; qui poſtquam per venerabilem Epiſcopum Domi- „
num Guidonem Suffraganeum præſentibus nonnullis pro- „
eribus & magnatibus in pelvi quadam baptiſmi ſacramen- „
um percepiſſent, & maſculis Ioannes, fœmellis vero nomē „
Heliſabeth impoſitum fuiſſet, ipſorum omnium ſimul cum „
natris animæ ad Deum æternaliter victuræ redierunt, corpo- „
a autem ſub hoc ſaxo requieſcunt. „

Conſimilis exempli in partu numeroſo obſervati fides, (ne quid Dei potentiæ derogetur) adnotata legitur ab Annalium Brunſvicenſium ſcriptore: conſentientibus Alberto Cranzio in Vandalicæ hiſtoriæ commentariis, & Erneſto Anhaltinorum Principum hiſtoriographo: quorum conſenſus teſtatur, triceſimo ſeptimo poſt prædictum prodigium anno, Margaretam huic de qua loquimur cognominem, Holſteinij Comitis conjugem, totidem capitum ſobolem maturo partu enixam ediſſe, in quo fœtus omnes humanam manife- *Exemplum numeroſi partus.*

ſtè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſtè ſpeciem repræſentantes,in baptiſterio ſalutari vndâ ablu. ti fuerint. Porrò Ariſtarchi cujuſpiam miniatas ceras depo. ſcere videtur, id quod Ioannes Cuſpinianus (qui Cæſarum vitas diligenter annotavit, ſcripſitque) a noſtris Annalibus non parum evarians, Mechtildem, ſororem Guilelmi Cæ. ſaris, Comitem Hennebergenſem, nominat hanc ipſam quam nos filiæ puerperæ matrem diximus. Quam (vt ipſe numerũ init) trecentos quinquaginta fœtus vno partu, fidem omnem ſuperante miraculo, excluſiſſe prædicat, ab Othone avunculo Trajectino Præſule in pelvis labro baptiſmo tinctos. Nos tabulę penſilis, quę in Loſdunenſi fano memorię conſecrata eſt, fidem ſequimur: quam eo libentius hîc inſeruimus, quod animadvertam non piguiſſe clariſſimos viros, Eraſmum & Ludovicum Vivem, auctoritatẽ rei geſtę monumentis ſcriptorum publicè teſtatam ad poſteros trãſmittere. Extatque hodie ſupra VVorcomium cis Moſę ripam Arx ejuſdem memorię teſtis, Puerorum cognomine nuncupata; quæ totidem, quot fuerunt capita, feneſtras olim oſtentabat, nunc Roſſemiæ familiæ propria.

Arx puerorum.

Hæc vir clariſſ. Hadrianus Iunius, cui concinit Ludovicus Guiciardinus in Deſcriptione Galliæ Belgicæ. Verum hodie Tabula illa aliter legitur, ad hunc videlicet modum.

En tibi monſtroſum nimis & memorabile factum,
Quale nec a mundi conditione datum.
Hæc lege, mox animo ſtupefactus Lector abibis.

MArgareta Hermanni Comitis Hennenbergię vxor, quarti Florentij Comitis Hollandiæ & Zelandiæ filia, Guilhelmi Regis Romanorum, ac poſtea Cæſaris ſeu Gubernatoris Imperij, atque Aleitheiæ Comitis Hannoniæ ſoror, cujus patruus Epiſcopus Trajectenſis, avunculi autem filius Dux Brabantiæ, & Comes Thuringiæ. Hæc autem Illuſtriſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſtriſſima Comitiſſa annos quadraginta duos circiter nata, ipſo die Paraſceves, nonam circiter horam, anno milleſimo duceenteſimo ſeptuageſimo ſexto, trecentos ſexaginta quinque enixa eſt pueros, qui priùs a Guidone Suffraganeo Trajectenſi omnes in duobus ex ære pelvibus baptiſati ſunt; quorum maſculi quotquot erant Ioannes, puellæ autem Eliſabethæ vocatæ ſunt; qui ſimul omnes cum matre vno eodemque die fatis conceſſerunt, atque in hoc Lauſdunenſi templo ſepulti jacent. Quod quidem accidit ob pauperculam quandam fœminam, quæ ex vno partu gemellos in vlnis geſtabat pueros, quam rem ipſa Comitiſſa admirata, dicebat, Id per vnum virum fieri non poſſe, ipſamque contumelioſè rejecit. Vnde hæc paupercula animo perturbata, ac perculſa, mox tantum prolium numerum ac multitudinem ex vno partu ipſi imprecabatur, quot vel totius anni dies numerarentur; quod quidem præter naturæ curſum obſtupenda quadam ratione ita factum eſt; ſicuti hic in perpetuam hujus rei memoriam ex vetuſtis tam manuſcriptis quam typis excuſis Chronicis breviter poſitum & enarratum eſt. Deus ille ter maximus hac de re ſuſcipiendus, honorandus, ac laudibus extollendus in ſempiterna ſecula, Amen.

Quis credat? Batavis prima florente juventa
Princeps, & tibi Rex, maxima Roma, fui.
Mox civile Forum dirimendis litibus Hagam
Inſtitui, pacis non leve præſidium.
Inde rebellantes uno certamine Flandros
Aut ſtravi, aut miſi, ſed ſine veſte, domum.
Poſt victor, Friſios repetens, cado. Quid gemis, Hoſpes?
Inſanis, ni optes ſic quoque poſſe mori.

Curia Hollandiæ & Zelandiæ, Hagæ-Comitis.

GVLIEL.

GVLIELMVS II.
COMES XIIX.

OCciſo Florentio, Gulielmus filius ejus nondum maturus adminiſtrationi erat, ſex tantum natus annos: tamen ei Comitatus Hollandiæ ad puberem ætatem incolumis manſit Tutelâ patrui Ottonis, Trajectenſium Antiſtitis. Hic Gulielmus, armorum quam auri multo ſtudioſior, imberbis adhuc, & vix dum annum agens viceſimum, Romanorum Rex eligitur. cui inde Leodium per Antiſtitem loci conſanguineum ſuum perducto vniverſus clerus extra vrbem officij cauſa obviam proceſſit. Eodem ferè tempore apud Trevirorum Archiepiſcopum pluribus diebus commoratus, redijt poſtea in Hollandiam. Inſtituitque non longe ab oppido Delfenſi Concilium, ad quod Hollandi Zelandique ſuas cauſas deferrent. Locus dicitur Haga Comitis. Idem Princeps nunciis & literis certior factus Margaretam Nigram, quæ per id tempus Flandriæ præerat, exercitum conflaſſe ad expugnãdam diripiendamque VValachriam Zelandiæ inſulam, Florentium fratrem cum armata juventute eò miſit, vt Flandros ab injuria arceret. Accidit fortè, vt non longè a Middelburgo, nobili Zelandiæ emporio, duo exercitus inter ſe concurrerint. Fuit ea pugna Flandris tam cruenta, vt latiſſimè ſeſe in Middelburgenſem agrum ſanguis effuderit. Quod quum Gulielmus Rex audiviſſet, Flandros memorabili clade affectos, navigans eveſtigio in Zelandiam, ſuppliciter accurrentibus Flandrorum reliquiis pro innata ſibi clementia veniam dedit; quumque omnes detractis veſtibus nudos remiſiſſet, ne a tanta illa clade reverſi ludibrio ſuis eſſent, ex virentibus piſis ſubligacula ſibi feciſſe traduntur. In hunc modum ſuperatis Flandris, Gulielmus ab Innocentio Pont. Max. in Italiam accerſitus [a] Januæ Cæſarea accepit inſignia. Inde pro-

Comes Gulielmus Rex Romanorum electus.

Concilium in Haga Comitis.

Caduntur inſigni ſtrage Flandri.

[a] *Legitur in Cõmentariis Rerum Hollãdiæ, hunc Gulielmum per id tempus duodecim duntaxat aſſumtis viæ co-*

fectus in vlteriorem Almaniam, vbi per omnia oppida, pa gos, & arces maximis eſt honoribus cohoneſtatus, exſilienti bus vndique ad Regis adventū plurimis. Interea certior factu Friſiorum rebellione turbari Hollandię otia, cum ingenti ar matorum manu reverſus, cum hoſte bis conflixit. ſemel pri mo adventu; eſtque tunc Regiis viribus Friſiorum miles ſub actus. item poſt v Kal. Febr. quum omnia diuturnum gelu pervia feciſſet, Friſiam iterum ingreſſus, ante initum præ lium occiditur, novem & viginti annis in publica admini ſtratione completis. Sunt qui ſcribant, multo prius a neſcio qua Vate prædictum, fore vt armis Friſiorum victus occum beret.

mitibus, furtim veniſſe in Italiam, atque ita habita peregrini pleriſque luſtratis oppidis Ianuæ ab Innocētio Pont. Max. nullo non honoris genere exceptus Corona Imperij ab eodē donatur. Sed errare eos cenſet Meierus. Vide infra pag. 49.

a Keure.

Ex Meieri Annal. lib. VIII.

Anno 1241, Sub idem tempus VVaſiani, (die van't Land van Waes) qui hactenus fere ſub Imperatoribus Romanis ac Hollandiæ Comitibus ſine certa lege vixerant, leges ſuas (quam a Choram vulgo vocant) a Flandris Comitibus acceperunt.

Ex ejuſdem lib. IX.

Anno 1246 Iohannes Avennienſis, ſubnixus ope Gulielmi Comitis Hollandiæ, cujus duxerat ſororem in matrimonium, matri ſuæ Margaretæ (Flandriæ Comiti) bellum indixit; ideo, quod Gulielmo Dampetræ poſteriori thori primigenio Flandriam poſt ſe deſtinaret, quam jure optimo ſibi debitam contendebat. Hac ex re maxima oborta rerū omnium perturbatio. Erat Avennienſis ſtrennuus, audax, florentiſſimusque juvenis, omneſque prope optimates Hannoniæ ſuæ habuit cauſæ ſtudioſos. In Flandris item inter nobilitatem ſermo hac de re opinioque multiplex ac varia agitbatur, donec Divi Regis Ludovici Odoniſque Cardinalis Romani Pontificis Legati arbitrio vtraque pars conſentientibus animis controverſiam omnem decidendam permitteret; qui poſt maturum conſilium pronunciaverunt, vt mor-

te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

e Margaritæ Dampetra Flandriam, Avennienſis adiret Hannoniam, ſuiſque vterque fratribus juxta conſuetudinem per ſortem bonorũ provideret. His ita peractis, Gulielmus Princeps cum multis ex Flandrica nobilitate nomen dedit in Sacram militiam, primo quoque tempore Regem in Aſiam ſequuturus. Margareta autem inſignia Gulielmi mariti Flandricis inſeruit, Hannoniæque inſignia reliquit.

Ex eodem.

Anno 1246, eodem tempore in Concilio Lugdunenſi agente Innocentio IV, Friderico Cæſari jus Imperij eſt abrogatum, vacavitque dehinc Imperii ſolium duodetriginta per annos; quamquam eodem anno Henricus Turingus, ac dehinc Gulielmus Hollandus contra Fridericum eligerentur. *An. 1246.*

Ex eodem.

Anno 1247, defuncto Comite Turingię, mox inter implacabiles Friderici Auguſti cum Romano Pontifice diſcordias adſumitur ad rerum apicem Gulielmus Comes Hollandiæ, vir ſttennuus ac plane militaris. Quamquam neque hic neque Turingus in juſto legitimoqne Auguſtorum catalogo numeretur. In Chronicis Maguncia ſenſibus proditum eſt, Hollandum tantummodo electum fuiſſe ab Archiepiſcopis Magunciacenſi & Agrippinenſi. *An. 1247.*

Ex eodem.

Anno 1248, Gulielmus Hollandus (quem diximus Cæſarem deſignatũ,) opum ſuarum quærens firmamentum, duxit vxorem filiam Othonis Ducis Brunovicenſis. Aquas Grani vrbem Fridericico devinctam ſub Kal. Maias obſedit: quam coëgit tandem ad deditionem, redimituſque eſt ibi de more prima Imperiali tiara, die primo Kal. Novemb.

Hujus affinitate auxilioque fretus Iohannes Avennienſis ſpiritus ſuſtulit, auſuſque matri rebellionem facere, pertæſus longam ejus vitam; Hannoniamque primùm invaſit, ſeque eo no- *An. 1248.*

eo nomine Henrico Epiſcopo Leodienſi jurejurando devinxit. Dehinc nactus Divi Regis Gulielmiq. fratris abſentiam, auxiliante Hollando, Aloſtanos, VVaſios, quatuor Officia, Teneremundanos, Geromontanos fœde populabatur, atque incendit; cauſatus Flandricum Dominatum, ac quidquid beneficio Imperij teneretur, non eſſe cognitionis Regis Francici, eò quod, vt intendebat, non eſſet corporis Flandrici. Coactis Flandri copiis ad Arteveldam, Birfletum, & Hulſtum conſederunt, vbi aliquot ex ſuis amiſerunt, congreſſi ſubinde cum Avennienſi, qui cum Comite Hollandiæ terra marique Ruplemondā obſedebat. Margareta cognitis hoſtium viribus in conditiones deſcendit, pacem a filio redemit, ſexaginta aureorum millia Avennienſi numeravit. Ita hoſtes vtcunque placati Aloſtanis reliquiſque Imperialibus vna cum Inſulis Zelandiæ ceſſerunt; faſſi etiam Cameracēſes, Alluates, Cambreſiamque ad corporis Flandrici pertinere vnitatem. Miſſus hujus concordiæ obſes in Flandriam Florentius, frater Regis Gulielmi.

Ex eodem.

An. 1252. Anno 1252 Gulielmus Cæſar magnus inimicus domus Flandricæ Margaretam Comitem Flandriæ terris Imperialibus privavit, propterea quod fidem Cæſari non præſtitiſſet, illaſque Ioanni Avennio attribuit: Terram, inquit, de Namurco cum ſuis appendicibus, terram juxta Scaldem, terram Aloſtenſem, terram de VVaſia, terram IV Officiorum cum omnibus appendicibus ſororio noſtro nobili viro Ioanni Avennio, vt eadem Comitiſſa in Fœdum tenuit, conceſſimus, a nobis & Imperio perpetuo poſſidendas; quarum terrarum homines & habitatores eidem Ioanni obedire volumus & præcipimus. Datum Francofordiæ, V. Idus Iul. ANNO MCCLII. Regni noſtri anno IV.

An. 1253. Idem Avennium in Hannoniam, vnde a matre depulſus fuerat,

uerat, reſtituit anno 1253. Margareta, vt occupatos ab hoſte ecuperaret Dominatus, grandem ex Flandria Atrebateſio-que conflatum exercitum cum duobus filiis miſit in Zelan-iam. Sunt auctores, agente Duce Brabantiæ Henrico, indi-tum fuiſſe Andoverpiæ de rebus componendis cōventum, aque de cauſa factas aliquot dierum inducias, quas Margare-a fregerit, ſperans inopinatos Florentium Hollandum ac Lupum Clivianum Cæſareos Duces profligare. Vtcumque it, Flandris ea expeditio opido quam infeliciter cecidit. Nam cerrime ab Hollandis in inſidiis locatis excepti, atroci præ-io victi ſunt, ac fœda occidione ad magnum numerum cæſi. Capti Principis filij Guido, Ioanneſq. cum Comitibus Theo-aldo Barrenſi ac Godofredo Ghiſnenſi, cum aliis CCXXX (vt Iacobus Guiſianus tradit) Equeſtris ordinis viris, tota laſſe cum omni inſtrumento bellico amiſſa. Hæc in VVala-hria ad VVeſtcapellam IV Nonas Iulias. Retulêre quidam n literas ad [a] triginta vel hoc amplius hominū millia hîc ex noſtris occubuiſſe. Miſit Margareta Valterum Tornacenſi-um ac Rodolphum Morinorum Epiſcopos vnà cum Philip-po Decano D. Donatiani Brugenſis ad Cæſarem de redimē-lis liberis in Hollandiam. at ille adiri ſe non eſt paſſus, ſed latim in Vangiones ſe contulit. Legati magna diligentia nſecuti, poſt longam exſpectationem tandem hoc accepere reſponſi: Quandoquidem multis modis Margareta perdu-ellionis eſſet rea, quòd ſe Cæſari devincere abnuiſſet, quòd tridui inducias per Ducem Brabantum pactas violâſſet, pri-mùm omnium ſeſe purgatam redderet, Cæſareæque Maje-ſtati ſatisfaceret; hinc de liberorum redemtione ageret. Hoc per Hugonem Spiranum Imperij Cancellarium ac Cono-nem Maguntiacenſem Pontifices accepto reſponſo, domum reverterunt. Margareta tali reſponſo nihiladmodum permo-ta, res omnes adverſas inconcuſſo invictoque pertulit animo, nec vltrà dignata ad Cæſarem mittere, nihil niſi de bello re-

parando

[a] Quin-quaginta, *Cuſpinia-nus in Coſſ.*

parando cogitavit;magnamq. ſpem in DivoRegeLudovico, cujus jam ex Syria nunciabatur reditus,poſuit.

An. 1254. Anno 1254 miſſa eſt rurſum Legatio in Germaniam ad Gulielmum Regem de Guidone ac Ioanne cæteriſque Nobilibus captivis liberandis, non ab Margareta, ſed nomine Regis Ludovici ac quinque civitatum Flandriæ. Propoſitæ ab Hollando hæ conditiones:Fateretur Margareta Cæſaream ſe imminuiſſe Majeſtatē; cederent Flandricæ civitates, vel reclamante Margareta, Comiti Hollandiæ in perpetuū VValachriam;Guido ac Ioannes ejus frater cederent æternum fratri ſuo Ioanni Avennienſi Dominatus Imperiales ſitos inter Flandriam & Hannoniam, juxta placita Conventus Francofordiani. Ad hæc approbarent Pacem ab Ludovico Rege Odoneque Cardinale Rom. Pont. Legato antea factam. Numerarent iidem pro ſui dumtaxat redemtione ducenta millia florenorum iuſti ponderis. Hæc vbi domum renunciaſſent Legati, Margareta celebri Procerum conventu:Viri fortes,(inquit) Guidoni filio Flandriam poſt me aſſigno poſſidendam: Veſtram obteſtor fidem, vti eam adverſus hoſtem noſtrum Hollandum meoſq. filios Avennienſes ſtrenue defendatis. Quòd ſi forte Guido in cuſtodia Hollandica moriatur, filium ejus natu maximum Flandriæ Comitem ſalutabitis. His ita conſtitutis, ad Ludovicum Regem proficiſcitur petitum eius opem, qui tum egit Pariſiis apud Fanum Germani in Laya. Non continuo promiſſa illi auxilia, propterea quod contra placita Pacis anni 25, čauſa Ferdinandi Comitis factæ, feciſſe videretur. Muniverat Arcem Ruplemondam adverſus Hollandum. Dictum erat,ne quam tota Flandria Arcem Comites reſtituerēt fundarentve abſq. Regis conſenſu. Ipſa Ruplemondam licet Cis-Scaldanam non in Regno ſed in Imperio ſitam eſſe contendebat, atque ita vetere ritu fuiſſe obſervatum. Attamen poſt longam cum Margareta diſceptationē,decreta illi ampliſſima contra Hollandum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

landum auxilia, Carolo Regis fratri demandata provincia, ſub hac conditione, vt diſſolveret Margareta omnes belli impenſas, Hannoniamque, dum ipſa viveret, Carolo poſſidendam traderet, quæ morte ipſius ad Ioannem Avennienſem rediret. Venêre cum Carolo Duces Burgundus, Lotharingus Comites Alenconius, Borbonius, Stãpanus, Sabaudus, Campanus, Altiſiodorenſis, alijq. Nobiles permulti cum firmiſſimo exercitu. Compendium omnes conveniunt, ibi copię recenſentur. Indictũ Hollando bellum. Datus dono abHollando Fœcialibus qui bellum indixere torques aureus Guidoni captivo detractus. Aſcana planities in cõfinio Brabantiæ certo die pugnæ conſtituta. Recepta ante omnia Ruplemonda. Exercitum deinde Carolus Margaretaque duxerunt in Hannoniam. Valentianæ, Caſtrilocus, Senogiæ, Binchium, Melbodium, Beaumontium, Atha, ac reliqua omnia oppida recuperata, excepto Bochano, cui parcitum eſt eò quod tum ibi Aliſa Ioannis Avennij vxor jaceret puerpera, & Angia virtute Galteri Angiani defenſa. Hollandus Avenniuſq. cum copiis haud contemnendis Valentianas recipere tentarunt, ſed mox rejecti ſunt, ac tota Hannonia expulſi.

Anno 1255, poſt Caroli ex Hannonia diſceſſum, Valentianas Cęſar recepit, cæteris oppidis in fide manentibus Margaretæ. Ludovicus Rex ad Kal. Novemb. Gandavũ venit ad redimendos de Cæſare Margaretæ liberos, ſed re infecta Gandavo deceſſit. Et paulo poſt Guielmus Cæſar (quò fata trahebant) in Friſiam proficiſcitur, vt bello eam gentem quateret; ſed victus ibi eſt, & occiſus ſub Kal. Febr. Refert Albertus Crantz, ne hodie quidem conſtare vbi corpus ſit tumulatũ. *An. 1258.*

Errare eos puto, qui hunc tradunt Genuæ ab Innocentio IV accepiſſe Cæſarea inſignia.

Clade Gulielmi adeo fractus eſt Ioannes Avennius, vt ex mœrore animi morbo contracto finem vivendi fecerit IX. Ianuar. anno 1257. Sepultus Valentianis.

a Stuprum Gerardi Velſeni coniugi illatum, ob quod ab eodem confoſſus.

Quid mihi bis mortem [a] facinus moliris ob vnum
Poſteritas? ſemel ah ſit periſſe ſatis.
Quin me quin potius cum Flandris bella gerentem,
Aut mea cum Friſijs prælia geſta refers?
Mitto ego quæ patriis vmbris monumenta dicavi,
Eximiæ teſtes quæ pietatis erunt.
Hinc, ſpero, laudem tribues, mutataque dices,
Quod te delevit, delet & illa ſcelus.

FLO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

FLORENTIVS V.
COMES XIX.

Florentius hic adhuc infans in cunis vagiebat, quum pater eius Gulielmus Rex a Friſiis eſt interemptus.

FLorentius hujus nominis quintus, annum agens ſeptimumdecimum, vindicaturus patris Gulielmi Regis cędem Friſijs bello indicto, non multo poſt cum ingentibus copiis deſcendit. Congreſſi tum prælio Friſij plus octingentos è ſuis amiſere. Florentius poſt aliquot annos iterum cum exercitu in Friſiam reverſus [a] proſpere pugnavit. Eodē tempore ſenis cujuſdam indicio inventum patris corpus, quod vſque in eam diem interfectores ejus occulerant, Middelburgum in Zelandiam deportandum curavit, ſepelivitque magnificentiſſime in Præmonſtratenſium Fratrum Monaſterio; quo non eſt hoc tempore ſtructura magnificentius aliud in Ditione Burgundica. Meruit hac re illuſtris Princeps ſingularis in parentem pietatis laudem. Porrò defunctus ſepulturæ munere, cum Flandris, qui mox ad ſubigendam VValachriam adfuturi dicebantur, navali prælio certare conſtituerat, ſed priuſquam educere in hoſtem potuit, interea adfuit Brabantiæ Dux Ioannes, quo adnitente facta pax; quæ vt firmior eſſet, Guidonis Flandriæ Comitis filia Beatrix nomine Florentio in matrimonium data. Ex qua quum ſuſcepiſſet quatuor filios, tres in flore primo extincti ſunt. Multa in diverſis Hollandiæ oppidis Palatia magnifico extruxit apparatu: & ſeceſſus fecit amœniſſimos, in quibus nunc venationi operam daret, nunc inter forma excellentes virgines deliciaretur. In re quoque militari dimicando jaculandoque ſe multum exercuit. Proditum eſt, eum domi ordinatis rebus in Angliam trajeciſſe, vt Scotorum gentem ſubigeret: verùm rebellione Flandrorum revocatus, mentem ad alia vertere coactus eſt. Quæ omnia prætereo ſtudio inſtitutæ brevitatis. Exrremæ vitæ tempore, magis contumeliæ cauſa quam impulſu libidinis, corrupit vxorem Gerardi cujuſdam Velſeni,

Friſii bello petiti.

a Cæſis eorum 1400

Monaſterium Præmonſtratenſium Middelburgi.

Belli apparatus in Flandros.

Guido Comes Flandriæ.

Opera Florentij Principis.

Florentius venationi deditus.

Florentij in Anglam traiectus.

quem ipſe prius ad ſummos honores provexerat. Hoc factum ejus quum intolerabile videretur, conſpiratum eſt in eum a multis, Gerardo Velſeno & Hermanno VVoerdeno, corruptæ patre, conſpirationis principibus. Apprehenſus igitur Trajecti, quum auditum eſſet in Hollandia contrahi exercitum ad liberandum Comitem, duobus & viginti vulneribus a Velſeno confoditur. Velſenus poſtea captus, perpetrati ſceleris pœnas dedit.

Florentius 22. vulneribus confoſſus.

Ex Meieri Annal. lib. IX.

An. 1256. Anno 1256, Bruxellæ Pax convenit inter Margaretam Comitem ac Florentium fratrem Gulielmi Regis defuncti, eundemque Tutorem Florentij V, ac Procuratorem Hollandiæ. Liberati Guido Ioanneſque Flandrenſes cum cæteris captivis grandi ære. Nam proditum eſt, hîc Gandenſes per ſe contuliſſe ad octo millia nummûm. Pactum, vt Florentius Tutor, aut eo deficiente Florentius ejus pupillus duceret vxorem Beatricem, Guidonis Comitis filiam, cui dos eſſet Zelandia tota in fide ac clientela Comitum Flandriæ. Quod ſi caſus ita ferret, vt neuter horum Beatricem duceret, tunc vnus aliquis ex filiis Guidonis duceret Machtildã, Gulielmi Regis cæſi filiam, cum Zelandia quo dictum eſt modo tenenda. Approbata per Hollandos Pax anni 1167, quantũ attinet ad vectigalia Zelandica ac libertatem Flandricorum mercatorum. Confirmata apud Peronam Pax menſe Septembri anni 1246, facta per Regem Ludovicum atque Odonem Cardinalem, Crivechors & Alluetum Guidoni, Bechanum & Oſtervandia Ioanni Avennio poſt mortem matris per eundem Regem attributa. Interdictum Flandricis Hannonicisque exulibus in Hollandiam refugium, ademptum & Hollandicis invicem in Flandriam & Hannoniam. Duxit itaque poſtea ſecundum formulam huius fœderis Florentius V

Beatricem

Beatricem in matrimonium, primus Comes appellatus Zelandiæ; quam cum inſulis ipſius omnibus poſſedit. Ceſſit & Carolus Andegavenſis, Ludovici Regis interuentu, Hannonia, ſolutis illi belli ſuperioris impendiis; quæ intra quinquennium haud abſque magno fremitu atque indignatione Flandria pependit.

Florentius V primus Zelandiæ Comes appellatus.

Ex Meieri Annal. lib. X.

Florentius Comes Hollandiæ, Gulielmi Cæſaris cæſi a Friſiis filius, a familiaribus ſuis Hermanno VVoerdeno, Gerardo Velſeno, Giſberto Amſtelio, dum aucupio animi gratia indulget, fœdo parricidio occiditur; per cauſam, quod quibuſdam arcibus ac poſſeſſionibus iſtos ſpoliaſſet in gratiam Ioannis Epiſcopi, qui Eccleſiæ bona eſſe contendebat. Audaciores forte facti fuere latrones iſti, quod præter populares ſuos, Eduardum Regem, ſuumque ſocerum Guidonem Flandriæ Comitem Florentius offendiſſet. Habebat enim Beatricem filiam Guidonis in matrimonio, ex qua natus filius Ioannes duxerat vxorem Eliſabetham filiam Regis Eduardi. Nihilominus tamen tanta erat Gallorum Regis largitio & corruptio, vt Anglo Flandroque relictis, cum Gallo & Ioanne Comite Hannoniæ filio amitæ ſuæ fœdus feriret. ☞

An. 1303. Imò 1296. Perperam Meierus in An. 1303. reijcit: atque hinc error calculi emendandus.

Jam motu, jam plena metu ſimul omnia circum
Reddiderat cæſi mors inopina patris,
Quum Batavi regni, multis renuentibus, hæres
Albionum Arctoo rector ab orbe vocor.
Veni, ſedavi motus, fidiſque meorum
Diſcordes junxi conſiliis animos.
Mox victor redij a Friſiis: nunc hac ſitus urna.
Dic Hoſpes, belli pacis an arte prior?

IOAN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

IOANNES I.
COMES XX.

INterfecto Florentio, quum puer adhuc abeſſet in Anglia filius ejus Ioannes, diſcordia aliquamdiu in Hollandia laboratũ eſt; donec miſſi in Britanniam legati Comitis nuper cæſi hæredem reducerent, ſub cujus appulſum omnis repentè ſedatus motus. Hic Ioannes natu grandior, bis rebellantes Friſios aggreſſus, magnis affecit cladibus. Hoc etiam Principe Dordraci tumultuatum eſt. Deceſſit poſt exactum in adminiſtratione quadriennium. Eodem ferè tempore vixiſſe dicitur in Hollandia Gigas, Nicolaus Kieten nomine, cujus immanitas corporis omnibus fuit admirationi: excelſa ſtatura homines ſub brachio excepiſſe traditur: calceus ejus quatuor excellenti magnitudine hominum pedes facilè capiebat: pueros quoque in ludum euntes ita vaſtitate illa membrorum territabat, vt niſi procul & à tergo eum aſpicere non fuerint auſi. Hoc fortaſſe non ita facilè ſibi fidem apud homines inveniet, quod fabulæ propinquum videri poſſit. ſed cur minùs æquo animo audiendum, quam quod olim in Creta inſula repertum ſit humanum caput inſtar dolij: & in terra India vixerint homines tam inſigniter auriti, vt aures ad pedes defluerent.

Diſcordia laboratum in Hollãdia.

Gigas Nicolaus Kieteni.

Ex Meieri Annal. lib. X.

Agebat tum Ioannes Florentij filius cum vxore apud Regem Eduardum in Anglia; ſed flagitantibus Hollandis ſtatim à cæde patris domum reverſus eſt, deque conſilio Regis & Guidonis avi ſui datus eſt illi Tutor (nam ferè puer adhuc erat) Vulfardus à Borſalia Verienſis Toparcha, vir quidem ſtrenuus & fidelis, ſed Ioanni Hannonio non ſatis ad ſtomachum; ideo quod cum Flandris fugeret exercere inimicitias.

An 1303. Imò 1296. Mirum vero Tutoris eguiſſe, qui maritus iam erat: ſed videtur ſecũ pugnare hic Scriptor, qui puerum vocat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

tias. Igitur Hannonius, fretus fœdere Gallorum, ſummittit occultè percuſſores, & Vulfardum occidendum curat, profectuſque mox in Hollandiam Tutelam Ioannis arripit, illoque tandem (vt frequens fama eſt) per venenum ſublato, Principatum invadit, tanquam proximus hæres. Erat quippe matre natus Adelide Florentij amita. ☞

Ex Junij Batavia, Cap. 11.

Nicolaus Kijethenius inſigniter procerus.

Annales noſtri tradunt Nicolaum Kyethenium, quem Spernervvouda pagus Harlemo oppido vicinus extulit, tam enormi fuiſſe corporis vaſtitate, vt proceriſſimum quemque ſui temporis ſubalarem admiſerit: ſed vires moli corporis & ſymmetriæ impares, non reſpondebant. Vti in eo quem Iulius Scaliger ſe vidiſſe teſtatur Mediolani, qui in Noſocomio decumbens, duas ſpondas lectorum junctas porrectus explebat. In Herculana familia illuſtri apud Batavos Iohannes eo nomine octavus Gigantis cognomen tulit, ob vaſtam corporis staturã, robur incredibile, & animum infractum, cunctis formidabilis, quem Annalium monumenta perhibent caballum ingentem ſolo attollere & adverſo parieti appreſſum immobilem ſiſtere potuiſſe; vnum Iunio Valenti & Miloni Crotoniatæ parem. Tradunt & Annales noſtri à VVillelmo, cui cognomentum Boni virtus dederat, Comite Hollandiæ, adductam fuiſſe ad nuptiarum ſolennia Caroli Pulchri Franciæ Regis inuſitata corporis mole fœminam, natione Selandam, præ qua proceri etiam viri puſiones videbantur; tanto etiam virium robore, vt bina dolia Cereali potu referta ambabus vtrinque manibus portaret, quæ ſingula quadraginta pondo Italica appendebant; trabemque cui attollendæ impares octo viri fuerant, quò vellet, tranſferret. Hector Boëthus rerumque Scoticarum Scriptores memoriæ prodiderunt, quendam Iohannem antiphraſtice Puſillum

Iohannes ab Arckel, Gigas. rari roboris.

Fœmina Selanda inuſitatè grandis, & robuſta.

Iohannes Puſillus, Scotus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Puſillum cognominatum, impleviſſe ſtatura pedes quatuordecim, in extrema Scotiæ inſula ſepultum. Refert & idem Scaliger ante annos circiter octoginta in Corcyra fuiſſe effoſſum hominem, cujus brachium iuſti cruris totius longitudinem exæquabat.

Ex Hieronymo Cardano, Subtilitatum lib. XI.

Fuiſſe Gigantes, quum multa teſtantur monumenta, id tamen in primis argumento eſſe debet, quod Claudij Cæſaris temporibus [a] Gabbara nomine Arabs fuerit longitudine novem pedum ac totidem vnciarum: &c.

[a] *De hoc Plinius Hiſtor. Natural. lib. 7 cap. 16.*

Ad quæ Julius Scaliger ita commentatur in Exercitationibus.

Ego vero novenorum tot homines vidi, tot hodie vivunt: vt de patre meo, ejuſque fratribus quatuor nihil habeam ſcribere. Ego quum quinq. pedibus major ſim, ille me tota facie ſuperabat. Non ergo digni ſunt illi, quos Gigantum titulo admiremur. Sed is, cujus oſſa in Corcyra effoſſa anno ante hunc circiter ſeptuageſimo: brachium enim totius juſti cruris longitudinem exæquabat. Sed & poſt victoriam, quam ſub Ludovico Rege ad Laudempompeiam vicimus, Mediolanum profecti offendimus in publico Noſocomio juvenem vnum tantæ proceritatis, vt ſtare non poſſet. Neque enim potuerat a Natura ſatis alimenti ad craſſitudinem, roboriſque proportionem meditari. Itaque jacebat, explebatque lectos duos ſimul junctos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Quis non hoſte cadit gemino? tamen ecce [a] Brabantum
Teque mea vici, [b] Guido ſuperbe, manu:
Quos vt regnandi ſtimulavit ad arma libido,
Sic vtriſque eadem pernicioſa fuit.
Teſtis Delphenſi [c] Flandrorum vicus in vrbe,
Teſtis congerie [d] Semita facta virûm.
Nunc eat, Ambitio jactet quæ regna ſubegit:
Servatæ patriæ gloria major erit.

a Ducem Iohannem.
b Comes Flandriæ.
c De Flaming ſtraet.
d t'Man-pat, prope Harlemũ.

IOAN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

IOHANNES II. HANNONIVS, COMES XXI.

QVum ſine liberis Ioannes hujus nominis primus fato ceſſiſſet, Hollandiæ Comitatus ad Ioannem Hannoniæ Principem devolvitur. Hic fratrem ſuum Guidonem Trajectenſium Antiſtitē creatum tanto ſtudio defendit, vt ſemel profligatis qui illum Epiſcopatu dejicere conabantur, nulli deinde arma movere ſint auſi. Per id tempus eques armatus in cælo viſus, qui adhortatus dicitur clara voce populum ad arma capeſſenda: ſtetit & mare eodem temporis ſpatio innumerabilibus coopertum navibus. ad quod ſpectaculū quum ſeſe accolæ effudiſſent, repente naves illæ omnes evanuere. His tunc prodigiis præmonſtrata ſunt paulo poſt apud Zelandos geſta bella. Flandrorum Comes Guido Dampirus (ita enim ſcriptum invenio) intra paucos menſes fruſtra Ziriſæam obſedit, maxima ſuorum jactura. Vltimo ferè tempore, quo Gulielmus Ioannis Hollandiæ Principis filius bellum hoc ad exitum perduxit, x. Auguſti anno M CCC IIII, tantis vtrinque viribus eſt in aciem deſcenſum, vt ad tria milia paſſuum (ſi veri ſunt Commentarij, quos ſequimur) exauditus ſit bellantium fremitus. Cæſa ſunt in eo certamine decem milia Flandrorum. Naves captæ magno numero. Hac victoria filij audita, Ioannes Comes multum lætatus, paucis poſt diebus deceſſit. Sepultus Valencenis, nobili Hanoniæ oppido.

Prodigia. *Zerizæa obſeſſa.* *Flandrorum cædes.*

Ex Meieri Annal. lib. x.

☙ Ioannes Rineſſius aliique propinqui & familiares Vulfardi occiſi conatibus ſe Hannonij oppoſuerūt, Albertumq. Cæſarem, ad quem Hollandiam dicebant devolutam, ſolicitabant; ſed Hannonius nixus Gallorum favore ſuperior fuit, Rineſſiumque cum ſociis multavit exſilio; qui tum in Flan-

An. 1303. Ioannes Rineſſius. Belli Zelandici origo.

Flandri Hollandis Zelandiam eripere moliuntur.

[a] A Dominico Petri *cognominatus*. Dampetra *&* Dāpirus *quibuſdam Hiſtoricis.* Dominicum Petri *autem vicus ac dominatus eſt in Ducatu Burgundiæ, haud ita procul Divione.*

driam confugerunt, bellumque Zelandiæ inferendum magnopere ſuaſerunt. Igitur quia Zelandia beneficium erat Comitum Flandriæ, juxta Leges & conſuetudines eius provinciæ, quoties abſque ſobole moriebatur beneficiarius, devolvebatur ditio ad ſuperiorem, cujus erat beneficium. [a] Guido Comes Flandriæ, antequam a Gallis caperetur, Zelandiæ Principatum ad ſe jure ac more majorum devolutum dicebat, illumque filio ſuo Guidoni præſtantiſsimo juveni donavit, armis quidem ſibi vindicandum. Hæc præter veteres ſimultates regnandique avaritiam nova cauſa erat belli Zelandici, auxitq. ea res indignationem Regi Galliarum Philippo Pulchro, quod tantos ſibi ſumſerant Flandri animos, vt ſe ceu contemto (quando cum illis ipſe bellum maximum gereret) auſi ſint diverſas etiam ſuſcipere expeditiones. Nec defuerunt, qui Guidonis conſilium vehementer reprehenderent, quum opera ejus maximè egeret Flandria contra Gallos, in tanta præſertim paucitate ducum. ſed litorales Flandri ac piſcatores, quibus perpetua erat cum Zelandis Hollandiſque dimicatio, atque excubiæ omni tempore habendæ in litore, maximam Guidoni oſtenderunt alacritatē, pollicentes breviſsimo tempore Zelandiam poſſe domari. Ad x circiter Kal. Maias adunata multarum navium claſſe Ioannes Comes Namurci & Cluſæ, & Guido Dominus Rickoburgenſis ex portu Brugenſi ſolvunt in parvam Inſulam, quæ Catſant ſeu Caſolia nuncupatur. Inter hæc [b] Gulielmus filius Comitis Hannoniæ per Caleſiam navigat in Hollandiam. Nam quod Propancij tum fœderati eſſent Flandris, hoc erat quòd per Brabātiam negatus illi eſſet tranſitus. In Caſolia dum omnia parantur quæ bello forent neceſſaria, ventuſque propitius a noſtris exſpectatur, adeſt de improviſo Gulielmus, de quo diximus, æſtu ventoque proſpero delatus cum Hannonio, Hollando, Zelando, Friſioque milite, noſtroſque ſemiparatos adoritur. Noſtri ex re conſilium capiunt, reſiſtuntque hoſtibus quantum

Claſſis Flandrica. Ioannes & Guido Namurcij. Catſant, ſeu Caſolea inſula.

[b] *Is qui* BONVS *dictus, poſtea Comes Hollandiæ, &c.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

quantum fieri potuit. Victor tamen fuit Gulielmus, interfe-ctiſque aliquot Flandris mox in Hollandiam recurrit. Eo detrimento noſtri valde irritati, nihil cunctantur hoſtem celeriter inſequi. Guido fremens frendenſque cum ſua claſſe precesſit, eamque ad VII Kal. Maias ad VValachriæ oppidum parvum, cui Vera ſeu Camp-vera nomen eſt, appulit; quod quidem oppidum Vulfardi fuerat, dolo (vt ſupra commemoravimus) interfecti. Oppidani conſpectis filiis & propinquis Vulfardi, qui aderant cum Guidone, Prætorem ſuum datum ab Hannonio interfecerunt, ac Guidonem cum progenie Vulfardi mox admiſerunt. Hic Guido, dum paulum quieſcit cum ſuis ac cibum ſumit, certior mox fit de advētu hoſtium. Prælium igitur ſtatim conſeritur ſuper aggerem quemdam, atque in vtroque aggeris latere, durum atque acre. Sed terga vertere tandem coacti ſunt hoſtes, deſideraveruntque ex ſuis plurimos. Fugit Gulielmus dux eorum ad vicum Aremudam. Quò noſtri ferociter inſecuti rurſus cum hoſtico exercitu manus conſerunt; caduntque vtrinque multi, ſed ex hoſtibus longe plures quam ex noſtris. Nec ſuſtinere noſtros diu valent. Itaque bis die vno fuſus fugatuſque Gulielmus fugit ad oppidum Zirixeam ſitum in Scoudia, quæ vna eſt ex Inſulis Zelandicis. Pugnatum item ſuper alium aggerem non ita procul Vera a ſolis Brugenſibus, qui Guidonem ſequebantur cum quadam hoſtium manu; vbi victores Brugenſes paucos ex ſuis amiſerunt. Nam de aggere quos hoſtes in aquam deturbarant, vivos adhuc multos finita pugna extraxerunt. Ex hoſtibus autem quotquot in aquis viderunt luctantes, non modo non retraxerunt, ſed altius etiam demerſerunt. Adeò magno & crudeli odio duo iſti vicini populi inter ſe graſſati ſunt, quos amicos potius ac fratres eſſe oportuit. Ioannes Namurcius his conflictibus non interfuit, quod multum dolebat; remotius enim atque altius in mari ejus claſsis erat, nec terram tenere potuit tam brevi

Flandri victi.

Conflictus inter Flandros & Hollandos.

Zirixeæ obſidio.

tempore. Guido ſecutus Gulielmum, in oppido eum Zirixea obſedit per ſpatium temporis ſatis longum, arcubus, fundis, aliiſque inſtrumentis impigrè oppugnans; ſed capere non valuit. quin Gulielmus facta viriliter eruptione mille & quingentos ex Flandris occîdit, vt tradit Ioannes Beka Hollandiæ ſcriptor. Tunc Guido Middelburgum primarium VValachriæ oppidum aggreſſus, eo intra dies octo aut decem potitus eſt. Capto Medioburgo, pactæ ſunt induciæ ab Kal. circiter Iuniis aduſque ferè Aprilem inſequentis anni; adjecta conditione, ne fortiùs interim Zirixea, quam tunc eſſet, muniretur, manente in Guidonis fide VValachria; in qua, excepto Ioanne Cruningo, proceres reliqui omnes Guidoni dicto erant audientes.

Guido Middelburgum capit. Induciæ inter Flandros & Hollandos. Tametſi autem in mari Hollandia Zelandiaque non tamen induciæ erāt in Hānonia Vide Meierū pag. 100

Tunc Guido in Flandriam, Gulielmus ad patrem Ioannem ſe contulit [a]Hagam Hollandiæ, vbi Ioannes ob exactam ætatem tradita omni adminiſtratione filio, in Hannoniam ſe recepit.

a Haga Hollandię, quia & in Flandria Haga, in Friſia quoque, & alibi.

Sub Kal. Februarias Guido Namurcius, quas habebat in Hollandia inducias cum Comite Hannoniæ, malo vſus conſilio, revocavit; quæ tamen, vt dictum erat, per duos menſes poſt revocationem tenuerunt; quibus in duobus menſibus vterque ſe ad bellum inſtruxit. Sub medium Martium paratus Guido trajecit cum ſuis copiis in VValachriā, cujus tum penes eum erat imperium; junctaque ſibi progenie ac familia Vulfardi Borſalienſis (de quo ſupra memini) ad Hollandiā ſubigendam omnibus ſe modis accinxit.

In VValachria, menſe Martio, vt primùm exierat induciarum dies, Guido Namurcius omnia parat quæ ad obſidendam iterum Zirixeam neceſſaria eſſe videbantur. Contra cujus conatus duo conſcripti exercitus ab Hollandis. Guido [b] Epiſcopus Traiectenſis frater Comitis Hannonij alterum, alterum verò ductabat Gulielmus Hannonij filius. Hi poſtquam copias conjunxerāt, Zirixeam verſus movent, vt cum

b XL. in ordine Epiſcoporum

Flan-

Flandris acie confligant: ſed dum Duvelandiam (hoc eſt terra Columbarum,) præterlegunt, illamque depopulari tentant, a Florentio Borſalio Vulfardi cognato ac Ioanne Rineſſio, qui illic cum Flandris ac Borſaliis, (qui Exſules vocabanrur Zelandiæ) præſidio erant, acerrimè ſunt excepti, pugnaque navali de nocte obruti, cæſi, ac mirum in modum per tenebras obtriti; adeo vt ad tria millia partim occiſi, partim ſubmerſi tradantur. Ex Hannoniis, Hollandis & Friſiis totus ferè exercitus conſtabat, ſed Friſij reliquis ſe fortius ac prudentius gerebant. Naves aliæque eorum res relictæ noſtrorum fuêre præda. Captus hîc Guido Epiſcopus, miſſuſque à Florentio Borſalio ad Namurcium, qui mox eum miſit ad patrem ſuum Guidonem agentem apud Vindaliam in Flandria. Erat enim nepos Principis Guidonis ex fratre Ioanne Avennio, vir nimirum (ſi ſacerdotibus bellare liceret) fortis & animoſus, Gulielmumque Bertoldum Epiſcopum prædeceſſorem ſuum, Brabantici ſanguinis virum nobilem, bello curaverat ante biennium interfici. Fratres illi erant, præter Hannonium, Ioannes Cameracenſium ac Boſſardus Mediomatricum Epiſcopi, ac Princeps Moriennæ Florentius. Guido autem noſter Princeps ejus patruus. Ceciderumt autem ea pugna viri inſignes Gulielmus Hornus Præfectus Dominici Trajectenſis, Nicolaus Parſinius, Theodericus ab Harlem, Theodericus Zulanus, & Svvederus à Bevervverdo. Et hac quidem victoria tam clara potiti ſunt in Duvelandia Borſalij cum Flandris haud ita multis & incolis ejus inſulæ XIII. Kal. Aprileis, inconſulto & inſcio Imperatore ſuo Namurcio, qui ad Zirixeam adhuc erat occupatus. Hannonius vehementer conſternatus ex VValachria vix ſalvus evaſit, advolavitque in Hannoniam ad patrem tum ægrotantem, cui anxius & querulus fortunas ſuas expoſuit. Namurcius vero his omnibus cognitis rebus ad XII. Kal. Aprileis, (quod Sabbatũ erat Palmarum) Zirixeam cinxit obſidione; quam

Guido Trajectenſis Epiſcopus captus.

NOTA.

An. 1303.

An. 1303. Zirixea iterum obſidetur.

Vitus Hamſteda.

quam egregiè munitam fortiter defendebat Vitus Hamſteda filius nothus Comitis Florentij, à ſuis (vt dixi ſuprà) occiſi. Flandri arcubus, & fundis, modiſque aliis tota hebdomade vſque ad Paſcha fruſtra hic laboraverunt.

An. 1304. Paſcha 29. Martij. Motus apud Traiectum Hollandie.

a Huius hiſtoriã commemorat Lambertus Hortenſius, Rerum Vltraiectinarũ pag. 77.

Quum primùm certus nuncius Trajectum allatus eſt de capto & abducto Epiſcopo, mox tota civitas in motu erat, vt fieri ſolet in populo incondito diſordique qui caret rectore. Diſſidebant adhæc graviter inter ſe Nobiles de Reipublicæ per Pontificis abſentiam adminiſtratione. Gerardus Bructerus, [a] Iacobus Lichtenbergius, & Vernerus Eliſabethæ claræ feminæ filius ab adverſa factione interfecti ſunt. Frater vero Lichtenberbij Gulielmus Rodenburgius cum filio in vincula conjectus.

Guido ſoluta obſidione Zirixee, transfert bellum in Hollandiã. Et Hollandiam Borealem ſubigit.

Inter hæc Guido Namurcius die Mercurij poſt diem feſtum Paſchæ videns ſe irrito labore terere tempus Zirixcæ, reliquit obſidium, atque cum toto exercitu Moſam amnem trajecit, omnemque Borealem Hollandiam cum oppidis, municipiis, pagis in ſuam poteſtatem redegit, (excepto ſolo Harlemo, quod facere deditionem conſtanter renuit,) acceptoſque obſides ex Leida, Delphis, locisque aliis Gandavum miſit, fideli cumprimis Ioannis Rineſſij in his opera vſus.

Traiectum deditur.

Trajecti non pauci erant qui Epiſcopum Guidonem oderant; ea cauſa erat cur ſe libentius dederent, Ioannemque Rineſſium Præfectum à Namurcio acciperent.

Hollandiã Meridionalem invadit Brabantus. Dordracenſium virtus.

Eodem tempore Meridianam Hollandiam Ioannes Dux Brabantiæ invadit, omniumque oppidorum adeptus eſt deditionem præter Dordracum. Eam civitatem decem dies obſidet, majoremque ejus partem per ignita miſſilia incendit. Tandem Dordracenſes duce Nicolao à Puteo, forti ac nobili viro, magnis viribus erumpunt ac retrocedere ſingulari virtute Brabantos cogunt, totaq. Zuyt-Hollandia expellunt. Nec his contenti, vſque ad Buſcum-Ducis inſectantur, ferro incendioque omnia deformantes; adeò vt Buſco etiam Ducis

firmo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

firmo oppido ignem injicerent per inflammatas ſagittas. Reverſi dehinc cum divite præda per Fanum Gertrudis, vnde & Brabantos ejecerunt. Poſthæc Nicolaus ille Puteanus rebus ſecundis elatus maximos Hollandis ſuis fecit animos, movenſque cum illis Iſelmundã, cum Flandris quoque feliciter dimicavit; qui (ſi verus eſt numerator Ioannes Beka) cecîdit hîc duo Flamingorum milia; vbi & Namurcium tanto fuiſſe narrat in diſcrimine, vt vix ſalvus evaderet; qui paulo poſt magna manu profectus Trajectũ, res Fori iudicialis inibi ordinavit, deditque illis Magiſtratum quem Sculretam nuncupant, vt jus diceret civitati. Hîc Namurcius ordinatis quæ ad civitatis politiam pertinebant, diligenter quoque egit cum Eccleſia, vt amoto Guidone Epiſcopo capto conſtitueretur loco illius Epiſcopus [a] Gulielmus Iuliacus, egregius bellator; tales enim Eccleſiis obtrudebantur.

Poſthæc Vitus Hamſteda vir fortiſſimus ex Zirizea, quam tutabatur Zantfordiam navigat, contrahitque quantas poteſt copias ex Friſiis, tam ſuperioribus quam inferioribus, ex Kenemaris, VVaterlandis, [b] Zutlandriſque, quibus & Harlemi cum acceſſit præſidium. Hoc Vitus inſtructus exercitu obviam habet Flandrorum numerum non procul Harlemo ([c] Hygedom loco nomen:) Hîc acie decertatum, vtrimque quidem fortiſſimè, ſed Flandros omnes ad vnum proſtratos & occiſos Hollandi tradunt, collectiſque in vnum mortuorum corporibus loco datum nomen in perpetuam memoriam Manpat, id eſt, Virorum ſemita aut veſtigium. Dehinc conſurgit apud Dilſos quidam Ockenbergius. Is ex Viti nunciata victoria animum ſumens, Flamingos omnes aut cecîdit aut oppido fugavit; donec alia rurſus pars Flandrorum Dilſos invaderet ac teneret; in quos rurſus Vitus & Ockenbergius moventes, victores fuêre: Via, quæ etiam nunc Flaminga vocatur, occiſi ad quingentos, cæteri in foſſis oppidi dum fugiunt ſubmerſi, ſarcinis armorum nimis gravati. Ita tan-

a Prælio Pabulenſi anno 1304. 15. Kal. Septemb. deſideratus, filius Gulielmi Iuliaci Aquiſgrani occiſi ex tertia Guidonis Comitis Flandriæ & Mathildis Betunienſis filia, puta Ioanna.

b *Vnde domo populi illi, vix liquet fortè.* Zuyt-Hollãdos *intelligit.*

c *Corruptè. reſcribe,* Hillegõ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

dem Nort-Hollandia per Vitum Hamſtedam, perque Puteanum Zuyt-Hollandia omnes Flandri ac Propancij expulſi. Namurcius relicto Trajecto Zirixeam redit, ac tertiò jam oppidum illud premit obſidione, Balliſtis, Apris, Cattis, aliiſque machinis vehementiſſimè oppugnans.

Zirixeæ tertia obſidio.

Apud Sconhoviam, Pręfectus Arcis à Flandris conſtitutus Nicolaus Cattus ex Nortbevelandia nunc ſubmerſa, Eques ſtrenuus, captus à civibus, miſſuſque ad Vitum, qui Flagellum (vt aiebant) erat Flamingorum. Vitus raptim profectus Sconhoviam, obſedit Arcem, adeoque Magenis (inquit Ioannes Beka) fatigavit obſeſſos, vt vitam pacti deditionem facerent. Magenas, niſi fallor, vocat Balliſtas majores, quibus lapides pondo centum viginti detorquebantur. Vitus, vbi acceptos in poteſtatem obſeſſos in cuſtodiam condidiſſet, Zirixeam eſt reverſus. Guido ad plagam Aquilonarem oppidi Magenas duas, in Meridie vero vnam conſtituit, quibus non abſque maximo oppidi detrimento prægrandes jaculabatur lapides. At contra oppidani impigrè agentes oppoſitas habebant ſuas tres Balliſtas, grandes ac fortes nimis, quibus egregiè noſtris reſiſtebant, adeo vt eoſdem nonnumquam lapides, qui à noſtris erant jacti, in auctores remitterent. Poſtquam autem aliquantiſper ea eſſet cõtinuata vtrimque jaculatio, noſtri foſſas oppidi ſtraminibus, ſtipulis, palis, aliaque materia repleverunt, vt ſcalis admotis in muros evaderẽt, oppidumque caperent. Quod quidem, quamquam eſſent aggreſſi, perficere tamẽ non potuerunt. Nam Vitus ſuos intus, Friſios præcipuè, adeo animavit, vt incredibile dictu ſit quantam præſtiterint virtutem. Nihil grave, nihil difficile, nihil arduum illis fuit, mulieribus, quæ & fortiter ſe gerebãt, quicquid viris foret vſui ad murum ſuppeditantibus, ignemque qui a noſtris ſæpe per miſſilia tectis injiciebatur tam viriliter exſtinguentibus, vt civitati magna pars fuerint ſalutis. Struebant & noſtri aliud grande machinamentum quod

Nicolaus Catz.

Vitus Hamſteda flagellum Flandrorũ.

Sconhovienſes vitam a Vito pacti ſe dedunt.

Mulierum fortitudo Zerixeæ.

Cattum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Cattum appellabant, illudque ab Aquilone rotis ſuppoſitis ad murum admoverunt. Erat tam proceræ altitudinis vt muros ſuperaret, atque ex eo quicquid in oppido ageretur noſtri proſpicerent; iſtudque mirum in modum obſeſſos vrgebat. [a] Turrim fuiſſe puto ambulatoriam. Hac ex turri ſagittis contiſque & ſaxis miſſilibus hoſtes graviſſimè impetebant, ita vt negotium illis pręgrande faceſſerent. Nec eo tamen ſegniores prælium capeſſebant, ſed fundis, jaculis, balliſtis, omnique vi armorum ita ſe defenderunt, vt Flandros tandem à muro turrique illa propellerent, poſtquam mille circiter & octingentos occidiſſent; tantaque fortitudine ex oppido eruperunt, vt palos ab hoſtibus immiſſos ex foſsis ſuis cum reliqua materia extraherent. Erat quidam faber ferrarius, qui per ſagittas quas faceret pollicitus eſt ſe Cattum Flandrorum crematurum. Nec fefellit ingenium. Nam paulo poſt tanto nimbo ardentium ſagittarum machina illa offuſa eſt, vt nequaquam ab incendio poſſet à noſtris ſervari. Romani olim tales turres crudis coriis ac centonibus communiri curabant adverſus incendia. Hîc autem earum rerum vſu puto Flandros caruiſſe. Tam magno atque horrendo igni hæc turris conflagravit, vt vſque ad Vlardingam, quę ad mare eſt, cerneretur incendium, putareturque eſſe oppidum captum atque incenſum. Significabãt autem hæc omnia Zirixeani Gulielmo Comiti, qui fugerat in Hannoniam, auxilium ab eo ſupplices petentes. Hæc ita geſta ſunt ſub finem Aprilis.

Sub Kal. Auguſti quatuor exercitus ſtabant parati ad dimicationem, duo terra circa Tornacum, & alij duo mari non procul Zirixea, quam adhuc premebat obſidione Guido. Gulielmus Hollandus, patre Ioanne ægrotãte, claſſem quam potuit maximam inſtruxerat milite Gallo, Friſio, Hollando, Hannonio. Adfuit [b] Reinerius Grimoaldus (alij Bellora habent, hoc eſt, ab Auria) Genuenſis, acerrimus Navarchus, cum multarum triremium claſſe ex Liguria marique Mediterraneo,

a Vide Steuvechium ad Vegetij de re Militari, lib. 4. cap. 17.

b Hic, vt Beka refert, trecentas & quinquaginta habuit naves bellicas, cum quinque triremibus, quas galeſias vocat. Sed is Auctor (vt plerique alij)

talibus in numeris ſæpe errat, vt mihi quidem videtur.

terraneo per tantum maris circuitum à Gallo miſſus. In conſultatione convenit inter noſtros duces, ne ullo modo committeret Guido, vt prælio navali cum hoſte confligeret aperto in mari, ſe claſſemque ſuam circum Zirixeam contineret continuans obſidium: quod ſi vel terra vel mari (quod vix illis poſſibile erat) tentarent ipſum hoſtes invadere ac ſolvere obſidionem, tunc demum eſſe tempus ſe defendendi ac dimicandi. Eo confirmato conſilio Ioannes Namurcius ad [a] Philippum accerſitur, vbi majori vſui quàm apud Guidonem futurus eſſe videbatur. Oravit Guidonem crebris literis Trajecto miſſis Ioannes Rineſſius, ſtrenuus Eques, ne vnquam in animum induceret rem dubiæ committere aleæ, ac cum Navarcho toto orbe nominatiſsimo de rei ſumma decernere: Rem perbono adhuc eſſe loco, ideo quod ſi terra congrediatur haberemus militem longè validiorem, numeroque majorem, tantummodo eſſe perneceſſarium à mari abſtinere, donec ab ipſo fortè hoſte prior impeteretur. Rineſsius enim rerum maritimarum multam habebat peritiã, illique major pars civium Trajectenſium, quibus odio erat Epiſcopus, libenter parebant.

a *Erat is Theani Comes filius Comitis Guidonis ex priore thoro natu minimus.*

Interea Ligur ille Reinerius, quaſi alter Xantippus conductus miſſuſque contra Regulum, Hollanduſque cum eo indies propius accedebant ad noſtros, Guidonemque ad prælium provocabant navale. Initio Guido nihil movebat, quietum ſe, vt convenerat in conſilio, tenuit, qua in re ſi perſeveraſſet, nihil illi hoſtes potuiſſent nocere. At morã improperante hoſte ignaviamque interpretante, inceſsit grandis cupido Generoſum Juvenem cum hoſte dimicandi. Erat dubio procul inanis gloriæ nimis avidus, nimiſq. affectabat humanam laudem, quæ ſequutura erat, ſi tantum virum tam illuſtrem rei maritimæ Imperatorem viciſſet. Die x Auguſti Divo Laurentio celebri, poſthabitis tam publicis quàm privatis conſiliis, fretus fiducia virium, relicto ad obſidionem

An. 1304.

aliquanto

aliquanto peditatu, ipſe cum toto exercitu & claſſe æſtu ſurgente & adveſperaſcente die ad hoſtes cõtendit. Hic prælium conſertum viribus adeò pertinacibus, vt vix tandem denſæ noctis tenebræ pugnantes dirimerent. Hîc fragor, clangor, ſonitus, ſtrepitus, clamor, fremituſque tantum invaluiſſe narratur, vt per tria noſtratia milia exaudiretur. Multi vtrimque ea veſpera ceciderunt, multi graviter vulnerati fuêre; dubiaque fuit victoria, quamquam videbantur Flandri ſuperiores, quod quaternas maximas naves, quas turritas vocabant, de hoſtibus cepiſſent, occiſis aut ſubmerſis, qui in illis erant, omnibus. Nox itaque pugnam diremit, paulumque temporis quieti ac religandis vulneribus vtrinque datum; refluenteque æſtu ambę claſſes in cœno hæſerunt marino, modico intervallo ſeparatæ. Mane illucente die ac rurſus ſtagnante æſtu hoſtium quidem naves ſimul ſtabant ferreis invicem connexæ catenis: ſed noſtræ magnæ naves diſiunctæ ac ſeparatæ fluitare cœperunt, funibus illis magnis, quibus fuerant colligatæ, per hoſtium dolum de nocte reſciſſis. quæ res cladem noſtris attulit. Creditum id factum occultè à nonnullis Zelandis, qui Guidoni metu magis quàm amore adhærebant; ad quos quidem & voces de nocte auditæ Hollandorum: Redite, Redite Nobiles Zelandi ad verum veſtrum Dominum: Cogitate de patria liberanda. Ad cujus rei confirmationem cœperunt Zelandi illi (non Borſaliani) primum omnium facere fugam: quod exemplum ſequuti Flandri Zelandique alij magis fidi, quum in maximo diſcrimine incaſſum ſe viſuros viderent, receptis quaſcumqe poterant ex majoribus diſperſis navibus in Flandriam fugerunt. Guido autem, quamquam à Toparcha Axellano maturo ac prudente viro hortaretur vt fuga ſalutem quæreret, obſtinatus refractuſque adeo fuit, vt inflatus quadam ſuperbia fugere detrectaret: ſed mox naves bellatoreſque, quamqam à compluribus deſertus, quos potuit adunavit, magnoque animo prælium inſtauravit; do- *Prælium navale.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Comes Guido a ſuis deſertus, in hoſtium redigitur poteſtatem.

nec paucis cadentibus, ſed omnibus ferè per minores naves fugientibus, vivus veniret in Amiralij poteſtatem vnà cum Domino illo Axellenſi: quos Reinerius per Caleſiam miſit ad Regem; apud quem tantiſper captivi fuêre, donec pro Episcopo Guidone captivo in Flandria commutarentur. Eſt in Hiſtoricis Hollandicis, initio pugnæ quandam miræ manitudinis navem à Flandris fomento lardi piciſq. & ſulphuris apparatam, incenſam, miſſamque in hoſtium claſſem, vt in illam incendium inferret, ſed per miraculum in diuerſum reflante vento repulſam reverſamque in noſtrorum claſſem, ſuiſque fabricatoribus magnam intuliſſe ſtragem; adeoque illo miraculo hoſtes fuiſſe animatos, vt certam ſibi victoriam promittentes, viginti quatuor totas horas cum noſtris horrendum in modum continuarent prælium, donec evaderent victores. Sed noſtri Scriptores de illa navi nihil prorſus meminerunt. Addunt & aliud miraculum, apud Egmondam per totum pugnæ tempus viſam in aëre crucem purpureo colore: Perijſſe decem Flamingorum milia: Captas naves centum ſupra mille, cum nonaginta papilionibus. Noſter Scriptor Minorita, æqualis illius temporis, non niſi mille circiter ex noſtris per duos illos dies cecidiſſe refert: reliquos omnes fugiſſe, perſpecta ducis imprudentia ac pervicacia: Nec hoſtibus incruentam fuiſſe victoriam, qui priori die multò plures quàm noſtri perdiderint. Ecce quàm diverſi abeunt Scriptores! Peditatus autem, quem in obſidio relictum memoravimus, fugit ad mare in quendam angulum illius Inſulæ quæ Scoudia vocatur, dicta tamen a nonnullis Scaldia a Fluvio Scalde, abs quo circumlui ſolebat. Et quia bona pars Zelandi erant, nactis per amicos navibus, vna cum Flandris, quotquot portare naves poſſent, tranſmiſerunt in Flandriam. Reliqui ad tria circiter milia ſe dediderūt, commutatique ſunt pro Hollandis qui in Flandria captivi detinebantur. Ioannes Rineſſius vir fortis miſerè perijt. Fugit Trajecto,

Numerus cæſorum.

Ioannis Rineſſii miſerabilis interitus.

Trajecto, ne veniret in hoſtium ſuorum adventantium poteſtatem; ſed Leccam fluvium cum ſuis per ſcapham dum tranſire celeriter contendit, onere multitudinis in profundum navicula deprimitur; exſtinctuſque Rineſſiu s poſtea gravi cum planctu a ſuis ſepelitur. Ita in bello potiſsimum regnat fortuna, luditque ſuum ludum per rerum viciſsitudinem. Puto Superis ita viſum, vt quemadmodum Galli tota Flandria eſſent pulſi, ita & Flandri quoque tota Hollandia pellerentur, & qui multos vicerant occiderantq., & ipſi quoque victorię quodam torno ſeu lege talionis vincerentur occiderenturque.

Flandri tota Hollãdia pulſi, & Guido pervicacia & inutilis pudoris ſui pœnas dedit. Potuerat enim fugere. quod & Cæſarem olim Dictatorẽ, quum in Britannia bellum adminiſtraret, feciſſe legimus, ne in Barbarorum incideret manus.

Obiit anno 1304, menſe Septembri, Ioannes II. Comes Hannoniæ & Hollandiæ. Obiit & Philippa ejus vxor Aprili proximè inſequenti. Quæ Philippa ſoror erat Iſabellæ noſtrę Principis. Ambo Valentianis ſepulti.

Ab hoc Comite Johanne Hannonio vulgo exciſam volunt Friſiorum, quos Minores indigitant, vrbem Veronam. De qua ſic Junius noſter Bataviæ cap. XVII, *quod eſt de Hollandiæ primariis vrbibus, &c.*

NOn procul Alcmariâ paullum vltra mille paſſus diſsitam ſtetiſſe olim Veronam loquuntur cognomines inde campi, vrbem opulentam, frequentẽ, & populoſam, vnicum tunc inter Minores Friſios emporium; ſed magnarum opum tenue admodum veſtigium, vrbiſque buſtum, tumuli vulgo oſtenduntur, è ruinis (vt ſuſpicari libet) editiores, qui nominis memoriam in hunc vſque diem tuentes, qua plagam Septentrionalem reſpicit, inter Koedicum & immenſo ſpatio porrectum Langedicum, Veronenſes campi, vt dixi, dicuntur, frumenti feraciſsimi, quos pagus Pancratio ſacer attingit. Hanc primariam fuiſſe Friſiis Minoribus, gentis caput, bellorum facem & furoris adminiſtram, credibile eſt, quòd opportuniſsimus ejus fuerit ſitus ad invadendã Hollandiam;

Veronæ vrbs.

Vronen-geeſt.

ac

ac proinde ob violatam ſæpius fidem, rebellionemque toti
repetitam, à Ioanne Hannonio Comite exciſam funditusqu
ſubverſam, & inducto aratro reædificari vetitam, memorar
Annales. Qui Comes etiam nominis memoriam oblivion
ſempiterna delere voluiſſe creditur; tam inexpiabili adverſu
eam concepto odio, vt etiam Britannorum copias in florer
tis vrbis excidium dicatur exciviſſe, eamque gentis furori ob
jeciſſe, poſtquam proditione Conſulis Phobi ingreſſus in e
am patuit; cujus monumentum extat hodie turris in arcium
quæ vrbi vicinæ fuerunt, ruinis, Phobi nomine famoſa; ſu
quâ proditorem, qui ſceleris mercedem ocream pecuniis re
fertam pactus fuerat, humo obrutum infoſſumq. fama qua
per manus tradita refert. Everſæ hiſtoriam, quam ſacrificu
complexus fuit, aſſervari in Cœnobio Heiloano intelligo. D
hac cur Annales tacuerint, vnũ modo atque alterum verbun
facientes, dum velut in trãſcurſu & obiter eam nominaſſe ſa
tis habent, equidē neſcio, niſi fortè ignorantia veri factum i
ſit, aut hoſtilis odio vrbis, cujus memoriã aboleri voluerint
Excidij verò vt teſtem annum adferunt hemiſtichium notũ

ECCe CadIt Mater FrIsIæ:

Ita publicum teſtimonium loquitur ſpatium cœmiterij titulo inſigne, vbi crux lignea poſteris ſubinde reparata, memoriæ redintegrandæ, tuendæque religioni priſcæ poſita ſpectatur. Vrbis memoriam vltimam tuetur ſartam tectam campanula ænea pervetuſta in templo pagi, qui Valkenooge, ceu Falconis oculus, incerta mihi de cauſa nominatur, quæ Veronæ
a Ad annũ 1280. a fuſam ſe teſtatur, & altera ejuſdem metalli quæ Londinum tranſlata fuit. Indicavit mihi per epiſtolã inter alia multa Nicolaus Vorſtius, vir non poſtremæ eruditionis, Lugdunianæ ſcholæ moderator, ſe à gravis auctoritatis viro Iureconſulto Colonienſi accepiſſe, in hiſtoriâ quâ vndenûm Virginum millium profectio è Britannia inſula pertexitur, narrari illas navibus impoſitas & fœda tempeſtate jactatas Veronam appuliſſe;

pulifſe; id quod de hac noſtrate Verona probabiliter dicitur, quòd iſtud emporium vicinū fuerit alveo fluenti illius, quod Caninefatium terga claudebat è Rheno productum, & præterlabens Crabbedamum in mare decurrebat; oſtenditque etiamnum apud Veronenſes campos alveus decliviore ſolo, vbi oſtium & aditùs portûs fuerit è mari appellentibus navibus. Hujuſce emporij potentiam & nimias opes oſtendunt piſcationis jura, illi propria tam in lacubus quàm in amnibus Rheno Moſaque, quæ poſt exciſam vrbem in fiſcū Principis fuere converſa, vnde in hodiernam vſque lucem Veronę nomine ſignificatur portorium, quod in memoratis locis pro piſcandi jure penditur. Quin & ipſum territorium deletæ vrbis peculiarem ſervat Rationalem, ab antiquo Veronenſem appellatum. Vrbis ſigillum æri Cyprio inſculptum, ita ærugine deformatū, vt nulla forma potuerit agnoſci, fato quopiam ante hos octo annos ſe nactum fuiſſe ſcripſit ad me Vorſtius, cujus paullo ante memini, quod vaſcularij opera & arte defricatū, ac ſequaci ceræ impreſſum hanc cum epigraphe ſpeciem monſtravit: quam renovandę vetuſtatis gratia appingere hîc libuit, in quo aquila cœlum reſpectās explicatis alis expreſſa eſt, cum gladio poteſtatis juſtitięq. ſymbolo ad dextrā.

Juſtitiæ cuſtos nullo diſcrimine leges
Juraque ſubjectis omnibus æqua dedi.
Hoc Batavi [a] *Præſes regni me vindice ſenſit,*
Dum luit ereptum morte boniſque bovem.
Te quoque cum Flandris felicia bella gerentem
Auxilijs juvi, magne [b] *Philippe, meis.*
Nunc cinis: hoc vno felix, quod, vt ante, ſuperſtes
Poſt mortem, toto ſic [c] BONVS *orbe ferar.*

a *Bailivus Zuyt Hollandiæ.*

b *Rex Galliæ.*

c *Hoc enim Cognomentũ meruit.*

GVLIELMVS III. BONVS, COMES XXII.

SVrrogatur in patris locum Gulielmus, qui quum eſſet vir pietate & innocentia inſigni, BONI cognomentum meruit. Middelburgi apud Zelandos Collegium Canonicorum D. Petri ab eo inſtitutum reperio. Sub hoc tempus duobus maximis malis Hollandia biennium laboravit, fame & peſtilentia. hæc latiſſimè vagata, ingentem hominum vim extinxit; illa tam invaluerat, vt ſuper vetitos cibos inventi ſint, qui fame adacti pecudum more naſcentia in campis gramina comederint. Anno M CCCXXVIII,[a] Philippus Gallorum Rex Gulielmi hujus copiis adjutus, Flandrorum exercitum fudit fugavitque. Eodem anno Gulielmus Friſios claſſe adortus eſt. In Hannonia Præfectum Suyt-Hollandiæ, qui ruſtici pinguiorem vaccam paſcuis abduxerat, & ſuam reliquerat, vltimo affecit ſupplicio. Tantus erat juſtitiæ amator. Idem gravi morbo laborans, quum adeſſe ſibi fatale tempus videret, acceſitum ad ſe juvenem filium hortatus eſt ad cultum veræ pietatis: precatus eundẽ, vt paci ſtuderet, nequeClerum oneraret exactionibus. Hæc ille pauca locutus, haud multò poſt animam efflavit. Ante hunc nullus vnquam Comes majus reliquit ſui deſiderium. Nam qui ob naturæ bonitatem triginta tribus annis quibus præfuiſſe dicitur, omnibus cariſſimus vixerat, non potuit fieri, vt mortuus non deſideraretur.

Inſtitutio Collegij Canonicorum D. Petri Middelburgenſis.

An. 1311. Fame ac peſtilentia diu vexata Hollandia.

a Valeſius.

Flandri a Gallo victi.

Animadverſio in eum qui vaccam abduxerat alienam.

Ex Meieri Annal. lib. XI.

Renatum bellum Hollandicum ob fidem de Inſulis Zelandicis Roberto Betunienſi Flandriæ Comiti non præſtitã, atque ob portiones quaſdam hæreditarias in Hollandia & Friſia, quas poſt mortem Ioannis fratris Florentij Comitis deberi ſibi Robertus affirmabat. Eo bello ſocius Flandris fuit

An. 1306. Bellum Flandricũ.

Ioannes Dux Brabantiæ. ſed priuſquam ſanguis funderetur, deprecatione quorundam bonorum inducię ſunt factæ, & arbitris ſubmiſſa eſt controverſia. Arbitri fuêre Ioannes Comes Namurcius, & Guido ejus frater electi per Robertum, altera ex parte Guido Epiſcopus Trajectenſis, & Galterus Caſtellionicus Portiacenſis Comes, idemque Magiſter Equitum Gallorum. Quid autem iſti tandem pronunciaverint, nuſquam invenio.

Arbitri pacis Hollandiæ.

An. 1307. Menſe Ianuario celebratum maximo apparatu matrimonium Eduardi Regis Iunioris Angliæ cum filia Regis Philippi Pulchri Iſabella. Eas ad nuptias convenere inter alios Principes Bononiæ (quæ nomine dicta eſt antiquo Geſſoriacum, Morinorum navale) VVilhelmus Comes Hannoniæ cum Ioanne fratre.

An. 1308. Epiphania Domini. Gulielmus & Ioannes Comites Hannoniæ interfuêre Coronationi Henrici Comitis Luceburgenſis, Cæſaris hoc nomine Septimi, quæ peracta ſunt Aquiſ-Grani ad S. Epiphaniorum diem.

An. 1310. Menſe Iulio Robertus Princeps tota Flandria Flamigante, id eſt, Teutonica (nam eam ſolam poſſidebat) delectum egit, maximumque & fortiſſimum collegit exercitum; milite adeo voluntario atque alacri, vt vltro fere nomina darent: movitque contra Gulielmum conſanguineum ſuum Comitem Hannoniæ & Hollandiæ. Iam enim induciarum tempus finitum erat. Concedit inter Gerardi montem & Hannoniam, verſus Leſſinam. Hic Nobilium omnium cum multitudine ſummus erat animorum conſenſus. Conjuraverunt Robertus fratreſque ejus, & Nobiles, conventuſq. Flandrici omnes, ſeque diris devotionibus devinxerunt, nunquam ſe reducturos exercitum, niſi aut finem belli reportarēt, aut fortiter pugnantes occumberent. Tenuerunt enim hoc bellum ſeptuaginta amplius per intervalla annos, in morem Hydræ nunc moriens nunc renaſcens. Patri ſuo auxiliares venerunt Ludovicus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

dovicus Nivernenſis & Robertus ejus frater, validū ex Gallia adducentes equitatum. Gulielmus item Nigellanus, nepos Roberti ex ſorore, ac Ioannes Fiennenſis, qui ſororem ejus tenebat matrimonio, adfuerunt cum dilectiſſimo equitatu ex Atrebatibus præcipuè adducto. Et Robertus præter eos, qui ſemper voluntarij ac fideles permanſerant, ex Flandris grandem quoque circum ſe habebat Nobilium ac Liliatorum numerum; totuſque exercitus ejus ita armatus & inſtructus erat, vt nihil prorſus deeſſe illi videretur. Contra hos proceſſit ferè obvius cum pulchro precipuè equitatu Hannonius, ſed peditatus ejus propemodum inermis erat, Flandriſque & numero & animis longè impar. Nam Hollandi Zelandique ad delectum, quem habebat, ſe venturos conſtanter negabant; ſatis habere ſe negotij confirmantes finibus ſuis terra marique adverſus Flandrorum potentiam tutandis. Nam & claſſem bene grandem Flandri in litore habebant paratam ad prohibendos Zelandos, invadendoſque, ſi quid vel priores ipſi moviſſent, vel Hannonius prælio fuiſſet terreſtri inferior. Itaque Hannonius nullo modo committendum ſibi ratus, vt cum Flandris acie decertaret, per Ioannem Namurcium ac Gerardum à Zotteghem tentare cœpit, ſi quam viam ad pacificandum cum Roberto poſſet invenire. Indicto igitur tempore de diſcordia componenda, Pax tandem convenit his conditionibus: vt Inſulas Zelandiæ in fide & clientela Comitum Flandriæ poſſideret, dummodo tamen Guidoni Flandrenſi fratri ſuo tantum aſſignaret annui reditus quantum eæ Inſulæ valerent: vt omni Hannonius renunciaret juri quod in quatuor Officia ac VVaſiam ſe judicabat habere: vt domum reciperet quotquot ex Zelandia per omne tempus belli pulſi eſſent propter partes Flandricas, illiſque aut eorum hæredibus bona omnia fideliter reſtituenda curaret, quæ vel Fiſco eſſent adjecta, vel aliter ablata. His de rebus Robertus obſides ab illo accepit Namurcium & Zotte-

 ghemium

ghemium cum tribus aliis Nobilibus locupletibus ex Hannonia, pacta conditione, vt ſi pacem hanc Hannonius non ſervaſſet, bonis omnibus, quæ dicti quinque obſides in Flandria poſſidebant, extemplò manus injiceret, ſibique in perpetuum retineret; quæ quidem bona & reditus ad viginti quinque millia nummûm æſtimata ſunt. His ita perfectis venit Hannonius inermis ad Robertum in caſtra noſtra cum nobili comitatu, flexoq. altero genu fidem ac juramentum illi præſtitit de VValachriis omnibuſque Zelandicis Inſulis, reditumque eſt vtrimque domum cum pace & gaudio. Verumtamen neque hæc pax vltra quinquenniū durare potuit.

An. 1315. 3. Auguſti. Abſolutis enim apud Remos Ludovici Vtini Galliarum Regis coronamenti ſacris, finitiſque induciis, bellum ſtatim Flandricum decernitur. Ingens erat hæc fax tempeſtaſque belli. Gulielmus qui Hannoniis, Hollandis, Zelandiſque jura dabat, in gratiam Regis, pretioque ab illo conductus, fœdus cum Flandris annis abhinc quinque frangit, terraque & mari Flandriam adoritur Hannonio, Gallico, Friſioque & Hollandico inſtructus milite Rupelmundam, Kieldracum, Brochtam, Zvvindracum, totamque VVaſiam, & Scaldis oram populabundus incendit. Iohannes Beka auctor eſt, Gulielmum Comitem cum omni pene Nobilitate & milite Hollandiæ & Zelandiæ, Friſiæ, & Hannoniæ huc (prope Curtracū caſtra erant Vtini) Regi veniſſe ſuppetias: Curtracum fuiſſe à Rege obſeſſum: atque hinc multos ex Gallis, inde multos ex Flandris cecidiſſe, dum Robertus niteretur liberare obſeſſos: Gulielmum Comitem ab equo proſtratum, occiſumque fuiſſe a Flandris, niſi ſingulari virtute Iohannis ab Arckel, Philippi ab VVaſſenare, Theoderici Brederodi fuiſſet diſcrimine exemptus. Sed hæc alij, quotquot equidem vidi, non tradunt, putoque ineptis Commentarijs Bekam eſſe deceptum. Conſentiunt omnes, graſſatum in Oriente à Friſiis Hollandiſque: Galloſque ad Liſam prope fluvium penetraſſe. Sed de Curtraco

traco obſeſſo nulla mentio niſi apud ſolum Bekam. Galli, nulla re geſta, cum detrimento domum ſe recipiunt. Inter hæc facili negotio Hollandum, qui ad Calam (inquit Beka) initio caſtra fecit, noſtri finibus ſuis expulerunt: magna enim celeritate, non expectato Flandrico exercitu, omnem Scaldis exurens regionem in Zelandiam reverſus eſt.

Ex Meieri Annal. lib. XII.

Statim à morte Comitis Roberti, renata eſt diſcordia in rudimento regni Lodovici Nivernenſis, Flandriæ Comitis, cum Gulielmo, ſed compoſita eſt per Carolum Regem hunc in modum: Ceſſit ac reddidit Flander Hollando in perpetuum Inſulas omnes Zelandicas cum omni jure quod in illas ſe habere contenderat: remiſit omnem ſibi ab illo debitam ea de cauſa pecuniam. Simul Gulielmus Flandro ceſſit quicquid juris ſe habere contendiſſet in Ditiones Aloſtanam, VVaſiam, quatuor Officiorum, Gerardi Monts. Adhæc Avennæ Cameracenſi renunciavit, permiſitque vt Ioannes Flandrenſis Crevecuria, Allueto cum tota Præfectura agri Cameracenſis pro ſe ſuiſque hæredibus frueretur. Quantum autem ad Flobecam & Leſsiniam attinet, convenit vt quæſtio decernatur: nec vnquam poſthac per bellum, ſed per ſex arbitros controverſia iſta componatur; in quorum arbitrorum manibus eæ manebunt Ditiones, donec res ſit deciſa. Quod ſi qua fortè vltrà incidat diſcordia de Hollandia & Zelandia, arbitri Comitis Flandriæ convenient apud Saeftingiã, Hollandiæ autem arbitri apud Rijnlandiam, non diſceſſuri ex his locis donec res ſint compoſitæ. Pręterea pactum, vt bona exſulum Hollandiæ & Zelandiæ propter partes Flandri detenta & Fiſco illata cedant ad emolumentũ Comitis Hollandiæ. Quod ſi qua fieri debeat reſtitutio, Flander eam fieri curabit per ſummam triginta millium Librarum, quam Hollandus

An. 1322.

Hollandus illi perſolvet. Inſuper vt Valentianenſes, qui partes tenebant Flandri, poſthac ab illis abſtineant. Vt quicumque exſulatum mittatur propter conſpirationem in ſuum Principem, neutro in Principatu ſit liber. Hæc Pax confirmata eſt pro Comite Flandriæ per [a] Triadem Flandrûm, hoc eſt Gandenſes, Brugenſes, Hyprenſes. Pro Hollando vero per oppida Valentianas, Montem Caſtrorum, Medbodium, Binchium, Dordracum, Zirizeam, Middelburgum, Dilfos, Leydam & Harlem. Actum Lutetiæ media quadrageſima, anno M CCC XXII.

[a] De drie Ledé van Vlaenderen.

An. 1326. Hoc anno incœpit diſſidium inter Eduardum Regem Angliæ & Iſabellam Gallicam ejus vxorem, venitque illa ad Carolum Pulchrum Regem Galliæ fratrem ſuum ex Anglia in continentem cum filio ſuo Eduardo ac Rogerio Mortimerio adultero ſuo, vnde reductore Ioanne fratre Comitis Hannoniæ, cum parvo comitatu ex Zelandia rurſus trajecit in Angliam in fine menſis Septembris; ſtatimq. facta conjuratione Nobilitatis: Maritum regem cepit, filiumque Eduardum conſilio Mortimerij annum agentem XIV, ab Galtero Cantuarienſium Pontifice coronandum curavit IV. Kal. Febr.

An. 1327. Is erat Eduardus III. Rex Scotiæ Robertus Eduardo novello Regi Angliæ vix pueritiam egreſſo bellum indixit, cui arctũ tum cum Hannonio fœdus erat, per Philippam Gulielmi Comitis filiam Eduardo Regi in matrimonium pactum. Itaque ex Belgis pulchra admodum manus equitum profecta in Angliam: Caput autem erat Ioannes Hannoniæ Comitis frater. Scoti vbi ſe inferiores vident, pacem per matrimonium ordinaverunt. David Roberti Regis filius ſororem Eduardi Ioannam duxit vxorem.

Eodem anno Eduardus Rex captivus Eduardi III. pater per Iſabellam vxorem & adulterum ejus Rogerium Mortimerium necatus eſt in carcere à cuſtodibus illi datis.

An. 1328. 4. Kal. Auguſt. Philippus Valeſius Rex Galliæ movet in Flandros, qui à

Nobili-

Nobilitate & Comite ſuo ſeceſſerant, & ad Caſletum caſtra metatur. In ea expeditione octavam aciem duxit VVilhelmus Comes Hannoniæ cum octodecim ſignis, cum turma item equitum Ioannis ejus fratris, qui auxilia adduxerat Regis Boemiæ. Ex Hannonij Nobilitate præcipui hi erant: filius ejus VVilhelmus, Theodericus Brederodius, Ioannes Arkel, Alardus Egmondanus, Philippus VVaſſenarius, Ioannes Hamſteda, Arnulphus Cruningius, Ioannes Pallanus, Gulielmus Dufordius cum Hollandis, Friſijs & Hannoniis. x. Kal. Septemb. conjurati ductore Zanneca impetum faciũt in Gallos, & peditatu Flandrorum cæſo ad Regis vſque tabernaculũ pervenêre, ſed adventu Comitis Hannoniæ Rex periculo eximitur, & conjurati circumcluſi cæduntur. Zanneca acerrimè pugnans ab Hollandorum & Hannoniorũ peditatu (equos enim removerant) oppreſſus & occiſus eſt: magna dignus laude ob fortitudinem, ſi juſto bello talem praſtitiſſet virtutem. Qui ex fide ſcribunt pars ad ſex, alij ad novem plus minus millia cæſos referunt. Gulielmus Comes Hannoniæ equo erat dejectus in terram, ſed mox à ſuis ſublatus.

Anno 1333, poſtquam Comes Flandriæ Ludovicus emiſſet Mechliniam, ortum bellum Brabanticum. Emit autem de Adulpho Epiſcopo Leodienſi & Reginaldo Comite Geldriç qui tum conjunctim id oppidi poſſidebãt. Brabantiç Dux Ioannes obſtitit, quò minus Mechliniani in verba Ludovici jurarent. Brabanto Ludovicus bellum indixit. VVilhelmus Hannonius alijque Ludovico auxiliares venerunt. Flandri tandem victi, atque ad centum & quinquaginta (ſi verus eſt Scriptor Brabantinus) ducti Bruxellam captivi. Poſt hæc Philippus Gallorum Rex per tria matrimonia bello terminum impoſuit. Filia Brabãti Margareta Ludovico Flandro trium annorum puero, Ioanna VVilhelmo Hollando, Maria Reginaldo Geldrio promiſſæ ſunt.

l Quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Quæ fuerit mea vita, mei quis terminus ævi,
Ut taceam, pro me fama loquetur anus.
Jllic Heſperius mea prælia narret Jberus,
Hic victum Turcam, me duce, vidit Eos.
Quid Trajectinos pacem veniamque petentes,
Quid [a] *Normanne tuas commemorem inducias?*
Omnibus his geſtis [b] *Staveræ cado: nunc mihi Mavors*
Reſtituit vitam, qui dedit antè necem.

a *Ioannes Dux Normanniæ.*

b *A Friſiis cæſus.*

GVLIELMVS QVARTVS, COMES XXIII.

GVlielmus accepto à patre Comitatu, ſtatim cum delecta armatorum manu in Hiſpaniam tranſgreſſus, vt Regem aſſidua cum Turcis Saraceniſq. bella gerentem auxilijs adjuvaret, pugnando objectãdoque ſe periculis in tantã brevi claritudinẽ evaſit, vt Hiſpanis æquè ac militi ſuo gratiſſimus eſſet. Poſtea reverſus in Hollandiã, Trajectũ oppugnare adortus, Nobilium (quos apud ſe habebat) rogatu, civibus has breves, & dumtaxat paucorum menſium pacis redimendæ conditiones dedit: Vt nudatis plantis adapertiſq, capitibus egreſſi quingenti ad Comitis pedes humiliter proſtrati veniã poſcerent. Quod quum ita factum eſſet, movit inde in Friſios; vbi dum nimia cupiditate propagandi fines imperij incautius dimicat, ad Staveram occiditur.

Gulielmi in Saracenos expeditio.

Reditus Gulielmi in patriam. Traiectenſes oppugnati, quibus & venia data ſupplicibus.

Gulielmus in Friſia perijt 26 Septemb. 1345.

Ex Meieri Annal. lib. XII.

Ioannes Hannonius Eduardo III Regi Angliæ, qui Galliam ſibi deberi aiebat, adverſus Gallos militavit anno 1339, & Gniſiam cremavit, quamvis in illa eſſet filia ejus Ioanna Ludovico nupta Bleſenſi. Galli terrã Simacenſem, quæ Ioannis Hannonij erat, diripiunt & incendunt. Cameracẽſes item in Hannoniam cum Gallis incurrentes Aſperam & Monaſterium Divi Vedaſti depopulantur & funditus comburunt. His rebus irritatus Hannoniæ Comes Gulielmus, cum Ioanne Hannonio & Comite Falcobergenſi Aubentum in Terraſcia aggreſſus eſt. Adjunxerat ad id bellum Ludovicum Cęſarem ſibi Eduardus, eſtque ab illo vicarius Imperij conſtitutus in Conventu Francofordiæ anno 1338 quo nomine Hollandiam, Geldriam, Iuliacum, Agrippinam Coloniam, Brabantiam, Hannoniamque ſibi adjunxit. Sed Philippus Rex

An. 1339.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

vafro vſus conſilio fœdus ſocietatemque hanc armorum in-
terturbat.

Erat Cæſari vxor Margareta Gulielmi III Comitis
Hannoniæ & Hollandiæ filia, ſoror quidem Philippæ Regi-
næ Angliæ, quæ jam vidua Comite Gulielmo III velum
ſumpſerat religionis, Fontanellæ in Cameracenſibus.

Per hanc Margaretam Auguſtam, atque Oratores pecuni-
amque ad eam miſſam perfecit Gallus, vt amicitiam quam-
vis ſimulatam cum Cæſare fabricaret. Tum per totam Gal-
liam Ludovicus magno honore Imperator Auguſtus, ſimu-
Margareta vxor Auguſta appellata. Octoginta milia aureo-
rum dederat Anglus Cæſari, duplum daturus ſi contra Gal-
lum pugnaturus deſcenderet: ſed illum argenteæ Gallorum
haſtæ averterunt, promittente Philippo Rege ſe pacem &
concordiam perpetuam conciliaturum inter Pontificem Ma-
ximum & Cæſarem; quod quidem non modò non fecit, ve-
rùm etiam per omnem vitam clam operâm dedit, ne vnqu:
Cæſar quo ictus erat fulmine à Pontifice liberaretur &c.

Gulielmus Comes Hannoniæ, Hollandiæ, & Zelandia
Trajectum obſedit, ac redegit in poteſtatem. Sed profectu:
mox contra Friſios, victus eſt ab illis juxta Staveram & inter-
fectus die XXVI Septembris. Quam quidem mortem præ-
dictam illi tradunt ab Comite Geldriæ Reginaldo, dum a ſa-
cris eum levaret fontibus. Succeſſit in Principatus ejus Mar-
gareta ſoror ejus Auguſta, vxor Ludovici Imperatoris, illiſ-
que filium ſuum Gulielmum ſtatim præfecit.

Suc-

Succeſſi cæſo fratri tunc [a] *Cæſaris uxor,*
Sed mox (heu!) tanti conjugis orba thoro.
O vicina nimis, nimis aſpera fata duorum!
O ſi traxiſſet me quoque mors comitem!
Non ego vidiſſem [b] *natum mihi bella moventem,*
Infelix hoſtem quæ genui ipſa mihi.
Sceptra tamen tenui: nunc hac requieſco ſub urnâ.
Exemplo ſpernat fœmina regna meo.

a *Ludovici Bavari eius nominis IIII. Imp. &c.*

b *Gulielmum, cui Furioſi cognomentū adhæſit.*

MAR-

MARGARETA AVGVSTA, COMES XXIV.

SVcceſſit huic ſoror [a] Margareta, [b] Ludovici Romanorum Imperatoris [c] conjunx; quæ exquiſitiſſimo apparatu in Hollandiam deſcendens, filio ſuo Gulielmo hac conditione tradidit eam gubernandam: Vt quotannis ille matri certam pecuniæ quantitatem dependeret. Quę Friſij per id tempus habebant bona in Hollandia, vt fratris Gulielmi cædem vlciſceretur, Margareta publicè vendidit. Trajectenſibus aliquot menſium induciæ datæ. His rebus tranſactis, rediit in Bavariam Ludovici conjunx. Nec interea Trajectenſes quieverunt, exacto induciarum tempore, præter omnium exſpectationẽ, cum exercitu Hollandiam ingreſsi. Sed hic tumultus ſtatim compreſſus. Poſt hæc reverſæ ex Bavaria [d] matri Margaretæ Gulielmus Comitatum reſtituit. Quam rerum mutationem excepit bellum, quod cum Trajectenſibus Hollandi feliciter geſsêre.

a Nullam enim prolẽ Gulielmus ex uxore ſua Ioanna ſuſceperat.
b Eius nominis IV.
c An. 1324 Coloniæ Agrippinæ celebratis nuptiis, Friſiorum bona publicè vendita. Traiectenſibus induciæ datæ.
d Hæc Margareta poſt defuncta ſepelitur Valencenis.

Ex Meieri Annal. lib. XII.

An. 1345 XIV. Octobr. Philippa Regina Angliæ cum ſorore ſua Margareta Auguſta per portam Butyricam intravit oppidum Hyprenſe, introduxitque ſecum multos exules, perinde ac ſi Princeps ipſa fuiſſet Flandrica. Quæ quidem duæ Heroinę die XVII. Octob. diſceſſerunt, atque altera mare repetiit, altera verò Hannoniam; erant enim germanæ Comitis Hannonię in Friſia juxta Staveram deſiderati.

Ex Eiuſdem lib. XIII.

An. 1347. Imperator Ludovicus ſentiens ſe hauſiſſe venenum mortiferum, quum vomere nequiret, venationis exercitio frangere

gere malum conatur; at tanta vis erat toxici, vt omne remedium ſuperaret. Inter venandum paralyſi percuſſus, cecidit de equo in terram, nec ita multò poſt expiravit v Idus Octobris, poſtquam annos imperaſſet xxxij. Succeſſit Karolus Rex Bohemiæ filius Ioannis. Venenum hoc datum illi ſuſpicatur ab Ioanna vidua Ducis Auſtriæ.

Harlem Hollandiæ oppidum combuſtum fermè totum. *An. 1347.*

In Hollandia duæ ortæ peſtiferę factiones Houc & Cabeliau. *An 1350.* Houc hamus eſt, Cabeliau triſyllabon piſcem aſellum ſonat, qui hamo capi ſolet. Et revera miſeri erant aſelli, qui tam ſtultas & inſanas excitaverunt factiones. Diſsidium grande tunc erat inter Gulielmum Comitem & matrem ejus Margaretam Auguſtam viduam Imperatoris Ludovici, de poſſeſsione Hollandiæ. Pars Nobilitatis quæ Cabeliauci vocabantur filio, Houci verò matri adhærebant. Factio ea calamitoſa inprimis terræ illi erat.

Zelandia Hollandiaque gravibus bellis quatiuntur, & I V, *An. 1351.* Iulij pugna navalis in amne Moſa inter matrem & filium, qui Hollandiam Zelandiamque cum Hannonia vel viva matre ſibi vendicabat. Hic Coſtus Reneſsius, Florentius Hamſteda, multiq. alij Nobiles, & numeroſum ſine nomine vulgus, Angli item auxilio miſsi intereunt. Victa Auguſta, in Angliam ad ſororem Reginam fugit. Re dehinc vtcumque pacificata, Hannoniam ſibi Auguſta in vita retinet.

Ludovicus Maleanus Comes Flandriæ per Gulielmum ab *An. 1351.* Reingerſvliet, magnum prætorem ſuum Aloſtenſem manus injecit ditioni Flobecenſi, amotiſque præfectis Comitis Hannoniæ ſuos in illorum loco conſtituit, ſibique eam terram aſſeruit.

Leſiniæ pax facta inter Ludovicum & Margaretam Au- *An. 1353.* guſtam, Comitem tunc Hannoniæ, de controverſia & diſcordia Flobecenſi & Leſſinienſi, hunc in modum: Vt Margareta Flobecam Leſſiniamque poſſideat in fide ac clientela Co-

mitis

mitis Flandriæ, prę̨ſtet fidem Hannonienſi, ſed vt cognoſcat tamen Comes Flandriæ de cauſa & offenſa Domini de Aubiella. Item vt Comes Flandrię præſtet fidem Hannonienſi
An. 1353. de Blatonio & Tigniaco, & eorũ appendicibus. Actum XIII Aprilis, præſentibus Ioanne Epiſcopo Tornacenſi, Domino Pratenſi, Domino Pouckenſi, Domino Maldeghemenſi, Domino de Reingerſvliet, Domino Ludovico vandẽ VValle Equite, Domino Malino ab Niepa Cancellario Flandriæ, Teſtardo à VVoeſtina, cum aliis pluribus. Nomine autem Dominæ Hannonienſis pręſentes erant Ioannes Hannonienſis, & Domini Balliolanus, Morianus, Haymedius, Boſſutus, taleſque alij.

An. 1354. Per hæc tempora (vt in Crantzii legimus Saxonia) mercatores Orientales ex Flandria demigraverunt, ſed ſtatim tamen reducti fuêre. Addam Alberti verba, (non enim alium Auctorem habeo:) Hoc illud eſt tempus (inquit) quo triſtis vbique regnabat Erynnis. Nam & mercatores Orientales Brugis in Flandria reſidere conſueti, propter quaſdam tum exortas inter ſe & oppidanos cauſas, populariter emigrarunt, in Dordracum Hollandiæ ſe conferentes. Sed Flandrenſes in vrbem Lubecam miſere Oratores, & cauſa ad plenum liquidata complanataq; per quoſdã in Flandriam remiſſos de Lubica deque Turriano Pruſsiæ vrbe totius nationis Oratores in Flandriam ſunt reducti mercatores. Hæc ille.

An. 1355. Obiit Margareta Auguſta Comes Hannoniæ pridiè Kal. Octobris, eſtque Valentianis ſepulta.

Natus

Natus ego Auguſto Batavorum ſanguine, Princeps
Poſt matrem Batavis Hannoniſque fui.
Omnibus his videor felix potuiſſe videri,
Imperj niſi me præcipitaſſet amor.
Hinc mihi prima [a] *mali labes, hinc cætera nata,* a Inſaniæ.
Quæ taceo facti conſcius ipſe mei.
Tu pia poſteritas, quoniam mihi vita negata eſt,
Æterna hæc mecum morte ſepulta ſinas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

GVLIELMVS V. BAVARVS, COMES XXV.

Incurſio facta in agrumTraiectenſium. GVlielmus, defuncta matre, inivit Hollandiæ adminiſtrationem. Hic Princeps Traiectenſium agros ingreſſus, omnia circa vrbem hoſtiliter populari adortus eſt. Qua re irritatus Antiſtes, cum ingenti exercitu haud multò poſt ingreſſus Hollandiam oppida duo capta incendit. Gulielmi *Harlemi incendium.* hujus principatu, bona pars vrbis Harlemenſis deflagravit. Sed nec hoc quidem ſatis conſtat, vnde tam ingens ſit ortum *Gulielmi morbus.* incendium. Gulielmus exacto in Principatu ſeptennio incidit in phreneſim; quo morbo implicitus, hominem Nobilem etiam cum ſua manu occidiſſet, vinctus in [a] cuſtodiam datur. Commentarij habent, huic viro clariſſimis orto natalibus nomen fuiſſe Gerardi de VVateringen.

a In qua mortuus eſt An. 1379

Ex Meieri Annal. lib. XIII.

An. 1358. Menſe Aprili Feriis Divi Georgij Gulielmus Bavarus Comes Hannonię & Hollandiæ phreneſin & amentiam incurrit, ita vt claudi ac ſervari per totam reliquam uitam deberet, eoque ſtatu perſeveravit per annos [a] XXX, ad vltimum vſque vitæ diem. Vltio diuina fuiſſe putatur, propterea quod tam aſper, durus ac rebellis fuiſſet matri ſuæ Margaretæ Auguſtæ. Magnum exemplũ pro reverentia, obſervantiaque parentũ.

An. 1366. Renatum bellum, prædęque ac latrocinia cum grandi mercatorum præcipuè diſpendio Flandros inter & Hannonios. Cauſſam ex eo natam lego, quod Ioannem Angienſem Ludovici Maleani Flandriæ Comitis cognatum Albertus Bavarus Procurator Hannoniæ capite truncaſſet apud Quercetum Hannoniæ, vltima hebdomade Iejuniorum in cœna Domini, ob levem (vt referunt) cauſam, poſtquam accepta fide eò ad Albertum fuiſſet profectus. Sed hiſtoriam hujus rei ſatis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

certam non habeo. Cæterum pacificatum tandem lego, cædemque Angiani ab Alberto maxima pecunia expiatam ac redemptam. Hollandi tradunt Angianum ſui vindices habuiſſe ſex fortiſſimos fratres.

Hoc anno (inquit Scriptor Hollandiæ) mortua ſunt Trajecti vndecim millia hominū. Et in Flandria incruduit item peſtilentiæ lues menſe inprimis Novembri. An. 1368.

Obiit Philippa Hannonia Regina Angliæ antiquæ pietatis femina magniſque laudibus digna xix Kal. Auguſti, pridie Feriarum aſſumptæ Deiparæ. An. 1369.

Trajecti in Friſia grande incendium, nocte Divi Odulphi, qui poſtridiè Barnabæ Apoſtoli ſuas habet Ferias. An. 1372.

Moritur Gulielmus Comes Hannoniæ, ſucceſſore fratre ejus Alberto.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Belgica poſt mortem fratris moderamina geſſi
Jllorum imperio dignus, vt illa meo.
Mox etiam ſpoliis firmaui & Marte ſecundo,
Depopulatus agros, Gelria victa, tuos.
Quid Friſiæ gentem me ter victore ſubactam,
Auſpiciis referam quid data iura meis?
Poſt tot bella necem ſi quæris, deſipis, Hoſpes.
Nam mea me virtus eripuit tumulo.

ALBER-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ALBERTVS I. BAVARVS, COMES XXVI.

RESuſcitata deinde contentio; his vt phrenetici Comitis a vxor, aliis vt Gulielmi ex vtroque parente frater Adelbertus ſuccederet, adnitentibus: vicit, quod rarum eſt, melior pars majorem, & miſſi qui eveſtigio Adelbertum, qui tunc aberat in Bavaria, adirent: rogarentq. vt quando frater mentis compos eſſe deſiiſſet, ipſe deſcenderet adminiſtraturus Rempublicam. Audita legatione Adelbertus in Hollandiam tranſgreſſus, à ſuis officioſiſſimè excipitur. Poſtea Delfenſes obſedit, injuriam ſibi illatam vindicaturus: Nam munimenta & arces aliquot Principis Alberti incenderant, & item in Haga Comitis abſente Alberto effractis cuſtodiis eduxêre quoſdam è ſuis, qui antea fuerant Alberti juſſu in vincula conjecti. Nihil tamen hoſtile fecit, illis veniam ſuppliciter petentibus; muri tamen diruti ſunt, ne deinceps vnquam rebellarent. Egreſſus inde Comes in Geldriam, prædæ & populationis omnia complevit. Ab ea expeditione brevi in Galliam ad Carolum Regem eſt profectus. Auctores, quos ſequimur, cauſam profectionis huius non tradunt. Sunt & Friſones ab eo ſæpius vexati. Præfuit b Hollandiæ annis ſex & quadraginta. Apud Hagam-Comitis magnificè ſepultus. Paulò antè obitum hujus Principis tanta oborta eſt in Hollandia ventorum tempeſtas, vt maxima hominum ſtrage multæ domus corruerint.

a Hæc appellata eſt Mechteldis, quæ idcirco poſt mortẽ Gulielmi non eſt admota gubernaculis, quod nullã illi prolem peperiſſet.

Delfenſes obſeſſi.

Delfenſium diruti muri.

In Geldriã eductus exercitus.

Quinto Idus Aprilis Ioannes filius Philippi Audacis Ducis Burgundiæ vxorem ducit Margaretam filiam Alberti Bavari Comitis Hannoniæ, Hollandiæ & Zelandiæ. Simul Gulielmus filius Bavari ducit vxorem Margaretam filiam Philippi Audacis. Hæ nuptiæ apud Cameracum maxima Nobilitatis frequentia celebrantur. Dotem dedit vterque pater filiæ ſuæ *An. 1385.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

liæ ſuæ centum milia Francorum. Et ſponſi honoribus magnis auꝺti. Ioannes Comes Nivernenſis, Gulielmus creatus Comes Oſtervandiæ. His nuptiis qui interfuerunt rem viſu raram viderunt duas ſponſas Margaretas, duasque earum ſponſarum matres Margaretas.

Gulielmus Oſtervandius novellus Philippi Ducis gener per Hannoniam & Hollandiam militem legit, vt ſocero & Nobilitati Flandricæ veniat ſuppetias adverſus Gandenſes, cujus præcurſor Giſelbertus Gruter Trajectenſis cum ſelectiſſima Hollandorum manu ad Hanſdicum applicat, cædibuſque & incendiis quatuor Officia aggreditur; ſed ducibus Simone Pariſio Præfecto Moeræ ac Richardo Terlinc Præfecto Perbomenſi Gandenſes reſiſtunt, pugnaque conſerta Gruterum cum filio omnibuſq. Hollandis fundunt & occidunt, vt Brando refert Dunenſis.

Gandenſes junctis ſibi Anglorum auxiliis Birfletum movent, quod terra marique obſident ac fortiter oppugnant. Tenebat hoc oppidum Ludovicus Aza Flandrenſis nothus Ludovici Maleani, vir bello præſtantiſſimus, cui & auxilio venit Oſtervandius Audacis gener cum Hollandis. Hi ita oppidum defenderunt, vt Gandenſibus nihil ſpei loci potiundi relinquerent.

An. 1381. Carolus VI Rex Galliæ in obſidione Dammi Oſtervandium Equeſtri donat dignitate.

An. 1390. Anno 1390 Menſe Maio Ioannes Bavarus novellus Epiſcopus Tungrorum cum patre Alberto Bavaro ac germano ſuo Gulielmo Comite Oſtervandiæ magna ambitione Leodium ingreditur cum mille equis.

Oſtervandius cum Comite Fani-Pauli Valeriano Lutzeburgenſi Richardi Regis Angliæ genero in Angliam tranſmittit ad Ludos Equeſtres, ibique ordinem divi Georgij accipit à Rege. Qua in re parentes ſuos ac Regem graviter offendit; ſed ignorantiam ſuam excuſavit, paceque per Philippum

facta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

facta fidem Carolo Regi præſtitit nomine Oſtervanti.

Apud Cameracum per Comites Fani-Pauli & Oſtervandiæ Equeſtres decurſiones magna ſuperbia factæ. *An. 1391.*

In civitate Trajectenſi (Friſiæ puto) Iacobus à Iuliaco Franciſcanus Pſeudo-Epiſcopus, poſtquam decem per annos Sacramenta in Epiſcopatu adminiſtraſſet, exutus ſacerdotio decollatur. *An. 1392.*

Oſtervandius Aleydam patris ſui concubinam occidendam curavit; vnde magna perturbatio exorta: ſed duxit vxorē Albertus filiam Ducis Clivienſis, paxque per illā facta eſt. *An. 1392.*

Albertus Bavarus filium ſuum Oſtervandium ab expeditione ſoceri in Turcas diſtinuit, arbitratus non pietate, non amore religionis Gallos moveri, ſed humanam vanamque gloriam ſolum ſpectare, non dubium eſſe, quin ob mores ipſorum deteſtabiles & ſchiſma Eccleſiæ omnia illis malè eſſent ceſſura. Et vtinam non nimis vera hęc Bavari fuiſſet cenſura. Igitur Bavarus cum filio bellum eodem anno potenter movit Friſiis Orientalibus nunquam ſatis pacatæ genti, Hannonios, Hollandos, Zelandos, & Oſtervandos armavit. Auxilia magna ex Galliis accepit, quorum erant duces Valerianus Comes Fani-pauli, & Carolus Alebritus. Ex Germania item & Anglia multi illi aderant. Naves habuit ea in expeditione penè innumeras. Erat tum apud Friſios Dux longè nobiliſſimus Ivo nomine, vir bello egregius & prudens conſilio, qui in Pruſſia & Hungaria res magnas contra Turcas geſſerat. Hic ſuaſit Friſiis, vt cuſtoditis Arcibus ſuis, hoſtes in agros diſpergi ſinerent, futurum brevi vt abſque graui incommodo reverterentur, quod terra aquoſa magniſque foſſis interſciſſa tanto exercitui alendo non eſſet. Sanum quidem conſilium, ſed à Friſiis tamen repudiatum, qui ſumptis crucibus & vexillis templorum ſuorum ad triginta milia virorum obviam hoſtibus prodeunt in tres acies diſtributi. *An. 1396.* Sub Kal. Septembres commiſſo prælio Friſij quamvis egregiè pugnātes victi ſunt, *An. 1399.*

multaque

multaque eorum Nobilitas in Hollandiam captiva deportata. Cecidit autem clariſſimus Dux Ivo non abſque Chriſtiani nominis gravi damno. Gulielmus Cruenbergius Hollandus cum filiis Ioanne & Henrico maximam hîc virtutem præſtitiſſe traditur. Victores Hannonienſes Encuſam redeunt. Facti Ludi Equeſtrium certaminum apud Caſtrilocum Metropolim Hannoniæ.

An. 1398. Gulielmus Oſtervandius ducit ru-ſus exercitũ in Friſios: Staveram oppidum capit, Friſiamque totam imperata facere cogit.

An. 1399. Groningam grande oppidum Friſiæ Albertus Bavariæ Dux, Comes Hollandiæ ſubegit.

An. 1400. Victi ab Hollandis & eorum ſociis rurſus Friſij.

An. 1400. Obiit ſine liberis Catharina vxor Gulielmi Ducis Geldriç filia Alberti Bavari Comitis Hollandiæ, &c.

An. 1401 Geldrius obiit ſine liberis XIIII Kal. Martias, tumulatus cum Catharina vxore apud Monachuſam. Succeſſit illi in Iuliacum, Geldriam, & Zutphaniam Reinoldus Quartus frater ejus.

An. 1403. In mari Hollandico tum admodum procelloſo & alto capta mulier marina nuda & muta portata in oppidum Edam, & inde Harlem; veſtita eſt, didicitque edere panem & lactaria, & vixit annis multis ſemper muta; didicit item nere, & honorem exhibuit S. Cruci quamvis muta.

An. 1404. Comes Hollandiæ per hebdomadas duodecim oppidum Goricum obſidet.

An. 1404. Menſe Iunio Hollandiæ & Zelandiæ naves conductæ ab Anglis claſſi Anglicanæ magnæ ac forti conjunctæ ſunt, & Catſantum Inſulam Flandriæ prædæ cupidine invadunt, partemque illius incendunt ac diripiunt. Ea propter omnia bona Hollandorum & Zelandorum Margareta in Flandris diſtinuit, ſed pax brevi intervenit.

An. 1404. Menſe Decembri moritur Albertus Bavarus filius Ludovici

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

vici Imperatoris, ſepultus apud Hagam Hollandiæ, relictis liberis Gulielmo Oſtervandio omnium opum hærede, Ioanne ſine pietate Epiſcopo Tungrorum, & Margareta conjuge Ducis Burgundiæ.

De monſtro marino, cujus Meierus meminit, ita Junius Bataviæ cap. XVII. *pag.* 304. *& ſequentibus.*

In Annalium noſtrorum monumentis proditam invenio rem, quæ mihi difficilis ad fidem viſa eſt, circiter annum à natali ortu Chriſti tertium ſupra milleſimum quadringenteſimum, monſtrum quoddam marinum, mulieris ſpecie, viridi muſco turpe, & vndique ſquallens, atrociſſimæ tempeſtatis vi è mari Oceano in ſinum Batavicum, qui Auſtralis maris agnomine notior eſt, compulſum, & in Lacum Purmerum (quem perrupti aggeres cum prædicto ſinu confuderant) ejectum fuiſſe; in quo dum variis erroribus agitur, poſt reparatos ſtatim à tempeſtate aggeres, vt ſolent, priuſquam profunda voragine ima aggerum fundamenta exedantur, virgines quæ bis quotidie cum mulctralibus vltrò citroq. in prata commeant, vt vaccarum vbera mulgendo ſiccent, monſtrum iſtud conſpicatæ fuerunt. Neque parum attonitæ principio ob novam & inuſitatam ſpeciem, in ſpectri modum, mox confirmatis animis erectiores, ac mutuas conjunctasque inter ſe operas pactæ, circumſeptum lenunculis & ſcaphis ſuis, ne qua effugium pateret, oppreſſerũt; captumque Edamum, quod oppidum Lacui quoque adjacet, pertraxerunt: vbi cibis hominum more aſſuefactum veſci cœpit, ſono peregrino ac ſuſpirioſo potiùs, quàm vllo articulati ſermonis commercio & vſu, qui piſcium toti generi negatus eſt, manifeſtum. Cujus miraculi fama quum multos mortales viſendi gratia exciviſſet, quæ longè lateque emanarat, Senatus Harlemenſis miſsâ eò legatione monſtrum ſibi permitti flagitavit, vt lo- *An 1403.*

quuntur Annales, neque repulſam tulit. Quod plures annos, poſtquam eò adductum fuerat, vitam exegiſſe illic, atque inter fœmineos cœtus penſa etiam traxiſſe, & cœmiterij honorem, poſtquam vitam exuerat, aſſecutum ob exhibitam Crucis imagini reverentiam, memoratur. Quæ omnia vt neque firmiter aſſeverare, ita neque refellere omninò eſt animus, tum ob eam quæ debetur publicis Annalibus fidem, tum quòd recentior eſſe videatur, quam cui me opponam, memoria, à mulierculis de manu, quod dicitur, in manum tradita. Dicam tamen illud fabulæ vicinius non probari mihi, quod fila deduxerit, quaſi manus in articulos humano more diſtinctas diſcretaſque habuerit: ſed fidei periculum auctori relinquo. Equidem religione quadam deterreor, ne à vetuſtatis exemplis diſcedam, quæ ſancta illa teſtimoniorũ fide non carent, inter quæ conſtat non omninò fictum & commentitium eſſe, aut in poëtica corte natum ſermonem de Nereidibus (quarum è genere fuiſſe illam, de qua modò ſum cõmentatus, nihil ambigo:) quarum non exiguum numerum apparuiſſe olim in Gallico littore, D. Auguſto legatus illius perſcripſerat. Eam certè de Nereidibus opinionem haud falſam fuiſſe teſtatur Plinius, corpus vniverſum ſquamis hiſpidum, etiam qua humanam ſpeciem referunt, illis tribuens; quarum in morte triſtem [a] gannitum, ſive (vt manuſcriptus codex habet) cantum, ab accolis longè auditum commemorat. Taceo quæ de Tritone concham inflante, deque homine marino ex legatorũ (quos ob id ſolùm Olyſſipponenſes ad Tiberium Principem miſerant) & ex equeſtris ordinis virorum illuſtri fide idem ſcriptor refert. Quid, quod apud pagum, cui ab aquæ fuſcedine Svvartevvale nomen eſt, ab oppido nobili Briela tribus fermè paſſuum millibus diſtantem, viſatur hujuſmodi æquorei monſtri ſceletos in Æde media ſuſpenſa? Venio ad recentiora & quæ ætati noſtræ potuerunt eſſe cognita documenta, in quibus lego in extrema Scandinavia,

[a] *Forte* gemitum *in Plinio legendum.*

navia, qua Codanus ſinus finitur, apud Ellebogium oppidum Hafniæ Regni Danici metropoli è regione oppoſitum, monſtrum æquoreum monachi formam exprimens ad vnguem, glabro capite, ruſticana facie, involucro humerario cuculli ſpeciem adumbrante, in littus illud immanis procellæ vi expulſum fuiſſe, mutum, ſermonis vſu defectum, vt cætera marina omnia, lamentis tantum ac ſuſpiriis altioribus perſtrepuiſſe, nec vltra triduum vitam extraxiſſe; cujus ſimulachrum expreſſum ad Carolum V. Imp. tunc in Hiſpaniis agentē, à Rege Danico miſſum, manuque viri nobilis exhibitum cōſtat. Alterum in ea Sarmatiæ parte, quam Poloniam vocamus, ad annum à parta humano generi ſalute milleſimum quingenteſimum triceſimum primum extitiſſe comperio, monſtrum itidem marinum, quod Epiſcopi habitum infula mitraque egregiè mentiebatur, ad Regem Auguſtum deportatum. Hæc libuit prolixiùs commemorare, quod iſta de Nereidibus (quas Mereminnas dicimus, ceu maris delicias nymphaſque) opinio haud nupera ſit, ſed ſæculis omnibus in hominum mentibus impreſſa ſederit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Si quis ades longis Hoſpes peregrinus ab oris,
Ni grave ſit, paucis te volo, ſiſte gradum.
Hic iacet (heu!) Bavaræ Gulielmus gloria gentis,
Nec bello proavis, nec pietate minor.
Geldria quem timuit, Leodinaque mœnia bello
Aſpera, dum pulſo prælia[a] *fratre movent.*
His geſtis moritur: nunc hac jacet[b] *Æde ſepultus.*
At tu facta memor reſpice non tumulum.

a Ioanne Bavaro Leodienſiũ Electo, &c.
b Fratrum Franciſcanorum, Valentianis

GV-

GVLIELMVS VI. BAVARVS, COMES XXVII.

PAtri Adelberto Gulielmus filius ſubſtituitur; qui Geldriam ſemel & iterum tumultuosè ingreſſus, fœdè eam populatus eſt. ſed mutatis rebus tantus hic fuit poſtea Reinaldi Geldriæ Ducis amicus, quantus antea fuerat hoſtis. Biennio poſt Friſones Hollandiæ agrum, vt ſæpe alias, hoſtiliter invaſerunt: cujus vltionem injuriæ Gulielmus majoribus curis tunc occupatus in alud tempus diſtulit. Hic idem Conventu indicto, ad quem multi Hollandiæ Principes ſunt profecti, egit in eo de ſurroganda ſibi poſt mortem vnica filia; quod quum omnibus placuiſſet, ſtatim confecti ſunt ſuper ea re publicæ literæ. Eodem anno Comes in morbum incidit, quo indies magis invaleſcente accerſi jubet ſacerdotem, cui de contractis tota vita noxiis Chriſtiano ritu confiteretur. Poſt hæc ille, quum pauxillum temporis ſupervixiſſet, [a] fato eſt functus anno ſuæ gubernationis tertio decimo.

Gulielmus bis eduxit in Geldros.

Conventus indictus ſuper inſtituenda hærede filia vnica.

a Pridie Kal. Iun. an. 1417.

Ex Meieri Annal. lib. XV.

Leodienſes Ioannem Bavarum Gulielmi Comitis Hanoniæ fratrem, qui tum nomen titulumque tenebat apud illos Epiſcopi, finibus ſuis hoſtiliter ejecerunt, propterea quod ſacerdos fieri recuſaret, quamquam ſe fore ſacerdotē ſæpius illis promiſerat. Ingens hæc diſcordia erat, ac bellum cruentum inde ſecutum, magnaque gentis calamitas: quam horrenda prodigia, cometes, motus telluris, & inſueta Moſæ fluminis inundatio præmonſtraſſe traduntur. Niſi præcedant delicta, non ſequuntur flagella. Poſt expulſum Ioannem, novum ſibi ſtatuerat Epiſcopum Theodericum a Parvvis, &c. *An. 1406.*

Pulſus Epiſcopus ille Leodio Trajectum Moſæ fugit amicum ſibi oppidum. Hîc obſident & arctè circumcludunt eum *An. 1408.*

a Per totos quatuor menſes.

Leodienſes [a] longo tempore, ducem habentes Henricū Parvviſium virum nobilem, novelli Epiſcopi Theoderici patrē.

Gulielmus Comes Hannoniæ germanus Epiſcopi omnē ſuam cognationem ad hoc bellum ſolicitat. Ioannes Dux Burgundiæ opem illi promittit, pacta conditione, vt ſi fortè capi ipſum cōtingat, ab Hannonio liberetur, eamque ob rem Hannoniam Gulielmus illi oppignerat. Omnes populos ſuos Burgundio armat.

Tornaci Dux cum omni nobilitate ac ducibus conſilium communicat. Angiam inde petit, & ripam fluminis Sabis, vbi Florinas, Foſſas, omniaque oppida & caſtella ad fluvium illū proſternit & incendit, nemini parcit.

Et jam Burgundio cum copiis ſuis omnibus per Saxeam eam, quam Brunichildis vocāt, pervenit, vſque ad fines Tungrorum. Leodienſes certiores facti de hoſtium ſuorum adventu, obſidionem Trajectenſem relinquunt, ac mox cum quinquaginta millibus pugnatorum movent contra inimicos, & XXIII. Septemb. fruſtra dehortante Parvviſio, congreſſi infeliciter. Occiſorum fuiſſe viginti octo millia tradit Monſtreletus, quidam autem plus, alij minus. Cæſi inter alios Parvviſius cum Epiſcopo Theoderico, & filius Comitis Salinenſis in Ardvenna.

Poſtridie venit Trajecto Ioannes Epiſcopus in caſtra, germano ſororioque ducibus multiplices actum gratias, caputque Parvviſij haſtæ præfixum, & toti exercitui oſtenſum mittit Trajectum, perinde ac pro Trophæo ſtatuere vellet ſuæ victoriæ.

Hic Parvviſius Ioannem Horionem & filium ejus Gulielmum & claros aliquot alios viros in juſtè decollarat: Sarcinium, id eſt, Fanum Trudonis ſuper rivum Ciſindriam Epiſcopo fidele vi ceperat; auctor præcipuus totius motus Leodij.

Eburones graviter multati, datis obſidibus pacem inveneront: Ioannem ſuum ſine pietate recipiunt, pacemque & qui

quietem ſervare compelluntur, &c.

Controverſiam Burgundio componit inter Brabantum & Hannonium; qui Brabanto, arbitrio Burgundionis, ſolvit ſeptuaginta milia Scutorum veterum, debita Ioannæ Brabantinæ vxori quondam Gulielmi Comitis Hollandiæ, ratione dotis profectitiæ. *An. 1409.*

Hollandus & ejus frater Epiſcopus Burgundionem ſecuti in Armeniacos. *An. 1411.*

Rex ad Terraſciam & Auguſtam venit Veromanduorum: Eo concedit Princeps Hannoniæ Margareta cum ducentis equis, vt oret pro pace. Erat enim ſoror Burgundionis. Sed cõjurati pacem impediunt. Pridie Kal. Iunias Peronã ad Regem Burgundio mittit rurſus pro pace ſororem ſuam Margaretam & Antonium germanum ſuum Brabantiæ Ducem vnà cum Legatis trium membrorum Flandriæ. At conjurati Regem habentes in poteſtate, illiusque abutentes nomine & auctoritate, perturbant omnia, concordiam rejiciunt, pœnas de Burgundione ſumere dignas ſtatuunt. Conventus rurſus de pace apud Cameracum, vbi ex noſtris & multi quidem alij, ſed primarij Antonius Dux Brabantiæ & Margareta Hannonienſis. Nulla pax convenire potuit, propterea quod conjurati jam potentia ſuperiores nimis multa peterent. *An. 1414.*

Tertio Kal. Septemb. accedunt Dux Brabantiæ & ſoror eius Margareta, Legatique civitatum Flandriæ jam quarto ad Regem, qui Atrebatum jam ſeptem circiter hebdomadas obſidebat, pro pace, & pridie Nonas Septemb concordia inventa eſt. Nam orta inter obſidentes dyſenteria, quam homines non potuerunt, morbus pacem attulit. Confirmata fuit ea poſtmodũ Lutetiæ Brabanto & Margareta, &c. præſentibus.

Ludovicus Delphinus, Dux idem Aquitaniæ, xv. Kal. Ianuarias gener Burgundionis ſuſpecta morte moritur. Nam toxicum illi datum eſt fraude ac perfidia conjuratorum, debilitandæ Burgundionis factioni cui; quum illius eſſet gener,

ſemper

ſemper favebat: nec per omnia conſiliis conjuratorum pare bat. Eam ob mortem multos inceſſit luctus. Sepelitur Lutetiæ in principe Æde, hoc eſt, in Baſilica Virginis matris. Iam Ioannes III. Caroli VI Regis filius, qui in Hannonia apud ſocerum educabatur, novus Delphinus eſſe debuit, & miſſa Legatione ad Hannoniam evocatur; ſed dubitabat formidabatque Hannonius deducere illum in Galliam. Idem enim imminere metuebat ſuo genero, quod jam acciderat genero Burgundionis. Nempe vt & hunc perfidia conjuratorum veneno necaret propter affinitatem Burgundionis, quum vxor hujus Delphinus Iacoba ex ſorore Burgundionis eſſet nata. Burgundio ad Hannoniam concedit, adſumpto ſecum defuncti fratris Antonij filio Philippo natu minore Fani Pauli & Ligniaci Comite. Multa ibi & varia conſultatio ſuper Ioanne Turonenſi jam novo Delphino in Galliam deducendo. Tandem apud Birofluctum finito colloquio, Hannonius ſecum generum ſuum in Hollandiam agro ac fugienti ſimilis ducit.

An. 1416. Principio hujus anni de pace Regum grande colloquium fit in Anglia apud Londonium, vbi tum erat Sigiſmundus Imperator. Eo cum magno comitatu proficiſcitur Gulielmus Comes Hannoniæ pacis valdè cupidus, & de Ioanne Delphino genero ſuo inprimis ſolicitus. Eò quoque Burgundio miſit Legatos centum. Sed omnia fruſtra.

Ioannes Delphinus (icto cum Burgundione Valentianis fœdere) cum vxore per Auguſtam Veromanduorum, (dehortante licet Burgundione,) Compendium à ſocero deducitur. Socer autem Lutetiam Pariſiorum profectus nihil prætermittit, quod ad exſtinguendã civilem toto Regno diſcordiam pertinere videretur. Quòd ſi nulla ratione pax integra coire poſſet, teſtatur in frequenti Procerum cœtu Delphinum in Hannoniam reducturum.

An. 1417. Inter continuas ſeditiones initium hujus anni morte Delphini

phini fœdatum eſt. Socer ejus Hannoniæ Comes diu domi penes ſe illum educarat, metuens ſemper periculū ab Aurelianenſium maleficiis. Nam quod præter vnicam illam filiam liberos alios non haberet, inprimiſque cuperet ſobolem ex ea naſci, procul ab omni tumultu & Gallica ſeditione domi illum ſuæ continuit. Nunc autem ſublatis per ſcelus ambobus ejus fratribus Carolo & Ludovico, poſtquam jus ſolij illi obvenerat, diutiùs diſtinere non potuit; in mediam Galliam deducendus erat, tradenduſque agnus in medium luporum. Burgundio non niſi cum exercitu juſtiſque viribus ducendū cenſebat; Hannonius verò mitiore vir ingenio pacem ac concordiam Regni ſe compoſiturum ſperabat. Eam in rem dum totus Luteriæ incumbit, commeabat vltro citroque junior Nobilitas Compendium ad Ioannnem novum Delphinū, quo ſocer eum perduxerat, effeceruntque vt ipſe cum ſuis æqualibus luſibus variis exerceretur. Interea ſocer ejus, dum pacis negotium ægrè admodum procedit, proteſtatus eſt palam in frequenti conſilio & cœtu Procerum ſe Delphinum ſecum domum reducturum, niſi pax inter conjuratos & Burgundionem firma & rata coiſſet. Offenſi libertate loquentis conjurati, de diſtinendo & capiendo illo conſilia agitant. Qua de re Hannonius factus certior, clam cùm duobus tantū famulis ex urbe ſe proripit celeriter Compendium, mox recurſurus cum Delphino in Hannoniam: ſed reperit illum lecto decumbentem ac graviter ægrotantē, toto inflato corpore, oculis veluti ſedibus ſuis emergentibus, atque ita toxico infectum refertumque vt octiduum dumtaxat ſuperviveret. Mortuus eſt XIIII Kal. Maij, die Mercurij. Siquidem dum forte cum Nobilibus æqualibus ludit pilam, quidam ſubornatus ambabus manibus venenatis per collum ipſum amplexus eſt, & mox ægrotare infirmarique toto corpore cœpit. Quidam tamen torquem aureum inter ludendum tradunt illum induiſſe, quem torquem qui attulit dicebat miſſum An. 1417.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

muneri à matre ejus, in illoque fuiſſe venenum, quo mox correptus intra octiduum aut paullo amplius perierit. Quod conſtat, odio & perfidia conjuratorum necatus eſt, ideo quod fœdus icerat cum Burgundione. Malebant enim omnem Regiam ſtirpem maleficiis exſtinguere, quam Burgundioni per fœdus aliquod videre conjunctam. Ideoque ſpem ſuam ponentes in Carolo minimo natu Caroli VII filio, Præfectum jam Pariſiorum crearant, atque in ſpem Regiæ ſucceſſionis ſervabant. Erat is ab omni affinitate Burgundionis alienus. Agebat Delphinus, dum moreretur, annum ætatis plus minus vigeſimum. Sepultus eſt Compendij in Dominico Divi Cornelij Martyris, plorantibus inprimis Iacoba ejus vxore, ac parentibus illius Gulielmo & Margareta Comitibus Hannoniæ. Apoſtema (inquit quidam) natum eſt illi ex toxico ad alteram aurem, quod intra corpus crepuit. Hoc ex caſu tantum mœroris concepit Hannonius, vt & ipſe ſtatim moreretur. Obiit autem pridie Kal. Iunias, die Lunæ. Conditus
An. 1417. Valentianis in Ædicula Fratrum Franciſcanorum.

Præſul

Præſul Eburonum, Boiorum ſanguine cretus,
a Fratris ab exceſſu totus in arma feror. a Gulielmi Quarti.
Non tanti Leodina mihi ſacra mitra fuiſſet,
Sed fuerant tanti ſceptra Batava mihi.
Dordrechtum haud veritus, pulchraſque invadere Leidas,
Et neptem regnis exſpoliare ſuis.
Jamque exuta bonis petulans Jacoba fuiſſet,
Exutus vita ni prius ipſe forem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Viderat eximiam Mavors regnare Jacobam,
Quum ſecum, Hæccine, ait, fœmina ſceptra geret?
Haud ita: mox a *patruum furibunda capeſſere tela*
Iuſſit, & hoſtili regna parare manu.
Poſtquam reddita pax, nova concitat arma Philippus,
Belli auctor factus, qui modò pacis erat.
Sic moritur: felix, ſi ñatus filius eſſet.
Crede mihi, hæc poterat gignere mater b *avum.*

a Philippũ Burgundium.

b *Albertũ Bavarum.*

IACOBA

IACOBA,

COMES XXIX.

IAcoba poſt obitum patris gubernationi admota, quum audiviſſet Ghoricum oppidum Hollandiæ à Gulielmo Arkelenſi occupatum eſſe, juſſit confeſtim eò cum expedita armatorum manu occurrere VValravium Brederodiorum Principem, vt repentino ſuorum adventu comprimeretur ille tumultus; eſtque paulo poſt intra muros atrociter dimicatum, cæſis vtrimque ducibus. Oppido ſic recepto, venit Hagam-Comitis Iacoba, nupſitque Ioanni Brabantiæ Duci. Interea Ioannes Bavariæ Dux, Iacobæ patruus, impetrato ab Imperatore Comitatu, quem jure ſibi deberi credebat quod Gulielmus frater nullam virilis ſtirpis prolem reliquerat, magnos tota Hollandia motus excitavit. Hinc bellum inter eum & neptem orta. Plures etiam vrbes hoc metu à Iacoba defecerunt; quæ compoſita poſtea pace Ioanni ſunt relictæ. inter quas fuit & Dordracum, vrbs hodie multum celebris. Manſit idem Ioannes per triennium Hollandicarum rerum Tutor. Quo temporis ſpatio plurima domi foriſque geſta, quæ Catalogum tantùm non perpetuam Hiſtoriam ſcribenti mihi ſunt prætereunda. Inter Ioannem Ducem Brabantiæ & Iacobam ejus conjugē ortæ poſtea iræ ita magnæ, vt brevi ſit inde divortium ſubſequutum. Variis interea motibus agitari Hollandia; quæ, poſt defunctum Bavariæ Principem & ſuum Tutorem, ſpreta Iacoba, Ioannem ejus maritū Comitem aſſumpſit. Hic brevi poſt, quum & Brabantiæ Dux eſſet, credo delectatus Lovanij Brabantiæ vrbis amœnitate, condidit inibi Gymnaſium, in quo liberales Artes publicè docerentur. Cæterùm hæc Schola ſucceſſu temporis multum crevit, præcipuè acceſſione Collegij, in quo publicè tres linguæ docerentur Hebraica, Græca, Latina. Magnis impenſis inſtituit

VValravius Brederodius.

Ghorici pugnatum intra muros.

Iacobæ cum Ioanne Brabantiæ Duce nuptiæ in Haga Comitis.

Divortium inter Iacobam & Ioannem Ducem Brabantiæ.

Lovanienſe Gymnaſium conditum.

Collegium trium linguarum Lovanij.

hoc Collegium vir clariſſimus Hieronymus Buſlidius, Præpoſitus Arienſis, anno Salutis humanæ CIↃ IↃ XVII. Iacoba extremo vitæ tempore, quum poſt tot indecora connubia (nupſit enim Ioanne adhuc in humanis agente pluribus maritis) nullam haberet prolem, Philippo Burgundiæ Duci, materteræ ſuæ filio, Comitatum Hollandiæ per manus tradidit.

Ex Meieri Annal. lib. XV.

An. 1417. Defuncto Gulielmo Hannoniæ Hollandiæque Comite, frater ejus Ioannes Bavarus vigeſimum octavum jam annũ titulum gerens Epiſcopatus Tungrenſis, poſt tot mactatas perditaſque Chriſtianæ gregis oves, in Concilio Conſtantienſi Epiſcopatum & Diaconatum deponit, ducitque vxorem Eliſabetham Antonij Brabantini viduam Lutzenburgenſi Ducatu dotatam. Iacobam vero viduam Ioannis Delphini ſuam ex germano defuncto neptem ſpoliare Hollandia Zelandiaque nititur. Dordracum favore civium occupat, auxilioque Geldrorum, Egmondanorum, & Herculanorum oppidum Hollandiæ Gorichum nomine præcipua opera Gulielmi Herculani capit. Iacoba autem ſtrenua mulier haud ſegniter agit, ſed Gorichum ſtatim obſidet. pugnatum eſt Kal. Decemb. Iacoba egregiè vicit, mille circiter ex adAn. 1417. verſariis interfecit, ac totidem cepit. Interfecti Gulielmus Herculanus, Otho Burenſis, & Peterſomius. Capti Nobiles Comes Verrenburgenſis, Comes Vburgenſis, Alardus Burenſis, Arnoldus Egmondanus, Ioannes Heterius, Henricus Homotius, Theodericus Lindenſis, Gulielmus Iſendornius, Gulielmus Ordingius cum fratre Ratone, Theodericus ab Hemmen cum Domino Egmondano. Sed Valeravium Brederodium magno ſuo damno deſideravit, oppido tamen potita eſt. Sed Bavarus, quamvis victus, Dordracum retinuit. Ioannes Burgundio nepti ſuæ Iacobæ ſuccurrit. Coit vltima Iulij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Iulij Conventus apud Birofluctum. Ibi ſoluto per novum An. 1417.
Papam Martinum v, xx Novemb. cognationis vinculo Ia-
coba Ioanni Duci Brabantiæ Antonij defuncti filio diſpon-
ſata eſt, agenti ſextum decimum non plus ætatis annum. Fre-
mere & iraſci Bavarus, conarique Sigiſmundi Cæſaris favore
nepti Hollandiam Hannoniamque detrahere. ſed Iacobæ
cauſa opeſque & vires prævaluerunt.

In Hollandia Ioannes Bavarus Iacobam neptem ex fratre An. 1418.
ſuo gravibus affecit damnis, eamque Hollandia, Zelandia, &
Hannonia extrudere niſus eſt: Dordracum & Roterodamum
Brilamque occupavit: Hadrianum Nothum Hannoniæ vi-
rum fortem bello interfecit.

Ex Eiuſdem Annal. lib. XVI.

Philippus Burgundio profectus in Hollandiam ſub initi- An. 1419.
um Iejuniorum omnem componit controverſiam inter Io-
annem Ducem Brabantiæ & & Ioanenm Bavarum Ducem
Lucenburgicum, creaturque idem Bavarus Procurator vnà
cum Duce Brabanto Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Fri-
ſiæ, per quinque annorum ſpatium.

Orta grandis diſcordia inter Brabantiæ Ducem Ioannem An. 1420.
& vxorem ejus Iacobam Bavaram, adeo vt divortium cum
illo facere prorſus veller, dictitans nunquam ſibi cordi fuiſſe
eas nuptias, ſed coactam à matre Brabanto eſſe nuptam. Erat
impar ſocietas. Tenera admodum Brabantus fuit habitudine
corporis, viribus non fortibus, hebetique & tardo ingenio:
At Iacoba fœmina præſtanti animo, ingenio acri, florentiſſi-
ma ætate, forma egregia, ſucci plena, dotibuſque tum animi,
tum corporis felix. Sępe ejus mater Margareta, ſępe Philippus
Dux fruſtra conati gratiam inter illos ſarcire. Tantum enim
abfuit, vt placaretur Iacoba, vt ex Caleſia tranſmitteret clam
in Angliam oratum Henricum V Regem auxilium divortio
cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

cum viro faciundo, cui contrà ſuam (vt dicebat) voluntatem erat nupta: eoque res proceſſit, vt [a] Hunfrido Duci Glocestriæ Regis Angliç fratri deſponderetur.

a Nupſit huic anno 1422.

Bavarus Leidam Hollandiæ per totas novem hebdomadas obſidet, cogitque ad deditionem.

An. 1421. Menſe Novembri, nocte Divæ Eliſabethç, quç XIII Kal. Decembris illuxit, in Hollandia, Zelandia, & Flandria per maris tempeſtatem horrendæ factæ inundationes: inter Gertrudi-montem & Dordracum tota illa fertiliſſima & ditiſſima regio ſubmerſa eſt: quo damno complures viri nobiles, viri locupletes ad inopiam & miſeriam ſunt redacti: manetque adhuc hodie regio illa cum ſuis ſeptuaginta duobus pagis abſorpta in mari.

An. 1421. Quum Iacoba Ioanni Duci Brabantiæ marito ſuo ſub vmbra cognationis nuncium remiſiſſet, nupſiſſetque Hunfrido Glocestriæ Duci in Anglia, graviter offenſi Brabantus, Burgundio, & Betfordius frater Glocestrij Lutetiæ coacto Concilio, vetant Glocestrio, ne aſpiret ad poſſeſſionem ditionum Iacobæ, donec per Martinum Pontificem Romanum dijudicetur vtrum ejus cum Iacoba verum ſit conjugium, nec ne. Sed ad hanc conditionem adduci Glocestrius & Iacoba non potuerunt, menſeque Octobri cum quinque armatorum milibus ex Anglia applicant Caleſiam, profecturi in Hannoniam. Burgundio graviter permotus apertè declarat Betfordio Galliæ Procuratori ſe auxilium laturum cognato ſuo Duci Brabantię. Succenſet graviter fratri Betfordius, veritus ne ob eam diſcordiam fœdus cum Burgundis ictum infirmetur rumpaturve.

An. 1421. Nonis Ianuarij, hoc eſt, pridiæ Epiphanię Dominicæ de nocte obiit morte repentina Ioannes Bavarus apud Hagam Hollandiæ, & ibidē tumulatus apud Fratres Dominicanos. Scripſit autem Philippum Burgundionem hæredem filium ſororis Margaretę, præterita Iacoba filia fratris VVilhelmi.

Sunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Sunt qui toxicum bibiſſe putent, datum per Margaretam Iacobę matrem.

In fine Novembris Gloceſtrius & Iacoba ex Caleſia per fines Atrebatum cum ſuo exercitu abſque vllo maleficio in Hannoniam tranſeunt, admiſſique ſunt abſque vllo obſtaculo in omnibus oppidis Hannoniæ præterquam Hallis, quod à Brabanto ſtetit, quemadmodum plęrique Nobiles, vt Converſanus, Angienſis, Ioannes Iumontius, Engelbertus Angianus, cum ſuis omnibus Toparchiis, clientelis, & caſtellis. Iacoba, vt vires ſuas augeat, omnes exules Hollandiæ Hannoniæque ad ſe accerſit. Cognito Philippus Gloceſtrij adventu in Hannoniam, Flandris, Atrebatibuſque, & Brabantis grandes imperat copias. Magna Angli damna circumcirca intulerunt. Idem viciſſim fecêre noſtri. Inter hæc deſcendit Dux ex Burgundia in Flandriam, & Brabanto ſe adjungit: creſcitque eorum exercitus vltra triginta pugnatorum millia. Obſeſſa Brenia Hannoniæ, quæ ab ardente milite cupiditate prædæ principio Martij contra Ducum voluntatem capta, direptaque & incenſa eſt: Angli, civeſque multi interfecti. Famam Gloceſtrius ſpargit Philippum ſuam fidem fregiſſe, qua ſe obſtrinxerat Lutetiæ in fœdere Anglico ſanciendo. Reſpondet Dux, illum mentiri, provocatque ad ſingulare certamen. Accipit conditionem Gloceſtrius, locumque ſtatuit apud Fanum Audomari, reverſusqne Caleſiam tranſmittit in Angliam: nec ad diem revenit duelli. *An. 1424.*

Poſt diſceſſum Gloceſtrij, Brabanti auxilio Ducis Philippi bellum acre faciunt oppidis Hannoniæ, quæcunque partes ſequerentur Iacobæ. Multa loca direpta, vaſtati agri, cæſi aut capti incolæ. Mons caſtrorũ, Regia Hannoniæ obſeſſa. Cum matre Iacobę & Legatis Ducis Brabanti colloquia varia hata, plures Conventus acti, vt Inſulis, Duaci, Aldenardæ. Convenit tandem, vt tota Hannonia redeat in poteſtatem Ducis Brabantiæ, condonatis omnibus offenſis. Iacoba autem in *An. 1425.*

Philippi Ducis manu ſit, donec per Pontificem Martinum controverſia de matrimonio Glouceſtrij ſit deciſa. Montẽſes, poſtquam commeatus inopia laborare cœpiſſent, minantur ſe Iacobam Duci Ioanni tradituros, niſi pacem hanc probet; capiunt ejus miniſtros & familiares Bardulphum à Porta, & Colardum ejus fratrem, Ægidium à Porta, Ioannem à Boſco,
An. 1425. & alios plurimos. Idibus Iuniis ex Monte Caſtrorum Iacoba Gandavum a Principe Arauſiacenſi deducta, vt honeſto cultu in Aula Ducis eo loci ſe contineat aduſque ſententiã Martini Pontificis: Hannoniæ adminiſtratio Brabanto reddita, dimiſſis præſidiis & exercitu, veniaque data rebellioni.

An. 1425. Ad Kal. Septembris Iacoba animoſa viriliſque animi fœmina auxilio Theodorici Mervvedij ſumpto virili habitu de noctu cum paucis Gandavo fugit, nec curſum intermittit, donec Antvverpiam, indeque perveniat in Hollandiam. Philippus graviter permotus à Brabanto accipit procurationem Hannoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ, atque eveſtigio Iacobam ſequitur. Dordraci, Roterodami, Leydæ, Delfis, Amſterdami, Hagæ, Harlemi, locisque nonnullis aliis liberaliter excipitur.

An. 1425. Lutetię Concilio Betfordius convocato irritum curat judicari duellum inter Philippum & Glouceſtrium condictum. Talem cauſſam duello nihil egere, tranſmittenſquẽ in Angliam fratrem graviter increpat de duello inimicitiiſque cum Burgundione ſuſceptis, totumque negotium illius certaminis impedit. Philippus ducenta millia nummûm petit à Flandris pro ſumptibus bellicis: centum illi millia tradita, ea lege vt pacem & mercaturam Anglicam Flandri ſibi retineant, quod miſſis in Angliam Legatis curatum eſt.

Bellum cœptũ inter Philippum & Iacobã, in quo Cabeliauci altera Hollandorũ factio Philippo, Houci verò Iacobę potenter adfuerunt. Schonhovia, Gouda, Oudevvater, Viana, Monfordia, Kermerlãdi, Alcmarij cum ditione Eccleſię Trajectenſis à Iacobæ quoq. partibus ſteterũt, à quibus nec alie-

nus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

nus erat Rodolphus Diephold Trajectẽſium Epiſcopus. Mittit præterea Glocestrius tria circiter millia Anglorum Iacobæ ſuppetias. Horum Dux erat Dominus à Filvvatere Appellunt in Scaldiam, ſeu Scaudiam (vulgò Schauwen) Zelandiæ Inſulam. Burgundio Procurator Hollandiæ & Zelandiæ haud ſegniter ſuas adunat copias, illiſque occurrit inter Quamaiam & portum vulgo dictum Brauwershaven, juxta Zirixeam. Pugnatum haud procul ab illo portu, & Burgundio victoria potitur. Ceciderunt ex Nobilibus Equitibus Hollandiæ & Zelandiæ, qui pro Iacoba venerant, Coſtus Hamſteda, Ioannes Reneſſius, Ioannes Hoenpijl, Andreas van VValims, Nicolaus Soen, Florentius Hamſteda, Raſo Hamſteda, Raſo Cruningus, Ioannes Sapinus, Coſmus Herneſſius. Alij permulti Houci & Zelandi Iacobæ militantes interfecti. Ex Zelandis Philippo ante alios fortiter adfuerunt Zirixæi & Verienſes & Borſalienſes, qui Hamſtedam ac Dominum quoque van Catto interfecerunt. Multi à Philippo Baltheo Equeſtri donati ob inſignem hîc navatam operam; ex quibus invenio Franconem Borſalium, eundem Dominum Aggeris Sancti Martini, Henricum Verienſem Toparcham, Ioannẽ à Flandria Dominum de Praet & VVoeſtina, Ioannem Egmondanum, Ioannem Halovvinum, Ioannem VVittonem Oorſcampi & Heylæ Dominum. His ita geſtis, Philippus diſpoſitis per Hollandiam præſidiis in Flandriam revertit, novum delectum habet, augetque exercitum reverſurus adulto Vere in Hollandiam.

Quarto die Aprilis Iacoba Bavara fortis & animoſa mulier, auxiliantibus Schonhoviis, Goudanis, Oudevvatriis, Kermerlandis & clientibus Eccleſiæ Trajectenſis obſidet per ſpatium quatuor hebdomadarum oppidum Harlem, nihilque tutum, nihilque inconcuſſum in circuitu relinquit, pagos multos incẽdit, multos item circa Delfos corruptis maris aggeribus & ſeptis demergit. Præfectus præſidij apud Harlem

erat Rolandus VVtkerckanus fortis Eques cum filio Domini Iſanbergenſis & aliquanto numero militum. Ioannes autem VVtkerkanus cum Flandris, Hollandis, Zelandiſque circiter octingentis Rolando patri opem laturus, priuſquã Dux eſſet paratus, in Hollandiam præcedit, atque Leydam vſque pervenit: ſed quum inde Harlem petit, Iacoba omiſſa obſidione occurrit illi ad Alphen vicum ſuper Rhenum, vbi circumventus hoſtium inſidiis, loco iniquo pugnare cogitur, amiſſiſque ex ſuis circiter quingentis ipſe ægrè cum paucis evadit. Creati Equites à Iacoba, quæ pugnæ intererat, Ioannes à VVaſſenaer, Ioannes à Longoraco, Henricus Cranenburgẽſis, Evevardus nothus Hollandiæ,[a] Theodoricus à Mervveda, Gerardus Poelgeeſt, & Arnoldus Gandenſis. Hæc pridie Kalendas Maias mane prima luce. Iacoba victrix Goudam ſe recepit, & ſuos mittit ad Hornas in finibus Friſiorum, vt id oppidi capiant, vbi præſidio erant Ioannes Villarius & Ioannes nothus Fani Pauli cum quingentis ſelectis pugnatoribus; qui ſumma virtute erumpentes, cum hoſtibus feliciter dimicant, & quadringentos circiter interficiunt, vulneratis graviter permultis. Multa alia facta parva prælia, quæ longum ſit narrare, ſed vincentibus ferè Burgundis exercitatiſſimis ad arma, habentibuſque ſatis bellicorum tormentorum, quibus carebãt Hollandi. Tum quoque plura loca Friſiæ & Hollandiæ vltrò in Philippi venêre poteſtatem.

a De eodem eſt ſupra.

An. 1426. Movet Philippus in Hollandiam, oppidumq. Zevenbergã nomine terra mariq. potenter obſidet. Loci Dominus (nomẽ non lego) fortiſſimo præfuit præſidio, ac partes Iacobę acerrimè defendit contra vicina oppida quæ Burgundioni ſe ſubdiderãt. Productum obſidium in tres totos menſes & amplius. Tandem coacti inopia cives ſeceſſionem à Præfecto ſuo faciunt, & cum Philippo paciſcuntur principio Aprilis, deduntque illi oppidum, vita fortuniſque ſalvis. Naves omnes armaque Duci tradita, captivi ex Burgundis Moyencurius, Her-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Herclius, & quidam alij redditi. Sevenbergenſis captivus miſſus in Flandriam, & Inſulæ ſervatus. Exercitum Philippi peſtilẽtia tentare cœpit, Nobiles viros Hymbercurium & Mauricium à Fano Leodegarij cum nonnullis aliis abſumpſit. Hæc in hyeme geſta referunt Annales Hollandiæ annum exordientes a Kal. Ianuariis. Zevenbergius queſtus graviter de conditionibus nonnullis ſibi malè ſervatis patria extorris ad inopiam devenit, in qua vitã finivit. Betfordius inter Glocestrium & Burgundionem inducias componit, ſperans ſe pacem brevi facturum. Martinus Epiſcopus vrbis Romæ, quem Papam vocamus, judicat matrimonium Gloceſtrij cum Iacoba Bavara contractum nullius eſſe momenti, ſed adulterium eſſe, ita vt ſi mors fortè Brabanti intercedat, haud tamen licere Gloceſtrio Iacobam habere vxorem. Eo Gloceſtrius audito nuncio, Leonoram quandam Gobatriam Anglam matrimonio ſibi jungit, quamvis natalibus longè ſibi imparem, quæ ejus fuerat amica, de qua & fama erat à pluribus viris fuiſſe cognitam, & quæ Iacobam comitata fuerat ex Anglia ſua in Belgicam.

XV Kal. Maias moritur Bruxellæ Ioannes Dux Brabantiæ, piè quidem ac modis omnibus Chriſtianè. Sepulturæ datus eſt apud Fuernam in Æde Ioanni Euangeliſtæ ſacra, juxta patris Antonij tumulum annum agens ætatis vigeſimum quartum. Ita, altero abjudicato, altero defuncto, ambos amiſit Bavara maritos. An. 1426.

Scandoverium in Cameracenſibus, quod erat Ludovici fratris nothi Iacobæ, datũ Ioanni Lucẽburgenſi. Erat nothus ille Philippo inviſus propter partes quas tuebatur Iacobæ.

Eodem anno Kermerij & alij quidam magna coacta manu munitiones multas proſternunt, vt Hemskerck, Bredetodum, Aſſendelft, Heilegerſbergam, Cralingam, Spangam. Simul ijdem Kermerij in VVaterlandia Monachodam, Edam, Purmerendã, Medenblick, & Enchuyſam oppidula capiunt:

Hornas obſident,ſed capere non valent,ſuumque Tribunum Gulielmum Naghel ibi amittunt, interfectum ab erumpentibus oppidanis.

An.1427. Poſt deceſſum Ducis Brabantiæ procurationem Hanno. niæ accipit Dux Philippus;ducit dehinc ex portu Sluſa exercitum in Hollandiam,vt rebellionem defectionemque quorundam compeſcat,qui in ejus prius juraverant verba. Obſidet oppidum Amerfordiam,tum ſitu,tum defenſoribus munitiſſimum. Cinctum erat dumis denſiſſimis foſſiſque perenni aqua ſtagnantibus. Hæc oppugatio diu tenuit,aſpera & terribilis,Hîc ſe Philippus magno expoſuit periculo : tranſiit aquam & foſſas, pugnavitque ſua manu in propugnatores, qui magno erant numero,& viri robuſtiſsimi,pro patria,aris, fociſque decertantes. Amiſit hîc Philippus Ioannem à Boſco telo baliſtario interfectum,cum aliis quibuſdam Nobilibus impigrè dimicantibus. Coactus eſt tandem canere receptui, ſeque propter ingens periculum ab oppido retrahere. Ædificavit Amſterdami grandem navem, quæ inſtar valli eſſe videbatur,quam Cattum dixêre. Eam in Emma fluvio locat contra Trajectenſes Iacobæ fœderatos. Delfis & Roterodami,quod & ipſi lubrica agerent fide,ac Iacobæ ſe reddere tentarent,ſecuri multos percuſsit. Kermerlandos, VVeſturos, Teſlandos ſeu Texandros ſubjugat. In Dordracenſes quoq. nonnullos capitali ſupplicio animadvertit. Delfis quidam Moſellani Ioannem Egmondanum Sculretam cum civibus quinque interfecerunt;quã cædem viri ex illis duodecim capite luerunt. Commiſſa & apud VVieringam pugna navalis inter Gulielmum Brederodium Iacobæ Ducem & Harlemenſes, Hornenſes, Amſterdamos, alioſque Burgundioni fœderatos. Hoc prælio victus & captus eſt Brederodius cum multis ſuæ factionis : ex quibus octoginta decollati, ſed Brederodius gratiam obtinuit.

In Hollandia omnia Philippi erant præter Sconhoviã, Oudevvatriam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

levvatriam, & Goudam; vbi ſe Iacoba conſobrina ejus contiebat. Contra ea oppida Philippus Ioannem Villarium, Alamæum, & Leonellum Bornovillam cum præſidiis ſatis nagnis relinquit, ſeque in Flandriam recipit.

Ex portu Sluſenſi magnis Philippus copiis petit Hollandim, ſtatimque Goudam & in illa Iacobam obſidet. Goudani imore perterriti conſiliũ dant Iacobæ vt cum Philippo plenam ac ſolidam faciat pacẽ. Igitur Iacoba Philippum verum agnoſcit ſuum hæredem, vt à morte ejus in Hannoniam, Hollandiam, Zelandiam, & Friſiam ſuccedat, ipſumq. horum rincipatuum pręſidem ac procuratorem creat. Promittit inuper ſe nulli nupturam, niſi de conſenſu Philippi & civitaum ſuorum principatuum. Sibi pro victu ac dignitate ſua reeditus & vectigalia ampla retinet, poſſidendaque accipit in vita Comitatum Ooſtervandiæ, Zuytbevelandiam, Terram Brilenſem, Vorenſem, & quædã alia. Compoſitis item rebus um Epiſcopo Trajectenſi, Franconem Borſalienſem Philippus pro ſe conſtituit præſidem Hollandiæ, Zelandiæ, & Friiæ, & in Flandriam exercitum reduxit. Philippus Houcos & Cabeliaucos peſsimas factiones Hollandiæ compeſcuit.

An. 1428. — *a 8. Iulij, aut ſecundum alios 4 Maij.*

Menſe Iulio Iacoba Bavara clam nubit Franconi Borſalienſi ex Nobilitate Zelãdica pactũ erat ne inconſulto Philippo nuberet. Hinc offenſus Philippus Franconẽ capit, ac Rupelmondæ cuſtodit. Rumor erat decollatum iri. Iacoba valde ſolicita, intercedentibus amicis, virum liberat: ſed Philippo Hannoniam, Hollandiam, Zelandiã, & Friſiam tranſcribit. Oſtervandiam cum aliis ſupra memoratis Borſalienſi Philippus aſsignat, qui Iacobam ſibi retinet vxorem cum omnibus vectigalibus Hollandiæ & Zelandiæ.

An. 1435.

VIII Idus Octobr. finem vivendi fecit illuſtris fœmina Iacoba Bavara abſque vllis liberis, adiitque Philippus proximus ejus hæres omnes ipſius ditiones. Sepulta eſt apud Hagam-Comitis in Hollandia.

An. 1436.

Quiſquis

Quiſquis ades, magni tumulum reverere Philippi,
Aurato inſignem vellere nonne vides?
Cui Trajectinam, quem rexit a *Filius, vrbem:*
Cui b *Regem debet Gallia tota ſuum.*
Quid referam eximios pulchræ virtutis honores,
Qua merui vivus nomen habere BONI?
I nunc, perge memor tam rari Principis Hoſpes,
Felicemque vrnam hanc crede tuoſque oculos.

a *David Burgundius.*
b *Ludovicum Delphinum.*

PHILIPPVS BONVS, COMES XXIX.

PHilippus accepto à nepte Comitatu Hollandiæ, quum eſſet ob quaſdã res infenſo in Regem Anglorũ animo, Caliſiam in Flandrorum finibus ſitam vrbem tanta armatorum manu obſediſſe dicitur, vt ſoli aurigæ, qui bellica inſtrumenta aliaque ad militiam neceſſaria eò advexeraut, ſufficere potuerint ad vrbem expugnandam. Cæterùm antequam Caliſia tentari cœpta, obſidio ſoluta eſt diſceſſu Gandavorum & Brugenſium, pro quorum ardore iraque nimis pigrè Philippus omnia faciebat. Idem Princeps non multo poſt in Haga Comitis primus Aurei Velleris habuit Comitia. Filium ſuum, cui [a] Davidi nomen, gementibus atque invitis Trajectenſibus, Antiſtitem vrbis fecit. Hoc etiam adnitente Ludovicus Delphinus Galliæ Principatum eſt adeptus Et Philippus quum per hæc aliaque virtutis opera quatuor & triginta annis Comes Hollandię fuiſſet, Brugis morbo gravi affectus, vita deceſſit.

Prima Comitia Velleris Aurei Hagæ.

David Epiſcopus Traiectenſium.

[a] *Erat nis David nothus Philippi.*

Ex Meieri Annal. lib. XVI.

Hollandi duce Henrico Domino Verienſi, junctis ſibi exulibus, latronibus, & homicidis grandi numero piraticã exercent. Mercatores Hiſpanos maximeque Orientales Flandriam petentes deprædantur, eorumque naves apud Sluſam, Heys, Blanckenbergam, & Oſtendam invadunt. In Feriis veroDivi Matthiæ Apoſtoli Cadſant inſulam aggreſſi, omnibus penè bonis incolas ſpoliaverunt. Habebant tum Hollandi bellum cum Orientalibus, hoc eſt, civitatibus Hamburgo, Luneburgo, VViſmer, & Roſtic, quod totum tenuit triennium, vincentibus ſæpe Hollandis. *An. 1439.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

An. 1440. In Feriis Divi Bartholomæi Apoſtoli arſit Gouda Hollandiæ penè tota.

An. 1441. Concordia quædem inita apud Coppenhaven inter Hollandos & Orientales, qui ſunt Lubecenſes, Hamburgenſes Luneburgenſeſque cum aliis civitatibus, pactæque induciæ in annos duodecim. Ceperant Hollandi hoc bello totam claſſem Orientalium ſale onuſtam redeuntemque ex Baia, teſte Alberto Crantzio. Nam Pruſſij (inquit) deſertis ſociis cum viginti tribus navibus fugere conati, primùm in Hollandorum venere poteſtatem: dehinc & reliqua claſſis tota. Erant enim cum Pruſsiis Livonij, & Vandali cum Lubecenſibus (puto) & Hamburgenſibus. Lege Crantzium lib. XI. Cap XXIX. Navibus rebuſque omnibus contenti Hollandi neminem captivum tenuerunt, nec victum interfecerunt, sed omnes in littora abicerunt.

Captum à Philippo oppidum VVoerden cum caſtello obſeſsa Amerfordia, adeoq. graviter defenſa, vt amiſso quodam Nobili viro Dux coactus ſit obſidionem relinquere.

An. 1445. Ad Ferias Divi Andreæ Apoſtoli habita Comitia ſummi Ordinis Aurei Velleris Gandavi. Tranſlata ibi Comitia poſthac habenda ſemper VI Nonas Maij, idque ſemel dumtaxat in triennio, aut eo tardius propter certas cauſas. Defuncti tunc fuêre Proceres Ordinis, Antonius Vergiacus Dominus Champlitæ, Ioannes Luceburgenſis Comes Ligniacus, &c. In horum ſubſtituti loca, Alfonſus Rex Aragoniæ, Siciliæ, & Neapoli; Franco Borſalienſis, Comes Oſterbantij; Reginaldus Dominus Brederodius & Vianę; Henricus Borſalienſis, Dominus Verienſis, &c.

An. 1445 Apud Leydam Hollandię magna ſeditio Houcorum & Cabbeliaucorum. Victi Houci, in cœmiterium profugiunt Divi Pancratij Martyris, & multi vulnerantur. Philippus eo profectus, animadvertit in quoſdam capitis ſupplicio, aliis ſe multo ære redimentibus: ordinatiſque Hollandię rebus, re-

verſus

vertit in Brabantiam. Goeſvvinus Hollandiæ præſes, & Philippus Baenyaert Præfectus Caſtelli Medenblic, ob quædam quæ ſibi mutuo objiciebant crimina ambo capti ſunt. Poſt menſes autem duodeviginti Præſes apud Loeveſteyn decollatur, Baenyardus priſtinæ dignitati reſtituitur.

Quarto Idus Aprilis, Dominica palmarum, tempeſtas ingens ventorum, grandinis, nivis & imbrium, per Hollandiam, Zelandiam, Friſiam Brabantiam & Flandriam plurimum dedit damni. Addunt quidam maris ſtagnationem.

Philippus propter amiſſum præſtantiſsimum filium gravi dolore affectus, vt illum vlciſceretur XII Kal. Iulij VVaſiam ingreditur. Cum eo Verienſis & Arnetanus Procurator Hollandiæ cum tribus milibus Hollandorum, quorum maxima pars baliſtarij. Pagos & munitiones fere omnes Philippus abſque vlla miſericordia incendit, omneſque tandem ad vnum deleviſſet, niſi magno accurriſſent numero agricolæ inermes, ſupplices, nudiscalcibus, veniam & miſericordiam magnis vocibus flagitantes; quorum Dux motus precibus, incendia juſsit ſiſti, &c. An. 1452.

Philippus in Hollandia ſecum habens quatuordecim millia pugnatorum, apud Hagam Comitis VI Nonas Maias Comitia habuit ſummi Ordinis Aurei Velleris. Vocabant hæc Comitia Capitulum Ordinis decimum ſeptimum. His apud Hagam peractis, Philippus Leydam, ac inde Iſelſtainum ducit, vt filium Trajecti ſtatuat Epiſcopum, &c. An. 1456.

Engerrannus refert ſub exitum menſis Iulij Dordracum Hollandiæ incendio fortuito deflagraſſe, duoque millia domorum, & multos mortales periiſſe. An. 1457.

Quum apud Harlem Hollandiæ hoc aut ſuperiore anno miniſtri Eccleſiæ gravarentur onere vectigalium, quos vocant atsiſias, Nicolaus van Yperen Conſul oppidi, & Gerardus Norvicenſis Senator cum Scriba Gulielmo Paed, ab VValravio Notho Domini Bredenrodij interficiuntur, in- An. 1458.

ſcio patre Bredenrodio. Hunc motum Antonius Nothus Burgundiæ, eò profectus, cum exercitu compeſcuit.

An. 1467. Pridie Idus Iulias ad veſperam occœpit Philippus Brugis in Regia graviter ægrotare. Decimo autem ſeptimo Kalendas Auguſti vox vſuſque loquendi illum deſtituit. Finem autem vivendi fecit eodem die ad veſperam inter horam nonã & decimam, Regni ſui anno XLVIII, ætatis LXXI. Dominico die inſequenti ſepultus ad Donationi, donec transferretur Divionem Burgundiæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Hannibal in caſtris, Romanus in agmine Cæſar,
In pugnis Macedo, Carolus vnus erat.
Sic triplici geſtans invictum pectore pectus,
Vertit Eburonum mœnia capta ſolo.
Mox quoque Menapios, Leucorumque aſpera colla
Invicto victor ſubdidit imperio.
Occubuit tandem NancI: nunc, vt prius armis,
Nomine ſic Martis vivit, Olympe cares.

CAROLVS BELLICOSVS, COMES XXXI.

HVic ſucceſſit filius Carolus, rerum geſtarum magnitudine patre ſuperior, & vt ille conſilio prudentior, ita hic animo magnificentior; qui quum eſſet Hollandiæ Comitatui inauguratus, non magno poſt tempore ingenti conflato exercitu in Leodinorum agrum profectus, ob conjectum in vincula Ludovicum Borbonium ipſorum Antiſtitem perneceſſarium ſuum, eorum vrbem acri bello expugnavit, expugnatam diripuit, direptamque evertit. *Leodium expugnatũ & everſum* Poſt Leodij excidium hic Princeps militari virtute nullo ſuperiorum Comitum inferior alia multa bella geſſit, mira celeritate ſemper atque ardore; *Laus Caroli.* quo apud poſteros eſt conſequutus vt Carolus jam non hominis, ſed bellicæ fortitudini nomen habeatur. *Carolus apud Nantium confoditur.* Apud Nantium, quod extremo tempore obſidione cinxerat, tribus perfoſſus vulneribus perijt pridie Epiphaniæ. Quo Duce extincto in ipſo ætatis & rerum proſperè geſtarum flore, diuturnus apud omnes totamque Hollandiam luctus fuit. Sed nec Principis ſui amantiſsimæ gentes, cædis nuncio fidem primùm habuêre, quòd vt fortiſsimum Ducē, ſic invictum crediderant. Annus ille, quo Dux tam nobilis ante Nantium caſus eſt, fuit humanæ Salutis M. CCCC. LXXVI. Ita colligit Sabbellicus. Alij duos adjiciunt: Rurſus alij quinque ſubtrahunt annos. Varietatem hanc demiror in re adhuc recenti. Cum Sabellico vulgus conſentit, conſentiunt natu grandes, quorum memoria res accidit.

Ex Meieri Annal. lib. XVII.

An. 1467. Carolus paterni imperij ex aſſe hæres IV Kal. Iulias, qui dies erat Dominicus, Gandavi ſolenniter inauguratur.

Carolus re feliciter geſta apud Leodium creavit Equites (teſte

(teſte Brabantino) trecentos ; quorum erant ex numero Ioannes Cruningus, Zvvederus à Montfordio, Albertus van Scaghen, &c.

Ad XII Novemb multa loca maritima in gravi fuêre diſcrimine propter altitudinem æſtus marini, damnique multum acceptum, præſertim in ſeptis & aggeribus maris aut ruptis aut luxatis per Hollandiam, Zelandiam, & Flandriam. *An. 1468.*

Carolus menſe Iulio cum Margareta vxore venit Brugas. *An. 1469.* Inde conceſſit in Hollandiam, vbi cauſis cognoſcendis libelliſque ſupplicibus recipiendis ternis in hebdomada vacavit diebus.

Apud Hagam Hollandiæ Feriis Apoſtolorum Simonis & Iudæ orta rixa & pugna inter caculas Principis, adeò effrenis vt vnus ex illis natione Burgundus interficeretur. Erant fermè omnes Nobilium liberi. Carolus ad viginti ſex in clauſam coactos aream jubet ſeſe mutuo virgis cædere quoad ſatis eſſe videretur. Inde concione ad illos habita vetat ſub pœna patibuli ne in poſterum inter ſe tales rixas pugnaſque concitent. *Carolus in caculas ſuos animadvertit.*

Principio Martij Richardus de Nova Villa Comes Varvicenſis, ingenio vir vario & doloſo, ſed maxima pollens authoritate in Anglia, petente Rege Gallo piratam agit in noſtro mari, multaſque naves mercatorum Flandriæ, Hollandiȩ & Zelandiæ, revertentes ab Rupella capit. Carolus Princeps certos homines res repetitum mittit: recuſat pirata reddere, ſed poſtea tamen victus in mari à Domino Scalenſi Anglo, partem illarum reſtituere cogitur.

Vir erat Varvicus ingenio peſſimo, pacis hoſtis, oſor quietis, proditor perfidiſſimus à ſcriptoribus nominatus. Antea Henricum VI Regno privarat: ejus neceſſarios per ſcelus interfecerat: Edouardum Eboracenſem in ſolium locarat: Nunc viceverſa in gratiam Galli Edouardum pellit, & Henricum ad diadema revocat, ſeque Regni Procuratorem facit. *An. 1470.*

Pirati-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Piraticam (vt diximus) exercet, capitque noſtros mercatores. Contra hunc piratam Carolus claſſem celeriter inſtruere cogitur viginti quatuor magnarum navium præter multa navigia minora. Huic Henricum Borſalium Veræ Regulum præficit, vt piratis obſiſtat. Sub Kal. Iunias Varvicus & Clarentius, quamvis bellum non eſſet, ex Honfluctu, Harfluctu, Diepa, Cæſaroburgo, totoque illo littore prædas agunt ex mari, Flandricas, Hollandicas, Zelandicaſque naves capiunt: captos mercatores, pauperesque piſcatores mari ſubmergunt. Toto menſe Iunio apud Hondefluctum Varuicus ſe continet, totumque mare fœdus pirata noſtris reddit infeſtum. Sextodecimo Kal. Iulias promiſſo Carolo à ſuis provinciis excepta Burgundia ſingulis annis pro ære militari centū viginti milia coronatorum per triennium. Et tandem XVII Kal. Iulias duce Henrico Verienſi ſolvit noſtra claſſis, ex Flandria, Hollandia, & Zelandia adunata, petitque Normandiæ littora, & hoſtium latrocinia coërcet. Sed Varuicus naves ſuas (inquit Luxovius) conſtituit vbique in portubus & locis tutis, nec ad manus auſus eſt venire aut prodire in apertum mare. Egit tunc Varuicus Rotomagi, vbi primum petitum à Rege Franciæ ne Anglis liceret prædas ſuas vendere: quæ res lachrymas Varuico excuſsiſſe traditur. Dehinc tamen omnia quæ erant furati vendiderunt avaris Gallorum mercatoribus.

Decimo Kal. Iulias redit Dux ex Zelandia Brugas.

Adol. Geldrij impietas erga patrem. Adolphus Geldrius ingratus & rebellis filius parentem ſuum Arnoldum Ducem Geldriæ captum tenebat in arce Burenſi, Ducatumque Geldriæ & Comitatum Zutphaniæ per tyrannidem invaſerat. Hortantur autem Carolum Principem Paulus Pontifex Romanus & Fridericus Imperator vt pacem inter patrem filiumque componat. Eo in negotio ita agit Carolus vt cum patre Adolphus cum fide publica ad ſe concedat Hiſdinum: ſed Adolphus, quum minus ſolito ſibi videt haberi honoris, ſuſpicatus neſcio quid mali, non fiſus

Carolus arbiter inter patrem & filium.

Carolo

Carolo clam Hiſdino aufugit cum duobus tantummodo equis, qui tamen vbi Namurcũ perveniſſet ex itinere retrahitur, & Vilfordiæ primũ, inde Curtraci aduſq. Caroli obitum cuſtoditur. Habebat Adolphus in matrimonio Catharinam ſororem Iſabellæ Borboniæ defunctæ vxoris Caroli Ducis, indeque liberos Carolum & Catharinã. Erat & Eques Aurei Velleris Carolo admodum charus. Itaque Carolus mandato tum Papæ tum Imperatoris arbiter & diſceptator conſtitutus adjudicat filio poſſeſſionem Geldriæ, præter ſolam Graviam Moſæ oppidũ, quod patri aſſignat Arnoldo in vita cum ſenis florenorũ milibus annuis. Defert inſuper Adolpho Procurationem Burgundiæ: ſed ſocors & contumax filius reſpondit (inquit Cominius, qui interfuit) ſe malle præcipitem dare parentem in puteum, & ſeipſum deinde eodem conijcere potius, quam ejuſmodi conditiones accipere. Iuſte ergo in cuſtodiam rejectus eſt, ad miſeramque poſtea mortem juſte pervenit. Eſt qui refert oſtẽſas Hiſdini à Carolo literas Adolphi manu ad quoſdam ſcriptas de conjuratione contra Carolum facienda, putabaturque factitatum fuiſſe per Regem Gallum, qui quoſcunque potuit Caroli familiares & amicos magnis corrupit donis, deditque ſedulo operam vt Carolo vbique terrarum faceret inimicos.

Sub Ferias Divi Laurentij Martyris filius ſororis Pauli Papæ Romani, Sigiſmundus Dux Auſtriæ, Legati item Venetorum & plurium gentium, venerunt ad Carolum agentem tunc apud Hagam Hollandiæ.

In Hollandia capti hoc anno ab Epiſcopo Trajectenſi David Reynoldus Brederodius Eques ſummi Ordinis cum VValravio filio notho, cum fratre Giſberto Præpoſito Dominici Trajectenſis, & Ioanne Amerongio Scouteta Trajectenſi; qui omnes ſervati ſunt apud Doreſtadium duos per annos in cuſtodia, donec per ſententiam Ordinis Aurei Velleris reſtituti ſunt libertati. 1480.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Eduardus Rex valde turbatus & pavidus, hoſtibus reſiſtere conatur, ſed ſtatim ab iis quibus maxime fidebat deſeritur, fugamque facere cogitur. Capto conſilio ex re præſenti cum Richardo fratre aliisque paucis ad oppidum Lynum mari ſe credit, atque cum mercatoribus Hollandiæ dura navigatione tandem in oram Friſiæ ad Teſſelam appellit ſub VII Idus Octobris, quando ſunt Feriæ Divi Dionyſij Martyris. Acceptus autem perhumaniter ab Ludovico Gruthuſio Præfecto Hollandiæ, hæſit ad Hagam Hollandicam adusque Natalem fere Dominicum priusquam veniret in Flandriam.

Pars comitum Eduardi Regis (erant ad CCCC) eo deſerto fugiunt ex Hollandia Caleſiam, veniam orant ac tranſeunt mare ad parteis Regis Henrici.

Ad ſextum Idus Martias Eduardus Rex comparata bona claſſe & exercitu ſolvit magno animo ex Zelandia, appulitque multo labore in portum qui Ravenis dicitur, agri Eboracenſis, ibique deſcenſum fecit.

An. 1472. Sub Ferias Divi Bartholomæi Apoſtoli apud Zirixæam in Scaldia magnus coortus motus multitudinis adverſus ſuos rectores; in quo interfecti Iacobus Ianſonius Preſbyter Proviſor terræ VValachriæ, & Michael ab Cattendico Prætor oppidi Zirixæani, ideo quod novum quoddam vectigal imponerent communitati. Miſſi cum magnis cohortibus Zirixęam Adolphus Raveſtanus & Antonius Burgundio Caroli frater. Authores motus, qui multi erant, capite luunt, fugiuntque plus minus ducenti metuentes ne accuſarentur, & grandi ære oppidum multatur.

In mari capti piſcatores noſtri à Gallis captionem haringarum ſeu halecum impedientibus. Erat quædam navis Gallica ingenti magnitudine, (Columnam appellabant) ea plurimum intulit damni. Captę vno quodã die octodecim piſcatoriæ naves Hollandicæ, quanquã Paulus filius nothus Henrici Verenſis Præfectus maris noſtros quantum poſſet defenderet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

deret. Centū coronatos à ſingulis captis gubernatoribus extorſerunt, vſq. Nortvvijc & Catvvijc ſæpe Hollandos ſecuti.

Ludovico Gruthuſio Principi Steenhuſij Eduardus Rex Angliȩ dedit Comitatum VVinceſtriȩ in Anglia, vt memor beneficiorum ab eo acceptorum, cum in Hollandia & Flandria exularet, gratiam illi reponeret.

VII Idus Septembris pridie Natalis Virginis Deiparæ emit Carolus de Arnoldo Duce Gelriæ jus Ducatus Geldriæ & Comitatus Zutphaniæ XCII milibus aureorum Rhenenſium, & certis annuis reditibus decem annorum, præſentibus Ioanne Duce Clivienſi, Gulielmo Egmondano fratre ejus, cum aliis Nobilibus. Ius item in Geldriā & Zutphaniam Gerardi Ducis Iuliacenſis emit poſtea Carolus LXXX milibus nummûm. Arnoldus nempe Dux Geldriȩ filium ſuum Adolphū contumacē atque rebellem jure optimo exhæredavit, ſuaq. omnia Carolo cum venditione, tum jure teſtamenti aſſignavit.

Septimo Kal. Martias pridie Feriarum Divi Matthiæ Apoſtoli Graviæ oppido Geldriæ obiit Arnoldus Dux Geldriȩ An. 1473.
condito prius teſtamento, in quo prȩterito Adolpho contumaci filio Carolum Principem ſcripſit ex aſſe hȩredem. Hoc exemplum ſi patres ſatis multi ſequerētur, multo magis morigeros haberent filios. Antiqui olim Romani, donec erant juſti tenaces, liberos ſuos improbos & rebelles omnibus teſtamentis ſolebant excludere.

Sexto Nonas Maij Conventus Aurei Velleris Valentianis in Æde Divi Pauli Apoſtoli. Defuncti fuerant Petrus Belfromontius Dominus Charniacus, Antonius Croyacus, Ioannes à Creciaco Dominus Canaplæ, Franco Borſalienſis, Comes Oſtrovandiæ, Theobaldus à Novo Caſtello Mareſchallus Burgundiæ, Claudius à Monteacuto Dominus Concharū, Iacobus Borbonius frater Ducis Borbonij. Horū ſurrogati in loca Fernandus Rex Neapolitanus & Siciliæ, Ioannes ab Rubiprato Dominus Bevernenſis, Philippus Croyacus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Comes Chimacenſis, Ioannes Luceburgenſis Comes Marlenſis, Guido Brimæus Comes in Mengem, Dominus idem in Humbercuria, Engelbertus Comes Naſſovienſis, Dominus idem Bredanus, Philippus Sabaudus. In his Comitiis Adolpho Geldrenſi fratri Ordinis perpetuus decretus carcer, quod patrem ſuum annos ſex tenuiſſet captivum, illumque ſpoliaſſet Principatu. Soluto Conventu Valentianenſi, qui erat ab inſtituto Ordine vigeſimus Carolus profectus Trajectum Moſæ maximum cogit exercitum Gelriæ domandæ: quæ contempta & rejecta ejus emptione admittere eum pro Duce recuſavit. Primum omnium Ruremunda, Cuyck, & Keſſela ejus ſe poteſtati permiſerunt. Inde die Mercurij Feriis Pentecoſtes Borna, Sitters, Zuſteræ, Echta, Bruconium validum caſtellũ multis tormentis concuſſum (quæ oppida Vincentius Comes Moriarum pignori acceperat ab Reginaldo Comite Gelriæ) in deditionem venerunt fugiente Moræo: cui tamen Vincentio poſtea Carolus hæc omnia in fide & clientela tenere permiſit. Sub Ferias corporis Chriſti Venlo potens oppidum plurimis tormentorum ictibus vrgeri cœptum; quod oppidum quamvis ſe ſtrenuè defenderet, longè tamen impar Ducis viribus ad XII Kal. Iulias venit in deditionem. Eodem die Gerardus Dux Iuliacenſis & filij ejus Gulielmus & Adolphus quod intelligerent brevi totam ſubactum iri Geldriam ad Carolum concedunt, illique omne jus ſuum quod habebant in Geldriam & Zutphaniam, probante & confirmante Frederico Imperatore, LXXX milibus florenorum Rhenenſium vendunt. Fama quippe erat optimo Iuliacenſem jure Geldriæ Ducatum petere: eratque ab Imperatore admiſſus & inveſtitus: quamvis obſtantibus Gelriis poſſeſſionem nunquam potuit obtinere. Hæc acta inter ineffabiles ſolis ardores, ſimilem enim æſtatem magnitudine caloris nemo meminerat.

Inter hæc omnia feliciter ceſſerunt in Geldria, vbi hæc oppid.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

pida Gochtum, Strala, Ghelra, Gravia, VVachtendonca, Tiela, Bommila, Erclens, Bueren & Lerdam abſque obſtaculo ſe dediderunt. Quinto Nonas Iulias obſeſſum Noviomagium caput gentis, & vetus oppidum bene munitum. Hi ſtatim omni imbelli multitudini, vt matronis, virginibus, nonnis, ſenibus & pueris, ægris, infirmis, & debilibus, oppido egrediendi diſcedendique poteſtatem fecerunt: Ex quibus complures abiverunt. Hi ſemper contumaces & rebelles fuerant Arnoldo Duci ſeni, filioque Adolpho auctores patris in arctiſſima tenendi cuſtodia: ob quam injuriam tandem Dux Principatum ſuum divendidit. Præfectus illis erat Reynerus Bruchuſius Ordinis Equeſtris, filius ſororis Reginaldi Brederodij. Carolum Ducem ſuum puerum octennem parvo impoſitum equo, cum parvo arcu in manu, circumducunt per mœnia, vt propinquatoribus animum addunt. Hîc poſtquã noſtri caſtra poſuerant, ingentem tormentorũ vim nec portæ nec muri ferre valuerunt. Ante finem menſis turres, portæ, muri, propugnacula concuſſa, confracta, ac ſolo prope jacebant proſtrata. Habebat Carolus ſexcentos electiſſimos ſagittarios Anglos, qui quadam oppugnatione vi oppidum cepiſſent, ſi Burgundiones, vt promiſerant, fuiſſent ſecuti: ſed pars bona ſuper muros interfecti ſunt: quorum capta vexilla oppidani ſuper muros & portas ſtatuerunt. Poſtquam hebdomadas circiter treis ſe defendiſſent, deprecatore vſi Ioanne Duce Cliviorum, vitam à Carolo pacti, imperata ſe facturos promiſerunt. Procubuerunt ad pedes ejus veniam petentes ſolventesque LXXX milia florenorum. Carolus oppidum pridie Feriatum Divorum Iacobi & Chriſtophori ingreditur Duxque publicè inauguratur terræ Geldricæ. Traditi ei parvi liberi Adolphi captivi Carolus & Philippa, quos oſculatus ſtatim miſit Gandavum ad Margaritam vxorem in aula educandos. Horum puerorum mater ſoror erat Iſabellæ Borboniæ vxoris Caroli defunctę. Recepti ſunt pueri honorificè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Gandavi x Kal. Septembris pridie Bartholomæi Apoſtoli. Inde reliqua loca, vt Lobeca ad divortium Rheni & VValis, Zutphania, & quæ trans Iſalam fluvium ſunt, Daventria, Zvvolli, Campi, Arnhem, hoc eſt, DOMUS aquilæ, Hardervicus, Grolla, Duetechum, Hatten, Elburgus, Dosburgus, Oldẽburgus cum Oſvvaldo ſuo Regulo in deditionem venerunt: inſtituitque Dux Curiam genti & Conventum juridicum apud DOMUM aquilæ, Pręſide Gulielmo Egmondano Iſelſtanorum Regulo cum Adolpho à Marchia Iureconſulto Ordinis Equeſtris nepote Ducis Clivij.

Diſpoſitis in Geldria rebus, Carolus Trajectum Moſæ revertitur, indeque Aquaſ-Grani petit ſupplicaturus ibi ad memoriam Deiparæ Virginis. Suſceptus eſt valde honorificè & comiter ab Aquenſibus, offerentibus illi oppidi ſui claves, quæ res multò illi erat gratiſſima. Hæſit ibi aliquamdiu cum toto ſacello ſuo, hoc eſt, muſicorum choro: qui quotidie & ſacra faciebant, & laudes hymnoſque varios Deo Virginique canebant, celebri ac jucunda admodum ceremonia.

Carolus Rex Burgundiæ creari petit.

Congreſſu ad Treviros petiit Carolus ab Frederico Auguſto Rex creari juxta dignitatem majorum ſuorum, qui Reges fuêre Burgundionum. Legatus item fieri cupivit Auguſti & Procurator ac Vicarius Imperij. Erat ambitioſus mirandum in modum. Auguſtus filiam ejus petiit filio ſuo Maximiliano pulcherrimo & auguſtiſſimo adoleſcenti vxorem. Ea res ita proceſſit vt Maria auguſtali juveni à patre deſponderetur, contendente Auguſto vt ſtatim nuptiæ celebrarentur, Duce autem vt ante illas Vicarius Imperij deſignaretur & Rex ſalutaretur Burgundiæ.

Maria Caroli filia Maximiliano deſpondetur.

Præſtita Imperatori à Duce fides de Ducatu Geldrię, quod facere longo tempore Duces Geldriæ recuſarant. Iuravit item Dux in verba Imperatoris de omnibus aliis Principatibus quos intra fines poſſidebat Imperij, ingenti ceremonia & pompa.

DE

De Carolo autem creando Rege Thomas noſter hunc ferme in modum: Vt antiquum Burgundiæ Regnum per multas Principũ ſucceſſiones oppreſſum & pene extinctum & obliteratum denuo inſtauraret, & non Dux amplius, ſed Rex Burgundiæ appellaretur, magna proſecutionis inſtantia apud Imperatorem & ejus Nobiles inſtitit. Corona, ſceptrũ, vexilla veſteſque ad Regium ornatum Treviris juſſa fieri: & iam throni in templo majori facti & ſedilia, omniaque parata quæ ad creationem Regis eſſent neceſſaria. Datum negotium Georgio Epiſcopo Metenſi vt ſacrum faceret, vnctioniſque officium compleret. Imperator promiſerat Regem ſe creaturum: ſed nolite confidere in Principibus: Repente mutatus Imperator poſtero die ne Carolo quidem valere juſſo diſceſſit, nec promiſſis ſtetit, maleq. ſarto fœdere abiit, & petiit Coloniam ſedandæ diſcordiæ inter Archiepiſcopum & civitatem: vnde non mediocriter Carolus turbatus. Hactenus Thomas Epiſcopus, qui tunc Treviris erat, omniaque vidit. Puto autem repentinæ mutationi illi elaboraſſe Gallum: quippe multa Scriptores fugiunt, multaque data opera reticent.

In Noveſij obſidione ad portam Ham tetendit Balduinus Alnetanus Præfectus Zutphaniꝗ cum D C C C equitibus & D C C peditibus, omnibus ferè Leodienſibus. Ad portam Tollam Reynoldus Bruchuſius cum equitibus D C C & CCC peditibus. *An. 1474.*

Quarto Idus Septembris die Sabbathi Noveſium noſtri magna vi oppugnant, ſed nihil proficiunt, fortiſſimè defendentibus ſe obſeſſis, occiſo ex noſtris Ioanne Bruchuſio Reynoldi Bruchuſij nepote, cum aliis nonnullis Nobilibus ſtrenuis viris. Colonienſes ad quartum vſque ſuæ civitatis lapidem omnia in circuitu Monaſteria, caſtella, pagos, villas, & ædificia igni cremaverunt metu obſidionis. Sub Kal. Novembris certior fit Carolus de ingenti apparatu & certo ad-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ventu Imperatoris & Principum Germaniæ : ideoque in omnem mittit partem ſuarum ditionum ac majores imperat copias. Accedunt ſtatim Vulfardus Comes Magni Campi, idem Regulus Verenſis, cum omni Nobilitate & clientelis Zelandiæ. Ex Hollandia Ioannes VVaſſenarius & Henricus Naeldovicenſis Mareſchalcus Hollandiæ cum comitatibus omnium oppidorum illius regionis.

Eccleſiaſtici coguntur Carolo pendere omnes fructus & proventus trium annorum de bonis ſuis omnibus quæ intra ſexaginta acquiſierant annos. At Hollandi tam novam & inauditam exactionem diu conferre recuſant. Sed parum proficiunt. Tandem per Antonium Haneronem Præpoſitum S. Donatiani Brugenſis & per Curiam Mechlinienſem pars illorum longè maxima perſolvere compelluntur.

An. 1473. Quarto Kal. Maij Conventus Gandavi Regni Belgici, Convenêre Legati trium ordinū Flandriæ, Brabantiæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Hannoniæ, Geldriæ, Zutphaniæ, Tranſmoſanorum, Atrebateſij, Bononiæ & Picardiæ. Petita nomine Ducis, præter alia, ſexta omnium bonorum ab omnibus ejus gentibus. Accepta dies conſultandi aduſque ſeptimum Kal. Iunias, quo die ab omnibus conſtanter negata eſt illi ſua petitio.

Piratæ Gallorum mari noſtro latrocinia exercentes, piſcatores graviter infeſtabant: Ghoera Zelandiæ, Sceveninga & Cadvicus Hollandię, Texel item Inſula damna præcipua ſunt paſſa. Ceperunt tamen ex navibus Gallicis aliquot, & piratas ad quinquaginta, ſuoſque liberaverunt piſcatores. Hollandi autem, maximè Amſtelredami, claſſe magna mercatoria minus cautè ex Aquitania revertentes, naves ad quinquaginta & amplius ſale onuſtas amiſerunt.

An. 1476. Pugnavit tamē ipſe imperterritus, Imperatorem militemque agens fortiſſimum: ſed poſtquam omnia vidit diſſipata, in conferto confoſſus fuiſſe dicitur peditatu, vt homo ignotus qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

qui die tandem tertio inventus eſt nudus inter mortuos facie ad glaciem cujuſdam torrentis ac paludis congelata. Maluit (vt creditum eſt) mori ingens animus quam in Regis venire ludibrium. Cognitus primum eſt ab quodam miniſtro ſeu cacula ſuo Baptiſta ab Columna & ab Matthæo Medico ſuo Luſitano genere. Cognitus per vngues manuū, quos longiores omnibus aliis geſsit: per vulnus pugna Herricia in collo acceptum: per dentes inferiores amiſſos, certasque alias corporis notas. Vulnus præter alia habebat lethale in temporibus capitis. Sic humiliata Dei voluntate tanti Principis ſuperbia & immodicus faſtus, libidoque regnandi inſatiabilis. Per longum tempus interfectum eſſe vulgus hominum negabat, ſed vivere adhuc illum pertinaciter prædicabat, credique vovoluit.

Fuit Carolus (inquit Baſinus ejus æqualis) ſtatura vir mediocri, ſatis valido ac vegeto corpore, laboris & inediȩ patientiſsimus. quemadmodum ſæpe in ſuis expeditionibus & obſidionibus oſtendit, in quibus etiam hybernis menſibus atque extremis frigoribus potuit perdurare. Color capillorum niger & facie ſatis proportionata capillis, trahens ad communem colorem, ex quibus materno genere traxit originem. Fuit magni & alti animi, ſi illam animi magnitudinem moderato ac prudenti vſus conſilio temperare potuiſſet. Verum ipſe (vt ſæpe mos ſolet eſſe Principibus) ſuo fidens ſenſui & conſilio, & contra ſapientis præceptum ſuæ nimis innitens prudentiæ, plerumque rejectis conſiliis ſanis, vel parum perpenſis, ex ſententia ſua quidnam fieri vellet decernebat. Quȩ res profectò vltimum illi intulit exitium. Nam ſi ſanis acquieviſſet conſiliis, pacis fœdera cum Francorum Rege toto quæſiviſſet niſu: ad quæ ſi potuiſſet pervenire, (vt putabant factu facile ſapientes) non neceſſe habuiſſet tot ſe involvere perplexitatibus tum contra vicinos tum contra ſubditos ſuos, qui ab ipſo ea occaſione graviſsimis vectigalibus & collatio- *Caroli ſtatura & mores.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

nibus premebantur. Et licet bis vel ter pacis initæ fœdera maximis roborata ſacramentis Rex ſatis nequiter abrupiſſet & violaſſet, maximè propter oppida Somonæ quę Regij fuêre juris ab antiquo: præſtiterat tamen longè ea oppida contemnere ac Regi cedere, quàm in perpetuum cum tam potente Principe bellum gerere, tantis impenſis & periculis. Potuiſſet quietus domi vivere ac terras ſuas locupletiſſimas reddere, tutumq. ac ſecurum à Regis perfidia ſe ſervare, ſi cum illo pacem habuiſſet: teſte enim Cicerone, Omnis pacis conditio quanvis iniqua civili bello anteponenda eſt. Erat & longè diſpar atque diſsimilis cauſa ipſius & hoſtis ſui Regis Francorum. Nam ipſe Rex tam latos & ſpatioſos Imperij fines retinet, & longam & inveteratam jam poſſeſsionem nactus eſt, vt quælibet & quantumlibet gravia collationum & vectigalium onera & tributa ſubditis imponere poſsit pro ſolo nutu & voluntate ſua: ita vt nemo in regno, nec provincia quidē vna, ſed nec plures ſimul, aut etiam omnes contra minimum ſuorum Quęſtorum vllo pacto auderet mutire. In tantam enim ſervitutem ſua inertia & muta patientia tyrannorumque immanitate ſunt redacti. Longè autem adhuc aberat, vt tanta licentia in terris ſuis Duci Burgundionum foret permiſſa. Initio autem cùm imperare cœpit patre defuncto modeſtum ſe ſatis & Principatu dignum oſtendit. Prius enim quàm rupto fœdere Rex illi Ambianos & S. Quintinum Veromandiæ abſtuliſſet cultui juſtitiæ ſatis deditus erat. vnde de terris illis Picardiæ & Flandriæ peſsimam illarum conſuetudinem civilium inter duas pluresve familias pugnarum cohibuit & reſtrinxit: nec quenquam Nobilium in alium aut inferioris etiam ſtatus quemcunque hominem (quod paſsim anteactis temporibus diu aſſuetum fuerat) via facti quicquam præſumere ſeu attentare impune permiſit. Tenebat tunc Curiam publicam bis aut ter ſingulis hebdomadis in Palatio ſuo, in qua omnes Proceres ac Nobiles do-

Caroli laus ab amore Iuſtitiæ.

mus

nus ſuæ aſsidere oportebat: vbi omnibus quicunque vel vn-
ecunque eſſent, facultas dabatur accedendi ad Principem &
bellos ſuos ſupplices offerendi : ad quem per Cancellarium
ıum vel aliquem de conſilio ſuo prope aſsiſtente ilico re-
ponſionem conſcribi faciebat. Moribus etiam probis & ho-
eſtis tunc erat. Ferebatur enim tam eſſe caſtus vt nullam fœ- *Caroli pu-*
ninam præter conjugem propriam cognoſcere vel ei adhin- *dicitia.*
ire vellet. quod nonnulli variis & differentibus viis in vitiū
etorquebant, livore aut odio vel levitate potius quam veri-
tis amore. Habebat nempe circa ſe plures quibus vel ipſius
ontinentia, vel quæ de eo communis æſtimatio habebatur,
arum placerent, eò quod ſe libentius voluptatum miniſtros
tque turpitudinum illi exhibuiſſent, quæſtum variaque lu-
a talibus ex miniſteriis venantes, vti apud complures Prin-
pes & tyrannos videre eſt, & fieri ſolet. Religioni erat ſatis
editus, diligens excellentes cantores, quemadmodum pater
ius fecerat: vnde ſemper honeſtam & magnificam tenuit
apellam, & cum ſuis cantoribus cantu delectatus etiam pri-
tim aliquando cantavit. Vini & cibi ſobrius & temperans
it. Ita profectò vt ſi quemadmodum initio cœpit perſeve-
re potuiſſet, ſingularis inter egregios Principes unus fuiſſet
on injuria computandus. Atqui Neſcia mens hominis (vt
aro inquit) fati ſortiſque futuræ, Nec ſervare modum rebus
blata ſecundis, in tantam evaſit elationem, vt neminem cu-
re vel æſtimare aut vereri videretur. Vnde quaſi parum ſibi
ret, ſi ſolum Francorum Regem inimicum acerrimum ha-
ret, omnem Germaniam & Principes ejuſdem, atque bel-
ndi peritiſsimos Suitenſium populos, paulò ante ſibi ami-
s & benevolos, hoſtes ſibi infeſtiſſimos (invitos quodam-
odo ac recuſantes, ſi licuiſſet) fieri impulit ac coëgit. Hæc
homas Baſinus. Regnavit autem Carolus annos IX, men-
s VI & dies XX. Vixit annos XLIII, menſem vnum
dies XXV.

Dum jacet & fama Mavors ſpoliatus & armis,
Idaliæ juſſu belli Cupido movet.
Hujus conſilio a *Cæſar,* b *Galluſque Mariam*
Uxorem nato quærit uterque ſuo.
Patria ſtat judex : hac victor judice Cæſar,
Jungit eam thalamo, Maxmiliane, tuo.
Felices ambo, niſi, quæ diſrumpere Gallus
Fœdera non poterat, morte ſoluta forent.

a *Fredericus Imp.*
b *Ludovicus Gallorum Rex.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

MARIA CAROLI FILIA, COMES XXXII.

MAriam Caroli (de quo modò locuti ſumus) filiam vni-
cam , forma excellenti virginē,quum nobiliſſimi Prin-
pes Fridericus Imperator & Ludovicus Gallorum Rex cer-
tim,hic Carolo , illo Maximiliano filio vxorem peterent,
onvocati ſunt Lovanium Patriæ Primores, qui auditis quæ
ſtulabantur,cenſuerunt ex patris Caroli voluntate Maxi-
iliano Friderici Imperatoris filio Mariam dandam in ma-
monium. Quod adeò iniquo animo tuliſſe Gallus dicitur, *Gallus Mariæ bellum indixit.*
ſtatim omnibus quibus præerat Maria bellum indixerit.
r id tempus Atrebatū hoſtiliter adortus eſt,admiſſuſque in *Atrebatum*
n vrbem,cęſis primoribus,diripuit primùm bona civium,
nde ſine diſcrimine etiam juſſit occidi omnes qui Mariæ
erent : vaſtavit inde quicquid agri oppido conjacet. In
nnoniis Avennas vi captas incendit,miſſis Pariſios iis qui- *Avennæ capta & incenſa.*
s ducibus incolæ reſtiterant. Ij poſtea non niſi ingenti pe-
nia ſeſe redemerunt. Eodem tempore,quum Gallus & ma-
remeret,ab Hollandis Amſtelredamorum ductu proſperè
gnatum eſt,capta navi à Genevenſibus, cujus magnitudi-
n noſtri homines admirabantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

a Tum enim nondum erat Cæſar.

Auſtriacæ gentis ſoboles patre Cæſare [a] *natus*
Invicta geſſi Belgica ſceptra manu.
Te quoque ſanguineos enſes Ludovice minantem
Conjugio docui ſanctius eſſe nihil.
Hæc feci Princeps: quæ Cæſar deinde peregi,
Indicium populi vox lachrymaque dabunt.
Sunt hæc ſigna meæ mortis, ſed ſunt quoque vitæ:
Felix, qui ſola morte ſuis gravis eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

MAXIMILIANVS AVSTRIVS, COMES XXXIII.

MAximilianus Caroli Ducis filia in matrimonium Gandavi recepta factus Hollandiæ Comes, ditionis ſuæ Principes omnes literis ac nunciis hortatus eſt, vt ad bellum Gallo, qui vſque in eam diem Mariæ provincias magnis cladibus affecerat, inferendum arma ſecum induerent. Ad quam expeditionē quum non pauci Nobiles viri opinione celerius advenissent, in [a] Morinorum agrum egreſſus cum Gallis acie conflixit. Fuit ea pugna Gallorum Ducibus infelix, bona militum parte cæſa. Movit inde Maximilianus in Tornacenſes; quos tam arcta cinxit obſidione, vt ſtatim petentes pacem ſeſe dediderint. recepti hac conditione, vt ſi vnquam aliâs Flandris rebellaſſent, publicarentur eorum reditus omnes, quos quotannis ex Flandrico agro recipiebant. Anno proximo in Hollandiam reverſus Maximilianus, conſtituit Vice-Comitem alium ejus provinciæ, quum ipſe rebus magis arduis implicitus adeſſe non poſſet. Hæc tum ab eo adhuc Comite geſta. Quæ poſtea geſſerit Imperator, adeò multa ſunt & varia, vt ſeparatim volumen requirant. Illud ſolum adjiciam, hujus morte Principis nihil accidere potuiſſe luctuoſius rebus humanis, & vtinam ſine ſanguine huic ſucceſſorem inveniat orbis. Deceſſit autem hic Princeps longè optimus ac liberaliſſimus anno Virginei partus M. D. XIX. menſe Ianuario.

Gallus bello petitus.

[a] Morinum vrbs Galliæ Belgicæ adiacens Oceano contra Angliam, noſtra memoria capta atque diruta ab Anglis.

Maximiliani victoria Tornacenſes obſeſſi.

Vicecomes Hollandiæ relictus à Maximiliano.

O fluxum

O fluxum decus imperij! vix Belgica nactus
Sceptra, (heu) crudeli morte Philippus obit.
Nec licuit creſcentem animo proferre vigorem,
Æmulaque (heu) patri facta patrare ſuo.
Belgica, tu tanto ſuſpires orba parente,
Et dic: Heu, magnis mors inimica viris.
Nam ſi aut hic ſenior, aut ſerior illa fuiſſet,
Dixiſſes: Iacet hic, qui patre maior erat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

PHILIPPVS II. AVSTRIVS, COMES XXXIII.

PHilippus per ætatem adminiſtrationi maturus, vltrò cedente Maximiliano patre, gubernacula Hollandiæ ſuſcepit. Noſtra memoria hic Princeps cum magno peditum globo ingreſſus Geldriam, vt eam terram olim à majoribus ſubjectam repeteret, omnia terrore complevit: pleraque oppida perculſa metu ad primum ſtatim potentiſſimi Ducis adventum ſeſe dedidêre. In his principiis videbatur brevi Geldriam univerſam domiturus, niſi repente mutatis (vt fieri ſolet) rebus in [a] Hiſpaniam profectus fuiſſet, vt Caſtellano Regno inauguraretur. Fuit ea Philippo maximè pacata magnificaque profectio, vt altera illa nobis planè non triſtis ſolùm, verùm etiam luctuoſa. Nam tunc in Hiſpaniis deceſſit adhuc juvenis, & ampliſſimis imperiis deſtinatus.

a De hac triumphali in Hiſpaniã profectione, deque felici huius Principis in patriam reditu, exſtat Panegyricus Gratulatorius Deſiderij Eraſmi Roterodami: quo viro neq facundiorẽ, neque doctiorem Orbis habet, ſive quis Theologiæ myſteria, ſive politioris dictionis lauticias requirat. Hic Philippum adhuc iuvenem laudat, obiectaque virtutis imagine cohortatur ad honeſta.

Ex Jacobi Marchantij Flandria.

Philippus Brugæ natus, proavique materni nomẽ adeptus d Donatiani. Adoleſcentiæ curatores habuit tam prudentes, t pœnitenda non ſuaderent; tam ſanctos, vt populi Princi iſque ſalutem ſuis commodis anteponerent; tam graves, vt dulari nollent; Principem denique cunctis acceptum reddeent. Comitatui Flandriæ anno M CCCC XCIIII, in Dctobri, Gandavi inauguratus fuit per procuratores, præter norem. Ejus tamen ſolemnitatem & inveteratum jus nactã onſuetudinem ipſemet poſt triennium Gandavi implevit. Tanta formæ dignitas in Philippo fuit, vt tranſeuntes maxi no applauſu per Galliam in Hiſpaniam pulchritudinem Celticæ matronæ puellæque obſtupeſcerent, & omnia bona omnes dicerent. Cui venuſtati dotes ingenij clementia co

mitaſque æquabantur. Vxorem Lieræ Brabantiæ prius duxit Ioannam ſecundo loco genitam ex Iſabellæ Caſtellę, hoc eſt, totius vlterioris præter Porrugalliam Hiſpaniæ, & Fernando citerioris ſive Terraconenſis aliarumque ditionum Regibus præſtantiſſimis. At quum Ioannes Hiſpaniæ Princeps, cui ſoror ejus nupſerat, illiuſque germana, major natu, Emanueli Portugaliæ Regi juncta, abſque prole deceſſiſſent, poſt mortem ſocrus Hiſpaniæ vlterioris hæreditatem per vxorem acquiſivit, ad annum M CCCCC V, poſt factas ſumptuoſiſſime ſocrui Bruxellæ exequias, conduceatore Palatino ſtatim in ipſo conventu temploque præconio exclamante: VIVAT PHILIPPVS ET IOANNA REGES CASTELLÆ, LEGIONIS, GRANATÆ: ipſique Philippo enſem Regium porrigente, titulis & inſignibus Philippi amplificatis. Socero vt regnorum dotalium regia adminiſtratione decederet, quam ex maſcula Regum Caſtellæ ſtirpe, vnde prodiit, vxoriſque teſtamento vendicabat, placato tranſactione. qua ſoceri vitæ conceſſit ſuprema D. Iacobi, Calatravæ, Alcantaræ magiſteria, ſemiſſemque ex Indiis redituũ, annuaque ex Caſtellanis viginti quinque milia ducatorum: quum omnes fere Hiſpani Proceres Philippum aſſidue evocaſſent, ad eumque appellentem, velut ad orientem Solem, accurriſſent. Aſt ille paucos poſt menſes, quum eſſet firmiſsimo corpore, ſummaque felicitate & exſpectatione, luſuque pilæ à prandio excalfactus, frigidam avide bibiſſet, febri ſeptem dierum calidiſsima, quam Medici cauſonem vocant, Burgis vrbe Caſtellæ veteris primaria anno M CCCCC VI, menſe Septembri, e vivis migravit: Ad Miraflores Carthuſios, ibi propinquos, ſepultus in ſumptuoſo Regis Ioannis ex alabaſtrite monumento: corde Brugam in conditorium maternum tranſmiſſo: patre & vxore ſuperſtitibus, atque ſocero: qui ad Hiſpaniæ moderationem revocatus, modeſtè rediit, eamque totam; excepta Portugallia (nam Regnum

Granatæ

ranatæ anno M CCCC XCI, & Navarræ M CCCCCXIII
rmis acquiſierat, Caſtellæque Regno in perpetuum con-
inxerat) belli gloria auctam, Carolo nepoti tutam conſerva-
it: atque mortuus, vna cum Siciliæ, Neapolis, Sardiniæ, Ba-
arium, Indiarumque Occidentalium inventarum Regnis
eliquit poſsidendam, ac adminiſtrandam. Fuit Philippus
eonoræ, Caroli, Iſabellæ, Ferdinandi, Mariæ, & Catharinæ
oſthumæ ordine pater. Fatum ejus portendit ardens come-
es circiter idus Septembris in Septentrionem prope Plau-
rum, tetra luridaque ſpecie, cauda ſplendida denſaque (vnde
avonis cauda vocabatur) in Corum porrecta: de quo vulgi
pinio eſt, tanquam mutationem Regis portendat. Conjunx
utem illius, cujus prudentiam melancholia in morte viri in-
empeſtiva patefacta imminutam, modeſtia & in patrem re-
erentia longe ſuperavit, anno ætatis ſeptuageſimo, cæliba-
is quadrageſimo nono, in Hiſpania Tordeſillis ad annum
CCCCC LV cum morte vitam commutavit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Certabant nuper Pietas & bellipotens Mars
De vita & factis, Carole Quinte, tuis.
Laude hic te dignum reſerabat, at illa negabat,
Hic captæ Romæ, ſed memor illa crucis.
Tandem multa minans, quid verbis obſtrepis? inquit,
Quum Pietas, iudex Iuſtitia, inquit, erit.
Tunc litem Dea Iuſta ſecans, verum, inquit, vtrumq. eſt:
Nunc ite, at quàm vos prælia dira manent!

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Ad illuſtriſsimum Carolum V. Romanorum & Hiſpaniarum Regem, Philippi filium, HADRIANVS BARLANDVS.

PErduximus, juvante Deo, Catalogum Hollandiæ Principum ad Celſitudinem tuam, Illuſtriſſime Carole, de qua jam pridem tui cives nihil exſpectant mediocre. Omnibus certiſſima ſpes, te aliquando magnum illum Philippum pietate, Carolum (qui ob rerum geſtarum magnitudinem Bellator à quibuſdam dictus, & quem tu nomine refers) bellica virtute, avum Maximilianum clementia, Philippum patrem comitate facilitateque ſuperaturum. In hanc autem ampliſſimā ſpem tui amantiſsimos, tuiſque obſequiis impenſiſsimè deditos cives adduxit cùm naturæ tuę bonitas, tum exacta ſub incorruptiſsimis magiſtris pueritia tua. ex qua jam egreſſus majorum tuorum indolem apertè repræſentas. Bis igitur beatus futurus, quiſquis erit ille, qui te ſenem, quem ego nunc juvenem alloquor, à rebus geſtis laudabit, efferet à pietate in Divos; moderatione in ſumma fortunæ indulgentia; modeſtia in tanto rerum omnium ſucceſſu; comitate in tanto floentiſsimo Regni faſtigio; denique à ſapientia, per quam Principes imperant & diſcernunt Iuſtitiam.

Philippus ſenior Pius. Carolus Bellicoſus. Maximilianus clemens. Philippus Iunior comis & facilis.

Virtutes Principis Pietas, Moderatio, Modeſtia, Comitas, Sapientia.

Ex Jacobi Marchantij Flandria.

Carolum anno M CCCCC biſſextili Februarij die Lunę Matthiæ ſacro Gandavum in lucem protulit. Pueritiam Caroli, nam ſexennis patrem amiſit, & adoleſcentiam ad probitatis normam direxerunt Margarita amita, Archiepiſcopus Veſontinus ex progenie Vergya, Gulielmus Croyus Archotæ Cievræque Regulus, & Hadrianus Florentius Vltraectinus, Theologiæ Lovanij Doctor, Academiæque Cancellarius,

latius, qui poſtea ad Papatum, ſub nomine Hadriani VI, ſola virtute doctrinaque Romæ cognitus, pervenit. Et in tantam gloriam Carolum extulerũt, non Ludovici XI Galliæ Regis ab Hiſtoria Cominæi æmulatio, vt Bodinus aſſerit, quo Regẽ illum probiſsimi Cæſaris comparatione incruſtet, illuſtretque; ſed cum inculpata educatione conjuncta exempla avi, tam paterni, quam materni, qui ceteros in Europa ejus ſæculi Reges virtute, auctoritate, atque laude anteceſſerunt. Hunc Belgica anno M D X V Principatui inauguravit. Hiſpania altero poſt anno, Germania anno M D XIX. Regẽ atque Cæſarem agnoverunt: quamvis Hiſpaniæ regnis non fuit inauguratus ante annum M D X V I I I, quod credibili ſplendore factum fuit Validoleti in templo Paulino: vbi Ferdinandus frater, ſuis manibus in manus Gulielmi Croyij Cievrij rite complicatis, fidelitatem hominij juratus, ad latus Regis in ſolio ſedentis, & hoc jubentis, nudato vertice ſtetit, procerumque Hiſpaniæ ſe homagio devincientium juramenta Regis vice recepit. Convenerat autem anno M D I X inter vtrunque ejus avum Maximilianum atque Ferdinandum, vt Carolus, matre vivente, donec ipſe vigeſimum quintum ætatis annum attingeret, Regia appellatione abſtineret, ac adminiſtratione: & hanc Ferdinando avo materno interea concederet, maſculam prolem ex ſecundis nuptiis non ſuſcipienti, & quotannis ex Hiſpania quadringentas auri libras conferenti. Sed Ferdinandi mors, mentiſque in matre impotentia, Regnum Hiſpaniarum ipſi acceleravit. Anno M D XX, menſe Octobri, Aquiſ-Grani in Cæſarem inauguratus eſt. Turnacum ejuſque arcem atque agrum anno M D XXI Gallis eripuit, ſibique ſubdidit. Chriſtiernum II Daniæ Regem, ſororis virum, tribus Regnis per ſubditos vicinoſque exutum cum vxore liberiſque recepit anno M D XXIII, ejuſque reſtitutionem non vehementer, liberos valde juvit, aluit, nuptumque dedit. Fratribus Equitibusque S. Iohannis Hieroſolymitani

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſolymitani Xenodochij Rhodo anno M D XXIII per Turcos ejectis donavit Melitem inſulam, juratis eo nomine clientelæ fidelitatem. Capto ad Papiam anno M D XXV Franciſco I Galliæ Rege, Flandriam Arteſiamque omni ſupremo Francię imperio & qualicunque obſequio emancipavit: cunctaque Andegavenſium in Neapolim & Aurelianenſiũ in Mediolanum Genuamque jura, à Francis abdicata, in ſe tranſtulit. Roma ab ejus exercitu anno M D XXVII, ſexto Maij die, ad ſuburbium, quà mons, quàque S. Spirtus templum, ſuperata fuit, atque ſpoliata. Vltrajectina & Tranſ-Iſelana ditio Henrici Bavari Palatini Epiſcopi, Ordinumque regionis ceſſione, à Clemente VII Papa, Imperioque approbata anno M D XXVIII, in illum tranſijt: quum duodecim ante annos Friſia acceſsiſſet à Georgio Saxoniæ Duce, centum florenorum milibus tranſigente: cujus patri Alberto, Belgij Præfecto, in compenſationem pecuniæ mutuæ, operæque ſtrenuæ & ſumptuoſæ, per Caroli patrem conceſſa fuerat. Anno M D XXX à Clemente VII Pontifice in Imperatorem Auguſtum die natalitio Bononiæ conſecratus eſt. Soleymannum Turcum potentiſsimum toti Germaniæ inhiantẽ anno M D XXXII domum fugavit. Regnâ Cuſcana, Mexicana, Peruya, in Indiis Occidentalibus, auſpiciis avi ejus Ferdinandi per Chriſtophorum Columbum Americumque Veſputium Italos primùm compertis, opera Corteſij & Pizarri Hiſpanorum Chriſto ſibique ſubjugavit. Vrbem ampliſſimam in Africa, quam Polybius Tunes vocat, quindecimque paſſuum milibus diſtare ſcribit à Carthagine, atque annexum illi regnũ latiſsimum, Hairadino Ænobarbo anno M D XXXV eripuit, ac Muleio Hazanio legitimo Regi reſtituit, leviſsimo, binorum puta falconum, totidemque pernicum equorum, tributo impoſito; & arce Goleta retenta, firmataque præſidio Chriſtiano. Quo tempore, Franciſco Sforcia II à vita ſine liberis decedente, Mediolani principatum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

tum jure Cæſarum prærogativo, tam ſuo, quàm Friderici III proavi acquiſivit. Vnde illum plus emolumentorum quotannis hauſiſſe, quam Regem Franciſcum I ſub idem tempus ex Gallia; & ex Belgio plus annuorum fructuum percepiſſe, quam Regem Henricum VIII, eadem tempeſtate ex Anglia, Bodinus polyhiſtor in ſuis de Republica libris cõmentatus eſt. Magno eximiæ fiduciæ integritatiſque argumento, anno M D XXXVIII ad aquas mortuas, quas foſſas Marianas dicunt fuiſſe, & altero poſt anno peragratis Galliis ſe permiſit hoſpitio fideiq. Regis Franciſci, nemini Regum tunc cedentis ſinceritate, ac honorificentia hoſpitalitatis. Geldriam cum Zutphania, per Carolum proavum coëmptam, poſſeſſamque; ſed ereptam à Carolo Egmondano ad annum M D XLIII: recuperavit, abtraxitque Gulielmo Cliviæ Duci, novo poſſeſſori: quum ante annum ad Argieram Africæ, non victoriç, ob incredibiles aëris mariſque tempeſtates, ſed rariſsimæ conſtantiæ laudem promeruiſſet. Ioannem Fridericum Saxoniç Ducem Electorẽ, & Philippum Heſsiæ Lantgravium, illum forti ad Albim prælio, hunc tranſactione controverſa, nominiſque ſui metu, neque non maximam Germaniæ diſiunctç partem anno M D XLVII arbitrio ſuo cuſtodiçque facilius ſubdidit, quàm retinuit: Cameraco, vetuſta Imperij vrbe, paucos ante annos contra Gallos aſſerto, arce impoſita, veluti freno atque vadimonio. Eodem hoc anno M D XLVII illi Paulus III Pontifex ex Familia Farneſiana Romanus agnomentum Maximi, Cardinalium Senatuſconſulto, attribuit. Mediomatricum Metim, à Gallis interceptam, anno M D LII fruſtra obſedit, propter hyemis rigidç nivoſæque aſperitatem, & prçſidij nobiliſsimi pertinaciam. Teruanam Morinorum, antiquam nobilemque vrbem, Gallis fidam, perpetuamque Flandriæ Occiduæ noxam, anno M D LIII oppugnatione cepit, funditusque delevit, cum Heſdino, novumque Heſdini oppidum

ſtruxit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſtruxit loco aptiori. Belgij Proceribus, Vrbiumque Legatis præſentibus, ditionum adminiſtrationi Gandavi renunciavit, filij præſentis & ſuccedentis virtuti confiſus, ad annum M D L V I, menſe Auguſto: tum rerum humanarũ regnandiq. tædio, & cæleſtium deſiderio: tum aſthmatis anguſtiis debilitatus. Ex Zelandiæ Rameka, anno M D L V I, Septembri menſe ſolvit, & cum Leonora Mariaque ſororibus viduis ad Laredũ Hiſpaniæ portum applicuit: in ſignẽ illi vltimamque tranſvectionis operã feliciter navante claſſis præfecto, Equite Flandro, VVackenij comarcho. Inde ad Hieronymianũ Sodalitium D. Iuſti, ſeptẽ à Placentia miliaribus diocœſis Toletanæ, locum perpetuo vere ſalutiferũ, lectica vectus eſt; ibique cum duodecim tantummodo intra domeſticos parietes familiaribus (in quibus Malinæus Brugenſis hiſtoricus erat) ſanctè vixit, injungens vt ſolummodo Carolus appellaretur. Illic Romanum imperium ſponte abdicavit, brevique mortalitatem explevit ad annum M D L V I I I, X I Kal. Octob. ætatis anno quinquageſimo octavo, menſe V I, die X X V I I, Principatus paterni L I I: regionum maternorum X L I I I. S. Imperij L. Sepultus eſt Eſcuriali: vbi filius Philippus ſumptuoſiſſimum templum, ædeſque, cœnobio Laurentiano, inſtituti Hieronymiani, ædificavit. Ex Iſabella Emanuelis Portugalliæ Regis filia, quæ anno M D X X X I X menſe Maio Toleti deceſſit, reliquit Philippum virilis ſtirpis vnicum, ſucceſſorem, Mariam & Ioannam: Illam Maximiliano II Cæſari: hanc Ioanni Portugalliæ Principi conjugatas. Nothos habuit non ignotos, Ioannem, nobiliſſimo ad Naupactum contra Turcos prælio celebrem: atque Margaritam, Alexandro Medices Florentinæ ditionis, dein Octavio Farneſio, Parmæ Placentiæque Ducibus, nuptum à patre elocatam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Multa Triumphator magnus mihi regna paravit,
Multaque vindicius regna parata meis.
Quid tamen hæc proſunt? in me mea Belgica ſævit,
Præcipua Hollando bella movente mihi.
Libera gens, nullos vmquam admiſſura Monarchas,
Hiſpano refugit ſubdere colla jugo.
Diſplicet exemplum: ſed tu provincia laudas,
Et gaudes cineres tam procul eſſe meos.

PHILIPPVS III,
COMES XXXVI.

PHilippus,Belgii Principum primus,in Hiſpania,Valle Olitana, vrbe Vaccæorum, anno M D XXV, menſe Maio,in lucem prodiit: quo tempore patri Roma ſubjugabatur: non levi ejus amplitudinis augurio,qua illum dilatati ceteri Reges obſtupeſcunt,terrarum Turcicę potentię dimenſionem decies antecedentem; ſi Ioannis Bodini Galli polyhiſtoris de Republica commentariis adſtipulemur,atque hinc in Europa octodecim regnorum,olim diſtinctorum,& tot Ducatuum,Comitatuum,aliarumque ingentium ditionum accumulatam poſſeſſionem: illinc Indiarum,Novique Orbis Monarchiam perpendamus. Mariam patris conſobrinam,Angliæ Reginam, per Lamorallum Egmondanũ Gaveræ Principem,procuratorem ſuum, antea ſibi deſponſam, anno M D LIIII, VVintoniæ in vxorem accepit: Regno Neapolis,& Ducatu Mediolanenſi, propter nuptias a patre donatus. Anni M D LVIII inſignes contra Gallos pugnas victoriaſque ad Quintinopolim ac Grevelingam, illuſtriori ad annum M D LIX, menſe Aprili,pace exornavit: qua ſibi ingens nomen amplificavit,& Emanuelem Philibertum,Sabaudia Pedemontioque ad annum M D XXXV cum patre ejectum, avitis ditionibus reſtituit, magna in amicitia conſtantiæ,& in potentia efficaciæ commendatione. Pręclarſime oleæ annexuit lauream immortalem,tum Auguſto Muſarum templo Duaci dedicato: tum ſacroſanctis Bibliis,Græca,Hebraica,Chaldaica,triplicique Latina lingua correctiſſimis ornatiſſimiſque, ex Academia Complutenſi orbi vniverſo communicatis. Ex Flandria, ceteroque Belgio pace tutis,ac opulentia copioſis,ſub finem anni M D LIX in Hiſpaniam enavigavit. Poſt cujus diſceſſum,quam non tantùm in

Flandria, ſed in toto Belgio miſeré & infeliciter, peccatis noſtris apud Deum ita promerentibus, omnia ſucceſſerint, notiſsimum eſt: noſtrique non eſt propoſiti, nec præſentis inſtituti de iis agere. Obijt autem Philippus Rex potentiſsimus in Eſcuriaco S. Laurentij cœnobio, quod eſt Sodalium Hieronymianorum, XIII Septembris die, anno M D XXVIII, ætatis anno ſeptuageſimo primo.

HOL-

HOLLANDIAE ZELANDIAEQVE *HISTORIA.*

Ex Meiero & Barlando aliiſque, ſuis locis addenda.

Ex Annal. lib. II.

BAlduinus (Barbatus, ſive Pulchro-Barbus) Comes Flandriæ, omnibus in rebus Cæſariæ obſequioſus Majeſtati, quoſdam in Lotharingia minus dicto audientes brevi facere coëgit imperata, tantamque ab Henrico (II ejus nominis) inivit gratiam, vt & VValachrias cum aliis Zelandiæ Inſulis dono ab eo accipere mereretur. Quæ quidem res origo fuit longiſsimæ inter Flandros ac Hollandos diſcordiæ, ac belli: quod quadringentos per intervalla tenuit annos, contendentibus vſque Hollandis Zelandiam jure optimo eſſe ſuam, Donatione quadam jam inde ab Ludovico Cæſare Ludovici Pij filio profecta. *An.1007.*

Ex Annal. lib. III.

Theodericus Comes Hollandiæ conjuratione Agrippinenſium ac Leodienſium Dordraci occiditur, Idibus Maij. *An. 1048.*

Balduinus (Pius) Flandriæ Comes, vna cum duobus filiis Balduino ac Roberto, juncto ſibi Duce Godefrido acerrime adverſus Cæſarem (Henricum) adminiſtrat bellum. Lotharingiam longe incurſat. Ipſe Tutlinium, Balduinus filius Hoyum incendit. Zelandię autem Inſulas ab Cęſarianis atque Hollandis occupatas recuperat. *An. 1053.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

An. 5057. In Synodo Agrippinenſi Victor Pontifex Romanus & Henricus Francorum Rex pacis authores fuiſſe dicuntur, quæ Balduino Principi Godefridoque Ardvennenſi à Cæſare Henrico data eſt. Ea pace terram omnē inter flumina Scaldem & Tenerā, Quinque Inſulas Zelandicas, Caſtrum Gandenſe cum Quatuor Officiis Balduinus retinuit.

An. 1061. Florentius Comes Hollandiæ ab Brabantinis bello occiditur, XIIII Kalendas Iulias, funeratus in Monaſterio Egmondano.

An. 1063. Aldenardæ indictus à Balduino Pio Optimatium Conventus. Confectum ibi matrimonium inter Robertum Pij filium natu minorē ac Gertrudem viduam Florentij Comitis Hollandiæ. Inſtitutus Robertus Procurator Hollandiæ, ac Tutor liberorum Florentij ex voluntate Legatorum Hollādiæ. Aſſignatæ Roberto pro ſua hæreditaria portione, Quinque Inſulæ Zelādicæ, VValachria, Scaldia, Zuytbevera, Nortbevera, Borſelia: Comitatus adhęc Aloſtanus, cum terra Quatuor Officiorum, ac grandi pecuniæ ſumma. Adactus à patre jureiurando, vt his contentus numquā fratri Balduino foret injurius. Erat enim Robertus vir animo audaci ac præferoci, imperij cupidus, armiſque adeo deditus, vt non niſi bello videretur natus. Contra Balduinus placido & manſueto ingenio, pacis ſtudioſiſſimus, Religioni rebuſque Divinis intentū ſemper habebat animum. Profectus igitur Robertus continuo in Hollandiam, cum Gertrude celebravit nuptias: ſtatimque Friſijs indicto bello, partem aliquantam ejus regionis ſubegit, inde nomen ſibi Friſio peperit.

An. 1070. Defuncto Balduino Monte-Comite, Robertus (Friſius) ejus frater tutelam nepotis ſui Arnulphi poſcebat juxta formulā fraterni teſtamenti Aldenardæ facti. Hac illi annitente Richilde Arnulphi matre denegata, declaravit ſe inimicum domus Flandricæ. Richildis feroci ingenio mulier, quidquid illius eſſet in Flandris, vt Comitatum Aloſtanum, Quatuor Officia, Inſu-

Inſulaſque Zelandicas invaſit, atque in fiſcum redegit. Interea Robertus cum Friſiis bellum geſſit. Citeriores Friſios ſimul Kamerlandos & Alkemarchos domuit. Privignos ſuos Theodericum, Florentium, Bertam ſtrenuè defendit.

Gothofredus Lotharingię Dux cognomento Gibberoſus, *An. 1071.* auxilio Gulielmi Traiectenſis Epiſcopi, invaſit Hollandiam. Reſtitit Robertus quantum maximè potuit. Occurrit hoſtibus cum exercitu ad caſtellum nomine Leydam. Sed pugna ibi commiſſa, deteriore fuit fortuna, victuſque & fugatus cum vxore & liberis profugit Gandavum. Quò ad eum raptim omnis convenit Nobilitas Flandriæ Teutonicæ, durum Richildis imperium, avaritiam, ſuperbiamque muliebrem exoſa. Nam præter alia nova vectigalia quaternos tota Flandria denarios à ſingulis exegit lectis. Domini Malgiacenſis inprimis, vt ferunt, vſa conſilio. Scinditur Flandria in partes duas, Germanicam & Gallicam, &c. Victor Friſius Richildem cum filio Balduino fugat in Hannoniã. Cecidit inter alios Comes ipſe Arnulphus, qui delatus ad Fanum Audomari ſepelitur in Æde D. Bertini, annos natus circiter XVII. Reliqui inter Caſletum & Fanum Audomari, vt quiſque ceciderat, ſepulti. Quidam ſunt authores ad viginti duo occubuiſſe hominum milia, &c. Hac victoria potitus eſt Friſius menſe Februario, die D. Petri Cathedræ feſto, anno M LXXI, ſeu, vt Sigebertus more Romano ſupputat, M LXXII.

Igitur Robertus cognomine Friſius, ope Flandrorũ Teutonicorum fuſis fugatiſque nepotibus ac Philippo Francorum Rege, Flandriam per vim obtinuit, &c.

Occiſus Godefridus Comes Lovanienſis Antverpiæ ab *An. 1075.* percuſſoribus ab Roberto Friſio ſubmiſſis.

Pace quadem facta cum Balduino Montenſi, Robertus *An. 1085.* Comes filium ſibi cognominẽ in partem regni cooptatum Comitem appellat, mandataque illi adminiſtratione Flandrica, magno comitatu proficiſcitur in Syriam, inviſiſque

Hieroſo-

Hieroſolymis magna religione ſacris locis, ad montẽ etiam Sinam pergit viſum D.Catharinę ſepulchrum. Ferunt quum templum Hieroſolymis intrare vellet, miraculo ingreſſu prohibitum, donec confeſſus peccata ſua promitteret ſe redditurum Flandriam Balduino Montenſi, ac tunc inter ſupplicandum miranda illi viſa ob oculos verſata.

An. 1091. Robertus Comes ex Syria reverſus.

An. 1093. Quarto Idus Octobris Robertus Comes in vivis eſſe deſiit. Quidam in VVinedale, quam Arcem exſtruxiſſe dicitur: ceterum Bertiniani eum obiiſſe tradunt Caſleti, cita morte, & abſque ſacro viatico. Situs eſt Caſleti in Æde Petri in crypta.

Ex Jacobi Marchantij Flandria.

Legatis Roberti ad Henricum IIII Cæſarem miſſis, vt de Aloſtana ceteriſque terris Imperio fide annexis juramentum Roberti nomine darent, ejuſque amicitiam impetrarẽt, quiddam accidit memoratu non indignum, quod Balduinus Tornaci primarius, & Legatorum præcipuus, ſemper aſſeverabat attonitus, vt Annales atteſtantur, (alioqui fabuloſum & incredibile ignorantibus ſimile quid [a] Druſo Germanico Auguſti in exercitu Legato, patrumque memoria [b] Ioanni VVaſſenaro, nobili fortique in Hollandia copiarum Duci, non procul hiſce regionibus obveniſſe.) Fertur illis Friſij Legatis Coloniæ Agrippinæ, vbi Cęſar erat, appropinquantibus obviam veniſſe mulier ſpecie gravi, reverenda, atque humana amplior: quę percunctata vnde venirent, quò procederẽt, quum reſponſi dubios & cunctabundos animadvertit: Scio, inquit, vos eſſe ad Henricum Cæſarem miſſos à Roberto Friſio, qui nepotum alteri vitam, alteri hæreditatem Flandriæ eripuit. Impetrabitis Cæſaris benevolentiā, & Robertus Flandriam obtinebit ipſe cum filio & nepote: ſed in hoc poſteri-tas

a *De quo Suetonius, & Dion Nicenus.*
b *De hoc Heroe & altero quodam Achille conſulenda Iunij Batavia, pag. 327.*

tas ejus virilis exſtinguetur, propter illam, qua affixit fratris filios, iniquitatem.

Ex Meieri Annal. lib. IIII.

Repetebat Henricus Cæſar Aloſtanos, Quatuor Officia, Arcem Gandenſem, & Inſulas Zelandicas. Robertus Flandriæ Comes firmo præſidio oppida caſtellaque ſua hoſti finitima emunit, illumque aliquantiſper à Flandris arcet: qua mora injecta, cecidit ejus militi animus, ſenſimq. dilabentes ab eo Germani, alij [a] Bononienſem, pars Imperatores alios in Orientem ſunt ſecuti. Ita Henricus à ſuis deſtitutus ac prope in ordinem redactus, cogitur incœpto deſiſtere. *An. 1096.*

a Godefridum puta, Euſtachij Comitis Bononiæ filium, primum Hierſolymorum Regem, qui obijt anno 1100 XV *Kal. Auguſti.*

Henricus Cæſar, Conventu Ratiſponæ habito, amplas ex Noricis præcipue copias adduxit in Lotharingiã ſeu Brabantiam, vt Flandros adoriretur. Ipſe Aloſtenſes & Quatuor Officia; Hollandi, fœdere cum eo icto, Zelandicas Inſulas; Montenſes verò, hoc eſt, Hannonienſes non ſolùm Duacum, ſed totam à Roberto repetebant Flandriam. Quibus omnibus ſi parendum fuiſſet, vitam Robertus privatam vivere debuiſſet. Sed longe ſecus ac rebantur res ceſſit. Robertus Orientis domitor, nihil Cæſarianas timebat minas, Et Flandri tali Duce invincibiles prorſus videbantur. Henricus nulla re memorabili geſta retro abiit inglorius, paceque ad Natalem Dominicum Maguncia ci facta. Duacum Auguſti etiam permiſſu Flander retinuit. *An. 1108.*

Obit, ſepeliturque Furnis Gertrudis, Palduini (Securis) avia, Furnenſis Vice Comes, (Roberti Friſij vidua.) *An. 1113.*

Albaldus Abbas ſeu Præpoſitus Fermiſelenſis, poſtquam per annos duos laudabiliter præfuiſſet, bona multa præcipue in Teſtreep Cœnobio acquiſiviſſet, factus eſt Abbas apud VValrighem, hoc eſt, Middelburgi in VValachria; qui prinùm Regulares fuêre, ſed non multo poſt facti ſunt Præmon- *An. 1123.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſtratenſes. Porrò Teſtreep locus juxta Oſtendam mari ſubmerſus eſt, inundatione maris. Quæ fuit (vt puto) anno MCCCXXXIIII, in feriis Divi Clementis, menſe Novembri.

Ex Annal. lib. v.

An. 1134. Mare ruptis aggeribus Flandriam inundavit.

An. 1135. Oceanus iterum ſe effudit in continentem, bonamque Flandriæ, Hollandiæ ac Friſiæ partem ſubito ſubmerſit, magna tum hominum tum pecudum multitudine exſtincta.

An. 1158. Agente in Syria Theoderico Alſatio Flandriæ Comite, cum Hollandis Flandrorum per id tempus ob Inſulas Zelandicas hoſtibus renata diſcordia; cujus quidem fuiſſe cauſam referunt, quod Florentius Hollandici Comitis Theoderici filius vectigal ſeu portorium quoddam ad locum cui nomen **Geerſ-Vliet** ab Friderico (I ejus nominis) Cæſare accepiſſet in modum beneficij, ejuſque rei prætextu magnopere Flandricos vexaret mercatores, longè ſolito majora extorquens ab illis vectigalia. Philippus Comes, florentiſsima tum ætate, acrique ac plane militari vir animo, iis rebus irritatus, bellum terra marique Hollandis faciendum exiſtimavit; eodemque ſimul tempore & claſſem validè inſtructam contra Florentium in mare miſit, & VVaſiam poſſeſſam tum ab Hollandis terreſtribus invaſit copiis; pulſoque [a] Theoderico Bevernenſi, ac combuſta Beverna caſtello, cum præda ac maximo captivorum numero domum rediit.

[a] Theodericus Bevernenſis, qui & Dixmudanus, prædicans ſe hæredem Theoderici Aloſtani filij Iuvvani, partem Comitatus Aloſtenſis ab Balduino Hannonio, Flandriæ Comite, anno 1193 repetebat. Vide Annales Meieri. Apud quem, & inter Cruce ſignatos & Sacro bello accinctos numeratur anno 1203. & alibi non ſemel laudatur.

An. 1165. Philippus Comes cum Matthæo fratre & Godefrido Comite Lovanienſi inſtructa multarum navium claſſe, movet in [a] Florentium Comitem Hollandiæ, qui per id tempus terra marique Flandris incommodabat. Ceſſit hæc expeditio

[a] Auctariũ Aquicinctinum ad Sigeberti

Flandris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Flandris perquam proſperè. Enimvero Florentius, qui tantam ſibi vim militum piratarumq conflaverat, vt totius maris imperium obtinere videretur, circumventus vndique à noſtris, deſperata ſpe reſiſtendi, ſine vllo prope certamine ſe ſuoſque Philippo Comiti dedidit, adductusque Brugas, atque in cœnobium D. Donatiani diligenti cura ſervatus. De piratis nonnullis ſumptum ſupplicium.

Gemblacenſis Chronicon, nuper ab Auberto Miræo publicatum, non recte Theodericum *nominat. Non operam tamen luſiſſe videbor, ſi eius verba adſcripſero:* Anno 1165 Philippus Comes Flandrię, et Matthæus frater ejus Comes Boloniæ, et Godefridus Dux Lovanienſis, cum ſeptem fere milibus navium, expeditionem movent adverſus Theodericum Comitem Hollandiæ, quem in deditionem venientem cum ſuis Comes Flandriæ diutius tenuit in captivitate. *Hic* Theodericum *eijcias licebit, &* Florentium *reponas.*

Florentius Comes Hollandiæ, quem Brugis captivum aſſervari oſtendimus, cuſtodia eſt dimiſſus, paxque inter eum & Flandrum his legibus compoſita: Vt obſides quos Flander habebat de Inſulis inter Scaldem & [a] Edinzeam remaneant Brugis, quamdiu Flander voluerit: Vt nullum duellum vſquam fiat propter dictas Inſulas, præterquam in oppido Brugenſi: Vt omnes proventus & emolumenta ac bona quæque fiſco adjecta in iiſdem Inſulis Comites inter ſe dividant: Vt exules & homicidæ Hollandię in Flandriam non habeant refugium: Vt neuter Comitum in prædictis Inſulis vllas extruat munitiones: Si Comes Hollandiæ contraeat huic paci, quidquid in Flandri clientela terrarum poſſidet committet, donec injuriam ac damna reſarciat: Item ſi quis mercator Flander in Hollandia ſpolietur, oppidū aut ager in quo ſpoliatus fuerit damnum pręſtabit arbitrio ſex virorum: Vt mercatores Flandri tota Hollandia ab vectigalibus ſint immunes: ſi quid ſub vmbra vectigalis aut tributi illis ablatum fuerit, Comes Hollandiæ reddere teneatur: Vt mercator Flander tranſiens per Hollandiam de omnibus quæ ab eo exigentur debitis ſolo juramento ſe poterit purgare, ne remoretur ejus iter: Si vltra juramentum mercator impediatur teneaturve, Comes Hollandiæ damna ejus & impenſas luat. Actum Bru- An. 1167.

[a] Heiden-zee.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

gis in Præpoſitura S. Donatiani, feria tertia poſt Reminiſcere, anno M C LXVII. Ita enim tempus annotatur in Tabulis.

Verùm haud ita multo poſt, quia Florentius hanc pacem non ſervavit, abſtulit illi Philippus omnia quæ habuit in dictis Inſulis. Abſtulit præterea illi terram VVaſiam, quam tenuerant Comites Hollandi in fide ac clientela Comitum Flandriæ. Hæc omnia ſui fecit juris, ac Flandrico adjecit imperio.

Ex Annal. lib. VI.

An. 1180. Aggeres hoc anno factos lego ab Hollandis, earum rerum longè peritiſſimis, ab Dammis ad Sluſam vſque [a] Lammiſ-Vliet tunc dictam, atque extruſum mare quod eum tunc tractum inundaverat. Hollandi foſſores, (ſicut referunt Dammenſes) qui aggere facto & mari extruſo Dammum condiderunt, Diedolſi cognomen acceperunt. Diedolſi enim ſonat id quod, qui foderunt; vt Marcus die dolf, id eſt, qui fodit. Diedolſorum cognomen longo perſeveravit tempore.

a Ita ad annum vſque 1331 dictam, idē Meierus annotavit, quo Lammins-vliet nomen amiſit, ac Sluſa dici cœpit. Vide eius Annales ad annum 1331, non præterito anno 1316.

Ex Annal. lib. VII.

An. 1191. Dum hæc Gandavi aguntur, Theodericus Comes Hollandiæ Comesque Lovanienſium Henricus ſagaci perpendentes animo quantum jam virium Flandris deceſſiſſet, de ſuo quoque agendo negotio callidum inière conſilium. Magnis vterque Henricum Cæſarem ſolicitavit fatigavitq. precibus. Hic, vt Aloſtanos Imperij clientes Lotharingiæ contributos obtineret. Ille, vt ab fide Flandris Comitibus debita ſolveretur, poſſideretque maris Inſulas in fide ac clientela duntaxat Imperij. At Cæſar nullam [b] Balduino facere voluit injuriam, nihil illis conceſſit.

b Eius nominis IV Hannoniæ Principe, qui vxoris Margaretæ Alſatienſis nomine Comes Flādriæ ſalutatus an. 1191.

Balduinus Hannonius Flandriæ Comes, qui ſuo nomine in verba Cæſaris juraret, Balduinum filium in Vangiones miſit.

miſit. Ipſe domi ab Comite Hollando juramentum accepit Flandris Principibus præſtari ſolitum.

Balduinus Comes ad Cæſarem in Germaniam profectus, fidem illi de Aloſtanis, VVaſia, Quatuor Officiis, Terra iuxta Scaldem, VValachria, Zuutbevera, Nortbevera, Borſalia, ac reliquis Zelandiæ Inſulis præſtitit. *An. 1192.*

In Expeditione Aſiatica pręter Fridericum Auguſtum ac Philippum Comitē Flandriæ deſiderati ſunt Fredericus Suevorum Dux Frederici Cæſaris filius, Robertus Comes Naſſovius, Fredericus Huſa cum Comite Turingiæ, Florentius Comes Hollandiæ, &c. *An. 1193.*

Hollandiæ Comes Theodericus Florentij filius Flandricos mercatores graviter moleſtare cœpit ad Portum Gerardi (Gheers-Vliet vulgo dicunt.) Impetraverat enim ab Henrico Cæſare, vt quicunque mercator illac tranſiret, vigeſimam omnium rerum ſuarū perſolveret pro vectigali. Hujus quidem ſub prætextu vectigalis magnam vim auri ab negotiatoribus extorſit, adeoque acerbè exegit præcipuè à Flandris, vt duplum ſæpe ſolvere cogerentur. Vnde rixa multa ac grandis diſcordia Flandros inter & Hollandos orta, quæ non niſi bello poſtea finita eſt. *An. 1195.*

Theoderico Comite Hollandiæ Dordraci [a] miſerabiliter trucidato, Gulielmus ejus frater invaſit Principatum, extruſa Ada Theoderici filia Ludovico nupta Loſſenſium Comiti. Coëgit Loſſenſis quantas potuit copias, Ducemque Lemburgenſem vna cum Epiſcopis Leodienſi & Trajectenſi ſibi adjunxit: Flandrorum item comparavit auxilia, remiſſo illis vectigali illo apud Geers-Vliet, cujus ſupra fecimus mentionem. Balduinus Princeps, tametſi parandę in Syriam expeditioni eſſet intentus, Loſſenſi tamen profectus eſt auxilio. In terram Scaldanam, dictam gentiliter Beoſterſcelt, & Scauvviam copias duxerunt, vt Zirixeam oppidulum obſiderent. Verùm agentibus quibuſdam pacificatoribus res compoſitę *An. 1203.*

[a] Errat, obijt enim ſua morte, non inimica manu interfectus. Caſtigandus etiam Miræus in Chronico.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſunt per ſequeſtros. Ceſſit Loſſenſis Gulielmo Hollandiam, acceptis ab illo decem milibus marcharum argenti.

Ex Annal. lib. VIII.

An. 1213. Ferdinandus Sanchij Portugalliæ Regis filius, Ioannæ Conſtantinopolitanæ Flandriæ Comitis maritus, Reginalduſque Bononienſis & [a] Gulielmus Saleberius Anglus bello petiti à Philippo Rege Galliarum, ne claſſem partamque prędam amitterent, ſubito in VValachriam Zelandiæ Inſulam refugerunt.

a *Ioannis Angliæ Regis frater, Comes Salsberiæ.*

Cognito Regis diſceſſu Ferdinandus, comitante eum Gulielmo Comite Hollandiæ, qui extruſa fratris filia Principatum in ea gente invaſerat, cum Hollandorum Friſiorumque aliquanta manu Brugas redijt, &c.

Poſt Ferdinandus duxit exercitum in Brabantiam, vt de Henrico Comite Lovanienſi & Lotharingiæ Duce peteret vltionem, qui vbique adverſum ſe Philippo Regi ſuppetias tulerat. Hunc confugere in oppidum Bruxellam compulit, ipſumque eodem in oppido circumcluſit, non modò Salebério, Bononienſique, ſed Comite etiam Hollandiæ Gulielmo hanc in expeditionem ſequente. Quorum fretus auxiliis, eo neceſſitatis Lovanienſem adegit, vt relictis Philippi Regis partibus novum ſecum fœdus ſocietatemque armorum jungere illum compelleret: datis in ejus rei fidem obſidibus duobus ejus filiis Henrico & Godefrido; qui mox Gandavum ducti ſunt, adſervandi in Arce.

Auctarium Aquicinctinum ad Sigeberti Chronicon:

Anno 1213 grande bellum fuit inter Philippum Regem Francorum & ſuos ex vna parte, & Fernandum Flandrenſem & Othonem Imperatorē Alemannię ex alia, ad pontem Bovinarum: ſed Franci victoriam habuerunt. Quâ visâ, Otho cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

cum quibuſdam de ſuis receſsit: Fernandus autem & Reinaldus Comes Boloniæ qui cum eo erat, & VVihelmus Comes Hollandiæ capti fuerunt in ipſo prælio. Sed poſtmodum Fernandus per illuſtrem vxorem ſuam Ioannam Comitiſſam Flandriæ à captione Regis Francorum pretio non modico eſt redemptus. Comes vero Boloniæ in quodam caſtro, ſito in Sequana, quod dicitur Goulet, exſpiravit.

Prælium Bovinenſe hoc recitat Meierus anno 1214, *ad* VII *Kal. Auguſti. Qui multos viros Principes captos recenſet, inter eos tamen Comitem noſtrum Gulielmum non nominat.*

Ex Meieri Annal. lib. VIII. *An.1216.*

Ludovicus Philippi Regis filius magno cum exercitu in
Angliam navigavit, eò inter domeſticam Anglorum diſcordiam vocatus, ac Rex ſalutatus, &c. Ad hanc expeditionem
Gulielmus Comes Hollandiæ Ludovico triginta ſex Equeſtris Ordinis viros adduxit auxiliares. At deſtitutus Anglorum favore Ludovicus, neceſſe habuit ad patrem revertere. *An.1218.*
Fridericus Cæſar manus injecit Aloſtanis, VVaſiæ, Quatuor Officiis, & Inſulis Zelandicis, eò quòd Ioanna Comes
non veniſſet juratum in ejus verba. Excuſavit Ioanna viri
(Ferdinandi) captivitatem, per quam non licuiſſet ſibi id ſatis mature facere: eamque excuſationem interventu quo- *An,1221.*
rundam pacificatorum Auguſtus tandem accepit.
Henricus filius Frederici Cæſaris Dominatum Flandriæ,
hoc eſt, Aloſtanos, ab Friderico propter non ſatis in tempore
præſtitam fidem in fiſcum coactũ, Ioannæ Principi reſtituit. *An. 1222.*
Obiit Gulielmus Comes Hollandiæ.

Ex Barlandi libro Hiſtoriarum.

Menſe Ianuario inſigniter inundatus eſt ager Hollandiæ, *An.1288.*
cum fœda domorum & animalium ſtrage. Eodem anno mare Friſiam, Hollandiam, Zelandiam, & Flandriæ partem prodigioſe

digioſe inundavit. Ab hoc diluvio in Zelandia ſola fuit immunis VValachria, cum pago qui vulgo dicitur Wolfertſdijck.

Ex Meieri Annal. lib. XII.

An. 1334. Sanxit Ludovicus Nivernenſis Flandriæ Comes, vt mercatoribus Friſiis liceret adducere in Flandriam equos ſuos & boves, eoſque vt vellent vendere, excepto quod Comiti liceret ex illis eligere quidquid illi opus eſſet pretio rationabili.

Eodem anno in ferijs Divi Clementis, menſe Novembri, ventus, fulgur ac tonitrua facta ſunt, quantũ poſt hominum memoriam nemo vidit vel audivit, qua cęli intemperie mare trans omnes ſe aggeres ejecit, ruptiſque omnibus obſtaculis multos pagos cum hominibus ſimul & pecuariis in Flandria, Zelandia, Hollãdia, & Friſia miſerando ſpectaculo abſorpſit.

Ex Barlandi libro Hiſtoriarum.

An. 1377. Sub feſtum Dionyſij mare prodigioſo actu Borſaliã totam, quæ apud Zelandos Suutbevelandiæ pars eſt, inundavit. Borſalię adjacẽt pagi tres, Bacendorpia, Barlandia, & Antiqua terra, quos tum ſolos diluvialis eruptio illa in acceſſos reliquit.

An. 1421. Nocte quæ præceſſit feſtum Eliſabeth vi tempeſtatis & aquarũ violentia ruptis aggeribus in Hollandia pagi ſeptuaginta periêre. Sunt & in Friſia & Zelandia everſæ domus ac villæ. Periit ingens quoque mortalium numerus. Fruſtra alij loca editiora camporum, alij turres ac tecta petebant. Spumeus amnis exiens oppoſitas evicit gurgite moles, fertur in arva furens cumulo, campoſque per omnes cum ſtabulis armenta trahit.

An. 1421. Ortum eſt diſſidium inter Ioannem ejus nominis IV Brabantiæ Ducem & Iacobam à Bavaria Hollandiæ Principem hujus vxorem. Quod poſtea bellum ingens, & multa ſanguinis effuſio ſequuta eſt. Hic Ioannes Antonij (qui an

no

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

no M CCCCXV ad Blangium non longè à Morino periit) filius annos dumtaxat natus tredecim, Brabantiæ Principatum adiit. Annum agens ſextumdecimum, vxorem accepit Iacobam filiam Ducis Gulielmi à Beyeris, Comitis Hanoniæ & Hollandiæ. Fuit aliquamdiu inter eos mutuus amor. Evenit poſtea diſceſſio; cujus invenio cauſſam fuiſſe, quòd Proceres, qui marito adhuc juveni præerant, ſuo arbitrio mutata omnis regiminis forma & ſubmotis quibus ab ineunte ætate mulier aſſueverat pediſſequis, alias illi & ignotas dederint. Quod quàm iniquo tulerit animo, ſatis inde colligi poteſt, quòd ſub id tempus in Angliam trajiciens, illic vivo adhuc Ioanne Duci cuidam Glouceſtrio nupſerit, fratri ejus qui tum in Inſula ea regnabat. Tot inde ſunt orta diſſidia, tot ſequuta certamina, varioque eventu depugnata. An. 1422.

Dux Glouceſtrius contracto in Anglia exercitu Caletum pervenit cum Iacoba. Inde ad occupandam vxoris nomine Hannoniam proficiſcitur. Et multa jam loca ſibi ſubjecerat, quum Ioannes Dux Brabantiæ veritus ne ſimili caſu Hollandiam quoque & Zelandiam amitteret, vndique amicorum Principum fide implorata, præfecit gubernandæ Brabantiæ fratrem ſuum Philippum, in rebus gerendis ſolertem & laboribus infatigabilem virum. Ipſe inde profectus, ab Hollandiæ, Friſiæ, & Zelandiæ populis ita excipitur, vt tam prompta humanitas & benevolentia ſingularis efficere potuerint, vt animo æquiore toleraret mala omnia quibus vno tempore circumvallabatur. Glouceſtrius, vbi audiſſet in Brabanti fidem ceſſiſſe Hollandiæ ac Friſię civitates, ilicò emiſit armatam manum; quę in Brabanticum agrum tumultuosè effuſa, in miſeros agricolas, nullũ ferè crudelitatis genus non exercuit. Violata templa, per omnem ſexum evagata cędes, ad ſtuprum raptæ virgines. Facti his de rebus certiores qui primaria poteſtate in Brabantia gubernabant Ducis permiſſu, Nivellas cum inſtructo ad hoſtium motus inhibendos ex- An. 1424.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ercitu miſerunt Principẽ VVeſemalium & Ioannem Glimes cognomento, qui ſtrenuè defenſis finibus, interim ſæpius levia quædam prælia cum hoſte commiſerunt.

a Braine le Conte.

Firmaverat Glouceſtrius militari præſidio [a] Braniam Comitis (ita enim vulgò nominant id oppidulum) vnde miles ſubinde excurrens, Brabanticum agrum ferro flammaque fœdabat. Itaque die quodã VVeſemalius & aliquot alij cum ſuis copiis ad Braniæ muros acceſsêre. Quod videntes Angli, qui locum præſidio obtinebant, plenis repentè portis effunduntur, vix tentato prælio: ſimulat fugam Brabantus, donec longius ab oppido extractam videt Anglorum aciem, hic circumacto celeriter agmine in hoſtem revertitur, fuitque id prælium multò prioribus atrocius. Multi quidem Angli cæſi ſunt, multi graviter vulnerati, multi etiam capti. Cęteri in vrbem trepidi ſeſe recipiunt.

Non multis inde diebus interjectis, tota Brabantia in Anglos arma induit. Ab Trajectenſibus ad Moſam, à Philippo Burgundionum Principe, qui nepos erat Ducis Ioannis, ab Tornacenſibus auxiliares copiæ adfuerunt. Exercitu luſtrato, recenſa traduntur, præter Burgundi & Tornacenſium appendices, millia hominum ſexaginta. Cum his viribus Ducis frater Philippus, rei bellicæ vir ſcientiſſimus, Braniam circumſedit, quum omnia prius circa vrbẽ populatione & ignibus afflixiſſet. Iam compluſculos dies obſidio tenuerat, quum propius accedens oppugnare oppidum eſt adortus, etſi opere ac natura egregiè munitũ, ſtrenuè autem ſe defendentibus Anglis, plurimi è noſtris muro dejecti periêre. Noctis interventus prælium diremit, Poſtridiè ab his qui intus erant pax fruſtra tentata eſt, recurrere ad arma cupientibus Brabantis. Et jam atrocior fuiſſet hoſtem adorta oppugnatio, niſi vltro poſitis armis ſe dediſſet. Ita redactum in ſuam poteſtatem oppidum Philippus incendio abſumpſit. Ex Branienſibus, qui fuerant defectionis ad Glouceſtrium auctores,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

alios laqueo necavit, alios gladio ſubjecit.

Deletæ atque everſæ Braniæ fama, perculſę Hannonienſium vrbes aliquot, ſtatim mutatis animis, Glouceſtrium ejecêre. Quo facto in gratiam ſunt à Brabanto recepti. Poſt tam lætam victoriã egreditur cum ſuis Philippus ad reliqua Hannoniæ oppida recuperanda. Sed maximo nivium caſu, & continenti pluvia repulſus, in itinere ſubſtitit. A Glouceſtrio venit enim Legatus, nuncians mox adfuturum illum, vt cum Philippi copiis dimicet: verùm expectatus quadriduum totum, non venit. Haud multò poſt, abeuntem Brabantum inſequuta eſt alia manus Anglorum, vt ſic improviſum opprimeret. Non eſt tamen hoc loco dimicatum, fugientibus Anglis, quum primùm vidiſſent hoſtem egregie ad pugnam inſtructum.

Anno Dominicæ Nativitatis M CCCC XXV, Ioannes Brabantiæ Dux obſedit Bergas in Hannonia, vbi tunc temporis Iacoba cum ſuis manebat. Adhuc tenente obſidione Philippus Burgundiæ Princeps venit Duacum; vbi colloquutus cum Ioanne Principe, conſilium dedit, vt auctor & cauſa belli totius Iacoba in Burgundiam aveheretur, donec Romani Pontificis decreto ad maritum ſuum ipſa redire cogeretur. Senſit agi inter Principes mulier de ſe traducenda. Veniens igitur in exercitũ Ducis, Engelbertum Naſſavium lacrymantibus oculis rogat, vt is apud Ioannẽ Principem efficiat, vt ſibi in oppido aliquo, aut arce Brabantiæ liceat manere. Quod non impetravit, devecta Gandavum. Valenſenas Dux ingreſſus, magno civium favore & officiorũ frequentia accipitur. Miſit poſtea Bergas Hannoniæ duos è Proceribus, qui ſuo nomine & ejus vrbis acciperent Principatum. *An. 1425.*

Eodem anno menſe Iulio, allatum eſt Glouceſtrio ad reparandam bellum, promiſſa ab Anglis octies centum millia aureorum, ad hæc viginti millia armatorum peditum: Promiſiſſe ferebatur & Scotus auxiliares copias. Itaque rebus *An. 1425.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

aliis omiſſis Dux Brabantus Hannoniæ vrbes & arces validis firmat præſidiis, ſimul ad cognatum ſuum Burgundiæ Principem literas dedit; quibus ille certior factus Gloceſtrium Ducem totis viribus bellum renovare, Ioanni reſcripſit adfuturum ſe cum exercitu, ſi quid Anglus hoſtile fuiſſet molitus. Ioannes quum ſe videret non ſufficere tot gubernandis Provinciis, Burgundum Hannoniæ præfecit & Zelandiæ. Per idem tempus Iacoba clanculũ ſe Gandavo ſubduxit in Hollandiam; vbi quum facilè ejus terræ Nobiles viros aliquot & nonnulla etiam oppida ad ſui obſequiũ retraxiſſet, intellecta re Glouceſtrius, miſit ex Anglia claſſem in Hollandiam (ductu Principis cujuſdam Filvvaterij, qua claſſe defenderet ſe & ſuos Iacoba. Non multò interjecto tempore Iacoba Herlemũ obſidente, quum Dux Burgundiæ Philippus, quem Ioannes Hollandiæ præfecerat, audiſſet in Zelandiam applicuiſſe naves Anglorum ad Inſulam expugnandam, noctes dieſque itinere continuato accurrit cum manu validiſſima. Hîc totis viribus vterque Dux in aciem deſcendit. Fuit ab initio anceps certamen, ad poſtremum Burgundus egregiè vicit, cæſis tribus Anglorum millibus, ex omni ætatis flore ſelectis. Commiſſum eſt prælium hoc memorabile in agro pagi percelebris qui noſtrate lingua dicitur Brouwershaven, ad annum
An. 1425. Salutis M CCCC XXV, in feſto Pontiani, menſe anni primo. Paucis poſt diebus Romę declaratum à Cardinalibus, Iacobã ſine juſta cauſa feciſſe cum Ioanne divortium. Quo accepto nuncio Glouceſtrius, aliam duxit vxorẽ. Iacobam tamẽ Ioannes non recepit, poſteaquam ſupremi Ordinis Proceribus viſum eſt publicam quietem cõducere, vt illa ad certum tempus ſervaretur apud Sabaudiæ Ducem cognatum ſuum.

Vno extincto incendio plerumque naſcitur alterum. Manebat Schoonhoviæ oppido Hollandiæ Iacoba, quum & ſolertia quadã pertractis ad ſe Goudanis civibus armato milite non parum affligeret ejus terræ civitates, quæ adverſæ partis erant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

erant. Iacobæ ſe adjunxerat Princeps Sevenberganus, & ipſe terra marique Hollando infeſtus. Quo audito, Burgundus reduxit ea in loca exercitum, ac Sevenberganos arctiſsimè obſedit, pecuniæ interim haud parvam ſummam promittens Sevenbergæ Principi ſi bello abſiſteret. Quod vbi conſtanter negaret ſe facturum, & jam propius vrbem conſideret cum copiis Burgundus, tandem ſe dedidêre Sevenbergani. Princeps, quo invito hæc facta erat deditio, fugatus eſt.

Ioannes Brabantiæ Dux ejus nominis IV Bruxellæ mortem obijt, ante diem reſurgenti Domino feſtum, ætatis anno vigeſimo quarto. Conditorium ejus viſitur Vuerç ante aram maximam in Æde Ioanni Euangeliſtæ ſacra. Fuit hic Dux in rebus adverſis omnino forti & infracto animo, juſti atque æqui tenax. Nemo Religionis ſtudioſior, nemo Dei amantior, nemo affabilior, nemo clementior. Adeo munificus in pauperes, vt ij vno ore omnes Ioannem pauperum patrem appellaverint. Idem Lovanij Gymnaſium viris vndique doctiſſimis accerſitis inſtituit, anno M CCCC XXV. Profeſſio inchoata eſt [a] Kalendis Septembribus, aut, vt quidam volunt, pridie Natalis Deiparæ, anno incarnationis Dominicæ M CCCC XXVI. Iacoba, defuncto Ioanne marito ſuo, conſtituit Hannoniç, Hollandiç, Zelandiæ, & Friſiæ primum Gubernatorem Philippum Burgundiæ Ducem, cognatum ſuum; qui tum aliis rebus implicitus, quum fidei ſuæ concreditis populis adeſſe non poſſet, Franciſcum quemdam Equitem Auratum Borſaliæ Dominum his præfecit.

An. 1426.

[a] Imò Auſpicalis dies fuit ſecunda mēſis Octobris, vt conſtat ex publico edicto ipſius Ducis. De quo Lipſium conſule, Lovanij lib. 3. cap. 2

Iacoba magnis & amplis à Franciſco Borſaliæ Domino acceptis muneribus, & pecunia dono data in ſumma inopia rerum, quem amicum ſenſerat in rebus adverſis, eum poſtea maritum clam accepit. Qua re audita, comprehendi Borſalum juſſit Philippus & cuſtodiri in arce Rupelmundana apud Flandros ad Scaldim ſita. Multis cum lachrymis ſequuta Ducem Iacoba virum ſuum repetit. Negatum aliquamdiu

An. 1433.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

PHILIPPVS BVRGVNDVS pertinaciter, iis tandem legibus reddidit Philippus, vt ſibi cognato Iacoba cederet Hannoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ Comitatus cum Friſiæ principatu. Pro quibus acciperet ipſa cum viro ſuo Comitatum vulgo dictum Ooſtervant, oppidum Brilenſe, Inſulam Zuutbevelandiæ, & quædam alia.

An. 1436. Pridie Dionyſij exceſſit è vivis Iacoba, quam dixi, quum in malis plurimis & animi doloribus Hannoniæ atque Hollandiæ præfuiſſet annos XIX. Sepulta eſt apud Hagam Comitis juxta monumentum Ducis Alberti, avi ſui.

An. 1444. Orta eſt in Hollandiæ Comitatu perniciosiſſima illa diſſenſio, quæ populum in duas factiones diviſerat. Alteri ab hamo, alteri à piſce aſello nomen inditum erat. Civitati cum civitate non conveniebat: Frater fratri minabatur exitium: Filius patrem ſuis manibus exſtinctum cupiebat. Vtrinque cædes, vtrinque innumera ſunt edita latrocinia. Sæviit multos annos tota Hollandia hoc malum longe teterrimum, ac neſcio an etiamnum reliquiæ ſuperſint hujus peſtis.

An. 1552, An. 1453. Hoc fere tempore Philippus Dux Burgundiæ, neſcio quo prætextu, ingentem ab Hollandis pecuniam exegit. Quæ primùm negata à VVaterlandis (ſunt ij populi Hollandiæ) magnos iterum tumultus excitavit. Reſpondentibus enim VVaterlandis non ita florere ſua oppidula, vt ceterarum Hollandiæ vrbium munificentiæ reſpondere poſſent, ilicò miſſi ſunt à Principe Legati, qui vel invitos ac renitentes eos ad id pecuniæ perſolvendum traherent. Quumque nec eo modo quidquam profeciſſent, juſſu Principis eò inmiſſi armati opulentiſſimos quoſque abduxerunt Hagam Comitis. Qua violentia tantum pecuniæ extortum eſt, vt præter eam quæ exigentium & recipientium ſitim explere potuit, multum etiam ſuperfuerit ad luxum & delicias aulicorum. Et vtinam à ſuperiorum Principum Conſilia-

riis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

[..]iis omnino peſtilens inductum exemplum hodie non tan[..]o ſtudio imitarentur omnes!

Obiit Brugis Philippus Dux Burgundię, ætatis anno [..]eptuageſimo tertio, Regni XXXVII, Nativitatis Domi[..]icæ MCCCCLXVII, ad XVII Kal. Iulij. Corpus [..]jus, quum aliquamdiu inſepultum manſiſſet in Æde Dona[..]iani ad aram maximam, inde tandem avectum in Bur[..]undiam, Divione in Carthuſienſium Monaſterio ſepeli[..]ur. Fuit hic Princeps, quod non paucis incredibile videa[..]ur, pacis ac belli ex æquo ſtudioſus, inſignitè pius, in [..]mnes beneficus, humanus, vt ſuperiorum Principum nul[..]ús. In re bellica fortior ne an felicior exſtiterit, neſcias. [..]Moderationem & clementiam toto adminiſtrationis tem[..]ore mirabilem exhibuit, novitque iram plerumque diſſi[..]nulare ac vincere. Gemmarum, ſignorum, tabularum, & [..]oculorum ex auro atque argento ſtudioſiſſimum fuiſſe le[..]imus: in quibus comparandis ipſum propè ſuperavit Iu[..]ium Cæſarem: ditavitque hujuſmodi rerum artifices vn[..]lique ad ſe accerſitos. Principes viros, ac Nobiles matro[..]ıas coluit, ac ab his viciſsim ipſe in honore eſt habitus. An. 1467.

Quando Brabantiæ & aliarum Regionum Principatus ad Philippum Burgundiæ Ducem pervenerit. Ejuſdem vxores & liberi.

Sine prole jam defunctis Ioanne (anno MCCCCXXVI) [..]& Philippo (MCCCCXXIX) Brabantiæ Ducibus, Anto[..]nij liberis, omne jus Principatus Brabantiæ devolutum eſt ad [..]Philippum Ioannis Burgundiæ Ducis filium. Is enim Ioan[..]nes Antonio fratri juniori hac lege Ducatum Brabantiæ ceſ[..]erat, vt ſi vel ipſe Antonius, vel ejus liberi ſine hæredibus neceſſa-

neceſſarijs decederent, jus rediret ad ſuum genus. Itaque Philippus patre Ioanne Burgundo natus, ab initio adminiſtrationis tam ſingulari vixit modeſtia, vt plurimum diligeretur ab omnibus, & in magno etiam honore ſit habitus. Obvenerũt ei poſt cædem patris provinciæ Burgundia, Lotharingia, Brabantia, Limburgia, Flandria, Arteſia, Hannonia, Hollandia, Zelandia, Friſia: quibus omnibus ſumma prudentia præfuit. Vxores duxit omnino tres. Vnam Michaelam Caroli VI, vt alij VII, Gallorum Regis filiam virginem, ex qua liberos non tulit, quum maxime cuperet. Hæc defuncta ſepelitur Gandavi in Cœnobio Divi Bavonis. Deinde in matrimonium accepit Laudam quandam, & nobilem & egregia forma mulierem, quæ & ipſa nihil ei peperit liberorum. Poſtremo conjugem habuit Iſabellam Ioannis Portugalliæ Regis filiã, ex qua Antonium & Iodocum, quos pueros amiſit, poſtremò a Carolum ſuſcepit, qui patri ſucceſſit in Principatu. Iſabella hæc rebus humanis exempta eſt Arris non longè ab oppido S. Odomari, anno M CCCC LXXI, Geſnoiæ Monaſterio Carthuſienſi in Arteſia primùm ſepulta, poſt ejus etiam corpus Divionem eſt deportatum.

a Natus Divioni ſive Digij oppido Burgundiæ, anno 1434, 3 Idus Novembris

An. 1467.
An. 1468.

CAROLVS BVRGVNDVS.

Defunctus bello Leodienſi Carolus Philippi filius, vxorẽ duxit Margaretam ſororem Eduardi IV Anglorum Regis. Hæ nuptię Brugis oppido Flandrię celebratę ſunt tanto apparatu, vt nihil à condito ævo Sol viderit ſplendidius, &c. His celebratis nuptiis cum vniverſo propemodum flore Procerum Burgundię in Hollandiam venit. Vbi rurſus ad ſingularum vrbium ingreſſum renovata lætitia, inſtauratis triumphis, & paſſim editis magnificentia ſplendoreque viſendis oſtentaculis, apud Hagam Comitis pridie feriarũ Divæ Magdalenæ Principatui ejus regionis inauguratur.

Sub idem tempus rebellatũ eſt à Leodienſibus, qui nocturno tempore ingreſſi Tongrinum (olim hæc vrbs Octavia dicta eſt) Ludovicum Antiſtitem ſuum, Caroli Principis

nepotem

nepotem captum abduxerunt Leodium. Hujus rei indignitate permotus Carolus, vndique magno ſtudio contractis copiis, movit in Leodinos. Erat tunc temporis eorum vrbs non ſolùm magna & egregiè munita, verùm etiam florentiſſima & caput ejus gentis. Magnitudinis argumentum fuit, quod in ea tum viſebantur templa numero triginta duo, nos vulgò dicimus Eccleſias parochiales. Ad hanc igitur vrbem caſtra Burgundus exercitumque partitus, eam non vno loco circumſedit, poſtridie, vt ſperabat, expugnaturus, niſi pluvio cœlo impeditus fuiſſet. Auxilia ad ejus expugnationē oppidi miſit Gallorum Ludovicus; qui & ipſe magna ex parte gerendis rebus interfuit. Carolus paucis diebus obſeſſum Leodiū, valideque interea ab incolis defenſum, noviſsimè vi cepit, captum diripuit, direpum evertit: multis prius ac variis ſævitiæ exemplis a milite ipſius editis. Antonius Sabellicus in opere, cui titulum prætulit Rapſodiæ hiſtoriarum, auctor eſt Burgundum ſummo id bellum odio ſuſcepiſſe. Nam expeditionis ejus Ducibus ab eo mandatum eſt, vt vna manu exertum gladium, altera geſtaret facem ardentem, ijs nimirum rebus miſeræ genti exitium minitantes. Captam vrbem Gallus cum Burgundo ingreſſus, pectore non rectam ſed Andreę crucem habuiſſe dicitur, vt hoc facto innueret omnem ejus belli gloriam ad Carolum pertinere. Incidit autem hoc excidium inclytæ vrbis in III Kal. Novembres, anni Dominicæ incarnationis M CCCC LXVIII.

Leodinos jam obſeſſos Aquiſgrani cives & incolæ commeatibus juverant. Quod vrbe capta, iniquo animo ferens Burgundus, cum lectiſſima manu Trajectum ad Moſam proficiſcitur, inde quam primum in Aquiſgranos educturus. Aquiſgrani hoc audito, non arma parant, non vrbem muniunt, non ea quæ ad reſiſtendū erāt neceſſaria circumſpiciunt, ſed metu & immodico pavore conſternati, Primores ſuos Trajectum miſêre. Vbi ad Caroli Principis conſpectum hu- An. 1468.

 militer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

militer provoluti, ſtatim & vltro portarum clavibus traditis, oppidi totius imperium illi permiſerunt. Gratum fuit Burgundo obſequium, grata humilitas. Proinde venia data, ſed hac conditione, vt propter adjutum hoſtẽ octoginta florenorum millia Duci intra ſtatutum tempus adnumerarentur.

Paucis poſt annis Friſiæ Orientales populi, quum Burgundionum Ducis imperium detrectarent, miſſi ſunt hinc inde Legati, per quos de pace & parendi conditionibus ageretur; quanquam libertatis gens amantior, nullas niſi multò æquiſſimas conditiones admiſſura videbatur. Carolus animadverſa gentis pertinacia, terribili armorum apparatu mox erat fines eorum ingreſſurus, niſi ad tempus diſſimulandum ratus aliò mentem convertiſſet. Circa eadem tempora maximus armorum motus in Britanniis exſtitit, pulſo & ejecto Nobilium conjuratione Eduardo Rege, Caroli Burgundi ſocero. Neque reſedit hic motus citra humanum cruorem, ante Caliſium & alia quædam loca ingenti edita cæde. Cujus rei nobis eſt auctor Sabellicus, veteris ac recentis hiſtoriæ ſcrutator, meo judicio, non indiligens.

An. 1472. Anno Dominici Natalis M CCCC LXXII, menſe Ianuario, ſub feſtum diem Agnetis, exorta eſt crinita ſtella, quæ maximo horrore mortalium viſa, fulſit per cõtinuos tres menſes. Multa hunc cometam ſecuta bella, atque ingens hominum cædes & peſtilentia, quæ pluribus locis atrociter ſævijt.

Per idem ferè tempus, opera & ſtudio Burgundi, cuſtodia dimiſſus eſt Arnoldus Gelriæ Princeps, quẽ filius Adolphus ſeptennium totum in vinculis detinuerat. Quã cauſam huic in parentem violentiæ prætenderit non tradunt, quibus curæ fuit noſtratium Principum res geſtas conſcribere. Illud reperio, Adolphum poſtea accerſitum ad Carolum Principem, vti de communibus rebus inter ſe commentarentur. Sed quum impius ille multa eo congreſſu ſe digna, Caroloque indigna locutus eſſet, primò diebus aliquot ſervari juſſus, mox Vil-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

vordiam (eſt hoc Brabantiæ oppidum) abducitur, vbi cuſtodiæ traditus manſit vſque ad obitum Caroli. Duplex deinde fama eſt, quomodo acceſſerit Burgundo Gelriæ Principatus. Quidam eum emiſſe ſcribunt à Duce Iuliacenſi, qui tum verus eſſe credebatur hæres ejus terræ. Alij tradunt Arnoldum paulò antequam vita decederet Adolpho filio infenſum, exhæredato eo, Principatum ceſſiſſe Burgundionum Duci Carolo: qui defuncto jam Arnoldo, miſit ilicò ad ſingula penè ejus regionis oppida Legatos, qui monerentur, vt ſi rebus ſuis conſultum vellent, Caroli imperium reciperent. Quod ſi facere recuſarent, haud dubiè futurum, vt egregius Princeps armis repeteret ſuam terrã. Legatis ſuperbè reſponſum, nemině eſſe tota Gelria, qui magnoperè Caroli minas pertimeſceret. Si acie certare vellet, non defuturos qui patriam defenderent. Hæc vbi renunciaſſent Legati, ſtatim cum exercitu profectus in Gelriam Carolus, primùm à Ruremundanis recipitur; atque his initiis perterriti vicini, vltrò deditione facta in gratiam ſunt accepti. Oppidum Venlo diebus aliquot obſeſſum eſt, ac noviſsimè apertis Principi portis omnia ſunt illi in manum tradita. Poſtea & Noviomagum, clariſsimum Gelriæ oppidum, viginti quinque diebus varie oppugnatum ad deditionem compellitur. A cujus civibus ingenti lætitia introductus Carolus, totius Gelriæ Principatum ſuſcepit. In eadem vrbe ad ſe adductos mortui Arnoldi ex filio nepotes, primùm eſt oſculatus, deinde è conſpectu ſummotos juſsit vehi Gandavum ad vxorem ſuam Margaretam. Sic reperio apud quoſdam. Alii dicunt pueros illos non Gandavi miſſos, ſed vna cum Principe avectos eſſe in Brabantiam, vbi ſint plures annos honorificè habiti. Noviomagi Principatu Gelriæ (vt dixi) ſuſcepto, à cæteris quoque ejus terræ oppidis Burgundus recipitur, ac poſtremò Comitatui (vt vocant) Zutphaniæ ſolennibus etiam ceremoniis initiatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Æſtas, qua ſubacta eſt à Caroli armis Gelria, fuit citra omnem hominum memoriam calida: diverſis locis & homines & bruta animantia intolerandis periêre caloribus.

An 1473. *Alij 1474.* Anni hujus autumno Fridericus Imperator pulcherrimo comitatu, in quo multi egregij Præſules, multi inſignes Duces, ac illuſtres erant Optimates, venit Treviros (eſt hæc civitas ad Moſellam fluvium ſita) vt cum Carolo Burgundionũ Principe de multis ac variis rebus coram loqueretur. Carolus verò vt veniſſe audivit Imperatorem, compoſitis in Gelria rebus, eò confeſtim eſt profectus, longè pulcherrima comitante pompa. Invenio Principi non longè diſſito à Treviris obviam itum ab Imperatore. Tum vrbem tubis aliiſque id genus circunſonantibus inſtrumentis pariter ingreſſi, diebus aliquot vnà fuerunt. Interim Carolus nihil non opum, nihil non ſplendoris effudit, ad decorandum Imperatoris adventum. Convivium, cui per eos dies Imperator eſt à Carolo adhibitus, ejuſmodi fuit, vt propemodum nuptias illas Brugis celebratas apparatu & magnificentia æquaverit. De hoc Friderici Imperatoris, & Ducis Caroli congreſſu extat & circumfertur pulcherrima [a] Epiſtola eximiè docti viri Rodolphi Agricolæ Friſij.

[a] In maiorem nuper notitiam protracta a V.C. Marquardo Frehero Germanicar. Rer. tom. 2. fol. 135.

Reverſus ab Imperatore Carolus, Mechliniæ Curiam inſtituit.

An. 1474. Carolus Noveſium, vel (vt alij) Nuſsiam obſedit, Coloníenſis agri oppidum. Cœptum eſt obſideri mediis Iulij caloribus.

An, 1476. Carolus Burgundiæ Dux ante Nantium tribus vulneribus confoſſus ocubuit, pridie Epiphaniæ. Cædis annus his quatuor continetur verbis:

NoCte RegVM ſVCCVbVIt CaroLVs.

Exacto triduo, Caroli corpus certiſsimis ſignis agnitum ſepelitur Nantij in Æde S. Georgij. Quum ſepeliretur, intuentibus qui ex clade illa ſupererant obortæ lachrymæ: non erant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

enim ignari qualem patria Ducem amiſiſſet. Obverſabatur oculis multa viri virtus: hærebat fixus in pectoribus aſtantiũ vultus militem in prælium educendus. Occurrebat quo animo vrbes oppugnare, muros conſcendere, hoſtem loco ſubmovere conſueviſſet. Cæterùm proximo ſeptennio, quod eſt viri cędem inſecutum, omnibus locis multus & varius de illo jactatus eſt ſermo, affirmantibus quibuſdam vivere eum Bruxellæ oppidulo Sueviæ: Alijs cõtradicentibus, non interemptum ante Nantium, ſed captum & abductum in Gallias, ibi in conſpectu Regis Ludovici gladio admotum periiſſe. Spes de Caroli vita, quæ poſtea vaniſſima comperta eſt, in cauſa fuit vt pauciſſimis locis celebratæ ſint ejus exequiæ.

Morte Principis hujus plurimi triſtati, quidam lætati ſunt. Oderant ij impendio pugnacem: oderant ob aſſidua bella pecuniæ exactorem. Defuncto tamen eo, in Brabantia & Flandria exorti & ſequuti majores motus fecêre, vt reviviſcere Carolum omnes cupierint. Adeo ſtolidum vulgus nonnihil mutatis rebus ea probat, quę antea damnavit.

Filiam reliquit hæredem Mariam, excellenti forma virginem. Quæ illi ex Iſabella conjuge ſecunda (tres enim duxerat) ſuſcepta, nupſit poſtea Maximiliano Friderici Imperatoris filio. Vltima ejus vxor Margareta defuncto marito pluribus annis ſupervixit. Certè multorum bono. Suis etiam facultatibus interim præclara fovit ingenia, ſtuduitque modis omnibus partim culpa temporum, partim Principum negligentia ac vitio jacentes literas pręcipuè ſacras excitare. Nulli vnquam attribuit ſacerdotium, niſi prius & eruditionem & vitam inſpexiſſet. Quod vtinam & hodie facerent Principes, non tam multos paſſim videremus idiotas in Eccleſia Dei, quos fortaſſe pręſtaret defricandis Principum matulis, quàm hominum conſcientiis præeſſe. Mechliniæ ſepulta eſt hęc nobiliſsima fœmina, in Cœnobio Minoritarum: ex qua Carolus nihil liberorum tulit. Vnde miror, quidnam Raphaeli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Volaterrano in mentem venire potuerit, vt referret in literas Mariam (de qua diximus) hujus filiā Margaretæ fuiſſe. Nō debuit, meo judicio, vir tantus, & is Italus, in rebus noſtratibus cōſcribendis, potius hominū ſermonibus, quā libris credere.

An. 1476. MARIA BVRGVNDA.

In Mariam hanc Caroli filiam vnicam, poſtquam in humanis eſſe deſiiſſet pater, Brabantiæ, Flandriæ, Hollandiæ aliarumque finitimarum Principatus recidit. Quæ Gandavi agebat quum triſtiſsimum de cæde parentis acciperet nuncium. Venerunt illuc haud multò poſt illuſtres viri complures, partim conſolaturi fœminam, quæ parentis obitum, vt par fuit, graviter moleſteque ferebat: partim cum ea de Reipublicę adminiſtratione colloquuturi. In his erant Ludovicus Borbonius Leodinorum tunc temporis Antiſtes, David Burgundus Trajectenſium in Hollandia Epiſcopus, Mariæ patruus, (hic enim Caroli frater, ſed nothus erat,) Ioannes Dux Clivenſium, & Adolphus Raveſteynius fratres, VVolfardus Verienſium Princeps, Ludovicus Comes VVinteſteynius, Hollandię, Zelandiæ ac Friſiæ Præfectus, VValravius Brederodius. Quibus Gandavum ingreſſis, ſtatim in eadem vrbe Maria Principatum Flandriæ ſuſcepit, ac privilegia civibus reddidit omnia, quæ pater ob excitatum ſe præſente tumultum illis ademerat.

An. 1477. MAXIMILIANVS AVSTRIVS.

Maximilianus, Frederici Imperatoris filius, Archidux Auſtriæ, accepta vxore Maria Caroli Burgundiæ Ducis filia vnica ex Iſabella, inauguratus eſt Principatui Brabantiæ apud Lovanium.

Ab Hollandis, bello poſtea Trajectenſibus indicto, Zelandos invenio rogatos vt ſocios Hollandis adjungerent ſeſe, negato auxilio, medios ac velut Tragœdię hujus ſpectatores ſediſſe. Multum eſt vtrinque acceptum incommodi. Everſæ ſunt arces, incenſi pagi, alia nefanda perpetrata. Nardenum Hollandiæ oppidulum à Trajectenſibus captum atque direptum eſt. Quā injuriam dimicaturi Hollandi cum exercitu haud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

haud contemptibili equitum pariter ac peditũ profecti venê-
e ad Eminiſſam. Hic pagus & ampliſſimus & munitiſſimus
rat. Huc abegerãt pecus omne ſuum finitimi omnes accolę,
& alia pleraque: lectos, veſtem, aurum huc importaverunt.
Hos adorti Hollandi, quum aliquamdiu oppugnaſſent, vice-
unt, victos ad vnum omnes trucidarunt. Poſtremò, direptis
omnibus, ædificia & publica & privata incendio conſumpta
unt. Lego in Commentariis quibuſdam rerum Hollandica-
um noſtrate lingua conſcriptis, hunc pagum fuiſſe miliaris
nius longitudine. Hollandi poſt victoriam Eminiſſenſem
ongius evecti, feſto die protomartyris Stephani incenderunt
agum VVeſtbrunc: credo, vt ſic ad pugnam Trajectinos e-
ocarent; qui è portis & munitionibus ſuis conſpecto incen-
lio, arreptis armis, cum Hollando temerè congreſsi, magna
uorum ſtrage fuſi fugatique ſunt. Fugientem hoſtem inſe-
quuti Hollandi, parum abfuit, quin vrbem ipſam ceperint.
n hac pugna cæſus eſt Conſulum alter ejus anni, multique
lij & probi & opulenti cives, quos non ſpes prædæ, ſed pa-
riæ amor ad arma conciverat.

Anno à Chriſti incarnatione M CCCC LXXXI, venit *An. 1481.*
Maximilianus in Arteſiam bello recuperaturus oppida quę
Gallus occupaverat, &c. Eodem ferè tempore laboratum eſt
noſtris in locis maxima annonæ caritate, quæ multos duravit
nnos. Per eadem tempora Flandris atque Hollandis pluri-
næ ſunt ademptæ naves, totum mare infeſtantibus Gallis.

Agens in Flandria conjunx Archiducis, quũ die quodam *An. 1482.*
evandi animi gratia venatum exiſſet, (venandi enim ſtudio
enebatur) ibi vel equo in præceps abeunte, vel alio caſu (cer-
um enim non traditur) ad terrã excidit. Graviter læſa, Brugas
efertur. Ad eam curandam accerſiti vndique Medicę artis
cientiſſimi viri, ſed malo artem ſuperante, haud multis poſt
liebus vita deceſsit, quum annos nondum quinque Archi-
uci nupta fuiſſet, gubernaſſet autem quinquennium, heb-
domadas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

domadas vndecim & dies quatuor. Ita colligit, qui noſtrate compoſuit ſermone noſtratium rerum Commentarios. Vulgato Mariæ obitu, incredibilis omnium luctus occupavit. Defuncta fato tam nobilis, tam proba, tam inculpatæ vitæ mulier, magni ſui deſiderium reliquit omnibus ejus ætatis hominibus. Liberos ex ea tulit Maximilianus, primùm Philippum, deinde Margaretam, Franciſcus vltimo loco natus, infans extinguitur.

Poſt exceſſum chariſsimæ conjugis, Archidux modis omnibus operam dedit, vt liberis ſuis nondum puberibus ipſe tutor daretur, patriam defenſurus armis adverſus Gallum, qui ab obitu Mariæ Flandrorum fines ingreſſus omnia cæde & incendio fœdabat. Convocati ſunt igitur Gandavum poſtridie Kal. Maias eodem anno Primores omnium civitatum. His placuit non permittere Maximiliano gubernationem, niſi ad certum tempus, & vt ipſe juſiurandum daret ſe nihil ſtaturum niſi Prudentum judicio comprobatum. Erat enim juvenis ipſe, & nimium his tribuebat qui aliorum incommodo ſuis conſulerent rationibus.

Poſt longas vrbium conſultationes, tandem ſuorum factus tutor Archidux apud Lovanium inauguratur; ſed his legibus, vt non diutius præſit, quam id viſum fuerit civitatum Primoribus expedire. Plena erat hominum rapacium aula Principis: ij non dicendis exactionibus ditionem premebãt. Miles, cui ſtipendia ſoluta non erant, omnia in agris abſumere. Plures hoc pacto ad mendicitatem adacti agreſtes. Non paucos furta & latrocinia tentare coëgit egeſtas. Quo rerum peſſimo ſtatu ob crebras ventòrum intempeſtates, & fulmina, tonitrus, pluvias, calores, & frigora intempeſtiva, nec ſeges in agris matureſcere potuit. Credo has minas fuiſſe Numinis irati ſceleribus hominum.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Vetuſtiſsimorum
VLTRAIECTENSIVM PONTIFICVM
INDIGITAMENTA, ET RES GESTAE MAXIME MEMORATV DIGNAE.

Auctoribus

HADRIANO BARLANDO

&

GERARDO NOVIOMAGO.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Ex Bedæ Eccleſiaſtica Hiſtoria Gentis Anglorum, Lib. v. cap. XII.

*GLorioſiſſimus Dux Francorum Pipinus, miſit favente omnium conſenſu vi-
rum venerabilem* WILBRORDVM *Romam, cuius adhuc Pontificatum Ser-
gius habebat postulans vt idem Freſonum genti Archiepiſcopus ordinaretur. Quod
ita vt petierat impletum eſt, anno ab incarnatione Domini* D C XCVI. *Ordina-
tus eſt autẽ in Eccleſia S. Martyris Ceciliæ, die Natalis eius: impoſito ſibi a Papa me-
morato nomine* CLEMENTIS: *ac mox remiſſus ad ſedem Epiſcopatus ſui: Id eſt, poſt
dies quatuordecim ex quo in Vrbem venerat. Donavit autem ei Pipinus locum cathe-
dræ Epiſcopalis in caſtello ſuo illuſtri quod antiquo gentium illarum vocabulo* WIL-
TABVRG, *id eſt oppidum VViltorum, lingua autem Gallica* TRAIECTVM
*vocatur. In quo ædificata Eccleſia reverendiſſimus Pontifex longè lateq; verbum
Fidei prædicans, multoſque ab errore revocans plures per illas regiones Eccleſias &
Monaſteria nonnulla conſtruxit Adhuc ſupereſt, longa iam venerabilis ætate vtpote
tricesimum & ſextum in Epiſcopatu habens annum. &c.* [*Obijt autem Beda anno*
D CC XXXV.]

Ex Sigeberti Gemblacenſis Chronico, ad annum D C XCVII.

WILLIBRORDVS *à Sergio Papa* CLEMENS *agnominatus, & ad prædican-
dum genti Freſonum Epiſcopus conſecratus, ex dono Pipini Principis ſedẽ Epiſcopalem
ſtatuit in loco* VVLTABVRG *dicto, qui nunc* VVLTRAIECTVM *dicitur,
à nomine gentis Vultarum & Traiecto compoſitum, quaſi Vultarum oppidum.
Nam* TRAIECTVM *lingua Gallica oppidum dicitur.*

Ex Meieri Annalium Flandriæ lib. I. ad annum D C XCI.

*Per idem tempus viri ſanctiſſimi Vulfrannus Pontifex Senonum, & VVilli-
brordus Saxo genere, Friſiis, Batavis, Flandriſque prædicaverunt. Nam VVilli
brordus miſſus ex Britannia ad convertendos Friſios, factus eſt Epiſcopus Traiecten-
ſium. Cui Sedi etiamnunc ex Flãdris parent Bierfletani, Hulſtani, Axellani, Haſnen-
ſeſque per VVillibrordum olim ſanctæ inaugurati Religioni. Vix puto tunc interceſſiſſe
mare inter Flandros & Friſios inferiores, qui nunc Hollandi & Zelandi.*

HADRIA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

HADRIANI BARLANDI

TRAIECTENSIVM EPISCOPORVM Catalogus & Hiſtoria.

WILIBRORDVS, *dictus* CLEMENS. I.

WILIBRORDVS natione Saxo-Britannus, primus fuit Trajectenſium Antiſtes, qui dignitatem adeptus Clementis nomen aſſumpſit. Pueritia huic exacta inter viros pietate inſignes; quorũ aſſidua conſuetudine juvenis & optimus evaſit, & in ſtudiis bonarum artium ita paucis annis profecit, vt æquales ſuos rerum ſcientia infinitis partibus anteierit. Poſtea ſacris initiatus trigeſimo ætatis anno proficiſcitur in Germaniã, vbi ſua prædicatione multos mortales ad vnius Dei cultum pertraxit; ſed & aliis perluſtratis regionibus dogma Chriſtianum longè lateque propagavit. Per hæc atque alia pietatis opera Eccleſiæ Trajectenſi præfectus, Chriſti nomen ſuorum animis inſerendo, longè optimum egit Antiſtitem. Quod hodie eſt in ea vrbe Divi Martini celebre templum idem conſecravit; potituſque eſt dignitate annis ferme XL.

WINFRIDVS, *dictus* BONIFACIVS. II.

A VVilibrordi morte præfuit quidam BONIFACIVS nomine, vir inſigni pietate. Nihil hic quoque prius habuit, quàm exſtirpatis erroribus in fide continere populos, qui ſemel baptiſmo admoti nomen duci Chriſto dediſſent. Quot annis Trajectenſem Eccleſiam rexerit non invenio. Illud conſtat, à Friſiis eum interemptum, quibus per id tempus Chriſtianum nomen inviſum erat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

III. **GREGORIVS.**

ECcleſia ſic à VVilibrordo & Bonifacio, viris laudatiſſimis, piè ſanctèque inſtituta, poſtea Gregorium habuit Antiſtitem; quo adminiſtrante Trajectum ex Anglia venit quidam vir non tantùm doctus, ſed & integer, qui non multò poſt in Canonicorum adſcitus Collegium Gregorio jam per ſenilem ętatem adminiſtrationi minus idoneo ſocius adjungitur; quumq. vnà menſibus aliquot ſumma concordia præfuiſſent, Adelbrico in Italiam ablegato negotij cauſſa, Gregorius in morbum incidit. Amici, & qui eum ſectari ſolebãt, vbi invaleſcere indies malum animadvertiſſent, vbertim flere, quod optimo ſe patre mox privatum iri viderent: queri etiam cœperunt, maximo ſuo detrimento à patria longiſſimè abeſſe Adelbricum. Itaque Gregorius, vt triſtes ſuos aliqua ex parte conſolaretur, Nihil eſt (inquit) fratres quod vereamini; non enim prius moriar, quàm ille huc redierit ſalvus. Neque defuit vaticinio eventus. Nam triduo antequam è vivis excederet Gregorius ex Italia reverſus Adelbricus in locum defuncti collegæ maximo atque incredibili omnium gaudio ſubrogatur.

IIII. **ADELBRICVS.**

HVjus Epiſcopatu inventum Daventrię corpus D. Lebuini, quod aliquanto ante diu multumque quęſitum impij Saxones in nihilum redigere decreverant. Adelbricus jam Antiſtes non (vt hodie faciunt) equos alebat, neque canes ad venandum, ſed populum docere, orare pro ſalute gregis ſibi commiſsi ſuum eſſe officium exiſtimans, nihil agebat aliud. In hoc ſtudio quum annos aliquot exegiſſet, vitam cum morte commutavit. Corpus ejus Trajecti ſepulchro illatum in Æde Salvatori ſacra.

THEO-

THEODARDVS. V.

SVcceſsit Adelbrico Theodardus natione Friſius. Hic vir optimus idemque longè doctiſsimus nunc alios divinarū literarum interpretes audiebat, nunc ipſe docens populari-um ſuorum animis Chriſtum inſerebat; maximum exiſti-mans in ea re ſitum eſſe fructum charitatis. Taceo exantlatos labores: nihil dico de jejuniis, in quibus tam frequens fuit, vt ſuprà modum affligeret corpus. Quam diu præfuerit, non tradunt Commentarij quos ſequimur. Sepultus & hic eſt in Æde Salvatoris.

HERMACARVS. VI.

HErmacarus, qui Theodardo ſuperiori ſuffectus eſt, vir ſanctiſsimus; nihil ipſe quoque pulchrius duxit, quàm noctu preces ad Deum fundere pro ſalute humani generis, interdiu vero populum hortari ad omnia pietatis officia, vel hoc ſolo nomine digniſsimus qui quam diutiſsime præeſſet. Hunc etiam defunctum Trajectenſes in Salvatoris Templo ſepelierunt.

RITFRIDVS, aliâs RIXFRIDVS. VII.

SEquitur Ritfridus patria Friſius; qui Trajectinæ Diœceſi multis à Carolo Magno impetratis Privilegiis, tandem ſe-nio confectus in febrim incidit, quam mors ſequuta eſt. Obi-tu ejus Antiſtitis, qui parem vitæ ſanctimoniam cum erudi-tione copularat, Civitas mœrore affecta ad Salvatoris Tem-plum multis cum cum lacrymis extulit.

FRIDERICVS I. VIII.

SVbjicitur in defuncti locum Fridericus, claris ortus nata-libus in Friſia; qui tamen oblatum ſibi Epiſcopatus hono-

rem diu recuſavit, populum adhortans, vt alium quærerent, cui tutiùs res tanta committi poſſet: rogatu tandem & precibus Imperatoris Ludovici Pij ſuſcepit adminiſtrationem ingenti totius gaudio Civitatis, cui ſanctitas viri pietaſque perſpecta erat. Compoſitis igitur initio rebus, in Zelandiam profectus aſſiduis concionibus ejus Inſulæ gentem ab illicitis conjugiis (quibus tum vacabat) revocatam ad ſanctioris vitæ retraxit inſtitutum. Poſtea perluſtratis etiam aliis locis, multos ſua prædicatione ad Chriſtum convertit. Increpuit & Ludovicum Imperatorem ſæpius, quòd ipſe quoque in matrimonio illicito conſeneſceret: atque per hæc inviſus ejus vxori, immiſſis quodam die ab eadem percuſſoribus, graviter vulneratur. Convocatis itaque ſuis, primùm juſsit eos bono eſſe animo: non defuturum, etiam ſe defuncto, bonum Paſtorem. Deinde commendata ſuperis anima exſpiravit, magno relicto ſui apud omnes deſiderio. Corpus ejus in Salvatoris Baſilica tumulatum eſt.

IX. ALFRICVS.

ALfricus, Friderici ſuperioris frater, inde fit Epiſcopus, vir ſanctitate illuſtris. Hoc adminiſtrante, fatali lege conſumptus Trajecti eſt Odulphus Confeſſor, qui Friderici temporibus illuc venerat. Extinctus Alfricus ipſe quoque eſt in Æde Salvatoris humatus.

X. LVTGERVS.

LVtgerus in demortui locum Epiſcopus declaratur, homo non ſolùm eruditus, verùm etiam ſanctus. Nonnulli ſcribunt hujus temporibus Brixiæ civitate Italiæ tribus continuis noctibus ac totidem diebus ſanguinem pluiſſe. Hic Antiſtes, quoad Eccleſiæ præfuit, continentiæ amicus, ſæpè humi cubare, ſæpè etiam noctes totas orando conſumere ſolebat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Ejus corpus multa veneratione Cives Templo Salvatoris intulerunt.

HVNGERVS. XI.

SEquutus Hungerus, multa vir ſanctitate, nec minore doctrina; cujus adminiſtratio incidit in ea tempora, quibus Eccleſiam Trajectenſem latiſſimè depopulati ſunt Dani: quæ mala variis præmonſtrata ſunt prodigiis, quæ paulò ante id tempus apparuêre. Stellæ viſæ ſunt inter ſe concurrere; tempeſtas ventorum exorta, qualis poſt memoriam hominum numquam anteà fuerat audita; flumina omnia adjacentibus campis infuſa, cum fœda villarum & animalium ſtrage. Hæc atque alia multa tum accidêre luctuoſa. Hungerus Antiſtes jam gravis annis fato deceſſit.

ODILBALDVS. XII.

ODilbaldus Friſo poſt illum eſt Epiſcopus creatus. Magna hujus viri ſanctitas, magnum pietatis ſtudium, quoties ægrotantes pauperes viſitavit, inopiam illorum eleemoſynis ſublevans. Pupillis quoque & viduis ita affuit, vt numquam non ab injuria defenſos ære ſuo aleret. Obiit anno ſuæ creationis XXXIII.

EGILBOLDVS. XIII.

HVic ſuffectus eſt Egilboldus, qui ſolo pietatis ſtudio pecuniã & opes omnes fortiter contempſit. Is menſe ſexto, quàm adminiſtrare cœperat, fatali eſt morte conſumptus.

RADBODVS. XIV.

IN ejus locum ſubrogatur quidam Radbodus, licet invitus ac renitens. Hic vir ſanctitate vitæ ac doctrina venerabilis conſcripſit opuſculum de VVilibrordo & Bonifacio Divis.

Huius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Hujus etiam eſt Officium, quo in Horis Canonicis Eccleſia Trajectenſis vtitur in Feſto Tranſlationis Martini Turonenſis, glorioſi patroni ſui. Invenio in Commentariis rerum geſtarum Hollandiæ, Radbodum Antiſtitem ferè toto tempore ſuæ adminiſtrationis Daventriæ commoratum, propter Danos, qui Trajectum occuparant. Idem Radbodus divino ſpiritu afflatus prædixiſſe fertur cuidam Baldrico optimę indolis iuveni, futurum vt exacto triennio ipſe Trajectenſium Pontifex factus Vrbem, quæ Danorum incurſione variis antea cladibus fuerat afflicta, in priſtinum reduceret ſtatum. Quod certè evenit. Nam poſteaquam annis XVII Radbodus ſediſſet, hoc defuncto, omnibus ſuffragiis Baldricus electus eſt. Radbodi corpus Daventriæ Clerus magnifico ſepelivit apparatu: eſtque hic primus omnium Antiſtitum extrà Trajectum ſepultus.

XV. BALDRICVS.

BAldricus jam Epiſcopatum adeptus, primùm omnium, expulſis Trajecto Danis, afflictam deformatamque ſævitia hoſtili Vrbem reparavit. Poſteà in Italiam eſt profectus, vnde impetratis nonnullis ab Othone Rege, quæ ad Eccleſię Trajectenſis ornamentum pertinebant, ſecum advexit Benigni, Pontiani & Agnetis Martyrum corpora, quę Trajecti depoſuit in Æde D. Martini ſacra. Periit fato VI Idus Ianuarias, anno ſuæ creationis LIX. Vbi ſit humatus non invenio.

XVI. VOLCMARVS.

POſt Baldricum Volcmarus quidam ſumma vir bonitate præfuit annis XII, & amplius. Vbi ſit funeratus non eſt proditum memoriæ ab his, qui res collegerunt Hollandicas.

XVII. BALDVINVS.

BAlduinus patria Holladus inde Antiſtes fuit. Ab hoc nihil reperio toto triennio, quo ſedit, geſtũ memoria dignum.

AVFRI-

AVFRIDVS. aliâs ANSFRIDVS. XVIII.

MOrtuo Balduino ſubjectus eſt Aufridus, illuſtri ortus familia. Hoc Pontifice, Otho Imperator multa donavit Eccleſiæ Trajectenſi; & poſt Othonem Henricus non minus exſtitit in eandē Eccleſiam munificus. Aufridus, quum jam aliquot ſediſſet annis, vtrumque oculum amiſit. Idem non longè ab Amersfordia oppido exſtruxit Cœnobium Fratrum D. Benedicti. Obiit anno ſuæ gubernationis XVI.

ADELBOLDVS. XIX.

ADelboldus quidam eſt inde creatus Epiſcopus. Ad hunc refertur Templi Trajectenſis inſtauratio, quæ incidit in annum à Natali Chriſti CIↃ XV. Non multò pòſt viſa eſt crinita ſtella prodigioſa magnitudine; quæ præceſſit bellum atrox, quod poſtea geſtum eſt inter Epiſcopum Adelboldum & Comitem Hollandiæ. In quo bello tam multi vtrimque periêre, vt convulſæ propè ſint vtriuſque vires. Habuit Adelboldi Epiſcopatus (quocumque obiit Hollandiæ Principe) annos XIIX. Hic Antiſtes in Baſilica D. Martini ſitus eſt. Ab eodem nonnulli putant inſtitutum eſſe Canonicorum Collegium in Trelenſi Eccleſia.

BERNOLDVS. XX.

DEfuncto Adelboldo ſuffectum legimus Bernoldum quendam, virum ſanctitate inſigni; cujus Pontificatu obiit Theodericus Comes IV Hollandiæ, Hieroſolymis domum reverſus. Paucis poſt annis Dordraci intrà muros Colonienſis & Leodienſis Epiſcopi, & Theodericus V Hollandiæ Comes, infeſtis ſignis concurrêre; qua acie quadringenti Nobiles cecidiſſe traduntur. Ad Bernoldum ſunt qui referant inſtitutionem Collegiorum D. Petri & S. Ioannis Baptiſtæ Dominici Præcurſoris. Hic Antiſtes extrà vrbem Tra-

jectenſem moritur, quum annis xx & amplius præfuiſſet. Eſtque defuncti corpus Trajecti ſepulchro illatum in Templo D. Petri Apoſtolorum principis.

xxi. GVLIELMVS, I.

IN Bernoldi locum Gulielmus Geldrici ſanguinis Epiſcopatum adipiſcitur, vir armis inſignis. de cujus tamen rebus geſtis nihil invenire potui apud ſcriptores. Anno gubernationis xxi in humanis eſſe deſiit.

xxii. CONRADVS.

GVlielmo vita functo ſucceſſit Conradus, gente Suevus. Ab hoc exſtructa Arx in Iſelmonda ad Hollandorum vim inhibendam. Idem (vt reperio) inſtituit Collegium Trajecti Canonicorum Deiparæ Virginis. Haud multò poſt interemptus à Friſio homine, cujus ſibi, neſcio quomodo, invidiam conflaverat.

xxiii. BVRCHARDVS.

POſt hujus cædem legitimo ſuffragio Burchardus quidam electus eſt; in cujus tempora incidit memorabilis quædā in Turcas expeditio, qua victi Turcæ, & Hieroſolyma expugnata. Hic Antiſtes rebus præfuit annis xiv.

xxiiii. GODEVVALDVS.

SVcceſſorem habuit Godevvaldum Friſium. Hic eſt ille, qui Middelburgi apud Zelandos, ejectis Regularibus Canonicis, qui omnia luxu perdebant, curavit, vt ex Monachis S. Michaelis Antverpiæ, complures illuc migrarent, ſanctius Deo militaturi. Hoc Cœnobium poſteà ſtudio ac diligentia gubernantium ad maximas opes pervenit. Vnde factum exiſtimo, vt noſtris temporibus, Abbatis eligēdi poteſtate Mo-
nachis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

nachis adempta , ſæculares Principes manus injicere cœperint eorum poſſeſſionibus. Godevvaldus, exactis in Pontificatu annis XV, monaſticam vitam amplexus haud multò poſt ad ſuperos abiit.

ANDREAS KVYCKENSIS. XXV.

SEquitur hunc Andreas quidam Kuyckenſis Comitis filius, vir pacis & otij ſtudioſiſſimus, qui in Egmondenſi Monaſterio apud Hollandos extinctam penè pietatem revocavit. De hoc nihil aliud memorabile proditum literis invenio. Naturæ conceſſit anno ſuæ creationis X. Trajecti majorum ſepulchro illatus.

HERBERTVS. XXVI.

HVic ſufficitur Herbertus gente Friſius; cujus temporibus Hollandię Princeps Theodericus Trajectum valida manu obſedit. Itaque Herbertus Antiſtes maximis copiis cinctus, primùm Cives hortatus eſt, vt mœnia Vrbis defenderēt; ipſe deinde cum vniverſo Clero egreſſus Vrbem, vt Anathematis ſpiculum in Hollandos diſtringeret, ejus metu eò Principē adegit, vt ſupplex veniam petierit. Hujus nobis belli facta mentio in eo libello quem nuperrimè rogatu amicorum emiſimus de Principum Hollandiæ rebus geſtis, maximè dinis memoratu. Herbertus fato mortuus eſt, quum annos XII & menſes IV Eccleſiæ Trajectenſi præfuiſſet.

HERMANNVS HORNIVS. XXVII.

EST inde diſcordia laboratum Trajecti, Civibus vehementer averſantibus eum Antiſtitem, quem Nobiles aliquot ſurrogari in demortui locum percupiebant. Is fuit Hermannus Hornius D. Gereonis Coloniæ Præpoſitus, qui non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

multò poſt interventu Cardinalis cujuſdam à latere (vt vulgò dicitur) Epiſcopatum eſt adeptus. atque ita reſedit omnis ille motus. Harmanni verò nimis lene ac mite ingenium, pluſne boni, an mali Trajectenſibus attulerit, neſcio. multi enim, quibus cõtemptui fuit illa viri lenitas, mala multa perpetrarunt. Hermannus, quum annos VI adminiſtraſſet, vita defunctus eſt.

XXIIX. GODEFRIDVS.

QVum poſteà rurſus diſcordarent inter ſe Canonici, quorum erat eligere Antiſtitem, inopinato adventu Friderici I Imperatoris factum eſt, vt Godefridum quendã majorem Archidiaconum in defuncti Hermanni locum elegerint. Hoc itaque Godefrido & Hollandiæ Principe inter ſe acriter contendentibus de Friſiæ imperio, ad eos tumultus ſedandos Fridericus Romanus Princeps in gratiam Godefridi Antiſtitis Hollandiam repetiit. Obiit Godefridus, vir ingentis animi, Epiſcopatus ſui anno XXII.

XXIX. BALDVINVS, II.

BAlduinus quidam, hujus nominis ſecundus, fit inde Epiſcopus, manſuetudine & caſtitate nulli ſuperiorum Antiſtitum ſecundus. Hic adeptus eam dignitatem, neque ſuis, neque domeſticæ defuit nobilitati. Mortuus eſt anno XVIII ſuæ gubernationis.

XXX. ARNOLDVS. THEODERICVS, I.

HOc defuncto Theodericus Hollandiæ & Otho Gelriæ Principes, quiſque cum ingenti armatorum manu Trajectum ingreſſi, omnia ſic turpiſſima largitione interturbarunt, vt Canonicorum pars vna Theodericum ſuperioris Balduini fratrem, pars altera elegerit Arnoldum quendam Iſembergum.

bergum. Huic Otho, illi Theodericus Hollandiæ Comes favebat. In hoc ſtatu annis aliquot exactis Pontifex Maximus Arnoldum XXX Epiſcopum declaravit; quo paucis pòſt diebus Romæ extincto, ejuſdem Pontificis decreto, Theodericus in defuncti locum ſubjicitur; qui ad gregem ſibi commiſſum ex Vrbe Roma profectus in itinere moritur. XXXI.

THEODERICVS, II. XXXII.

THeodericus, qui poſt duos illos eodem tempore electos præfuit, ab eo ſecundus cui ex Epiſcopis id nomen primo contigit, adjutus viribus Lotharingiæ Ducis ſemel cum Hollandorum Principe feliciter dimicavit. Superatis enim Hollandis ipſe Princeps captus eſt, quo poſtea dimiſſo pax ſequuta eſt. Hic Antiſtes, annum ſuæ gubernationis VII vixdum ingreſſus, deſiit in humanis eſſe.

OTHO, I. XXXIII.

SEquutus eſt hunc Theodericum Otho quidam juvenis, excellenti forma, & ingenio ad res gerendas appoſito; qui haud dubiè Trajectenſium Diœceſi futurus erat vtilis Princeps, ſi largior contigiſſet adminiſtratio. Nondum enim annos II præfuerat, quum vita decederet.

OTHO, II. XXXIIII

HOc extincto, rogatu Hollandiæ Geldriæque Principum, electus eſt Otho filius Comitis Lippenſis; qui ad tempus commiſſa adminiſtratione fratri ſuo Hermanno, Imperatorem Fridericum in longinquas terras proficiſcentem eſt ſequutus; vel quòd opera ejus conſilioque vteretur in rebus gerendis Imperator, vel vt ipſe diverſis peragratis regionibus ad ſuos rediret peritior. Itaque non multo poſt reverſus, conflato ingenti exercitu, bellum geſſit cum Principe Geldriæ, qui cum Zelandis facta conſpiratione bona Epiſcopatus

temere adortus fuerat. Legitur eo bello viciſſe Otho Antiſtes partim cæſis, partim fugatis hoſtibus. Idem poſtea in prœlio occiſus eſt, quum profectus eſſet in Friſiam ad civilem diſcordiam extinguendam, quæ apud Grueningos orta fuerat. Corpus ejus deportatum eſt Trajectum, atque ibi loci ſepultum.

XXXV. WILBRANDVS BADENBVRGENSIS.

INterempti Othonis loco fit inde Epiſcopus VVilbrandus Badenburgenſis, vir magis ſtrenuus quàm doctus. In hujus tempora incidit mors clariſſimi & ſanctiſſimi Galliarum Regis Ludovici, qui poſtea Divorum numero adſcriptus eſt. VVilbrandus IIX annis dignitate potitus è vita migravit. Corpus ejus Trajectenſes Divi Servatij Templo intulêre.

XXXVI. OTHO, III.

AB illius morte Canonicorum ſuffragiis Epiſcopatum eſt adeptus Otho, appellationis hujus tertius, vir illuſtri ortus familia; qui Trajectenſem ſedem, propter aſſidua bella, tũ crebras inundationes multùm obæratam, ſtudio ac induſtria ſua in priſtinum ſtatum reſtituit. Mortuus eſt quum adminiſtraſſet annos XVI.

XXXVII. GOSUVINVS & HENRICVS.

POſt hunc electus quidam Goſuvinus oblatam ſibi digni-
XXXIIX. tatem vltro depoſuit. A cujus abdicatione Henricus quidam eſt creatus Antiſtes. Hic forti pectore & armis cum diverſis Principibus miro vſque ſucceſſu belligeratus eſt. Obiit anno XIIX quam Reipublicæ Trajectenſium præfuerat.

XXXIX IOANNES NASSAVIVS, I.

IOannes Naſſavius Epiſcopus inde creatur. Hujus temporibus anno Salutis humanæ CIↃ CC LXXXII, Feſto D.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Georgii magna pars Vrbis Trajectenſis deflagravit. Idem, conflatione æris alieni Pontificio decore labefactato, poſt XX ſuæ creationis annum dignitate exuitur.

IOANNES SYRCK, I. XL.

CVi ſucceſſit Ioannes quidam cognomento Syrck;tenuitque IX annos Epiſcopatum Trajectenſem. Poſteà, ex auctoritate Pontificis Maximi, Tullenſis Eccleſiæ factus Antiſtes. Hujus itaque diſceſſu Paſtore deſtitutam ſedem accepit Gulielmus II.

GVLIELMVS BERTOLDVS, II. XLI.

GVlielmus, patria Mechlinienſis, ſecundus ab eo Pontifice qui primus ita eſt appellatus. Hic primùm omnium ſtatuit, ne quis illegitimus in Collegium Canonicorum adſciſceretur; exſtantque ſuper ea re Literæ. quæ tamen poſteà, invaleſcente indies magis magiſque ſacra auri fame, antiquatæ ſunt. Gulielmus poſteà bello, quod geſsit cum Hollandiæ Principibus aliquot, ferro transverberatus in veſtigio concidit, poſtquam annis V ſediſſet.

GVIDO AVENNIVS. XLII.

GVido Leodienſis Theſaurarius poſt Gulielmi cædem a parte Canonicorum electus, pro eo adnitentibus magnis Principibus, obtinuit Epiſcopatum. Hujus temporibus ordo Templariorum primùm ſublatus eſt, ob nefandam in mares libidinem. Oblatum ſibi a Clemente V Cardinalicium Galerum idem Antiſtites recuſavit, indignum ſeſe tanto honore exiſtimans, quem hodie tam multi etiam ambiunt. Guido, ſubita vi morbi preſſus, obiit anno initæ dignitatis XVI.

FRI-

XLIII. FRIDERICVS SYRCK.

GVidonjs morte Fridericus Syrck Epiſcopatū adipiſcitur; qui ob æris alieni magnitudinē ſuis tandem contemptui fuit. In Commentariis quos ad me dedit Martinus Dorpius, vir Theologica ſapientia clariſſimus, invenio Friderici hujus temporibus, à Ioanne XXII Pontifice Maximo, inſertum Canoni Miſſæ Thomam Aquinatem Prædicatorij Ordinis virum, qui ingenij ſui monimenta reliquit poſteris multùm profutura. Friderici obitus incidit in annum CIↃ CCC XXII. Quo anno per vniverſum Trajectenſium agrum mare diruptis aggeribus eſt evagatum, cum multa ſatorum pernicie.

XLIV. IACOBVS OOSTHORN.

IAcobus Ooſthorn, qui defuncto Friderico præfuit, neque fecit quidquam memorabile, neque annum in gubernatione complevit.

XLV. IOANNES. DIESTENSIS.

IAcobo, ex Ioannis XXII Pontificis Maximi decreto, ſuffectus eſt Ioannes Dieſtenſis; à quo inſtitutum reperio Collegium Canonicorum Amersfordiæ.

XLVI. NICOLAVS DE CAPVTIIS.

POſt Ioannis obitum, ſummotis duobus aliis quos diſcordantes inter ſeſe Canonici elegerant, Pontifex Maximus Benedictus XII in locum demortui ſuffecit virum inſignem doctrina juris Nicolaum de Caputiis (ita enim vulgo nominabatur;) qui Nicolaus oblatam ſibi dignitatem, vt nimis onerosam, intrà annum creationis depoſuit. Idem non multo poſt Cardinalitio donatus Galero, Peruſiæ Gymnaſio Italiæ Collegium inſtituit, vbi perdiſcendis bonis artibus idonei juvenes alerentur: voluitque vt inter cæteros ex Trajectenſi

Vrbe

Vrbe ad capiendum ingenij cultum miſſi duo admitterentur. Pulcherrimum certè exemplum.quod vtinam hodie Principes imitarentur,quibus video id multo magiscordi eſt, vt amplis ac magnificis exſtruendis ædibus magnam patrimonij partem inſumant.

IOANNES ARKEL, IIII. XLVII.

SEquutus eſt Ioannes Arkel (ita invenio appellatum;) qui adhuc juvenis florente ætate declaratus Antiſtes, pro magno habuit negotio ea redimere Eccleſiæ bona quæ ſuperiores aliquot Epiſcopi turpi venditione alienaverant. Hic, niſi tam grande æs conflaſſet alienum, haud dubiè clariſſimis viris æquari potuit.Nemo ſuperiorum Antiſtitum hoc vno fuit bellacior,nemo ſæpius cum hoſte conflixit armatus ; in Hollandos,in Friſios, in Geldros toties intentata arma, & ſemper miro ſucceſſu. Præfuit rebus Trajectenſium annis XXII. Poſtea factus Leodiorum Epiſcopus.

IOANNES VERNENBVRGVS, V. XLVIII.

IOannes Vernenburgus,magno omnium bonorum conſenſu,deinde fit Antiſtes;qui dum quodam tempore (vt in rebus bene pacatis)otio indulget,ab hoſtibus captus non niſi ingenti promiſſa pecunia redimi potuit. Per hæc tempora Trajecti atrociſsimè ſæviens peſtilentia vaſtitatē Civitati attulit inſignem,abſumptis vndecim millibus hominum. Exceſsit Vernenburgus Pontifex anno initi honoris VII, non ſine veneni ſuſpicione.

ARNOLDVS HOORN. XLIX.

POſt hunc Arnoldus Hoornius ex decreto Pontificis Maximi declaratur Epiſcopus, quum diſsidentibus inter ſe Canonicis vacaverat aliquādiu ſedes. Hic Arnoldus, quum Tra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

jecti annos VII adminiſtraſſet, Leodienſium Antiſtes electus eſt.

L. FLORENTIVS.

CVi Pontifex Maximus poſteà ſuffecit Florentium Epiſcopum Monaſterienſem; qui vir nulli ſuperiorum Antiſtitum pietate aut alio virtutis genere ſecundus Trajectenſium Eccleſiæ multum ſplendoris attulit, precandi ardore, vt inſanus à quibuſdam increpitus; Quid (inquit) vobis inſanire videor, ſi quum oves multas habeam, multum orem? Hic Florentius publicè in ordinem redegit ac ſacerdotij inſignibus exuit quendam Iacobum Minoritanæ familiæ Fratrem, qui per aliquot annos Epiſcopatus dignitatem falsò ſibi vſurpaverat: qua quidem ſceleratiſſimi hominis improbitate factum eſt, vt nonnulli qui ab eodem anteà ſacris initiati fuerant, poſtquam deſecratus eſt, vxorem duxerint.

LI. FRIDERICVS BLANCKENHEIM, III.

FLorentio die Paraſceves defuncto, exactis in adminiſtratione X annis & menſibus V, ſucceſſit Fridericus Blanckenheim; qui vir literatura inſignis toto adminiſtrationis tempore optabili præfuit exemplo; vixit omnibus chariſſimus ob egregia in Rempublicam merita; geſtiſque bellis aliquot, mortem obiit ſenex, XXX annis in gubernatione tranſactis. Funeratus eſt ſolemni pompa Trajecti in Templo D. Martini.

LII. ZWEDERVS CVLENBVRGENSIS.

ELegit poſteà major Canonicorũ pars Rodolphum filium Comitis à Diepholt, quem tamen Martinus V Pontifex Maximus non eſt paſſus adminiſtrare, propterea quòd omnium bonarum artium rudis eſſet, ac idiota propemodũ. Contulit igitur Epiſcopatũ Trajectenſem Pontifex cuidam Zvvedero

dero Culenburgenſi, viro & erudito & bono; quem VII adminiſtrationis anno ſede Trajectenſes deturbant, Rodolphũ admittunt. Hunc Zvvederus, quem ejectum Hollandi in ſuas jam vrbes tuendum receperant, Anathematis telo petivit. Verùm hanc diſcordiam, quæ per longum tempus duraverat, Philippus Burgundionum Princeps tandem ſuſtulit, præcipiens Hollandiæ ac Zelandiæ populis, qui a Rodolpho deſciverant, vt deinceps hunc Rodolphum ſolum pro Antiſtite haberent.

RODOLPHVS à DIEPHOLT. LIII.

HVjus temporibus Conſtantinopolis (Byzantium antiquis dicebatur) primùm a Turcis diebus aliquot atrociter oppugnata, deinde capta eſt, magna rei Chriſtianæ jactura atque ignominia. Diem obiit hic Epiſcopus anno ſui Præſulatus XXIII.

GISBERTVS BRERODENSIS. LIV.

IN locum demortui Rodolphi Giſbertus Brederodius, vir illuſtris, omnium conſenſu Antiſtes declaratur; qui dumtaxat annum præfuit & menſes IV.

DAVID BVRGVNDVS. LV.

A Giſberto David Burgundus Epiſcopatum accepit; qui principio nihil habuit antiquius, quam labentem Rempublicam Trajectenſium reſtituere. Homo communi vtilitati natus, multa fecit in vita memoratu digna. Mira ſunt, quę de hujus Antiſtis indole fama feruntur; quæ nobis eò veritati propiora videntur, quòd nobiliſſimo ac clariſſimo patre Philippo Principe Burgundionum prognatus eſt. Adminiſtravit, (vt ex quibuſdam intellexi,) annis XL, & amplius. Humatus Doreſtati.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

LVI. FRIDERICVS MARCHIO BADENSIS.

DAvidi ſucceſſit Fridericus Badenſis, vir pacis atque otij longè amantiſſimus; qui noſtra memoria Lyræ Brabantiæ oppidulo defunctus eſt. Hic Antiſtes, quum adhuc in humanis ageret, Epiſcopatus adminiſtrationem ceſſit Philippo Burgundo, fratri Davidis Epiſcopi, qui inter Fridericum hunc & Giſbertum Brerodenſem exſtitit medius.

LVII. PHILIPPVS BVRGVNDVS.

DE Philippo autem, quum adhuc ſuperſit, nihil dicere conſtitui, quamquam poſt initam dignitatem multa fecit laudabilia: Vnde in certiſsimam ſpem adducor, vt hujus viri ſtudio ac providentia collapſæ res Eccleſiæ Trajectenſis brevi priſtinam dignitatem recipiant.

GERAR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

GERARDI NOVIOMAGI

TRAIECTENSIVM EPISCOPORVM

Catalogus & Hiſtoria.

WILLIBRORDVS CLEMENS. I.

ANno à Nativitate Salvatoris Domini ac Dei noſtri Ieſu Chriſti ſexcenteſimo nonageſimo, VVillibror- preſbyter ex Britannia clariſſima inſula (quam eo ſçculo Angli Saxones, divictis Britannis, ſui juris nominiſque fecerant) ad inferam Germaniam (quæ etiam tum Francia dicebatur) veniens, à Sergio Romano Pontifice, petente pijſſimo Francorum Principe Pippino, Vltrajectinus Archiepiſcopus Romæ natali Divæ Ceciliæ die ordinatus eſt, accepto Clementis nomine. Hinc ad arcem Orientalium Francorum Vltrajectum rediens, à Pippino illic Epiſcopalis cathedræ locum accepit, & templum non admodum magnum in ſanctæ Crucis honorem ædificavit, in quo etiam primum Chriſtiani lavacri fontem ſacravit. Poſteà eo loci quo Divi Thomæ Apoſtoli templum à Danis Nortmanniſq. everſum fuerat, non procul ab arce VViltaburgo (quam Vltrajectum Gallicè dictam Beda teſtatur,) templum aliud ædificandum curavit, & centum cœnobitas integræ vitæ, vt divino cultui inſiſterent aſsidui, congregavit: voluitque hoc templum primum & caput ſuæ eſſe Diœceſios. Tandem, quum magna vitæ ſanctitate quadraginta annis Vltrajectinæ Eccleſiæ præfuiſſet, vita functus, Divorum numero adſcriptus eſt.

BONIFACIVS. II.

BOnifacius poſt VVillibrordi Clementis mortem Vltrajectinæ Eccleſiæ curam ſuſcepit, virtutibus clarus, Euan-

gelica doctrina inſtructiſſimus. Præfuit annis decem & ſex: qui impiorum Friſiorum gladiis, in oppido quod Doccum vulgò dicitur, cum quinquaginta ſociis Chriſtianæ religionis præconibus occiſus, Martyrij & nomen & gloriam adeptus eſt.

III. GREGORIVS.

GRegorius, à Bonifacio ſanctiſſimo Præſule (qui & Maguntinæ Eccleſiæ Archiepiſcopus fuerat) Vltrajectino populo in Epiſcopum ordinatus, quæ in opere Euangelico D. VVillibrordus & Bonifacius inceperant, impigrè perfecit: & plenus bonis operibus diem extremum clauſit. Vltrajecti in templo quod Ieſu Salvatori ſacrum eſt ſepultus.

IIII. ADELBERTVS, aliâs ADELBRICVS.

ADelbertus, vitæ morumque integritate clarus, poſt Gregorium Vltrajectinus Epiſcopus non paucis annis fuit: & per temporariam hanc mortem, laudabili fine, immortalem vitam conſecutus eſt.

V. THEODARDVS.

THeodardus mortuo Adelberto, plaudentibus cunctis, Epiſcopalem cathedram conſcendit, & a priorum Epiſcoporum ſanctitate non degenerans, tandem ex hac lacrymarum valle, ad ſuperorum gaudia pius Paſtor migravit.

VI. HARMACARIVS.

HArmacarius ſextus Vltrajectinorum Antiſtes, vir ſanctus vitæque per omnia laudabilis, poſtquam Euangelicę doctrinæ ſemina, in agris cordium ſuorum ſubditorum diligenter aliquot annis ſeminaſſet, Chriſto animam reddidit.

RIX-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

RIXFRIDVS. VII.

RIxfridus, Deo devotus, ſummus Chriſtianæ puritatis amator, ſacrorum eloquiorum concionator facundiſsimus, mortuo Harmacario Epiſcopo, Vltrajectini gregis Paſtor electus eſt; cui quum annis non paucis æternę vitæ pabula adminiſtraſſet, plenus bonorum operum, mortem immortalitate commutavit.

FRIDERICVS, I. VIII.

FRidericus Chriſtianæ Religionis pius profeſſor, ſanctorum Synodalium decretorum obſervantiſsimus, Rixfrido in Epiſcopatu ſucceſsit. Hic quia Ludovico Auguſto, propter Auguſtā, quæ ei ſanguine conjunctior erat quàm vt ſanctorum Patrum decreta ſinerent eam eſſe conjugem, moleſtior erat, miſſis duobus ſicariis, in templi Ieſu Salvatoris crypta, interfectus eſt: & poſt non multos dies inter Divos Martyres relatus.

ALFRIDVS, aliâs ALFRICVS. IX.

POſt glorioſam Friderici mortem, Alfridus & ſuo & fratris ſui D. Friderici merito Trajectinus Præſul factus, ſanctiſſimi fratris veſtigiis inſiſtēs, quum populum ſibi commiſſum aliquamdiu ſollicitè rexiſſet, defunctus apud fratrem ſepelitur in ſancti Salvatoris crypta.

LVTGERVS. X.

LVtgerus, inculpatę vitæ vir, ſancto Friderico Martyri, dum viveret, admodū familiaris, fratriq; ejus Alfrido Antiſtiti non mediocriter dilectus, in Vltrajectinum Epiſcopū etiam renitens, evectus, Euangelica doctrina & optimo exemplo plebem ſuam paſcens, poſt multa bona opera mortuus, apud D. Fridericum, quem vivens vnicè coluerat, recōnditus eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

XI. HVNGERVS.

HVngerus vndecimus à plebe Trajectina Præſul electus, morum probitate omnibus charus, vita coram Deo & hominibus laudabiliter peracta, ad cæleſtia regna migravit.

XII. ODILBALDVS.

ODilbaldum Hungerus ſucceſſorem ſortitus eſt; de quo multa laude digna feruntur. Sed à ſæculi ſui ſcriptoribus admodum pauca literis commendata ſunt.

XIII. AEGILBOLDVS.

AEgilboldus, Odilbaldo mortuo, Antiſtes ordinatus, quũ decem menſibus venerabilis Paſtor Eccleſiæ ſuæ præfuiſſet, ad ſuperos migravit.

XIV. RADBODVS.

RAdbodus, vir nobilis, humanarum ſacrarumque literarum non mediocriter peritus, omnium ſuffragiis Epiſcopus Trajectinus ordinatur. Mortuus tandem, poſtquam decem & ſeptem annis Epiſcopi munere functus eſſet. Sanctorum numero adſcriptus, Daventriam (Emporium haut ignobile,) corpore ſuo in D. Lebuini templo recondito, clariorem reddit.

XV. BALDRICVS.

BAldricus ex Clivorum Principibus omnium ſæculorum memoria digniſsimus, Divo Radbodo vita functo, favente acclamanteque vniverſa plebe, Pontificiam cathedram optimus Præſul conſcendit. Is Pontifex piiſsimus corpora ſanctorum Agnetis virginis & Martyris, Pontiani, & Benigni ex vrbe Roma Trajectum advexit. Corporaque ſanctorum Confeſ-

Confeſſorum D. Radbodi Epiſcopi, & beatiſsimi Lebuini preſbyteri Daventriæ, beati VVerenfridi in ſuperiorum Batavorum pago qui Elſta vulgò dicitur, S. Plechelmi apud Oldenſalam oppidum, Adolphi, VVironis, & Otgeri, e ſepulchris levavit, & honorificentioribus locis recondidit. Civitatem quoque Trajectinam, à Danis Nortmanniſque devaſtatam ac dirutam, rurſus muro circumdedit. Præfuit clariſsimus hic Antiſtes annis quinquaginta novem, & plenus dierum ex hac mortali vita ad æternam tranſiit.

VOLCMARVS. XVI.

VOlcmarus Chriſtianæ pacis amator præcipuus, decimus ſextus Vltrajectinorum Epiſcopus, Euangelica prædicadicatione vitaque inſignis, poſt laudabilem vitam immortalitate donatus eſt.

BALDVINVS, I. XVII.

BAlduinus Volcmaro ſucceſſit; de quo, & injuria temporũ & ſcriptorum ignavia, nihil præter nomen ex Chronicis Sigeberti legitur.

ANSFRIDVS. XVIII.

ANsfridus, qui quum fuiſſet Comes Bratuſbantium non minus juſtitia quàm potentia ſæculari famoſus, depoſito militiæ cingulo, tonſuratus in clericum, eò provectus eſt, vt poſt Balduini mortem Pontificatum Vltrajectinæ Eccleſiæ adeptus ſit. Primus Eccleſiam ſuam opibus ornare (an onerare rectius dixerim neſcio) cœpit. Nam quum ante Pontificatus ſuſcepti honorem ditiſſimus nobiliſsimuſque Theyſterbandorum Comes eſſet, factus Epiſcopus ditionem ſuam Eccleſiæ ſuæ liberalis admodum Princeps contulit. Conſtruxit etiam non procul ab Amersfordia oppido Cœnobium ordinis D. Benedicti, quod Montem ſanctum appellant, & tan-

dem factus Monachus ibidem obijt.

XIX. ADELBOLDVS.

ADelboldus, ſcientia literarum inſignis, ſublato ex hac vita Ansfrido, Epiſcopus conſecratus, opulentiorque factus Dominicum ſummum (vt vulgò dicimus) templum jamjam collabeſcens dirui juſſit, ac novum ædificari; ad quod conſecrandum Henricus Imperator Auguſtus cum duodecim Epiſcopis venit. Hic magnificus Antiſtes volente Auguſto Henrico, qui tum Trajecti erat, convocari juſſit majores ditionis ſuæ Principes: inter quos primi erant Brabantorum Dux, Dapifer (vt dicunt) Vltrajectini Epiſcopi: Geldriorum Princeps, Venator: Holtlandorum Comes, Magiſter Equitum: Comes Benthemius, Ianitor: Comes Cuikenſis, Pincerna: Comes Goranus, Ab armis. Tanta tum erat Epiſcopi Vltrajectini auctoritas & poteſtas. Scripſit hic Antiſtes vitam Henrici Imperatoris Auguſti. Poſt hujus mortem, Trajectinorum Præſulum vita admodum mutari cœpit.

XX. BARNVLPHVS.

ADelboldo mortuo, ingens de eligendo Epiſcopo orta eſt diſſenſio, ita vt Conrado Auguſto, qui his diebus Trajectum advenerat, electionis jus deferretur. Quumque Auguſtus ſolicitè cogitaret, cui nam dignè Eccleſia Vltraiectina, jam opibus quoque prędives, committi poſſet: quidam honeſti nominis Preſbyter Barnulphus forte fortuna ſupervenit, qui Auguſtam pulcherrimum domi ſuæ filium peperiſſe nunciat. Exhilaratus hoc nuncio Auguſtus, Barnulpho in euangelium vitæque probatæ præmium Vltrajectinam commendavit Eccleſiam; quam ſumpto Pontificatus honore, vita, ſacriſque ædificiis ornare non deſtitit. Ædificavit Trajecti templa Sanctorum Petri Apoſtoli, & Ioannis Baptiſtæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſtæ. Ex Collegio quoque Sancti Salvatoris viros laudabilis vitæ Daventriam miſit ad templum quod Divi Lebuino exſtruxerat, vt in eo die noctuque divinis vacarent laudibus. Tranſtulit & Monachos Sacri Montis Trajectum, eiſque templum in D. Pauli honorem ædificavit. Obiit poſtquam miniſtraſſet gregi ſuo viginti quinque annis.

GVLIELMVS, I. XXI.

GVlielmus, VVindekindi Geldriorum Principis filius, Barnulpho vita functo, Eccleſiæ Trajectinæ præfuit annis ferè viginti duobus.

CONRADVS. XXII.

COnradus viceſimus ſecundus Vltrajectinus Epiſcopus electus, magno ſumptu ædificavit templum Divæ ſemper-Virginis Dei genitricis Mariȩ. Interfectus à latomo quodam Friſio, ſepultus eſt in templo quod extruendum curaverat.

BVRCHARDVS. XXIII.

BVrchardus Conrado ſucceſſit, præfuit Eccleſiæ ſuæ annis quatuordecim.

GODEBALDVS. XXIIII.

GOdebaldus, defuncto Buchardo, vnanimi ſuffragio electus in Antiſtitē, duo Cœnobia ordinis D. Benedicti extruxit: vnum Monachorū, in honorē D. Laurentij Martyris, quod vulgò Ooſtbroeck dicimus: alterum Sanctimonialium, in honorem ſemper-Virginis Dei genitricis Mariæ, quod in hodiernum vſque diem Ad noſtram Dominam dicitur. Hic, poſtquam quindecim annis Epiſcopus Trajectinus fuiſſet, vita fun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ta functus in habitu monachico in Oeſtbrocka ſepultus eſt.

XXV. ANDREAS.

ANdreas, paternum genus ex nobili Cuickenſium Comitum familia ducens, Godebaldi in Pontificatu ſucceſſor, rexit Eccleſiam ſuam annis vndecim.

XXVI. HERBERTVS.

HErbertus poſt Andream Præſul conſecratus, nonnihil bellici tumultus ab Holtlandorum Principe paſſus, humilitate & religione magis quàm armis vicit, atque ex hoſte pernicioſo fidum amicum fecit. Præfuit annis duodecim.

XXVII. HERMANNVS.

HErmannus, poſtquam Herbertus è vivis diſceſsiſſet, non ſine diſſenſione in Epiſcopum electus eſt. Sub hoc Antiſtite civitas Vltrajectina, civilis concordiæ olim obſervantiſſima, in exitiales diviſa eſt factiones. Hermannus, peractis in Pontificio munere annis paulo minus ſex, extremum diem obiit.

XXVIII. GODEFRIDVS.

GOdefridus Rhenenſis, generis nobilitate divitiiſque clarus, Archidiaconus Vltrajectinus, mortuo Hermanno, Epiſcopus ordinatus, nihil antiquius habuit quam ditionem ſuam, quæ tum vicinorum Principum armis laceſsi cœperat, arcibus munire. Extruxit itaque arces fortiſsimas quatuor: Vollenhoam, adverſus Friſiorum impetus: Horſtam, contra Geldriorum Batavorumq. incurſus: Montfordiam & VVordam, ad Holtlandos arcendos. Hic tam opulentus & potens Antiſtes, duodecim annis in Pontificia dignitate peractis, æterna nominis ſui monimenta poſteris relinquens vitam finivit,

nivit, anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo octavo.

BALDVINVS, II. XXIX.

BAlduinus, Holtlandorum Comitis filius, nobilitatem generis virtutibus æquans, defuncto Godefrido, Epiſcopus electus annis decem & octo præfuit: variis tandem bellorum tumultibus laceſsitus è vivis exceſsit.

ARNOLDVS. THEODERICVS, I. XXX.

BAlduino mortuo, non mediocris ſuper eligendo Epiſcopo ſeditio orta eſt. Holtlandorum enim princeps Thedericum Vltrajectinę Eccleſiæ Archidiaconum nitebatur in Pontificia ſede collocare. Contrà Geldriorum Dux & Transiſulani Theoderico præferebant Arnoldum Iſenburgium, virum & genere & moribus clarum. Verùm vt hæc diſſenſio ſopiretur, vterque competitorum Romam ad ſummum Pontificem profectus eſt, & Arnoldus Iſenburgius ab Innocentio vrbis Romæ Epiſcopo triceſimus Vltrajectinæ Eccleſiæ Epiſcopus ordinatur; quo intra paucos dies defuncto, Theodericus in mortui locum ſuffectus, dum in patriam reditum parat mortuus, Venetiis ſepulturæ traditus eſt. XXXI.

THEODERICVS, II. XXXII.

THeodericus Arenſis, pacatis duorum Antiſtitum morte factionibus, concordi omnium voto Trajectinę Eccleſiæ præficitur, quam annis tredecim laudabiliter rexit.

OTHO, I. XXXIII.

OTho, illuſtri Geldriorum Principum proſapia genitus, poſt Theoderici mortem triceſimus tertius Epiſcopus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

deſignatus, gregi ſuo quatuor annis præfuit. Defunctus, in ſummo Divi Martini remplo ſepelitur anno Domini milleſimo ducenteſimo quinto.

XXXIIII **OTHO, II.**

OTho, Lippianus Comes, Geldrio Othoni ſucceſſor fuit. Hic in bello contra Drenthianos, non procul ab vrbe Covordia, miſerè ab indomita gente interfectus eſt. Præſedit autem in Pontificia cathedra annis viginti.

XXXV. **WILLIBRANDVS.**

INterfecto Lippiano, electus eſt in Vltrajectinum Preſulem VVillibrandus Oldenburgius. Hic ſancto Servatio Vltrajecti templũ extruxit, & peractis in Epiſcopali dignitate annis octo, moritur anno Domini milleſimo ducenteſimo triceſimo tertio.

XXXVI. **OTHO, III.**

OTho, Holtandorum Principis filius, acclamantibus favẽtibuſque omnibus, ad Pontificiam celſitudinem pervenit; in qua quum annis ſedecim vixiſſet, defunctus, magnum ſui deſiderium reliquit.

XXXVII. **GOSSUINVS.**

GOſſuinus Amſtellanus, vir dives & nobilis, Othoni ſucceſſit, & intra annum Epiſcopatu ſe abdicavit.

XXXIIX. **HENRICVS, I.**

QVum Goſſuinus ſe (vt diximus) abdicaſſet, electus eſt in Epiſcopũ Henricus Viandenſis Comitis filius. Is quum infeſtos haberet Heroes aliquot, quorum Princeps erat Dominus (ita dici cœptum) Amſtellanus, aggreſſus eos fortiter, devicit, ac captivos Vltrajectum adduxit. Hac victoria ita ditatus

tatus eſt Antiſtes, vt pulcherrimi operis arcem, quam pacis nomine Vrelandiam vocant, ædificaverit. Obiit Pontificatus ſui anno viceſimo quinto.

IOANNES, I. XXXIX.

IOannes Naſſovius, clariſſima natus familia, in Epiſcopum electus, confirmationem (ita aiunt) à Papa Romano ob literarum imperitiam obtinere non potuit. Præfuit nihilominus invito Romano Pontifice ditioni Vltrajectinæ annis vno & viginti, quã magno adfecit incommodo. Nam arces aliquot, inter quas Vrelandia erat, Antiſtitis Henrici Viandenſis opus, vicinis Principibus impignoravit. Quare non ſolum à ſuis, verùm etiam à Pontifice Romano electioni cedere vel invitus cogitur.

IOANNES, II. XL.

IOannes Zirichenſis, nobili apud Lotharingios familia clarus, in Naſſovij locum electus, quum Epiſcopatum Trajectenſem novem annis gubernaſſet, electus eſt in Epiſcopum Tullenſem.

GVLIELMVS, II. XLI.

IN Ioannis locum Gulielmus, è Machlinienſium Heroum ſtemmate natus, ſuffectus, Vltrajecti ab adverſæ ſibi factionis principibus annum carceri mancipatus, libertati tandem reſtitutus, quum negligentius in bello quodam ageret, in loco quem vulgo Hoghenverdam vocat interfectus eſt. Geſſit autem Epiſcopi & nomen & dignitatem annis quinque.

GVIDO. XLII.

GVido Hannonius Gulielmo in Pontificio munere ſuccedens, arces tres, Dullenburgum, Stoutenburgum, Goram

ram ædificavit. Defuncto hoc Præſule, Holtlandorum Princeps ditionem Amſtellanam,& VVordam arcẽ, numquam interiturum Godefridi Rhenenſis opus,occupavit. Moritur anno Pontificatus ſui decimo ſexto.

XLIII. FRIDERICVS, II.

FRidericus ZirichenſisGuidoni ſucceſſit.Is,quum quinque annis Vltrajectinus fuiſſet Epiſcopus, mortuus eſt anno milleſimo quadringenteſimo viceſimo ſecundo. Sub hoc Antiſtite turris illa nominatiſſima,Beatiſsimo Martino ſacra, ædificari cœpta eſt.

XLIV. IACOBVS.

IAcobus ab Oeſthorne Friderici ſucceſſor in Epiſcopatu fuit, & vix annum,morte præventus,gregi ſuo præfuit.

XLV. IOANNES, III.

IOannes Diſtenſis,mortuo Iacobo,Pontificium culmẽ conſcendens,multis damnis ditionẽ ſuam adfecit. Holtlandorũ enim Principi Vrelandiam, Geldriorum Duci Vollenhoam & non cõtemnendam Trans-Iſulanæ ditionis partem pignori tradidit. Præpoſuerat etiam ditioni ſuę ſex Tutores (ita nominabantur) qui privata commoda publicis pręferentes arces duas Stoutenburgum & Horſtam alieni juris fecerunt. Obiit ære alieno admodum gravatus, Pontificatus ſui anno decimo octavo.

XLVI. NICOLAVS.

NIcolaus Caputius, à Papa Romano Antiſtes Vltrajectinus deſignatus, Epiſcopatu volens ceſsit.

XLVII. IOANNES, IIII.

IOannes, ex vetuſtiſſima longeque clariſſima Herculanorum Principum familia genus ducens,cedente Nicolao Caputio,

putio, Nobili Romano, Pontifex ordinatus, quum ditionem ſuam in integrum reſtituere conaretur, multa cum vicinis Principibus, ſuæ etiam ditionis aliquot Equeſtris ordinis viris, bella varia fortuna geſſit. Ad eumque ſtatum res ſuæ devenerunt, vt relicta ditione quibuſdam Nobilibus viris tuenda, ipſe Romam profectus, paulò poſt triennium ibidem moraretur. Inde rediens partim vi, partim æquis conditionibus, arces pignori datas ſibi rurſus ſubjecit. Perduelles aut juſſa facere, aut ditionem ſuam egredi coëgit. His magno animo peractis, electus eſt in Leodienſium Antiſtitem. Mortui verò corpus Trajecti in D. Martini templo ſepultum eſt.

IOANNES, V. XLIIX.

IOannes Vernenburgenſis, qui Monaſterienſis Epiſcopus fuerat, Eccleſiæ Vltrajectinæ præficitur; qui quum nullo alieno ære gravatam aſſecutus eſſet ditionem, ab hoſtibus ſuis in Gora oppido captus, vix tandem datis ſcutatorum decem & ſex millibus libertati reſtitutus, arces ſuas jam liberas rurſus impignorare coactus eſt. Vixit in Epiſcopatu Vltrajectino annis ſeptem.

ARNOLDVS. XLIX.

DEfuncto Ioanne Præſule, Arnoldus, filius illuſtris Comitis Hornenſis, electus eſt in Antiſtitem. Hic, adjuvantibus ſuæ ditionis oppidis, æs alienum quo Epiſcopatus gravabatur exolvere cœpit. Et poſtquam ſeptem annis Vltrajectinus Epiſcopus fuiſſet, Leodienſium Pontifex factus eſt.

FLORENTIVS. L.

FLorentius VVevelichovius poſt Hornenſem Vltrajectinus Epiſcopus electus, nonnihil moleſtiæ ab Hornenſi pertulit. Volebat enim Hornenſis vtriuſque Epiſcopatus opes invadere. Sed id fruſtra attentatum eſt. Florentius enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

vir prudens,tam improbis conatibus facilè reſtitit, & ditionē ſuam ſtrenuè quatuordecim annis gubernavit.

L I. FRIDERICVS, III.

FRidericum nobilem Blanckenhemiorum Comitem Florentius ſucceſſorem habuit. Hic non pauca præclara memoratuque digna geſſit, quæ in ſuæ ætatis Chronicis Germanica Latinaque lingua memoriæ tradita ſunt. Et quia nos Indicem non Hiſtoriam ſcribimus, multa conſultò prætervimus. Epiſcopatus ſui anno triceſimo defunctus, Vltrajecti in D. Martini templo ſepultus eſt.

Huc vſque Indicem hunc ex Germanico Latinum fecimus. Quæ ſequuntur nos bona fide adiecimus.

LII. RODOLPHVS. SVEDERVS.

LIII. FRiderico è vivis ſublato, ingens orta eſt diſcordia, duobus potentiſſimis competitoribus, Rodolpho Diepholdio, & VValravo Morſano, antiquæ Nobilitatis Principibus, Epiſcopatum Vltrajectinum ambientibus. Major Vltrajectinę ditionis pars, & in his Trans Iſulani, Diepholdio favebat. Reliqui Morſano adhærebāt. Vterque ad Romanum Pontificem pro confirmatione (ita dicunt) miſit. Vtrique negata. Trans-Iſulani nihilominus Diepholdium in Principem receperūt. Datus eſt Epiſcopatus à Pontifice Romano Epiſcopo Spirenſi. is, miſſis A Conſiliis Vltrajectum, explorari juſsit, an ſine bello, ſine cæde, recipi poſsit. A Conſiliis Spirenſis Antiſtitis, quum omnia tumultibus factionibuſque plena Trajecti comperiſſent, Spiram reverſi, quid viderint Epiſcopo ſuo nunciant. Qui deſperans ſe Epiſcopatum ſine cæde & ſanguine adipiſci poſſe, literas ad Pontificem Maximum dedit, orans vt Suedero Culenburgio, Archidiacono Traje-

ctino, notæ apud eos nobilitatis viro, Epiſcopatum, quẽ ipſe aſſequi non poterat, conferret. Quod Pontifex Maximus lubens fecit. Quare Culenburgius à Trajectino populo plauſibiliter in Epiſcopum ſuſceptus, quum vix annum Trajecti fuiſſet, ab adverſæ factionis civibus Trajectũ relinquere cogitur, Diepholdiuſque in Antiſtitem recipitur. Hinc cruenta cœpêre inter vtramque factionem bella, rapinę, incendia, cędes. Interea contra Diepholdianos Pontifex Maximus excommunicationes, fulmina, ac tonitrua ſua emiſit. Quæ quum viri bellatores & in armis educati non magni facarent, miſſus eſt à Pontifice Romano ad Trajectinam Eccesiam Ioannes Epiſcopus Matiſconenſis, vir prudens & ſpectatæ induſtriæ, vt pernicioſiſſimã hanc diſſentionẽ ſopiret. Quod & pro viribus fecit. Excõmunicatos enim abſolvit. Diepholdio, quia id Reipublicæ expedire viderat, cõfirmationem impetravit. Qua accepta, Diepholdius ab omni ferè Vltrajectinę ditionis populo in Antiſtitẽ ſuſcipitur, reclamante licet Culenburgio, cum aliquot Canonicis qui ei adhęrebant Culenburgius tandem ad Baſilienſem Synodum profectus, nihil contra Diepholdium non agens, mortuus eſt. Canonici verò qui eum ſequebantur, VValravum Morſanum (cujus ſupra meminimus) in Epiſcopum elegerũt, qui à Synodi Baſilienſis primoribus, confirmationem obtinuit. Verùm ea poſtea à Pontifice Maximo cum omnibus Synodi actis abrogata eſt. Tum Diepholdius Princeps verè magnanimus, verè magnificus, arces ditionis ſuæ collapſas reædificare cœpit, arcemque Lagam munitiſſimam à fundamentis extruxit. Doreſtatum & Abcoudam Epiſcopatui adjecit, & in omnibus ditionis ſuæ arcibus, æterna magnificentiæ ſuæ monimenta reliquit. Deceſſit in arce Vollenhoa, aliquot horis priuſquam moreretur, omni ſuppellectuli aurea & argentea, à familia ſua ſpoliatus, & deſertus, &c. Pontificatus ſui anno viceſimo quarto, Trajecti in D. Martini templo reconditus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

LIV. LV.

GISBERTVS. DAVID.

DIepholdio defuncto, Gisbertus è Bredenrodanorum Heroum clariſsimo ſtemmate ortus, Archidiaconus Vltrajectinus, in Præſulem electus eſt. Id quum ab adverſæ factionis hominibus Philippo potentiſſimo Burgundionum Duci indicatũ eſſet, ſagaciſſimus Princeps factiones in Hollandia nondum abolitas conſiderans, & Bredenrodanorũ factionem potentiamque ſuſpectam habens, vt tam ſuis quàm Trajectinæ factionis conſuleret, à Romano Pontifice obtinuit ne Epiſcopus deſignatus confirmationem acciperet, & ad Reipublicæ ſuæ commodum & pacem Epiſcopatus Trajectenſis optimo Præſuli Morinenſi Domino Davidi filio ſuo conferretur. Quem potentiſſimus Dux vnà cum Carolo filio (qui poſteà ob rerum geſtarum magnitudinem Magnus Burgundionum Dux nominatus eſt) Trajectum introduxit, Bredenrodanoq. ſub certis conditionibus cedente, in Pontificia ſede collocavit: totamque Ditionem, licet non ſine armis, intra paucos dies Davidi filio ſubjecit. Itaque Epiſcopus David, ea quæ Diepholdius in arcibus imperfecta reliquerat, perfecit, & multa iis addidit. Doreſtati novam arcem ædificare cœpit, ſumptuoſiſſimum Diepholdo monimentum Trajecti extruxit; vir Pontificio munere ſine contradictione digniſsimus. In pauperes miſericors; ſtudioſorum doctorumque virorum Mecœnas liberaliſsimus; religionis ſacrarumque ædium amator præcipuus: quod tot templis collata dona pretioſiſsima teſtantur. Hic tamen talis Pontifex (quo nec meliorem quis optare potuiſſet) a factioſis quibuſdam non ſine vitæ periculo ignominioſè aliquamdiu captus, libertati tandem per D. Maximilianum Auguſtum reſtitutus, injuriarum immemor, Epiſcopatũ ſuum pacificè rexit. Mortuus eſt plenus dierũ, anno Pontificatus ſui triceſimo nono, & in templo D. Ioannis Baptiſtę juxta Doreſtatum ſepelitur.

FRI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

FRIDERICVS, IV. LVI.

FRidericus, paternam originem ab illuſtriſsimis Marchionibus Badenſibus ducens, maternum vero genus ex Auſtriis Principibus cum tot Auguſtis conjunctum habens, poſt optimi pręſulis David mortem, concordibus Trajectinorum Canonicorum ſuffragiis Epiſcopus electus, ſumma omnium exſpectatione ſuſcipitur. His variis bellorum tumultibus, factionibuſque fatigatus, quum viginti duobus annis Ditionem ſuam gubernaſſet, morbis ſenioque confectus, & ſibi & Eccleſiæ ſuæ conſulens, clariſſimi Principi Philippo a Burgundia Epiſcopatum ceſſit. Lyræ, Brabantiæ oppido, diem extremum clauſit. Sepultus Badis in patrio ſepulchro.

PHILIPPVS. LVII.

PHilippus à Burgundia, Divi Maximiliani Imperatoris, & Caroli nepotis ejus, tum Hiſpaniarum Regis, auctoritate adactus potius quam tale aliquid ambiens, Epiſcopus & Princeps Vltrajectinus honorificè inauguratus eſt. Nihil ab inito pontificatu antiquius habuit, quàm in omnibus fratrē ſuum Davidem imitari, pacificè (quantum per factioſos quoſdam licuit) præeſſe, arces collabaſcentes reſtaurare. Hujus Vitam quia peculiari libello ſcripſimus, hîc non opus eſt repetere. Præfuit annis ſex, menſibus vndecim, diebus quatuordecim. Obiit Doreſtati, anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo quarto, ſeptima die April. ętatis anno quinquageſimo nono.

HENRICVS, II. LXIIX.

HEnricus, Philippi Comitis Palatini Electoris, &c. filius, magno nobilitatis ac civium Vltrajectinorum gaudio, Philippo ſucceſsit. Verùm quum laceratam à Geldrio Ditionem ſuam æquis & iniquis conditionibus reſarcire ſtuderet, parumque promoveret, tandē bello ſuis ſuccurrere coactus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

vbi animadvertit omnia plena factionibus, tumultibus, proditionibus, Ditionem ſuam Carolo Auguſto ceſsit: tranquillitatique tam ſuæ quam ſuorum conſulturus, in primam Germaniam rediit.

Ad Epiſcopos Trajectenſes nova Appendix.

LIX. GVLIELMVS ENCKVORTIVS, III.

HEnricus Bavarus, vt ſupra dictum eſt, Ditionem ſuam invictiſsimo Imperatori Carolo Quinto ceſsit, anno M D XXVII, poſt quintum Præſulatus ſui annum. Atque ita Epiſcopatus Trajectenſis in Provinciæ formam redactus eſt. Poſt hunc Eccleſiæ præfectus Gulielmus Enckvortius, patria Brabantus, Cardinalis & Pontifex Dortuſanus. Sed hic Iacobo Vtenengio Vicario inſtituto, Romę ſemper manſit: inibique obijt anno M D XXXIII.

LX. GEORGIVS EGMONDANVS.

ENckvortio rebus humanis exempto ſuffectus ei Georgius Egmondanus Ioannis Comitis Egmondani filius, Hochtvvoudæ & Aertsvvoudæ Dominus, itemque Antiſtes Divi Amandi Obijt anno M D L IX, VI Kal. Octobris, quum præfuiſſet annos viginti quinque.

LXI. FRIDERICVS TAVTENBERGENSIS, V.

AB Egmondani exceſſu, factus eſt Eccleſię Trajectēſis Antiſtes Fridericus Schenck ex Baronibus a Tautenberg, illuſtris Conſilij Spirenſis Præſes. Sedit, quantū per civile Bellum Belgicum licuit, annis circiter novemdecim Obiitque anno M D LXXX, Kal. Septembris. Ad D. Martini ſepultus.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

De vrbis VLTRAIECTI *ſitu, origine, populi moribus, Religionis initiis, Epiſcopis, &c.*

DISSERTATIO

LAMBERTI HORTENSII,

Ex Rerum Vltrajectinarum lib. I.

VRbs VLTRAIECTVM ad oſtium Rheni in ripa ſita eſt. Rhenum autem ipſum olim longè aliis alveis, quam hodie, in Oceanum deſcendiſſe conſtat: id quod vadi partim veſtigia, partim regionum quarundam vetuſta monumenta nomenclaturæque palam arguunt. Initio enim non Leccæ ripis mare intrabat, ſed ad Doreſtatum anfractuoſo curſu in diverſum abiens Vltrajectum alluebat. Inde reflexo in Occidentē amne, VVoerdam & Leydam, Hollandorum nunc oppida, ſinuoſo divortio præterlabens, ad Catvicam vetuſtam Cattorum coloniam in Oceanum vaſto gurgite fundebatur. Manet Catvicæ ad Rhenum etiamnum hodie incolume ſuum nomen. Argumenta exſtant iſtarum rerum non obſcura. Nam vnde ab Ameronga Vltrajectum iter vertit, videre eſt adhuc paſcua, quæ, flumine intumiſcente, inter eminentiores aggeres, perfunduntur, quibus tum amnis excurſus prohibebatur: vt adhuc fundum celeberrimi amnis agnoſcas. Rivulo autem, qui nunc per eandem regionem tenuibus ripis Vltrajectum curſu petit, veteris Rheni appellatio manet: perinde vt, vbi ſe inde reflectens, ad ipſum Oceanum vſque, ſecum vetus nomen trahit. Quod autem oſtium ad vrbem fecit, mercibus ſecundo Rheno importandis evehendiſque celebre, manifeſta exſtant veſtigia. Portæ, quà vrbem intrabat ad Meridiem, à telonio Publicanorum, à quibus merces accidebantur, durat ſuum vocabulum. In Septentrionali

Catwijc op den Rhijn.

De Tolleſteeckpoort.

trionali vrbis regione, ad Divi Ioannis Ædem, vbi Forum cupediarium nunc eſt, vetuſtæ ſtationis nomen atque oſtij exſtat, quod patrio ſermone **Kijntkens haven** dicitur: vbi ante aliquot annos, in effoſſis veterum ædificiorum fundamentis, putria naviū tabulata, anchoræ, remi, navaliaque omne genus inventa fuere. Argumento quoque eſt tota ea regio, vbi Ædes D. Martino Tutelari dedicata eſt, quę duodecim cubitos, à reliqua in dorſo, ad Forum piſcarum, planitie eminētior, navalis ſtationis ſpeciem monſtrat. Noſtra autē memoria, quum in eodem cœmiterio, contra Septentrionales primariæ Ædis fores, Decanus Ludolphus minantia vetuſtate ædium ſuarū ædificia à fundamentis reſtaurare vellet, terramque, quā prius fuiſſet, altius moliretur, repertus lembus viſendæ antiquitatis, vrceolis fictilibus oneratus, ſpectantibus admirationi fuit. Secundùm Divi Iacobi templum ab arenoſo reflui fluminis vado, appellationem locus quoque ſervat, **het Sant**. Ceterùm qua noſtra tempeſtate Doreſtatum Batavodurorum, Culenburgam, Viennam, Schoonhoviam præterfluens vaſto alveo contra [a] Inſulam Dordracenam mare ingreditur, olim modicus admodum tenui aqua rivulus è Rheno emanabat: vnde Germanico idiomate, infra VVikam, ab emanando Lecca incipit appellari. Verum temporum injuria, ipſius Rheni faucibus deſiccatis, ejuſque oſtio harenæ aggere ad Catvicam præcluſo, viam violenta ſtrage per Leccam in mare cum nonominis jactura fecit. De Civitatis autem origine tam diverſa produntur, vt difficile ſit, in tanta vetuſtatis caligine, aliquid pro vero aſtruere. Tradam ea quæ ex Tablinis Vltrajectinæ Baſilicæ accepi. Sunt qui à Gigantibus eam conditam, habitatamque ferant. Nonnullis placet, ſub Nerone Principe cœpiſſe, nomenque illi ANTONINAM factum, ab ANTONIO quodam, qui ejus Tyrannidem fugiens hanc exilij ſedem delegerit. Sed quum apud Scriptores hujus Antonij nuſquā omnino vel tenuis (quod ſciam) mentio ſit, pro vano id

[a] **Doꝛtſche Waerdt.**

De Leck.

Vltrajectum, *olim* Antonina *dicta*.

id & fabuloſo repudiandum duco. Quamquam non ignoro, L. Antonij cujuſdã Germaniæ, ſed ſuperioris, Præſidis Sextum Aurelium in vita Domitiani meminiſſe. Apud omnes tamẽ conſtat, ab initio eam ANTONINAM fuiſſe appellatã. Vero igitur propius eſt, ab ANTONIO Triumviro, qui Cæſaris omnibus, in Galliis & Germania, expeditionibus interfuit, vrbi nomen inditum; qui oppida & arces alias etiam ſui nominis condiderit. Ipſum tamen locum, cum ob ſoli vbertatem, reiq. frumentariæ copiam, tum propter ſitum, ad merces in Oceani Inſulas & Celticam ſecundo Rheno pervehendas, jam ſub Iulij Cæſaris in Germaniam trajectum, inter Barbaros veriſimile eſt mercatu celebrem fuiſſe. Vnde Cattis & VViltis magno inter ſe longoq. bello de loci imperio decertantibus, quum ad extremum illis in Oceani littus pulſis, VVILTI obtinerent, Præſidium VVILTENBVRGVM in ripa vlteriori, colle edito (noſtra tempeſtate fundamentorũ rudera adhuc videmus) poſuerunt. Sed Romani, devicta præliis vltrò citroque Germania, quum multas paſſim munitiones contra rebellionem ſupra & infra in ripa Rheni ad ejus tutelam locaſſent, hîc quoque ſtatim, adverſus Barbarorũ vim, in ipſo penè fluminis alveo munitiſſimum Pręſidium, vbi nunc Paulinianorum Sodalium Cœnobium eſt, exſtruxerunt. Ei regioni vrbis, & ponti in quem excurrit, nomen a civibus Romanis adhuc durat. Tum autem & alij, qui huic ad Septentrionem proximus, & viæ, à caſtris præſidiariorum militum, qui ad omnem vim Arci tuendæ ibi depoſiti fuerant, remanet vocabulum. Manſit vrbi nomen ANTONINA diu integrum. Sed vt nihil in rebus humanis eſt perpetuum, nomẽ poſtea mutatum eſt: ſed quo caſu, aut quo auctore, video parum inter hujus vrbis antiquitatis inveſtigatores bene convenire. Vſus TRAIECTVM obtinuit. Beda Gallica lingua ſic appellatam eſſe prodit. Invenio apud Ammianum in Iuliano VIRICESIVM: quæ vox ad Germanicam appellatio-

Die Romenburg brug.

Die Gaerdt-brugh.

Vtricht.

nem propius alludit. Nec deſunt, qui opinentur ab VLPIO TRAIANO ductum nomen: quem conſtat tum Germaniæ præfuiſſe, quum abſens Roma a Nerva adoptaretur. Reſtituit enim Barbarorum clade labefactatas aliquot vltra Iſelam civitates, condiditque ſui nominis in ejuſdem ripa Arces aliquot: qua conjectura exiſtimant factum, quod, priori nomine exoleto, VLPTRAIECTVM nuncuparit. Longè autem diverſa eſt eorum ſententia, qui pro vero affirmare contendũt a VVILTIS, qui Selanorũ opibus & virtute freti vrbem (ſtructo in vlteriori ripa Præſidio) invaſere, VVILTRAIECTVM nomen factum. Sed & Gerardus Noviomagus, tum clarus, tum diſertus Batavarum rerum Scriptor, in vetuſtiſſimis codicibus, ante annos ſexcentos exaratis, [a] VILTRAIECTVM, ſe ſcriptum reperiſſe tradit: tum autem & VLTRAIECTVM. Qua equidem appellatione ego deinceps vel hoc nomine libentius ſum vſurus, quòd a re ita vocatam exiſtimem. Nam quum oſtium Rheni mercatorum frequentia eſſet nobile, compẽdio in Gallias & objectas Oceani Inſulas, prono alveo inde ſolventibus trajectus curſusque patebat: qui poſtea in Leccæ ripam miliare ab vrbe ſubmotus, priſtinum vocabulũ & vſum retinet. Cæterum quum ex Cæſaris diviſione, amnis Rhenus Gallias a Germania diſterminaret; ita vt vlterior læva ripa, Gallicæ; dextera citerior, Germanicæ ditionis juriſque eſſent; in confeſſo eſt hodie (nam per id tempus duobus tantum brachiis in Oceanum effundebatur, nec Iſela omnino, aut certè obſcurus rivulus erat: vt mirer, cur quidam auſint hunc & ſcripto & pictura Regnorum diſterminatorem conſtituere) Rhenum inter VVahalim & Iſelam labentem, vſque ad Oceanum, vtramque gentem diſtinguere: tametſi ſuos Germani jam olim limites tranſgreſſi, magnam Galliæ partem Rheno finitimam occuparent. Itaque Vltrajectum in Germanico ſolo ab initio conditum fuit. Quod autem Scriptores inter ſe digladientur, vltro ad Gallorumne an Friſiorum

[a] Vultrajectum *diſerte apud Sigebertum, ex autographo ipſo (vt creditur) nuper ab Auberto Miræo expreſſum, legitur.*

ſiorum jus ſpectaret, equidem nihil miror. Galli enim militari gloria clari, quum tranſito Rheno armis omnia adorirentur, civitates ad continendũ ſub imperio victos opportunas, præſidiis firmabant. Harum Vltrajectum præcipua fuit, tum in orâ vltimâ Imperij Gallorum citra amnem (vt nunc) diſcriminatorem ſita. Tranſiit autem in Gallorũ imperium ſub Valentiniano Imperatore, qui Viltos, Saxones, & Sclavos, omnia Oceani littora fœdis populationibus vaſtantes, jamque inde eruptionem meditantes, in Francorum finibus oppreſſit, & inſigni affecit clade. Manſit ſub Gallorum imperio tamdiu, donec omnem earum regionum juriſdictionem Dagobertus anno [a] D L X X V (ſi rectè tempora digeruntur) VVillibrordo, loci Epiſcopo, donaret. Enimvero incredibile dictu eſt, quantis Barbarorum cladibus aliis ſuper alias tum herbeſcente paulatim Fide deinceps fuit afflicta; ſed à nullis gravius, quàm a Radbodo Friſiorum Rege: quem mox paulo hinc ejectum Pipinus Caroli Magni pater in Friſiam ſe recipere compulit. Ex his liquere opinor, initio inter Secundæ Germaniæ vrbes opulentas hanc celeberrimam viguiſſe, neque Gallorum, neque Friſiorum imperio paruiſſe: ſed quaſi Togatam, Romana vſam libertate, ſuis legibus vixiſſe. Togæ veſtigium in Conſulibus & duobus Senatorum primoribus ad annum vſque XXIX ſupra M D noſtra ætate perduravit. Mercatus celebritas itaque effecit, cur Barbarorũ incurſibus prædæ expoſita, à [b] Gallorum Regibus defenderetur. Quo tempore vſque adeò ejus florentiſſimę opes fractę fuerunt & acciſæ, vt certamen cum Agrippina Colonia de Metropoleos dignitate jureque ſuſceptum mittere cogeretur. Iam verò Eccleſia ipſa è tenuibus principiis, vnde paulatim ad incredibilem ſplendorem ac luxum pervenit, ortum duxit, vt ſunt res humanæ. Vrbe enim tota VVillibrordi ejuſque ex Anglia comitum inſtitutione ad Fidem ducta, Dagobertus Clotharij filius Francorum Rex, qui mutato prioris vitæ inſtituto,

a Manifeſtus anachroniſmus. Nã inter Dagoberti & VVillebrordi tempora totum amplius ſeculũ interceſſit.

b Res à Francis patratas Gallis aſsignat. Perperam. quum hi à Francis devicti in victorum ius ac nomen tranſierint.

pietate clarus,& ad ſuperſtitionem vſque religioſus fuit, Ædiculam Divo Thomæ condidit, anno D LXXVII: quam Reges poſteri ditiſſimis rerum poſſeſſionibus paulatim cumularunt. Invenio his duos annos ſubtractos apud Marcellinum in vita Svvichberti. Illis potius acceſſerim, qui tradunt ante Dagobertum locum Epiſcopalem fuiſſe, ſimulque Religionem Chriſtianam iiſdem temporibus cœpiſſe, quibus Gallorum Reges Fidei initiarentur. Argumento eſſe Clotharij, patris Dagoberti, & Theodeberti Regum, in eam Eccleſiam profuſam munificentiam: cujus mentio in Bonifacij vita exſtat. Quæ quum ita ſint, fuit igitur Agrippinẽſi & temporibus prior, & dignitate antiquior. Iidem produnt, contra Barbarorũ vim, Præſidium VViltẽburgum (cujus ſupra à nobis mentio facta eſt) à Dagoberto conditum eſſe. Sed quum nomen ſit à VViltis, qui aliquamdiu, Caſtello poſito, ea loca occuparant, vero ſimilius propiuſque videtur, Dagobertum id validius multò foſſa ac vallo, relicto priſtino nomine, muniviſſe. Thomę jam Sacello paulò poſt à Friſiis diruto, VVillibrordus in proximo, viginti inde paſſus, Oratorium Crucis condidit: primuſque Epiſcopus a Sergio Pontifice Maximo declaratus eſt: nomenque Clemens illi factum. Mox Radbodo Rege a Pipino inde in Friſiam exturbato, Collegium Diuo Martino in eo loco inſtitutum eſt, vbi paulo ante Thomæ Sacellum, incendio abſumptum, Barbari demoliti fuerant. Exornavit id, mortuo patre, ſtatim Carolus cognomento Magnus, contulitque eò dona magnifica. Et vt a Barbarorum incurſu Epiſcopus tutus foret, Regiam veterum Regum (quod vetus Palatium tum nuncupabatur) ei dedit. Addidit, immodica liberalitate, & magnificentia planè Regia, opes magnas; quas poſteriores Reges Provinciis, Decimis, Tributis, portoriis & donis opulentiſſimis ſupra modum etiam cumularunt: tantum abeſt, vt Eccleſiæ aliquid detraxerint: quum Henrici, Conradi, Othones Imperatores,

T'oude Hoff.

Tabu-

Tabulis eorum Donationes etiam ratas eſſe juſſerint. Tradita enim ſunt earum Regionum Dominia, vnde Barbaros & Tyrannos expulerant: vt ea Eccleſia brevi tempore Regum opes penè æquarit. At Epiſcopi, homines diu pietate & vitæ innocentia inſignes, quum rebus divinis magis, quam profanarum rerum adminiſtrationi vacantes, negligentius ſua tuerentur, vndique alij alia loca, vt quæque opportuna erant, occupare. Hinc poſtea Brabantorum, Hollandorum, Gelrorum Principes, Comitem item à Benthem, Cuick, & Goir pulſos fuiſſe tradunt, quum anno M XXI, Adelboldo Epiſcopo, coram Henrico III Imperatore, in Præſidio Tulpico, religione ſe adſtrinxerint, ſe pro Iuriſdictionibus mancipio acceptis Præſuli Vltrajectino Clientes in poſterum in fide permanſuros. De moribus autem & inſtitutis eorum, qui initio Eccleſiæ rebus gubernandæ pra ficiebantur, quid attinet dicere? Tanta erat Collegij Crucis, ob integritatis ac ſanctimoniæ apud exteros populos exiſtimationem, celebritas; vt non ſolum inde noſtræ Eccleſiæ Epiſcopi renunciarentur, ſed finitimæ etiam hinc exirent, à quibus res adminiſtrarentur. Bonifacius ordine ſecundus, & Gregorius in Catalogo tertius, ad Moguntinenſem regendam lecti fuerunt; Albricus ad Colonienſem, Iohannes ex Herculanorum Principibus, in poſtremis, ad Leodinæ gubernaculum emigravit. Hæc non obſcura argumenta efficiunt, vt inducar ſubſcribere iis, qui ſcriptum reliquere, vſque ad exitum Bonifacij, qui incidebat in annum LV ſupra ſeptingenteſimum, Metropoliticum nomen hic eminuiſſe: ſed Bonifacio cum quinquaginta duobus collegis pro Fide in Dockheimo à Friſiis cæſo, quum vrbs ipſa iiſdem temporibus fœdè a Nortmannis & Danis vaſtata jaceret, Vltrajectini illud Colonienſibus detulere. Crevit inter hæc Eccleſiaſtica res magnis ſucceſſibus, quum Barbari paulatim poſita ferocia miteſcētes, ad Fidem, abdicato

Idolorum cultu, deſciſcerent. Iuvit hos ſucceſſus haud parum Epiſcoporum pietas & inſignis eruditio, vt ea tempora ferebant, vſque ad annum IIX ſupra milleſimum. Quo tempore iterum Nortmanni, quaſi ecnephias ſubito erumpentes, ſub deceſſum Ausfridi, in ordine XIIX, primum Tyelam, mox ſequenti anno Vltrajectum ingenti mortalium clade & incendio devaſtarunt: cujus opes ſæpe antea afflixerant ſub VVillibrordo, deinde poſt mortem Bonifacij, rurſum Alfrico Epiſcopo, qui in ſerie IX eſt. Quibus temporibus multæ etiam Germanici Gallicique nominis clariſsimæ Vrbes vnà excidio ſunt deletæ. Iacuit poſt hanc procellam Barbaricam per aliquot annos civitas, muris ſolo æquatis, ruiniſque deformis, donec Radbodus XIV Epiſcoporum, de migrando Daventriam, conſilium agitaret. Erat Ratbodus vir Regum imaginibus clarus, miraculis ſimul & fatidico ſpiritu magnus, Græcarum Latinarumque literarum juxta eruditus. Arguunt id ipſius Sylvæ vtroque genere ſcriptæ, quæ adhuc exſtant. At Danis civitate profligatis, Vltrajectum Daventria rediit. Radbodo è rebus humanis ſublato, Baldericus Clivenſis, ob egregia in populũ Vltrajectinum merita Pius cognomẽto appellatus, vir excelſi ingenij, tum literis, tum belli artibus ex ęquo mirabilis, muro rurſus vrbem cingere eſt aggreſſus, anno DCCCXC. Hac eadem Nortmannica irruptione quum multos annos in Hollandia, omnis generis mortalium fœda fuga, agri & vrbes vaſtæ incultæque jacuiſſent, ejus Comitatus, Caroli Calvi beneficio quidem, verum cum inſigni Eccleſiæ Vltrajectinæ detrimento, cœpit. Initium ejus in annum LXIII ſupra DCCC incidiſſe produnt Scriptores, Hungero XI Præſule, anno quàm Eccleſia condita fuerat CCL, aut circiter. Interim creverunt ejus res (vti dicere cœpi) ad id tempus vſque in otio, incredibili luxu, & quidẽ Regũ, Imperatorumque egregia liberalitate, quamdiu ab Epiſcopis religioſis & doctis regebatur. Verum vbi pro innocentia impoſtura, pro

ra, pro gloriæ contemtu ambitio, pro eruditione inſcitia, pro humanitate ſuperbia, pro frugalitate luxuria, pro liberalitate avaritia, pro continentia libido irrepſere, omnia in pejus labi, bona à finitimis Principibus occupari, bella moveri, omnia denique ſacra profanaque commiſceri. In hac autem opum luxuriante affluentia, primi illi Eccleſiæ moderatores, homines ſancti ac pij, moderatè ſe tenere, eas expendere in vſus quos Deo gratos arbitrarentur, Templa ædificare, Cœnobia condere, opima Sacerdotia facere, Ædes vetuſtate vel ſtructuræ tenuitate conlapſas ſarcire: ipſi non ſolum Monaſticam religionem fortunis ſuis vehere ac juvare, ſed ornatum etiam induere. Siquidem Ausfridus in vico Turino Virginum Collegium, in Sacro Monte ad mille paſſus ab Amorfortia Benedictinorum Cœnobium condidit: cujus Religionis veſtitum ipſe quoque ſumpſit. Id ipſum exemplum poſtea ſequutus eſt Godebaldus. Bernulphus D. Paulo Ædem in vrbe, tranſlatis eò è Monte Sacro Benedictinorum opibus, poſuit. Divo idem Petro, & aliud Iohanni, Canonicorum Collegia. Medius autem inter hos Adelboldus, D. Martino Tutelari, Ædicula veteri diruta, novam Baſilicam refecit. Conradus Suevus in paluſtri loco D. Virginis intra mœnia Canonicorum Contubernium. Godebaldus extra muros vrbis ad Ortum Monachorum Virginumque Cœnobia in paludibus conſtituit: qui Carcer Ordinis, propter ſeveram Profeſſionẽ, vulgo appellatus fuit. Idem Middelburgi Regularium Sodalitium. Deferbuit hic ardor intra pauca annorũ luſtra: vt ſolent optima quæque, ſimul & ea quæ ſpeciem Pietatis præ ſe ferunt, in deterius ſenſim degenerare. Nam vbi armis ſua tueri ſunt coacti, jam non Delubra amplius erigere, verùm Sacrorum cura abjecta, Arces, caſtella, prẽſidia in hoſtes condere adorti ſunt. Godefridus Rhenanus, Montfortiam & VVoerdam contra Hollandos; Horeſtam in Gelros; Vollenhoam in Friſios excitavit. Conradus Suevus ad Hollandorum vim retun-

De Canoniken van Sinte Marie, Oeſtbroeck.

retundendam Iſemondanum Præſidium collocavit. Nec defuerunt, qui excultiſſimis etiam Monumentis ipſam vrbem exornarunt. Alij alia, vt quiſque fuit belli quam pacis amator, maximè ad res ab injuria finitimorum armis vindicandas fecerunt. Excitarat jamdudū fatale penè diſſidium inter Epiſcopos Vltrajectinos & Hollandię Principes, illa regnorū Galliæ ac Germaniæ per ſecundas Iudithæ nuptias diviſio. Etenim quum veteres Reges & Imperatores ditiſſima rerum Dominia in Hollandia, (priuſquam regnari ibi cœptum eſſet) & Friſia, quorum Reges funditus armis delerant, & Oceani Inſulis, vnde Tyrannos pepulerant, Barbarorum crebris cladibus deſerta, nullis deſignata limitibus ac pomœriis, Epiſcopis pro deſudatis in meſſe Verbi laboribus donaſſent: vbi Calvi juſſu, pacatis rebus, in ea Inſulæ parte quæ Holtlandia appellabatur Comites conſedere: hi ſtatim anguſtias regni ampliare, limites propagare, virtute atque arte Eccleſiæ opes, inſulas, arces, vt quæque maximè erant opportuna, occupare; bello Friſiam ſui juris facere; multis ſecundis præliis egregium nomen, ſummamque gloriam ſibi parare. Horum fortunam poſt Carolum Calvum, Reges Gallorum contra Epiſcopos tueri; Imperatores viciſſim majorū Donationes confirmare, Eccleſiæ jura & opes defendere, denique certatim ſua potiora haberi velle. Hinc odium inter vtrumque populum ſeminatum, bellumque perpetuum fuit: quod immortale futurum proſpexerat Adelboldus, XIX in ſerie Epiſcoporum Huic quum à Theoderico IV Hollandorum Principe, rerum ablatarum pretextu, ſive quod eo auctore Friſij defeciſſe dicerētur, arma eſſent illata; prælio ſuperatum, Iſelmondæ tres annos captum tenuit. Eum, omni ſpe alioqui ad Epiſcopatum reditus inciſa, deierare ad extremum compulit; nec ſe, nec poſteritatem ullum in Hollandiam, nullum in Friſiam jus vſurpaturos. Confectæ inde ſunt Tabulæ. Itaque hoc Fœdere pace confirmata, reſtitutus fuit Adelboldus. Diſſiden-
tibus

tibus itaque inter ſe Regibus, Vltrajectina Ditio, vicino hoſti, tot victoriis magis magiſque indies ferocienti, prædæ relicta fuit. Ablata oppida, ſylvæ, inſulæ, paludes: & ad vrbis muros quidem jam Hollandorum limites propagabantur, niſi cardines paludum ad Goilandiam conſtituiſſent, quos accolæ idiomate vernaculo **Leewen-pael** vocant, qui finis vtriuſque regni eſſet. At Adelboldinæ cladis poſteri Epiſcopi memores, quiſque pro ſe occaſionem amiſſa recipiendi quærere, occupata recuperare, tantumque poſtremò reliquum ſibi tenere, quantum ferro vindicare potuerunt. Quo factum, vt dum hinc pro Velavia à Gelro adempta, inde cum Hollandis pro Ditionis latiſſimis poſſeſſionibus & Dominio ſine fine certatum eſt, Populus Vltrajectinus, mitigatus otio, paciſque ante deſuetudine bellorum aſſuetus, his rationibus poſtea armis militiaque longa animis efferatus, à bellis quieſcere non valuerit: indies factus ferocior, quum foris bellum nullum haberet, inteſtina diſcordia in ſeſe mutuò ferrum vertere cœpit. Senatus cum Equeſtri Nobilitate, aut Religione certamina ſerere: homines potentes, factioſi domi; foris nobilitatis & imaginum magnifici oſtentatores; faſtuoſi, luxui voluptatiſque addicti; aliud promptum in lingua, aliud clauſum in pectore habere; (quo quidē nomine etiam apud exteros ſemper male audivere) magnis motibus factionum Epiſcopos creare, Principum exterorum commendationes contemnere, raro concordibus animis Epiſcopum creare, at multò rarius cum lecto convenire. Aucta in tantum crevit Nobilitatis potentia, vt non ſolum armis medio foro, [a] Ponteq. Romano, & [b] Caſtrenſi decernentes invicem vrbe pellerent, verum etiam cum hoſtibus juſto prælio in planitie congrederentur. Fuerunt, qui cognatorū opibus adjuti, diluculo occultis muri aditibus perfractis vrbem ingreſsi, in [c] vico Prętorio cum Epiſcopo conflixere: & quidem feliciter. Tradunt quidam Scriptores, Cæſarem Gulielmum, Othonis Epiſcopi

[a] Die Romenburg brug.
[b] Die Gaerdt-brugh.
[c] De Schoute ſteegh.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

nepotem ex fratre, quum incautius inſidiarum ſecurus obequitaret, jactu ſaxi deorſum è ſublimi feneſtra petitum. Epiſcopis portas claudere, cum aliis apertam ſimultatem exercere, illis bellum facere, alios captos intra muros in privatis ædibus tenere, bello perſequi, prælium inire. Proceſſit tandem eò Principum contemptus, vt ſordidi homines privato odio Epiſcopos ferro exceperint: cum ſociis civitatibus controverſiam habere: eas, ſi pax eſſet, in bellorum periculorumque ſocietatem trahere: illæ contra Vltrajectinum populum exoſum habere. Senatus, ſi quando nullum bellum foris eſſet, Religionis libertate ægreſcentes, eam vectigalibus publiciſque oneribus oppugnarunt. Suffragiis primum Clero liberis, in Comitijs Pontificiis, poſtquam ambitione & largitionibus exterorum Principum corrumpi cœpere, magnis motibus Reipublicæ intercedere conati, Sacra profanaq; omnia miſcuerunt: certum aliquem dictare, quem renunciari poſtularent: ſagati in Comitia Canonicorum ſodalium deſcendere. Itaque dum neutris alteri cedunt, Burgundi armorum terrore Epiſcopos jam obtruſere: ſed quam auſpicatè, vix eſt qui ignoret. Philippus enim eos a Diepholdij deceſſu, Davidem filium, Brederodio Archidiacono abrepto, ductu Caroli, recipere compulit. Illius tamen potentiam quantum veriti fuerunt, vel illud arguit, quòd Davidem poſtea intra muros oppreſſum captumque factio Amorfortiam relegarit: quamquam haud impunè. Nam Maximilianus Imperator gravi obſidione preſſos, relegatum revocare paulo mox coëgit. Fridericus, Badenſis Marchio, poſt hunc Epiſcopus, nihilo felicius obſcuris factionibus aliquamdiu fatigatus, quũ videret ſe inter ſacrum & ſaxum, mediũ verſari, Davidis exemplo territus, ſimul vt Reipublicę quieti cõſuleret, homo placido modeſtoq; ingenio, pacis tranquillitatiſq. amator, dignitatẽ in Philippum Davidis fratrem, per id tempus Maris Præfectũ, rejecit. Sed ne hic quidem, quamvis pollentiſſimis Aulæ Burgun-

læ Burgundicæ opibus & amicorum potentia fultus, omnibus placuit: vir pacis bellique artibus juxta inſignis. Bellum enim quod Trans-Iſelani inteſtinum cum Carolo Gelrornm Duce, & Svollanis gerebant, quum neque componere, vt cupiebat, neque Daventrienſibus ipſe per tenues familiares opes auxilium ferre, neque diſcordiam dirimere valeret; nec ſpei quicquam ab Aula Burgundica exſpectandum videret; ſimul, quòd fruſtra Vltrajectinorum opem exſpectaret, curis animique ægritudine fractus, in gravem valetudinem medio belli ardore incidit, ac paulo poſt, pridie Non. April. è rebus humanis exceſſit, anno XXIV ſupra M. D. Porrò quæ Pius de hujus populi moribus ſcribit, affectibus magis quam veritati tribuenda duco: quamobrem non operæ eſt ea perſequi.

Hactenus Hortenſius. qui quomodo Epiſcopatus Ultrajectinus in Provinciæ formam redactus ſit, fuſe aliquot libris exequitur, quos Seceßionum Ultrajectinarum titulo publicavit. Cæterum Pij locum (ne quid patriæ ſtudioſus deſideret) ſubjecimus.

Ex

AENEAE SILVII PICOLOMINEI Senenſis, Cardinalis tt. S. Sabinæ, & poſt Romani Pontificis PII *ejus nominis* II,

Commentario de ijs quæ ſub Friderico III *Imperatore in Europa geſta ſunt, vſque ad annum* M CCCC LVIII.

DE FRISIA GERMANIÆ PROVINCIA.

FRISONES ad Oceanum ſiti, ab Oriente Saxoniam contingunt, ad Meridiem VVeſtvalos; ad Occidentem Trajectenſium terræ junguntur. Quamquam & ipſos TRAIECTENSES plerique FRISONES eſſe volunt. Inter quos Othonem invenio Friſingenſis Eccleſiæ Præſulem, qui res Germanicas haud imperite cōſcripſit. [a] Albertus Epiſcopus Moguntinus, qui Fuldenſe Monaſterium erexit, quū Religionē Chriſti perſuadere Friſiis niteretur, ab iis interfectus & Martyrio coronatus eſt. Gens eadem ferox, & armis exercitata, robuſti & proceri corporis, ſecuri atque intrepidi animi, liberam ſe eſſe gloriatur: quamvis Philippus Burgundiæ Princeps ejus ſe terræ Dominum vocet. Revera libera Friſia eſt, ſuis vtens moribus: exteris nec parere ſuſtinet, neque dominari cupit. Haud invitus Friſo pro libertate mortem appetit. Dignitas in hac gente militaris inviſa. Sublimem virum, qui ſe cæteris efferat, non ferunt. Magiſtratus annuos eligunt qui Rem publicam æquo jure diſponant. Fæminarum impudicitiam ſeveriùs puniunt. Sacerdotes, ne aliena cubilia polluant, ſine conjuge non facile admittunt: vix enim continere hominem poſſe, & ſuper naturam arbitrantur. In pecoribus omnis eorum ſubſtantia eſt. Ager planus ac paluſtris eſt, multo gramine fœcundus, ligno caret. Bituminoſo ceſpite, &

[a] *Qui a Friſiis interfectus eſt,* Winfridus Bonifacius *dictus fuit. De eo vide ſupra Epiſcoporum Traiectenſium Catalogos, & Nicolaum Serarium Moguntiacarum rerum lib 3, qui totus eſt de vita S. Bonifacij primi Archiepiſcopi Moguntini, & ſecūdi Traiectenſis Eccleſiæ Antiſtitis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

& ſicco ſtercore boum ignes fovent. Ex hac gente tradit Cornelius Tacitus, Imperante Nerone, duos Legatos Romam veniſſe, Veritum ac Malorigem: qui Pompeij theatrum intrantes, quum vidiſſent quoſdam cultu externo inter Senatores ſedere, & intellexiſſent id honoris earum gentium Legatis dari, quæ virtuti & amicitia Romana præcellerent, NVLLOS MORTALIVM AVT ARMIS, AVT FIDE, ANTE GERMANOS ESSE, exclamaverunt: ac digredientes inter Patres conſedere: ob quam rem ambos Nero Civitate donavit.

De Hollandia, et Zelandia.

HOLLANDIA quoque Provincia Germaniæ ad Septentrionē Oceano alluitur mari; quod reliquum eſt, Rheni fluminis brachia intercipiunt, inſulamque conficiunt. Paluſtris, paſcuoſa, pluribus ſtagnis ac maris interfuſa ſinibus. Nec deſunt, qui TRAIECTVM nobilē vrbem in Hollandia ſitam dicant. Nobis haud alienum eſſe videtur, aliquando Friſiæ Trajectenſes, aliquando Hollandiæ traditos eſſe: vt ſæpe Regionum terminos Dominantium imperia mutant. Noſtra quidem ætate neque Friſiæ neque Hollandiæ dantur. Principatus Eccleſiæ Trajectenſis Imperatori tantum ſubjicitur, latamque poſſidet terrā, diverſis Rheni meatibus interclusam; cui ab Oriente Friſij, à Meridie V Veſtvali junguntur, Hollandia Septentrionē excipit, ab Occidente Ducatus Gelriæ Rheno flumine diſiungitur. Imperitiſſimè verò (ne dicam falſiſſime) nonnulli ætate noſtra Trajectum Gallicæ nationis civitatem eſſe dixerunt, quum de Pontificis ageretur electione. Nam quo pacto Trajectum Galliæ dabimus, trans duo Rheni brachia ſitum? quando & qui cis Rhenum habitant, Colonienſes, Clivenſeſq., conſtat eſſe Germanos. Trajectenſium quippe ſitus, mos, ſermoque Germanicus eſt. Trajectum dives & populoſa civitas eſt. Epiſcopus vrbis XL millia pugna-

torum, ſi quando neceſsitas ingruit, educit ad bellum. Forma viris ac mulieribus egregia. Ab exterorum incurſu, & aquarũ inundatione, & propria virtute defenduntur. Potus genti cerevifia, vinum mercatores afferunt. In hac civitate memoria noſtra multæ ſeditiones fuere, quum Epiſcopum vni parti acceptum, altera recuſaret. [a] Deſiderius aliquamdiu quietum Epiſcopatum tenuit, deinde à civibus ejectus, Romani Pontificis & vicinorum Principum adverſus rebelles ſubditos auxilia imploravit. Illi Diepholdium quendam contra jus faſque ſibi Præſulē aſſumpſere. Martinus Pontifex Maximus anathema in eos promulgavit. Contempſere Eccleſiam obſtinati homines. Experiri arma oportuit: ingentes Burgundorum Ducis vicinorumque Principum copiæ adverſus Trajectenſes ductæ, infeliciter pugnavere. Victor contumax populus ſeptem annis Eccleſiæ mandata contempſit. Deſiderius in exilio obiit. Canonici, qui propter eum patria pulſi fuerāt, [b] VValtraniũ Morſenſem, Archiepiſcopi Colonienſis germanum, ſucceſſorem elegerunt. Agitata eſt in Conſilio Baſilienſi cauſa, confirmata electio: iterum damnata in Concilio Trajectenſium rebellio: iterum fruſtra pugnatum. Poſtremò miſſus ab Eugenio Legatus Ioannes [c] Coſoronenſis Epiſcopus: qui poſtea ad Cardinalatus honorem vocatus, Morinenſis appellatus eſt. Quum retuliſſet vnicam pacandæ provinciæ viam eſſe, Diepholdio ignoſci, eique gentis Præſulatum committi, excluſo VValtranio, rebelli populo ſatisfactum eſt. Pulchre ſane nullę victis leges favent, ſacroſque Canones potentia vincit. Voluerunt Calliſti quoque imperium eludere Trajectenſes, qui mortuo Diepholdio, Epiſcopum ab eo datum recipere recuſarunt. Sed apparatibus Philippi Burgundię Ducis ac potentia territi, & primis conatibus infeliciter niſi, furore depoſito paruerunt.

Vltimi Germanorum ad Septentrionem & Occidentem verſi ZELANDINI ſunt, inſulares populi, Rheni oſtiis obje-

[a] *Qui Æneæ Pio* Deſiderius, *is omnibus aliis* Svederus, *52 in ſerie Epiſcopus.*

[b] Waltranium. *hunc alij* Walravum *vocāt*

[c] *Vetus editio,* Cęſanenſis: *ſed ex Onuphrij Panuinij Cōmentario de Pontificum Romanorũ & Cardinaliũ creatione conſtat,* Ioannem *hunc recte* Coſoronenſem *Epiſcopum dici.*

objecti: inter quos præcipui Mitelburgenſes habentur. Ea civitas eſt egregiè munita, dives opum, negotiationique maxime accommoda: cujus haud parvam partem anno ſuperiore incendium abſumpſiſſe relatum eſt. Incuriâ civium id eveniſſe conſtat: quamquam pleraque miracula referuntur; quæ prætereo, quia non ſatis digno teſtimonio comprobantur. Eſt & Brielum oppidum non ignobile, aquis circumdatum: in quod etiam mercatores multi navibus applicant.

Ex RAPHAELIS VOLATERRANI *Commentariorum Urbanorum lib.* VII.

BAtavi, vbi nunc Hollandia, propinqui Oceano inter duo quaſi Rheni brachia inſulæ modo civitatẽ habent TRAICTENSEM, vbi Ptolemæus [a] Navalia ponit, cui Præſul dominatur tantum Imperatori ſubjectus: alioquin potentiſſimus, vt qui XL armatorum millia ad bellum educit. Hic etiam Martinum prҫcipue colunt: cui & Baſilica dicata ob coërciti Rheni in ejus Feſto prodigium, qui agrum Trajectenſem maximo periculo inundaverat. [b] Præfuẽre huic vrbi tres Præſules, vnus Martyr Gregoras anno CLXXI, alter Lambertus regnante Pipino . II, Servatius Hebræus Hieronymi tempore, ambo Confeſſores.

a Petrus Appianus Swol/ *alij* Cam⸗pen *dicũt. Bernardus Furmerius & omnium Friſiæ ſuæ aſſeverare non dubitat.*

b Nugatur, & manifeſto errore Pontifices ad Traiectum Moſæ cum Antiſtitibus Traiecti ad Rhenum confundis.

Ex HADRIANI IVNII *Batavia, Cap.* XI.

TRajectum vrbem ſcimus populoſam & præpotentem, ſed quadraginta hominum millia in hoſtem armare poſſe, quando ferat neceſſitas, impudenti nec ipſi quidem civitati ſuarũ virium conſciæ tolerando mendacio ſcribit [a] Dominicus Marius Niger, Venetus: quod virus hauſiſſe eum è Raphaëlis Volaterrani Commentariis, & Æneæ Pij ſcriptis autumo, qui Præſulem Trajectinum quadraginta bellatorum millia ad bellum educere in ſcripta retulerunt: quod potuiſſe olim

a In Coſmographia Commentariis, lib. 4 vbi de Gallia Belgica ſitu.

olim loci Antiſtitẽ non inficias iverim, ſi civitatibus omnibus & oppidis, quæ non pauca fuere numero, auxiliares copias & ſocios imperare, neceſſitate extrema adductus, in animum induxiſſet. Id quod veritati conſonum magis ſi Barlandus adjeciſſet, in eodem non inhæſiſſet erroris luto: tantas enim vires vix Monarcha quiſpiam contrahat, multoque minus iſte Præſul vſquam in Annalibus lectus eſt.

Idem eodem Capite

SIquidem (ait) vera eſt & genuina apud Ammianum ſcriptura VTRICESIVM, aut VTRICESIMA (vt in priore editione,) facilè adducor vt credã iſthic V. TRIC. LEG. STAT. hoc eſt, quintæ triceſimæ Legionis ſtativa & hyberna fuiſſe, & ab eâ nomen loco inditum: præſertim quum non abludat vocis vernaculæ ſonus. Veriſimile enim eſt barbarum vulgus & rude, altioris indaginis neſcium, pro V. TRIC. expuncta notula puncti intermedia, VTRIC conjunctim legere cœpiſſe, vſuque pravam invaluiſſe cõſuetudinem. Iſta mea eſt conjectura, quam profiteri viſum eſt cum quadam ſtipulatiunculæ lege, quòd Pyrrhonios hac in parte ſequar, & in tanta vetuſtatis obſcuritate atque ignoratione nihil aſſeveratione velim affirmare.

Vtricht.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

CHRONICI
GELRIAE
COMPENDIVM.

Auctore HENRICO AQVILIO Arnhemienſi.

PETRVS SCRIVERIVS,

Cum novis Additamentis & Obſervationibus, hac formâ publicabat.

ANNO CIↃ. IↃ. C. IX.

B.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Ex Abrahami Ortelii Theſauro Geographico:

MENAPII, *Galliæ populi, Morinis contermini, Cæſare, Dione, Strabone, Tacito & Ptolemæo auctoribus. Marlianus & Leodius* Iuliacenſes, GELRENSES & Clivenſes *pro iis accipiunt. Ego his* Brabantos & Flandros *adjicio.*

Ex eodem:

SICAMBRI, *Cæſari & Straboni ſunt Galliæ populi. Olim fuiſſe videntur, ut Marliano placet, ubi hodie* GELRIAE *Ducatus eſt, inter Moſam nempè & Rhenum fluvios. Ptolemæo tamen* (*qui* SYNGAMBROS *ſcribit*) *ſunt ab alterâ parte Rheni. cui ſubſcribit Suetonius in Auguſto.* ZVTPHANIAE *Comitatum eos obtinuiſſe, nonnulli volunt.* SVGAMBROS *legit* Strabo *lib.* XV. *Iunius in ſuâ Bataviâ putat* **Sigem** *oppidum,* **Sigenburg** *arcem, &* **Sigemberg** *cœnobium, in* Bergenſi *Comitatu, hujus gentis conſervare nomen.* SICAMBROS *poſtea* FRANCOS *vocatos* (*ſub quo nomine eorum meminit Oroſius, & Trebellius in vitâ Probi Imperatoris*) *ſcribit Beatus Rhenanus, & Hermannus Nuënarius, ſeqúe in intimam Germaniam contuliſſe. ubi etiam hodie* **Francken** *appellantur.* FRANCIAE *meminit Auſonius in Moſellâ, &* FRANCORVM *Nazarius in Panegyrico Imperatori Conſtantio dicto. De* SICAMBRIS *ſic Sigebertus Gemblacenſis:* Valentinianus Imperator eorum virtute delectatus, eos qui prius vocati erant TROIANI, deinde ANTENORIDAE, poſtea SICAMBRI, FRANCOS Attica lingua appellavit, quod lingua Latina interpretatur FEROCES. FRANCOS *etiam* SALIOS *nuncupatos, auctor eſt Marcellinus lib.* XVII. *& hos* SALIOS *hodie* **Oldenſeel** *nominari, in Tranſ-Iſulanâ Provinciâ, Tabula Friſiæ antiquæ indicat.* SALII *in Bataviâ ſunt Zoſimo lib.* III. *Sed conſule* FRANCICA *Iohannis Goropii.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

HENRICI AQVILII

GELRIAE CHRONICON.

Quomodo SICAMBRI, GELRII *dicti, &* *nova forma gubernationis introducta ſit.*

QVIDAM narrant, tempore Caroli Calvi Imperatoris, verſûs eum locũ ubi Gelra oppidũ eſt, immane quoddam & venenoſum [a] animal, illiſq; locis inviſum, ſub eſculo arbore dilituiſſe, miræ magnitudinis, & inauditæ atrocitatis. Beſtia illa agros devaſtavit, pecora & animalia minora devoravit, & ne ab hominibus quidem abſtinuit. Vicini, rei novitate & atrocitate perterriti, finibus ſuis exceſſerunt, & ſua omnia exportarunt, ſeſeqúe in ſolitudines ac ſylvas abdiderunt. [b] Dominus quidam de Pont filios duos habuit, inſigni audaciâ & virtute juvenes, Wichardum & Lupoldum. Hi partim rebus propriis conſulentes, partim vicinorum calamitatibus ſuccurrentes, ſummâ calliditate ac audaciâ animal aggreſſi, diúque luctati, tandem interfecerunt. Accolæ igitur tantâ lætitiâ inſperatam victoriam exceperũt, ut totius viciniȩ acclamatione Domino de Pont ſe ſubjicerent. Ille verò haud procul à Moſa ad ripam Nerſæ in rei memoriam Arcem exſtruxit, quam GELRE appellavit, eò quòd interfecta beſtia crebro clamore & horrendo mugitu GELRE GELRE ingemuiſſet. Et vicini caſas erigere cœperunt, & GELRII ab Arce GELRE ibi conditâ dicti ſunt. Incœpitque GELRIORVM nomen, non tantùm in vicinâ Galliâ & Germaniâ, ſed etiam longè diſſitis locis celebrari. Quare quum Dominus ille Põticus ſummâ æquitate & juſtitiâ gentem illam regeret, popularium adjutus prȩſidiis, fines ſuos vehementer auxit. Quibus rebus factum eſt, ut poſte-

Circa annũ Domini DCCC LXXVIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

rioribus temporibus, quum poſteri ejus magis magiſque imperium propagarent,& paſſim bonam partem SICAMBRIÆ regnis ſuis adjicerent, omnes SICAMBRI hinc inde uſque ad noſtra tempora vulgari nomine GELRENSES appellati ſunt. Quam originem nominis plurimi recipiunt: licet nonnulli etiam vel a [c] GELDVBA, vel a [d] GERLACO, ſecundo eorum Præfecto, GELROS appellari exiſtimāt. Aliorum etymologias non ſubjicimus, quia minùs videntur probabiles. Et ſufficit Lectori illas ſcire, quas poſuimus.

PETRI SCRIVERII
OBSERVATIONES
RERVM GELRICARVM.

QVÆ [a] *heic Aquilius de immani illo & venenoſo animali commemorat, etiam alii Gelrici Scriptores tradunt. Ex quorum fide iſta Auctor noſter. Sed an fidem mereantur, etiam atque etiam prudens cordatuſque Lector conſideret. Sanè ego, ne quid contra animi mei mentem diſſimulem, mera deliramenta febricitantium, ac feriatorum hominum commenta reputo & fabulas. Viderint Annaliū conditores, an ea certò probare poſſint. Ego meritò dubito.*

[b] *Domino de Pont nomen Othoni fuiſſe, quidam tradunt. Et ſic Wolfgangus Lazius:* Otho a Ponte, *inquit,* ſub Carolo Calvo claruit. quo tempore beſtia quædam latitabat in planicie, quæ plurima quotidie vicinis damna inferebat: hanc filii Othonis Comitis Wichardus & Lupoldus interfecerunt. quorum Lupoldus fertur conſtruxiſſe GELREN Caſtrum, unde poſteri ejus denominati fuêre. *Hæc ille.* Pont *autem pagus hodieque non incelebris in ſuperiore Gelriâ ad ſiniſtram Nerſæ fluvii ripam, in Satrapiâ, ſive Tetrarchiâ (nam in quatuor Tetrarchias Ducatus Gelriæ dividitur) Ruremundanâ, itinere ferè medio inter Stralenum & Gelram. Tractuſque ille omnis* Die Voochdye *vulgò appellatur. Quod indicandum duxi, Lector, neſcius ne eſſes; & decerneres, utrum tractus ille ab Advocatis Gelriæ, an verò a loco ipſi Præfecti ſive Advocati* Voochden *appellati ſint. Cæterùm jocularis eſt illorum ſententia, quibus* Voochdye *quaſi* βοηθεία, *a voce Græcâ videtur nomen ſortitum. Imò* Voocht *ex Latino deductū, verbo* κατ' ἀφαίρεσιν *corrupto,* Voget *quaſi* Vocat, *Advocatus, adminiſtrator, gubernator, curator. In Rythmis Teutonicis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

tonicis antiquis: Romiſch Vogt *&* Voget von Rome / *Romanus Rex vel Imperator. Item,* Himelſcher Voget / Der Werlte Voget / *Deus Imperator cæli & terræ. Atque adeo quicumque imperium habet, eo nomine comprehenditur, veluti Duces & Principes. Hiſtoria Theoderici Veronenſis:* Der edil Vogt von Berne. *Ita hodieque provinciarum & ditionum Præſides,* Lantvogt. *Caſtellorum Præfecti,* Burgvogt. *Monaſteriorum Advocati (quorum multa mentio in antiquis Chartis & Diplomatibus)* Kaſtenvogt. *In Inſtrumento quodam Bertholdi Ducis Zaringiæ:* Thuregini loci legitimus Advocatus, quod Kaſtvogt dicitur. *Notavit Melchior Haiminsfeldus Goldaſtus in Animadverſionibus ad Tyrolis Scotorum Regis Parœneſes Winsbekio Equite Germano Poëtâ, & Alamannicarum Rerum tomi primi parte primâ.*

[c] GELDVBAM *etiam Divæus putat* Gelre *eſſe, caput regionis Gelriæ.* Geld *ad Rhenum Simlero videtur. Non ad Rhenum, ſed a Noveſio (vulgò* Nuys*) Occidentem verſùs, quatuor à flumine milliaribus Italicis, conſtituit Brunus. Ortelius ad Rhenum, milliare infra Coloniam Trajanam (*Keyſerſwaerd *eidem Ortelio & aliis,* Santen *Pighio) &* Geldub *hactenùs vocari exiſtimat.* Geldub *autem vicus ignobilis ſupra Ordingam oppidum ad Rhenum.* Geldubæ, *Caſtelli Rheno impoſiti, meminit * Plinius; qui ſiſerum lætiſſimo proventu locum nobilem facit, teſtaturque* * Lib. XIX. cap. V. *earum eſu tantoperè delectatum Tiberium Principem, ut omnibus annis a* Geldubâ *(ubi generoſitas præcipua) Romam ad ſe pervehi mandaverit. Meminit quoque* Geldubæ ** Tacitus, caſtraque ibi Voculæ & Herennii Galli poſita ſcribit.* * Hiſtor. lib. IV. Gelduba *apud Uſuardum & in Martyrologiis aliis* XIII. *Kal. Ianuarii huc non pertinet, quandoquidem in Thraciâ ab iis eſſe dicatur. niſi ſit fortaſſe mendum. Apud † Rhabanum ſanè* Gildoba *legitur.* † Ejus Martyrologium edidit VI. tomo Antiq. Lect. Caniſius.

[d] *A* GERLACO *Gelriæ Præfecto Gelros nomen habere, tam verum eſt quàm Vahalim Buſcumducis Brabantiæ oppidum præterfluere, ait Gerardus Noviomagus. Veriſimilis (ut idē cenſet) conjectura eſt* GELRIAM *a* GELDVBA *Arce, paucis immutatis literis, dictam. Neque opus eſt, ut ad Geldriacum monſtrum, fabuloſum videlicet illum & volatilem draconem, recurramus; illorum ineptam gloriationem imitantes, qui olorem Ledæ adulterum & neſcio quem obſcuriorem incubum generis nominiſq; ſui auctorem agnoſcere malunt, quàm notæ probitatis plebeium quempiam.*

GELRIAM *autem ante Othonem de Pont & Lupoldum Wichardumque filios adminiſtrarunt (ut de Menapiis & Sicambris nihil dicamus) Satrapæ è domo Auſtraſianâ. Siquidem Martino Auſtraſiæ Præfecto filius erat Lambertus, a quo ducunt originem primi Gelriæ To-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

parchæ; eam enim Ditionem adminiſtrabat Guidus, vel ut alii Leopoldus, Lamberti filiorum natu minimus, anno DCCLI, *ut auctor eſt Richardus Waſſeburgius. Carolus Magnus Imperator præſentiâ ſuâ variiſqúe ornamentis Noviomagum decoravit Gelriæ Metropolim, eamque Ditionem cum reliquis Regnis ad poſteros tranſtulit per Præſides adminiſtratam, donec Domini de Pont Præfecturã ceperunt, feceruntqúe hereditariam. Atque hi Præfectorum aut Advocatorum vel Curatorum Tutorumve titulo claruerunt.*

PRAEFECTURA *hæc cœpit anno Chriſti* DCCCLXXVIII.

Præfuit annos XXXII. *Obiit anno* DCCCCX.

PRAEFECTI GELRIAE.

WICHARDVS DE PONT, PRÆFECTVS I.

MOrtuo patre & fratre Lupoldo Wichardus rerum potitus eſt, temporibus Caroli & Arnulphi Imperatorum, anno Chriſti DCCCLXXVIII. [a] uxor ejus fuit filia Comitis Zutphanienſis; ex quâ genuit Gerlacum, qui ipſi ſucceſſit, & à quo Gelriam dici (quorundam opinione) paullò antè notavimus. [b] Inſignia habuit tres flores eſculeos in aureo clypeo, ad memoriam beſtiæ ſub eſculo interfectæ.

[a] *Uxoris Wichardi hujus nomen, uti nec Comitis Zutphanienſis, cujus filia fuiſſe perhibetur, chartis traditum non inveni. Quidem Annales tradunt heredem fuiſſe Comitatus. Quod falſum. Nam longo poſt tempore Comites Zutphanienſes leguntur: ſatiſque conſtat, Comitatum hunc Gelriæ annexum fuiſſe & combinatum, matrimonio inter Othonem Naſſavium Sophiamq́ Zutphanienſem contracto.*

[b] *Inſigne vel clypei ſymbolum, quo Wichardus utebatur, non eſculi, ſed meſpili flores fuiſſe, Annales vernaculi veteres teſtantur; quibus conſentit Chronicon Hollandiæ Diviſ.* IV. *cap.* III.

Præfuiſſe annos XXXII. *vulgò dicitur; Lazius* XXX. *cujus hæc verba:* Wichardus præfuit Comitatui XXX. annis. Is ex filiâ poſtremi Comitis Zutphaniæ Gerlacum progenuit; qui Gerlacus circa annum DCCCCX floruit. *Hæc ille.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

GERLACVS DE PONT, PRÆFECTVS II.

Præfuit annos XXVII. Obiit annos DCCCC XXXVII.

GErlacus ſucceſſit patri regnante Ludovico tertio ejus nominis Imperatore, anno a nato Chriſto DCCCCX.[a] Conjugem tenuit filiam Comitis a Kuick; & habuit ex illâ filium Godefridum. Multas res utiles hic Gerlacus geſſit. ſed nos illas hoc loco non adjicimus, tantùm annorum ſeriem & ſucceſſiones regni breviter Lectori exhibemus. Integræ verò hiſtoriæ paſſim in Annalibus obviæ ſunt.

[a] *Conjugis hujus Gerlaci, uti nec ſoceri Comitis a Kuick, nomen non traditur. Quam habuerit conjugem, quidam diſertè ſcribunt ignorari.*

GODEFRIDVS DE PONT, PRÆFECTVS III.

Præfuit annos XXI. Obiit anno DCCCC LVIII.

GOdefridus, filius Gerlaci, regnare cœpit tempore Henrici primi, omnium ſuffragiis receptus anno Chriſti DCCCCXXXVII. Tenuit imperium unum & viginti annos. uxorem habuit filiam [a] Comitis Clivenſis; quæ peperit ipſi filium Wichardum.

[a] *Comes Cliviæ circa ea tempora fuiſſe perhibetur Arnoldus in ſerie duodecimus, aut ſecundùm alios decimus tertius. Hic ex filiâ Hermanni Comitis Zutphaniæ Wigmannum reliquit, teſte Lazio. Sed an hujus Arnoldi, aut potius Wigmanni filia fuerit uxor Godefridi, inquirendum. Sunt qui dicant fuiſſe Arnoldi filiam, Adelam ſive Adelheidam nomine, Wigmanni Comitis ſororem.*

WICHARDVS II, PRÆFECTVS IV.

Præfuit annos XV. Obiit anno DCCCC LXXIII.

WIchardus ſecundus, patre natus Godefrido, quartus Præfectus Gelriæ fuit tempore Othonis primi ejus nominis Imperatoris Germanici, anno Chriſti DCCCCLVIII. [a] Conjugem habuit filiam Comitis Zutphanienſis; ex quâ genuit

nuit filium Mengoſum;qui patri in Præfecturâ ſucceſſit. Mortuus eſt Wichardus anno imperii decimo quinto.

[a] *Conjugis nomen in veteribus chartis annotatum non inveni. Dicitur filia Comitis Zutphanienſis. fortè Hermanni; de quo ſupra.*

Præfuit annos XXVIII. *Obiit anno* M. I *Aliis annos* XXXVIII *præfuit, obiitq; anno* M. XI.

MENGOSVS, PRÆFECTVS V.

MOrtuo Wichardo,[a] Mengoſus ejus filius publicis ſuffragiis Præfectus conſecratus eſt, anno Chriſti DCCCC LXXIII. Uxor fuit[b] Geborga, quæ peperit ipſi Vibingum filiũ. Pulcherrima hujus Præfecti ſtrategemata Lector in Chronicis Gelriæ conſideret, ubi ſingula prolixè commonſtrantur. Fuiſſe autem illum inſigni pietate præditũ accepimus. Condidit Monaſteriũ[c] Willich / non procul à Bonnâ oppido, in Ducatu Bergenſi. ubi & ſepultus eſt anno imperii vigeſimo octavo.

Circa annum DCCCC LXXXIIII.

[a] *Ante Mengoſum Auctor Chronici Colonienſis vernaculi, vir diligentiſſimus, quo nomine tandem Archigrammateus Reipublicæ Colonienſis fuit, nullos agnoſcit vel Præfectos vel Comites Gelriæ. Huncq; ipſum Mengoſum Gelriæ ac Zutphaniæ Comitem appellat, circa tempora Othonis* III. *Imperatoris: longiſſimè abiens a vulgatis Faſtis, vulgiq; opinione. Comitis etiam titulo cohoneſtatur Mengoſus, ſive Megengoſus (ita enim hoc nomen aliàs ſcribitur) in S. Adelheidis, quæ Megengoſi filia dicitur, Hiſtoriâ; quæ extat apud Laurentium Surium SS. Tomo* VII. *Decembris die* XIX. *per Bertradam ſive Bertam ſororem S. Wolfelmi circa annum* M. XC. *ſcripta. Adi, quem dixi, Surium; & Haræum, ſi placet, adhibe de vitis Sanctorum,* V. *Februarii. Quo teſte, hic Comes etiam Megengor, & Megengaudus vocatur: obiitq;, ut Caſper de Hartevelt Canonicus Gravienſis in Chronicis Gelriæ ſcribit, anno* M. I. *& Canoni Sanctorum inſertus eſt. De emortuali anno Caſper ille de Hartevelt cum Aquilio noſtro conſpirat. Alii ejus imperio decennium adjiciunt, & obiiſſe ſcribunt anno* M. XI. *Comitis Mengoſi quoque meminit Franciſcus Irenicus, ubi de Comitatu Gelriæ hæc prodit, Germaniæ Exegeſeos lib.* III. *cap.* LXXX. Gelrenſes olim Auſtraſiæ Regibus, ut quidam volunt, ſubjecti fuerunt. Id autem manifeſtum eſt, quòd poſtquam ad Germanos Imperium devenit, Hungaris devictis Henricus in Comitatum Gelriam reduxit, anno Incarnationis Dominicæ DCCCCXXXV. Primus Comes

Begri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Begrinus nominabatur;cui temporibus Othonum * Mendoſus ſucceſſit,ut Monaſterium Gelriæ in ejus memoriam exequitur.

* *Ita arbitror apud Irenicum legẽdum:nam mendoſe vulgò* Mendoſus.

Videtur Wichardo ſecundo ejus nominis, quarto Gelriæ Præfecto, præter Mengoſum alter inſuper fuiſſe filius,nomine Begrinus (cujus tamen Annales non meminerunt,& forte unus idemq́ue eſt cum Wibingo) quem primum Gelriæ Comitem vocat Irenicus. Certè Comites fuiſſe Gelriæ eo tempore,conſtat ex Diplomate quodã(modò id non ſit ſuppoſititium) Adelboldi, XIX. *in ordine Epiſcopi Ultrajectini. Verùm hæc alias, Deo volente, uberius curatiusq́ue a nobis diſputabuntur.*

[b] *Collegium Villichium* (tzo Vilich) *anno* DCCCCXC. *a Mengoſo conditum traditur, Ordinis Benedictini, Nobilibus tãtum Virginibus dicatum,vicinum Cœnobio quod Rindorpium vulgò cognominatur. Egit ibi Veſtalem maximam, ſive Abbatiſſam primam Adelheidis Mengoſi filia, quæ inibi cum parentibus funerata. Hæc etiam a Pietate & vitæ ſanctimoniâ laudata,poſt obitum in SS. Faſtos relata eſt.Vide Hiſtoriam S. Adelheidis.*

Geborga,ſive ut alibi legitur Geberga, uxor Mengoſi,mihi incertæ eſt originis.Hæc in Hiſtoriâ S. Adelheidis dicitur filia Godefridi Brabantiæ Ducis. Sed præterquam quod id temporis ratio vix patitur, Tabulæ Brabantiæ Ducum Genealogicæ, quæ circumferuntur, Hiſtoriæ iſti minimè ſuffragantur.quæ tres tantùm cum Godefrido II. *filio nominant Godefridi* I. *cognomento Barbati (qui regnare cœpit anno* M.XCVI.*) filias, nulla Gerbergæ hujus mentione facta. Quare incertæ mihi originis Mengoſi uxor:niſi quis fortè Godefridi ſpectatæ virtutis viri, quem Lotharingiæ titulo Gubernatoris impoſitum circa annum* DCCCCLXVI. *quidam tradunt,aut Godefridi Ardvennatis, ejus nominis in ordine Moſellanorum Ducum ſecundi,quem Imperator Henricus, poſthabito Lamberto Comite Lovanienſi, Lotharingiæ Ducem creavit anno* M.III.*aut, ut alii,* M.V. *fuiſſe filiam Gerbergam arbitretur. De priore Godefrido,eum liberos habuiſſe non conſtat. Poſteriorem improlem obiiſſe omnes teſtantur. Itaque hæc peritioribus excutienda relinquo.*

WIBINGVS, ſive WIKINGVS, PRÆFECTVS VI.

Præfuit annos XXIV. *Obiit anno* M.XXV. *Aliis, anno* MXXXV.

WIbingus [a] omnibus acclamationibus electus, præfuit temporibus Henrici ſecundi & Conradi ſecundi Cæſarum, anno Chriſti M.I. Regnavit annos viginti quatuor.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

[b] Uxorem habuit filiam Ducis Bavariæ, quæ peperit [c] Wichardum & Gulielmum; quorum Wichardus patri ſucceſſit, [d] Gulielmus Epiſcopus Trajectenſis fuit viceſimus primus. Anno Wibingi decimo ſeptimo, ipſis Kalendis Aprilis, [e] Noviomagi Synodus fuit Principum Germaniæ ſub Henrico ſecundo Imperatore, in quâ tractatum eſt de negotiis Religionis.

[a] *Hujus Præfecti nomen diverſimodè in Annalibus ſcribitur: Wichingus, Wikingus, Windekhinus: alibi quoq; Wilringus. Nuſquam (quod mèmini) Wibingus ſive Vibingus, quomodo Aquilius.*

[b] uxorem habuit filiam Ducis Bavariæ,) *Hanc Elizabetham nominant quidam. Sed nullus Bavariæ Dux circa ea tempore Elizabetham filiam habuit, ſi quid vulgatis Genealogiis creditur. Ducis etiam nomen non traditur. Domo tamen Bavaram fuiſſe Wikingi uxorem ex Chronicis Leodienſium, & Ioanne Placentio colligas. qui in Catalogo Epiſcoporum Leodienſium* XXI. *Antiſtitem Reginardum filium Ducis Bavariæ eſſe teſtatur ex filiâ Friſonum Tyranni. Et mox avunculo ſuo Reginardo ſucceſſiſſe Richardum Gelrum ſcribit: de quo infra.*

[c] *Præter Wichardum (quem Auctor Chronici Colonienſis Gerlacum videtur appellare) & Gulielmum, duos alios adhuc filios habuiſſe dicitur hic Wikingus. Richardũ videlicet Epiſcopum Leodienſem, in ordine* XXII. *& Meynwericum Antiſtitem Paderbornenſem in Weſtfalia. qui ſedit circa annum* M.IX. *Richardus ille a Ioanne Placentio in Catalogo Epiſcoporũ Leodienſium dicitur filius Reineri Comitis Gelrorum ex ſorore Reginardi Bavari avunculi ſui & prædeceſſoris* XXI. *in ordine. Rectè, ſiquidẽ in Reineri locum Wikingi nomen repoſueris. Meynwerici autem, præter alios, meminit Lazius. Vide an & huc facit Magnum Chronicon Belgicum nuper a Piſtorio editum:* Anno (*inquit*) Imperii Conradi ſeptimo, Meynwertus Epiſcopus Paderbornenſis Eccleſiam Monaſterii SS. Petri & Paulli in Paderbornâ, quam tunc conſummaverat, dedicavit ſecundâ die menſis Novembris: & multa prædia de paternâ hęreditate, tam in Dioceſi Trajectenſi, quàm de Comitatu Teyſterbant, & de Comitatu Radichen / quæ ex diviſione factâ cum quadam ſorore ſuâ, fundatrice Monialium in Elten / ad eum pertinebant, in Dioceſi Paderbornenſi, ac aliis locis exiſtentia, ipſi Monaſterio liberaliter conferebat, &c.

[d] *Epiſcopi Gulielmi hujus auſpiciis, quidquid erat Ditionis Hollandicæ, juris ſui fecit Godefridus Lotharingus, à dehoneſtamento corporis cognomine Gibber, anno* M.LXXI. *De horum bellis cum Hollandis pugna-*

tis

tis, lege Annales Hollandiæ, & Trajectenſium Chronicon. Meminerunt quoque Chronica Colonienſia, Mejerus Annalium Flandricorum lib. III. *aliique.*

ᵉ Noviomagi Synodus) *De hac Synodo Noviomagenſi, anno* M. XVIII. *conſulenda Chronica Colonienſia, & Coſmodromium Gobelini.*

WICHARDVS III, PRÆFECTVS VII.

Præfuit annos XXXVI. *Aliis annos* XXVI. *Obiit anno* M.LXI.

WIchardus tertius patri ſucceſſit anno Chriſti M. XXV. Tenuit Præfecturam annos XXXVI. Filiam habuit unicam Adelheidam (quod aut eſt Αλήθεια, aut Germanicum nomẽ a Nobilitate ductum Adelheyth) quam ſuſcepit ex uxore ſuâ Margaretâ filiâ Comitis de Loen.

Hic Wichardus anno M. LVIII. *a Florentio ejus nominis primo,* VI. *Hollandiæ Comite, apud Dordrecht captus, duobus librarum argenti octonariarum millibus redimere ſe coactus eſt. Vide Chronicon Hollandiæ Diviſ.* IX. *cap.* IIII.

Progenuit (teſte Lazio) præter Adelheidam filiam unicam Rothardum Baronem a Buren. qui ſacris initiatus, Epiſcopus Paderebornenſis factus eſt. Fides ſit penes Auctorem. Ego tale nihil in Gelriæ Hiſtoriis reperio.

De uxore Margaretâ & ſocero Comite Lonæo nihil affirmare poſſum.

COMITES GELRIÆ.

OTHO NASSAVIVS I, PRÆFECTVS VIII. ET COMES I.

Præfuit annos XLVI. *Præfectus annos* XIIX, *& Comes annos* XXIIX. *Obiit anno* M.C.VII. XV. *Kal. April.*

ADelheida filia Wichardi tertii a ſubditis poſt obitum patris recepta, nupſit Othoni Comiti de Naſſauu, temporibus Henrici tertii Romanorum Imperatoris; a quo, Hungaris & Bohemis ſuperatis, in Comitum numerum Otho redactus eſt, anno imperii decimo octavo, ᵃ anno Chriſti * M.L XI. Ha-

* *Imò* M. LXXIX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

buit ex Adelheidâ filium Gerardum, qui ipſi in Comitatu ſucceſſit. Mortuâ Adelheidâ, duxit alteram uxorem Sophiam, filiam Wichmanni Comitis Zutphanienſis; ex quâ habuit [b] Gerlacum, qui avo ſucceſſit in Comitatu Zutphanienſi. Et idem quum maſculeam prolem non relinqueret, hinc inde uſque ad noſtra tempora Comitatus Zutphanienſis penes Gelros manſit. Regnavit Otho annos quadraginta ſex, multaque præclarè geſſit. ſicut ex integris Chronicis apparebit. Sepultus eſt Zutphaniæ in Eccleſiâ Collegiatâ. [c] Sub hoc Othone Gelri Inſignia ſortiuntur Leonem flavum in ſcuto cœruleo, quę etiamnum retinent.

[a] Annus hic vitioſus eſt. Reſcribe, anno Chriſti M.LXXIX. Is enim annus eſt quo Francofurti ad Mœnum Præfectura Gelriæ in perſonâ Othonis Naſſavii ab Imperatore Henrico III. (aliis IV.) ad Comitatus dignitatem evecta eſt, non M.LXI. quo regnare cœpit Otho. Uti conſenſu Annalium traditur. Nec aliter ſenſit Aquilius, dum anno imperii decimo octavo Othonem Comitivâ ornatum dicit. Cæterùm (ſi Auctoribus quibuſdam credimus) Adelheida Pontica, virgo adhuc & innupta, Gelriam rexit annos novem. Ab anno ſcilicet M.LXI. quo pater Wichardus fato conceſſit, ad annũ M.LXX. quo eam primùm Othoni nuptam volunt: exſtinctamque ajunt anno * M.LXXV. quinto poſt initum matrimonium anno. Quidam eam quoque matrem faciunt Alberti Canonici Leodienſis. De Comitatus autem primordio, diſcrepant ea quæ ab Irenico memoriæ prodita ſunt. Dicit ille Imperatorem Henricum cognomento Aucupem anno DCCCCXXXV. Gelriæ Comitatum inſtituiſſe, nominátque primum Comitem Begrinum, alterum Mendoſum (mendoſè fortè pro Mengoſo, ut ſupra me monuiſſe memini.) Exinde pulſos a Danis ac Normannis Gelriæ Comites: Succeſſores eorum Curatorum reſumpſiſſe titulum, donec Otho Naſſavius ductâ Adelheidâ Comitis titulum repetiiſſet, non attuliſſet, &c.

* Alibi, M.LXXXV.

[b] Lazius præter Gerlacũ Othonis ex Sophiâ Wichmanni Comitis Zutphaniẽſis filiâ liberos recenſet Gebhardum & Gerhardum Gelriæ & Zutphaniæ Comites, circa annum M.C. Gerlacus improlis obiiſſe dicitur, & cælebs: quamquã Elias Reuſnerus & Pontus Heuterus conjugem ei N . . . domo † Saxonam adſignent. Ut ut ſit, nullos reliquiſſe liberos certò creditur. De Gerlaci (non hujus, de quo loquimur, ne erres. vide infra) obitu hæc ex Chronicis Gelriæ producit Collector Magni Chronici Belgici a Piſtorio editi: Sub iſto (inquit) ‡ Imperatore floruit Gerlacus Gelriæ & Zutphaniæ

† Ducis Saxoniæ fil.

‡ Hẽrico III. al. IV.

niæ

niæ Comes, qui de parte * Conradi Epiſcopi Trajectenſis anno Domini † M. LXXXVI. in bello contra Theodericum Hollandiæ ejuſque vitricum Robertum Flandriæ Comitem occiſus fuit. *Ad Arcem videlicet Iſelmundanam. Ioannes Beka quoque in occiſorum claſſe Comitem* Gerlacum *nominatim recenſet. Alii* Gerlochum *vocant, eumq́ue Gelriæ pariter ac Zutphaniæ Comitem concinnant nobis. quibus Florarium Temporum in membranâ veteri exaratum aſſentitur. Sed* Gerlacum *hunc ſive* Gerlochum *fuiſſe Othonis Naſſavii ex Sophiâ Zutphanienſi filium (quod quidam ſcriptis mandarunt) non credi par eſt. utique quum conſtet nondum natum fuiſſe illum eâ tempeſtate, quâ prælium ad Iſelmundanam Arcem incidit. Quare hîc quod certò affirmare poſſimus, in mundo non habemus. Avunculum fuiſſe, veriſimilius eſt.*

* x x II. in ordine.
† Imò, M. LXXVI.

ᵉ Sub hoc Othone Gelri Inſignia ſortiuntur Leonem flavum) Flavum *ex argento nimirū. Ab hujus uſque Principatu Gelriæ Comites Duceſq́ue, relictis tribus eſculi aut meſpili floribus, cœperunt gerere Inſignia Naſſaviana: puta, clypeum (campum vulgò vocant) cœruleum, inque eo ſuperbientem Leonem argenteum. A Francis quippè propagatæ gentes & familiæ, origini ſuæ denotandæ, Leones ferre ſtuduerunt. Francorum autem antiquis Regibus Leonem pro inſigni fuiſſe, opinio eſt. & Hunibaldus (ſi fidem meretur) tradit. De Leone Hollandicorum Comitum (qui Francos progenitores ſuos agnoſcunt) ſcribit Hadrianus Iunius * Batavia cap. IX. De Palatinis Leonibus (qui propemodum in Proverbium abierunt) Marquardus Freherus Originum Palatinarum cap. XIII. Ubi inter alia ait, Rupertum ſeniorem Palatinum Adolpho & Johanni Comitibus de Naſſaun Inſigne hoc, Leonem aureum inter duo cornua galeæ impoſitum; in feudum rectum dediſſe, ut ipſi & eorum primogeniti ad honorem & recognitionem prædicti Principis geſtarent.*

* Pag. 97.

GERARDUS NASSAVIUS I, COMES II.

Præfuit annos XXIV. *Obiit anno* M. C. XXXI.

GErardus primus ejus nominis Comes Gelrię & filius Adelheidæ, patri Othoni ſucceſſit anno Incarnationis Dominicæ M. C. VII.[a] uxor ejus fuit filia Florentii Comitis Hollandiæ, ex quâ ſuſcepit filium Henricum. Mortuo Gerlaco fratre ſuo * conſanguineo, ad inſtantiam patris Othonis Comitatum Zutphanienſem adeptus eſt; quo, tanquam per manus tradito, hodie etiam Principes Gelriæ fruuntur. Saltum autem Zutphanien-

* patruele.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

nienſem & huic vicinos tractus, veriſimile eſt Sicambros tempore Iulii Cæſaris occupaſſe. Nam Comitum illorũ fines etiam Weſtvaliam attingebant. plurimique Scriptores Comitatum illum in Weſtvaliâ poſuerunt. Et credi poteſt, hinc errorem illum pullulaſſe, quòd quidam Sicambros Weſtvalos vocitent. fortè ignorantes, quòd illa pars Sicambrorum cum Cis-Rhenanis hodie conjuncta ſit. Mortuus eſt hic Gerardus anno imperii viceſimo quarto. Sepultus [b] Zutphaniæ.

Floris de Vette.

[a] uxor ejus filia Florentii Comitis Hollandię) Florentii, *puta, ejus nominis ſecundi, cui cognomentum Pinguis ſive Craſſi adhæſit, in ſerie Comitum octavi. Hujus ex Petronellâ Saxonâ Lotharii Imperatoris invictiſſimi ſorore, filia Hadewigis ſive Hedwigis appellata fuit. quam ab excellenti & exſuperanti forma commendant Annales noſtri. Vide Chronicon Hollandiæ Diviſ.* XI. *cap.* III. *Alii Ermgardam Gerardi hujus conjugem vocant. de quâ ego in Gelriæ Hiſtoriis nihildum hactenus inveni. Fortè duæ illi fuerunt; conjuges Hadewigis Hollanda, & Ermgarda Namurcenſis: quarum quæ prima, quæ ſecunda fuerit, haud promptum eſt mihi in præſentiâ dicere. De Ermgardâ Namurcenſi & ſuſcepta ex illâ prole, vide infra.*

* *Apud Reuſnerum Genealogici Pag.* 356.

*Inter Gerardi hujus liberos nominatur a quibuſdam * Salome filia, nupta Henrico Elimari* II. *filio, Comiti Altenburgenſi ſive Oldenburgenſi, nobiliſſimæ proſapiæ. Additur ab aliis Adalbertus, ſive Adelbero vel Albero, ſecundus ejus nominis Leodienſis Cathedræ Epiſcopus, in ordine* XXX. *Fuerat antea ibidem in Collegio D. Martini Adalbertus iſte Præpoſitus, ut teſtantur Chronica Leodienſium. Chronicon Gemblacenſe in calce Sigeberti ex clero Mettenſi Dominum Adalberonem aſſumptum dicit. Ad bella fuit propenſior, quàm vitæ conditio ſuadebat. Caſtrum Bullonium, in Ardvennâ ſylvâ, Diœceſis Leodienſis, a Raynaldo Comite Barrenſi doloſè occupatum, armis repetere haud veritus, vi expugnavit recepitque. De nimis laxâ Gregis ſui cuſtodiâ accuſatus, ideoque Romam ad dicendam cauſſam citatus, in itinere peſte correptus Ortinæ deceſſit anno* * M.C.XLV. *Ibidemque eſt ſepultus. Fuſiùs hæc Iohannes Placentius in Catalogo Epiſcoporum Leodienſium. ubi inter alia de ejus genere ſic ait:* Albero hujus nominis ſecundus, filius Comitis Gelrorum ex ſorore Comitis Namurcenſis, &c. *Hæc ille, ex fide proculdubio veterum Indigitamentorum. Et fidem facit Chronicon Leodienſe M S. Quare non temerè, tacentibus licet Gelriæ Scriptoribus, Adalberonem Gelris abjudicaverim.*

* *Aliàs,* MCLI.

Atqui,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Atqui, ajunt quidam, Petrus Merſſæus Adalberonem XXX. *Leodienſium Antiſtitem tradit ortum ex proſapiâ Namurcenſi. Rectè. ratione videlicet matris, quam Namurcenſem fuiſſe etiam veteres teſtantur, & placet Placentio, cujus verba ſupra vidimus. Atque hæc fuerit fortaſſis Ermgarda, quam quidam uxorem Gerardo adſcribunt, Comitis Namurcenſis filia. Ita lubet ſuſpicari. Imò ita auſim penè credere. De Comitibus Namurcēſibus, qui volet, adeat Namurcum Ioannis Baptiſtæ Gramayi recens editum.*

[b] Sepultus Zutphaniæ.) *Ita plerique Scriptores. Haranus in templo Waſſenbergico ſepultum dicit, quod condiderat.*

HENRICVS NASSAVIVS I, COMES III.

Præfuit annos XXXI. *Obiit anno* M.C.LXII.

HEnricus primus hujus nominis poſt obitum patris totius gentis conſenſu ſalutatus eſt Comes Gelriæ & Zutphaniȩ, anno Chriſti M. C. XXXI. Imperavit triginta unum annos. Duxit [a] Seynardam filiam Godefridi Ducis Brabantiæ; ex quâ duos ſuſcepit liberos Gerardum & Othonem. Henrico huic dotis nomine ceſſit magna pars Veluæ, ſeu potius Velaviæ, ut quidam volunt. Eſt autem Velavia, inſula quæ inter Rheni oſtium quod Arnhemium præterfluit, & Iſelam interjecta, ad mare etiam protenditur, mediocris fertilitatis, nemorum, montium & collium copiâ non infrequens: cujus magna pars ad Gelriam pertinet, reliquum Epiſcopus Trajectenſis poſſidet. Plurimi hujus inſulæ incolas Caninefates eſſe contendunt. Meminit vero Caninefatum & Batavorum (quorum etiam magna portio penes Gelros eſt) Cornelius Tacitus. & dicit Caninefates eſſe populos Batavis finitimos, qui origine, virtute, & linguâ pares ſint Batavis, numero ſuperentur. Quæ verba ſatis clarè oſtendunt Caninefates fuiſſe quos hodie Veluanos dicimus. Condidit hic Henricus [b] Monaſterium Bethleëm non procul ab oppido **Dotinchem**/in Comitatu Zutphanienſi. Quum regnaſſet annos triginta unum mortuus eſt, & ſepultus in Monaſterio **te Camp.**

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

a *Seynarda hæc ſive Seinara, quemadmodum ab aliis indigitatur, filia fuit Godefridi* III. *Godefridi* II. *F. Godefridi Barbati N. Videantur Ponti Heuteri & Joannis Baptiſtæ Grammæi Genealogiæ Ducum Brabantiæ. Lazio Seinara filia eſt Godefridi Comitis a Bullion, Regis poſtea Hieroſolymitani; reclamantibus omnibus, quotquot vidi, Chronologis.*

c *Præter Gerardum & Othonem Henrici filios (quorum cum Annales tum Chronica Colonienſia & alii meminerunt) recenſetur ab Heutero Otho electus Ultrajectinus Antiſtes, qui obiit anno ætatis vigeſimo tertio. Othonem hunc non agnoſcit Reuſnerus, & ejus loco habet* * *Arnoldum Archiepiſcopum Colonienſem, qui obiit anno* M. C. LXIX. *Non obiit, ſecundùm alios, eo anno, ſed Simoniæ convictus, dignitate exutus eſt. Sed de ſtirpe hujus, Auctores inter ſe non conveniunt.* * *Chronica Colonienſia vernacula Gelrum appellant: ſed eadem monent, Arnoldum illum a quibuſdam cenſeri non ex Gelriæ ſed Comitum de Wede proſapiâ. Petro Merſſæo eſt filius Comitis Gelriæ, ſub Conrado* III. *Imperatore anno* M. C. LX. *electus. ſed qui non ita utiliter præfuit, eodem teſte. Aliis aliter videtur. Mihi non lubet, nec ſi liberet hujus loci eſt, hæc pluribus excutere. Quare hoc quod inſtat agamus. Ab eodem Reuſnero Comiti Henrico filia unica N... attribuitur, nupta Engelberto Comiti Montenſi, ſive Bergenſi. Mater videlicet Adolphi Comitis de Monte & Engelberti Archiepiſcopi Colonienſis. Hæc omnibus aliis indicta eſt, atque ignorata prorſus Annalibus Gelricis. Haranus (unde habeat, neſcio) filiam Henrici Comitis Mariam nominat, deſponſam Gerardo Comiti Lonæo. Quæ an eadem ſit, an diverſa, in tanta Hiſtoriarum obſcuritate vix liquet. Plures ſanè filias, quàm unica illa cujus meminit Reuſnerus, item alterâ quam Mariam nominat Haranus, Henrico fuiſſe exiſtimo. Et hujus filia videtur fuiſſe Agnes Gelrenſis, cujus mentio in Annalibus Namurcenſibus; quos ſequutus Grāmæus ita infit:* Mortua (anno M.C.LXX.) Laurentia Theoderici Elſatii Flandriæ Comitis filia prima uxore, Henricus Comes Namurcenſis ad ſecundas progreſſus nuptias, Agnetem Ottonis Gelriæ Comitis ſororem duxit; ſed ob demerita aut * ſuſpiciones ſiniſtras repudiavit: Et poſt quindecim demum annos cõſilio Ducis Brabantiæ & Archipræſulis Colonienſis recepit in gratiam: nec multo poſt (anno M. C. LXXXVI.) filiam Ermeſendem ex eo ſuſcepit, *&c.*

** Ejus nominis* I. *in ſerie* XLI.

** Fol.* CLXX.

** .i. Bertels Agnetē excuſat, aitque eam a marito pellicem alente fugiſſe.*

b *Monaſterium Bethleēm condidit quum rediiſſet ex Italiâ, ubi Friderico Ahenobarbo Imperatori militaverat contra Mediolanenſes, anno* M. C. LXII.

GERAR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

GERARDVS NASSOVIVS II, COMES IIII.

Præfuit annos XIIX. Obiit anno M. C. LXXX.

POſt mortem patris Gerardus filius unanimi omnium conſilio electus eſt Comes Gelriæ & Zutphaniæ, anno Incarnationis Dominicæ M. C. LXII. [a] Uxor ejus fuit filia Comitis de Spainheim, quæ erat ſterilis. [b] Præcipuas expeditiones ſuſcepit contra Epiſcopum Trajectenſem Velaviæ gratia. quod bellum tandem frater ejus Otho, qui ipſi in regno ſucceſſit, finivit. [c] Non reliquit liberos, & [d] ſepultus eſt Zutphaniæ.

[a] *Margaretam appellant Gerardi ſecundi conjugem Annales veteres vernaculi. Nec aliter Reuſnerus, aut Lazius: cui tamen Margareta à Sponhaym, vel ſecundùm alios Haſbaniæ Comitiſſa dicitur. Aliam inſuper ejus conjugem obſervo. Nam in Auctario Aquicinctino, quod cum Sigeberti & Anſelmi Gemblacenſiū Chronico nuper edidit Aubertus Miræus, ad annū* M. C. LXXXI. *ita legitur:* Gerardus Comes de Gelra Idam filiam Matthei & Mariæ Comitiſſæ Bolonienſis duxit uxorem, & brevi poſtmodum mortuus eſt. *Manuſcriptum quoddam Chronicon ſimiliter refert ad annum* M. C. LXXXI. Comes Gelrenſis filiam Comitis Boloniæ Matthæi fratris Philippi (*Comitis Flandriæ*) uxorem duxit, ſed eodem anno moritur. Uxor rebus, quas idem Comes Gerardus illi conceſſerat, violenter ablatis repatriat. *Quam poſtea, anno videlicet* M. LXXXIII. *Bertoldus Dux de Saringes duxit uxorem, teſte prædicto Auctario Aquicinctino.*

[b] Præcipuas expeditiones ſuſcepit contra Epiſcopum Trajectēſem.) *Balduinum Hollandum ſcilicet, ſecundum ejus nominis,* XXIX. *in ordine. Vide Bekam, Hedam, & Hollandiæ Chronicon Diviſ.* XIII. *cap.* IX.

[c] *Nullos reliquiſſe liberos Henricum ſecundum, etiam alii Scriptores Gelrici teſtantur. Diſſentit Lazius, qui de hoc Comite hæc memoriæ prodidit:* Gerardus, *inquit,* Othonis frater germanus, ex Margaretâ Comitiſsâ à Sponhaym, vel ſecundùm alios Haſbaniæ, progenuit Othonem Præſulem Trajectenſem, Gebhardum & Adelheidam filiam Wilhelmo Hollandiæ Comiti nuptam. *Hæc Lazius. ſed errat, & Gerardo eam liberorum trigam adſcribit, quam alii omnium Annalium conſenſu fratri Othoni ejus nominis ſecundo meritiſſimò adſcribunt, quem & plurium liberorum parentem faciunt. Apud Lazium verò Otho ex Richardâ Comitiſsâ à Iuliaco nullam prolem tuliſſe dicitur. Quod falſiſſimum eſt. Vide infra.*

[d] Sepultus eſt Surphaniæ.) *Waſſenbergæ; ſecundùm alios. ubi Collegium Canonicorum inſtituerat.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

OTHO NASSOVIUS II, COMES V.

Præfuit annos XXII. Obiit anno M.CC.II.

OTho ſecundus ſtatim poſt obitum fratris Comes factus, & publico omnium decreto ſuſceptus eſt, anno Nativitatis Chriſti M. C. L X X X. [a] Bellum à fratre Epiſcopo Trajectenſi illatum feliciter abſolvit. Habuit uxorem [b] Richardam Comitis Iuliacenſis filiam; & ſuſcepit ex illâ Henricum, qui obiit cælebs, & ob inſignem pietatem in Divorum numerum relatus eſt; Gerardum, qui patri ſucceſſit in imperio; Othonem, qui fuit Epiſcopus Trajectenſis; Adelheidam, quam tradidit Comiti Hollandiæ; & Margaretam, quæ nupſit Comiti Bergenſi. Sepultus eſt in Monaſterio te Camp, quum regnaſſet annos viginti duos.

[a] *Aliud egit Reuſnerus, quum hunc Othonem manus conſeruiſſe cum Godefrido Rhenano Trajectenſi Præſule ſcriberet. Nam deceſſerat jam biennio ante hujus imperium laudatiſſimus Antiſtes ille, quum annis* X X I I. *Eccleſiæ feliciter præfuiſſet, anno* M. C. L X X V I I I, V I. *Kal. Iun. adhumatus Baldrico* X V. *Epiſcopo. qui quoque optimè de Republicâ Trajectenſi meritus, & ob egregia facinora Pius cognominatus fuit. Vide Bekam, Hedam, & Chronicon Hollandiæ Diviſ.* V. *cap.* X I I. *ſed inprimis Hedam vide. De bello illo Vltrajectino feliciter compoſito, Chronicon præcipuè Hollandiæ conſule Diviſ.* X I I I. *cap.* I X. *& Diviſ.* X I V. *capp.* I I I I. V. V I. V I I. I X. *Et adhibe diligentiſſimos Annales Godefridi S. Pantaleonis Coloniæ Agrippinæ circa ea tempora monachi, ad annum* M. C. L X X X V I I. *&* M. C. L X X X V I I I.

Traiectum funditus a Danis everſum reparavit, &c.

[b] *Gerardi Comitis Iuliacenſis, & poſt avunculi fata Bergenſis quoque, filia fuit Richardis iſta, juxta Reuſnerum.*

Otho iſte interfuit Expeditioni Hieroſolymitanæ, quam Cruciatam vocant, anno M. C. X C. *ſub Friderico Barbaroſſa* I. *ejus nominis Imperatore, magnis Galliæ Britanniæqúe Regibus ac Principibus aliis ex Germaniâ Belgicâqúe comitibus. Hujus Expeditionis Hiſtoriam cum alii tum Gallicè Vlilarduinus, qui tunc vixit, literis conſignavit. exſtat MS. Lutetiæ Pariſiorum in Bibliothecâ Reginæ. Vide & Annales Godefridi monachi S. Pantaleonis, Hollandiæqúe Chronicon Diviſ.* X I I I. *cap.* X I I.

GERAR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

GERARDVS NASSOVIVS III, COMES VI.

Præfuit annos XXVII. *Obiit anno* M.CC.XXIX. XI. *Kal. Novemb.*

GErardus tertius, Othonis ſecundi filius, anno Chriſti M. CC. II. feliciſſimè gubernavit. Ruremundæ exſtruxit tria Monaſteria; unum Virginum Monialium, ubi & ſepultus eſt; alterum Carthuſianorum; tertium Minoritarum. Tenuit imperium viginti ſeptem annos. Duas habuit uxores: alteram [a] Machtildam filiam Ducis Brabantiæ: alteram [b] Richardam filiam Comitis a Naſſau; ex quâ duos ſuſcepit liberos, Othonem & Henricum; quorum junior factus eſt Epiſcopus Leodienſis.

[a] Mechtildam uxorem habuit filiam Ducis Brabantiæ.) Sophiam *potius. Nam Mechtildam Henrici* I. *cognomento Bellicoſi Brabantiæ Ducis filiam duxerat uxorem Hollandiæ Comes Florentius* IV. *Comitum* XIV. *teſte Chronico Hollandiæ Diviſ.* XVII. *cap.* II. *Conſentit Brabantiæ Chronicon vernaculum, quod diſertè Sophiam Gelro nuptam dicit. ſed errat in nomine Comitis, & perperam Reinardum vocat, quem Gerardum dictum fuiſſe, teſtatiſſimum eſt.*

[b] *Richardum Naſſoviam, Roberti Naſſovii Comitis, qui in Syriâ obiit, filiã unicam fuiſſe, quidã tradunt. Ex hac ſolâ (nam Lazius ſolens hallucinatur) duos filios ſuſcepit; Othonem* III. *ſucceſſorem: & Henricum,* XL. *in ſerie Leodienſium Antiſtitem. De quo vide omnino Hiſtoriam Placentii. Eundem & de patre non vulgaria narrantem audire eſt operæ pretium, in* XXXVI. *Antiſtite Hugone de Petraponte.*

Richarda autem, quæ poſtremo loco hic recenſetur, prima Gerardi conjux fuit. Mechtildis Gerardo ſuperſtes Ruremundæ in Monialium Virginum monaſterio primam Abbatiſſam egit, & maritum luxit. Obiit anno M. CC. XXX.

OTHO NASSOVIVS III, COMES VII.

Præfuit annos XLII. *Obiit anno* M.CC.LXXI. IV. *Idus Ianuar.*

GErardo patri ſucceſſit Otho tertius, [a] Claudus dictus; qui regnum prudenter adminiſtravit, & multas res utiles geſſit. Venit ad imperium anno Chriſti M. CC. XXIX. Conjuges habuit [b] Margaretam Clivenſem, quæ ſterilis fuit, & [c] Philip-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

pam de Sancto Paullo (ut vocant) ex quâ habuit filium Reinaldum, & Irmgardam, quam tradidit Comiti Clivenſi. Incremēta ſumpſit Comitatus Gelricus ſub hoc Othone tertio maxima. Ruremundam enim, Arnhemium, Herdervicum, Bommeliam, Goch & Wagening oppida, tunc temporis villas, primus muris cinxit, & civilibus Privilegiis conſecravit. [d] Anno M. CC. XLIIX. Noviomagum civitatem Imperialem, ductu Guilielmi Comitis Hollandiæ Imperatoris Romani, XXI. millibus marcarum argenti Regii puriſſimi redemit, & Ditioni ſuę adjunxit, cum magnâ parte Bataviæ: eâ videlicet, quam antiquitùs Superiorem Bataviam appellabant. Condidit Monialium locum Ordinis Ciſtercienſis, vulgo dictum Gravendall/ id eſt Comitis vallis. ubi & ſepultus eſt, anno imperii quadrageſimo ſecundo.

[a] Claudus dictus.) *Vulgò* Met de peerts voet.

[b] *Margaretam hanc Othonis tertii conjugem Reuſnerus Theoderici Juliacenſis filiam vocat. Quod malim credere, quia hic Otho Irmgardam filiā ſuam Theoderico eius nominis ſeptimo Comiti Clivenſi collocavit. quod alioquin honeſtè fieri non poteſt: etſi factitatum quandoque in Principum nuptiis non ignorem.*

[c] *Philippa* de Sancto Paulo, *ſive* de Simpol, *ut vulgò vocant, altera Othonis tertii uxor, cujus cujus tandem illa filia, nobiliſſimâ & antiquiſſimâ Comitum familiâ fuit. Eſtque hodie oppidum Sancti Paulli apud Arteſios titulo Comitatus inſigne, una cum Ditione adjunctâ.*

[d] Anno M. CC. XLIIX. Noviomagum,) *Conſentit Chronicon Hollandiæ Diviſ.* IV. *cap.* III. & *Diviſ.* XIIX. *cap.* IX.

Præfuit annos LIV. *Obiit anno* M. CCC. XXVI

REINALDVS NASSAVIVS I, COMES VIII.

REinaldus primus ſucceſſit patri Gerardo, anno a Partu Virginis M. CC. LXXII. [a] Duas habuit conjuges: Prior erat Irmgarda filia Ducis Limburgenſis, quæ fuit ſterilis: altera erat Margareta Guidonis Comitis Flandriæ filia, ex quâ ſeptem ſuſcepit liberos; quorum primogenitus fuit Reinaldus, qui ipſi ſuç-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

ſucceſſit.[b] Huic Reinoldo primo, hereditario jure obvenit Ducatus Limburgenſis, quum Hermannus ultimus illorum Dux ſine maſculinâ ſobole fata ſolviſſet. ſed a Duce Brabantiæ captus, Limburg, Waſſenburg & Supff deperdidit, ſicut Annales illorum teſtantur. Tielam oppidum expugnavit anno imperii decimo ſexto: quod tamen ſtatim rurſus muro inveſtivit. Zutphaniæ condidit locum Predicatorum.[c] Obtinuit a Rodolpho Imperatore monetam Arnhemii, Ruremundæ, & Hardervici. Tandem a filio ſuo Reinaldo captus, poſt paucos annos obiit: ſepultus in Gravendall.

[a] Duas habuit conjuges, I. Ermgarda filia Ducis Limburgenſis,) Walrami, *puta.* II. Margareta Guidonis Comitis Flandriæ filia,) Guidonis *puta* a Dominico Petri, *ſive ut vulgò vocant* Dampierri, *in ſerie Comitum* XXIIII. *Atque hæc Margareta, altera Reinaldi conjunx, vidua erat Alexandri filii Regis Scotorum* .Dominicum Petri *autem (ut hoc obiter in quorundam gratiam addam) vicus ac dominatus eſt in Ducatu Burgundiæ, haud ita procul Divione.*

[b] Huic Reinaldo hereditario jure obvenit Ducatus Limburgenſis, quum Hermannus ultimus Dux ⊖) *Hermannum poſtremum Limburgenſium Ducem fuiſſe, paucos equidem qui dicerent præter Lazium vidi. Ei tamẽ, ecce, Aquilius aſtipulatur. Sed Lazium audiamus:* Henricus (*inquit in Genealogiâ Ducum ſive Comitum Moſellanorum, unde Limburgenſes Principes deſcenderunt*) Hermanni filius ab Henrico III. fratruele Dux Brabantiæ creatur: reliquit Henricum & Hermannum ſuæ ſtirpis ultimos. Hos Principes antiquiores Gelriæ Comites vinculo contingebant, qui & Limburgenſem Ducatum ab Imperio compararunt: quem Reinhaldus Gelriæ Comes in bello Colonienſi captus, ab Henrico Brabantiæ Duce, pro liberatione Brabantinis relinquere cogebatur: a quibus Brabantię adjectus, agrum ejus Ducatus fecit ampliorem. Limburgum civitas infra Aquiſgranum exſtat, ditionis & hodie Brabanticæ: a quo titulum adhuc Carolus V, ut Dux Brabantiæ, uſurpat. *Hæc Lazius. cui, ut vidimus, Aquilius adſtipulatur. Diſſentiunt Manuſcripti Annales Gelriæ, qui Henricum ultimum Ducem appellant, quẽadmodum & Brabantiæ Chronica. Quæ audire & hîc operæpretium eſt. Mortuo ajunt anno* M. CC. LXXXIIII. *ſine liberis Henrico Duce Limburgenſi, oritur mox de Ducatu Limburgenſi contentio inter * Joannem Brabantiæ Ducem & Reinaldum Gelriæ Comitem. Biennio antè Adol-* * *ejus nominis I.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

phum Comitem Montium jus omne ſuum ſibi vendidiſſe Brabantus aſſerebat. Gelrus autem contendebat ſibi deberi ejus provinciæ dominium, aut ſalem uſum-fructum toto vitæ ſuæ decurſu, (ut refert Dinterus) quòd Ermgardem Walerami Ducis Limburgenſis filiam uxorem aliquando habuiſſet: ſive etiamtum haberet, ſecundùm alios. Nam poſt biennium, aut triennium (ut refert Meyerus) e vivis exceſſit, anno M. CC. XC. vel M. CC XCI. Sepulta in 'ſGrabendal. Verùm enimverò, Henricus iſte ultimus Dux filiusne Walrami fuerit, an nepos, incertum. Credam filium fuiſſe. Sanè Meyerus diſertè vocat Ermgardem ſororem & heredem Henrici. Quicumque tamen is fuerit, ſine maſculâ progenie defunctum eſſe conſtat, filiâ unica Ermgarde relicta, Reinaldo Gelriæ Comiti nupta. Itaque jure dotali atque hereditario Ducatum Limburgenſem ad ſe pertinere contendebat Gelrus, contra jure emptionis ſuum aſſerente Brabanto. Porrò Gelrus, favore incolarum, Limburgo ipſo atque univerſi penè Ducatus arcibus potitus, quum a Brabanto ſibi bellum parari ſciret, fœdere ſibi junxit Sifridum Weſterburgenſem* Archiepiſcopum Colonienſem, & Henricum ejus fratrem, Henricum quoque Comitem Lucemburgenſem (cui Reinaldus, ut quidam tradunt, priuſquam manus conſererent, actionem ſuam quam habebat in Ducatu Limburgenſi certâ pecuniæ ſummâ vendidit) cum Walramo fratre; Walramum itidem Comitem Falcoburgenſem, & alios Proceres plurimos. Brabantus nihilominus, copioſo delectu ſuis imperato, Moſam trajecit, vaſtatoque agro Limburgenſi, Limalam arcem munitiſſimam expugnavit. Demum anno M. CC. LXXXVIII. feriis D Bonifacii, Nonis Iunii, Brabantus nobiliſſimâ potitus eſt victoriâ, apud arcem Woringam, ſecundo ferè lapide a Coloniâ Agrippinâ ad Rhenum ſitam. Cecidêre hac pugnâ Woringanâ utrinque multi. ſed a partibus Gelri major ſtrages; qui* Henricum Comitem Lucemburgenſem, cum fratribus Walramo & Ioanne (Balduinum vocat tertium fratrem Meyerus) Henricum Weſterburgenſem fratrem Sifridi Archiepiſcopi, & Equeſtris Ordinis amplius mille, præter gregarios milites innumerabiles deſideravit. ipſe vivus in hoſtium poteſtatem venit cum Archiepiſcopo, Adolphoq; Naſſovio Comite, qui‡ poſtea Rex Romanorum fuit, & Walramo Comite Falcoburgenſi, & N . . . . Comite Meurſano. Atque hinc paullo poſt dedita arx Woringa, funditusque exciſa. Reinaldus captus, non antè liberari potuit, quàm Brabanto jus ſuum Limburgenſe ceſſiſſet: quare omne quod in Ducatum illum hactenus prætenderat, ſolenniter ejurat, & agente Philippo Pulchro Francorum Rege liber dimittitur. Pacis conditiones ac † tabulæ menſe Octobri ſignatæ. Ioannes domum reverſus, Limburgenſis Ducatus titulum atque inſignia cum Lotharingico & Brabantico con-

* LVI. in ordine.

* Is pater erat Henrici VII. Cæſ. Aug.

‡ Anno M. CC. XCII. VI. Ianuarii, Francofurti.

† Exſtant apud Dinterum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

conjunxit. *Hanc victoriam Scriptores Brabantici miris modis extollunt, atque etiam his Rhytmis vernaculis jactant:*

Int jaer twelf-hondert ende tachtentich acht/
Heeſt den terſten Hertoghe Jan van Brabant
Het heyr van ſeven Heeren omghebracht/
Al quamen ſy thien teghen een ter handt/
Door Godts help ende zijne Brabanders vaillant
Heeft hy om Limborch deſen ſtrijt aenveert/
By Woeronck/ en dat meeſt by onderſtant
Der Lovenaers die hy creech lieff en weert/
Wantſe hem ſetten op een ander peert. etc.

*Hæc vulgus, & Annales; qui negant ab ullâ hominum memoriâ talem in iſtis partibus pugnam pugnatam. Cæſos amplius mille Ordinis Equeſtris viros, ex iis ſupra diximus: tamen quadringentos tantùm lego apud * Lipſium. quo auctore cæſorum numero addendi Walrami Comitis Falcoburgenſis duo fratres, quorum alii non niſi captorum meminerunt. Sed fortaſſe viri doctiſsimi atque aliàs occupatiſſimi* μνημονικὸν ἁμάρτημα *eſt, & dicere voluit Henrici Lucembergenſis fratres, quemadmodū alii omnes. Memorabile ſatis eſt, ait idem Lipſius, de Adolpho Naſſovio quod narrant. captus videlicet, quum Brabantiæ Duci ſiſteretur, rogareturque ab eo* Quis eſſet? Comes ſum, *inquit,* Naſſovius; *& addidit:* Tu autem quis es? Dux, *refert ille,* Brabantiæ ſum, quem bello injuſto petiiſti. *Hîc Naſſovius:* Tune autem? miror & indignor gladium meum evaſiſſe, quem in te unum acueram, & ſanguine iſto tingere avebam. *Ferox & militare dictum, alium irritaſſet: Brabanti altum animum ad clementiam movit: & virtute ac libertate viri inductus, veniam ei, imò & amicitiam ſuam dedit. Hic Adolphus Naſſovius poſtea, anno* M.CC.XCII, VI. *Januarii, Francofurti Rex Romanorum appellatus eſt, bellicâ laude, dotibuſq; aliis multis inſignis, Gerardo Moguntino ‡ Archiepiſcopo ac Electore ei in primis favente. Imò ille eum ſolus penè ad Regiam dignitatem evexit, adque Imperii coronam accipiendam Aquiſgranum comitatus eſt. Poſt aliquot tamen annorum curricula Septemviris aliis idem auctor fuit, ut Auſtriæ Dux Albertus, Rodolphi Habſburgii filius, Rex renunciaretur. Hinc inter hunc & Adolphum memorabilis in agro Wormacienſi iuxta* Dornberg *pugna; cujus & annus & exitus hiſce verſibus, qui in ſepulchro Naſſoviano, quod in Monaſterio* Frouwenfeldt *erat, inſcripti fuerunt notantur:*

Anno milleno trecenteno minus uno,
In Iulii menſe Rex Adolphus ruit enſe.

Narrat totam cladem Albertus Argentinenſis, qui eo tempore floruit, in Chronico ſuo. ubi inter alia ait, Moguntinum quum jacentem Adolphum

* Lovanij lib. II. c. IX.

‡ In ſerie LXXVIII.

phum videret ſaucium, exanimem, ipſiſque adeo veſtibus omnibus a lixis & calonibus ſpoliatum, illachrymaſſe, ac dixiſſe: Cor validiſſimum periiſſe. *Vide, quem dixi, Albertum Argentinenſem, & Sifridum alioſqúe, ſi voles, adhibe. Cæterùm, ne neſcias, atque ego ne quid alieni in armum legiſſe videar, quæ ſuperius de controverſiâ Limburgenſi & inſecuto bello carptim annotavi, uberiùs narrantur ab Edmundo Dintero, Joanne Caſtergatenſi Toparcha, & Petro Divæo in Chronicis Brabantiæ. Quos auctores hactenus ineditos quum mihi videre nondum contigerit, hæc ab Auberto Miræo, qui in concinnando Chronico ſuo Rerum toto orbe geſtarum, ab anno Chriſti* M. CC. *ad noſtra uſque tempora, iis auctoribus inter alios uſus eſt, mutuati ſumus. Ioannes Baptiſta Gramæus in Brabanticâ, quam recens dedit, Hiſtoriâ quoque hoc bellum Limburgicæ dominationis ergò ſuſceptum, obiter perſtringit, & fuſè deſcriptum a ſe in Limburgicis meminit. Sed quæ in Brabanticis dicit, hìc viſum eſt apponere:* Limburgi Ducatum emptionis jure ad ſe ſpectantem contra Gelrum ejuſque auxiliatores armorum beneficio obtinuit, cæſo ad † Woringam hoſtili exercitu. Eoque vix bello defunctus ‡ Pontificis hortatu ſacram contra Arragoniæ Regẽ Neapoli imminentẽ ſuſcipit militiam, anno M. CC. LXXXVI. relicto qui Gelrici & * Leodienſis belli reliquias perſequeretur Bertholdo. Inde reverſum lego Ducem † Heuſdanæ urbi captæ, ‡ Tielæ receptæ præſidia impoſuiſſe, omnia a Gelris occupata recepiſſe, & denique * Limburgum Brabantiæ in perpetuum annexuiſſe. *Cæterùm iſto conflictu ex parte Ducis pauci cecidiſſe traduntur, quorum præcipui fuêre Walterus Berthouts † Dominus Mechliniæ, Cancellarius, iſti bello a Duce præfectus, & Arnoldus de Zeelhem.*

† *Chronicon Trudonenſe p. 4. l. 1*
‡ *Platina in vita Nicolai* III.
* *Placentius conſentit.*
† *Annales c. 36.*
‡ *Divæus p. 2. l. 7*
* *Diplomata hac de re, & Iuramentum a Duce præſtari ſolitum id doceat.*
† IV. *eius nominis.*

Reinaldi liberos ex Margaretâ Flandricâ ſuſceptos, hos habet Meyerus, Reginaldum, (ita ille ferè ſemper, quem alii Reinaldum vocant,) Guidonem, Philippum, & Eliſam. Qui ſeptem Margaretæ liberos agnoſceret, præter Aquilium vidi neminem. Sex Haranus numerat, videlicet Reinaldum, Guidonem & Philippum tres filios, & totidem filias Margaretam, Iſabellam, & Philippam. Quinque Heuterus, qui Philippam omittit. Et quæ Harano aliiſque Margareta eſt, hæc apud illum Maria appellatur, uxor Theoderici decimi ejus nominis Comitis Cliviæ, qui obiit anno M. CCC. XV. *maritum ſequuta uxor anno* M. CCC. XXV. *Guidonem Philippumqúe pueros obiiſſe tradunt. Iſabella, quæ eadem Eliſa eſt & Elizabeth, uxor primò Adolphi Comitis Montium: & poſt, eo e vivis ſublato, Friderici* III. *Auſtriaci cognomento Pulchri Imperatoris; cui nõ peperit. Reinaldus ſecundus ejus nominis patri ſucceſſit, primuſq; Dux Gelriæ factus fuit anno* M. CCC. XXXIX. *ab Imperatore Ludovico* IIII.

Bavaro.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Bavaro. Quod quum evidentiſsimè conſtet, miror Heuterum in Tabulâ Geneologicâ Reinaldum ejus nominis primum Ducem Gelriæ primum vocare: qui jam annos ante tredecim inter mortales eſſe deſierat. utique quum annus M. CCC. XXVI. *ei ultimus fuit. Tollatur hic ex eius libro error manifeſtiſsimus. Sed & diligenter excutiatur, an veteribus monumentis certò probari poſsit id quod Reuſnerus ad hunc modum ſcribit:* Reinholdi ſive Reginaldi cognomēto Bellicoſi, &c. ex Irmgarde filia & herede Harmanni * Comitis Limburgenſis, liberi: Reinaldus II. cognomento Rufus, primus Dux Gelriæ, &c. Philippa, uxor Walrafii Falcoburgi & Montivę Domini. Elizabeth, vidua Adolphi Comitis Bergēſis, deſponſata Friderico Auſtriaco, ſed deſerta, Virginem egit Veſtalem Coloniæ ad S. Claram. Ex Margareta filia Guidonis Dampetræi Comitis Flandriæ, Guido Comes Gelriæ. Margareta ſive Maria, coniux Theoderici x. Comitis Cliviæ. *Hæc Reuſnerus, immane quantum diſcrepans ab Hiſtoricis noſtris: qui omnes uno ore affirmant, ſterilem fuiſſe uxorem Limburgicam. Quod a vero tamen quibuſdam diſſentaneū videtur: & certè aliquid cauſſæ fuiſſe neceſſe eſt, aiunt, cur bella propter Ditionem Limburgicam geſſerit. niſi id fortè vivâ conjuge molitus ſit. Quod verum eſt, ſi Annalibus quos ſequutus eſt Meyerus, & antiquis chartis credimus: in quibus de Reinaldi hujus conjugibus & liberis ſic disertè perſcriptum eſt:* Huic duæ conjuges fuêre. Prima, Ermgardis, filia Walravii, Comitis Limburgenſis; ex quâ nullos liberos ſuſcepit. Quæ obiit * anno M. CC. XC, IIII Idus Iunias. Secūda, Margareta, filia Guidonis Comitis Flandriæ. Quę obiit anno M. CCC. XXI. Ejus liberi, Reinaldus, Guido, Philippus filii, & filia unica Iſabella, Monialis in Cœnobio S. Claræ Colonienſis. *Credamus igitur Gelrum cum Brabanto anno* M. CC. LXXXIIII, *& quatuor ſequentibus, contendiſſe de Ducatu Limburgenſi, ſuperſtite uxore ſuâ Ermgarde, Walrami (pro quo nomine perperam apud Lazium Wilhemi legitur) filiâ. Alioquin a parte Gelri non ſatis juſta & honeſta videatur belli cauſſa. Sed de his hoc loco plus ſatis.*

* *Imò* Ducis.

*Poſt triēnium, *ait Meyerus*, è vivis exceſsit, Veroncanâ illâ pugnâ pugnatâ anno M. CC. LXXXVIII. *Ergo obiit, juxta Meyerum, anno* M. CC. XCI.

c Tielam oppidum expugnavit anno imperii decimo ſexto.) *Id eſt anno* M. CC. LXXXVIII. *Circa eadem tempora Tielæ receptæ a Brabantiæ Duce, & Heuſdanæ urbi captæ præſidia impoſita bello Gelrico teſtātur Brabanticarum rerum Scriptores. Vide quæ ſupra ex Gramæo adduximus.*

d Obtinuit a Rodolpho Imperatore monetam Arnhemii, Ruremundæ, & Hardervici.) *Ius hoc cudendæ monetæ tribus illis locis impetravit anno* M. CC. XC.

Anno M. CCC. VIII. *Aquiſgrani interfuit Reinaldus cum aliis multis coronationi Henrici ejus nominis ſeptimi Imperatoris, qui Comes erat*

Lucemburgenſis. Auctor Meyerus ad hunc annum.

Anno M.CCC.X. *cum Henrico* VII. *Imperatore profectus eſt in Italiam Reinaldus. Nam res Italiæ a morte Friderici* II. *in hunc Cæſarem valdè fuerant turbatæ. Omnes penè urbes Imperio parêre ſolitæ, excuſſo jugo, tyrannis ſubeſſe cœperant. Gibellini & Guelfi totam Italiam diſcindebant. Eratque eâ lege a Clemente Pontifice maximo confirmata Henrici electio, ut intra biennium ingrederetur Italiam ad ſanandas implacabiles urbium in illâ diſcordias. Vide Meyerum.*

Anno M.CCC.XX *infelix, quantumvis Bellicoſus, Princeps a proprio filio cognomine captus, & anno* M.CCC.XXVI. *in carcere exſpiravit, feſto D. Dionyſii, quum præfuiſſet annos* LIV. *menſes* VIII. *dies* II.

Uxor Margareta primo captivitatis mariti anno naturæ debitum perſolvit, anno M.CCC.XXI. *Sepulta hæc eſt in Cœnobio quod Vallis appellatur Comitis. Cui poſtea anno* M.CCC.XXVI. *maritus conſepultus. Sed de hujus emortuali anno mirè variant Scriptores, atque inter ſe diſſentiunt. Tabulæ Harderwicenæ, obiit, inquiunt, anno* M.CCC.XIV. *rexit annos* XLVIII. *Haranus inquit anno* M.CCC.XXIII. *Heuterus anno* M.CCC.XXV. *Reuſnerus anno* M.CCC.XXVI. *Quis has pugnantes ſententias conciliabit? Quis expediet nos? Hui! quantum abeunt a communi traditione Tabulæ Harderwicenæ? Eæ tamen conſpirare videntur in annũ* M.CCC.XXVI. *Rexit, inquiunt,* XLVIII. *annos. His adde* VI. *annos, quos in carcere tranſegit infelix Princeps, & habebis verum annum mortis* M.CCC.XXVI. *Sepultum autẽ fuiſſe in* 'sGravendal *ſeu Valle Comitis omnes, excepto Harano, annotarunt, qui in Novo Monaſterio humatum dicit.*

DVCES GELRIÆ.

REINALDVS NASSOVIVS II, COMES IX. ET DVX I.

Præfuit annos XVII. *Comes,* XIII. *Dux,* IV. *Obiit anno* M.CCC.XLIII

REinaldus ſecundus, [a] Rufus dictus, quum vivente adhuc patre Comitatus Gelriæ & Zutphaniæ [b] ſex annos adminiſtraſſet, poſt obitũ ejus Comes factus eſt, anno Chriſti M.CCC.XXVI. [c] Duxit Sophiam filiam Florentii Comitis Mechlinienſis; ex quâ habuit [c] quatuor filias. Inter quas fuit Maria, quę nu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

pſit Duci Iuliacenſi, eratqúe mater Gulielmi & Reinaldi, Ducum Iuliacenſium ac Gelriorum, & Ioannæ, cui poſtea in matrimonium ceſſit Ioannes Dominus ab Erkell, qui habuit ex illâ Mariam matrem Arnoldi Egmondani, Principis Gelriæ. Ut erubeſcant, qui Comites illos Egmondanos a Gelrenſium proſapiâ amovent. [d] Mortuâ Sophiâ, duxit Eleonoram filiam Eduardi Regis Angliæ; ex quâ filios Reinaldum & Eduardum, qui poſt eum regnârunt, ſuſcepit. Sed quum jam Reinaldi non ſolùm virtus, ſed & potentia vicinis regionibus formidabilis eſſet, ac famâ juſtitiæ, pietatis & fidelitatis ipſius erga Romanum Imperium increbreſceret, Francofurti in publicis Comitiis a Ludovico Imperatore [e] Dux conſecratus eſt, præſentibus Rege Angliæ, Rege Galliæ, & Electorum collegio, anno imperio decimo tertio; anno a Wichardi primi Præfecti initio quadringenteſimo ſexageſimo primo; anno Chriſti M. CCC. XXXIX. [f] Memorabili prælio Brabantinos & Leodienſes, qui abſente eo Gelriæ fines prædabundi invaſerant, fudit, omneſqúe penè ad internecionem cecîdit. Reinaldum hunc fuiſſe ſingulari naturæ præſtantiâ, indicat magnitudo rerum geſtarum. Tantùm enim ſeptendecim annos imperavit. quo ſpatio quantum præſtiterit, patebit ex Chronicis. Duo Monaſteria fundavit: alterum Carthuſianorum non procul ab oppido Arnhemienſe: alterum Carmelitarum in Gelrâ oppido. Arnhemium quoque Collegium Canonicorum D. Walburgis traduxit ex oppido Tielenſe. Eleonora quoque uxor ejus condidit duo Monaſteria inſtituti Franciſcani, unum Daventriæ, alterum Hardervici. Mortuus eſt anno imperii decimo ſeptimo. Sepultus juxta parentes in Valle Comitis, ſive 'ſGravendal. Hæc de temporibus Reinaldi annotaſſe ſufficiat; de quibus cogitantes præſentiam Dei in Imperiis agnoſcamus. Quum vicini Principes & populi in hoc regnum inſurgerēt, mirabiliter defenſum eſt per hunc Principem, qui pacem ſuis reſtituit, & pulcherrimas politias in civitates regni ſui invexit; quibus tamen exiguo tempore ſtetit.

COMITATUS Gelriæ erigitur in DUCATUM.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Et ipſe ruinam ſui imperii & bella civilia præcognoviſſe, filiiſque ſuis [g] prædixiſſe dicitur.

[a] Rufus dictus,) *Vulgariter* De Swerte. *Vide Chronicon Hollandiæ Diviſ.* XXII. *cap.* XIIII.

[b] *Toto illo ſexennio, quo patre in carcerem conjecto præfuit Reinaldus, non ſolùm Comitis titulo abſtinuit, verùm etiam filium ſe vocans Comitis Gelriæ, in omnibus ferè Actis & Privilegiis, quæ captivitatis paternæ tempore conceſſit, ad majorem fidem & confirmationem teſtes adhibuit matrem Margaretam, Sophiam conjugem, Philippam & Iſabellam ſorores. Quod ex Archivis conſtat. Ex quibus etiam illorum error convincitur, qui Margaretam Flandricam Reinaldi matrem mortuam ajunt anno* M. CCC. XXI. *Quod falſum eſt, quum adhuc nominetur unà cum nuru Sophiâ, filiabuſque Philippâ & Iſabellâ in Diplomate anni* M.CCC.XXVII. *die Veneris, poſt feſtum D. Nicolai. Itaque rectiſſimè & meritiſſimò longiorem vitam illi tribuimus. Sunt qui obiiſſe notant anno* M. CCC. XXX. *die Balbinæ & Sabinæ, qui calculus à Vero mihi diſſilire non videtur. Cæterùm quum in Archivis Philippa & Iſabella Reinaldi* II. *ſorores nominentur: certum eſt, in Genealogiâ antiquâ, cujus ſupra memini, Philippam non Philippum legendum eſſe. Et Philippam agnoſcit Reuſnerus. Dicitur hæc nupſiſſe Walravio Falcoburgi & * Montiovæ Domino: cujus filia Beatrix Falcoburgica ducta ab † Theoderico Brederodæ Domino, peperit ‡ Reinoldum Brederodæ & per uxorem * Iolam Genneppæ Toparcham, qui poſtea defunctis Reinaldo & Eduardo fratribus, Gelriæ Ducibus, Machtildim juvit contra Guilielmum Principem Juliacenſem, anno* M. CCC. LXXVI. *De quo infra.*

* Montiouwe.
† *Eius nominis* V.
‡ I. *eius nominis.*
* *Alii Ioannam vocãt.*

[c] Duxit Sophiam filiam Florentii Comitis Mechlinienſis.) *Hæc Maria quibuſdam dicitur, contra Publicorum Actorum auctoritatem, in quibus diſertè Sophia non ſemel nominatur. De Comitibus & Dominis Mechlinienſibus adeunda Hiſtoria Urbis & Provinciæ Mechlinienſis Ioannis Baptiſtæ Gramai. ex quo opere locum qui huc propriè ſpectat viſum operæ pretium fuit apponere.* Ægidium (*inquit*) conſtat anno M. CCC. V. certis conditionibus mediis (inter quas una, eum ſuis impendiis Duci Brabantiæ ſubſervire jubebat) vicos ſuos & peculia, in Territorio Ryenſi ſita, a Duce, Advocatiam urbis & ſuburbani ab Epiſcopo Leodienſi ſuſcepiſſe, utriuſque ſe clientem eſſe profeſſum. Quod idem patris, anno M. CCC. X, XXIV Octobris defuncti, exemplo Florentius filius fecit anno M. CCC. XII. feriis Apoſtolorum principum. A quo Guilielmus Hollandiæ Regulus anno M. CCC. XVI. portionem totam Dominii Mechlinienſis emerat. ſed quum alteram, quam ab Antiſtite Leodino acceperat, recepto prælio reſtituere compelleretur, ſentiens parum ſibi emolumenti dimidia-

tam

tam urbis in longinquo ſitæ partem afferre, eam Florentio revendidit. Auctores Literæ, teſtis Froſſardus lib. III. Qui ob nundinationes has Florentium *divitem Mercatorem* vocat. Cujus filiam Sophiam Reinoldus Gelriæ Comes matrimonio ſibi jungens ſuſtulit Margaretam, infelicem illam, nec ad Gelriæ * Comitatum per contractus ante-nuptialis vim ipſi debitum, nec ad Mechliniæ Dominium ex avitâ hereditate ei competens admiſſam. Hoc enim Reinaldus Tutorio nomine ejus bona adminiſtrans ‡ Ludovico Flandriæ Comiti vendidit ſumma 60000 librarum Turonenſium, teſte Meyero ad annum M.CCC.XII. Flander autem alterius etiam compos factus, primus toti oppido imperavit, anno M.CCC.XXXIII. *Hactenus Gramaus. Meyeri loca etiam adſcribenda duxi, Ad annum* M.CCC.XXXII. Eodem anno, *inquit*, poſtquam Ludovicus Comes emiſſet oppidum Mechliniam, ortum bellum Brabanticum. Emit autem de Adulpho Epiſcopo Leodienſi & Reginaldo Comite Gelriç, qui tum conjuncti id oppidi poſſidebant, uſus eâ in re conſilio intimi ſui aulici Guilielmi Auxonii. Centum millia nummûm Turonenſium pretium erat, aliter centum & ſexaginta millia Regalium monetç Francicæ. Sed Brabantiç Dux Ioannes, quo minus Mechliniani in verba jurarent Ludovici interceſſit. Nempe ea pars quam Gelrus vendiderat, quando ejus eſſet beneficium, abſque ejus aſſenſu vendi illam poſſe negabat. Alteram item partem ære Antiſtiti perſoluto retinere contendebat, propterea quòd ad ſui Principatus corpus totam Mechliniam pertinere aſſeverabat. Hæc agenti Brabanto bellum Ludovicus indixit, occupavitque omnia quæ in Flandris Mechlinienſium erant bona. Rex Boeuniæ Ioannes jure petens materno in Brabantiæ Ducatu partem; Reginaldus item Gelrus, Wilhelmus Hannonius, Gerardus Iuliacenſis, Ioannes Bellomantanus, Comes præterea Namurcenſis cum Hormo, Falcomontano & Leodienſibus Ludovico auxiliares venerunt. Philippus autem Rex Navarræ & Eduardus Dux Barrenſis Brabanto aderant. Quum in agro Aloſtano Brabanti agerent prędas, Flandri viciſſim Aſcam & Cœnobiũ Affliginienſe combuſſerunt, Bruxellam fugientibus monachis. Gelrus * Tielam cepit, Boenius Rodam. Sed Barrenſis cum Gallorum ac Brabantorum auxiliis turmam quandam Flandrorum equitum intercepit juxta Bruxellam, via militari ad locum cui Hellekin, hoc eſt parvus infernus, nomẽ eſt. Hîc acriter utrinque eſt pugnatum, ſed Flandri tandem victi atque ad centum & quinquaginta (ſi verus eſt Scriptor Brabantinus) ducti Bruxellam captivi. Poſt hæc Philippus Gallorum Rex, per tria aut quatuor matrimonia bello impoſuit terminum. Tres filiæ Brabanti, Margareta Ludovico

δ 3 Flan-

* *Imò* Ducatum.

‡ Nivernẽſi, *in ſerie* XXVI.

* *Chronicon MS.* Anno M.CCC.XXXIII. Reinaldus Comes Gelriæ cepit oppidũ Tiel, in die Agnetis, & muros effregit.

Flandro trium annorum puero, Ioanna Guilielmo Hollando, Maria Reginaldo Gelro promiſſæ ſunt. Diſcordia item de emptione Mechliniæ ejuſdem Philippi Regis arbitrio commiſſa. qui nō ita diu pòſt pronunciavit, ut ſi ratam Brabantus non teneret emptionem, numeraret Flandro octoginta ſeptē millia & quingentos Coronatos Regales. *Anno* M. CCC. XXXVI. *Mechlinia æqualiter a Brabanto & Flandro poſſideri cœpta, teſte Meyero ad annum* M. CCC. XXXVI. Eodem, *inquit*, anno convenit inter Brabantum & Flandrum ut Mechliniam pariter poſſiderent indiviſam, quo hactenus modo tenuerunt eam Epiſcopus Leodienſis & Margareta Gelrenſis, ita ut Dux ſuam medietatē in clientelâ teneret Comitis, alteramqúe medietatem Comes in clientelâ Epiſcopi Duciſque poſſideret: emolumenta æqualiter dividerent. &c. Actū pridie Kalendas Aprilis. *Pòſt anno* M. CCC. XLV. Mechliniam Iohanni Duci Ludovicus Comes totam ceſſit, pro LXXXVI. millibus aureorum Regalium, juramento a Clemente Pontifice ſolutus, quo tenebatur id oppidi nunquam alienare. ſed priuſquam Ioannes numeraret, Ludovicus in vivis eſſe deſiit. *Demum anno* M. CCC. XLVII. Ludovicus Maleanus Comes Flandriæ conſilio Regis Philippi ceſsit Ioanni Duci omni jure ſuo quod in Mechliniam habuit, abſque ullâ petione pactæ pecuniæ LXXXVI. millium aureorum Regalium, quorum ſupra facta mentio eſt. Actum ad Auguſtam Veromanduorum, hoc eſt Fanum Quintini, menſe Iunio. Eodem menſe (*ſubdit Meyerus*) nuptiæ cum Brabantinâ proceſſerunt. Rex in hunc in modum ſtirpem Brabantiæ elocavit. Henrico neptem ſuam ex Ioanne filio quamvis nondum maturam; Godofredo autem filiam Ducis Borbonii nuptum dedit. Sed & hi duo & Ioannes natu maximus abſque ullâ ſobole deceſſerunt. Margaretam verò inter filias natu ſecundam Flandro; Reginaldo Gelro Mariam; ac maximam natu Ioannam Guilielmi Hannonii, Comitis Hollandię, viduā Venceſlao Boëmo collocavit, Caroli Imperatoris fratri. Apud Vilfordium tam Gelri quàm Flandri * nuptiæ factæ ſunt.

* *Kalendis Iunii.*

c Duxit Sophiam filiam Florentii Comitis Mechlinienſis.) *Hunc Florentium gentis Bertholdicæ ultimum Mechliniæ ex alterâ parte Dominū fuiſſe, Annales tradunt. Erat autem Dominorum de Berthout ſive Bertholdorum Grimbergana familia nobiliſsima & potentiſsima tam clientelis quàm affinitatibus. quæ Godefrido Barbato aliiſqúe Brabantiæ Ducibus ſubjici dedignata, variis bellis eos exercuit. De queis legendus Gramæus, &* ‡ *quæ apud eundem in Hiſtoriâ Mechlinienſi extant deſumpta ex Divæo, Caſtergatenſi, & aliis.*

‡ *Appendix ad Res Mechlinienſes Hiſtoria Grimbergana.*

c Ex Sophiâ Mechlinienſi habuit quatuor filias) *Nimirū Margaretam,*

ram, Machtildim. Mariam, & Iſabellam. Quamquam Iſabellam ex Ælionorâ conjuge ſuſceptam dicit. Atque hujus Sophiæ Florentii Bertholdi filiæ opibus, quæ immenſæ erant, a pignore liberavit Reinaldus ſua caſtella, veſtigalia, & alia. Hinc in Sponſalibus ſive cõtractu Nuptiali conditio adjecta:* Ne Gelriæ hereditas ad alios devolveretur, quam ad natos ex hac Sophiâ. *quod roboratũ ſigillis & Comitis & Ordinum Gelriæ. Hæc mortua dicitur apud Froſſardum & Reuſnerũ, quadriennio à nuptiis. Annus autem, qui ultimus illi fuit, notatur* M. CCC. XXXVI.

* *Meminit Froſſardus lib.* III. *quem omnino vide.*

[d] Mortua Sophiâ, duxit Ælionoram filiam Eduardi Regis Angliæ,) *In ſerie videlicet* III. Ex quâ Reinaldum & Eduardum ſuſcepit.) *Ita cum Aquilio Annales, aliique: Heuterus & Reuſnerus contradicunt, & Reinaldum ex primo thoro Sophiæ Mechlinienſis ſuſceptum volunt.*

[e] A Ludovico Imperatore Dux cõſecratus eſt.) *A Ludovico Bojo ſive Bavaro,* IIII. *ejus nominis Imperatore. Eodẽ tempore, (ut vult* Trithemius) videlicet in medio Quadrigeſimæ anni* M. CCC. XXXIX, *in iiſdem Comitiis Francofurtenſibus Guilielmus quartus ejus nominis Comes Juliacenſis de conſenſu omnium Principum Electorum in Marchionem ſublimatus eſt. Verùm juxta alios Guilielmus iſte Marchio factus eſt a Ludovico Boio anno* M. CCC. XXIX, *& inde ab Auguſto Carolo* IIII,* *anno* M. CCC. LVI. *Dux creatus in Comitiis Metenſibus. Hallucinatur Abbas doctiſſimus, aut ejus codex corruptus eſt. Scribit*‡ *idẽ ad annum* M. CCC. LXI: Hoc ipſo anno menſe Februario cælũ quadam nocte ardere viſum eſt, & eadem nocte obiit Wilhelmus primus Dux Iuliacenſis: quẽ Imperator in Conventu Metenſi ante viginti fermè annos in Ducẽ creaverat. *Hallucinatur denuò, niſi ſcripſerit ipſe,* ante VI. fermè annos, *& poſt* lò vi. *ſciolus aliquis mutârit in* viginti. *Cæterũ Dux hic Iuliacenſis in matrimonio habuit Mariã Reinaldi* II. *primi ducis Gelriæ filiã, Reinaldi* III. *atq; Eduardi fratrum Ducumq; diſcordiũ, in queis familia Naſſovia defecit, ſororẽ: quâcum dotalitio nomine Juliacenſis Gelriam ad ſe traxit: & quamvis litẽ ipſi moveret Clivenſis; nihilominus tamen & poſſeſſione & jure præceſſit.*

* *In Chronico Hirſaugienſi.*

* *Anno* M. CCC. LXXXVIII. *Heuterus, Imp. VVenceſlao Lutzenburgio.*

‡ *In Chronico Sponheimenſi.*

[f] Memorabili prælio Brabantinos & Leodienſes fudit.) *Vide inter alios Trithemium in Chronicis Sponheimenſi & Hirſaugienſi, ad annum* M. CCC. XXXVIII.

[g] Ipſe ruinam ſui imperii & bella civilia prędixiſſe dicitur.) *Etiã Reinaldus pater (nam ad hunc Reinaldum referri vix poteſt) vates. De eo ſic Meyerus ad annum* M. CCC. XLV: Guilielmus Comes Hollandiæ profectus contra Friſios, victus eſt ab illis juxta Staveram, & interfectus die XXVI. Septembris. quam quidem mortem prędictam illi tradunt ab Comite Gelriæ Reginaldo, dum à ſacris eum levaret fontibus.

Præfuit annos XXIIX. *Obiit anno* M.CCC. LXXI. IV. *Nonas Decemb.*

REINALDVS NASSOVIVS III, PINGVIS DICTVS, DVX II.

REinaldus Pinguis, Reinaldi ſecūdi ex Eleonorâ filius, [a] ſucceſſit patri anno Chriſti M. CCC. XLIII. Regnavit annos viginti octo, quibus incluſi ſunt decem anni Eduardi fratris. uxor fuit Maria [b] Ioannis Ducis Brabantię filia. Quum à Principibus Gelriæ adverſus externos hoſtes res magnæ geſtę eſſent uſque ad tempora hujus Reinaldi, imperio jam ad ſummos gradus evecto, orta ſunt bella inteſtina, quibus opes ampliſſimi Ducatus in univerſum exhauſtæ ſunt. Tanta fuit civium Nobilium & plebis laniena; qualis nunquam viſa erat. & origo fuit multorum malorum in regno Gelrico. Cauſſam cruenti iſtius belli peperit duorum fratrum diſcordia. Et revera omnis poteſtas impatiens conſortis erit, ut canit Lucanus. Exempla habemus in maximis Monarchiis apud Hiſtoriographos, quæ docent Regna & Monarchias non regi humanâ prudentiâ; ſed quamdiu florent, tueri divinitùs. Ideò contemplemur manifeſtam iram Dei contra noſtra peccata, quoties hujuſmodi accidūt. In Eduardo, qui minor erat natu, animi magnitudo, juvenilis audacia, & libido dominandi ingens fuit. Quæ ambitio in juvene, poſtea fuit origo crudeliſſimi prælii. Huic Eduardi factioni acceſſit & Nobilium quorundam diſſenſio, quæ rei atrocitatem augebat. Fuerunt qui BRONCHORSTII dicebantur & negotiis Eduardi præerant. Econtra [c] HEECKHERI appellati Reinaldo favebant. Eduardus Noviomagum ſe recipit. ubi exercitus quantos poteſt ex vicinis locis contrahit. Reinaldus oppidum Tielenſe occupat. ubi tandem infelici ſuorum pugnâ [d] à fratre capitur, & ad [e] decennium carceri includitur. Poſtremò tamen poſt obitum Eduardi liberatus, exiguo tempore Gelriam rexit. Sepultus in Valle Comitis, anno a Partu Virgineo M. CCC. LXXI.

Gelria in duas factiones dividitur BRONCHORSTIORVM *&* HEECKHERORVM.

a Suc-

[a] Succeſsit patri anno Chriſti M. CCC. XLIII) *Puer adhuc, & ætatis ſuæ anno decimo, ut legiſſe me in Annalibus recordor.*

[b] Ioannis Ducis Brabantiæ filia) *Ejus nominis* III. *Hanc duxit annos natus dumtaxat* XII. *anno Chriſti* M.CCC.XLVII. *Mortuam condidit Bruxellis apud Carmelitas in Choro. Nuptiæ autem iſtæ celebratæ ſunt apud Vilvordiā: uti indicatū jā ante a Meyero. Statim a nuptiis Adoleſcēs magnanimus Socerū juvit contra Leodienſes, tāque fortiter ſe geſſit, ut Equeſtrē dignitatem acceperit anno, quē dixi* M. CCC. XLVII. *Collegii auctor eſt Carthuſianorum prope Arnhemium, quod vulgo* Monickhuſen *appellatur.*

[c] HEECKHERI) *Vulgo* Heeckers. STERCKERLINGOS *vocari in Hiſtoriâ Brabanticâ notat Gramæus, cap.* X.

[d] A fratre capitur.) *Anno* M. CCC. LXI. *die menſis* Maij XXV. *Quare præfuit uſque ad captivitatem annos* XVII, *menſes* VII, *dies* XII.

[e] Decennium carceri includitur) *Non integrū decennium captus fuit, ſed annos* IX, *menſes* III. *Liberatus poſt cædem fratris Eduardi (quæ incidit in annum* M. CCC. LXXI. *die menſis Auguſti* XXIV.) *iterum rebus Gelricis præfuit menſes* III, *dies* VIII. *Mortuus enim eſt anno, quem dixi,* IV *Nonas Decembris. Sepultus* 'ſGravendal *apud patrem. Mutationes quæ hoc tēpore in Gelriâ acciderūt, vide in Chronico Carionis.*

EDVARDVS NASSOVIVS, DVX III.

Præfuit, fratre in vinculis detento, annos X. *Obiit anno* M.CCC.LXXI IX. *Kalend. Septemb.*

EDuardus capto fratre, & pacatis bellis civilibus, ſolus regno potitus eſt, anno Reinaldi decimo quarto, anno Chriſti M. CCC. LXI. [a] Ingenti victoriâ Brabantinorum exercitus delevit, & Wenceſlaum Ducem illorum captivum tenuit. Ecce, hîc rurſus exemplum non tantùm inconſtantis fortunę, ſed etiā impietatis humanæ atque audaciæ. Quum hic Princeps adhuc juvenis tantas res geſſiſſet, a quodam ſuorum Aulicorum globo tormenti bellici inſidioſè interfectus eſt decimo imperii ſui anno. [b] Nullos reliquit liberos. Quare Ducatus ad Guilielmum Principem Iuliacenſem, qui nepos erat Reinaldi primi Ducis Gelrici, devolutum eſt.

[a] Ingenti victoriâ Brabantinorum, &c.) *Anno* M. CCC. LXXI. *pugnatæ hæc apud* Baeſwilder *inter Rhenum & Moſam: quâ occiſus Guido Comes Fani-Paulli, qui cum Roberto Namurcæo & Petro Barenſi ab Brabantino*

no ſtetit. Occiſus & ipſe Eduardus Dux Gelriæ: quamvis ipſe Juliacuſq; victores eſſent. Captus cum multis aliis Nobilibus Valeranus filius Comitis Fani-Paulli occiſi. Captus & ipſe Dux Brabantiæ Wenceſlaus, Neomagiumque Gelriæ perductus, ſed in gratiam * Caroli Imperatoris fratris ſui pòſt dimiſſus. Incidit hoc cruentum prælium XI. Kalend. Septemb. hoc eſt XXII. Auguſti, qui Veneri dictus, Marti verè ſacer erat. Vide Hiſtoriam Brabanticam Gramæi cap. X.

* Eius nominis IV.

[b] Nullos reliquit liberos) Catharina Alberti Bavari Ducis Comitis Hollandiæ filia illi erat deſponſa, quæ, ſperato conjuge anno M.CCC.LXXI. in acie apud Baeſwilder cæſo, manſit aliquamdiu (virgo vidua) cælebs, donec a Gulielmo Iuliaco duceretur.

Eduardo exſtincto, Reinaldus III. ejus frater carcere extractus, iterum Gelriæ præponitur, vixque quatuor præfuit menſes. Quod jam ſupra annotavimus.

Reinaldus III, IV Nonas Decemb. anno M.CCC.LXXI, ſine liberis defuncto, pro Ducibus ſe geſſerunt in ſchiſmate Maria & Mechtildis Reinaldi & Eduardi fratrum ſorores. Sed Guilielmus Mariæ ex Guilielmo IV Comite Iuliacenſi primogenitus filius, Principatum obtinuit, eſtq; ille paullò poſt ab Carolo IV Imperatore confirmatus; Anno videlicet M.CCC.LXXVII, in vigiliâ S. Andreæ.

GVILIELMVS I, IVLIACVS, DVX IIII.

Præfuit tam in ſchiſmate, quàm cõfirmatus annos XXX. Obiit anno M.CCCC.II.

Cciſo Eduardo, pax inter ſubditos retineri non potuit. Heeckheri ad deprimendum Guilielmum adjungunt ſibi Margaretam Eduardi ſororem natu maximam: Bronckhorſtii Guilielmum Ducem Iuliacenſem, Eduardi ex ſorore Mariâ nepotem recipiebant. Sed obitu Margaritæ bellum civile deſiit, & Guilielmus Dux Gelrię & Comes Zutphaniæ ſalutatus eſt, anno Chriſti M.CCC.LXXI. Natus eſt Guilielmus ex proſapiâ Ducum Gelriæ; cujus hæc ſeries traditur:

Reinal-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Reinaldus II. *ultimus Comes, & primus Dux.*

Sophia Mechlinienſis, Florentii Bertholdi filia, prior conjunx Reinaldi

Elionora Eduardi III, *Regis Angliæ filia, poſterior conjunx Reinaldi*

Maria Reinaldi & Sophiæ filia, Guilielmi IV, I *Ducis Iuliacenſis uxor.*

Reinaldus III, *Dux* II, *prolem non habuit.*

Eduardus III *Dux, prolem non habuit.*

Guilielmus II *Dux Iuliacenſium, &* IV *Gelrenſium, filius Mariæ Gelrenſis, & Guilielmi Iuliacenſis.*

Conjugem tenuit† Catharinam filiam ‡ Comitis Hollandiæ, quæ * Eduardo antè deſponſa erat. Sæpiſſimè ‖ fuſus eſt exercitus Brabanticus pulcherrimis hujus Guilielmi victoriis. Ad cujus memoriam exſtructum fuit Sacellum eo loco ubi pugna committebatur. Reliqua hujus & aliorum Principum geſta Lector ex Chronicis latiùs cognoſcat. Sepultus eſt unà cum uxore in loco Carthuſianorum Arnhemienſium, ipſo die Iulianæ Martyris.

† *Virginem adhuc & intactam.*
‡ *Alberti Bavari, in ſerie* XXIII.
* *Avunculo ſuo.*
‖ *Vide Meyerum ad annum* M. CCC. LXXXVI. *&* M. CCC. LXXXVIII. *Heuterum lib.* II. *Rer. Burgund. & Gramæum Hiſtor. Brabant. cap.* X.

REINALDVS IIII, IVLIACVS, DVX V.

Præfuit annos XXI. *Obiit anno* M. CCCC. XXIII.

FRatri ſuffectus eſt Reinaldus, cujus * uxor erat filia Comitis Arteſiæ. Venit ad Imperium anno Incarnationis M. CCCC. II. Variis bellis † Comitem Hollandiæ affecit. Et memorabilis pugna accidit verſùs Gorichem oppidum; in quâ Guilielmus Dominus ab Erkell, avunculus Arnoldi Egmondani Ducis Gelriæ, occiſus eſt. Tenuit Ducatum viginti unum annos, reſqúe utiles geſſit. Sepultus apud Carthuſianos Arnhemienſes juxta fratrem in profeſto D. Ioannis prodromi & anteceſſoris Chriſti. Sed quum liberos non relinqueret, Arnoldus Comes Egmondanus, Reinaldi hujus ex ſorore pronepos, in regno ſucceſſit.

* *Maria, quæ poſtmodò nupſit Ruperto Duci Bergenſi, Adolphi filio. Mariam hanc in Stemmate Comitum Arteſiæ non agnoſcit Reuſnerus. Vide tamen Genealogici pag.* 319. *& Comites Atrebateſios apud Meyerum anno* M. CCXXXVI.

† *VVilhelmum Bavarum, in ſerie* XXIIII. *Vide Chron. Holland. Diviſ.* XXVII. *paſſim. De obitu Reinaldi Ducis, Diviſ.* XXVIII, *cap.* XXI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Præfuit annos XLVIII. *aliàs* L. *Obiit anno* M.CCCC.LXXIV. *aliàs* M.CCCC.LXXIII. VII. *Kal. Martias.*

ARNOLDVS EGMONDANVS, DVX VI.

ARnoldus, Reinaldi quarti ex ſorore pronepos, in regno ſucceſſit, ductu Sigiſmundi Imperatoris, ætatis ſuæ anno decimo tertio, ac Salutis M.CCCC.XXIII. Natus eſt Arnoldus ex ſtirpe Ducum Gelriæ, cujus hæc ſeries traditur:

Maria filia Reinaldi II, *primi Ducis. Guilielmus primus Dux Iuliæ.*

Horum liberi:

Guilielmus Dux Gelriæ & Iuliæ, hydropicus fuit, & ſobolem non reliquit. — *Ioanna conjunx Ioannis * Domini ab Erkell.* — *Reinaldus Dux Gelriæ & Iuliæ, ſobolem non reliquit.*

* *Ejus nominis* XII. *in ſerie* XV. *& ultimi.*

Ioannæ liberi: *Guilielmus Dominus ab Erkell ad Gorichem cæſus.* — *Maria conjunx † Ioannis, Dynaſtæ Egmondani.*

† *Ejus nominis* II. *in ſerie* XX. *aliàs* XXI.

Mariæ & Ioannis Dynaſtæ Egmondani filius Arnoldus Egmondanus Dux Gelriæ, &c. natus anno C.CCCC.X.

Arnoldus hic Ducatum tenuit quadraginta octo annos, in quibus incluſi ſunt * quinque anni, quibus in vinculis à filio Adolpho detentus eſt, & duo anni, quibus regnavit poſt captum a Duce Burgundiæ filium Adolphum. Conjugi tenuit † Catharinam Clivenſem, ex quâ genuit, filios; Eduardum, qui obiit puer, & Adolphum. filias, Mariam, quam tradidit Regi Scotiæ, Margaretam, quæ nupſit Duci Bavariæ, & Catharinam, quæ manſit cælebs. Multas expeditiones contra Iuliacenſes, qui à Gelris poſt mortem Reinaldi deſciverant, ſuſcepit: oppidum Buren expugnavit: ad triginta annos Friderico tertio reſtitit: multáque præclarè geſſit, quæ brevitatis ergò non ſubjicimus. Quum inchoaſſet annum imperii quadrageſimũ ſecũdum, ętatis quinquageſimũ quintum, in oppido Graviâ ab Adolpho filio † capus eſt. Sed poſt ‡ quinquenniũ priſtinę dignitati reſtitutus, duos adhuc annos imperavit. Sepultus Graviæ.

* *Aliàs* ſexennium, *imò* ſeptennium, *ut quidam volunt.*

† *Adolphi Marcani Ducis Cliviaci filiam.*

† *Anno* M.CCCC LXV.

‡ *Aliàs* ſexennium, *aut* ſeptennium, *ut ſupra monui.*

Hic Arnoldus Egmondanus VII Idus Septẽbris anno M.CCCC.LXXII. jus Ducatus Gelrię & Comitatus Zutphaniæ Carolo Burgundiæ Duci vendidit. Eidem quoq; jus ſuum Gerardus Dux Iuliacenſis poſtea vendidit. Vide Meyerum hoc anno.

ADOL-

ADOLPHVS EGMONDANVS. DVX VII.

Præfuit, Patre in carcerem eſjecto, annoo V, aliàs VII. Obiit anno M.CCCC.LXXIII.

ADolphus, capto patre, regnum invaſit anno Chriſti M.CCCC.LXV. Duxit Catharinam Borbonenſem, cujus ſoror Carolo Duci Burgundiæ tradita fuerat. Liberos ex illâ habuit, Carolũ, qui natus eſt Graviæ anno Salutis M.CCCC.LXVII. & Philippam, quæ in matrimonium ceſsit Renato Duci Lotharingiæ. Diu variâ fortunâ contra Clivenſes & Egmondanos pugnavit. Arnhemium Comes Egmondanus poſſidebat; Doiſburgium ſubegerant Clivenſes: Adolphus Noviomagi ſe detinuit; Ruremundenſes & Venlonenſes in neutram partem conſentiunt. Verùm Adolphus anno imperii ſui * quinto in Carolo Duce Burgundiæ affine ſuo in Flandriam vocatus, nihil hoſtile metuens, ex improviſo cũ paucis Nobilibus, quibus per id tempus comitabatur, in oppido Cortraci captivus tenetur. Id etiam hîc diligenter annotandũ eſt, poſt mortem Arnoldi & capto ejus filio Adolpho, Carolum Burguudiæ Ducem aliquamdiu præfuiſſe Gelriæ, & (ut Soter annotat) à Friderico Romanorum Cæſare conſecratum: verùm operam & oleum deperdidiſſe inexpugnabilibus tribus aut quatuor civitatibus. Tandem tamen expugnato Noviemago, Carolum, jam quinque annos natum, & Philippũ Adolphi liberos † ad filiam ſuam cognatum eorum abduxit. ubi magnificẽtiſſimè detenti, & liberaliter educati fuerunt. Verùm enimverò, Carolo Burgundo ad Nanceium oppidum ‡ interfecto, Galliſque Flandriæ fines & regnum puellæ Caroli filiæ populantibus, Adolphus ad eum diẽ pro captivo habitus, bello Ductor deligitur. Ille verò (ut Soter ait) vir armorum peritiſſimus, ſed bello non ſatis fortunatus, nec longævus ſuper terram futurus, quod patrem in vinculis tenuiſſet, * ad Tornacum quod oppidum Galli tenebant, cum paucis Equitibus ibat ſpeculatum quid hoſtes molirentur, & ſi quà capienda urbis via inveniretur. Franci ſive ſigno dato, quod nonnulli ſuſpicantur, ſive propriâ induſtriâ circũſpicientes, incidunt in Ducẽ qui ſpeculaturus exibat. mox circumventum multi paucos capere contendunt. ille, quum ſe acrius defenderet, à multis facile ſuperatur, & pertinaciùs repugnans, confoditur miſerè, & jumento impoſitum in urbẽ devehunt, tumulantque in Eccleſiâ majore, comperto quòd Dux eſſet. Hæc de exitu Adolphi ex Hiſtoriographo libuit attexere. Conſideretur autem hîc manifeſtâ Dei erga hoc regnũ miſericordiâ, in his motibus & ſucceſſionibus ita clementer ſervatum. Mortuus erat Arnoldus; interfectus a Gallis Adolphus; Carolus puer ab imperio

* Septimo, *juxta quoſdam, anno videlicet* M.CCCC.LXXII. *Vide Chron. Holland. & Barlandum in Vita Caroli Burgundi.*

† *Alii*, ad Margaretã uxorem ſuam Gandavi agentem.

‡ *Anno* M.CCCC.LXXVI. *pridie Epiphaniæ.*

* *Anno* M.CCCC.LXXIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

imperio ſuo in externas regiones ſemotus; vicini Principes Ducatum rapinis & incurſionibus infeſtabant,& tamen a fœminâ divinitùs regio adminiſtratur,uſq; dum Carolus liberatus ad ſuos rediret. ‡ CATHARINA enim filia Arnoldi, poſt mortem Adolphi a ſubditis recepta, prudenter Ducatum rexit, & quorundam rebellionem Heroicâ audaciâ refrenavit;Arnhemium bis obſedit,tertiò vicit & ſubjecit.

‡ Præfuit annos XIV. vel circiter. vide infra.

De Adolphi hujus in patrem Arnoldum impietate & violentiâ vide Hiſtoricos illorum temporum: ſed inprimis Hiſtoricorum principem Philippum Cominæum, hiſtoriamque inde eleganti ſtilo edecumatam apud Lipſium V. C. in Monitis & Exemplis Politicis cap. V. inter violentiæ Exempla num. IX.

Præfuit annos XLIIX. Obiit anno M. CCCCC. XXXVIII. die ultimâ Iunii.

CAROLVS I, EGMONDANVS, DVX VIII.

CArolus anno ætatis ſuæ vigeſimo tertio, anno Domini M. CCCC. XC quum primis in armis (ut Soter refert) Regi Romanorum Maximiliano militaret, inſidiis Philippi * Deſquordes cum multis Proceribus Germaniæ captus eſt in oppido Betuneæ. ſed poſt biennium ab eodem Philippo, partim ſuorum & Comitis Murſſenſis fidelitate, partim ad inſtantiam Renati Ducis Lotharingiæ, qui ſororem ejus jam conjugem tenebat, per Lotharingiam in terram ſuam miſſus eſt, anno poſt mortem Arnoldi avi ſui decimo nono, anno poſt interfectũ Adolphum patrem decimo quarto. Atque hinc colligitur CATHARINAM Ducatum adminiſtraſſe annos quindecim, vel circiter. Carolum ex Galliis redeuntem Gelrenſes ultrò ſuſcipiunt, hoſte, qui paſſim minora oppida occupabat, pulſo, & mirâ calliditate Ducis profligato. Poſteà verò quàm omnem Ducatum ſubjeciſſet, animi magnitudine, ferociâ, ſcientiâ bellicâ, cæteriſque virtutibus nulli cedens, hoſtes ſuos, quos plurimos tunc habuit, multis & elegantiſſimis victoriis refrenavit, nullumque inferioris Germaniæ Principem à bellis reliquit immunem. Cæſari Maximiliano, Alberto Duci Saxoniæ, Duci Clivenſi, Brabantinis, Hollandis, Friſiis, aliiſque nationibus & Principibus ad multos annos variâ fortunâ repugnavit. Quibus omnibus hîc ſuperſedemus, & poteſt ſtudioſus illa in Annalibus copioſiùs cognoſcere. Anno poſt reditum ſuum ex Galliâ vigeſimum ſeptimum, duxit uxorem ſuam Elizabetham ex nobiliſſimâ atque illuſtriſſimâ Luneburgenſium & Brunſwicenſium natam progenie. Anno Domini M. CCCCC. XXXVIII. Arnhemii unà cum vitâ Ducatum expoſuit, & ibidem in Eccleſiâ antiquâ, D. Euſebio ſacrâ, ſepultus eſt.

** Des Cordes.*

Hic Carolus Egmondanus Burgundicæ domui Ducatus ſuos Gorcomii anno M. CCCCC XXVII

XXVII. & Graviæ anno M. CCCCC. XXXVI, *ſub conditione* ſi ſobolem non ſuſciperet *promiſit. Antequam tamen moreretur, anno* M. CCCCC. XXXVIII, *VVilhelmo Duci Iuliacenſi, Clivenſi & Bergenſi Ditiones ſuas per tranſactionem, conſentientibus Ordinibus, ad evitanda bella dedit; qui & inauguratus eſt. Legenda hîc Aſſertio iuris Imperatoris Caroli huius nominis quinti in Gelriæ Ducatu & Zutphaniæ Comitatu, exhibita in Comitiis Ratiſbonenſibus, anno* M. CCCCC. XLI., *cum ſubiectis Scholiis, quibus Princeps VVilhelmus Iuliacenſis, & c. contra eiuſmodi Aſſertionem defenditur. Quæ partim * Antverpiæ ad exemplar Noribergenſe edita ſunt anno* M. CCCCC. XLI. *partim † Salingiaci, in Ducatu Montenſi, anno* M. CCCCC. XLIII. *Vide & P. Heuterum.*

** In octavâ, quæ vocatur libri formâ.*
† In folio.

GVILIELMVS II,
CLIVIVS, IVLIACVS, &c.
DVX VIIII.

Præfuit annos VI. *ab anno* M. CCCCC. XXXIIX, *ad annum* M. CCCCC. XLIIII.

GVilielmus Dux Clivenſis, ſecundus ejus nominis Dux Gelriæ, poſt mortem Caroli, qui liberos non reliquerat, omnium ſuffragiis electus eſt, anno Chriſti M. CCCCC. XXXVIII. Rexit Gelriam annos ſex. quo ſpatio præclarè* multa geſſit. In Brabantiam infuſo exercitu, Ductore Martino Roſſemio, feliciſſimè pugnavit: Iuliacenſem & Durenſem civitates à Burgundis captas recuperat: capit Amerſfortiam: Brabantinos verſus Sittart oppidum memorabili prælio ſuperat. Tandem, deficientibus Gelris ad Carolum quintum Imperatorem, & utrinque æquis conditionibus inventis, ab imperio deſtitit.

** Hæc omnia abſente Carolo Imperatore, qui mox ubi rediiſset, Duram miſerandâ ſtrage redemit. mox & Ruremundam & Venloam. Itaque Cæſari factus ſupplex Dux VVilhelmus, & Gelriæ poſſeſsione abſtinuit. dataque illi uxor Maria Ferdinandi Auſtriæ Ducis ac Bohemiæ Regis filia. Vide P. Heuterum.*

CAROLVS II, AVSTRIACVS,
DVX X.

Præfuit annos XIV. *Obiit in Hiſpaniâ anno* M. CCCCC. LVIII.

CArolus ‡ quintus ejus nominis Imperator Romanus ad Venloam oppidum receptus eſt, anno Chriſti M. CCCCC. XLIIII. Regnavit annos circiter quatuordecim. In hac ſerie ac ſucceſſione Principum Gelriæ, animadvertamus mutationes Imperiorum in hoc mundo, & agamus Deo gratias, qui pro immenſa ſua bonitate hoc regnum, per multos annos variis caſibus jactatum, ac tandem Ducibus ſuis orbatum, non paſſus eſt incidere in alia pericula graviora, ſed in tranquillum portum reduxerit, Principem dederit, qui bonis, ſapientibus ac utilibus generi humano Imperatoribus & Monarchis annumeratur; qui in regionibus noſtris tranquillum præbuit hoſpitium Eccleſiæ & Miniſteriis

‡ Secundus eius nominis Dux Gelriæ.

niſteriis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

niſteriis Dei, pacem, leges, judicia, ac gubernationis ordinem reſtituit, quibus ad hunc uſque diem clementer regitur & gubernatur Gelria.

PHILIPPVS CAROLI V. FIL, DVX X.

Inauguratur anno M.CCCCC.XLIX. *Obiit in Hiſpaniâ anno* M.CCCCC.XCVIII.

PHilippus Rex Hiſpaniæ, filius Caroli quinti, patri in regno Gelrico ſuffectus eſt, anno Chriſti M.CCCCC.LVIII. ab initio mortis Caroli. Manſit penes eum Gelria uſque ad hæc tempora in ſummâ tranquillitate & quiete. Quam hactenùs per alios Comites & Gubernatores, hodie per illuſtrem ac generoſiſſimum Comitem a Meghen Carolum, Dominum noſtrum clementiſſimum, feliciſſimè ac prudentiſsimè gubernat. Faxit Deus omnipotens, ut quàm diutiſsimè ſimili concordiâ & tranquillitate gubernetur ac conſervetur noſtra Patria, leges bonæ in eâ vigeant, & vera Eccleſia veruſque Dei cultus conſervetur, per Filium ſuum unigenitum, ſummum ac inſuperabilem Regem, largitorem pacis & omnium bonorum, ſine quibus ſtare regio nulla poteſt.

Explicit

HENRICI AQVILII COMPENDIVM CHRONICI GELRICI DE PRÆFECTIS COMITIBVS, ET DVCIBVS GELRIÆ.

Cum

OBSERVATIONIBVS PETRI SCRIVERII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

WLO
8-5-72

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
137 B 6